

**HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ
(7. YÜZYIL)
(METİN ÇEVİRİSİ VE DEĞERLENDİRME)**

(Yüksek Lisans Tezi)

İsmail Hakkı ERGÜVEN

2011

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ (7. YÜZYIL)
(METİN ÇEVİRİSİ VE DEĞERLENDİRME)**

Yüksek Lisans Tezi

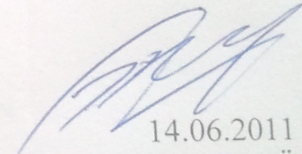
**Hazırlayan
İSMAİL HAKKI ERGÜVEN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. HÜSEYİN KAYHAN**

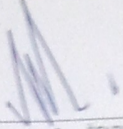
ÇANAKKALE – 2011

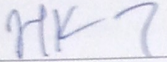
TAAHHÜTNAME

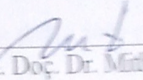
Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Hsüan-Tsang’ın Seyahatnamesi (7. Yüzyıl) (Metin Çevirisi ve Değerlendirme)**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

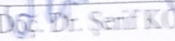

14.06.2011
İsmail Hakkı ERGÜVEN

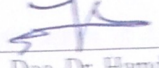
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi (7. Yüzyıl) (Metin Çevirisi ve Değerlendirme)
adlı çalışma, jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı,
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Üye Prof. Dr. Aydın İBRAHİMOV

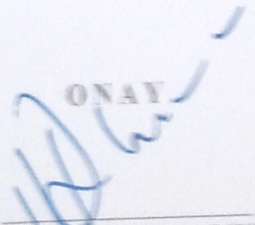

Üye Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KAYHAN
(Danışman)

Üye Yrd. Doç. Dr. Mithat ATABAY

Üye Yrd. Doç. Dr. Şerif KORKMAZ

Üye Yrd. Doç. Dr. Hamdi GÜLEÇ

Tez No: 405255
Tez Savunma Tarihi: 06.07.2011

ONAY
Doç. Dr. Hamit PALABAYIK

Enstitü Müdürü

23/7/2011

**HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ (7. YÜZYIL)
(METİN ÇEVİRİSİ VE DEĞERLENDİRME)**

İSMAİL HAKKI ERGÜVEN

ÖZET

Çin ile Batı Göktürkler arasında süren savaşlar sırasında, T'ang Sülalesi İmparatoru T'ai-tsung, ülke dışına çıkma yasağı koymuştur. Bu yasağa rağmen Hsüan-tsang adında bir Budist rahip Budizm'in öğretisini tam anlamıyla Budizm'in doğduğu yerde öğrenebilmek amacıyla 627'de gizlice Hindistan'a doğru yola çıkmıştır. Ancak, Hindistan'a gidebilmesi için Batı Göktürklerin denetiminde olan Türkistan'dan geçmek zorundaydı ve böylelikle Suyab'da bulunan T'ung Yabgu Kağan'dan yolculuğu için geçiş izin almıştır. Suyab'dan sonra Kırgızistan üzerinden Özbekistan'ı ve Afganistan'ı geçerek Hindistan'a ulaşmıştır. Burada bir süre Budizm ile ilgili eğitim alarak ve de gerekli kitapları yanına alarak 645'te Çin'in başkenti Ch'ang-an'a ulaşmıştır. Döndükten sonra İmparator T'ai-tsung, Hsüan-tsang'ı başışlamıştır ve gezi hatıralarını yazması emrini vermiştir. Hsüan-tsang bu gezi hatıralarını 646'da "Büyük T'ang Sülalesi'nin Batı Bölgeleri Seyahatnamesi" adıyla tamamlamıştır.

7. yüzyıl Orta Asya Türk tarihi ve kültürü araştırmaları için önemli bir kaynak olan Hsüan-tsang'ın yazdığı bu seyahatnamenin, metin çevirisi ve değerlendirmesi üzerine bir çalışma hazırlanmıştır.

**HSUAN-TSANG'S TRAVELOGUES (7. CENTURY)
(TEXT TRANSLATION AND EVALUATION)**

İSMAİL HAKKI ERGÜVEN

SUMMARY

During the wars between China and the West Göktürks, the T'ang Dynasty, Emperor T'ai-tsung, had forbidden everyone to leave the country. Despite this ban, a Buddhist monk named Hsuan-tsang, secretly took off to India in 627, to be able to learn more about the teachings of Buddhism, that was born in that region. However, to go to India, he had to pass through Turkistan that was under control of the West Göktürks, and thus T'ung Yabgu Khan in Suyab, has allowed his transition. After passing Suyab, passing through Kyrgyzstan, Uzbekistan and Afghanistan, he reached India. After studying Buddhism and taking the necessary books with him, he reached the Chinese capital city Ch'ang-an in 645. After his return, the Emperor T'ai-tsung forgave Hsuan-tsang and ordered him in secret to write his travel memories. In 646, Hsuan-tsang completed these travel memories under the title "The Western Regions of the Great T'ang Dynasty Travelogues As".

For the study of the Central Asian Turkish history and culture in the seventh century, these travelogues, written by Hsuan-tsang, are important resources; text translation and evaluation of this work has been done.

ÖNSÖZ

Hsüan-tsang adında Çinli bir Budist rahip Budizm'in öğretisini tam anlamıyla Budizm'in doğduğu yerde öğrenebilmek amacıyla 627'de Çin'in başkentinden Hindistan'a doğru yola çıkmıştır. Bu yolculuk için Hindistan'a giderken ve Hindistan'dan geri dönerken Batı Göktürklerin denetiminde olan Türkistan'dan geçmiştir. 7. Yüzyıl Orta Asya Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında bir kaynak olarak Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Türkçeye çevirisi ve değerlendirilmesi üzerinde çalıştığımız tezimiz dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Türk tarihinde ve kültüründe seyahatnamelerin yeri ve önemi; Hsüan Tsang'ın Seyahatnamesi'nin coğrafyası ve Batı Göktürkler konularına değindikten sonra, birinci bölümde Hsüan Tsang ve Seyahatnamesi hakkında bilgiler aktarılmıştır. İkinci ve üçüncü bölümde Hsüan Tsang'ın Seyahatnamesi'nin (Türklerle ilgili bölümlere açıklamalar eklenerek) tamamının Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'ne göre Türk bölgelerinin genel bir değerlendirmesi yapılarak bir sonuca ulaşılmıştır.

Hem ders aşamasında hem de tez çalışmam sırasında olumlu, yapıcı, öğretici ve özendirici tutumunu ve olayları inceden inceye araştırmaya, değerlendirmeye yönelik yaklaşımını esirgemeyen tez danışmanım ve hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Kayhan'a dokuz yıl boyunca bana verdiği emekleri için ve de aydınlatıcı düşünceleri için içtenlikle teşekkür ederim.

Ayrıca, tez çalışmam sırasında kaynakların elde edilmesinde yardımlarını gördüğüm ve tez konusu üzerinde düşüncelerini saygıyla dinlediğim Prof. Dr. Mehmet Ölmez'e; verdiği derslerde aydınlatıcı bilgilerinden yararlandığım Prof. Dr. Ahmet Taşağıl'a; lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca desteklerini ve yardımlarını gördüğüm sayın hocalarım Prof. Dr. Zerrin Günal'a, Yrd. Doç. Dr. Mithat Atabay'a, Yrd. Doç. Dr. Muhammet Erat'a ve de birlikte araştırmalarda bulunduğumuz sevgili arkadaşım, tarih öğretmeni Murat Dinç'e burada teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bana Türk tarihini ve kültürünü sevdiren, beni araştırmalara yönlendiren ve tez çalışmam boyunca hep destek olan annem Seren Ergüven'e ve babam Abdullah Ergüven'e tüm emekleri için içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

İsmail Hakkı Ergüven

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME	-
JÜRİ ONAY SAYFASI	-
TEZ ONAY SAYFASI	-
ÖZET	i
SUMMARY	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar	vi
GİRİŞ	1
1. Türk Tarihi ve Kültürü Araştırmalarında Seyahatnamelerin Yeri ve Önemi	3
2. Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Coğrafyası ve Batı Göktürkler	8

BÖLÜM I

HSÜAN-TSANG VE HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ	10
1. Hsüan-Tsang'ın Yaşamı	10
2. Hsüan-Tsang'ın Yolculuğu	14
2. 1. Hsüan-Tsang'ın Yolculuğa Çıkış Nedeni	14
2. 2. Hsüan-Tsang'ın Yolculuğa Çıkış Tarihi	15
3. Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi	18
3. 1. Seyahatnamenin Yazılış Nedeni	18
3. 2. Seyahatnamenin Yazarı	20
3. 3. Seyahatnamenin Nüshaları	21
4. Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi Üzerine Yapılan Araştırmalar	21
4. 1. Çince Araştırmalar	21
4. 2. Batı Dillerinde Araştırmalar	22
4. 3. Türkçe Araştırmalar	24

BÖLÜM II

HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ'NİN TÜRKLERLE İLGİLİ BÖLÜMLERİNİN AÇIKLAMALI TÜRKÇE ÇEVİRİSİ	28
1. Birinci Kitabın Türkçe Çevirisi	28
2. On İkinci Kitabın Türkçe Çevirisi	74

BÖLÜM III

HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ'NİN DİĞER BÖLÜMLERİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİ	111
1. İkinci Kitabın Türkçe Çevirisi	111
2. Üçüncü Kitabın Türkçe Çevirisi	141
3. Dördüncü Kitabın Türkçe Çevirisi	166
4. Beşinci Kitabın Türkçe Çevirisi	189
5. Altıncı Kitabın Türkçe Çevirisi	212
6. Yedinci Kitabın Türkçe Çevirisi	238
7. Sekizinci Kitabın Türkçe Çevirisi	262
8. Dokuzuncu Kitabın Türkçe Çevirisi	300
9. Onuncu Kitabın Türkçe Çevirisi	330
10. On Birinci Kitabın Türkçe Çevirisi	358

BÖLÜM IV

DEĞERLENDİRME	386
SONUÇ	394
KAYNAKÇA	406
EKLER	407
1. Hsüan-tsang'ın Seyahati Boyunca İzlediği Yolu Gösteren Harita	408
2. Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nde Türk Kentleri	409
3. Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nden Örnekler	412
4. Hsüan-tsang ile ilgili Fotoğraflar ve Resimler	416

TABLÖLAR

Tablo 1.1 Orta Asya Türk Tarihi ve Kültürü Üzerine Seyahatnameler

Tablo 2.1 Hsüan-Tsang'ın Yolculuğa Çıkış, Yolculuktan Dönüş ve Ölüm Tarihleri

GİRİŞ

Türk tarihinin ve kültürünün ilk zamanlarına dair var olan kaynaklar sınırlıdır. Araştırmalarla ve kazılarla ortaya çıkan kalıntılar, buluntular ve yazıtlar dışında bu döneme ilişkin kaynaklar, genelde sözlü aktarımla günümüze kadar gelebilmiş (destan, efsane, mitoloji, gelenek görenek gibi) edebi ürünlerdir. Ancak, Türklerin bu dönemine dair, birçok çağdaş yazılı kaynak başkalarınınca oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, Çinlilerin yıllıkları, Batılı ve Arap tarihçilerin kayıtları, yabancı seyyahların seyahatnameleri, Arap coğrafyacıların yazdıkları, sözlükler ve diğer (fal kitapları, öğüt kitapları, mektuplar, resmi belgeler, hukuk belgeleri, yarlıklar gibi) yazılı yapıtlar ayrı bir önem kazanmaktadır. 7. yüzyılda Çin'den yola çıkarak Orta Asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde bir süre kaldıktan sonra Hindistan'a giden, aşağı yukarı yine aynı yoldan geri dönen bir seyyahın günümüze kadar ulaşmış seyahatnamesi Orta Asya Türk tarihi ve kültürü açısından önemli bir yazılı kaynaktır. Çince yazılmış olan bu seyahatnamenin birçok Batı diline çevrilmesine rağmen Türkçe'ye çevrilmemiş olması ve araştırmalarda bir kaynak olarak pek bilinmediğinden sık kullanılamayışı durumundaki olumsuzluğu giderebilmek isteği, çalışmamızın ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Türklerin de içinde yaşadığı bölgelerin kültürel yapıları hakkında bilgiler veren bu seyahatnamenin tarih ve kültür araştırmaları için bir kaynak olarak tanıtımının yapılması ve tarihi açıdan değerlendirilmesi çalışmamızın amacı olarak ortaya çıkmıştır.

Çin ile Batı Göktürkler arasında süren savaşlar sırasında, T'ang Sülalesi İmparatoru T'ai-tsung,¹ ülke dışına çıkma yasağı koymuştur. Bu yasağa rağmen Hsüan-tsang² adında bir Budist rahip Budizm'in³ öğretisini tam anlamıyla Budizm'in doğduğu yerde öğrenebilmek amacıyla 627'de gizlice Hindistan'a doğru yola çıkmıştır. Ancak, Hindistan'a gidebilmesi için Batı Göktürklerin⁴ denetiminde olan Türkistan'dan geçmek

¹ T'ai-tsung, 627-650 arasında Çin'de egemen olan T'ang Sülalesi'nin üçüncü imparatorudur. Hsüan-tsang ile sürekli ve yakın bir iletişim içinde olmuş ve Çin'in komşu bölgelerine dair Hsüan-tsang'dan bilgiler almıştır.

² Hsüan-tsang olarak bilinen bu Budist rahibin gerçek adı Chen-hui'dir. Hsüan-tsang ise Budizm ile ilgili bir adlandırmadır. Çin'in He-nan eyaletinin Ch'en-liu ilinde (kesin olmamakla birlikte) 597'de doğmuştur. Hindistan gezisinden sonra Çin'de çok tanınan bir rahip olarak imparator sarayında yaşamış ve sarayının baş din görevlisi olmuştur. 664'te ölmüştür. (Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, London 1888, s. 23-36, 126, 178-179.)

³ Budizm, M.Ö. 563-M.Ö. 483 yılları arasında yaşadığı tahmin edilen, bugün Buda olarak bilinen Siddhartha Gautama tarafından kurulmuş veya oluşturulmuş bir inançtır. (İlhan Güngören, *Buda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul 1981, s. 7.)

⁴ Batı Göktürkler, Göktürklerin 582'de ikiye ayrılmasından sonra ülkenin batısında Tardu egemenliğinde ortaya çıkmıştır ve 659'a kadar varlığını sürdürmüştür. (Sencer Divitçioğlu, *Kök Türkler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000, s. 164-166.)

zorundaydı ve böylelikle Suyab'da⁵ bulunan T'ung Yabgu Kağan'dan⁶ yolculuğu için geçiş izin almıştır. Suyab'dan sonra Kırgızistan üzerinden Özbekistan'ı ve Afganistan'ı geçerek Hindistan'a ulaşmıştır. Burada bir süre Budizm ile ilgili eğitim alarak ve de gerekli kitapları yanına alarak 645'te Çin'in başkenti Ch'ang-an'a⁷ ulaşmıştır. Döndükten sonra İmparator T'ai-tsung, Hsüan-tsang'ı bağışlamıştır ve gezi hatıralarını yazması emrini vermiştir. Hsüan-tsang bu gezi hatıralarını 646'da "Büyük T'ang Sülalesi'nin Batı Bölgeleri Seyahatnamesi"⁸ adıyla tamamlamıştır.

"Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi (7. Yüzyıl) (Metin Çevirisi ve Değerlendirme)" adlı tezimiz Hsüan-tsang'ın 646'da tamamladığı seyahatnamenin Türkçe'ye çevirisi ve değerlendirmesi üzerine hazırlanmıştır.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ni, bugün Japonya'daki Kyoto Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde bulunan ve 13. yüzyıldan kalma "Yeni Kore Nüshası"ndan⁹ yararlanarak 1884'te "Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World by Hiuen Tsiang"¹⁰ adıyla Çince'den İngilizce'ye çeviren Samuel Beal'in¹¹ ve yine "On Yuan Chwang's Travels in India (Ad 629-645)"¹² adıyla 1904'te Çince'den İngilizce'ye çeviren Thomas Watters'in çalışmalarını karşılaştırarak bir Türkçe çeviri elde edilmeye çalışılmıştır. Çevirimizde S. Beal'in metni temel alınmıştır, S. Beal metnindeki yanlışlıklar ve eksiklikler düzeltilerek; benzer ifadeler ise metnin akışını bozmadan, T. Watters'in¹³ metninden yararlanılarak "[...]" işareti içinde verilmiştir. Hsüan-tsang Seyahatnamesi,

⁵ Suyab, Çin kaynaklarında Su-ye Shui olarak, Türk ve Arap kaynaklarında ise Balasagun olarak geçmekte olup bugünkü Kırgızistan'daki Çu ırmağının yakınındaki Tokmak'ın güneybatısında bulunan Ak-beşim olmalıdır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre Batı Türkleri*, (çev. Mustafa Koç), Selenge Yayınları, İstanbul 2007, s. 13.)

⁶ T'ung Yabgu, 619-628 arasında Batı Göktürlere egemen olan ve İstemi Yabgu'nun soyundan gelen bir kağandır. (Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, Cilt: 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 51, 64, 65.; Sema Orsoy, "Çin'in Resmi Hanedanlık Kayıtlarında Türk Kavimlerine Ait Monografiler", *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 1, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001, s. 564.)

⁷ Ch'ang-an, T'ang Sülalesi döneminde Çin'in başkentidir. Kuruluşu milattan önceye kadar giden bu kent Ch'ang-an adını 23 yılında almıştır. (Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007, s. 46.)

⁸ Büyük T'ang Sülalesi'nin Batı Bölgeleri Seyahatnamesi adıyla Türkçeye çevrilebilecek bu seyahatnamenin Çince adı kaynaklarda "Ta-T'ang-Si-Yü-Chi" olarak geçmektedir.

⁹ Yeni Kore Nüshası'nın birçok araştırmacı tarafından değerlendirilmek üzere kullanılmasının nedeni veya özelliği ise Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin en iyi korunan nüshası ve en eski karşılaştırmalı nüsha olmasıdır. Ayrıca hiçbir nüshada bulunmayan Ching-po'nun önsözünün de bu nüshada bulunmasıdır.

¹⁰ Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World by Hiuen Tsiang*, Oriental Books Reprint Corporation, London 1884.

¹¹ Samuel Beal, 1825-1889 arasında yaşamış, bir İngiliz Doğu Bilimcidir. Özellikle Çince ve Budist kaynaklar ve de Hint tarihi üzerine çalışmıştır.

¹² Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels In India (Ad 629-645)*, Oriental Translation Fund., London 1904.

¹³ Thomas Watters, 1840-1901 arasında yaşamış, İngiliz araştırmacıdır. Özellikle Uzak Doğu'da konsolosluk görevlisi olarak bu bölgelerin kültürü üzerine çalışmıştır.

Çince birçok özel ad ve kavram içermesinden ve çevirimizde belirli bir standart oluşturulmak istenmesinden dolayı bu adların ve kavramların Türkçe'ye aktarımında Wade-Giles¹⁴ çeviri yazısı kullanılmıştır.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin çevirisinden sonra seyahatnamenin Türklerin yaşadığı bölgelere dair bilgiler içeren birinci ve on ikinci bölümlerine dipnotlar düşülerek açıklamalar eklenmiştir. Değerlendirme ve sonuç bölümünde ise Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ne göre Türklerin yaşadığı bölgelerdeki tarihi, kültürü ve Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin tarih araştırmalarında kullanımı ve önemi üzerinde durulmuştur.

Böylelikle Türk tarihi ve kültürü açısından önemli bir kaynağın değerlendirilerek araştırmacıların yararına sunulması amaçlanmıştır.

1. Türk Tarihinde ve Kültüründe Seyahatnamelerin Yeri ve Önemi

Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında seyahatnamelerin yeri ve önemi konusuna değinmeden önce, çalışmamızın temelini oluşturan bir yazılı yapıt türü olan seyahatnameye dair bilgiler vermemiz yararlı olacaktır.

Tarih araştırmalarında önemli kaynakları arasında yer alan seyahatnameler, bir seyyah ya da gezginin yurt içi veya yurt dışı gezilerinde gördüğü yerlerden edindiği izlenimleri ve bilgileri kaleme aldığı yazın türüdür. İlk örneklerine İlk Çağlarda rastlanan seyahatnameler, daha çok askeri amaçlı sefere katılanların veya siyasi amaçlı devletler arası görevlerde başka bir devlete görevli olarak gönderilenlerin gözlem ve deneyimlerine bağlı olarak ortaya çıkmıştır.¹⁵

Mübahat S. Kütükoğlu tarafından “seyahat intibaları”¹⁶ olarak tanımlanan seyahatname, insanın yeni ve değişik bir bölgedeki gözlemlerini içeren türde bir kaynaktır. Seyyahlar genel itibariyle yabancı bir ülkeyi tasvir etmekte ve özellikle de kendilerine farklı görünen yaşam tarzı, örf, adet, insan ilişkileri, yönetim tarzı vb. konulara eserlerinde yer vermektedirler. Kimi zaman o bölgenin insanı tarafından fark edilemeyen bilgileri sunan seyyah, kimi zaman da eserinin ilgi görmesi maksadıyla mübalağalar yapmayı gerekli görür. Bazıları ise önceki dönemlere ait seyahatnamelerden pasajlar alarak kendi

¹⁴ 19. yüzyıl ortalarında Thomas Wade ve Herbert Giles tarafından geliştirilen ve ilk kez 1892 basımı Çince-İngilizce sözlükte kullanılan bir çeviri yazı sistemidir. Ayrıca, Çince karakterlerin Latin alfabesiyle yazılıp okunmasını sağlayan bir çeviri yazı sistemidir.

¹⁵ Emin Özdemir, “Rus İşgalinden Önceki Dönemde Türkistan’a Gelen Batılı Seyyahlar ve Türkistan Tarihine Kaynak Olarak Seyahatnameleri”, *History Studies International Journal of History*, Volume: 2/2, İstanbul 2010, s. 113.

¹⁶ Mübahat S. Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında Usûl*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 1998, s. 24.

gözlemleri veya intibaları olarak aktarır.¹⁷ Ayrıca, Türk edebiyatında “seyahatname” olarak adlandırılan gezi yazıları, Fars edebiyatında “sefer-nâme” adıyla anılırken Arap edebiyatında “rihle” sözcüğü ile ifade edilmektedir.¹⁸

Seyahatnameler kuşkusuz, kültür tarihi, sosyal tarih ve tarihi coğrafya açısından önemli kaynaklardır. Ancak kaynakların kullanımı; araştırmacıya zengin malzeme ve yeni bir bakış açısı kazandırdığı ölçüde, yanıltıcı da olabilir. Metinlerin yorumunda; maddi verilerin başka kaynaklarla kontrolü kadar, seyahatname yazarının mensup olduğu kültürel çevre ve zamanının da iyi bilinmesi gerekir. Kısacası seyahatnamenin kendisi gibi, yazarının incelenmesi de gereklidir ve bu sonuncu ameliye aslında bize yeni tarihi bilgiler ve hatta bir araştırma alanı açacak kadar da önemlidir.¹⁹

Löschburg, seyahat tarihinin başlangıcını kendi dünyasının dışındaki insanları, malları ve hazineleri fark eden kâşiflere dayandırır. Onun belirlemelerine göre ilk seyahatnamelerde efsane ile tarih iç içedir.²⁰ Tarih yazıcılığının ilk örneklerinden birini ortaya koyan ve bundan dolayı “Tarihin Babası” olarak tanınan Herodotos dokuz kitaptan oluşan “Historiai” adlı çalışmasında M.Ö. 490–479 yılları arasında yaşanan Pers-Yunan savaşları konusunu işlemekle birlikte gezip gördüğü ülkelerdeki topluluklar ve bunların gelenekleri, yönetim biçimleri ile ilgili olarak bilgilere de yer verir.²¹ Buradan yola çıkarak Herodotos’un “Historiai” adlı çalışmasının, seyahatname türünün ilk örneği olduğu söylenebilir.

Seyyahların gezi amaçlarında değişiklik görülmektedir. Seyyahların bir kısmını haber edinme amacıyla yola çıkmış devlet görevlileri oluştururken diğer kısmını yeni ve farklı yerler görmek isteyen maceraperestler ve bilimsel araştırmalar yapmak isteyen insan grupları oluşturur.²² Roma İmparatorluğu döneminde ulaşımın hızla gelişme göstermesiyle zanaat ve ticarete dayalı seyahatler gerçekleştirilirken Ortaçağa damgasını vuran en önemli yolculuklar hac ziyaretleridir. Birçok Avrupalı Kudüs’e, Roma’ya, İtalya ya da İspanya’ya hac amaçlı gider. Bu yolculuklar, Avrupa ile Arap-İslam dünyası arasında sıkı kültürel ve

¹⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında...*, s. 25.

¹⁸ Hüseyin Yazıcı, “Seyahatname”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 9.

¹⁹ İlber Ortaylı, “19. Asırdan Zamanımıza Hindistan Üzerine Türk Seyahatnameleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 47, Sayı: 3-4, 1991, s. 271-277.

²⁰ Wifried Löschburg, *Seyahatin Kültür Tarihi*, (haz. Zehra Aksu Yılmaz), Dost Kitabevi, Ankara 1998, s. 12-13.

²¹ Ekrem Memiş, *Tarih Metodolojisi*, Çizgi Yayınları, Konya 2005, s. 169-170.

²² Tuncer Baykara, *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*, İrfan Kültür ve Eğitim Merkezi Yayınları, İzmir 1996, s. 65.

ekonomik ilişkiler kurulmasını ve batının bölge hakkında birçok bilgi edinmesini sağlar. 15 ve 16. yüzyıllarda seyahatler ticari amaçlı ve yeni coğrafyalar bulmak şeklinde gelişir. 17. yüzyılda ise prensler, soylular, müstakbel devlet adamları, diplomatlar ve zenginlerin çocukları başta olmak üzere pek çok Avrupalı, keşif ve araştırma maksadıyla seyahate çıkar.²³

Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında seyahatnamelerin önemli bir yeri vardır. Özellikle Türklerin yerleşik yaşamından önceki zamanları için yabancı seyyahların değişik tarihlerde Türklere ve Türk ülkelerine dair tuttıkları yazılı bilgiler, bu araştırmalar için değerli belgeler olarak geçerliliğini sürdürmektedir. Bu seyahatnamelerden İbn Fadlan'ın İdil Bulgarları, Priskos'un Avrupa Hunları, Wang Yen-te'nin Uygurlar, Hsüan-tsang'ın Batı Göktürkler hakkında verdikleri bilgiler²⁴ Türk tarihi ve kültürü için önemli belgelerdir.

Orta Asya'ya uğrayan seyyahların seyahatnameleri de Orta Asya'nın tarihi ve kültürü için önemli belgelerdir. Orta Asya için seyahatnameler, Çinlilerin tuttuğu tarih kayıtlar kadar önemli bilgiler sunmuştur. Çünkü Çinli tarihçilerin önemsemediği veya gerek görmediği konular bu seyahatnamelerde yer bulmuştur. Örneğin, günlük yaşama dair ayrıntıların, insanların ve toplumların geleneklerine, inançlarına dair olguların yer alması seyahatnameleri resmi kayıtlar kadar değerli kılmıştır.

Orta Asya'ya tarih içinde birçok bölgeden birçok seyyah uğramıştır. Özellikle Çinli seyyahların sayısı diğer seyyahlara göre daha çok olmuştur. Çin'de Budizm'in yayılmasıyla birlikte Çin ile Hindistan arasında bu dinsel bağ birçok Budist'in Çin'den Hindistan'a gitmesine yol açmıştır. Özellikle 1. ve 7. yüzyıl arasında Çin'den yola çıkan seyyahların büyük çoğunluğunu Budist rahipler oluşturmuştur. Çin'den yola çıkan bu Budist rahiplerin bazıları Hindistan'a giderken veya Hindistan'dan dönerken Orta Asya'ya da uğramıştır. Bu Budist rahiplerden bilinen en eskisi 5. yüzyılın başlarında Çin'den

²³ Wifried Löschburg, *Seyahatin Kültür...*, s. 32-53.

²⁴ Bu seyahatnameler için bkz. Ramazan Şeşen, *İbn Fazlan Seyahatnamesi Tercümesi*, Bedir Yayınevi, İstanbul 1995; Ali Ahmetbeyoğlu, *Greks Seyyahı Priskos (5. Asır)'a Göre Avrupa Hunları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınları, İstanbul 1995; Özkan İzgi, *Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000; Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World by Hiuen Tsiang*, Oriental Books Reprint Corporation, London 1884.

Hindistan'a Budist sutralar²⁵ getirmek amacıyla yola çıkan Fa-hsien²⁶ olmuştur. Fa-hsien, Hindistan'a giderken Hotan'dan geçmiştir ve bu bölgeye dair anlatıları²⁷ olmuştur.

Lin Kuan-Hua yüksek lisans tezi çalışmasında,²⁸ Fa-hsien'den sonra, Tao-ngan, Che-mong, Fa-yong, Fa-wei, Fa-sheng, Chu-chih ve Hui-sheng gibi Budist rahiplerin de seyahat hatıralarında Çin ve Hindistan arasındaki bölgeler hakkında bilgi verdiğini belirtmiştir, ancak bu seyahat hatıralarından yalnızca Fa-hsien'in ve Hui-sheng'in seyahat hatıralarının var olduğunu, diğerlerinin ise yitik olduğunu ortaya koymuştur.

Liu Mau-Tsai ise, Çin'den Orta Asya'ya (Göktüklere) giden elçilerin sayısı belirterek bir çizelge oluşturmuştur. Buna göre, Çin'den Orta Asya'ya 545-742 arasında resmi olarak 79 tane elçinin gittiğini; bunların 30'unun sivil memur, 45'inin asker, 4'ünün ise ne görev yaptığı belirlenememiştir. Aynı yıllar arasında Orta Asya'dan (Göktürklerden) Çin'e resmi olarak 96 tane elçinin gittiğini belirtmiştir.²⁹ Ayrıca, Hunlar ve Göktürkler döneminde Çin ile yapılan ticari ilişkilerde bir elçilik heyetiyle Orta Asya'dan Çin'e giden armağanlara ve haraçlara dair bilgiler kaynaklarda³⁰ verilmiştir.

Orta Asya Türk tarihi ve kültürü için önemli birer belge olan ve Orta Asya'ya dair bilgiler sunan seyahatnameler de vardır, bu seyahatnameleri aşağıdaki tabloda şöyle sıralayabiliriz;

Tablo 1.1 Orta Asya Türk Tarihi ve Kültürü Üzerine Seyahatnameler

²⁵ Budizm'de Gautama Buda'nın öğretilerinden oluşan ve doğrudan Buda'nın sözlerini aktardığı varsayılan kutsal metinlere verilen addır. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism*, Hodder Headline Plc., London 1995, s. 48.)

²⁶ Fa-hsien, 337-422 arasında yaşamış Çinli bir Budist rahiptir. 399-414 arasında Nepal'e, Hindistan'a ve Sri Lanka'ya bir seyahat yapmıştır ve bu seyahate dair hatıralarını yazmıştır. Bu seyahatname günümüze kadar ulaşmıştır.

²⁷ Bu anlatılar için bkz. James Legge, *A Record Of Buddhistic Kingdoms Being As Account By The Chinese Monk Fa-Hien Of His Travels In India And Ceylon (A.D. 399-414)*, Orford At The Clarendon Press, London 1886.

²⁸ Lin Kuan-Hua, *Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi Üzerine Bir Çalışma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1988, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 2, not 5.)

²⁹ Liu Mau-tsai, *Çin Kaynaklarına Göre Doğu Türkleri*, (çev. Ersel Kayaoğlu, Deniz Banoğlu), Selenge Yayınları, İstanbul 2006, s. 523-542.

³⁰ Bu kaynaklar için bkz. Özkan İzgi, "XI. Yüzyıla Kadar Orta Asya Türk Devletleri'nin Çin ile Yaptığı Ticari Münasebetler", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 9, İstanbul 1978, 86-106; Ayşe Onat, "Han Döneminde Hun-Çin Ekonomik İlişkileri M.S. 206-220", *Belleten*, Cilt: LI, Sayı: 200, Ankara 1987, s. 611-624; Gülçin Çandarlıoğlu, "Uygur-Çin İktisadi Münasebetleri, At-İpek Alışverişi, 744-840", *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, Sayı: 34, İstanbul 1984'ten ayrı basım, s. 73-80; Ayşe Onat, "Eski Orta Aya Kavimlerinin Çin ile Olan İlişkileri Hakkında Kısa Bir İnceleme", *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 26, Ankara 1982, s. 63-71.

SEYYAH	ÇIKIŞ YERİ	VARIŞ YERİ	TARİH
Fa-hsien	Çin	Hindistan	399-414
Zamarkhos	Bizans	Göktürk	568-569
Hsüan-Tsang	Çin	Hindistan	629-645
Tamim İbn Bahr	Arabistan	Uygur (Turfan)	821
İbn Fazlan	Arabistan	Bulgar	920-921
Wang Yen-te	Çin	Uygur (Kara-Koço)	981-984
Benjamin ve Petachia	Kudüs	Oğuzlar	12. yüzyıl
Plano Carpini	İtalya	Uygur (Karakurum)	1245-1246
William Rubruquis	Fransa	Uygur (Karakurum)	1253-1255
Marco Polo	Venedik	Çin (Pekin)	1271-1291
İbn Batuta	Fas	Çin	1325-1349
Ruy Gonzales de Claviyo	İspanya	Semerkant	1403-1406
Gıyaseddin Nakkaş	İran	Çin	1419-1422

Seyahatnameler tarih araştırmalarında, resmi kayıtlardan uzak insanların günlük yaşamına dair içerdikleri bilgilerle ve birinci el kaynak olmaları nedeniyle önemli kaynaklardan biridir. Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında da Orta Asya'ya yapılan seyahatlerin ve bunların sonucunda kayda alınan seyahatnameler oldukça önemli birer kaynak olarak durmaktadır. Bu seyahatnamelerden birisi olan Hsüan Tsang'ın Seyahatnamesi de Orta Asya Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında bir kaynak olarak değerlendirilmelidir.

2. Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Coğrafyası ve Batı Göktürkler

Bugünkü Türkistan, coğrafi konumu dolayısıyla tarihte birçok topluluğun egemenlik savaşına girdiği ve birbirini izleyen uygarlıkların ortaya çıktığı bir bölge olmuştur. Böylelikle Türkistan zaman içinde birçok topluluğun ve devletin egemenliği altında kalmıştır.

Türkistan, Çin'in Han Sülalesi döneminde (M.Ö. 206-M.S. 220) Hsi-yü (Batı Bölgeleri) adıyla Hsiung-nuların egemenliğinde bulunmuştur. Han Sülalesi'nden Wu-ti döneminde (M.Ö. 140-87) Hsi-yü'ye ilk saldırılar düzenlendi ve gönderilen ordular Hsiung-nuları yendi. Böylece bu bölge Çin'in egemenliğine girmiştir. Ming-ti döneminde Hsiung-nular yeniden Türkistan'ı ele geçirmek istediyseler de pek başarılı olamamış ve Çin egemenliği sürmüştür.³¹

Üç imparatorluk (220-265) ve sonra Batı Tsin Sülalesi (265-316) döneminde T'ien-shan'ın batı bölgeleri Wu-sunlara, doğu bölgeleri ise Hsien-pilerin egemenliğinde bulunmuştur. Güney bölgelerinde de Kuça ve Hotan krallıkları yaşamıştır.³²

Kuzey Wei Sülalesi (385-550) döneminde T'ien-shan'ın kuzeyinde Juan-juanlar, Wu-sunlar, Yüeh-panlar ve Kao-cheler yaşamıştır. Sui Sülalesi döneminde Hsi-yü, Batı Tukyuların (Batı Göktürklerin) ve Tölöslerin egemenliğinde bulunmuştur. Güney bölgelerinde de Kuça, Hotan ve Turfan gibi krallıklar yaşamıştır.³³

Bumin Kağan'ın öncülüğünde Göktürkler 552'den sonra hızlıca gelişmeye başlamıştır. Bumin Kağan'dan sonra yerine geçen Mu-kan Kağan (553-572) Juan-juanları ortadan kaldırmış ve batıdaki Eftalitleri, doğudaki Kıtayları, kuzeydeki Kırgızları yenerek bu bölgeleri egemenliği altına almıştır. Böylece Göktürklerin sınırı doğuda Çin denizi, batıda Hazar gölü, güneyde Gobi çölü ve kuzeyde Baykal gölüne kadar genişlemiştir. Bumin Kağan'ın diğer oğlu İstemi Yabgu, Batı Göktürklerle birlikte 563-567 arasında

³¹ Ayşe Onat; Sema Orsoy; Konuralp Ercilasun, *Han Hanedanlığı Tarihi; Hsiung-nu (Hun) Monografisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. 42-45; J. M. De Groot, *2500 Yıllık Çin İmparatorluk Belgelerinde Hunlar ve Türkistan*, (çev. G. Ahmetcan Asena), Pan Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 124; Muhaddere N. Özerdim, "Hsi-yü olarak Çin Türkistanı'nın Tarihi Sınırlanması ve Tarihi Önemi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 1-3, Ankara 1957, s. 209-210; Gyula Nemeth, *Hunlar ve Tanrının Kırbacı Attila*, (çev. Tarık Demirkan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996, s. 37-38.

³² Bahaeddin Ögel, "Çin Kaynaklarına Göre Wu-Sunlar ve Siyasi Sınırları Hakkında Bazı Problemler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 4, Ankara 1948, 268; Muhaddere N. Özerdim, "Hsi-yü olarak Çin Türkistanı'nın Tarihi Sınırlanması...", s. 210.

³³ Ayşe Onat; Sema Orsoy; Konuralp Ercilasun, *Han Hanedanlığı Tarihi...*, s. 63, 66, 71; Ahmet Taşağıl, *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. 128, 146-148.

Sogdyana, Toharistan, Kuzey Hindistan, Doğu Türkistan bölgesindeki Eftalitleri, Sasanilerle işbirliği yaparak ortadan kaldırmıştır.³⁴

İstemi Yabgu'nun oğlu Tardu Kağan (576-603) ve Tardu Kağan'ın oğlu She-kui Kağan (611-619) döneminde Batı Göktürkler batıda Hazar gölüne, doğuda Altay dağlarına kadar sınırlarını genişletmiştir. She-kui Kağan'dan sonra yerine geçen oğlu T'ung Yabgu Kağan döneminde Afganistan'ın kuzeydoğusundaki Kapisa bölgesi ele geçirilmiştir ve başkent Taşkent'in kuzeyindeki Bin-yul'a taşınmıştır. T'ung Yabgu Kağan (619-628) dönemi Batı Göktürklerin en parlak dönemi olmuştur. Bu dönemde bütün Türkistan Batı Göktürklerin egemenliğinde olmuştur. Sınırları batıda Merv'e, güneyde Hint ırmağına kadar uzanmıştır.³⁵

T'ung Yabgu Kağan'dan sonra ortaya çıkan iç karışıklıklardan yararlanan Çin'deki T'ang Sülalesi imparatorları, 630'da Doğu Göktürklerini, 659'da Batı Göktürklerini yıkmıştır. Batı Göktürklerin kentleri Çin'in askeri garnizonlarına dönüşmüştür. Bundan sonra Türgişler, Türkistan'daki Çin yönetimine karşı ayaklanmıştır ve bölgeye yeniden egemen olmaya çalışmıştır.³⁶

Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi, Batı Göktürklerinin en güçlü olduğu dönemden, yani T'ung Yabgu Kağan döneminden, Çin'deki T'ang Sülalesi'nin Doğu Türkistan'ı ele geçirdiği döneme kadar olan zamanı kapsamaktadır.

Hsüan-tsang'ın, Batı Göktürklerin egemenliği altında bulunan bölgeye gelmeden önce İstemi Yabgu, binlerce askerle bu bölgeye saldırmış ve kendinden önceki Türklerden farklı olarak Türk nüfusunu da bu bölgeye kaydırmıştır. Hsüan-tsang bu bölgeye geldiğinde, bölgenin yeni yeni yönetim, ekonomi, kültür yapısı değişmeye ve bölge Türkleşmeye başlamıştır.

³⁴ Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 41-46, 48-49, 79-86; Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, Cilt: 2, s. 59-69; Annemaria von Gabain, "Köktürklerin Tarihine Bir Bakış", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1944, Sayı: 5, s. 685-696; Akdes Nimet Kurat, "Göktürk Kağanlığı", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1952, Cilt: 10, Sayı: 1-2, s. 26-28; Jean-Paul Roux, *Türklerin Tarihi, Büyük Okyanus'tan Akdeniz'e İki Bin Yıl*, (çev. Galip Üstün) Milliyet Yayınları, İstanbul 1998, s. 51-52.

³⁵ Sencer Divitçioğlu, *Kök Türkler*, s. 224-226; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 41-128; Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, Cilt: 2, s. 59-69; Yılmaz Karadeniz, "Sassanid and Göktürk Struggle 531-579 on Silk Road During Period Of 1st Husrevi (I. Hüsrev Dönemi'nde İpek Yolu Üzerinde Sasani-Göktürk Mücadelesi 531-579)", *The Journal of International Social Research*, Volume: 4 Issue: 16, İstanbul 2011, s. 208-209; Cengiz Yıldızdağ, VII.-X. Yüzyıllarda İpek Yolu Ticaretinin Türk Tarihine Etkileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, s. 36.

³⁶ Liu Mau-tsai, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 177; Hüseyin Salman, *Türgişler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 12-14; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 41-128; Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, Cilt: 2, s. 59-69.

Hsüan-tsang, 628'de Suyab'a geldiği zaman bu bölgede Batı Göktürklerin egemenliği olduğunu görmüştür. Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin geçtiği coğrafyaya göre Batı Göktürklerin egemenliğindeki kentlerini günümüzdeki yerlerine göre şöyle sıralayabiliriz;

DOĞU TÜRKİSTAN: Komul, Koco (Turfan), Karaşehir (Agni), Kuça, Aksu Köhneşehri, Suyab, Taşkurgan (Sarikol), Yarkent, Kaşgar, Kargalık, Hotan (Gostana), Çerçen ve Kroraina olmak üzere toplam 13 kent.

KIRGIZİSTAN: Bin-yul, Talas, Pai-shui, Kung-yü ve Nucikent olmak üzere toplam 5 kent.

ÖZBEKİSTAN: İsficab, İlak-Şaş, Şaş, Fergana, Sutruşana, Semerkant, Maymurg, Kebüd (Kebudhana), Kuşaniye, Kerminiye, Buhara, Betik, Harezmi, Kiş, Toharistan ve Tirmiz (Termiz) olmak üzere toplam 16 kent.

TACİKİSTAN: Harun (Aharun) ve Suman (Yu-man) olmak üzere toplam 2 kent.

AFGANİSTAN: Saganiyan, Kuvadiyan, Vahş, Huttel, Kumaz, Kunduz, Bağlan, Simincan, Hulm, Belh, Yamadha, Guzgan, Talakan, Karcik, Bamiyan, Kapisa, Zabulistan (Jaguda), Vardak, Andarab, Kost, Mungan, Arheng, Ragh, Kişm, Pargar, Himatala, Bedaşan, İmpakan (İnpakin), Kuran, Vahan (Termistat), Shignan, Sambı ve Bolor (Gilgit) olmak üzere toplam 33 kent.

Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi, bugünkü Çin, Hindistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan, Pakistan, Afganistan'ın yanı sıra Batı Göktürklerin egemen olduğu tüm bölgeye (altmıştan çok bölgeye ve kente) dair bilgiler sunmuştur. Hsüan-tsang, toplamda yüz on kadar bölgeyi ve kenti görüp veya bilgi edinerek ayrıntılı bir bilgi vermiştir.

BÖLÜM I

HSÜAN-TSANG VE SEYAHATNAMESİ

Bu bölümde, Hsüan-tsang ve Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi hakkındaki bilgiler değerlendirilerek bu bilgilerden doğru bir sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır. Öncelikle Hsüan-tsang'ın yaşamına dair kaynaklarda yer alan bilgilerden tartışmalı olanlara bir açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Sonra Hsüan-tsang'ın bu yolculuğu niçin gerçekleştirmiş olabileceği sorusu üzerinde durulmuştur. Hsüan-tsang'ın yolculuğu (yolculuğa çıkış tarihi ve yolculuktan dönüş tarihi) hakkında da bilgiler verilmiştir. Hsüan-tsang'ın bu yolculukta izlediği yol değerlendirilmiştir. Bundan sonra ise Hsüan-tsang'ın bu yolculuk hatıralarını niçin yazmış olabileceği üzerinde durularak seyahatnamenin yazarı ve nüshaları hakkında bilgiler verilmiştir. En sonunda da Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi üzerine yapılan araştırmalara değinilmiştir.

1. Hsüan-tsang'ın Yaşamı

Hsüan-tsang yaşamı, öğrencisi olan Budist rahip Hui-li tarafından beş bölüm olarak 615-675 arasında yazılmıştır. Ancak Hui-li öldükten sonra bu kitabın bazı bölümleri dağılmıştır ve yok olmuştur. Daha sonra Budist rahip Yen-tsung kitabın var olan bölümlerine derlediği bazı bilgileri de ekleyerek on bölüm olarak yeniden yazmıştır. Bu kitap Hsüan-tsang öldükten yirmi dört yıl sonra 688'de tamamlanmıştır. On bölümden oluşan bu kitapta Hsüan-tsang'ın doğumundan ölümüne kadar yaşamı, eğitimi, yolculuğu, çevirileri ve hükümdarlarla dostluğu ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Çince adı *Da-tang da-ci-en-si san-zang fa-shi zhuan* (kısaca *cien*)³⁷ (Büyük Şefkat Manastırı Tripikata Üstadının Biyografisi) olan bu kitap *Bodisatav taito samtso açarinin yorıkın ukıtmak athg tsi-in-çüen tegma kavi nom bitig* (Büyük Tang Hanedanı Döneminde Tripitaka Ustası Bodhisattva'nın Yaşamı)³⁸ adıyla Uygurcaya da çevrilmiştir. Bu on bölümlük kitabın Batı dillerine genelde ilk beş bölümü³⁹ çevrilmiştir. Bunun nedeni olarak sözkonusu bölümlerin çokça özel kavramlar, yer adları içermesini ve dönemin Çincesinden çevirisinin zor olmasını

³⁷ Mehmet Ölmez, Hsüan-tsang'ın Eski Uygurca Yaşam Öyküsü 6. Bölüm, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1994, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 12.

³⁸ Mehmet Ölmez, Hsüan-tsang'ın Eski Uygurca..., s. 12.

görebiliriz. Ancak, sonraki dönemlerde ilk beş bölüm dışındaki bölümlerin hem Çincesinden hem Uygurcasından çeviriler yapılarak üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalara tezimizin “Hsüan Tsang’ın Seyahatnamesi ve Seyahatname Üzerine Yapılan Çalışmalar” bölümünde ayrıntılı olarak değinmeye çalışacağız. Hsüan-tsang’ın yaşamına dair ayrıntılı bilgiler sunan bu on bölümlük kitabın 1888’de Çince’den İngilizce’ye yapılan çevirisinden⁴⁰ yararlanarak Hsüan-tsang’ın yaşamını aşağıda değerlendirmeye çalışacağız.

Hsüan-tsang olarak bilinen bu Budist rahibin gerçek adı Chen-hui’dir. Hsüan-tsang ise Budizm ile ilgili bir adlandırmadır. Çin’in He-nan eyaletinin Ch’en-liu ilinde 597’de⁴¹ doğmuştur. Beş yaşında annesini yitiren Hsüan-tsang, Konfüçyüs geleneğinden gelen soylu ve bilgin bir ailenin dört erkek çocuğundan en küçüğüydü. Araştırmayı ve okumayı seven Hsüan-tsang, okuma konusunda seçkin davranır⁴² ve okuyacaklarının en doğrusunu araştırıp bularak onları okurdu. Budist rahibi olan ağabeyinden etkilenerek Budizm öğretilerini ve kitaplarını okumaya başlamıştır. 614’te Budist rahiplik sınavına yaşı tutmadığı gerekçesiyle kabul edilmemiştir. Ancak kararlılığını ve istekliliğini gören sınav sorumluları onu rahipliğe almıştır. Hsüan-tsang adını alarak abisi gibi Budist rahip olmuştur.

On üç yaşında Hsüan-tsang, Ching-t’u Ssu tapınağında Budist ustası Ching’den Nirvanasutra ve Mahayanasamgrahaşastra gibi Budist eserleri öğrenmeye başlamıştır.⁴³ 13-16 yaşlarında ağabeyi ile birlikte Lou-yang kentindeki Ching-t’u Ssu tapınağında Budist sutralar üzerine çalışmıştır. Sui sülalesinin (581-618) son zamanlarında Çin kargaşa karışıklık ve her yerde savaşlar çıkmıştır. Lou-yang kenti ayaklananlarca ele geçirilince Hsüan-tsang ağabeyi ile 618’de Chang-an kentindeki Chuang-yen Ssu tapınağına yerleşmiştir.⁴⁴ Ancak burada Budizm’e önem verilmemesinden ve Budizm kürsüsü

³⁹ Bu kitabın ilk beş bölümü, 1853’te Çince’den Fransızca’ya Stanlias Julien tarafından; 1888’de ise Çince’den İngilizce’ye Samuel Beal tarafından çevrilmiştir. Bkz. Stanlias Julien, *Histoire de la vie de Hiouen-Tsang et de ses voyages dans l’Inde depuis l’an 629 Jusqu’en 645 par Hœi-Li et Yen-Tsang*, Imprime Par Autorisation De L’empereur, Paris 1853. Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, London 1888.

⁴⁰ Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, Londra 1888.

⁴¹ Hsüan-tsang’ın Biyografisi’nde doğum ve ölüm tarihine dair bilgiler belirtilmemiştir. Ancak araştırmacılar doğum tarihini 596 ile 602 arasında göstermektedir. E. Ekrem’in, Hsüan-tsang’ın doğum tarihi ile ilgili Çince kaynaklardan sonra vardığı 597 tarihi bizce de kesin olmamakla birlikte Hsüan-tsang’ın doğum tarihine en yakın tarihtir. (Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine Göre Türkistan, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2003, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 31.)

⁴² Hsüan-tsang’ın okuyacakları için en doğrusunu bulmaya çalışması onun daha sonra Hindistan’a yapacağı geziye yönlendirmiştir.

⁴³ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 31.

⁴⁴ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 31.

olmamasından dolayı ağabeyiyle birlikte Ssu-ch'uan eyaletindeki Ch'eng-tu kenti K'ung-hui Ssu tapınağına yerleşmiştir.⁴⁵ Burada üç yıl içinde Budist rahip ustalarından Chi'den, Chen'den ve Hsing'den Budist öğreti kitaplarını öğrenmiştir ve tanınmaya başlamıştır. 622'de Ch'eng-tu kentinde Upsampanna töreninden geçerek Samanera aşamasından Bhikkhu derecesiyle rahip olmuştur. Bilinen Budist kitapları öğrenen Hsüan-tsang, daha çok kitaba ulaşabilmek ve kitaplarda anlayamadığı bazı kavramları rahiplere sormak için bir geziye çıkmayı⁴⁶ düşünmüş ve Ch'ang-an'a giderek Ta-Chüeh Ssu tapınağına yerleşmiştir. Hsüan-tsang, Budizm'in Hinayana ve Mahayana mezheplerine dair kitapları derinlemesine incelemiştir. Ayrıca, Budist rahiplerin bilmesi gereken Üç Bilimi⁴⁷ de yeterince öğrenmiştir. Tüm bunlara rağmen okuduğu, öğrendiği kitaplar bazı sorularına yanıt veremediğinden ve bu sorularına yanıt alabilmek için yurt dışındaki usta rahiplere danışmak için Hindistan'a gitmeye karar vermiştir. Batı'ya yani Hindistan'a gitmek istemesinin diğer bir nedeni de Budizm ile ilgili bazı zor soruların yanıtını içeren ve Hsüan-tsang döneminde Çin'de bulunmayan Yogacaryabhumişāstra⁴⁸ adlı kitaba ulaşmak istemesi olmuştur.

Bu sırada Ch'in-chou'dan Ch'ang-an'a Budizm öğretileri öğrenmek için gelen rahip Hsiao-ta öğrenimini bitirip kentine geri dönerken Hsüan-tsang da onunla birlikte girmiştir ve ikisi birlikte daha sonra Liang-chou kentine gelmiştir. Kentte yaşayanlar Hsüan-tsang'dan Budizm ile ilgili kendilerini aydınlatmaları istemiştir, bunun üzerine Hsüan-tsang bir ay kadar bu kentte kalmıştır. Bölge valisi Li Ta-liang, Hsüan-tsang'ın Batı'ya gideceğini öğrenince yurt dışına çıkma yasağı gereğince onu Ch'ang-an'a çağırmıştır. Bölgedeki Budist rahiplerden Hui-wei, iki öğrencisini Hsüan-tsang'ın kaçmasına yardım etmesi için Hsüan-tsang ile birlikte Kua-chou'ya göndermiştir. Bu kentte bölge valisi Tuku Ta kendisine Batı'ya giden yolu göstermiştir ve onu ağırlamıştır. Sınır denetiminin sıkı olmasından ve gidilecek yolun aşılması zor olduğundan Hsüan-tsang burada bir ay kadar

⁴⁵ Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi Üzerine Bir Çalışma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1988, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 34; Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 31.

⁴⁶ Sangha (Rahipler Topluluğu) kuralına göre rahipler her yere özgürce gidemezlerdi. (Ahmet Çiftçi, *Budist Kutsal Metinlerinden The Questions Of King Milinda'ya Göre Budizm'in Temel Nitelikleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 37.) Hsüan-tsang, ağabeyinin de izin vermemesine rağmen bu geziyi tüccarların yanında gizlice gerçekleştirmiştir. Bu durum, Hsüan-tsang'ın araştırma ve bilim için kurallara bile karşı gelebileceğini göstermektedir. Ayrıca daha sonra yapacağı Hindistan gezisinin araştırma ve bilim için yapılmış eski bir alışkanlığı olduğunu da göstermektedir.

⁴⁷ Üç Bilim: Adhişila, Adhicitta ve Adhiprajna'dan oluşmaktadır ve dereceli Budist rahiplerin kesinlikle bilmesi gereken temel bilimlerdir. Adhişila, kötülükleri önlemekle ve iyilik yapmakla sevap kazanma yolunu öğreten bilimdir. Adhicitta, her türlü arzu ve isteği bırakıp beden ile yüreği sakinleştirme bilimdir. Adhiprajna ise akıl ile dünyayı tanıma bilimidir. (Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 31.)

⁴⁸ Hsüan-tsang, Hindistan gezisi sonrası Çin'e döndükten iki yıl kadar sonra bu kitabı Çinceye çevirmiştir.

kalmıştır. Bu sırada Bölge valisi Li Ta-liang'ın tutuklama belgesi bu kente ulaşmıştır. Bunun üzerine Hsüan-tsang, Shih Pan-t'uo adlı bir yardımcı ile Batı'ya gitmek üzere Ağustos 627'de yola koyulmuştur.

Hsüan-tsang'ın Batı'ya yaptığı yolculuğunu tezimizin “Hsüan Tsang'ın Yolculuğu” adlı bölümünde değerlendirmeye çalışacağız.

Hsüan-tsang, Batı gezisini tamamladıktan sonra Ocak 645'te T'ang sülalesi döneminde Çin'in başkenti Ch'ang-an'a ulaşmıştır. Gezi sonrası yanında Bir çok Buda heykeli ve resiminin yanısıra bir çoğu Budizm'in Mahayana mezhebi ile ilgili 657 cilt dini kitap getirmiştir. Ch'ang-an'daki Hung-fu tapınağı giderken yüzbinlerce kişi onu karşılamıştır. İmparator T'ai-tsung, Çin'in doğu başkenti Luo-yang'da Hsüan-tsang ile görüşmek istemiştir. İmparator, onun kaçaklık suçunu bağışlamıştır ve ondan Türkistan'ın ve Hindistan'ın durumunu sormuş, Hsüan-tsang'ın bu konudaki bilgisini görünce rahipliği bırakıp kendi hizmetine girmesini istemiştir. Hsüan-tsang, bu isteği geri çevirmiştir ancak, imparator'a Batı bölgelerine dair bir seyahatname yazacağına söz vermiştir.

Hsüan-tsang, 646'da Büyük T'ang Sülalesi'nin Batı Bölge Hatıraları adıyla seyahatnamesi'ni ve Budizm ile ilgili beş ciltlik çeviri kitabını yazarak İmparator'a sunmuştur. İmparator, ona yazdığı mektubunda Budizm'e dair çok bilgisi olmadığını ancak on iki ciltlik hatıraları okuyacağını bildirmiştir. Hsüan-tsang, bir yandan Budizm ile ilgili kitaplar çevirirken bir yandan da İmparator'un çağırmasıyla sarayda bulunuyordu. Böylece İmparator ve sarayla yakın bir ilişki kurmuştur. Bu ilişki, Hsüan-tsang'ın Budistler arasında ünlü biri olmasına ve Budizm'in Çin'de yeniden canlanmasına yol açmıştır. Hsüan-tsang, İmparator T'ai-tsung'un 649'da ölümünden sonra yerine geçen Kao-tsung ile de iyi ilişkiler sürdürmüştür ve kendisi için yaptırılan T'zu-en tapınağına taşınmıştır.

657'de ailesini görmeye gitmiştir ve başkente döndükten sonra Budistler için çok önemli olan Shao-lin tapınağına İmparator'un izni ile taşınmıştır. Bu tapınakta son çeviri işini de bitirdikten sonra Şubat 644'te ölmüştür.

Hsüan-tsang, 645-664 arasında T'ai-tsung ve Kao-tsung iki imparator ile iyi ilişkiler kurmuştur ve bu ilişkilerden yararlanarak Budizm'e büyük hizmetleri olmuştur. Hem sarayda düzenlenen dini törenlerde baş rolü oynamış hem de Budist topluluğun önderi rolünü oynamıştır. Yirmi yıllık çeviri çalışmalarında 73 cilt 1330 bölümlük Budist kitap çevirmiştir. Brahmancasının ve Çincesinin çok iyi olmasından dolayı daha önce çevrilen Budizm ile ilgili kitaplardaki eksikleri ve yanlışlıkları düzeltmiştir.

E. Ekrem, Hsüan-tsang seyahatnamesi üzerine yaptığı çalışmasında Hsüan-tsang'ın kişilik özelliklerini şöyle belirtmektedir:⁴⁹

“Yaşamdan ve toplumdan kendini soyutlayarak kurtuluşa ulaşmak isteyen bir keşiş olsa da imparatorlar ile kurduğu ilişkilerden maddi, manevi ve siyasi destek alması onun toplumdan tam olarak soyutlanamadığını göstermiştir. Ayrıca, 657’de ailesini görmeye gittiğinde ablası ile üzüntülü bir görüşme yapması ve aile mezarlığını onartması doğal insani duygularının yitmediğini göstermiştir. Budistler için kutsal olan Shao-lin tapınağına taşınmak istemesi mevki hırsı olan, imparatorlara yazdığı mektuplar ise adeta dalkavukça olan bir kişiliği yansıtmıştır. İmparator T'ai-tsung'un Türkistan'a egemen olmak istemesini fark eden Hsüan-tsang'ın seyahatnamesini İmparator'un isteğine göre yazması onun Budist kimliği ve kişiliği ile bağdaşmasa da Çin Budizmi'ne yaptığı hizmeti ve seyahatnamesinin Türkistan ile Hindistan tarihinin aydınlatılmasındaki rolü küçümsenemeyecek kadar önemlidir.”

2. Hsüan-tsang'ın Yolculuğu

2.1. Hsüan-tsang'ın Yolculuğa Çıkış Nedeni:

Hsüan-tsang'ın Batı'ya yani Türkistan'a ve Hindistan'a gitmesinin nedenlerinin en başında bir Budist olarak Budizm'in Hsüan-tsang'daki merkezine giderek hacı olmak ve Buda'ya tapınmak istemesini görebiliriz.

Hsüan-tsang, Batı yolculuğuna çıkmadan önce Çin'de, T'ang sülalesinin ikinci imparatoru T'ang T'ai-tsung 637'de Taoizmi bütün inaçların birinci sırasına koymuştur. Aynı zamanda imparator T'ang T'ai-tsung Taoizm'in kurucusu Li-er'in kendi atası olduğunu iddia ederek Taoizm'in otoritesini sağlamıştır. 640'da Budizm'i yasaklamıştır.⁵⁰

T'ang sülalesi yöneticilerinin Budizm'e karşı çıkmasının iki nedeni vardır; Birincisi, soylu olmayan hatta Çinli olmayan T'ang sülalesi siyasi bakımdan soylu olma çabalarından dolayı bir ünlü soya kendilerini bağlamak zorundaydı. İkincisi, ekonomik bakımdan Budistler büyük oranda toprak ve mal varlığına sahipti, üstelik vergi ödememekteydi. Bu nedenle Budistlerin elindeki zenginliklerine yeni kurulan devlet için el

⁴⁹ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 76-77.

⁵⁰ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 35; Kahar Barat, *The Uygur-Turkic Biography of the Seventh-Century Chinese Buddhist Pilgrim Xuanzang, Ninth and Tenth Chapters*, Indiana University Research Institute For Inner Asian Studies, Indiana 2000, s. 84-88.

koymak uygun görülmüştür. Yani inançlar, yöneticilerin siyasi ve ekonomik çıkarları için araç olmuştur.⁵¹

Hsüan-tsang, Budizm'in Çin'de yöneticilerin böylesine olumsuz yaklaşımının nedeni olarak Budizm'in özünün Çin'e ulaşamamasını görmüştür. Bundan dolayı Çin'deki Budizm'e baskı uygulandığına ve inaç açısından karışıklıkların çıktığına inanmıştır. Bu karışıklıkların ve ayrılıkların toplumu zor durumda bıraktığını ve toplumun doğruyu bulamadığını düşünmüştür.⁵² Bu düşünce Hsüan-tsang'ı toplum için Budizm'in Mahayana mezhebi doğrultusunda yeni bir yol, yeni bir öğretiyi bulmaya itmiştir.

Hsüan-tsang, Çin'de bulunan bir çok Budist usta rahiplerin öğretilerini dinlemiş ve incelemiştir. Budizm'in kaynak kitaplarına doğrudan ulaşım onları okumaya başladığında bu kitaplarda yazılanlarla usta rahiplerin öğretileri arasındaki farklılıkları görmüştür.⁵³ Bu farklılıklardan hangisini doğru kabul edebileceğini bilemediğinden bu sorunu çözebilmek için Budizm'in merkezi olan Hindistan'a gitmeye karar vermiştir.

Hsüan-tsang, Bütün bu sorunlara çözüm getirecek en büyük kitabın da Yogacaryabhumişāstra⁵⁴ olduğuna inanmıştır.⁵⁵ Bu dönemde Çin'de bulunmayan bu kitabı okumak ve Çin'e getirmek için Hindistan'a gitmek istemiştir.

L. Kuan-Hua, Hsüan-tsang seyahatnamesi üzerine yaptığı çalışmasında⁵⁶ Hsüan-tsang'ın Hindistan gezisine çıkmasının başka bir nedeni olarak, Hsüan-tsang'dan önce Çin'den Hindistan'a gidip gelen Fa-shien ve Shih-yen gibi Budist rahiplerin toplum üzerinde yarattığı etkiyi Hsüan-tsang'ın dikkate almış olabileceğine göstermektedir.

2.2. Hsüan-tsang'ın Yolculuğa Çıkış Tarihi:

Hsüan-tsang'ın hangi tarihte yola çıktığı konusunda tartışmalar vardır. Batılı kaynaklar⁵⁷ özellikle bu çıkış tarihini Chen-kuan döneminin üçüncü yılı yani 629 olarak

⁵¹ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 36.

⁵² Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsian...*, s. 15-16.

⁵³ Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsian...*, s. 24.

⁵⁴ Yogacaryabhumişāstra, Hint Budizm'inin Mahayana okulunun Yoga tarikatının en önemli öğretiyi kitabıdır. Bkz. Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 36.

⁵⁵ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 37.

⁵⁶ Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi..., s. 36.

⁵⁷ Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World by Hiuen Tsiang*, Oriental Books Reprint Corporation, London 1884; Stanlias Julien, *Histoire de la vie de Hiouen-Tsang et de ses voyages dans l'Inde depuis l'an 629 Jusqu'en 645 par Hwei-Li et Yen-Tsang*, Imprime Par Autorisation De L'empereur, Paris 1853; Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, London 1888; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels In India (Ad 629-645)*, Oriental Translation Fund., London 1904; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre Batı Türkleri*, Selenge Yayınları, (Çev. Mustafa Koç) İstanbul 2007.

göstermektedir. Ancak bazı Çinli araştırmacılar⁵⁸ bu tarihi Chen-kuan döneminin birinci yılı yani 627 olarak göstermektedir.

Hsüan-tsang'ın Hindistan'a yolculuğa çıkış tarihi olarak araştırmacılar özellikle 629 ve 627 tarihi üzerinde durmaktadır. Araştırmacıların kullandığı kaynaklardan dolayı bu iki tarihin ortaya çıktığını görülmektedir. Bu tarihlerden birinin doğru olduğu ortadadır. E. Ekrem Hsüan-tsang seyahatnamesi üzerine yaptığı doktora çalışmasında⁵⁹ Hsüan-tsang ile İmparator T'ai-tsung arasındaki yazışmalardan, mektuplardan ve İmparator'un fermanlarından yola çıkarak bu tarihin 627 olacağını ortaya koymaktadır. Ayrıca, Hsüan-tsang'ın doğum, ölüm, yolculuğa çıkış ve yolculuktan dönüş tarihleriyle ilgili şöyle bir çizelge vermektedir;

Tablo 2.1 Hsüan-Tsang'ın Yolculuğa Çıkış, Yolculuktan Dönüş ve Ölüm Tarihleri

YAPITIN ADI	YOLCU- LUĞA ÇIKIŞ TARİHİ	YOLCU- LUK SÜRESİ	YOLCU- LUKTAN DÖNÜŞ TARİHİ	ÖLÜM TARİHİ
Ch'ing Yü-chih Ta-pan-juo-chin Hsü-piao	627		644	
Ta T'ang San-tzang Sheng-chiao-hsü		17 yıl		
Kao-tsung Chu Shu-sheng-chi		17 yıl	Şubat 645	
Hsüan-tsang'ın Biyografisi, Bölüm 1	Ağustos 629 (26 yaşında)			
Hsüan-tsang'ın Biyografisi, Bölüm 5	Nisan 629	17 yıl		
Hsüan-tsang'ın Biyografisi, Bölüm 6			Ocak 645	
Hsüan-tsang'ın Biyografisi, Bölüm 10				5 Şubat 644
Yan-tsung'un Hsüan-tsang'ın Biyografisi için yazdığı değerlendirme		17 yıl	645	
Hui-li'nin Hsüan-tsang'ın Biyografisi için yazdığı giriş	Ağustos 629		25 Ocak 645	

⁵⁸ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 38.

⁵⁹ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 38-45.

Ch'ing Po'nun Hsüan-tsang'ın Biyografisi için yazdığı giriş	629		Ocak 645	
Pian-chi'nin Hsüan-tsang'ın Biyografisi için yazdığı giriş	Sonbahar 629		Ocak 645	5 Şubat 644
Ünlü Budist Rahiplerin Biyografisi, Bölüm 5	629 (29 yaşında)			663 (65 yaşında)
Budist Ülkeler Tarihi, Bölüm 2	629		645	
Büyük T'ang Budist Eserleri, Bölüm 5	629			
Fa-yüan Chu-lin, Bölüm 3	İlkbahar 629			
K'ai-yüan Saltanat Devrinde Budist Eserler, Bölüm 8	629		24 Ocak 645	
Büyük T'ang Sülalesinin Eski Tripitaka Ustası Hsüan-tsang'ın Tezkeresi	629 (29 yaşında)		Ocak 645	664 (63 yaşında)
Chen-yüan Saltanat Devrinde Budist Eserler	629		24 Ocak 645	
CTS, Bölüm 119, Hsüan-tsang Tezkeresi	627	17 yıl		661

E. Ekrem'in Hsüan-tsang'a dair kaynaklardan ve son dönem araştırmalara dayanarak oluşturduğu çizelgeye göre Hsüan-tsang'ın yolculuğa çıkış tarihini 627 olarak göstermektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 29-30.)

Hsüan-tsang, Ağustos 627'de Çin'in başkenti Ch'ang-an'dan yola çıkarak zor da olsa Kumul'a ulaşmıştır. Hsüan-tsang'ın gidiş yolculuğunu incelediğimizde bu yolculuk, İpek yolunun kuzey kolunda başlamıştır. İzlediği yolun başlangıcına bakıldığında Hindistan'dan çok Özbekistan'a gittiği düşünülebilir. Çünkü Çin'den Hindistan'a gitmeyi düşünen gezginler için Tibet'ten geçen güney-batı güzergahı uygundur. Ancak Hsüan-tsang, bunun tam tersi kuzey-batı güzergahını kullanmıştır. Bundan dolayı Hsüan-tsang'ın izlediği yol daha önce Hindistan'a giden gezginlerin pek kullanmadığı güzergah olmuştur. Hsüan-tsang'ın bu değişik ve dolaşık güzergahı kullanmasının nedeni ise değişik bölgelerdeki Budizm kalıntılarını görmek istemesi olmuştur.

Hsüan-tsang, İpek yolu üzerinden Tanrı dağlarını aşarak Isık göl kıyısından Özbekistan'ın başkenti Taşkent'e oradan da Semerkant'a ulaşmıştır. Daha sonra güney

yönünde Afganistan'ın sınırlarından, doğuya sapıp Kaşmir'e, oradan da Hindistan'a ulaşmıştır. Ancak, dönüşünde pek dolaşmadan öğrendiklerini ve edindiklerini ülkesine götürme isteğiyle bir an önce Çin'e ulaşmak istemiştir.

3. Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi

3. 1. Seyahatnamenin Yazılış Nedeni:

Hsüan-tsang, yolculuğunu tamamladıktan sonra 645'te Çin'in başkenti Ch'ang-an'a ulaşmıştır. Döndüğünde İmparator T'ai-tsung'a bir mektup yazarak, Budizm'in gerçek öğretisini Çin'e getirmek gibi yüksek bir arzudan dolayı kuralları çiğnediğini ve kaçak olarak sınırdan çıktığını belirterek bağışlanmayı beklediğini söylemiştir. İmparator ise yanıt olarak yazdığı mektubunda Hsüan-tsang ile görüşmek istediğini bildirmiştir.⁶⁰

İmparator'un Luo-yang'daki sarayında Hsüan-tsang, gezip gördüğü yerleri anlatmıştır ve İmparator tarafından bağışlanmıştır. Ayrıca, İmparator, Hsüan-tsang'a gezip gördüğü Batı bölgeleri üzerine bir kitap (hatırat, seyahatname) yazmasını ve rahipliği bırakıp İmparatorluk danışmanı olmasını istemiştir. Bunun üzerine Hsüan-tsang, Batı bölgeleri üzerine bir kitap yazacağını ama rahip olduğunu ve Hindistan'dan getirdiği Brahman dilindeki kitapları çevireceği için danışmanlığı yapamayacağını bildirmiştir.⁶¹

İmparator T'ai-tsung, bağışlanmak isteyen Hsüan-tsang'a "İnsanların uğruna ölümü göze alarak seyahate çıktığın için gurur duyuyoruz, izinsiz hareketinden dolayı üzüleceğin bir şey yok." demiştir.⁶² Böylesi bir suçun bağışlanmasının temelinde İmparator'un Hsüan-tsang'a gereksinim duyması yatmaktadır.

İmparator T'ai-tsung'un, Hsüan-tsang'ı bağışlamasında ve ona karşı iyi yaklaşımının temelinde dış politikada gerçekleştirmek istediği amacı olduğu görülmektedir. Çünkü imparatorluk bu dönemde ekonomisini geliştirmiş ve Kore'ye savaş açmak üzereydi.⁶³ İmparator, komşu ülkelere el atmış ve komşu bölgelere dair bilgiler edinmek istemiştir.

Hsüan-tsang, bir yıl sonra 646'da İmparator'un isteği doğrultusunda seyahatnamesini tamamlamıştır ve İmparator'a yazdığı mektubunda seyahatnamesini bitirdiğini, bazılarını kendisinin gezdiği bazılarını ise duyduğu toplam yüz yirmi memlekete dair bilgi verdiğini,

⁶⁰ Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsian...*, s. 204-209.

⁶¹ Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsian...*, s. 212-214.

⁶² Lin Kuan-Hua, *Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi...*, s. 49.

⁶³ Lin Kuan-Hua, *Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi...*, s. 47-48.

daha önce elçilerin ve komutanların yazdığı gezi raporlarından farklı olduğunu ve adını Büyük T'ang Sülalesi Batı Bölgeler Seyahatnamesi olarak koyduğu on iki bölümlük bir kitap olduğunu belirtmiştir.⁶⁴

Hsüan-tsang, 646'da Büyük T'ang Sülalesi Batı Bölgeler Seyahatnamesi adıyla seyahatnamesi'ni ve Budizm ile ilgili beş ciltlik çeviri kitabını yazarak İmparator'a sunmuştur.⁶⁵ Bunun üzerine İmparator, ona yazdığı mektubunda "Ben fazla akıllı olmadığım için bilgim de engin değildir. Budizm'e dair çok bilgim yok ama on iki ciltlik Batı Bölgeleri Seyahatnamesi bizzat okuyacağım" demiştir.⁶⁶

Hsüan-tsang, seyahatnamesinin sonunda, bu seyahatname "*dağların ve ırmakların yerini göstermek, toprakların sınırlarını belirtmek, bölgelerin geleneklerini ve göreneklerini açıklamak, bölgelerin iklimlerini ve iklim değişikliklerini ortaya koymak amacıyla özenle incelenip yazılmıştır ve bu bilgiler erdemle korunmuştur, değiştirilmemiştir*" yazmıştır. Bu seyahatnamenin yazılış amacına ve yöntemine dair temel bir bilgi vermektedir.

Son olarak seyahatnamenin yazılış amacıyla ilgili olarak, İmparator'un isteğiyle Hsüan-tsang'a yazdırılmış bu seyahatnamenin, komşu ülkelere dair bilgiler içeren bir istihbarat raporu niteliğinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü bu seyahatname, T'ang sülalesi yöneticilerinin Türkistan'a saldırmalarında bir kılavuz onlara olarak yardım etmiştir.

T'ang sülalesi İmparatoru T'ai-tsung, Türkistan'a yönelik uygulanacak siyasi ve stratejik planları doğrultusunda bu seyahatnameyi yazdırmıştır. Hsüan-tsang ise İmparator'un gönlünü almak ve stratejisini pekiştirmek için bu kitabı tamamlamıştır. Böylece Orta Asya tarihi hakkında eşi, benzeri az olan değerli bir seyahatname ortaya çıkmıştır.⁶⁷

3. 2. Seyahatnamenin Yazarı:

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin başında, "*Hsüan-tsang tarafından çevrilen, Ta-tsung-chi tapınağının Şamanı Pien-chi tarafından düzenlenen Batı Dünyası Kayıtları*"⁶⁸ yazmaktadır. Bu seyahatnameyi Hsüan-tsang'ın yabancı bir dilden çevirdiği Pien-chi'nin

⁶⁴ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 85-86.

⁶⁵ Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsian...*, s. 216.

⁶⁶ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 86.

⁶⁷ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 89.

⁶⁸ Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 1.

ise düzenleme veya derleme işini yaptığı anlamı çıkmaktadır. Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin giriş bölümünde yer alan övgü yazısında⁶⁹ Pien-chi, seyahatnamenin yazılışına dair katkılarını anlatmıştır. Ancak, T. Watters,⁷⁰ seyahatnamenin İngilizce çevirisinin başında Pien-chi'nin İmparator'un kızıyla yasak ilişkisi olduğunu ve budist bir rahip olarak kınandığını ve ahlaksız olarak görüldüğünü bundan dolayı seyahatnamenin yazarının Pien-chi olamayacağını belirtmiştir.

E. Ekrem'in Hsüan-tsang Seyahatnamesi üzerine yaptığı doktora çalışmasında⁷¹ yer alan, Hsüan-tsang ile İmparator T'ai-tsung arasında yazılan mektup parçalarına bakıldığında Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ni doğrudan Hsüan-tsang yazmıştır. Pien-chi ise düzenlemelerle ve gözden geçirmelerle ilgilenmiştir. Çünkü bu mektup parçalarında, Hsüan-tsang'ın İmparator T'ai-tsung'a, *“Ben Hsüan-tsang'a gelince, yazdıklarım çok ayrıntılı olup gereksiz ve yanlış bilgilerin çoğunu kesip attım ve kalan bilgileri sentez ederek on iki bölümlük Büyük T'ang Sülalesi Batı Bölgeler Seyahatnamesi'ni hazırladım”* yazmakta, İmparator ise karşılık olarak Hsüan-tsang'a *“çevrilmiş Budist eserleri hakkında giriş yazısı istemişsin, bunlar benim bildiğim şeyler değil. Bunlarla birlikte Batı Bölgeleri Seyahatnamesi'ni de ayrıca yazmışsın, ben bu kitabı özel olarak bizzat okurum”* yazmıştır.

Sonuç olarak bu seyahatnameyi, seyahatname içinde anlatılan bölgeleri bizzat gidip görmüş olan kişi yani Hsüan-tsang'dan başkasının yazması pek olanaklı görülmemektedir. Pien-chi'nin sözkonusu bölgelere gitmediği ve bu bölgeleri göremediği için seyahatnameyi yazması olanaklı görülmemektedir. Seyahatnamenin başındaki bu seyahatnameyi Hsüan-tsang'ın yabancı bir dilden çevirdiği anlamını ise Hsüan-tsang'ın seyahatnameyi yazarken Çince dışında yazılmış olan kaynaklardan yararlandığı biçiminde değerlendirmek daha doğru olmaktadır.

3. 3. Seyahatnamenin Nüshaları:

Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi on iki bölüm olarak 646'da hazırlanmıştır. Bu seyahatnamenin gerçeği günümüze değin ulaşmıştır. Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin Çince, Japonca ve Korece olmak üzere üç değişik nüshası olup bunlar yayınlanmıştır.

⁶⁹ Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 3-4.

⁷⁰ Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 2-3.

⁷¹ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 79-80.

Bu nüshalar içinde en iyi korunan Kore nüshasıdır. Bu nüsha 1047-1082 yıllarında yayınlanmıştır. Ancak, 1236'da Moğol ordusunun Kore'ye saldırması sırasında bir bölümü yanmıştır. Daha sonra diğer nüshalardan yararlanarak eksikleri on beş yılda tamamlanmıştır. Bu yeni nüshaya Yeni Kore Nüshası, yangından kurtarılmış eski nüshaya Eski Kore Nüshası adı verilmektedir. Yeni Kore Nüshası tek nüsha olarak Kyoto Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde korunmuştur ve geçen yüzyılda yayınlanmıştır. Yeni Kore Nüshası'nın özelliği ise en erken karşılaştırılmış nüsha olması ve hiçbir nüshada yer almayan Ching-po'nun önsözünün bulunmasıdır.⁷² Seyahatname'nin bu nüshaların yanında 12. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar adı geçen üç dilde değişik nüshaları da bulunmaktadır.

T. Watters, Çince'den İngilizce'ye yaptığı çevirisinin girişinde belirttiğine göre,⁷³ Yeni Kore Nüshası'nın (1236) yanısıra Sung Sülalesi Nüshası'nı (1239) ve Ming Sülalesi Nüshası'nı (1601) kullanmıştır.

4. Hsüang-tsang'ın Seyahatnamesi Üzerine Yapılan Araştırmalar

4. 1. Çince Araştırmalar:

Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi ve Biyografisi Çince olduğundan Hsüan-tsang ve seyahatnamesi ile ilgili araştırmalar diğer dillere göre Çinceye doğal daha çoktur. Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi ve Biyografisi, T'ang sülalesi döneminde Sülale Tarihleriyle birlikte Türkistan'ı ve Hindistan'ı tarihi ve kültürü için en önemli kaynak durumundadır.

Hsüan-tsang'ın eseri yazıldıktan sonra, Mançu İmparatorluğu dönemine kadar (1644-1911) Çinli araştırmacılar yalnızca eserin nüshalarının karşılaştırmalı araştırmasıyla meşgul olmuşlardır. 19. yüzyılda Avrupa'da esen keşif ve araştırma rüzgarı Çin'de de esmeye başlamış ve Çinli araştırmacıların Çin'in kuzey ve kuzey batısında bulunan ülke ve topluluklar üzerindeki araştırma faaliyetlerini canlandırmıştır.⁷⁴

Orta Asya üzerinde yapılan araştırmaları içine alan ve geçen asırdan 1980 yılına akdar olan makalelerin kataloguna göre, Hsüan-tsang ve onun seyahatnamesi hakkında 148 araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların 76 tanesi Hsüan-tsang'ın Biyografisi, 23 tanesi ise Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi üzerinedir.⁷⁵

⁷² Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 81-82.

⁷³ Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 3.

⁷⁴ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 12.

⁷⁵ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 12.

1984 yılında Chou Lian-k'uan'ın Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Üzerine Tarihi ve Coğrafi Araştırmalar adlı eseri yayınlanmıştır. Bu eser Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi üzerinde yapılan çalışmaların eksik noktalarını doldurmuştur. 1985 yılında Chi Hsien-lin'in başkanlığında dokuz kişilik bir heyet, seyahatname üzerine başka bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma 1994 yılında Çin'in devlet kütüphanecilik ödülünü kazanmıştır. Bu tarihten sonra Çin'de Hsüan-tsang ve seyahatnamesi ile ilgili araştırmalar hız kazanmıştır. Hsüan-tsang ve seyahatnamesi hakkındaki araştırmalar dışında Çin'de konuyla ilgili bilimsel toplantılar da düzenlenmiştir. 1992 yılında Hsüan-tsang Araştırma Merkezi kurulmuştur. 1993 yılında Hai-yen Neşriyatı tarafından Hsüan-tsang Araştırma Dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. 1994 yılında 1. Uluslar arası Hsüan-tsang Araştırmaları Konferansı düzenlenmiştir, ikincisi ise 1999 yılında düzenlenmiştir.⁷⁶

4. 2. Batı Dillerinde Araştırmalar:

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ni ilk olarak Fransız Sinolog Stanislas Julien (1797-1873), 1857'de ve 1858'de Çince'den Fransızca'ya çevirerek "Memories Sur Les Contrees Occidentales, Traduits Du Sanscrit En Chinois, En l'An 648, Par Hiouen-Thsang, Et DuChinois En Français"⁷⁷ adıyla iki cilt olarak yayınlamıştır. S. Julien, birinci ciltte seyahatnamenin 1. ve 8. bölümlerinin çevirisini yapmıştır. Bu cilt 493 sayfa olup çevirinin sonuna Hsüan-tsang'ın yolculuğu ile bir harita eklenmiştir. S. Julien, ikinci ciltte ise seyahatnamenin 9. ve 12. bölümlerinin çevirisini yapmıştır. Bu cilt ise 576 sayfa olup sonuna yine bir harita eklenmiştir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ni ikinci olarak İngiliz araştırmacı Samuel Beal (1825-1889), 1884'te Çince'den İngilizce'ye çevirerek "Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World, Translated From The Chinese Of Hiuen Tsiang, A.D. 629"⁷⁸ adıyla iki cilt olarak yayınlamıştır. Birinci cildin giriş bölümünde Hsüan-tsang'ın yaşamöyküsü yanında Fa-hsien'in ve Sung-Yun'un yaşamöykülerini hazırlamıştır ve ardından da seyahatnamelerinin çevirilerini vermiştir. S. Beal, kitabının birinci cildinde Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin 1. ve 5. bölümlerinin, ikinci cildinde ise 6. ve 12. bölümlerinin

⁷⁶ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 14-17.

⁷⁷ Stanislas Julien, *Memories Sur Les Contrees Occidentales, Traduits Du Sanscrit En Chinois, En l'An 648, Par Hiouen-Thsang, Et DuChinois En Français*, 2 Tomes, Imprime Par Autorisation De L'empereur, Paris 1857-58.

⁷⁸ Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World Translated From The Chinese Of Hiuen Tsiang, A.D. 629*, 2 Vols., Oriental Books Reprint Corporation, London 1884.

çevirisini aktarmıştır. İkinci cildin sonuna Hsüan-tsang'ın yolculuğuyla ilgili bir de harita eklenmiştir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ni üçüncü olarak İngiliz araştırmacı Thomas Watters (1840-1901), 1904 ve 1905'te Çince'den İngilizce'ye çevirerek "On Yuan Chwang's Travels In India (Ad 629-645)"⁷⁹ adıyla iki cilt olarak hazırlamıştır ancak T. Watters öldükten sonra bu kitabı, T. W. R. Davids ve S. W. Bushell yayınlamıştır. Birinci cilt, Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin 1. ve 6. bölümlerinin, ikinci cilt ise 7. ve 12. bölümlerinin çevirisini içermiştir. Ancak, T. Watters, on iki bölümlük bu seyahatnameyi kendince on sekiz bölüme ayırarak çevirmiştir. Çevirisinin sonuna Hsüan-tsang'ın yolculuğuyla ilgili iki de harita eklenmiştir. T. Watters'ın çalışma yöntemi biraz değişiktir, çeviri metni üzerinde dipnot veya açıklama vererek değil, çeviri metnini daha küçük boyutta harflerle kendi araştırmalarını ise çevirinin hemen alt paragrafında büyük boyutta harflerle vermiştir, böylelikle çeviri metni ile araştırma metni bütünleşmiştir.

Çalışmamızın "Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin Türkçeye Çevirisi" bölümünde temel olarak S. Beal'in 1888'de Çince'den İngilizce'ye çevirisi olan bu kitabından yararlanacağız. Ayrıca, tartışmalı durumlarda T. Watters'ın 1904 ve 1905'te Çince'den İngilizce'ye çevirisi olan kitabına da başvuracağız.

Hsüan-tsang Biyografisi'ni ise ilk olarak Fransız Sinolog Stanislas Julien (1797-1873), 1853'te Çince'den Fransızca'ya çevirerek "Histoire de la vie de Hiouen-Thsang et de ses voyages dans l'Inde depuis l'an 629 Jusqu'en 645 par Hwei-Li et Yen-Thsang"⁸⁰ adıyla yayınlamıştır. Aynı biyografiyi İngiliz araştırmacı Samuel Beal (1825-1889), 1888'de Çince'den İngilizce'ye çevirerek "The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung"⁸¹ adıyla yayınlamıştır.

Hsüan-tsang Biyografisi'nin Uygurca çevirisi üzerine ilk çalışma ise A. Von Gabain'in (1901-1993), Berlin'de 1935'te yayınlanan "Die Uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsang"⁸² adlı makalesi olmuştur.

4. 3. Türkçe Araştırmalar:

⁷⁹ Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels In India (Ad 629-645)*, 2. Vols., Oriental Translation Fund., London 1904-1905.

⁸⁰ Stanislas Julien, *Histoire de la vie de Hiouen-Thsang et de ses voyages dans l'Inde depuis l'an 629 Jusqu'en 645 par Hwei-Li et Yen-Thsang*, Imprime Par Autorisation De L'empereur, Paris 1853.

⁸¹ Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, London 1888.

⁸² Annemarie Von Gabain, "Die Uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsang", *1. Bruchstücke Des 5. Kapitels*, 7., s. 151-180.

Bir çok araştırmacının bu seyahatnameyi tanıtmış veya eserlerinde alıntı yapmış olmasına rağmen, bu seyahatnamenin ilk çevirisi Nazmiye Togan tarafından gerçekleştirilmiştir.

Nazmiye Togan'ın 1964'te İstanbul'da açılan bir sergide Çinli ressam Yu-Wan-Shan'ın Hsüan-tsang üzerine yaptığı bir resimi görmesinden sonra, sinolog S. Julien'in Hsüan-tsang Biyografisi'nin (1853) ve Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin (1858) Fransızca çevirisinden yararlanarak bir çalışma⁸³ oluşturmuştur. Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin 1. ve 12. bölümlerinde anlatılan Türkistan'a dair bilgileri Hsüan-tsang Biyografisi'nden de yararlanarak bizlere sunmuştur. Zeki Velidi Togan ise söz konusu iki kitabı, S. Beal tarafından 1906 ve 1911'de yapılan İngilizce çevirileriyle karşılaştırarak N. Togan'a yardımcı olmuştur. Ayrıca, Z. V. Togan bu çalışmanın, özellikle bazı coğrafya kavramlarına açıklamalar ekleyerek ortaya çıkmasında eşine destek olmuştur. N. Togan çalışmasının sonuna Çinli ressam Yu-Wan-Shan'ın Hsüan-tsang'ı Tiyanşan dağlarından geçerken resmettiği resmini de eklemiştir.

Tayvan'dan gelen Çinli bir öğrenci olan Lin-Kuan-Hua, 1988'de İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Baykan Sezer danışmanlığında, "Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi Üzerine Bir Çalışma" adıyla bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Lin-Kuan-Hua, tezinin hazırlanış amacıyla ilgili "*Ta-T'ang-Si-Yü-Chi'yi tanıtmak ve onun 1. ve 12. bölümlerinin metni üzerinde çalışmaktır*"⁸⁴ yazmıştır. İnceleme alanı olarak bu bölümlerin seçilmesinin nedenini de Türk tarihini ve kültürünü ilgilendirmesi olarak göstermiştir. Beş bölümden oluşan tezin birinci bölümünde Çin'in siyasi durumu, ikinci bölümde Budizm ve Hsüan-tsang döneminde Budizm'in durumu, üçüncü bölümde Hsüan-tsang'ın yaşamı ve yolculuğu, dördüncü bölümde Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin Çince'den Türkçeye çevirisi, beşinci bölümde çevirinin kültürel ve siyasi açıdan incelenmesi yer almıştır. Lin-Kuan-Hua, tezinde Çinli araştırmacıların eserlerinden ve S. Beal'in, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin ve Biyografisi'nin İngilizce çevirilerinden de yararlanmıştır. Lin-Kuan-Hua tezinin sonuna Hsüan-tsang'ın yolculuğunda uğradığı kentlerin listesini ve bu yolculuğu gösteren kendi çizimi olan bir harita da eklemiştir.

⁸³ Nazmiye Togan, "Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan'ı Ziyaret Eden Çinli Budist Rahibi Hüen-Çang'ın Bu Ülkelerin Siyasi ve Dini Hayatına Ait Kayıtları", *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, 1964, s. 21-64.

⁸⁴ Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi..., s. 1.

Erkin Ekrem, 2003'te Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Özkan İzgi danışmanlığında "Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ne Göre Türkistan" adıyla bir doktora tezi hazırlamıştır. E. Ekrem, tezinin amacına yönelik olarak "*Türkistan'ın toplumsal tarihi ve Türkleşmesi meselesi ortaya konulmaya çalışmıştır*"⁸⁵ yazmıştır. Tezin giriş bölümünde Batı Göktürkler'in siyasi sınırına, Türkistan'a ve Türkistan'ın Türkleşmesine ve seyahatname ile ilgili çalışmalara dair bilgiler vermiştir. Üç bölümden oluşan tezin birinci bölümünde Hsüan-tsang'ın yaşamı, yolculuğu ve seyahatnamesi ile ilgili bilgilerin yanısıra bu konularda tartışmalı olan bir çok soruna (Hsüan-tsang'ın doğum-ölüm tarihi, Hsüan-tsang'ın yolculuğa çıkış tarihi, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin yazarı vb.) açıklık getirmiştir. İkinci bölümde Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin 1. bölümünün Çince'den Türkçeye çevirisi ve araştırması ayrıntılarıyla incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise 12. bölümünün Çince'den Türkçeye çevirisi ve araştırması ayrıntılarıyla incelenmiştir. İkinci ve üçüncü bölümlerdeki araştırmalar, çevirinin altında dipnot olarak gösterilmiştir. Bu araştırmalar için dönemin tarihi ve coğrafi kaynaklarından, Budist gezginlerin ve diğer gezginlerin eserlerinden, Çince Budist eserlerden ve araştırmacıların çalışmalarından yararlanılmıştır. E. Ekrem, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nde yer alan özel adların ve kavramların Çincesini de yanlarında vermiştir. Çince harflerin Latin harflere çevirisinde Pinyinin Wade-Giles sistemini kullanmıştır ve bu sistemin çizelgesinin tezinin sonuna eklemiştir. Bunun yanında Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin 1. ve 12. bölümlerinin Çincesini ve Hsüan-tsang'ın yolculuğunu gösteren haritaları tezinin sonuna eklemiştir.

Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'ne dair Türkçe araştırmaların sayısı iki tez ve bir makale olmak üzere üç olarak kalmıştır. Bu sayı, Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında çok önemli bir yer tutan bu seyahatname için oldukça azdır. Üstelik bu araştırmalar seyahatnamenin sadece 1. ve 12. bölümleri üzerinde durmuştur. Seyahatname üzerine yapılmış genel bir değerlendirmenin bulunmayışı Türkçe araştırmalarda bir eksiklik olarak görülmektedir.

Hsüan-tsang'ın Biyografisi'nin Uygurca çevirisine dair Türkçe araştırmalar da yapılmıştır. İlk olarak Türkiyat Mecmuası'nın 5. Cildinin Tahlil ve Tenkitler bölümünde⁸⁶ Annemarie Von Gabain'in 1935'te Berlin'de "Die Uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsang (Hsüan-tsang Biyografisi'nin Uygurca Çevirisi)" adıyla yayınladığı bir çalışması Reşid Rahmeti Arat tarafından değerlendirilmiştir. R. R. Arat, bu

⁸⁵ Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesine..., s. 5.

⁸⁶ Reşid Rahmeti Arat, "Tahlil ve Tenkitler", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 5, 1936, s. 333-339.

değerlendirmesini “*Türk dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü için çok mühim olan bu eserin ilk işlenmesi ve neşrinin A. V. Gabain’in eline düşmesi çok iyi bir tesadüf olmuştur. A. V. Gabain’in Çinceye vakıf olması, yetiştiği ve çalıştığı muhit gibi bu işi başarabilmek için en müsait şartları hazırlamıştır.*” sözleriyle bitirmiştir.

Kemal Çağdaş’ın Hindoloji asistanı unvanıyla 1954’te Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi’nde yayınladığı “Hüent-Tsang Biografisinin Uygurca Tercümesinde Geçen Sanskrit Kelimelerin İzahı”⁸⁷ adlı makalesine “*Uygur metinlerinde Sanskrit kelimelerinin izahının bu metinlerin anlaşılmasında ve dolayısıyla Uygurlarda Buddhizm hakkında bilgi edinmede faydalı olacağı kanaatindeyiz.*” sözleriyle başlamıştır. Bu araştırma, Hsüan-tsang’ın Biyografisi’nin Uygurca çevirisine dair Türkçede yapılmış ikinci çalışma olmuştur.

Semih Tezcan’ın, 1975’te Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Eski Uygurca Hsüan Tsang Biyografisi 10. Bölüm”⁸⁸ adlı doçentlik tezi Hsüan-tsang Biyografisi üzerine yapılmış kapsamlı bir çalışma olarak ortaya çıkmıştır. S. Tezcan, 213 sayfalık tezinde toplamı on bölüm olan Hsüan-tsang Biyografisi’nin 10. bölümünü Türkçeye çevirmiştir ve çevirinin sonuna açıklamalar eklemiştir.

Mehmet Ölmez, 1994’te Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Talat Tekin danışmanlığında “Hsüan-tsang’ın Eski Uygurca Yaşamöyküsü 6. Bölüm”⁸⁹ adıyla bir doktora tezi hazırlamıştır. M. Ölmez, Hsüan-tsang Biyografisi’nin 6. Bölümünü açıklamalarla birlikte Türkçeye çevirmiştir. Tezin sonuna ise 6. bölümün Paris’te bulunan yapraklarının örneğini ve Hsüan-tsang’ın yolculuğunu gösteren bir harita eklemiştir. Ayrıca, M. Ölmez’in bu konuyla ilgili yayınlanmış bir çok çalışması⁹⁰ bulunmaktadır.

Tüm bunların yanında Hsüan-tsang’ın seyatnamesine bir çok araştırmacı çalışmalarında atıfta bulunmuştur. Özellikle Türkiye’de yapılan araştırmalarda

⁸⁷ Kemal Çağdaş, “Hüent-Tsang Biografisinin Uygurca Tercümesinde Geçen Sanskrit Kelimelerin İzahı”, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1-2, 1954, s. 127-132.

⁸⁸ Semih Tezcan, Eski Uygurca Hsüan Tsang Biyografisi 10. Bölüm, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1975.

⁸⁹ Mehmet Ölmez, Hsüan-tsang’ın Eski Uygurca Yaşam Öyküsü 6. Bölüm, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1994.

⁹⁰ Bu çalışmalar için bkz. Mehmet Ölmez, “Eski Uygurca Xuanzang Biyografisine Ait Bir Okuyucu Kaydı”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt: 3, Ankara 1993, s. 159-166; Mehmet Ölmez, K. Röhrborn, “Die Altürkische Xuanzang Biographie VII, *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt: 2, Ankara 1992, s. 205-214; Mehmet Ölmez, “Uygurca Xuanzang Biyografisindeki Çince Alıntılar” *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt: 4, Ankara 1994, s. 109-143; Mehmet Ölmez, K. Röhrborn, *Die Altürkische Xuanzang Biographie III*, Veröffentlichungen Der Societas Uralo-Altacia, Wiesbaden 2001; Mehmet Ölmez, S. C. Raschmann, “Die Altürkische Xuanzang Biographie II”, *Splitter aus der Gegend von Turfan Festschrift für Peter Zieme*, İstanbul-Berlin 2002, s. 199-242.

seyahatnamenin İngilizce veya Fransızca çevirisindeki yanlışlıklar düzeltilmeden doğrudan atıflar yapılmıştır. Bu da araştırmalarda bazı yanlış belirlemelere yol açmıştır. Çalışmamızda seyahatnameyi Türkçeye çevirirken gördüğümüz yanlışlıklar elimizden geldiğince düzeltilmiştir.

BÖLÜM II

HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ'NİN TÜRKLERLE İLGİLİ KİTAPLARININ AÇIKLAMALI TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

Bu bölümde, Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Türklerle ilgili olan birinci ve on ikinci kitaplarının açıklamalı Türkçe çevirisine yer verilmiştir. Bu çeviride, Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Yeni Kore Nüshası'ndan S. Beal'in ve T. Watters'in İngilizceye çevirdikleri metinden yararlanılmıştır. Çince sözcüklerin Türkçeye aktarımında Wade-Giles çeviri yazısı kullanılmıştır.

1. Birinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Eski Kao-ch'ang⁹¹ bölgesinden ayrıldıktan sonra ona yakın O-ki-ni denen bölge başlar.

O-Ki-Ni (Karaşar veya Karaşehir)

O-ki-ni⁹² bölgesi doğudan batıya yaklaşık altı yüz li⁹³ ve kuzeyden güneye yaklaşık dört yüz li genişliğindedir. Bölgenin başkentinin⁹⁴ çevresi yaklaşık altı ya da yedi li'dir. Bölgenin tüm yanları tepelerle çevrelenmiştir. Bölgenin yolları sarptır ve kolay korunabilir

⁹¹ Bu bölgeye kadar Hsüan-tsang'ın izlediği yol, çalışmamızın 'Hsüan-tsang'ın Yolculuğu' bölümünde aktarılmıştır.

Kao-ch'ang'ın dört kenti, K'ai-huang yılında (590'da) Türkler tarafından yıkıldı. İki bin insan bağlılığını bildirmek için Çin'e gitti. Liu Mau-tsai, *Çin Kaynaklarına Göre Doğu Türkleri*, (çev. Ersel Kayaoğlu, Deniz Banoğlu), Selenge Yayınları, İstanbul 2006, s. 255.) T'ang Tarihi'ne göre Kao-ch'ang, Türklerin egemenliğindeydi. (İsenbike Togan, Gülnar Kara, Cahide Baysal, *Çin Kaynaklarında Türkler, Eski T'ang Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006, s. 3.) Kao-ch'ang, Hunlar döneminde Hunlara bağlı olan Ch'e-shih devletinin başkentiydi. Göktürkler dönemindeyse Doğu Göktürkleri yıkıldıktan sonra 640'ta Çin'in egemenliğine girmiştir. (Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, Cilt 2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s. 55.) Orkun bölgesindeki Uygur Devleti 840'ta yıkıldıktan sonra, bugünkü Turfan bölgesinde Beşbalık'ın kuzeyine kadar uzanan bölgede yeni bir Uygur Devleti kuruldu. Bu devletin başkenti olan Kao-ch'ang, bugünkü Turfan kentinin 70 mil doğusundadır. (Özkan İzgi, "Kao-ch'ang Uygurları Hakkında", *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, Sayı: 32, İstanbul 1979, s. 14.) Daha sonra burasının Uygurların yaşadığı bir bölge olduğu bilinmektedir. (Gülçin Çandarlıoğlu, *Çin Kaynaklarına ve Uygur Kitabelerine Göre Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2004, s. 143-144.) Hatta bir dönem Kao-ch'ang Uygurları olarak anılmışlardır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre Batı Türkleri*, (çev. Mustafa Koç), Selenge Yayınları, İstanbul 2007, s. 146.) Çin'in Sung Sülalesi elçisi Wang Yen-te'nin de Kao-ch'ang Uygurları başkentine 981'de bir seyahatte bulunduğu bilinmektedir. (Özkan İzgi, *Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 1.) E. Chavannes, Kao-ch'ang'ı, "doğudan batıya uzunluğu sekiz yüz li, kuzeyden güneye uzunluğu ise beş yüz li'dir. Toplam yirmi şehir vardır. Hükümdarın başkenti Kia-ho'dadır." olarak anlattıktan sonra Kao-ch'ang'ın başkentinin bugünkü Yar-hoto'nun yerinde, Turfan'ın yirmi li batısında olduğunu açıklamıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 145 ve not 36.) Wang Ying-lin, Kao-ch'ang'da kai-yuan takviminin kullanıldığını belirtmiştir. (Özkan İzgi, "Sung Devrinde Kao-ch'ang'dan Çin'e giden Elçiler", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6, İstanbul 1975, s. 108.) Türkçe kaynaklarda 10. yüzyıldan sonra Koco veya Kocu olarak adlandırılan bu bölge, Divanü Lügati't-Türk'te Koçu veya Küçe olarak geçmektedir ve 'Uygurların kentlerinden biri' anlamındadır. Ayrıca, Zulkarneyn tarafından yapıldığına dair bir alıntı da vardır ve buradaki bütün kentlerin bu ad ile anıldığı da vurgulanmaktadır. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk Tercümesi*, Cilt 3, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992, s. 219.) S. Gömeç, bu bölgenin adının tarihte bu bölgede yaşayan Koşu boyuna dayandırılmaktadır. (Sadettin Gömeç, "Divanü Lügati't-Türk'te Geçen Yer Adları", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 46, Ankara 2009, s. 24.) A. Von Gabain ve B. Ögel gibi bilim adamları araştırmalarında bu bölgenin adının Çinliler tarafından koyulduğunu kabul etmektedirler. Ancak bu görüşü kabul etmek pek doğru görülmemektedir. Çünkü "Koçu" adını taşıyan söz konusu kentin tarihine ve kültürüne bakıldığında "Koçu" adının Türkçe olduğu Çinlilerin ise "Koçu" kentini "Kao-ch'ang" olarak okuduğu anlaşılmaktadır. 10. yüzyıldan sonra "Koçu" adına eski Türkçede yüksek, büyük, uluğ ve güçlü anlamlarını taşıyan "kara" sıfatının eklenmesiyle "Kara Koçu" denildiğini, İslâmiyet'in etkisi ile "Koçu" adının Farsçada "yüksek makam sahibi" ve "büyük ilim sahibi" anlamlarını taşıyan "Hoca" biçiminde değişmesiyle bu kente "Kara Hoca" denildiği bilinmektedir. Çin kaynaklarında tarihin değişik dönemlerinde "Ku-shih", "Ch'e-shih", "Kao-ch'ang", "He-chou", "Huo-chou", "Ha-la-he-cho", "Chi-tou-hu" ve "Tu-lufan" olarak kaydedilen bu kent Türkçe metinlerdeki "Koçu", "Koco", "Kanglı", "Khocu", "Kara Koçu" (Kara Khocu) "İdikut" ve "Turfan" şeklinde geçen Türkçe adın Çince transkripsiyonundan ibarettir. (Varis Abdurrahman, Orta Asya'daki Bir Kısım Türk Yer Adları ve Bu Yerlerin Tarihi Süreç İçerisindeki Siyasî Durumu Üzerine, *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara, 8-10 Mayıs 2002, s. 211; Muhaddere N. Özerdim, "Uygurlar Devrinde Turfan-Karahoco Şehrinde Evler", *Ankara Üniversitesi Dil ve*

biçimdedir. Tarlaları sulamak için çok sayıda akıntı bir araya toplanır ve kanallara yönlendirilir. Toprakları kıvılcık darı, kış buğdayı, kokulu hurma, üzüm, armut, kayısı ve diğer meyveler için uygundur. Hava yumuşak ve hoştur. İnsanların tavırları [veya alışkanlıkları, gelenekleri] içten ve dürüsttür. Yazı karakterleri de, birkaç değişiklik dışında, Hintlerinkine benzemektedir.⁹⁵ İnsanların giysileri pamuklu veya yünlüdür [keçedendir].⁹⁶ Saçlarında kırılmış lüleler bırakırlar ve saçlarını örtmezler. Alışverişte altın, gümüş ve küçük bakır [tunç] paralar⁹⁷ kullanırlar. Hükümdar, bölgenin yerlisidir; yüreklidir ancak askeri yöntemlere az özen gösterir, yine de askeri yetenekleri konusunda

Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 3-4, Ankara 1958, s. 99-100, not 13.) Kao-ch'ang'a İdikut denilmesinin nedenini, İ. Kafesoğlu şöyle açıklamaktadır; “Uygur hükümdarları kendilerini İdukut olarak adlandırdıklarından başkentlerine de İdukut kenti demişlerdir.” (İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2003, s. 137.) 9. ve 11. yüzyıllara ait İslâm Coğrafyacılarının eserlerinde ise Koçu'ya “Cinânket” denildiği görülmektedir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001, s. 65.) Bugün, Kao-ch'ang bölgesinde bu adla anılan üç değişik yerleşimin olduğu ortaya çıkmıştır; Turfan'ın güneybatısında 10 km uzaklıkta eski Ch'e-shih başkenti Chiao-he (Yar), güneydoğuda 40 km uzaklıkta Kao-ch'ang (İdikut Kenti-Astana), Kao-ch'ang'ın batısında 5 km uzaklıkta Karakoco, Koco, Koçu, Kuça (Karahoca). (Erkin Ekrem, Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ne Göre Türkistan, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2003, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 89-90.)

⁹² O-ki-ni'nin eski adı Yen-ch'i olup bu Hindistan Ateş Tanrısı'nın Çince yazılışdır. Bazı İslam kaynaklarında geçen Solmi'nin burası olduğu düşünülmektedir. (Sezin Orhan Kurulay, Hudûd El-Âlem'e Göre 10. Asırda Türk Boyları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s. 202.) 719'da Batı Göktürklerin dört büyük garnizonundan birisinin bu kent (Karaşar) olduğu bilinmektedir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 159.) 1757'de Mançurların Cuncharları yenmesiyle bu kent yıkılmıştır. Ertesi yıl Mançurlar eski kenti biraz da genişleterek Karaşehir adında yeni bir kent kurmuşlardır. (Alaeddin Yalçınkaya, “Doğu Türkistan Tarihinde Önemli Kavşaklar ve Çin İşgali”, *Hür Doğu Türkistan Sempozyumu*, İnsani Yardım Vakfı, İstanbul, 20-21 Mart 2010, s. 34.) E. Chavannes, O-ki-ni'yi, “doğudan batıya uzunluğu altı yüz li, kuzeyden güneye uzunluğu ise dört yüz li'dir. Tarlalar bir kanal ağı aracılığıyla sulanır. Toprak darı ve üzüm yetiştirmeye elverişlidir. Balık ve tuz ticaretinden önemli geliri vardır. Bölge sakinleri saçlarını kesmeyi ve yün giysi giymeyi gelenek haline getirmişlerdir. Ülkede dört bin hane ve iki bin seçme asker vardır. Bölge hep Batı Türklerine tabi olmuştur. Halk eğlenmeyi ve vakit geçirici olaylarla uğraşmayı sever. Yılın ikinci ayının üçüncü dolunay günü kurban kesmek için kırlara çıkarlar.” olarak açıklamıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 156-157.) Muhtelif Çin kaynakları Karaşar hakkında şu bilgiyi verirler; Yen-chi, Gh'ang-an'dan 73000 li ötededir. Wu-sunlara komşudur. Hint yazılarına benzer yazıları vardır. Buda'ya inanırlar. Erkekler saçlarını kısa keserler. Şarap ve müziği çok severler. Kadınlar ceket ve şalvar giyerler. Düğün adetleri Çinliler gibidir. İyi tüccarlardır fakat hilekârdırlar. Suni sulama usulleri vardır. Toprak darı ve üzüm yetiştirmeye çok elverişlidir. Ölülerini yakarlar. Matem yalnız yedi gündür. Her yılın sekizinci ayında dini bayramları vardır. İyi ipek böceği yetiştirirler. Deve, at, koyun beslerler. Tarlaları bakımlıdır. Pirinç, buğday, darı ekerler. (Muhaddere N. Özerdim, “Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı'nın Şehirleri III.”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 3-4, Ankara 1952, s. 164.)

⁹³ Yaklaşık 540 metre olan Çin'e özgü bir uzunluk ölçüsüdür.

⁹⁴ Han Sülalesi döneminde bu bölgenin başkenti Yuan-ch'ü olarak geçerken daha sonra Nan-he olarak değiştirilmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World by Hiuen Tsiang*, Oriental Books Reprint Corporation, London 1884, s. 18.) Bu başkent günümüzde Karaşehir'in güneyindeki Bagda kenti kalıntılarıdır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 91.)

⁹⁵ Bu bölgede yapılan kazılarda Sanskrit yazısıyla ve Kuça yazısıyla ve de daha değişik yazılarla oluşturulmuş belgeler bulunmuştur. (Zekiye Gül Elbir, “Yazı Diline Göre Yeni Uygur Türkçesinin Kuça Ağzındaki Ses Değişimleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, Elazığ 2007, s. 115-130.)

⁹⁶ Çin kaynaklarına göre, 6. yüzyıldan önce Kao-ch'anglılar Pai-tieh-tzu adlı kozadan çıkarılan tellerle yapılan kumaşı kullanmışlardır. Ayrıca, Pai-tieh adlı bir çiçeğinden de kumaş dokumuşlardır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 91.)

övgüyle konuşmayı sever. Bu bölgenin anayasası yoktur. Yasalar da [eksiktir, tamamlanamamıştır] yerleşmemiştir. On kadar Budist tapınağı⁹⁸ ve iki bine yakın Budist rahip vardır. Budizm'in⁹⁹ Hinayana mezhebinin¹⁰⁰ Sarvastivada tarikatını¹⁰¹ benimsemişlerdir. Budizm'in öğretisi Sutra ve kuralları Vinaya¹⁰² Hintlerinkiyle uyumluluk gösterir ve çalıştıkları kitaplar da birbirinin aynıdır [bundan dolayı Hintçe okuyup yazabilirler]. Budist rahipler, temiz [yürekli] bir biçimde ve çabayla kitaplarını

⁹⁷ Çin'de ipeğin veya ipekli kumaşların para yerine geçtiği, ayrıca bakır paraların kullanıldığı da bilinmektedir. (Osman Fikri Sertkaya, Rysbek Alimov, *Eski Türklerde Para; Göktürklerde, Uygurlarda, Türkişlerde*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2006, s. 12.) Orta Asya'da yapılan kazılarda Çin ve Türkistan içlerinde Bizans ve Sani altın, gümüş paraları bulunmuştur. (Bahaeddin Ögel, *Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre İslamiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 190-194; Hüseyin Salman, *Türkişler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 128; Tilla Deniz Baykuzu, "Geç Dönem Asya Hun Devletleri Sikkeleri", *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, Sayı: 45, İstanbul 2007, s. 1-26.) Hsüan-tsang'ın yolculuğu boyunca söz ettiği altın ve gümüş paralar 7. yüzyıl ortalarından kalma Sani paraları olabilir.

⁹⁸ Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nde Sanghama olarak geçen Budist tapınağı; Budistlerin dinlendiği, ibadet yaptığı ve dini eğitim aldığı bahçeli evlerdir. (A. Ranjan Mohapatra, *Philosophy of Religion an Approach to World Religions*, New Delhi 1990, s. 169.) Çin'de ilk Budist tapınağı 58-75 arasında Han Sülalesi'nin doğu başkenti Luo-yang'da yapılan Pai-ma Ssu Tapınağı olduğu anlatılmaktadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 92.)

⁹⁹ Budizm, M.Ö. 563-M.Ö. 483 yılları arasında yaşadığı tahmin edilen, bugün Buda olarak bilinen Siddhartha Gautama tarafından kurulmuştur. Siddhartha Gautama, kuzey Hindistan'da bir prens olarak doğduktan sonra, hayattaki acıları sona erdirmek için bir yol bulmak amacıyla krallığını terk etmiş ve uzun çalışmalar sonucunda aydınlanmaya ulaşmıştır. Sosyolojik ve tarihsel planda Budizm'in, Hindistan'ı işgal eden Aryan topluluklarının beraberinde getirdiği Brahmanizm'e karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Felsefi kaynakları arasında, Brahmanizm ve Hinduizm ile birlikte, Jainizm ve yerli halklarının eski din ve kültürleri de sayılabilir. Ancak geleneksel olarak Budizm'in en temel kaynağı olarak Siddhartha Gautama'nın aydınlanma deneyimi ve bu deneyim sayesinde kazandığı bilgelik gösterilir. (İlhan Güngören, *Buda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul 1981, s. 17.)

¹⁰⁰ Buda'nın ölümünden sonraki yüz yılda Budist Sangha teşkilatı genel olarak Hinayana ve Mahayana şeklinde iki ana kola ayrıldı. Mahayana (maha:büyük, yana:araba), köklü şekilde ahlak, doktrin, manastır hayatı ve Buda anlayışı konusunda Hinayana (hina:küçük, yana:araba)'dan ayrılır. Hinayanacılar, tabiat olarak muhafazakâr olan eski gerçek Budizm'in takipçileridir. Hinayana Tanrı'nın varlığını inkâr eden bir mezheptir. Ateisttir. Hinayana'da Sangha (teşkilat) bulunur. Dharma Tanrı'nın yerini almıştır. Böylece o, pratikte Buda'ya ibadet etmeye izin verse bile, doktrinde Tanrı'yı inkâr eder. Hayat sahibi bir Tanrı'ya bağlılık anlayışı yoktur. Hinayana mezhebi, "Arhat" halini en yüksek derece olarak kabul eder. Mükemmel bilgi ve aydınlatma bu evrede mümkün olur. O, kendine güvene daha çok vurguda bulunur. Bununla birlikte o, öz veya ben'in olmadığını kabul eder. Hinayana için her şey geçicidir. Hinayana Budizmi, Tanrı'nın bağışına bağlı olmayan bilincin durması demek olan Nirvana'ya ulaşmak ister. Karma yasasını ve yeniden doğuş teorisini kabul eder. Yaklaşımlarında rijit ve negatiftir. Hinayana mezhebi ve felsefesi popüler değildir. Çünkü bize yaşamak için ne sıcak bir inanç ve ne de çalışmak için gerçek bir ideal verir. (A.Ranjan Mohapatra, *Philosophy of Religion...*, s. 175-176.) Fa-hsien Seyahatnamesi'ne göre bu bölgede dört binden çok Budist rahip vardır ve hepsi Hinayana mezhebindedir. (James Legge, *A Record Of Buddhist Kingdoms Being As Account By The Chinese Monk Fa-Hien Of His Travels In India And Ceylon (A.D. 399-414)*, Orford At The Clarendon Press, London 1886, s. 61.)

¹⁰¹ Sarvastivada, Theravada mezhebinden ayrılıp Hinayana mezhebine geçmiştir. Bu tarikatın piri Katyaniputra olup Prasthan kitabını temel almıştır. Bu tarikat idraki kabul eder ve dış dünyanın algılanamamasına rağmen diğer insanların tanıklığından dış dünyanın varlığı sonucunun çıkarılabileceğini söyler. Sautrantika'ya sutra veya shunyata'nın sonu denir. Bu okula göre, iki objede nedensellik yoktur. Sautrantika bilginin aşikâr olduğuna ve onu ispatlayacak hiçbir şeyin gerekli olmadığına inanır. O, bir lamba gibi kendi kendine aydınlanmış olandır. (Charles Willemen, Bart Dessein, Collet Cox, *Sarvastivada Buddhist*

okur, kurallara ve düzenlemelere uymaya çabalarlar. Sadece üç tür ‘temiz eti’¹⁰³ yerler ve Budizm’in aşamalı olan yöntemine¹⁰⁴ uymaktadırlar [zaten Budizm’in başlangıcındadırlar].

Bu bölgeden iki yüz li güneybatıya gidildiğinde, küçük bir dağ [sırası] aşıldığında ve iki geniş ırmak geçildiğinde düz bir vadiye varılır. Batıya doğru yedi yüz li kadar daha gidildiğinde Chü-chih¹⁰⁵ bölgesine gelinir.

Chü-Chih (Kuça)

Scholasticism, Brill Academic Publishers, Köln 1998, s. 16.)

¹⁰² Budist kutsal metinlerine Sepet anlamında Pitaka denir ve üç gruba ayrıldığı için Tripitaka olarak anılır. (A.Ranjan Mohapatra, *Philosophy of Religion...*, s. 179.) Bu Tripitakalar: 1. Sutta-Pitaka (fikirler kitabı), 2. Vinaya-Pitaka (disiplin kitabı), 3. Abhidhamma-Pitaka (felsefe kitabı). Sutta-Pitaka dini fikirlerin ve Buda'nın sözlerinin beş koleksiyonunu içerir ve bu yüzden kutsal metinlerin en önemlisidir. Vinaya-Pitaka manastır disiplininin kurallarını ihtiva eder. Abhidhamma-Pitaka Buda'nın öğretilerinin felsefi ve ahlaki görüşlerini içine alır. Yukarıdaki bu üç pitaka Tripitaka olarak bilinir. Budizm'in her mezhebinin kendi Tripitakası vardır. Bunun ötesinde, Jatakalar, Buda edebiyatını ve hikâyelerini içerir. (Upasaka Lu K'uan Yu, *The Surangama Sutra; By Leng Yen Ching*, Buddha Dharma Education Association Inc., Hong Kong 2004, s. 15; Korhan Kaya, *Budhistlerin Kutsal Kitapları*, İmge Kitapevi, Ankara 1999, s. 72-75.)

¹⁰³ Budizm'in Hinayana Mezhebinde Budist rahiplerin bazı etleri yemesine izin verilmekteydi. Hastalanan rahip tedavi gereği et yiyebilirdi. Bunun dışında farklı tarikatların kendi yorumlarına göre rahiplerin üç çeşit, beş çeşit, dokuz çeşit eti yiyebileceği ifade edilmektedir. Ancak geçerli olan üç çeşit etin yenilebilmesidir. Buna göre, öldürülen hayvanın kesilmesini görmeyen, duymayan ve şüphe etmeyen etlerinin yenmesinde bir sakınca yoktur. Bunun adı da Üç Çeşit Temiz Et'tir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 94.) Budizm'de et yeme veya yememe günümüzde de tartışılan bir konudur. Özellikle mezheplerin ve tarikatların değişik yaklaşımları bir bilgi karışıklığına yol açmaktadır.

¹⁰⁴ Budizm'in öğrenilmesi için kolay ve basit olan aşamasından zor ve derin aşamasına yükselme süreci bulunmaktadır. Temelden derine ilerleyen bu sürece Chien-chiao adı verilmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 94; Emine Zehra Turan, Budizm'de Manastır Hayatı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 65.)

¹⁰⁵ Kao-ch'ang notunda verdiğimiz bazı açıklamaların yanına şunları da ekleyebiliriz; Çin kaynaklarında Ch'iu-tz'u olarak geçen bu kentin adını Hsüan-tsang Budist metinlerde geçtiği gibi Chü-chih olarak değiştirmiştir ve eski okunuşunun ve yazılışının yanlış olduğunu ifade etmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 95.) E. Chavannes, Chü-chih'i, K'iu-tse veya K'ü-tse olarak okumuştur ve O-ki-ni'den iki yüz li güneybatıya doğru yüründüğünde Chü-chih'e yani Kuça'ya gelineceğini belirtmiştir. Ayrıca Chü-chih'i, “doğudan batıya bin, kuzeyden güneye altı yüz li'dir. Kenevir, buğday, sulak ve kurak pirinç ile üzüm yetiştirmeye elverişlidir. Altın da çıkarılır. Halk şarkı söylemeyi ve eğlenmeyi sever. Yazıyı yatay olarak yazarlar. Budisttirler. Çocuk doğduğunda başını tahtayla içeri doğru bastırırlar. Saçlarını kafatasının tepesine kadar keserler.” olarak açıklamıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 161.) İdrisi'nin Nüzhet El-müştak Fi İhtirak El-afak adlı eseri, Chü-chih'e yani Kuça'ya dair, “Bu kent Çin topraklarında olup Çin'i kuşatan dağların dışındadır. Burası mamur bir kent olup pek büyük değildir. Burada ticarethaneler ve çok miktarda imaret vardır. Uc kentinden Kuça'ya deve yürüyüşüyle on konaktır.” bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 100.) Yakut El-Hamavi, Mucem El-büldan adlı eserinde ise, “Kuça, Türk ülkelerinin en uzağında bir kenttir. Buranın meliki ve sahibi Tuğuzguz hükümdarıdır. Buranın halkı insanların en kahramanlarıydı. Hükümdarları Türk hükümdarlarının en büyüğüydü. Şimdi durumlarının ne olduğunu bilmiyorum.” bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 144.) Muhtelif Çin kaynakları Kuça hakkında şu bilgiyi verirler; “İklim sıcaktır, ziraat yaparlar, hayvan beslerler, maden işlerler, zarif halı dokurlar. İyi atları ve develeri vardır. Toprak buğday, pirinç ve kenevir için elverişlidir. Meyveleri boldur. Bilhassa kavunları meşhurdur. Kadınların ve erkeklerin saçları kesiktir. Hükümdar sarayları çok güzel ve süslüdür. Paraları vardır. Kent duvarları üç katlıdır, içinde pagadolar vardır... Yeni yıl başında gelecek yılın bereketli olması için boğa veyahut at güreştirirler... Bu bölgede Uygurların bir kolu oturur. Hükümdarları taç ve sarı giysi giyer. Dokuz vezirle bölgeyi yönetir. Paraları yoktur, para yerine kumaş kullanırlar... Hükümdarları bir aslan taht üzerinde oturur, başında arkaya sarkan bir örtü vardır. Müziği çok severler, iyi çalgı çalarlar...” (Muhaddere N. Özerdim,

Chü-chih bölgesi doğudan batıya bin li'yi aşkın; kuzeyden güneye altı yüz li'yi aşkındır. Bölgenin başkentinin genişliği ise on yedi-on sekiz li kadardır. Toprağı buğday, darı ve also ching-tao¹⁰⁶ türü bir pirinç için uygundur. Üzüm ve nar yetişmektedir. Erik, armut, şeftali ve kayısı da burada bolca yetiştirilir. Toprak mineraller açısından –altın, bakır, demir, kurşun ve kalay– zengindir. Hava yumuşaktır ve insanların tavırları dürüsttür. Yazı biçimi, birkaç değişiklikle birlikte Hintlere özgüdür. Telli ve üflemeli çalgılardaki [ve de müzikli danslardaki] ustalıkta diğer bölgeleri gölgede bırakırlar. İpekli ve yünlü nakış işlemeli giysiler giyinirler. Saçlarını kısa tutarlar¹⁰⁷ ve saçlarına [dökümlü] bir örtü takarlar. Alışverişte altın, gümüş ve küçük bakır paralar kullanırlar. Chü-chih soyundan olan hükümdarı [yönetim konusunda] zayıf bir bilgeliğe ve yeteneğe sahiptir ve de güçlü devlet görevlileri tarafından yönlendirilir. [Geleneklerine göre]¹⁰⁸ ortak ana babadan doğan çocukların başları ince tahta parçalarıyla [yassı olarak] düzleştirilir.

Bu bölgede beş bin veya daha çok rahibi bulunan yaklaşık yüz tane tapınak vardır. Bunların hepsi Hinayana mezhebinin Sarvastivada tarikatını benimsemişlerdir. Öğretileri Sutra ve kuralları Vinaya Hintlerinkine benzer ve onları okuyanlar da [Hintçe] aynılarını kullanırlar. Özellikle ‘aşamalı öğreti’nin geleneklerini sürdürürler ve [yemeklerinde] üç tür ‘temiz eti’ kullanırlar. [Kutsal Budist kitapları üzerinde çalışmaya düşkündürler]. Temiz olarak yaşarlar ve başkalarını da inançlı bir yaşama özendirirler [ve de sevap işlemek için birbirleriyle yarışır].

Ta Lung-ch’ih (Büyük Ejderha Gölü)

Bölgenin doğu sınırlarındaki kentin kuzey ucunda, T’ian-tz’u’nun¹⁰⁹ [veya Deva tapınağının] önünde, Ta Lung-ch’ih [veya büyük bir ejderha gölü] bulunur. Ejderhalar, biçim değiştirerek kısraklarla çiftleşir. Yavruları da yabani, ehlileştirilmesi güç ve acımasız

“Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı’nın Şehirleri II.”, *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1-2, Ankara 1951, s. 109-110.)

¹⁰⁶ Zor pişen ve pişerken de yapışmayan bir tür pirinçtir.

¹⁰⁷ E. Ekrem’in, Eski T’ang Sülalesi Tarihi’ne dayanarak verdiği bilgilere göre; Chü-chih bölgesi halkı gerek erkek gerekse kadın hepsi saç keserdi. Sadece hükümdar saçını kesmez ve omzuna kadar uzatırdı. Bu tür saç kesme geleneği Kuzey Göçebeleri’nde yaygındır. Dans yaparken ipleri ve bantları alınlarından bağlarlar, böylece saçlarını uzatmış gibi olurlar. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 97.)

¹⁰⁸ Bu gelenek Hsüan-tsang Seyahatnamesi’nin 12. bölümündeki Ch’ü-sha (Kaşgar) bölgesinde de geçmektedir.

¹⁰⁹ Budizm’de Mahesvara tanrısına kurbanların sunulduğu, ibadetlerin ve ayinlerin yapıldığı tapınağa verilen addır. Ayrıca Mahesvara tanrısı Brahman, Hindu ve Zerdüş inanclarında da kutsal kabul edilmektedir. (Ahmet Çiftçi, Budist Kutsal Metinlerinden “The Questions Of King Milinda’ya” Göre Budizm’in Temel Nitelikleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 69.)

doğası olan bir ejderha-tay türüdür. Bu ejderha-tayların soyları evcilleştirilmiştir. Bölge, bundan dolayı iyi atları ile meşhur olmuştur. Bölgenin daha sonraki kayıtları der ki: “Daha sonraki zamanlarda ‘Chin Hua’¹¹⁰ olarak bilinen, inanç öğretilerinde eşsiz bilgelikler sunan bir hükümdar vardı. [Hükümdarın bu yönetiminden etkilenen] ejderhalar savaş arabalarında kullanılmak üzere esaret altına alındı. Hükümdar, ölümünün yaklaştığı bir zamanda ejderhanın kulağına kamçısı ile vurdu, o zaman ejderha [bu davranışa küserek gölün içine girdi ve] görünmez oldu ve de [bugüne kadar] bir daha ortaya çıkmadı.”

Çok eski zamanlardan bu yana kentte hiç kuyu bulunmamaktaydı ve insanlar da ejderha gölünden su almaya alışmıştı. Böyle anlarda ejderhalar insan biçimine bürünürler ve kadınlarla cinsel ilişkiye girerlerdi. Böylece çocuklar doğduğunda güçlü ve yürekli olmuştu, çocukların ayakları da bir atınki kadar gelişmişti [ve de çocuklar bir at kadar hızlı olmuştu]. Bu nedenle kendilerini giderek yozlaştırmışlar, tüm insanları ejderha soyundan gelenler oluşturmuşlardır. İnsanlar da kendi güçlerine güvenmeye, hükümdarın egemenliğine uymamaya ve başkaldırmaya başlamışlardır. Daha sonra hükümdar, Göktürkler¹¹¹ ile anlaşmıştır ve kent halkını genciyle yaşlısıyla [kılıçtan geçirerek] öldürmüştür, her şeyi yakıp yıkmıştır, hiçbir kalıntı bırakmamıştır; kent şimdi tam bir yıkıntı ve ıssız yerdir.

İkiz Chao-hu-li Tapınağı

Bu yıkık çöl kentinin kırk li kadar kuzeyinde dağın yamacında birbirine yakın iki tapınak bulunur, ancak bir su akıntısıyla birbirinden ayrılmıştır. İkisi de Chau-hu-li¹¹² adıyla bilinir, buldukları yere göre doğu ve batı olarak ayırt edilirler. Burada insanüstü bir yetenekle oyulmuş ve bezenmiş bir Buda¹¹³ yontusu bulunur. Tapınak çalışanları

¹¹⁰ Sanskrit dilinde Altın Çiçek anlamındadır. (Korhan Kaya, *Sanskrit-Türkçe Sözlük*, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, s. 263.)

¹¹¹ Hsüan-tsang’ın Seyahatnamesi’nde İngilizceye Tuh-kiueh veya T’u-chüeh olarak çevrilmiştir. Ancak, çalışmamızın Giriş bölümünde de söz ettiğimiz gibi Tuh-kiueh olarak, Hsüan-tsang’ın yolculuğu boyunca Türkistan’a egemen olan, Batı Göktürklerinden söz edilmiştir.

¹¹² Çince okunuşu Çaküri olup Stupa’nın (Budizm’de kutsal kalıntıların korunduğu anıtlar) yüksek ucu anlamındadır. Günümüzde bu iki tapınağın kalıntılarının Kuça’nın 23 km uzağında Eşekbaş Dağı’nın güney eteğinde bulunan Subaşı adlı yerde olduğu araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 100-101.)

¹¹³ Buda, M.Ö. 567 yılında Nepal’de Kapilavastu’nun yanındaki Lumbini isimli küçük bir köyde doğdu. Babası Suddhodana Shakya kabilesi kralıydı. Annesi Maya oğlunu doğurduktan yedi gün sonra öldü. Buda’nın kişisel adı Siddhartha, soyadı Gautama’ydı. Siddhartha, ilk yıllarından beri sessiz, düşünceli, şefkatli ve aşırı dindardı. Babası onun ruhi eğiliminin farkındaydı ve genç prensin dünyaya ilgisizliğini kaldırmak için uğraştı. Çocukluğundan beri Buda, şaşırtıcı şekilde hikmet tezahürü gösterdi. O, acı, hastalık, yaşlılık, ölüm vb. hayatın devam edip giden problemleri dolayısıyla perişandı. Genç prens lüks içinde büyütüldü ve zamanı gelince Yasodhara ile evlendi, ondan Rahul isimli bir oğlu oldu. 29 yaşında evini ve

[rahipler] çok temiz [yürekli], dürüst [ağırbaşlı] ve işlerini yerine getirirken çok çalışkandırlar. Buda köşkü olarak adlandırılan doğudaki tapınakta yüzey genişliği neredeyse iki Ch'ih¹¹⁴ olan bir yeşim taşı bulunur; biçim olarak deniz istiridyesine benzeyen sarımtırak beyaz bir taştır. Yüzeyinde, birisi sekiz Ts'un¹¹⁵ uzunluğunda ve neredeyse altı Ts'un genişliğinde olan Buda'nın ayaklarının izi bulunur. Bu ayak izi, her özel günün [oruç gününün]¹¹⁶ sonunda parlak ve göz alan bir ışık saçır.

Büyük Toplantı Alanı

Başkent'in batı kapısının dışında, yolun sağ ve sol yanlarında, yaklaşık doksan Ch'ih yüksekliğinde dikili iki Buda yontusu vardır. Bu yontuların önünde beş yılda bir yapılan toplantılara¹¹⁷ ev sahipliği yapan bir alan bulunur. Her yıl Ch'iu-fen döneminde [veya sonbahar gündönümünde],¹¹⁸ on gün içinde bölgenin bütün rahipleri bu alanda toplanırlar. Hükümdar ve en üstten en alt düzeye bütün insanlar günlük işlerinden ellerini çekerler ve Budist ayinleri izlerler [ve vaaz dinlerler]; yasanın kutsal öğretilerini dinlerler ve yorgunluğu düşünmeden [bedensel-ruhsal temizliği, su içmeyi düşünmeden (oruç tutarak)]¹¹⁹ günlerini geçirirler.

krallığını terk etti. Ondan sonra acının sırrını ve tedavisini keşfetmek için başıboş dolaşarak yaşadı. O önce en ağır perhiz ve kefaretileri uygulayarak gerçeği bulmaya çalıştı. Sonunda, yedi yıl sonra Bodha Gaya'da aydınlanmaya ulaştı. O zamandan beri "gerçeğe ulaşan" anlamında Buda veya Tathagata olarak tanındı. (A.Ranjan Mohapatra, *Philosophy of Religion...*, s. 170.)

¹¹⁴ Ch'ih, yaklaşık olarak 34 santimetre olan Çin'e özgü bir uzunluk ölçüsüdür.

¹¹⁵ Ts'un, yaklaşık olarak 3,4 santimetre olan Çin'e özgü bir uzunluk ölçüsüdür. Ch'ih'in onda biridir.

¹¹⁶ Budistler, ay takvimine göre her ayın belirli günlerinde davranışlarına özen gösterir ve davranışlarını denetler. Kendini ve geçmişini sorgulayarak iyilik yaparlar. Ayrıca bu günlerde oruç da tutulur. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism*, Hodder Headline Plc., London 1995, s. 8.)

¹¹⁷ Budist rahiplere ve tapınaklara bağış yapma veya toplama toplantılarıdır. (Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır...*, s. 64-65.) Hindistan'daki Mauryalıların hükümdarı Aşoka tarafından ilki düzenlenmiştir. Çin'de ise ilk olarak Liang Sülalesi'nden Wu-ti tarafından başkentte ortaya çıkan hastalık üzerine 549'da düzenlenmiştir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 101-102.)

¹¹⁸ Çin'in ay takvimine göre bir yıl yirmi dört aydan oluşmaktadır. Ch'iu-fen, bu aylardan on altıncısıdır ve miladi takvime göre 23-24 Eylül tarihlerine yani gece-gündüz eşitliğine denk gelmektedir. Çin kültürüne göre Ying-Yang olmaktadır. Yani gece ve gündüz, soğuk ve sıcak eşit durumdadır. (Hsiao-Tung Fei, *Earthbound China: A Study of Rural Economy in Runnan*, Routledge Kegan Paul Limited, London 1945, s. 64.) Aynı zamanda bu gün, bütün sonbaharın doksan gününün tam ortası olduğu için Ch'iu (sonbahar)-Fen (ayrımak) olarak adlandırılmıştır. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 102.)

¹¹⁹ Bedensel ve ruhsal temizlik anlamına gelen Chai-chieh aynı zamanda öğleden sonra oruç tutma kurallarını da içermektedir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 102.)

Her tapınakta değerli maddelerle ipek kumaşlarla süslenmiş [ve parlatılmış] gösterişli Buda yontuları bulunur. ‘Yontuların geçit töreni’ [hsing-hsiang]¹²⁰ dedikleri törenlerde bu yontuları el [yontu-put] arabalarında taşırlar. Bu durumlarda binlerce insan yontularıyla toplantı alanına akar. Ayın on beşinci ve son gününde bölgenin hükümdarı ve devlet görevlileri, bölgenin durumu [devlet işleri] üstünde fikir edinmek için görüşürler ve başrahiplerden akıl aldıktan sonra toplantı ile ilgili buyruklarını yayımlarlar.

O-she-li-ni Tapınağı

Toplantı alanının kuzeybatısına doğru bir ırmak geçilir ve O-she-li-ni¹²¹ olarak bilinen bir tapınağa varılır. Tapınağın sofası açık ve ferahtır. Buda’nın yontusu güzelce oyulmuştur. Rahipler ağırbaşlı ve görevlerinde çok çalışkandırlar. Yüce yeteneklere sahip [erdemli ve engin bilgili] yaşlı rahipler vardır ve çok uzak noktalardan yalnızca ilkeleri öğrenmek ve yaşamlarının niteliklerini değiştirmek isteyen erdemli insanlar buraya gelirler.¹²² Hükümdar, devlet görevlileri ve o bölgenin yüce insanları bu rahiplerin ‘dört iş’inin¹²³ gereksinmelerini sağlarlar ve kutlamalar öteye ve daha öteye yayılır [tapınağa ve rahiplere her geçen gün daha çok saygı duyulur].

Eski kayıtlar der ki: Bu ülkenin önceki hükümdarlarından biri [veya ilk hükümdarı] ‘üç değerli şey [Triratna’ya]’e¹²⁴ saygı duydu. Dış dünyanın [Budizm ile ilgili] kutsal kalıntılarına saygısını bildirmek için [yola çıkmadan önce hazırlık yaparak], bölgenin tüm işlerini [naip olarak] annesinin küçük kardeşine bıraktı. Böylesine bir görev alan dayısı, şeytani isteklerini engellemek [ve başına gelebilecek iftiraları önlemek] için kendi bedenini [üreme organını] sakat bıraktı. Bedeninin parçalarını [mühürleyerek] altın bir kutuya

¹²⁰ Buda’nın Nirvanası’ndan sonra, genellikle Buda’nın doğum günü olan sekiz Nisan’da, Budist hükümdarlar ayakta duran Buda yontuları yaptırarak bu yontuları el arabalarına yükletip kent içinde dolaştırırdı. Bu törene hsing-hsiang (hsing: yürüme, hsiang: yontu anlamında) adı verilmiştir. (Fatih Şahin, Budizm’de Nirvana Anlayışı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, s. 82; Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 102.)

¹²¹ Alışılmışın dışında, ilginç veya eşsiz anlamında bir sözcüktür. (Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, London 1888, s. 86.)

¹²² Hsüan-tsang’ın Seyahatnamesi’nde, fei tae ping shi, olarak geçen bu kavram “suçlular ve kabalar (adamlar) burada bir araya gelir” anlamındadır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 43, not 101.)

¹²³ Bu Dört İş, Budist rahiplerin yemesi ile içmesi, giyinmesi, oturması ile yatması, tedavi edilmesi gibi işlerinin müritler tarafından karşılanmasıdır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 103.)

¹²⁴ Triratna, üç cevher anlamında olup Budizm’in temelinde bulunan üç önemli öğedir. Bunlar: Buda, Dharma ve Sangha’dır. Dharma, Buda’nın bulup geliştirdiği doktrin ve akidedir ki, Budizm’in hayat merkezini teşkil etmektedir. Sangha ise, başlangıçta erkek rahipler cemaati iken, daha sonraları içerisine kadınların da dâhil edildiği Budist rahip ve rahibeler cemaatidir. Akide bu üç temeli şu şekilde ifade etmektedir: “Buda’ya sığınıyorum, Dharma’ya sığınıyorum, Sangha’ya sığınıyorum.” (Fatih Şahin, Budizm’de Nirvana..., s. 22.)

kapattı ve hükümdarın gözü önüne bıraktı. “Bu nedir?” diye sordu hükümdar. Yanıt olarak dedi ki: “Sizin heybetiniz buraya geri geldiği zaman, bu kutuyu açmanız ve içeri görünmeniz için size yalvarıyorum.” Hükümdar kutuyu yaverine verdi ve yaver de hükümdarın korumalarından birisine. En sonunda, “Hükümdarın naibi o yokken kadınların odalarının içlerine kadar girerek ahlaksızlık yapıyor.” diyerek fesat yaratan birçok insan ortaya çıktı. Hükümdarın bunu duyması onu çok sinirlendirdi ve dönüşünde dayısına çok ağır bir ceza uygulamaya karar verdi. Dayısı dedi ki “Cezadan kaçmaya cesaret edemem, ama altın kutuyu açmanız için size yalvarıyorum.” Hükümdar kutuyu açar ve kesilmiş bir üreme organı görür. Görür ve der ki: “Bu ne garip bir şey, neyi anlatmaya çalışıyor?” Dayısı yanıt olarak der ki: “Önceden Hükümdar uzaklara gideceğini söylediği zaman, benden yönetimi devralmamı istedi. Oluşabilecek iftiraldan korkarak, kendimi sakat bıraktım. Şimdi benim ileri görüşlülüğümün kanıtına sahipsiniz. Hükümdarın bana merhamet dolu bakmasına izin verin.” Hükümdar büyük bir saygıyla doldu ve şefkatle hareket etti; sonuç olarak onun saraya giriş çıkışını serbest kıldı.

Bundan sonra uzaklara giden dayı yolda, beş yüz öküzü hadım etmeye çalışan bir çobanla karşılaştı. Bunu görür görmez kendini onun yerine koydu ve düşüncelere daldı; merhamet duygusuyla yanına yanaştı ve dedi ki, “Benim şimdi çektiğim sıkıntılar geçmiş yaşamımda bulunduğum davranışlarımın sonucu değil mi?” Ansızın, bu öküzlerin parasını ödeyerek onları kurtarmak için para ve mücevher vermek istedi canı. Bu sevgi dolu davranışın sonucunda sakatlığından giderek kurtulmaya başladı ve bu sebeple de kadınların saraydaki dairelerine girmeye bir son verdi. Adeta merakla dolan hükümdar, bunun sebebini sordu ve hikâyeyi başından sonuna kadar dinleyince ona bir ‘deha’ gibi baktı. Bu olaydan sonra da, dayısını onurlandırmak ve onun adını ölümsüzleştirmek için yaptığı tapınak dayısının adını aldı.

Bu bölgeden çıkıp batıya doğru altı yüz li yürüyünce, küçük bir kum çölü geçilir ve Pa-lu-chia¹²⁵ bölgesine gelinir.

¹²⁵ S. Beal, Poh-lu-chia veya Baluka adının “dördüncü yüzyılda Kansu’nun kuzey batı bölgelerini işgal eden bir Türk kabilesinden” geldiğini belirtir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 47, not 107.) T. Watters ise Poh-lu-chia veya Baluka adının Türkçe “kum” sözcüğünün Sanskrit dilindeki karşılığından geldiğini belirtmektedir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang’s Travels In India (Ad 629-645)*, Oriental Translation Fund., London 1904, s. 64-65.) E. Chavannes’e göre, Pa-lu-chia, Sanskrit dilinde Baluka, Arapçada ise Barkhuan yani Aksu olarak geçmektedir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 31.) İslam kaynaklarında Bakhouan, Barvan ve Barman adıyla görülen bu kentin Çinceye Pu-han, Pa-huan ve Po-huan okunuşlarıyla geçmiş olmalıdır. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 98, 197, 228.) Bazı araştırmacılar Pa-lu-chia’nın Aksu kenti olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bugünkü Aksu kenti Mançur İmparatorluğu döneminde (1644-1911) yeni yapılan bir kente verilen addır. Pa-lu-chia ise Aksu’nun

Pa-lu-chia (Aksu Köhneşehir)

Pa-lu-chia bölgesi doğudan batıya altı yüz li'yi, aşkın ve kuzeyden güneye üç yüz li'yi aşkındır. Bölgenin başkenti 5–6 li kare kadardır. Toprağın elverişliliği, iklimin durumu, insanların davranışları, gelenekleri, yazıları [dil bilgisi kuralları] ve yasaları Chü-chih bölgesinin aynısıdır. Ancak konuşma dilleri biraz değişiktir. Bölge, güzel bir tür ince pamuklu ve yünlü başörtüsü [kumaş] üretir ki bu ürünler çevre bölgelerce çok değerlidir [ve beğenilir].

On kadar tapınak bulunur; rahiplerin sayısı da bin kadardır. Hepsi Hinayana mezhebinin Sarvastivada tarikatını benimsemişlerdir.

Ling-shan (Bedel Art veya Buzlu Dağ)

Kuzeybatı yönüne üç yüz li kadar gidip bir çakıl çölünü geçince Ling-shan'a¹²⁶ gelinir. Burası aslında T'sung-ling sıradağlarının [Pamir dağlarının] kuzey yaylasıdır ve bu noktadan sonra sular genel olarak doğuya doğru akmaya başlar. Tepeler ve vadiler kar yığınlarıyla doludur ve hem yazın hem de ilkbaharda donmuş haldedir; bir anlık çözülme yaşansa bile buz daha sonra yeniden oluşur. Yolları çok dik ve tehlikelidir, soğuk rüzgârlar aşırı derecede serttir ve acımasız ejderhalar sıkça insanların yollarını keser, insanlara saldırıda bulunurlar ve zarar verirler. Buralara yolculuk eden insanlar kırmızı giysiler giymemeli, [yüksek sesle konuşmamalı] çok gürültü çıkaran su kabakları

kuzeyinde 25 li uzaklıkta Wen-su (Aksu Köhneşehir) olmalıdır. Wen-su kentinin adı 1757'de Aksu olarak değiştirilmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 105-106, not 2.) Han Sülalesi dönemindeki Ku-mo veya Chi-mo, T'ang Sülalesi dönemindeki Pa-hau ve Pa-lu-chia gibi kentler, Mançur dönemindeki Aksu kentinin kuzeyindeki Wen-su kenti olmalıdır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 106.) E. Chavannes ise Ki-mo da denilen Pa-lu-chia'nın bugünkü Yeke-arık denilen yer olduğunu belirtmiştir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 167.) Aksu, bugün Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesinde bir kenttir. (Erk Yurtsever, *Asya'daki Türkçe Coğrafi Adlar Derlemesi; Tamga*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, s. 26.)

¹²⁶ Bedel Art, Divanü Lügati't-Türk'te "Üç ile Barsgan arasında sarp bir yerdir, bir tepedir" olarak geçmektedir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s. 35.) 11. yüzyılda tanınmış olan Üç kenti (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s. 35.) bugünkü Üçtürfan'dır. Afrasyab'ın adına kurulmuş olan ve Kaşgarlı Mahmut'un babasının memleketi olan Barsgan kenti ise (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 3, s. 417.) bugünkü Issık Göl'ün güney kıyısındadır. Bedel Art (Geçidi), Aksu kentinin Üç Turfan kasabasının 83 km güneybatısında bulunmaktadır ve deniz düzeyinden 4264 metre yüksekliktedir. Bölge tarihte önemli bir ticaret geçiş yoluydu. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 107, not 1.)

taşımamalıdır. ¹²⁷ Bu önlemlerdeki en küçük önem vermeme kesin felaketlere sürükler. ¹²⁸ Acımasız bir rüzgâr fırtınayla birlikte aniden yükselerek taşları toprakları uçurmaya başlar; onlarla karşılaşanlar yorgun düşerler ve ölüm neredeyse kesindir.

Ta Ch'ing Ch'ih (Işık veya Issık Göl)

Dört yüz li kadar gittikten sonra Ta Ch'ing Ch'ih gölüne ¹²⁹ gelinir. Göl dairesel olarak yaklaşık bin li kadardır, doğudan batıya genişçe, kuzeyden güneye ise dar bir biçimde uzanır. Her yanı dağlarla çevrilidir ve bazı sular da kendilerini bu göle akıtarak kaybederler. Suların rengi mavimsi siyahtır ve biraz acı ve tuzlu. Gölün dalgaları coşkun bir biçimde yuvarlanır ve kıyılarda kendilerini genişletirler. Gölde ejderhalar ve balıklar yaşar. Bazı durumlarda alçak yaratıklar [canavarlar, cinler] yüzeye çıkar ve bunlarla karşılaşan kıyıda geçen yolcular iyi baht duası okurlar. Sudaki hayvanlar çeşitli olsa da onları avlamaya kimse cesaret edemez.

Su-ye Shui (Suyab veya Balasagun)

¹²⁷ Budist rahipler, kırmızı kaşaya ve kabaklı keşkül kullanmaktadır. Kaşaya Budist rahiplerin giysisidir. Rahipler genelde lacivert, sarı, kırmızı, kara, beyaz gibi tam renkten değil, karaya yakın, koyu lacivert ve fes kırmızısı rengini seçerlerdi. Bozulmuş renklerin kullanılması ölümlü dünyadan arınma anlamına gelmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 108, not 1.) Budist rahiplerin giysisi olan kaşaya'ya dair Budist mezheplere göre kaynaklarda çok değişik bilgiler ve anlamlar bulunmaktadır.

¹²⁸ S. Beal, bu yasaklamayı şöyle aktarmaktadır; "Su kabaklarını taşınmamalı ve sesli bağırılmamalı" bu yasaklamanın sebebi içlerindeki su donması olduğunda bunun yüksek bir sesle patlaması, bunun da kar kümelerinin düşmesine yol açmasında dolayı olabilir." (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 49, not 112.)

¹²⁹ Hsüan-tsang Biyografisi'ne göre Ta Ch'ing Ch'ih'e Je-hai yani Sıcak Deniz de denilmektedir. Böyle denilmesinin nedeni gölün suyunun çok sıcak olmasından değil, Ling-shan (Bedel Art)'ın soğukluğuna karşın suyunun donmamasından dolayıdır. (Samuel Beal, *The Life Of Hsüan-Tsiang...*, s. 189; Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 49, not 113.) Divanü Lügati't-Türk'te ise İsiğ Köl olarak geçmektedir ve gölün uzunluğu 30 fersah eni ise 10 fersah olarak belirtilmiştir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 3, s. 135.) 1864'te Rusya tarafından ele geçirilen bu göl bugün Kırgızistan'ın kuzey doğusundadır. Kırgızistan'ın Bermeti (İncisi) olarak bilinen göl, Karla kaplı dağlarla çevrelenmiş olmasına rağmen, sularının hiçbir zaman donmamasından dolayı böyle bir adı (ısı veya sıcak, ılık) almıştır.

Issık Göl, bugün Tanrı Dağları'nın kuzeyinde yer alır. Güney Amerika'daki Titicaca gölünden sonra dünyanın ikinci en büyük dağ gölüdür ve dünyanın en büyük krater gölüdür.

Gölün uzunluğu batı-doğu yönünde 182 km, kuzey-güney genişliği 60 km'dir. Kıyılarının toplam uzunluğu 988 km olup 6.236 km²'lik bir alanı kaplar. Gölün ortalama derinliği 278 m, en derin yeri 668 m'dir. Gölün güney kıyılarına karşın kuzey kıyılarında kıyı birdenbire derinleşmez ve fazla derin değildir. Güney kıyılarında eşderinlik eğrileri daha siktir. Yaklaşık 118 akarsu ve dereler, gölü besler. En büyükleri Cırgalan ve Tüp'tür. Soğuk ve sıcak kaynak suları ve kar suları da gölü besleyen diğer kaynaklardır. Gölün suyu biraz tuzludur ve su düzeyi her yıl yaklaşık 5 cm düşmektedir. Güneyinde Boz-Bezık dağı (45.3 km) ve Urakır dağı (46.4 km) konumlanır. (Fatih Alparslan, Kırgızistan Turizm Coğrafyası, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s. 72; Mehmet Saray, *Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara 1996, s. 189.)

Ta Ch'ing Ch'ih gölünün beş yüz li kadar kuzeybatısına gidince Su-ye Shui ırmağının [Suyab Suyu] kentine¹³⁰ varılır. Bu kent de çevresel olarak yaklaşık altı-yedi li karedir; komşu bölgelerden gelen tüccarlar burada toplanır ve yaşarlar. Toprak kıvılcık darı, üzüm [ve buğday] için uygundur; sık ormanlar yoktur ve iklim rüzgârlı ve soğuktur; insanlar dokunmuş yünden [ve pamuktan] giysiler giyerler.

Su-ye Shui'den batıya doğru geçince birçok ıssız kasaba bulunur ve her birinde bir kabile reisi bulunur; bu kasabalar birbirlerine bağlı [ve birbirlerinin emrinde] değildirler ancak hepsi Göktürklerin boyunduruğunda [ve onlara bağımlı olarak] yaşar.

Su-li (Soğudiyana)

Su-ye Shui ırmağı kentinden neredeyse Chieh-shuang-na [Keş] bölgesine kadar olan bölge ve buradaki halk Su-li¹³¹ olarak bilinir. Konuşma ve yazı dilleri de aynı adla

¹³⁰ Suyab kentinin 632'den sonra On-ok Türklerinin bölgesi olduğu görülmektedir. 657'de T'ang Sülalesi generali Su Ting-fang Batı Göktürkleri yenerek bu kentte bir garnizon kurmuştur. 699'da Türgiş Kağanı Wu-chih-le büyük otağını Suyab'a kurmuştur. Ta-li döneminde (766-779) Karluklar Suyab'ı ele geçirmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 110-112, not 1.) Suyab kentinin bugünkü konumuna ilişkin S. Beal; "Belki şimdiki Constantinovosk veya Chu ırmağının üzerindeki Kara-khitai'nin başkenti Balasagun'dur" açıklamasını yapmaktadır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 49, not 114.) Yakut El-Hamavi, Mucem El-büldan adlı eserinde ise, Su-ye Shui'ye yani Balasagun'a dair, "Seyhun'un ötesinde, Kaşgar'a yakın, Türk sınırında büyük bir kenttir. Buraya mensup bazı âlimler vardır." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 135.) Suyab, bugünkü Kırgızistan'daki Çu ırmağının yakınındaki Tokmak'ın güneybatısında bulunan Ak-beşim olmalıdır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 33, 37.) Bu tespiti Çin ve Arap kaynaklarıyla Rus arkeologların çalışmaları desteklemektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 110, not 1.) Divanü Lügati't-Türk'te, Kuz Uluş ve Kuz Orda olarak geçmektedir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s.62, 124.) Türgiş Kağanı Su-lu, 715'te Kız-uluş'u (Balasagun'u) başkent yaparak Yedisu bölgesinde egemenliğini sağlamıştı. (Hüseyin Salman, *Türgişler...*, s. 34.)

¹³¹ Soğut veya Soğudiyana olarak da bilinen bu kavram, Orkun Yazıtları'nda (Tonyukuk Yazıtı'nda) da Sogd ve Sogdak olarak (Hüseyin Namık Orkun, *Eski Türk Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.) geçmektedir. Divanü Lügati't-Türk'te "Soğdak, Balasagun'a gelip yerleşmiş bir ulustur. Bunlar Soğd'dandırlar. Soğd, Buhara ile Semerkant arasındadır. Bunlar, Türk kılığını almışlar, Türk huyu ile huylanmışlardır." olarak geçmektedir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s. 471.) Yakut El-Hamavi, Mucem El-büldan adlı eserinde ise, "Aslında Suğdiyana halkının suyunu içip kullandıkları bir ırmak ile vadisinin adıdır. Bu vadi Türk ülkelerindeki Büttem dağlarından çıkar. Suğdiyana'nın arkasından uzanır. Bu ırmağın suları Vey adında bir yer vardır. Bu bölgeye Burgar denir." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 143-144.) Soğd bölgesinde bu dönemde Sasanilerin etkisiyle Zerdüştlüğün Budizm'in yerine geçtiği görülmektedir. (Wilhelm Barthold, *Orta-Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*, (yay. haz. Kazım Yaşar Kopruman, İsmail Aka), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006, s. 32-33.) Soğd bölgesi, Amuderya ile Sirderya ırmakları arasındaki bölgeydi. Ticaretle uğraşan Soğdlular Orta Asya'ya yayılmış ve yer yer koloniler kurmuşlardı. Ayrıca, Orta Asya'daki ipek yolu ticareti de tamamen onların elinde bulunuyordu. (Bahaeddin Ögel, *Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre...*, s. 188.) Soğdlar, Orta Asya'da Türk kentlerinin yapımında önemli rol oynamıştır. Zaten, Kent sözü Soğd dilinden Türkçeye geçmiştir. (Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Cilt: 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 215-217.) Moyun-Çor 758'de Soğdlu ustalara Selenge'nin kenarında Bay-balık'ı inşa ettirmiştir. (Saadetin Gömeç, "Şine-Usu Yazıtı'nda Geçen Yer Adları Üzerine", *Bellekten*, Cilt: LXIV, Sayı: 240, Ankara 2000, s. 433; Erhan Aydın, "Şine Usu Yazıtında Hayvan Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları Üzerine İncelemeler", *Turkish Studies*, Volume: 3/1, İstanbul 2008, s. 207.)

anılmaktadır. Başlıca karakterleri azdır; başlangıçta [yirmi] otuz kadar vardı ve sözcükler bunların birleşiminden oluşturuluyordu; bu birleşimler genişçe bir sözcük dağarcığı oluşturuyordu. [Çok az kitapları ve yazılı belgeleri vardır.] Halkın genel olarak [yukarıdan aşağıya doğru] okuduğu bazı yazı [veya edebi] türleri¹³² vardır ve bunlar, genel olarak hiç bölünmeden bir öğretmenden diğer bir öğretmene aktarılır ve böylece [kuşaklar boyu] korunurdu. İç giyimleri [ipekten, yünden] ketenden yapılır ve dış giyimleri deridir, alt elbiseleri ketenden yapılmıştır, kısa ve sıkıdır. [Böylece daha hızlı hareket etmektedirler.] Saçlarını tepeleri açıkta kalacak biçimde ayarlarlar. [Saçlarını uzatıp düz keserler ve başlık takmazlar]. Bazen de saçlarının hepsini tıraşlarlar. Alınlarına ipekten [renkli] bir bant takarlar. Boy olarak uzundur, ancak iradeleri zayıftır ve pısrıktırlar. Kanunlarda hileci, manastırda ise kurnaz [ve yapmacık] davranırlar, [iyilikbilmezler,] aşırı açgözlüdürler [hatta baba oğul arasında bile çıkar çatışması yaşanabilmektedir]. Büyük küçük hepsi nasıl zengin olacaklarını düşünürler; ne kadar [para] kazanırlarsa birbirlerine de o kadar güvenirler. [Parası çok olan değerli sayılır, iyilik ve kötülük ayrımı yoktur.] Ancak varlıklılar ve fakirler ayırt edilemezler; aşırı zengin olanlar bile kendilerini bir sünepe gibi giydirebilir, [basit yemek yiyebilir]. Güçlü bedenleri olanlar toprakları işler, geri kalanları da kar getirme [alım satım, ticaret] ile uğraşırlar.

Ch'ien-Ch'üen (Bin-yul veya Bingöl)

Su-ye Shui kentinden dört yüz li kadar batıya gidildiğinde Ch'ien-Ch'üen'e¹³³ gelinir.

Bu bölgenin genişliği yaklaşık iki yüz li-karedir. Güneyinde Hsüeh-shan [Karlı Dağlar]¹³⁴

¹³² Bu yazı türü Soğut (Soğd) yazısıdır. Soğut (Soğd) yazısı, Orta Asya'da Soğdların kullandıkları Hint-Avrupa dil ailesine bağlı, İran kökenli antik bir dildir. 4. Yüzyılda en erken biçimleri görülen bu dil, 9. yüzyıla kadar İpek Yolu üzerinde konuşulan en önemli dil olmuş olan Soğdca, Soğdların gitgide daha çok Türklerin arasında kalmaları ve Türkçe konuşmaya başlamaları ile önemini kaybetmiş ve hatta sonunda tamamen kaybolmuştur. Günümüzde bu dilin en son kalıntıları oldukları düşünülen, Afganistan'ın bazı dağ köylerinde, çok az insan tarafından konuşulan Soğdcaya benzer bir dil vardır. Afganistan ve Tacikistan'ın yüksek yaylalarında Soğd diline yakın bazı diller halen yaşamaktadır. (V. A. Livşits, "Eski Türk Runik Yazısının Ortaya Çıkışı Üzerine", (çev. S. Gömeç, T. Ölçekçi), *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 31, Ankara 2000, s. 1-14.) Soğut (Soğd) yazısı 17 harf olmasına karşın Hsüan-tsang 20'den çok harfi olduğunu belirtmiştir.

¹³³ Hsüan-tsang Biyografisi'nde Ch'ien-Ch'üen'e Pin-yü de denildiği bu sözün ise Türkçede Bin-yul olması gerektiği ortaya koyulmuştur. (Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang...*, s. 194.) Bin-yul ise Bin Çeşme, Bin Bulak, Bin Pınar veya Bin Göl olarak da adlandırılır.

Ch'ien-Ch'üen'nin 651'den sonra Türgişlerin merkezi olduğu bilinmektedir. (Ahmet Taşağıl, *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. 119.) S. Beal'in Bin-yul ile ilgili olarak, "Kırgızlar şimdi bile Bin-bulak'ı Çu ve Seyhun arasındaki en iyi yaz karargahı olarak görürler" açıklaması vardır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 52, not 121.) E. Chavannes, Ch'ien-Ch'üen'in bugünkü Talas ile Tokmak arasındaki bir yer olabileceğini ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 167 ve not 84.)

¹³⁴ Hsüeh-shan Dağı'nın bugün tam olarak nerede olduğu tartışma konusudur. Karlı Dağ olarak Türkçe'ye aktarılan bu dağın Hindukuş, Pamir, Himalaya dağlarından birisi olabileceği gibi bu dağların yakınında başka

bulunurken diğer taraflar ise yayladır [düz uzanan karadır]. [Buranın bolca suyu vardır.] Toprak iyi sulandığından verimlidir; ağaçlar insanlara minnettar gölgeler sunar ve çiçekler bahar aylarında bir duvar halısı gibi çeşitlidir. Bölgede binlerce su kaynağı ve göl vardır ve bu nedenle adı böyledir. Göktürklerin kağanı sıcaklardan kaçmak için her yıl [yazın] buraya gelir. Burada, çoğu zillerle ve çanlarla süslenmiş [tasmalanmış]¹³⁵ geyikler de bulunur; eğitilmişler ve insanlardan ne korkarlar ne de kaçarlar. Kağan bunlara çok düşkündür ve öldürmelerini kesin olarak yasaklamıştır, bağışlanmaz bir biçimde. Geyikler, böylece korunmuşlardır ve yaşamlarının sonuna kadar yaşarlar.

Ta-luo-ssu (Talas)

Ch'ien-Ch'üen'den yüz kırk veya yüz elli li kadar batıya gidildiği zaman Ta-luo-ssu¹³⁶ kentine varılır. Kent çevresel olarak sekiz veya dokuz li kare kadardır. Her bölgeden gelen tüccarlar burada toplanır ve yerli halk ile birlikte yaşarlar. Toprağın verimliliği ve iklimin durumu Su-ye Shui ile neredeyse aynıdır.

Hsiao Ku Ch'eng (küçük yalnız bir kent)

Güneye doğru on li kadar gidildiğinde, ıssız bir kente rastlanır. Bir zamanlar 300 evi olan ve Çinlilerin yaşadığı bir kentti. Halk bir süre önce Göktürkler tarafından vahşice kovulmuştur [yağmalanmıştır] ama daha sonra hemşehriler yine toplanmışlardır ve bu bölgeyi ortak kullanmaya başlamışlardır. [Eski giysiler giyerler], Türklerin giyim [ve

bir dağ da olabileceği düşünülmektedir. Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nde Hsüeh-shan Dağı, birkaç yerde birkaç başka dağ olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹³⁵ Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde "hwan" olarak geçen bu sözcüğü S. Beal, çan, T. Watters ise tasma, boyuncuk olarak çevirmiştir.

¹³⁶ T. Watters, Talas adının tarihte ilk kez 568'de Grek Zemarhos'un gezi raporunda geçtiğini belirtmektedir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 82.) Çin kaynaklarına göre Talas, 8. yüzyılda, yazlık otağı Suyab'da olan On-ok Türklerine ait bir kentti. Daha sonraları Türkişlerin ve Karlukların eline geçmiştir. Nisan 751'de Abbasi Arap ve T'ang Sütalesi orduları Talas'ta savaşa girmişler ve sonuçta T'ang Sütalesi büyük bir yenilgi almıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 116-117, not 1.) Mahmud El-kazvini, Asar El-bilad ve Ahbar El-ibad adlı eserinde, "Taraz, Şaş bölgesinin sonunda, Türkistan'a bitişik bir kenttir. Burası İslam ülkelerinin sınırındadır. Taraz, toprağı güzel, suyu tatlı, havası güzel bolluk bir kenttir. Cennete çok benzer. Zira halkı çok güzeldir. Bu bölgede onlardan daha güzel insan yoktur. Erkekleri ve kadınları o kadar güzeldir ki yüzlerinin güzelliğı dillere destandır." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 146.) Önemli Ticaret kenti olan Talas, İslamiyet'ten önce vardı ve muhtemelen Soğutlulardan kalmadır. İslamiyet'ten önce Hristiyanlar şehre nüfuz etmişler ve Müslümanlar ilk kez 893'te, Samanilerden İsmail B. Ahmet kenti ele geçirek büyük kiliseyi camiye dönüştürmüştür. (Wilhelm Barthold, "Taraz", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 11, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 769.) Tarihte Talas veya Talaz olarak bilinen Ta-luo-ssu kenti bugünkü Kırgızistan'ın kuzey batısındaki Evliya-Ata veya yakınlarında bir yerdir.

yaşam] tarzlarını benimsemişlerdir ancak kendi anadillerini, geleneklerini [ve inançlarını] korumuşlardır.

Pai-shui (İsficab)

Buradan iki yüz li kadar güneybatıya gidildiğinde Pai-shui¹³⁷ kentine varılır. Kent çevresel olarak yaklaşık altı-yedi li'dir. Toprak ürünleri ve iklimleri Ta-luo-ssu'ya göre daha yüksek kaliteye sahiptir.

Kung-yü (Kencak)

Güneybatıya doğru iki yüz li kadar gidildiğinde, çevresel olarak neredeyse beş veya altı li olan Kung-yü¹³⁸ kentine gelinir. Üzerinde bulunduğu ova iyi sulanmış ve gayet verimlidir, ağaçların [gürlükleri] yeşillikleri hoş ve mutluluk vericidir. Kırk veya elli li kadar güneye gidildiğinde Nu-ch'ih-ch'ien bölgesine varılır.

Nu-ch'ih-ch'ien (Nuçekent)

¹³⁷ T. Watters, Pai-shui kentinin bugünkü Evliya-Ata'nın güneyinde ve Aksu ırmağının aşağı bölümünde bulunan Menkent olduğunu ortaya koymuştur. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 84.) S. Beal ise, Pai-shui kentinin "Beyaz Su" olarak da adlandırılan İsficab olduğunu ve bugünkü Sayram kenti olduğunu belirtmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 54, not 125.) E. Chavannes ise, Pai-shui kentinin bugünkü Badam ırmağının aşağı bölümündeki Çimkent'in kuzeybatısında bir yer olduğunu belirtmiştir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 254.) Divanü Lügati't-Türk'te de İsficab'ın Beyza veya Beyaz Kent (Beyaz Su Kenti) anlamında olduğu ve Sayram'da bulunduğu açıklanmıştır. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 3, s. 176.) Kaynaklarda İsficab'ın bir köle pazarı olduğu ve büyük karlar getirdiği belirtilmiştir. (Tuncer Baykara, "Eski Türk İktisadi Hayatı ve Şehir", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6, İstanbul 1975, s. 94.) İslam kaynaklarında Harzem'den İsficab'a kadar Oğuzlar, İsficab'tan Fergana'ya değin Karlukların oturduğu söyleniyor. Bugün kentin adının Çimkent olduğu söyleniyorsa da, Çimkent ile Sayram'ın arası biraz uzaktır ve burası Güney Kazakistan'dadır. Tarihte, bu bölgede Türklerle birlikte Sogdlar da yaşamış ise de, Sayram'ın kültür tarihimiz açısından en mühim yanı, Hoca Ahmed Yesevi'nin memleketi olmasıdır. Bununla beraber Türkistan'da birkaç tane Sayram vardır. Oğuz Kağan Destanı'nda geçen Karı Sayram da bunlardan birisidir. (Saadettin Gömeç, *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Akçağ Yayınları, İstanbul 2006, s. 202.)

¹³⁸ N. Togan, Kung-yü kentinin bugünkü Evliya-Ata yakınlarındaki Kencak olduğu belirtmektedir (Nazmiye Togan, "Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan'ı Ziyaret Eden Çinli Budist Rahibi Hüen-Çang'ın Bu Ülkelerin Siyasi ve Dini Hayatına Ait Kayıtları", *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, 1964, s. 35, not 16.) ama bu kentin bugün tam olarak nerede olduğu tartışılmaktadır.

Nu-ch'ih-ch'ien¹³⁹ bölgesi çevresel olarak yaklaşık bin li kadardır. Arazi verimlidir ve hasatları boldur [her tür tahıl yetişmektedir], ağaçlar ve bitkiler oldukça zengindir, çiçekler ve meyveler boldur ve gayet hoş özelliklere sahiptirler. Bölge, üzümüleriyle meşhurdur [ve üzümünü önemli saymaktadır]. Farklı yöneticilerce yönetilen yaklaşık yüz kadar kasaba ve kent vardır. [Farklı kentlerde yaşayan insanların başka kentlere gidiş gelişleri serbesttir.] Tüm işlerinde bağımsızdırlar. Ancak [sınırları çizilmiş ve] birbirlerinden kesin bir şekilde ayrılmış olmalarına rağmen genel olarak Nu-ch'ih-ch'ien olarak adlandırılırlar.

200 li kadar batıya doğru gidildiğinde, Che-shih bölgesine varılır.

Che-Shih (Taşkent)

¹³⁹ Nu-ch'ih-ch'ien ile Nu-shih-chieh aynı yer olup Çince adının farklı yazılışları olduğu ve İslam kaynaklarındaki Nucekent, Nucikent ve Nucket adlarından Çinceye geçtiği araştırmacılarca kabul edilmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 119, not 1.) S. Beal, S. Martin'in görüşüne dayanarak Nu-ch'ih-ch'ien'in İdrisi'nin kitabında yer alan Neckath olabileceğini ileri sürerek Talas'ın Evliya-Ata olduğu doğru kabul edilirse Nu-ch'ih-ch'ien, Taşkent'in doğusunda Çatkal ırmağının yakınlarında olması gerektiğini belirtmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 55, not 126.) T. Watters ise, Nu-ch'ih-ch'ien'in Nucikent değil de Nucikkend olabileceğini bunun da Türkçedeki "Soylular Ülkesi" anlamındaki Nujabakend olabileceğini belirtmiştir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 85.) Nu-ch'ih-ch'ien, bugünkü Taşkent'in doğusundaki Yengi Bazar olabilir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 119, not 1.)

Che-shih¹⁴⁰ bölgesi bin kûsur li genişliğindedir. Batı sınırlarında Ye-he'ye¹⁴¹ ırmağı bulunur. Bölge batıya ve doğuya doğru daralmış ve kuzey-güney yönünde genişlemiştir. Toprağın verimliliği ve iklimin durumu Nu-ch'ih-ch'ien'inkine benzer. Bölgede onlarca kasaba ve kent bulunur ve her biri kendi yöneticileri tarafından yönetilir. Üzerlerinde ortak bir egemenlik bulunmadığı için hepsi Göktürklerin boyunduruğundadır. Buradan bin li kadar güneydoğu yönüne doğru gidildiğinde Fei-han¹⁴² bölgesine gelinir.

Fei-Han (Fergana)

¹⁴⁰ Çin kaynaklarında geçen Che-chieh, Che-che, Che-shih yani Çaç veya Şaş gibi yer adları aynı zamanda Shih bölgesinin (Taş bölgesinin) başkentinin adıdır. Hsüan-tsang, Göktürkler döneminde bölgenin gerçek durumunu yansıtarak Shih bölgesinin yerine Che-shih yani Şaş veya Çaç'ı bölge adı kullanmıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 120, not 1.) E. Chavannes, Şe ve Ço-çe olarak okuduğu Che-shih'i, "Hükümdarın soyadı Şe (Taş)'dir. Başkenti Ço-çe (Çac) kentidir. Güneydoğu tarafında türkuaz çıkarılan büyük dağlar yer almaktadır. Bölge halkı son derece iyi savaşıdır. Pek çok safkan atları vardır." olarak anlatmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 192 ve not 168.) Divanü Lügati't-Türk'e göre Terken, Şaş kentinin adıdır ve asıl adı Taşkent'dir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s. 443.) İbn Havkal ve El Burini'ye göre Buknes, Binket veya Bünkes, Şaş bölgesinin başkentidir ve Türkçede Taşkent demektir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 237, 248.) Yakut El-Hamavi, Mucem El-büldan adlı eserinde ise, "Şaş, Maveraünnehr'de Seyhun ötesinde, Türk ülkelerinde bir sınır kenti olup halkı Şafiiyye mezhebindedir. İstahri, buranın Türkler karşısında en büyük sınır kenti olduğunu söyler." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 143; Ramazan Şeşen, "Eski Arablar'a Göre Türkler", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt:15, İstanbul 1969, s. 12.) W. Barthold ise, Milattan sonraki ilk asırlarda Taşkent, Çaç bölgesinin başkenti olduğunu belirtmektedir. (Wilhelm Barthold, "Taşkent", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 38.) Tamim İbn Bahr, 9. yüzyılda Şaş ile Taraz arasında kırk kadar konaklama yeri olduğunu belirterek bu bölgenin bir ticaret alanı olduğunu anlatmıştır. (Caner Sağır, Temin İbn Bahr'ın Seyahatnamesi ile Mervezi'nin Taba-i Hayavan Eserinin Tercümesi ve Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s. 19.) Çin kaynaklarına dayanan Pugaçenkova Türkler dönemindeki Taşkent'i şöyle anlatmaktadır, "Çevresi 5 km kadar uzunlukta idi. Güneydoğu köşesinde bir mabet vardı ve burada yılda iki kez merasim yapılırdı. Geçmiş hükümdarların küllerinin bulunduğu mahfazalar bir altın taht üzerine konur ve merasim bu tahtın önünde olurdu." (Emel Esin, "Orduğ, Başlangıçtan Selçuklulara Kadar Türk Hakan Şehri", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, Ankara 1968, s. 153-154.) Han Döneminde Fergana 60 bin ailenin, 300 bin kişinin ve 6 bin askerin yaşadığı bir kenttir. (Ayşe Onat, "Han Döneminde Bazı Türkistan Devletleri Hakkında Bir İnceleme", *Belleten*, Cilt: LV, Sayı: 212, Ankara 1991'den ayrı basım, s. 76.) Che-shih, bugünkü Özbekistan'ın başkenti olan Taşkent'in yaklaşık 50 km batısındaki Şaş olabilir.

¹⁴¹ Yao-sha Shui (Yao-sha Suyu) olarak da bilinen bu ırmağı S. Beal ve T. Watters Seyhun veya Sirderya olarak kabul etmişlerdir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 56, not 129; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 86.) E. Chavannes ve W. Barthold ise Yao-sha Shui'nin Pehlevi dilinde "Gerçek İnci" anlamında olan Yaxartes yani Sriderya olduğunu ortaya koymuştur. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 32; Wilhelm Barthold, "Sir Derya", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 10, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1980, s. 567.) T. Tekin'e göre, Orkun Yazıtlarında geçen Yençü Ügüz (İnci İrmak) de Seyhun ırmağıdır. (Talat Tekin, *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 2, 28.)

¹⁴² Pa-he-na olarak bilinen bu kent tarihteki Fergana'dır. Ancak, T. Watters, Hsüan-tsang'ın bu bölgeye gitmediğini belirtmektedir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 88-89.) S. Beal, Hsüan-tsang'ın bu bölgeye gitmediğini hatta Hsüan-tsang Biyografisi'nin yazarının (Hwui-lih'in) Fergana bölgesini kitaptan çıkarttığını belirtmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 57, not 131.) B. Ögel'e göre burası Wu-sunların güney sınırı olup Saka kabilelerin yaşadığı bir bölgedir. (Bahaeddin Ögel, "Çin Kaynaklarına Göre Wu-Sunlar ve Siyasi Sınırları Hakkında Bazı Problemler", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 4, Ankara 1948, s. 272.) E. Chavannes, Ning-yüan bölgesinin Pa-han-na, P'o-han veya P'o-lo-na olarak bilinen Fergana olduğunu belirterek, Pa-he-na'ya dair "Bölgenin altı kenti yüz kasabası vardır. İnsanları genelde uzun ömürlüdür. Her yılın ilk gününde kral ve mevkebi iki gruba ayrılır. Her biri birbiriyle dövüşen iki zırhlı kişiden birini tutar. Halk, bunların dövüşüne taş ve tuğlalarla iştirak eder.

Bu bölge çevresel olarak yaklaşık dört bin li'dir. Her yönden dağlarla çevrilmiştir. Toprak zengin ve verimlidir [tarımla uğraş da oldukça yoğundur], birçok ürün verir; çiçek ve meyve açısından da bolluk içindedir. At ve koyun beslemek için çok uygundur. İklimi rüzgârlı ve soğuktur. İnsanlarının karakterleri de sert ve yüreklidir. Dilleri komşu bölgelerinkilerden farklıdır. İnsanların yüzleri fakir ve cimri [çirkin] bir yapıdadır. On yıl kadar önce yetenekli bir yöneticileri vardı. [Uzun yıllardır ortak bir yöneticileri olmamıştır.] [Bölge reislerinin birbirlerine karşı mücadeleleri süregelmiştir.] En güçlü olan diğerlerini yönetir ve diğerlerinden bağımsızdır. Sahip oldukları şeyleri de vadi ve dağların sınırlarına göre bölüşürler. Batıya doğru bin li kadar gidildiğinde Su-tu-li-se-na bölgesine gelinir.

Su-Tu-Li-Se-Na (Uratepe)

Su-tu-li-se-na¹⁴³ bölgesi çevresi yaklaşık bin dört yüz-bin beş yüz li kadardır. Doğuda Ye-he'ye ırmağı sınırdır. Irmak kaynağını Ts'ung Lling dağlarının kuzey yaylalarından alır ve kuzeybatı yönünde akar. Çoğu zaman çamurlu [bulanık] sularını sessizce taşır, diğer zamanlarda ise gürültülüdür [coşkulu ve hızlıdır]. Toprağın verimliliği ve gelenekler bakımından Che-shih'e benzer. Bir yöneticiye kavuştuklarından bu yana Göktürkler tarafından yönetilirler.

Ta-Sha-Chi (Büyük Kum Çölü)

Bunlardan biri öldüğünde, o yılın iyi veya kötü geçeceği konusunda kehanette bulunmak için çarpışma dururdu." bilgisini vermiştir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 201.) Divanü Lügati't-Türk'te Kent başlığı altında, "Oğuzlarla Oğuzlara uyanlara göre köy; Türklerin büyük bir kısmına göre şehir demektir. Bundan alınarak Fergana'ya Öz Kent adı verilmiştir; Kendimizin Şehri demektir" açıklaması yapılmıştır. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s. 344.) Göktürklerden önce Fergana dolaylarında çokça atlı göçebe bulunuyordu. 8. yüzyılda, kaynaklarda Türkçe adlar taşıyan tiginlere rastlanmaktadır. Fergana gerçek olarak bu tarihten sonra Türkleşmeye başlamıştır. (Bahaeddin Ögel, *Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre...*, s. 177-179.)

¹⁴³ Su-tu-li-se-na, Sanskrit dilinde "Kurak" anlamına gelen Sutrcana'nın Çince okunuşudur. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 124, not 2.) S. Beal, Su-tu-li-se-na'yı "Arap kaynaklarında Ustrush, Ustrusha, Setrushta, İsterushan veya Ustrushna olarak da bilinen Sutrishna (Satrugna), Fergana ve Semarkand arasında kalan ve de Arap coğrafyacılarının çok iyi bildiği bir ülke." olarak açıklamıştır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 57, not 132.) Su-tu-li-se-na, bugünkü Seyhun ırmağının güneyinde olup Fergana vadisinin batı çıkış noktasındadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 125, not 1.)

Buradan kuzeybatıya doğru gidince ne suyun ne de bir yeşilliğin [bitkinin] olduğu bir kum çölüne¹⁴⁴ rastlanır. Sınırları belli olmayan çölün yollar pislikler içinde kaybolmuştur. Ancak bazı dağların yönlerine bakarak ve dağılmış kemiklere bakarak ne yöne gidileceği gerektiği anlaşılabilir. Beş yüz li kadar yürüdükten sonra Sa-mo-chien bölgesine varılır.

Sa-Mo-Chien (Semerkant)

¹⁴⁴ S. Beal, bu çölün Sutrishna'nın kuzeybatısındaki Kızılıkum Çölü olduğunu (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 58, not 133.); N. Togan, Batbak yani Mirza Çölü olduğunu (Nazmiye Togan, "Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan'ı...", s. 37); E. Ekrem ise Semerkant'ın kuzeydoğusundaki Dizek ile Zamin arasındaki çöl olduğunu (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 125, not 2.) belirtmektedir.

Sa-mo-chien¹⁴⁵ bölgesi çevresel olarak bin altı yüz-bin yedi yüz li kadardır. Doğudan batıya genişlemiştir [uzamıştır], ancak kuzeyden güneye daralmıştır. Bölgenin başkentinin çevresi 20 li'den fazladır. [Bölgenin çevresi sağlam surlarla çevrilidir;] [stratejik bir noktada] çetin bir arazidir ve [bundan dolayı] kalabalık bir nüfus yerleşmesi vardır. Diğer birçok bölgenin [değerli] ticari malları burada depolanmıştır. Toprağı zengin ve verimlidir [hemen hemen bütün ürünler yetişir], bolca hasat kaldırılır. Orman ağaçları gürdür [ve kalındır]; yeşillik sağlar, çiçek ve meyve de boldur. Shen¹⁴⁶ olarak bilinen iyi atlar burada

¹⁴⁵ Çin kaynaklarında Sa-mo-chien, Hsi-wan-chin, Hsun-ssu-kan, Hsüeh-mi-tse-kan, Sa-ma-erh-kan veya K'ang bölgesi olarak geçmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 126, not 2.) S. Beal, K'ang bölgesini "huzurlu kutsal ülke" olarak açıklamaktadır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 58, not 134.) Büyük İskender döneminde ise Semerkant'ın Marakanda olarak adlandırıldığı bilinmektedir. (H. H. Schaeder, "Semerkant", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 10, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1980, s. 469.) 1219'da Cengiz Han ile Orta Asya seferine çıkan Ye-lü Ch'u-tsai'nin 1228'de yazdığı seyahatnamede Hsun-ssu-kan'ın (Semerkant'ın) semiz, yani topraklarının verimli olmasından dolayı bu adı almış olduğu yazmaktadır. Türkçedeki Semizkent adından dolayı Hsun-ssu-kan adı verilmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 126, not 2.) Divanü Lügati't-Türk'te ise büyük olduğu için ve Afrasyab'ın kızının adı Kaz vesilesiyle Semiz Kent olarak anıldığı belirtilmektedir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk...*, Cilt: 1, s. 344; Cilt: 3, s. 150) Semerkant'ın Marakanda'nın veya Ulu Şehir'in M.Ö. Sogdlar'ın başkenti olduğunu; Büyük İskender tarafından M.Ö. 329 yılında ele geçirildiğini; 712 yılında Araplar tarafından, Kuteybe b. Müslim tarafından fethedildiğini; IX-X. yüzyıllarda Samaniler yönetiminde parlak bir dönem yaşadığını; XI. yüzyılda Karahanlılar'ın; 1089-1130 yılları arasında Selçuklular'ın, XII. yüzyılda Karahıtaylar'ın ve Harzemşahlar'ın egemenliği altına girdiğini kaydetmektedirler. Salnamelerden ve tarihi kaynaklardan edinilen bilgilere göre Semerkant, yöneticilerinin teslim olmamaları yüzünden 1220 yılında Cengiz Han tarafından yakılıp yıkılır. Şehir, sonraki yıllarda Timur'un burayı adeta yeniden inşası ve başkent yapmasıyla tekrar canlanır; döneminde dünyanın en gözde bilim, sanat ve edebiyat merkezi haline gelir. Bu yıllarda şehir, hem Türkistan Türklerinin hem de bilim ve sanat erbabının buluşma noktası olur. Devlet adamları ve devrin ileri gelenleri yaptıkları bilim, sanat ve mimari eserleriyle şehre Türk-İslam kültür ve medeniyetinin damgasını vururlar. (Cengiz Alyılmaz, "Eski Türk Şehirleri Semerkant", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 20, Erzurum 2002, s. 307.) E. Chavannes, K'ang olarak da bilindiğini belirttiği Sa-mo-chien'i yani Semerkant'ı, "Bu bölgede harikulade atlar yetiştirilir. Bölgenin büyük bir ordusu vardır. Bu değişik prensliklerde yaşayanlar şarabı severler. Yollarda şarkı söyleyip dans etmeye bayılırlar. Hükümdar, altın ve değerli taşlarla süslü yuvarlak bir şapka giyer. Kadınlar saçlarını kuyruk yaparlar. Üzerine altın çiçekler diktikleri siyah başlık takarlar. Çocuk doğurduğunda yemesi için kand şekeri verirler ve büyüdüğünde tatlı dilli olsun ve kıymetli eşyalarını sanki eline yapışmış gibi muhafaza etsin diye avucuna tutkal sürerler. Yazıları yataydır. Ticaretle uğraşır ve kazanmayı severler. Yirmi yaşına gelen erkekler komşu bölgelere hayatlarını kazanabilecekleri her yere giderler. On ikinci ayı yılın başlangıcı kabul ederler. Gök tanrıya kurban sunarlar. Son derece marifetli makineler yaparlar. On ikinci ayda tambur çalar ve soğuk dansı yaparlar. Eğlence olsun diye birbirlerine su serperler." olarak anlatmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 184-185.) Zahiraddin Muhammed Babür hatıratında Sa-mo-chien'e (Semerkant'a) dair, "Semerkant kadar güzel bir kent dünyada az bulunur. Hiçbir düşman şiddet ve üstünlük ile bunu ele geçiremediği için "Belde-i Mahfuza" derler. Türk ve Moğol halkları Semizkent diye söyler. Temür Beg burayı payitaht yaptı. Sur üzerinden kurganın uzunluğunun ölçülmesini emrettim, ölçü 10.600 kadem çıktı. Üzüm, kavun, elma, nar ve diğer bütün meyveleri çok iyidir. Semerkant ve mahallerinde Temür ve Ulug Beg'in imaretleriyle, bahçeleri çoktur. Temür, Kök Saray diye meşhur olan dört kapılı, fevkalade büyük bir köşk ve kalenin içinde bir cami yaptırmıştır. Semerkant'ın doğusunda iki bahçe açtırdı. Biri Bağ Boldı, öbürü Bağ-ı Dilgüşa'dır. Dilgüşa'da inşa olunan köşte Temür Beg'in Hindistan muharebeleri tasvir edilmiştir. Ayrıca yine Nakş-ı Cihan, Bağ-ı Çınar, Bağ-ı Şimal ve Bağ-ı Behişt bahçeleri vardır. Temür'ün oğulları da buraya hanlar, hamamlar ve camiler kurdurdu." bilgisini vermiştir. (Zahiraddin Muhammed Babür, *Babürname*, (Haz. Reşid Rahmeti Arat), Cilt: 1, Ankara 1970, s. 62.) Semerkant, bugünkü Özbekistan'ın güneyinde bir kenttir. Ancak tam olarak yeri, Semerkant'ın 3,5 km kuzeyindeki Afrasyab adlı yıkık kenttir. Semerkant, Unesco'nun Dünya Miras Alanları Listesine eklenmiştir.

yetiştirilir [ve çöktür]. Halk diğer bölgelere göre sanatta ve ticaretle [veya kurnazlıkta]¹⁴⁷ daha yeteneklidir. İklim elverişli ve ılımandır. İnsanlar yüreklidir, enerjiktir [ve serttir]. Bölge Hu¹⁴⁸ halklarının ortasındadır [ve kültürel bir merkezidir]. Yaşam tarzı ve davranışlar açısından da çevredeki [uzak ve yakın] halklara örnek olmaktadır. Hükümdarı [sakınmasız] cesaret doludur ve çevre bölgeler onun emirlerine uyarlar. Askerler ve atlar (süvariler) güçlü ve çokçadır, esaslı Che-chieh [veya Çiğil]¹⁴⁹ insanıdır. Che-chieh'in bu insanları doğal olarak cesurdur, acımasızdır [ve hiddetlidirler], sığınak olarak ölüme giderler. Saldırdıkları zaman hiçbir düşman karşılarında duramaz. Buranın güneydoğu yönünde Mi-mo-ho olarak bilinen bölge vardır.

Mi-Mo-Ho (Magiyan-Maymurg)

Mi-mo-ho¹⁵⁰ bölgesi dairesel olarak dört yüz-beş yüz li kadardır. Bir vadinin ortasında uzanır. Doğudan batıya doğru dardır ancak kuzeyden güneye doğru genişir [uzundur]. İnsanların gelenekleri ve toprağın verimliliği açısından Sa-mo-chien'e benzer. Kuzeye doğru gidildiğinde Chien-pu-ta-na bölgesine varılır.

¹⁴⁶ Shen, mükemmel ve olağanüstü gibi anlamları olan bir sözcüktür. Çin kaynakları, Türkistan'daki atlar ve daha birkaç nesne için bu sözcüğü kullanmıştır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 41, not 94.) Ayrıca, Marco Polo da seyahatnamesinde "Turquans olarak bilinen shen atlar" olarak bu kavrama değinmektedir. (Henry Yule, *The Travels of Marco Polo*, General Publishing Company, Toronto 1903, s. 142.) N. Togan, bu sözü "Şen" atlar olarak çevirmiştir. (Nazmiye Togan, "Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan'ı...", s. 28, not 6.) 'Shen At' kavramı için bkz. Ali Abbas Çınar, *Türklerde At ve Atçılık*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 25-28.

¹⁴⁷ Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nde chi-ch'iao olarak geçen kavramı S. Beal, "sanat ve ticaret" olarak İngilizceye çevirmiştir. Ancak, L. Kuan Hua, bu kavramın İngilizcede shrewdness olarak çevrilmesi gerektiğini ve bunun da anlamının "kurnazlık, akıllılık" olduğunu belirtmiştir. (Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi Üzerine Bir Çalışma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1988, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 68, not 18.)

¹⁴⁸ Çin kaynaklarında Hu, tarihi süreç içinde farklı topluluk ve bölgeleri göstermiştir. Ch'in Sülalesi (M.Ö. 221-206) ve Önceki Han Sülalesi (M.Ö. 206-M.S. 25) dönemlerinde Hunlar, Hu ya da Kuzey Hu olarak adlandırılmıştır. Sonraki Han Sülalesi (25-220) döneminden sonra ise Çinli olmayan topluluklar ve bölgedeki halklar Hular ve Hu bölgesi olarak adlandırılmıştır. Hu veya Hu bölgesi, Güney-Kuzey Sülaletler döneminden sonra (420-589) özellikle Soğutlar için kullanılmıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 127, not 1.) Hsüan-tsang'ın yolculuğu döneminde de Hu veya Hu bölgesi kavramıyla Soğutlar veya Soğut bölgesi anlatılmaktadır.

¹⁴⁹ Chih-kia veya Chaka olarak da adlandırılan bu insanları, S. Beal, "savaşçı insanlar olarak bilinen Chaghanian halkı olabilir" olarak açıklamıştır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 59, not 136.) L. Kuan-Hua ve N. Togan ise, bu insanları Çiğil olarak adlandırmışlardır ancak yeterli bir açıklama belirtmemişlerdir. (Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi..., s. 68; Nazmiye Togan, "Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan'ı...", s. 37, not 20.)

¹⁵⁰ Mi bölgesi olarak da bilinen Mi-mo-ho'yu, S. Beal ve T. Watters, Semerkant'ın 50 mil güneydoğusunda bulunan Maghian olarak göstermektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 59, not 138; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 96.) Ancak, E. Chavannes, Mi-mo-ho'nun Maimargh veya Maymurg, Maymarg olduğunu belirterek bölgenin prensine "meşruiyeti gözetken kral", prensesine ise "kiün-fu-jen" denildiğini açıklamıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 197.)

Chien-Pu-Ta-Na (Kebüd-Kebudhana)

Chien-pu-ta-na¹⁵¹ bölgesinin çevresi yaklaşık bin dört yüz-bin beş yüz li kadardır. Doğudan batıya geniş, kuzeyden güneye ise dardır. İnsanların gelenekleri ve toprağın verimliliği açısından Sa-mo-chien'e benzer. Batısına doğru üç yüz li kadar gidildiğinde Ch'ü-shuang-ni-chia'ya varılır.

Ch'ü-Shuang-Ni-Chia (Kuşaniye)

Ch'ü-shuang-ni-chia¹⁵² bölgesinin çevresi yaklaşık bin dört yüz-bin beş yüz li kadardır; doğudan batıya dar, kuzeyden güneye ise geniştir. İnsanların gelenekleri ve toprağın verimliliği açısından Sa-mo-chien'e benzer. Batısına doğru iki yüz li kadar gidince He-Han¹⁵³ bölgesine gelinir.

He-Han (Kuan-Hargankes-Kerminiye)

Bu bölge çevresel olarak yaklaşık bin li'dir; İnsanların gelenekleri ve toprağın verimliliği açısından Sa-mo-chien'i andırır. Batıya doğru dört yüz li kadar gittikten sonra Pu-he bölgesine varılır.

Pu-He (Buhara)

¹⁵¹ Chien-pu-ta-na, S. Beal'e göre, "Kebud-Mehekete, Kebud ya da Keshbud bölgesi olarak Arap coğrafyacılar tarafından adlandırılmış" bir bölgedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 60, not 140.) T. Watters ise Chien-pu-ta-na'nın Kaputana olduğunu belirtmiştir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 96-97.) Chien-pu-ta-na'nın yani Kebüd'ün veya Kebuz'un, bugünkü Beş-arık olduğu söylenebilir. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar Türkistan*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 124.)

¹⁵² Ch'ü-shuang-ni-chia'yı, S. Beal, "Kaşania, Soğut'un birçok önemli kentinin bulunduğu, Semerkant ile Buhara arasındaki güzel bir ülke" olarak açıklamıştır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 60, not 141.) Ch'ü-shuang-ni-chia'yı, T. Watters, Kusannik, Koschanieh, Kochania olarak (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 97.); E. Chavannes, Koschanyah olarak (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 184, 197.); W. Barthold, Kuşaniye olarak (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 125.) belirtmiştir. E. Chavannes, Ch'ü-shuang-ni-chia'nın, Semerkant ile Buhara'nın tam ortasında olduğunu ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 197, not 185.) W. Barthold, Kuşaniye kentini, "Soğut bölgesinin (Semerkant'tan sonra) en çiçekli şehri olarak bilinirdi; İstahri burayı 'Soğut ülkesinin kalbi' şeklinde vasıflandırır. İslamiyet öncesinde bu bölge müstakil bir prenslikti, Taberi dahi Kuşanüşah adından söz etmektedir." olarak açıklamıştır. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 125.) Ch'ü-shuang-ni-chia'nın, 350'den sonra Avarların ele geçirdiği bir bölge olduğu da bilinmektedir. (Ahmet Taşağıl, *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları...*, s. 48.)

¹⁵³ He-Han, Kuşaniye ile Buhara arasında olup, bugünkü Zarafşan ırmağının güneyindeki Kerminiye'dir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 131-132, not 2.)

Pu-he¹⁵⁴ bölgesinin çevresi yaklaşık bin altı yüz ya da bin yedi yüz li'dir. Doğu batı yönünde geniş, kuzey güney yönünde [kısadır] dardır. İnsanların gelenekleri, iklimin durumu ve toprağın verimliliği açısından Sa-mo-chien'e benzer. Buradan dört yüz li kadar batıya gidince Fa-ti¹⁵⁵ bölgesine geliriz.

Fa-Ti (Betik)

Bu bölge dairesel olarak dört yüz li kadardır. Gelenekleri ve ürünleri Sa-mo-chien'i andırır. 500 li kadar güneybatıya gidince Huo-li-hsi-mi-chia'ya¹⁵⁶ gelinir.

¹⁵⁴ Çin kaynaklarında Buhara adı ilk kez Hsüang-tsang seyahatnamesinde geçmektedir. Bugünkü Özbekistan'ın güneyinde bulunan Buhara'dır. Çin kaynakları 5. yüzyıldan itibaren Pu-he'yi (Buhara'yı) "Numi" adıyla anarlar ki, bu İslam dönemine kadar yaşayan "Numickas" adına karşılık gelmektedir. (Sadettin Gömeç, "Divanü Lûgati't-Türk'de Geçen...", s. 23.) Göktürkler çağında buraya "Bukarak" deniyordu. 8. yüzyılda Buhara bölgesinin Sogd kolonileri ile çevrili olduğu, Talas yöresinde de Müslümanların yer aldığı ifade edilmiş olup, Kaşgarlı Buhara ile Semerkant arasında Sogdların yaşadığını ve tamamen Türk kültürüne sahip olduklarını hatırlatır. Buhara'da bu çağda kimlerin oturduğunu belirlemek için kaynaklar henüz yeterli değildir. (Sadettin Gömeç, "Divanü Lûgati't-Türk'de Geçen...", s. 22-23.) İbn Battuta Buhara'ya gelmeden hemen önce bu kent Moğolların saldırılarıyla tahrip edildiğinden eski ihtişamından uzaktı. (Nurettin Birol, İbn Battuta Çağında Deşt-i Kıpçak ve Türkistan, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1991, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 145.) Ubaydullah Bin Ziyad 674 yılında Buhara'yı fethettikten sonra Basra valiliğine tayin edildiğinde yanında yerli ahaliden 2000 okçu götürmüştür. Bunlar arasında Türkler de bulunmaktaydı. (Ebu Osman Amr Bin Bahr El-Cahiz, *Hilafet Ordusunun Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri*, (çev. Ramazan Şeşen), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1967, s. 28.) Buhara, doğuda bulunan İslam kentlerinin en önemlisidir. O, doğunun Medine'sidir. Kentin karanlığı, âlim ve fıkıhçıların nurlarıyla aydınlanmış, etrafı büyük insanların varlıklarıyla süslenmiştir. Buhara sözcüğü "buhar"dan türemiş olup, bu sözcüğün Mecusilerin dilindeki anlamı "ilimler mecmuası"dır. Uygur ve Hitay putperestleri de putların bulunduğu mabede "buhar" derler. Kentin kurulduğu sırada adı ise, Bumickes (Sanskrit dilinde başkent)'dir. (Alaaddin Ata Melik Cüveyni, *Tarih-i Cihangüşa*, (çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s. 152 ve not 362.)

¹⁵⁵ Fa-ti, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin değişik nüshalarında, Wu-ti, Tai-ti ve Hsü-ti olarak yazılmıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 133, not 1.) Fa-ti, S. Beal'a göre, "şüphesiz ki Betik" adlı kenttir. Betik'in önemi Buhara'dan Horasan'a geçenlerin sıklıkla uğradığı bir yer olmasıdır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 62, not 147.) T. Watters ise Fa-ti adının, Chao-wu Dokuz Boylu'nun biri olan Wu-na-e veya Wu-na-he ile ilgili olabileceğini ileri sürmüştür. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 99.)

¹⁵⁶ Huo-li-hsi-mi-chia, Çin kaynaklarında, Huo-hsun, Kuo-li, Huo-tz'u-mi, Hu-tse veya Hua-la-tzu-mo olarak geçmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 133-134, not 1.) Herodotos'ta, Khorazm (Herodotos, *Herodot Tarihi*, (çev. Müntekim Öktem), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991, s. 117.), Strabon'da Khorasmia (Augustus Meineke, *Strabon Geograpicha*, Sumptibus Et Typis B. G. Teubneri, Leipzig 1866, s. 457.) olarak geçen Huo-li-hsi-mi-chia, bugünkü Harezmi bölgesidir. 1221'de Cengiz Han ordusu tarafından zapt edilen Harezmi, on yıl sonra eski başkent Urgenç'in birkaç fersah uzağında Harezmi adını alan yeni bir şehir inşa edilmiştir. (Zeki Velidi Togan, "Harezmi", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 5, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977, s. 242.) Harezmi adı, bölgede oturan Küçet denilen bir boyun ismi vesilesiyle anılıyor. Hazar Denizinin doğusunda, Amuderya'nın aşağısının her iki tarafında bulunan topraklara tarihte Harezmi adı verilmiştir. Bu bölgenin merkezi Ürgenç'dir (veya Gürgenç). Adı geçen bölgeye hâkim olanlara veya yönetenlere ise Harezmişahlar dendiğini görüyoruz. Harezmi'e ait ilk kayıtların Herodot'ta olduğu söylenmekle beraber, bizim için Türk çağı önemlidir ve İbn Battuta, Harzem hakkında

Huo-Li-Hsi-Mi-Chia (Harezm)

Bu bölge Fu-ch'u¹⁵⁷ ırmağına paralel uzanır. Doğudan batıya yirmi veya otuz li'dir, kuzeyden güneye ise beş yüz li kadardır. İnsanların gelenekleri ve toprağın verimliliği açısından Fa-ti bölgesini andırır; ancak dilleri biraz farklıdır.

Sa-mo-chien bölgesinden güneybatı yönüne üç yüz li kadar gidince Chien-shuang-na'ya¹⁵⁸ gelinir.

Chien-Shuang-Na (Keş)

Bu bölge dairesel olarak bin dört yüz veya bin beş yüz li'dir; İnsanların gelenekleri ve toprağın verimliliği açısından Sa-mo-chien ile aynıdır.

Bu bölgeden güneybatıya doğru iki yüz li kadar gidince dağlarla karşılaşılır; dağ yolu dik [pürüzlü] ve sarptır. Geçitlerdeki boğazlar tehlikeli ve zordur. [Bu yola giren kişinin bu boğazlardan geçmesi zorunludur.] Hiç insan veya köy yoktur, çok az su ve yeşillik vardır. Dağlardan üç yüz li kadar güneydoğuya gidince T'ieh-men'e¹⁵⁹ girilir.

verdiği bilgilerde; “bu kent Türklerin en büyük, en güzel, en bakımlı kentlerindedir. Temiz çarşıları, geniş caddeleri, büyük yapıları ve değerli sanat eserleri vardır”, diyor. (Sadettin Gömeç, “Divanü Lûgati't-Türk'de Geçen...”, s. 11.)

¹⁵⁷ Fu-ch'u ırmağı Çin kaynaklarında Wu-hu Suyu veya Kui Suyu olarak geçmektedir. Yunanca kaynaklarda Oxus, İran kaynaklarında Waksu, Hint kaynaklarında Cakşu, Sucakşu, Wankşu olarak adlandırılmaktadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 134, not 2.) Fu-ch'u ırmağı bugünkü Pamir Dağları'ndan başlayan Amuderya ırmağının yukarı bölümüdür. Bu nedenle Vaksa, Panc veya Pamir ırmağı olarak bilinir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 134, not 2.) Z. V. Togan, Fu-ch'u veya Oxus ırmağının Türkçedeki Ögüz adından geldiğini belirtmiştir. (Zeki Velidi Togan, “Amu Derya”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 1, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1941, s. 419.) İslamiyet ile birlikte bu ırmak Ceyhun adını almıştır. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 84.) Armin Vambery'in eserlerinde de Amuderya ırmağının adı Oksus olarak geçmektedir. (Salih Yılmaz, “Armin Vambery'nin Türkistan Seyahatnamesi ve Karakalpak Türklerine Dair Kayıtlar”, *Belleten*, Cilt: LXIX, Sayı: 255, Ankara 2005, s. 8.)

¹⁵⁸ Chien-shuang-na, Budist eserlerde Kasanna veya Kuşana adlarından gelmektedir. Arap-Fars dilinde Kass veya Kiss şeklinde geçmektedir. Bu ad hem bölge hem kent adı olarak Semerkant'ın 75 km güneybatısında idi. 7. yüzyılda inşa edilmiş bu kentin adı, 14. yüzyılda Emir Timur döneminde Şehrisebz (Yeşil Kent) olarak değiştirilmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 135, not 1.) Kiş'in mahalli söyleyişine göre Şaarsabiz olarak bilinen bu şehir Samaniler döneminde harabe olmaya yüz tutmuştur. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 174-175.) E. Chavannes, Chien-shuang-na'yı yani Keş'i, “Burada her seremonide bin koyunun kurban edildiği bir tapınak vardır. Her savaşa gidişte, yola çıkmadan önce tapınma ayini düzenlenir. Bölgenin surlarla çevrili beş yüz kenti vardır.” olarak anlatmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 199.)

¹⁵⁹ T'ieh-men, Demir Kapı anlamındadır. Arapçada Bab Al-Hadid, Farsçada Darband-i Ahanin veya Dari Ahanin, Türkçede ise Temir Kapı olarak geçmektedir. (Wilhelm Barthold, “Demir Kapı”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977, s. 553; Hüseyin Namık Orkun, *Eski Türk Yazıtları...*, s. 59.) T'ieh-men yani Demir Kapı, bugünkü Şehrisebz (Yeşil Kent)'in 90 km güneyinde bulunup Baysun dağ silsilesinde, 10-18 metre genişlikte ve 3 km uzunluktadır. (Wilhelm Barthold, “Demir Kapı”..., s. 553.) Kabul edilmiş görüşlere göre bu yer Belh kentini Semerkant'a bağlayan yol üzerinde kayalık bir geçit (veya dağ boğazı) idi. Thomsen'e göre 12-20 m geniş, 3 km uzun dar dağ geçidi dünya

T'ieh-men (Demir Kapı) Geçidi

Bu geçit sağ ve sol taraflardan dağlarca sınırlanmıştır. Bu dağlar olağanüstü şekilde [dik, sarp ve] yüksektir. Zorluk ve tehlikeyi arttıran yolları da dardır. Her iki tarafta da demir renkli kaya duvarlar bulunur. Burada çift demirle güçlendirilmiş, asılı zillerle donatılmış ahşap kapılar kurulmuştur. Kapalı [ve korunur] durumdayken bu kapıları aşmak çok güç olduğundan dolayı bu geçide demir kapı ismi verilmiştir.

Eski Tu-huo-luo (Toharistan)

T'ieh-men'i geçerek Tu-huo-luo¹⁶⁰ bölgesine gelinir. Bu bölge güneyden kuzeye yaklaşık bin li, doğudan batıya ise yaklaşık üç bin li genişliğindedir. Doğuda Ts'ung-ling dağları tarafından sınırlanmıştır. Batıda da Po-la-ssu'ya komşudur. Güneyde büyük Hsüeh-shan [dağları] bulunur. Kuzeyde de T'ieh-men geçidine dayanır. Büyük Fu-ch'u ırmağı bu bölgenin ortasından batıya doğru akar. Geçilen diğer bölgelere nazaran hükümdarın soyu [birkaç yüzyıldır] yok olmuştur. Birkaç kabile reisi sahip oldukları şeyler dolayısıyla rekabet içindedir ve her biri doğal sınırlara [dağlara ve ırmaklara] güvenerek kendi bağımsızlığını elinde bulundurur. Böyle doğal sınırlar sayesinde yirmi yedi tane bölüme ayrılmışlardır ancak yine de hepsi Göktürlere bağılıdır.¹⁶¹ Bölge iklimi ılık ve nemlidir ve bunun sonucu olarak salgın [ve bulaşıcı] hastalıklar yaygındır.

harikalarının biri, namına lâyıktır, sonradan ise Müslüman dünyasında, hatta - ilâve etmeliyiz ki - onun dışında da benzeri yerleri onu örnek alarak adlandırmışlar. (Imre Baski, "Demirkapılar; Temir Qapıy, Vaskapu, Dömörkapu", *I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı*, İzmir, 9-15 Nisan 2006, s. 74.)

¹⁶⁰ Tu-huo-luo, tarihte geçen Tohar bölgesi veya İslam kaynaklarında geçen Toharistan'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 65, not 154; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 103.) Çin kaynaklarında T'u-huo-luo veya T'u-he-luo olarak da geçen Tu-huo-luo, Pamir Dağı'nın batısında ve Amuderya'nın güneyinde eski Ta-hsia (Baktira) bölgesinin sınırlarındaydı. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 137, not 1.) W. Barthold, Toharistan için İslamiyet döneminde Amuderya'nın yukarı bölümünün sağında ve solunda bulunan ve de Belh'e bağlı olan bütün dağlık bölgeleri içine almaktadır, kısaca Toharistan, Belh'in doğusu, Badahşan'ın batısı, Amuderya'nın güneyi, Hindukuş Dağı'nın kuzeyini kapsamaktadır açıklamasını yapmıştır. (Wilhelm Barthold, "Toharsitan", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12 (1), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 399.) Tohar bölgesinde 5. yüzyıla kadar Yüeciler yaşamıştır ve Budizm'in gayretli salikleri olmuşlardır. (Laszlo Rasonyi, *Tarihte Türklük*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1971, 106-107.) W. Barthold, Toharistan adı için 8. yüzyıldan itibaren bir bölge adı olarak kullanılmadığını da belirtmiştir. (Wilhelm Barthold, "Toharistan"..., s. 400.) E. Chavannes, Tu-huo-luo'ya dair, "Halk burada Eftalitler ile karışık olarak yaşar. Bölgenin yüz bin seçme askeri vardır. Halkı yerleşiktir. Kız çocukları az, erkek çocukları fazladır. Kuzeyde, güneyindeki bir mağarada kutsal bir atın bulunduğu P'o-li dağı yer alır. İnsanlar yilkılarını komşu meralarda otlatırlar. Kan terleyen tayıları öldürürler. Hükümdar, Şe-hu (Yabgu) unvanını taşır." bilgisini vermiştir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 211.)

¹⁶¹ Göktürkler 8. yüzyılın ortalarına kadar Toharistan'ı yönetmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 139, not 2.)

Kışın sonunda ve baharın başlangıcında aralıksız olarak yağmur yağar; bu nedenle bölgenin güneyinden Lan-po'nun kuzeyine kadar, nem sebebiyle ortaya çıkan hastalıklar bütün bu bölgelerde yaygındır. Bu nedenle [Budist] rahipler on ikinci ayın on altıncı günü inzivaya [yağmur emekliliğine]¹⁶² çekilirler ve bu arayışı üçüncü ayın on beşinci günü sonlandırırlar. Bu yağmur miktarının bir sonucudur ve rahipler de öğretilerini [dini yaşamını ve öğrenimini] buna göre ayarlarlar. İnsanların karakterleri çok cimri ve ahmakçadır. [Ayrıca, çekingendirler ve korkaktırlar.] Görüntüleri aşağılıktır [çirkindir] ve basittir. Bağlılık, dürüstlük [ve ahlak] anlayışları birbirleriyle olan ilişkileri kadar azdır. [yalan dolan pek bilmezler.] Dilleri de diğer bölgelerden bir bakıma farklıdır. Dillerindeki esas harf sayısı yirmi beştir; bunları birleştirerek etraflarındaki her şeyi açıklarlar. Yazıları sayfada boydan boyadır ve soldan sağa doğru okurlar. Yazılı kayıtları gün geçtikçe çoğalmaktadır ve Su-li halkının yazdığı belgeleri geçmektedir. Çoğu insan giyiminde kaliteli pamuk kullanır; bazıları da yün [keçe] kullanır. Ticari ilişkilerde altın ve gümüşü benzer şekillerde kullanırlar. Madeni paralarının şekilleri de diğer bölgelerinkinden farklıdır.

Fu-Ch'u ırmağının kuzeyden akan akıntısını takip ederek Ta-mi¹⁶³ bölgesine varılır.

Ta-Mi (Tirmiz)

Bölge doğudan batıya altı yüz li kadardır ve kuzeyden güneye dört yüz li kadar sürer. Bölgenin başkenti çevresel olarak yirmi li kadardır, doğudan batıya geniş, kuzeyden güneye ise dardır. Bin kadar rahibi bulunan on kadar tapınak vardır. Onurlu Buda'nın sihirli tunç aynası ve yontuları birçok ruhani alamet [ilham] için kullanılmaktadır. Doğuya doğru gidince Ch'ih-e-yen-na'ya¹⁶⁴ varırız.

¹⁶² Varsika adı verilen bu olay yağmurlu günlerde dinlenme anlamındadır. Eski Hindu inançlarında bir tür ibadettir. Yağmur mevsiminde rahipler tapınaklarda düşünel meditasyon yaparak dinin gereğini yerine getirmektedir. Bu dinlenme veya ibadet, eski Hint takvimine göre 16 Nisan-15 Temmuz arasındadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 140, not 1.)

¹⁶³ Ta-mi, tarihte bilinen Tirmiz veya Termiz'dir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 67, not 157; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 105; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 103, 106.) Ta-mi, bugünkü Özbekistan ve Afganistan sınır bölgelerinde ve Surhan ırmağının Amuderya'ya dökülen ağzında bulunmaktadır. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 97.) Tirmiz, Maveraünnehr'de Ceyhun nehrinin kuzey kıyısında, bu nehir ile Surhan nehrinin kavşağında bulunan bir şehirdir. Eski Tirmiz ise bunun biraz daha batısında idi. (Emel Esin, "Tirmiz", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12/1, İstanbul 1974, s. 382.)

¹⁶⁴ Ch'ih-e-yen-na'nın, araştırmacılar tarafından, İslam kaynaklarında geçen Çağaniyan veya Saganiyan ve muhtemelen bugünkü Surhan ırmağının yukarı bölümündeki Denav (Dih-i Nev, Yeni Köy) adlı yerde olduğu ortaya koyulmuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 68, not 159; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 286, 292; Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 94.)

Ch'ih-e-yen-na (Çaganiyan)

Bu bölge doğudan batıya dört yüz li, güneyden kuzeye beş yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak on li kadardır. Az sayıda rahibi bulunan beş tane tapınağı vardır. Doğuya doğru gidildiğinde Hu-lu-mo'ya¹⁶⁵ gelinir.

Hu-lu-mo (Harun)

Bu bölge doğudan batıya yüz, kuzeyden güneye üç yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak on li kadardır. Hükümdar Hsi-su Türklerindedir.¹⁶⁶ İki tapınağı ve yüze yakın rahibi bulunur. Batıya doğru gidildiğinde Su-man¹⁶⁷ bölgesine varılır.

Yu-Man (Şuman)

Bölge doğudan batıya dört yüz li, kuzeyden güneye yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak on altı veya on yedi li'dir. Hükümdarı bir Hsi-su Türkü'dür. İki tapınağı ve az sayıda rahibi vardır. Güneybatıda Fu-ch'u ırmağıyla sınırlanır ve Chü-he-yen-na¹⁶⁸ bölgesine varan bir genişliğe sahiptir.

Chü-He-Yen-Na (Kubadian)

¹⁶⁵ Hu-lu-mo'nun, bugün nerede olduğu tartışılmaktadır. S. Beal, Hu-lu-mo'nun, başkenti Karategin'in olan Garma olduğunu ileri sürmüştür. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 68, not 160.) E. Cahavannes ise, Amuderya'nın kuzeyindeki Harun veya Aharun olduğunu ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 255, 342, 400.) Harun veya Aharın bugünkü Tacikistan'ın başkenti Duşanbe yakınlarındadır.

¹⁶⁶ Hsi-su Türklerini bir boy olarak değil, Hsi-su bölgesinde yaşayan Türkler olarak düşünmek gerekmektedir.

¹⁶⁷ Yu-man, S. Beal'a göre Suman veya Kulab'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 68, not 161.) E. Cahavannes'e göre ise, Yeni T'ang Sülalesi Tarihi'nde geçen Shu-man (Şuman) kentidir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 255, 258, 342.) Şuman, bugünkü Tacikistan'ın başkenti Duşanbe yakınlarında Kefirihien ırmağının yukarı bölümündedir. Ancak, N. Togan, Şuman'ı doğrudan Duşanbe olarak belirtmiştir. (Nazmiye Togan, "Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan'ı...", s. 42, not 32.)

¹⁶⁸ Chü-he-yen-na, Sanskrit dilindeki Kuvayana'dır ve bugünkü adı ise Kavadian ve Kobadian'dır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 143, not 2.) İslam kaynaklarında Kuwadiyan ve Kabadhiyan olarak geçmektedir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 151, 200, 217, 254, 267.) S. Beal'a göre burası, Kefirihien ırmağının aşağı bölümündeki Kubadian'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 69, not 161.) W. Barthold'a göre ise Kuvadiyan, Kefirihien ile Vahş ırmakları arasındadır. 9. yüzyılda ise Huttel'in bir bölümü oluşturmuştur. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 92-93.)

Doğudan batıya yaklaşık iki yüz, kuzeyden güneye yaklaşık üç yüz li genişliğindedir. Başkent çevresel olarak yaklaşık on li'dir. Üç tapınağı ve yüze yakın rahibi bulunur. Doğuya devam edildiğinde Hu-sha¹⁶⁹ bölgesine varılır.

Hu-Sha (Vahş)

Bölge doğudan batıya üç yüz li, güneyden kuzeye beş yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak on altı veya on yedi li'dir. Doğuya doğru gidildiğinde K'e-tuo-luo'ya¹⁷⁰ varılır.

K'e-Tuo-Luo (Külab)

Bu bölge doğudan batıya bin li'dir ve kuzeyden güneye de yaklaşık o kadardır. Başkent çevresel olarak yirmi li kadardır. Doğuda Ts'ung-ling dağınca sınırlanır ve Chü-mi-t'uo¹⁷¹ bölgesine kadar uzanır.

Chü-mi-t'uo (Kumaz)

Bu bölge doğudan batıya iki bin li'yi, kuzeyden güneye iki yüz li'yi aşkındır. Büyük Ts'ung-ling dağının ortasında yer alır. Bölgenin başkenti çevresel olarak yirmi li'yi aşkındır. Güneybatısında Fu-Ch'u ırmağı sınırdır; güneyinde ise Shih-ch'i-ni bölgesine komşudur.

Fu-Ch'u'yu güneye doğru geçince, Ta-mo-hsi-t'ieh-ti bölgesine, Po-tuo-ch'uang-na bölgesine, Yin-po-Chien bölgesine, Ch'ü-lang-na bölgesine, Hsi-mo-to-luo bölgesine, Po-li-he bölgesine, Ch'i-li-se-mo bölgesine, He-luo-hu bölgesine, A-li-ni bölgesine, Meng-Chien bölgesine varılır.

¹⁶⁹ Hu-sha, S. Beal'a göre Hotlan ve Şuman'ın kuzeyindeki Wakhsh (Vahş)'tir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 69, not 162.) E. Cahavannes'e göre ise, Yeni T'ang Sülalesi Tarihi'nde geçen Wo-sha veya Arap kaynaklarında geçen Wakhsh'tir. Arap kaynaklarında bölge olarak geçen Hu-sha, bazen kent adı olarak Lavakand (Levkend) biçiminde geçmektedir. Yani bugünkü, Surhan ırmağı üzerindeki Kurgan-tüpe'dir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 343.)

¹⁷⁰ K'e-tuo-luo, İslam kaynaklarında geçen Huttel veya Huttelan'dır. Huttel veya Huttelan, bugünkü Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'nin 125 km güneydoğusunda bulunan Külab'ın kuzeydoğusunda bir yerdedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 70, not 163.)

¹⁷¹ Chü-mi-t'uo, S. Beal'a göre Kumidha veya Darwaz ve Roshan'dır. Burası, "eski kervanların ipek için doğuya doğru giderken geçtiği" yerdir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 70, not 165.) E. Cahavannes'e göre ise Chü-mi-t'uo, T'ang Sülalesi Tarihi'nde geçen Chü-mi olup Arap kaynaklarındaki Kumez'dir. Kumez, Karategin ve Surhan ırmağı yakınlarındadır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 262, 360.)

Huo bölgesinden güneydoğuya gidildiğinde, hangisine geldiğimizi belli eden işaretlere sahip olan K'uo-hsi-tuo bölgesine ve An-ta-lua-fu bölgesine gelinir. [Bu bölgeler hakkındaki bilgiler dönüşte verilecektir.] Huo'dan¹⁷² güneybatıya gidince Fu-chia-lang¹⁷³ bölgesine varılır.

Fu-Chia-Lang (Bağlan)

Bölge, doğudan batıya elli, kuzeyden güneye iki yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak yaklaşık on li'dir. Güneye gidince He-lu Hsi-min-chien'e¹⁷⁴ varılır.

He-Lu Hsi-Min-Chien (Simigan)

Bölge çevresel olarak bin li'dir, başkent yaklaşık on dört veya on beş li genişliğindedir. Kuzeybatıdan Hu-lin¹⁷⁵ bölgesinin sınırlarına dayanır.

Ho-Lin (Taş-Kurgan veya Hulm)

Bölge çevresel olarak sekiz yüz li, başkent ise beş veya altı li kadardır; beş yüz rahipli on kadar tapınağı vardır. Batıya doğru gidince Fu-he¹⁷⁶ bölgesine gelinir.

¹⁷² Huo, bugünkü Afganistan'ın kuzeyinde yer alan bir kent olup batıdan Mezar-ı Şerif'e, güneyden başkent Kabil'e ve kuzeyden Tacikistan sınırına bağlanmaktadır.

¹⁷³ Fu-chia-lang, S. Beal'a göre Surhab ve Kunduz ırmaklarının güneyindeki ve Kunduz'un 35 mil güneyindeki Bağlan (Bağlan)'dadır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 71.)

Fu-chia-lang, bugünkü Amuderya ırmağının güney kolu olan Doshi'nin orta bölgelerinde ve Kunduz'un 60 km güneyindedir.

¹⁷⁴ He-lu Hsi-min-chien, S. Beal'a göre Bağlan'ın 42 mil batısında bulunan Rui-Samagan bölgesidir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 71, not 166.) İslam kaynaklarında geçen Simican veya Simigan He-lu Hsi-min-chien'dir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 104, 341.) He-lu Hsi-min-chien, günümüzde Hulm ırmağının sağ kolundaki Haybak'tır ve Arapların Simican dedikleri kenttir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 341.)

¹⁷⁵ Hu-lin, Hulm'dur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 71.) W. Barthold'a göre, Hulm askeri ve ticari bir öneme sahiptir. Bu kent, aynı adı taşıyan bir ırmağın dar bir vadiye açıldığı yerde kurulmuştur. Ancak, 9. yüzyılda gelişen bugünkü Hulm veya Taş-Kurgan kenti ise, eski kentin harabelerinin biraz güneyinde yer almaktadır. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 87.) E. Chvannes ise, "Yönetim merkezi Ts'ung-ling'in ortasındadır. Başkenti T'u-to ırmağına bakar. Bin seçme askeri vardır. Hükümdar ailesi Kaşgar asıllıdır ve soydan soya egemenliği elinde bulundurur. Yasalarına göre birini öldüren veya eşkıyalık yapan kişi ölümle cezalandırılır. Diğer suçlar tanzim edilir. Vergiler kumaşla ödenir. Hükümdar, altın bir divan üzerinde oturur." olarak anlatmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 172-173.)

¹⁷⁶ Fu-he'nin Balkh yani Belh olduğu araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 71; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 108.) Fu-he yani Belh, M.Ö. 1. yüzyıldan itibaren İslamiyet'e kadar Orta Asya'da Budizm'in merkezi ve düşünce hareketinin kaynağı haline gelmiştir. Burası, Baktria'nın, Büyük Yüeh-ch'ihler'in, Kuşanlar'ın, Eftalitler'in ve Toharistan'ın başkenti olmuştur. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 147, not 2.) Yunancada Bakra, eski Farsçada Bahtriş ve Ortaçağ Farsçası'nda Bamik biçiminde yazılmıştır. (R. Hartmann, "Belh", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1970, s. 485.) Belh, eski Horasan satraplığının siyasi, Toharların dini merkeziydi. Çinliler Fo-ho-lo, Fo-ko-lo, Po-ti, Süryaniler Balakh,

Fu-He (Belh)

Bölge doğudan batıya sekiz yüz, kuzeyden güneye dört yüz li'dir. Kuzeyde Fu-ch'u ırmağı sınırdır. Başkent çevresel olarak yirmi li büyüklüğündedir. Genel olarak Küçük Wang-she¹⁷⁷ kenti olarak bilinir. Bu kent çok sıkı korunmasına rağmen az nüfuslanmıştır. Toprak ürünleri aşırı derecede çeşitlidir, suda ve karada yetişen çiçekleri saymak zordur. Hepsini Hinayana mezhebinin dini öğretileri üzerinde çalışan üç bin rahipli yaklaşık yüz tapınak bulunur.

Na-fu Rahip Tapınağı

[Küçük Rajagriha]¹⁷⁸ kentinin dışında güneybatıya doğru, bölgenin önceki hükümdarı tarafından yaptırılmış olan ve Na-fu olarak bilinen bir tapınak bulunur. Büyük Hsüeh-Shan'ın kuzeyinde yaşayan Budizm'in [Sastra] üstatları sadece bu tapınağı kullanır ve saygıdeğer [üstün] işlerine burada devam ederler. [Bugüne kadar bu Sastra üstatlarının yerini alabilecek kimse çıkmamıştır.] Burada nokta nokta değerli taşlarla bezenerek parlatılmış bir Buda yontusu bulunur. Ayrıca bu yontunun bulunduğu sofa [duvarları ve sütunları] da nadir bulunan değerli maddelerle donatılmıştır. Bu da komşu bölgelerin açgözlü kabile reislerinin burayı neden sık sık soyduklarını [yağmaladıklarını] açıklar niteliktedir.

Ermeniler Bahl, Araplar Belh diye adlandırmışlardır. Grek egemenliğine son verilmesinden sonra Belh Kuşanların egemenliğine girdi. 5. yüzyılda Akhunlar, Kuşanları buradan çıkardılar ve Belh 8. yüzyıla kadar Akhunların önemli merkezlerinden biri olmuştur. (Enver Konukçu, *Kuşan ve Akhunlar Tarihi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1973, s. 62.) Belh, Amuderya'nın güneyinde ve bu ırmağın, şimdi artık ona karışmayan, Dehas adlı kolu üzerinde Köh-i Baba adlı dağın ovaya doğru yayılan kuzey yamacının üstünde, dağın geçitlerinden Amuderya'ya giden önemli bir ticaret yolu üzerinde bulunmaktadır. (R. Hartmann, "Belh"..., s. 485.) İslamiyet'ten sonra Belh'e "Şehirlerin Anası (Ümmü'l-bilad)" adı Müslüman yazarlar tarafından verilmiştir. (Shafiqullah Erkin, *İslâmlaşma Sürecinde Belh Şehri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, s. 15.)

¹⁷⁷ Bu kent, Wei Sülalesi Tarihi'ne göre, Ya-taların (Eftalitlerin) başkenti Pa-ti-yen (Baktria) diğer adıyla Wang-she (Hükümdar Evleri) kentidir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 148, not 1.)

¹⁷⁸ Rajagriha, Hindistan'daki Budizm merkezidir ve Hsüan-tsang'ın da beş yıl Budizm eğitimi aldığı, Nalanda Tapınağı'nın bulunduğu Magadha ülkesinin başkentidir. (Lin Kuan-Hua, *Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi...*, s. 78, not 30.)

Bu tapınak ayrıca, ruhani etkileri sonucunda tapınağın bulunduğu tüm kutsal alanın korunmasını sağlayan, P'i-sha-men Tanrısı'nın¹⁷⁹ da bir yontusunu barındırır. Son zamanlarda, Göktürklerin Yabgu Kağan'ının oğlu isyankâr olmaya başlar. Ssu Yabgu Kağan çadır alanlarını dolaşır ve bu tapınağa karşı bir istilada bulunmak için göçebelerin başında buraya bir saldırı tasarlar. Mücevherleri ve değerli eşyaları kazanarak zengin olmayı amaçlamıştır. Tapınağa uzak olmayan açık bir arazide ordugâhını kurduktan sonra gece bir düş görür. P'i-sha-men Tanrısı ona şunları yöneltmiştir [sormuştur]: “Senin gücün nedir ki bu manastırı altüst etmeye çalışıyorsun?” Daha sonra da elindeki mızrağı fırlatır ve onu deler geçer. Korkan Kağan uyanır, kalbi acıdan neredeyse vücudunu delmektedir ve daha sonra, nasıl olduysa bunun da ceremesini çeker. [Kağan, düşünüyemeyen emrindekilere anlatmıştır.] Adamlarını tapınağa göndererek işlemek üzere olduğu bu günahı itiraf etmek ve rahiplerden kendini bağışlanmalarını istemek amacıyla tapınağın tüm rahiplerini çadırına çağırır, ancak henüz bir yanıt alamadan ölür.

Tapınağın içinde, Buda sofasının güney tarafında, Buda'nın kullandığı [bir tou¹⁸⁰ hacminde ve küp biçiminde] bir banyo teknesi [lavabo] bulunur. Bu banyo teknesinde gözleri bulandıran [kamaştıran] farklı renklerde, [değerli] taştan mı yoksa altından mı yapıldığını anlamamanın [söylemenin] zor olduğu süslemeler vardır. Buda'nın yaklaşık bir Ts'un uzunluğunda ve sekiz veya dokuz Fen¹⁸¹ genişliğinde bir dişi de bulunur. Sarımtırak beyaz bir renktedir; temiz ve parlaktır. Yine Buda'nın, Ka-she bitkisinden yapılmış bir süpürge fırçası bulunur. Yaklaşık iki Ch'ih uzunluğundadır ve çevresel olarak yedi Ts'un genişliğindedir. Sapı değişik değerli taşlarla süslenmiştir. Bu üç kalıntı da, [rahip olanların veya olmayanların,] vaiz ve müritlerin bir araya geldiği toplanma [Upasava]¹⁸² günlerinde altı gün oruç tutularak, bağışlar yapılarak [ve kurbanlar kesilerek] sergilenir. İbadet açısından en yüce inancı gösteren kişi bu nesnelere ışık saçtığını görür.

¹⁷⁹ Vaişravana Deva olarak da adlandırılan bu kavram, eski Hindistan'ın baht tanrısını ifade etmektedir. Budizm ortaya çıktıktan sonra Budizm'i koruyan dört tanrıdan biri, yani kuzey yönünü koruyan bir tanrı olarak kabul edilmiştir. (A.Ranjan Mohapatra, *Philosophy of Religion...*, s. 181.)

¹⁸⁰ Genellikle tahıl ölçmede kullanılan ve yaklaşık on litrelik bir hacim ölçüsüdür.

¹⁸¹ Yaklaşık bir santimetre olan bir uzunluk ölçüsüdür.

¹⁸² Budist rahiplerin ve müritlerin yılda altı günde bedensel, ruhsal temizlik ve iyilik yapma ile yarım gün oruç tutma âdeti vardır. Eski Hint takvimine göre, dolunaydan önceki Ak Ayın 8, 14, 15 ve dolunaydan sonraki Kara Ayın 23, 29, 30 günlerinde Upasava ibadeti yapılır. Bu özel günde canlıları öldürme, hırsızlık yapma, cinsel ilişkiye girme, yalan söyleme, içki içme, süslenme ve koku sürme, şarkı söyleme ve dans etme, lüks yatakta yatma ve oturma gibi sekiz yasak uygulanır. Bir de öğle saatinden sonra yemek yenmesi yasaktır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 150, not 1.)

Tapınağın kuzeyinde iki yüz Ch'ih yüksekliğinde ve elmas kadar sert plasterle kaplı olan ve değerli maddelerle süslenmiş bir Stupa¹⁸³ bulunur. Kutsal bir She-li [kalıtı]¹⁸⁴ saklar ve bazı zamanlar harikulade bir ihtişam yayar.

Tapınağın güneybatısında [Budistlerin eğitim gördüğü] bir Ching-lu¹⁸⁵ bulunur. Kuruluşu yapıldıktan bu yana uzun yıllar geçmiştir. Burası farklı yörelerden insanların barınağıdır. Ayrıca yeteneklerini apaçık gösterebilen insanlar da vardır. Kutsallıkta Dört Phala¹⁸⁶ derecesine sahip insanların bu kutsallıkta sıralanmasının zor olmasından ötürü, Daha önce Nirvana'ya¹⁸⁷ erişen Arhatlar¹⁸⁸ ölmek üzereyken ruhani yeteneklerini sergilemiştir ve bunları izleyenler de onlara Stupalar yapmıştır ve onları onur içinde yatan rahmetli birer aziz olarak tanımışlardır.

¹⁸³ Budizm'de özel ve kutsal eşyaları içinde bulunduran kutuya Pagoda adı verilmiştir. Sanskrit dilindeki Stupa, Pali dilinde ise Thapa olarak geçmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 150, not 2.) Tam anlamıyla bir Budist yapı olan, kutsal emanet ve anıt olarak insanlar tarafından kutsal sayılan Stupa, Budizm tarafından oluşturulmamıştır. Kökeni demir ve bronz çağına uzandığından Tumulilerle (çok eski zamanlarda tuğla ya da taştan inşa edilmiş, bir duvarla çevrili, üzerinde sütun yükselen bir kubbesi bulunan büyük bir yapı) karıştırılmaktadır. Kat kat sıralanmış kraliyet şemsiyeleri ve sancakları bulunan bu kubbe, Hıristiyanlık çağının başında Stupaların ayırıcı özelliği olan konik biçime dönüştürülmüştür. Stupaların tarzları bölgelere göre de farklılık göstermiştir. (Öznur Gider, Budizm ve Hıristiyanlığın Ruhban Anlayışı Karşılaştırmalı Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 8, not 3.)

¹⁸⁴ Bu kalıntı Şarira olarak adlandırılmıştır ve ceset veya ölü beden anlamındadır. Budizm'de Buda veya ünlü Budist rahiplerin cesedini ateşte yaktıktan sonra külde kalan kemik parçalarına Şarira denilmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 151, not 1.)

¹⁸⁵ Ching-lu veya Ching-she olarak da adlandırılan bu kavram, Budist rahiplerin düşünme, ahlak tazeleme, hareketlerini ve tavırlarını sorgulama yaptığı ev veya oda anlamındadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 151, not 2.)

¹⁸⁶ Dört Phala, Budizm'in Hinayana mezhebine bağlı olanların ibadet yoluyla kazandıkları dört aşamalı bir sonuçtur. Yani ölümlü dünyadaki ızdırıp, dert, istek ve arzulardan kurtulup sonuçta yeni bir kıdeme erişmek için yapılan ibadettir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 151, not 3.) Arhatlık aşamasıdır. (Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi..., s. 81, not 38.)

¹⁸⁷ Nirvana kelimesi "sönme" ya da "arzunun veya ihtirasın ortadan kaldırılması" veyahut da "trishna" anlamına gelir. O saf yok oluş veya sönüş değildir, fakat kişinin hiçbir ızdırıp duymaksızın huzur ve sükûn halini idrak etmesidir. "Nirvana halinde arzu ve istekler yok edilmiştir ve bunlardan kurtulan kişi ne bu ne de su yola gider, fakat nihai huzuru elde eder". Nirvana pozitif mutlulukla özdeştir. O saf huzuru ve gerçek bilgiyi verir. (K. Hawkins Bradley, *Buddhism*, California State University, Firs Published in Great Britain, London 1999, s. 49.)

¹⁸⁸ Arhat, Buda'nın önerdiği yolu izleyerek aydınlanmayı başarmış Nirvana'ya gerçekleştirmiş kimseleri tanımlamak için kullanılan sözcüktür. (Walter Ruben, *Eski Metinlere Göre Budizm*, (Haz. Lütfi Bozkurt), Okyanus Yayınları, İstanbul 2000, s. 144-145.) Rahipler arasında belirli bir hiyerarşik sıralama yoktur. Kısaca bir rahibin mertebelerini şöyle sıralayabiliriz;

1. klesha; yeni manastıra girmiş olan keşişe denmektedir.
2. gati; daha iyi şartlarda dirilmeyi hak eden kişiye denir.
3. aryamarga; kötülüğü, arzuyu ve vurdumduymazlığı atan kişiye denir.
4. sakridagamin; bir tek kez gelen kişiye denir.
5. anagamin; geri gelmeyecek olan kişiye denir.
6. arhat; aziz olan kişidir. Bütün tutkularından arınmış olan kişiye denir. Zirve Nirvana'ya ulaşmaktır.

(K. Hawkins Bradley, *Buddhism*..., s. 78.)

Bu Stupalar buralarda birbirlerine yakındır ve sayıları da birkaç yüzü bulur. Bunların yanında kutsal Phala ulaşan ancak henüz herhangi bir ruhani değişiklik gösteremeyen başkalarından da birkaç bin bulunur, onlara hiçbir anma töreni [ve Stupa] yapılmaz. Şimdilerde rahiplerin sayısı yüz kadardır; sabah ve akşam görevlerinde çalışırlar ve hangisinin rahip hangisinin Arhat olduğu hakkında bir çıkarım yapmak zordur.

T'i-wei Kasabası ve Po-li Kasabası

Başkentin elli li kadar kuzeybatısına gidince Ti-wei kasabasına gelinir. Bu kasabanın kırk li kadar kuzeyinde de Po-li kasabası bulunur. Bu kasabaların her birinde yaklaşık üç Chang¹⁸⁹ yüksekliğinde birer Stupalar bulunur. Eski günlerde, Tathagata [Buda]'nın¹⁹⁰ Bodhi ağacına¹⁹¹ ulaşarak aydınlanmaya vardığı zamanlarda, Mrgavada'ya¹⁹² gitmiştir. Bu arada ona rastlayan ve yüzündeki nura dikkat eden iki ev sahibi ona biraz kavut [veya kek] ve bal verme konusunda öneride bulunur. Bhagavat'tan¹⁹³ [Buda veya Dünyanın lordu, koruyucusu] onların hatırları uğruna ve ibadetten dolayı bir nesne [simge] istediler. Bunun üzerine Tathagata [Buda] onlara On İyilik [ve Beş Yasak] konusunda vaaz vermiştir. Onlar Tathagata [Buda]'dan vaaz alan ilk öğrenciler olmuştur. Vaazı duydukları anda bu ibadetten dolayı bir nesne [simge] istediler. Bunun üzerine Tathagata [Buda] onlara saçından ve tırnaklarından parçalar getirip bağışlamıştır. Bunları aldıktan sonra bu iki yaşlı adam kendi bölgelerine geri dönmek üzereydiler ve Buda'ya [ibadet ayinlerinin kurallarını, Stupa'nın yapılışını,] kalıntılara tapınmanın esas yolunu sordular. Tathagata aniden

¹⁸⁹ Chang, yaklaşık on metre olan Çin'e özgü uzunluk ölçüsüdür.

¹⁹⁰ Tathagata, Çinli Budistlerin Buda için kullandıkları bir addır. Sanskrit dilindeki Tatha ve Agata kavramlarından türemiştir ve "Böyle Geldi" anlamındadır. Yani gerçeğe ve aydınlığa erişen kimseleri ifade eder. Budist eserlerde bu sıfat sadece Buda için kullanılmaktadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 152, not 1.) Tathagata, aşkın öğretide, her şeyi bilen olanların bilgeliğinde, en üstün olandır ve bu üstünlükte de ondan başka kimse yoktur. Bir usta olmadan onun bilgisi için kendine bağlıdır ve bu yüzden Tathagata tarafından şu söylenmiştir;

"Benim hiçbir öğretmenim ve adamım yoktur

Bana eşit olan yoktur

Bana hiçbir rakip bulunamaz

Tanrılar ve insanlar dünyasında." (Pesela Bhikku, *The Debate of King Milinda*, Budda Dharma Education Association Inc, London 2001, s. 46.)

¹⁹¹ Bodhi Ağacı, Buda'nın altında aydınlığa eriştiği bir ağaç olup Budizm ve Budistler için önemli bir semboldür. Bodhi Ağacı, Kutsal hintinciri (*Ficus religiosa*) türüne ait bir ağaçtır.

Kutsal ziyaret alanı olarak değerlendirilen diğer yerler Buda'nın doğduğu yer olan Lumbuni (Nepal), aydınlandığı yer Bodhgaya, ilk vaaz ettiği yer Sarnath ve Nirvana'ya ulaştığı yer Kushinagara'dır. (Pesela Bhikku, *The Debate of King Milinda*..., s. 59.)

¹⁹² Mrgavada, Geyik Bahçe anlamında olup Buda'nın ilk vaaz verdiği yerdir. Bugün Benares yakınlarındaki Isipatana'dadır. (Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi..., s. 82 ve not 44.)

¹⁹³ Buda'nın adlarından biridir. Dünyanın koruyucusu ve kurtarıcısı anlamındadır. (İlhan Güngören, *Buda ve Öğretisi*..., s. 47.)

Sanghati¹⁹⁴ cüppesini kare bir mendil gibi yere saçar, daha sonra Uttarsanga giysisini yere yayar ve Samkakşika iç giysisini yeniden üste yayar. Bunların üzerine de dilencilerin malzemesi olan dilenme kutusunu [keşkülünü] ters olarak koyar. [Bu kutunun üzerine de Khakkhara esasını diker.] Bu malzemelerin hepsini sırasıyla koyarak bir Stupa oluşturur. Bu sıralamayı izleyen iki adam kendi kasabalarına gider ve aynı tarif edildiği gibi kutsal anıtlar yaparlar ve bu sayede Budizm [Şakya] dininin ilk Stupa'sı ortaya çıkar.

Kasabanın yetmiş li kadar batısında iki Chang uzunluğunda bir Stupa bulunur. Bu Stupa [Buda'dan önceki] Kasyapa Buda¹⁹⁵ zamanında yapılmıştır. Başkentten çıkıp güneybatı yönünde gidildiğinde, Hsüeh-Shan dağının bayırlarına ve Jui-mo-t'uo¹⁹⁶ bölgesine varılır.

Jui-Mo-T'uo (Jumadha)

Bu bölge doğudan batıya elli veya altmış, kuzeyden güneye yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak on li genişliğindedir. Bölgenin güneybatısına doğru gidildiğinde Hu-shih-chien¹⁹⁷ bölgesine varılır.

Hu-Shih-Chien (Juzgana)

Bölge doğudan batıya yaklaşık beş yüz li'dir, kuzeyden güneye ise yaklaşık bin li'dir. Başkent çevresel olarak yirmi li genişliğindedir. Birçok dağı ve ırmak yatağı vardır. Muhteşem atlar yetiştirir. Kuzeybatısında Ta-la-chien¹⁹⁸ vardır.

¹⁹⁴ Sangathi, Budist rahiplerin kullandıkları üç cüppeden biridir. Diğer ikisi ise Uttarasanga ve Sankakshika'dır. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 97.)

¹⁹⁵ Kaspaya Buda, Budizm'de Buda'dan önce dünyaya gelen yedi Buda'dan altıncısıdır. Budizm'in kurucusu olan Sakyamuni Buda'nın bir önceki bedenidir. İnanışa göre yirmi bin yıl yaşamış olan Kaspaya Buda, Sakyamuni Buda'nın hocasıdır. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 153, not 1.)

¹⁹⁶ S. Beal ve T. Watters Jui-mo-t'uo'nun Jumadha veya Yumadha olabileceğini belirtmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 72, not 167; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 113-114.) Jui-mo-t'uo'nun bugünkü Amuderya'nın güneyinde ve Hindukuş Dağı'nın eteğinde bir yerde olduğu öngörülmektedir ama bu yer olup olmadığı hala tartışılmaktadır.

¹⁹⁷ Hu-shih-chien'in, S. Beal tarafından Merv ile Belh arasındaki Guzgan veya Guzganın olduğu belirtilmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 73.)

¹⁹⁸ Ta-la-chien, araştırmacılara göre Talikan veya Talakan'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 73; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 114; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 106, 286, 316.) İslam kaynaklarında, Kunduz'a 65 km uzaklıktaki Talakan, günümüzde de adını devam ettiren ve zamanında Toharistan'ın en önemli kentlerinden biriydi. (Wilhelm Barthold, *Moğol*

Ta-La-Chien (Talkan)

Doğudan batıya yaklaşık beş yüz li, kuzeyden güneye elli veya altmış li'dir. Başkent çevresel olarak on li'dir. Batıda Po-la-ssu'ya¹⁹⁹ komşudur. Fu-he bölgesinden yüz li kadar güneye gidince Chieh-chih'e²⁰⁰ gelinir.

Chieh-Chih (Gaz)

Bu bölge doğudan batıya beş yüz, kuzeyden güneye üç yüz li kadardır. Başkent çevresel olarak dört veya beş li'dir. Toprakları [serttir, kıraçtır,] taşlıdır ve bölge tepelerin yükselmesinden oluşmuştur. [Tepecikler ve tepeler birleşmiş durumdadır.] Az sayıda çiçek ve meyve, bol miktarda fasulye [baklagiller] ve mısır [buğday] bulunur. İklim kışsaldır [sert ve çok soğuktur]. İnsanların tavırları da serttir, yasaklayıcıdır [ve atılgandır]. Yaklaşık üç yüz rahibi olan on kadar tapınağı bulunur. Bunlar da Hinayana mezhebinin bir kolu olan Sarvastivada tarikatına bağlıdır.

Büyük Hsüeh-Shan (Karlı Dağlar veya Hindikuş Dağı)

Güneydoğuda Büyük Hsüeh-Shan'a gelinir. Bu dağlar yüksektir ve derin vadiler oluşturmuştur. Dik ve derin uçurumlar ve çukurlar oldukça tehlikelidir. Rüzgâr ve kar aralıksız olarak sürer. Buzlar yaz boyunca kalır. Buz kalıntıları vadiye düşerek yolları tıkar. [Kayalıklar yığılmış karlarla kaplıdır. Derelerin bulunduğu dar yollardan yürümek de zordur.] Dağ ruhları ve cinleri [hortlayarak] bütün musibetlerini bu alanlara gelenlere yollarlar. Hırsızlar haince rastgelen seyyahları öldürür [ve bundan zevk alırlar]. Zor da olsa

İstilasına Kadar..., s. 87.)

¹⁹⁹ Tarihteki Sasaniler olup 224 – 651 arasında İran'da egemenlik kurmuştur.

²⁰⁰ Chieh-chih'in neresi olduğu bilinmemekle birlikte S. Beal, burasının Gaçi veya Gaz olduğunu ileri sürmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 74.)

altı yüz li kadar gidince Tu-huo-luo bölgesinden çıkılarak ve Fan-yen-na²⁰¹ bölgesine gelinir.

Fan-Yen-Na (Bamiyan)

Doğudan batıya iki bin li, kuzeyden güneye üç yüz li'dir. Büyük Hsüeh-Shan'ın ortasında yer alır. [İnsanlar dağların ve vadilerin durumuna göre kenti kurmuşlardır.] İnsanlar duruma göre bölgenin dağlarında veya vadilerinde yaşarlar. Başkent sarp [ve kayalık] bir yamaçta yer alır ve altı veya yedi li uzunluğunda bir vadi tarafından sınırlanır. Başkent kuzeyde sarp kayalıklara dayanır. Bahar buğdayı, birkaç çiçek ve meyve yetiştirirler. Büyükbaş hayvancılık için uygundur. Atlar ve koyunlar için otlaklara sahiptir. İklim kışa benzer. İnsanların tavırları sert ve yontulmamıştır [kabadır]. Giysiler genel olarak, bölgeye en uygun düşen maddeler olan, deriden ve yünden yapılır. Edebiyat, geleneksel kurallar ve ticarete kullanılan para Tu-huo-luo bölgesinin aynıdır. Dilleri biraz farklıdır, ancak genel görünüm olarak birbirlerini andırırlar. İnsanları diğer komşu bölgeler arasından, dine olan aşkları sebebiyle hemen göze çarpar. [Dinlerine temiz yüreklilikle inanmaktadırlar.] En yüksek derecedeki insanın Tritatna'ya tapınması ile en alttakinin yüzlerce ruha tapınması arasında içtenlik ve yüreği adama konusunda en ufak bir farklılık yoktur. Tüccarlar gidip gelirken fiyatlarını ayarlamak için ruhani işaretlerle uyum gösterirler [ve dua okurlar]. Eğer iyilerse buna göre davranırlar; eğer ki kötülerse, güçleri yatıştırmak için aranırlar. Yaklaşık [birkaç] bin rahibi olan on tapınak bulunur. Hepsi Hinayana mezhebinin Lokottara-vadin²⁰² tarikatındandır.

Ayakta Duran ve Yatan Buda Yontuları

Hükümdarın oturduğu başkentin kuzeydoğusunda, yamacında Buda'nın [taştan yapılmış ve ayakta duran] yontusunun olduğu bir dağ bulunur. Yüksekliği yaklaşık yüz

²⁰¹ Fan-yen-na, Kabil'in kuzeybatısında bulunan Bamiyan'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 74; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 115.) W. Barthold'a göre, Arap kaynaklarında en çok Al-Bamiyan olarak geçen bu bölge, Hindukuş Dağı'nın başlıca zirve hattının kuzeyinde, Amuderya ve Hindus havzaları arasında, en önemli ulaşım yollarından birinin geçtiği vadide ve deniz seviyesinden 2545 mil yüksekte bulunmaktadır. (Wilhelm Barthold, "Bamiyan", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 296.) 1221'de Bamiyan kenti Moğollar tarafından tahrip edilmiş ve kentin adı Mo-Balık (Kötü Kent) ya da Mo-Kurgan (Kötü Kale) olarak değiştirilmiştir. Yeni Bamiyan ise tahrip edilen eski kentin birkaç kilometre batısında bulunmaktadır. (Wilhelm Barthold, "Bamiyan"..., s. 296.)

²⁰² Lokottara-vadin, Hinayana mezhebinin yirmiye yakın tarikatından biridir. Ölümlü dünyada bütün kuralların gerçek ve geçerli olduğunu savunarak bu dünyadan kurtulması gerektiğini dile getirir. (K. Hawkins Bradley, *Buddhism...*, s. 62.)

kırk veya yüz elli Ch'ih'tir. Altın tondaki renkleri her yandan parlar ve üzerindeki değerli süslerin parlaklıkları göz alıcıdır.

Bu noktanın doğusunda bölgenin önceki hükümdarı tarafından inşa edilmiş olan bir tapınak bulunur. Tapınağın doğusunda ise metalik kayalardan [veya pirinçten] yapılmış [ve ayakta duran], yüz Ch'ih yüksekliğinde bir Şakya Buda yontusu bulunur. Farklı parçalardan eğilerek birbirine geçirilmiştir [ve bütün bir vücut oluşturulmuştur], şimdiki hali bitmiş halidir.

Kentin on iki veya on üç li kadar doğusunda bir tapınakta uyur pozisyonda bir Buda yontusu bulunur. Bu yontunun Nirvana'ya erişmiş vaziyette olduğu rivayet olunur. Yontu, yaklaşık bin Ch'ih uzunluğundadır. Bölgenin hükümdarı, ne zaman burada Moksha toplantısını yapsa bölgesinin hazinesini, tüm malını, çocuklarını, karısını hatta kendi bedenini [sadaka olarak] kurban ederdi [veya bağışlardı]. Sonra memurları Budist rahiplerden tüm bunları bedeli karşılığında satın alarak görevlerini yerine getirirdi. [Hükümdar bunu görev olarak sayardı.]

Hsiao Ch'uan Tse Tapınağı

Uyur pozisyonundaki Buda yontusunun olduğu tapınağın güneybatı yönünde iki yüz li kadar gittikten sonra, doğuda Büyük Hsüeh-Shan'ı geçince oradaki kaynaklardan beslenen, bir ayna kadar berrak olan ufak bir su birikintisine [Hsiao Ch'uan Tse'ye] varılır. Çayırklar yeşil ve parlaktır. Burada Buda'nın ve Pratyeka Buda'nın²⁰³ dişinin olduğu bir tapınak vardır. Bu Buda Kalpagra'nın²⁰⁴ başlangıcında yaşamıştır. Dişler de beş Ts'ung uzunluğundadır ve dört Ts'ung'dan dardır. Ayrıca, Chin-lun Wang'ın (Altın Tekerli Hükümdar'ın)²⁰⁵ da bir dişi vardır. Üç Ts'ung uzunluğunda ve iki Ts'ung yüzey genişliğindedir. Yüce bir Arhat olan, ellerinde sekiz veya dokuz Sheng hacmi tutabilen Şanakavasa'nın da [demir] dilenme kutusu buradadır. Sözü edilen ünlü kişilerce bırakılmış

²⁰³ Pratyek Buda, Budizm'in kurallarının var olmadığı ve Buda'nın yaşamadığı dönemde kimseden öğrenmeden kendiliğinden Budizm'in öğretisini kavrayıp aydınlığa kavuşan kutsal kimselere verilen addır. (K. Hawkins Bradley, *Buddhism...*, s. 79.)

²⁰⁴ Budizm'e göre evren üç dünyadan oluşmuştur. Bunlar, Duygu Dünyası, Madde Dünyası, Maddesiz Dünya'dır. Günümüz dünyası Duygu Dünyası olup Kalpagra, bu dünyanın ilk biçimlediği dönemdir. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 45-47.)

²⁰⁵ Budizm'de dünyanın dört tarafına egemen olan dört hükümdarın olduğuna inanılmaktadır. Bunlar, 1. Demir Hükümdar, dünyanın güneyini, 2. Bakır Hükümdar, dünyanın güneyini ve doğusunu, 3. Gümüş Hükümdar, dünyanın doğu, güney ve batısını, 4. Altın Hükümdar, dünyanın dört yönünü yönetmektedir. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 61; Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 159, not 2.)

olan bu üç aziz nesne yeşil altınla kaplatılmış ve mühürlenmiş bir kutuda saklanır. Ayrıca burada Şanakavasa'nın²⁰⁶ dokuz parça Şanaka'dan dokunmuş bir Sanghati kaftanı bulunur. [Koyu kırmızı renkte olup] She-no-kia bitkisinin kabuğundan yapılmıştır. Şanakavasa, Ananda'nın²⁰⁷ bir öğrencisiydi. Önceki varoluşunda rahiplere, yağışlı mevsimin [veya Varşika dönemini tamamlama] sonucu olarak Şanaka bitkisinden dokunmuş giysisini bağışlamıştı. Doğumlarda ve ölümlerde, bütün bu meziyetli işlerin hepsinde beş yüz yıl boyunca sadece bu giysiyi giymiştir. En son doğumu da bu giysiyle olmuştur. Doğumundan sonra vücudu gelişmeye başladıkça kaftanı da genişlemiştir. Ananda tarafından keşiş yapıldıktan sonra da bu kaftan dini bir giysiye dönüştü, tam olarak Samaneralığa²⁰⁸ atıldığı zaman da tekrar bir dokuz parçadan oluşan bir Samghati'ye dönüşmüştür. Nirvana'ya ulaşmak üzereyken, bir Samadhi²⁰⁹ şekline girmiştir. Gerçek bir yok oluşla karşı karşıya gelmiştir ve Kaşaya kıyafeti de kendine vasiyet olunan Şakya kanunları ortaya koyulana kadar bu şekilde kalacaktır. Bu kanunların bozulmasından sonra bu giysi de çürüyecektir. Şimdilerde rengi, şimdiki sadakatın az olmasından ötürü solmaya başlamıştır [ve yıpranmıştır]. [Bu da bu söylentiye doğrulamaktadır.]

Buradan batıya doğru gidince, Büyük Hsüeh-Shan'ın geçitlerine gelinir, Hei-ling geçildikten sonra Chia-pi-shih²¹⁰ bölgesine varılır.

Chia-Pi-Shih (Kapisa)

Bu bölgenin çevresi dört bin li'yi aşkındır. Kuzeyde Büyük Hsüeh-Shan'a bitişiktir. Hei-ling dağı ise diğer üç tarafında sınırlanır. Ülkenin başkenti on li'yi aşkın genişliktedir. Her çeşit tahılı üretir. Meyve ve ağaçları çok çeşitlidir. Shen atları burada beslenir ve ayrıca Yu-kin adında kokulu kök de [veya Hint safranı veya lale veya karanfil] vardır. Burada ayrıca ticareti yapılan nesnelere tüm parçaları bulunabilir. İklim soğuk ve

²⁰⁶ Şanakavasa, Budizm'de önemli bir kişiliktir. Doğuştan itibaren kendinden yapılmış Şanaka giysisiyle dolaşmaktadır. Bu giysiyi Nirvana'ya ulaşmaya değin üzerinden çıkarmamıştır. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 61; Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 159, not 4.)

²⁰⁷ Ananda, Buda'nın ilk on öğrencisinden biridir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 159, not 5.)

²⁰⁸ Samanera, ölümlü dünyanın derdinden kurtulmuş ve Bhikşu olma derecesine ulaşmak üzere rahiplere uygulanan yeni yasalarıdır. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 129-130.)

²⁰⁹ Samadhi, Budizm'de yedi tür meditasyondan biridir. Bu tür meditasyon bir nesneye yönelik olup meditasyon yapan kişiyi bu nesneden arındırmaya dönüktür. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 160, not 3; K. Hawkins Bradley, *Buddhism...*, s. 49-51.)

²¹⁰ Chia-pi-shih'in, Kapisa veya Kapis olduğu araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 75; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 122; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 85, 179.)

rüzgârlıdır. İnsanlar kaba ve serttir [huysuzdur]. Dilleri tekdüze [adi] ve kabadır. Evlilikleri karmakarışıktır. Onların yazıları, edebiyatları Tu-huo-luo bölgesindeki gibidir. Ancak gelenekler, davranış kuralları, yaygın dil ve din oldukça farklıdır. Giysiler için pamuklu ve yünlü kumaşlar kullanırlar. Onların giysileri kürk [veya deri] ile işlenmiştir. Ticarete altın ve gümüş madeni paraları kullanırlar. Ayrıca görünüşte küçük bakır paraları da kullanırlar. Pulları [ve para motifleri] diğer ülkelerden farklıdır. Hükümdarı Su-li soyundandır. Zeki bir karakterdir. Yürekli, kararlıdır [atılgandır ve hiddetlidir]. Gücüyle komşu bölgeleri korkutmuştur ve ona yakın bölgeyi bağımlı hale getirmiştir. İnsanlarını sevgiyle değerli tutar. İbadette Triratna'ya çok büyük saygı duyar. Her yıl on sekiz Ch'ih yüksekliğinde gümüş Buda yontusu yaptırır ve aynı zamanda fakire ve sefile yardım edeceği ve yaşlılara (dullara ve yakınını kaybetmişlere) çare bulacağı zaman Moksha Pancaparişad²¹¹ adı verilen kurulunu toplar.

Bu ülkede neredeyse yüz tapınak ve yaklaşık altı bin rahip vardır. Onlar çoğunlukla Mahayana kurallarını çalışırlar. Stupalar ve tapınaklar temizdir, muhteşem yüksekliktedirler [genişliktedir] ve her yandan görülebilen, kendi ihtişamında parlayan yüksek seviye noktalarda inşa edilmiştir. Bunun dışında ondan çok Maheşvara tapınağı vardır ve bin kadar batıl itikatlî [tanrıtanımaz] rahip vardır. [Bu rahiplerin bazıı Digambara bazıı Pamşupata tarikatındandır.]²¹² Onlar çilecidirler. Bazıları kendilerini küllerle kaplar [bazıları ise çıplaktır]. Bazıları da kafatası iskeletinden tespih, gerdanlık ve başlık yapar ve bunlardan başlıkları başlarının üstünde taç gibi giyerler.

Chih-tzu (Rehin Oğullar) Tapınağı

Başkent in üç veya dört li doğusuna doğru, dağın kuzey yamacında bir tapınak vardır. İçinde üç yüzden çok rahip vardır. Bunlar Hinayana mezhebine aittir ve onun öğretisini benimsemiştir.

²¹¹ Moksha Pancaparişad; görüldüğü gibi, her beş yılda bir rahiplerin (Budist halkın) yararına düzenlenen bir toplantıdır. Bu toplantılarda yasalar ezberden okunur ve rahipliğe bağışlar yapılırdı. Bu toplantılar genellikle sevilen birkaç dağda yapılırdı. Aynı zamanda Panchavarshika Parishad olarak da adlandırıldı. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 87, not 211.)

²¹² Budizm'in içindeki batıl inançlardan ikisidir. Budizm'de iki tür batıl inanç vardır, birincisi dünyadaki batıl inançlar ikincisi Budizm'in içindeki batıl inançlardır. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 117-118.)

Geleneğe göre, Gandhara bölgesinin hükümdarı Kanişka²¹³, eski günlerde tüm komşularının yetki alanını zorlamıştır [gücüsüyle onları otoritesi altına almıştır] ve uzak bölgelerde yaşayanları itaatkâr insanlar haline getirmiştir. Geniş alanları hatta Ts'ung-ling dağlarının doğusuna kadar olan bölgeyi ordusuyla yönetmiştir. Sonra He-hsi ırmağının batısındaki alana yerleşmiş olan kabileler üzerine silahlarıyla ve gücüyle korku salarak oğullarını Chih-tzu'da rehin almıştır. Kanişka, rehineleri alır ve onlara özen ile bakar. Soğuk ve sıcak hava için rehinlerin yerleşmeleri ayrılarak düzenlenir. Soğuklar sırasında Hindistan'da ve onun farklı bölgelerinde oturacaklar yazın ise Kapisa'ya geri dönecekler. Sonbahar ve yazda da Gandhara'da kalacaklar. Böylece üç mevsime uygun olarak rehineler için tapınak bulunmuştur. Bu tapınak, yaz sırasında yerleştikleri tek tapınaktır ve bu amaç için inşa edilmiştir. Sonuç olarak, duvarlardaki bu rehinelerin resimleri; onların özellikleriyle [yüz hatlarıyla] ve giysileriyle Doğu Hia insanları gibi olduğunu göstermektedir. Sonraları, rehinlere kendi ülkelerine dönmelerine izin verildiği zaman, onlar eski evlerindeki [tapındaki] hatıralarını unutmamışlardır. Bütün bunlara rağmen araya giren dağlar ve derelere karşın, İbadetlerini hiç bırakmamışlardır. Bu yüzden bugünkü Budistler Varşika'ya (dinlenemeye) girerken ve çıkarken veya dini toplantılarda bu rehineler için dua okurlar. Bu sofu geleneği günümüze değin hala devam eder.

Bu tapınağın bahçesinin doğu kapısının güneyinde [Budist dünyasını koruyan] Büyük Tanrı Kral yontusunun sağ ayağı altında, içinde hazineleri gizlemek için oyulmuş bir çukur vardır. Bu rehinelerin hazinelerini gömdükleri yerdir. Sonuç olarak biz bu kaydı bulduk, kayıta; “tapınak parçalandığı zaman hazineyi alın ve tapınağı tamir edin” yazmaktadır. Kısa zaman önce yakındaki sınır hükümdarı açgözlü, kötü ve acımasız eğilimi olan biriydi. Bu tapınakta saklanan mücevherlerin ve kıymetli maddelerin miktarını duyunca, rahipleri kovar ve onları bulmak için kazmaya başlar. Tanrı Kral, papağan kılığına girerek kanatlarını çırpmaya ve çığlıklar çıkarmaya başlamıştır. Dünya sallanmış ve sarsılmıştır. Hükümdar ve onun ordusu yere serilerek yığılıp kalmışlardır. Bir süre sonra, hükümdar ayağa kalkarak yanlışını itiraf eder ve özür diler. Sonra da geri döner.

²¹³ Kanişka, Çin Budist kaynaklarında Gandhara (Kandahar) hükümdarı olarak geçmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 163, not 3.) Kuşan devleti hükümdarı olarak 78-101 arasında egemenlik kurmuştur ve Budizm'in koruyucusudur. (Enver Konukçu, *Kuşan ve Akhunlar...*, s. 23.)

Bu tapınağın kuzeyinde bulunan dağın üstünde birkaç taş oyuğu vardır; rehinelere buralarda dini meditasyonlarını deneyimlemiştir. Bu gizli yerde çok ve çeşitli cevherler gizlenmiştir ve bir yandan Yakşa²¹⁴ tarafından korunmaktadır. Eğer biri hazinelere girmek ve çalmak isterse, ruhsal dönüşüm farklı biçimlerde Yakşa oluşur, bazen aslan olarak, bazen yılan, bazen de yabancı hayvan ve zehirli sürüngenler olur. Çeşitli görünüşler altında öfkesini gösterir. Bu yüzden kimse hazineleri almak için kafa tutmaya kalkmaz.

Taş oyukların iki ya da üç li batısında, büyük dağ geçidinin üstünde, Bodhisattva'nın yontusu vardır. Yontuyu içten görmek isteyenler için Bodhisattva yontudan ortaya çıkarak görünür. Vücudunun fevkalade güzelliği yolculara rahatlama ve güvence verir. [Dindarları teselli eder.]

Rahula Tapınağı

Başkentten otuz li güneydoğusunda Rahula tapınağı vardır. Onun yanında yaklaşık yüz Ch'ih yükseklikte Stupa'sı vardır. Dini günlerde [oruç gününde] bu bina parlak ışık [mum ışığı] yansıtır. Keşkülün üstünde, taşların aralığı arasında, siyah kokulu yağ çıkar, sessiz gecede iken [Stupa'dan] müziğin sesi duyulabilir. Geleneklere göre, bu Stupa eskiden bu ülkenin büyük veziri Rahula [veya devlet erkânı olan Rahulalar] tarafından inşa edilmiştir. Bu meziyetin [dini işin veya Stupa'nın] tamamlanmasından sonra, bir gece rüyasında ona bir adam "bu inşa ettiğin Stupa'nın Şarira'sı [dini bir hatırası] henüz yoktur. Yarın, onlar Şarira'yı hükümdara sunmak için geldiklerinde, getirilen teklif için hükümdardan rica etmelisin." demiştir.

Ertesi gün, [Rahula] hükümdar sarayına girerken, talebini söyledi: "Senin değersiz kulun olarak bir teklifte bulunabilir miyim?" Hükümdar yanıtladı: "Benim lordumun neye ihtiyacı var?" Vezir dedi ki, "Bugün hükümdara ilk sunulanı bana bağışlarsanız beni memnun edersiniz." Hükümdar yanıtladı: "Razıyım."

Rahula ileri gitti ve sarayın girişinde durdu. Işığa doğru gelene bakarak, aniden bir adamı elinde Şarira şişesi tutar durumda açıkça görür. Büyük vezir dedi ki: "İsteğin nedir? Ne sunacaksın?" Adam yanıtladı: "Buda'nın Şarira'sını [bazı kutsal emanetlerini]." Vezir yanıtladı: "Onları senin için koruyacağım. Önce gidip hükümdara söyleyeceğim." Rahula,

²¹⁴ Yakşa, Budizm'de uçabilen cin ve şeytan olarak bilinmektedir. İnsanlara zarar veren ve Budizm'i koruyan Yakşa olmak üzere iki türdür. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 165, not 1.)

Şarira'nın büyük değeri dolayısıyla hükümdarın önceki sözünü pişmanlığını duymalıdır diye düşündü. Tapınağa çabucak gider ve Stupa'ya çıkmıştır. [Rahula'nın] büyük inancının gücüyle, Stupa [kubbesi] kendiliğinden açılır. Sonra Şarira'yı [kutsal emanetleri] oraya yerleştirir. Bunu yaparken ve boşluk kapanırken, Stupa'da açılan boşluğa giysilerinin kenarları yakalanmıştır. Hükümdar Şarira'yı almak için adam gönderir, ancak adamlar Stupa'ya varmadan, taşlar onun üzerine kapanır. Bu nedenle [kokulu] siyah bir yağ binanın çatlaklarından yayılmaktadır [sızmaktadır].

His-Pi-Yuo-Fa-La Tapınak Kasabası ve A Lu-Nao Dağı

Kentin kırk li güney civarında, His-pi-yuo-fa-la (Şvetavatalaya) Tapınak Kasabası'na gelinir. Depremler ile dağların dorukları düştüğü zaman bile bu kasabada ve etrafında bir sallanma olmamıştır.

Kasabanın Otuz li güneyinde A Lu-Nao (Arunacala) adındaki dağa gelinir. Bu dağın kayalıkları sarp, uçurumları geniş yüksekliktedir. Dağın mağaraları ıssızdır, vadileri karanlık ve derindir. Jaguda bölgesindeki Şuna-şira dağının yüksekliğine yaklaşıncaya kadar her yıl bu dağın doruğunun yüksekliği birkaç yüz Ch'ih artar. Sonunda onunla karşılaşınca [eşit yüksekliğe gelince], aniden çökecektir. Bu hikâyeyi komşu ülkelerden duymuştum. İlk kutsal ruh [veya Tanrı] Şuna bu dağa dinlenmek isteyerek geldiğinde, dağın ruhu [veya tanrısı] korkarak, [dağı ve] etraftaki vadileri salladı. Kutsal ruh Şuna dedi ki, “Beni misafir etmek için isteğin olmadığından, bu kargaşa ve karışıklığı çıkarıyorsun; eğer bir süre için beni misafir etseydin, sana büyük zenginlikler ve hazineler bahşedecektim; ancak şimdi Şuna-şira dağına gideceğim ve her yıl onu ziyaret etmek isteyeceğim. Bu durumlarda, hükümdar ve onun vezirleri kendi takdirlerini sunduklarında, benimle karşı karşıya geleceksin [ve avucunu yalayacaksın].” Sonuç olarak, A Lu-Nao dağı yüksekliği arttıkça aniden düşecektir [veya çökecektir].

Ta Hsüeh-Shan Dağındaki Büyük Ejderha Gölü

Hükümdar kentinin kuzey-batısına doğru yaklaşık iki yüz li yürüdüktan sonra, zirvesinde göl olan Ta Hsüeh-Shan Dağı'na [Büyük Karlı Dağ'a veya Hindikuş Dağı'na] gelinir. Burada kim iyi [güneşli] hava için dua eder veya yağmur dilerse, onun isteğine gerçekleşir.

Geleneklere göre, eski zamanlarda Gandhara bölgesinde bir Arhat vardır ve bu gölün Nagarajah'ın [veya ejderha kralın] korumasındaydı. Arhat, öğle yemeği için zaman geldiğinde, ruhsal gücü tarafından havada oturduğu halı ile yükselir ve Nagarajah'ın oturduğu yere giderdi. Onun hizmetçisi olan bir Şramenara²¹⁵ da gizli gizli halı parçasının altından tutarak saklanmıştı. Arhat için gitme zamanı geldiğinde, Nagarajah, Şramenara'yı gördü. Nagarajah, konuksever olarak onu yemeğe katılması için davet eder. Arhat'ı "ölümsüz yiyecek" sağlar, ancak Şramenara'ya insanlar tarafından kullanılan yiyecek verir. Arhat yemeğini bitirdiği vakit, Nagarajah'ın iyiliği için vaaz vermeye başladığında, Şramenara, alışkanlığı olarak, ustası Arhat'ın bulaşıklarını temizlerken artan yiyeceklerin güzel kokusunu duymuştu. Onun içinde ansızın zararlı bir belirlenim meydana çıkar. O ustasına ve Nagarajah'a sinirlenerek onlardan nefret eder. Niyetini bozarak Nagarajah'ın ölmesini ve kendisinin kral olması için dua eder.

Şramenara bu duayı okumaya kalmadan Nagarajah kendi kafasını ağrılar içinde buldu. Bunun üzerine Arhat vaazla öğüt vermiştir. Nagarajah, kendi günahını tanıyarak özür dilemişti. Ancak Şramenara kalbindeki nefretten dolayı günahını tanıyamadı. Tapınağa geri dönüldüğünde de Şramenara duasını sürdürmüştür. Şramenara, o gece ölmüştür ve bir Nagarajah olmuştur. Sonra hırla dolarak, göle girdi ve diğer Nagarajah'ı öldürdü. Onun sarayını ve tüm mülkünü aldı. Sonra şiddetli rüzgârları ve fırtınaları arttırarak, ağaçları kökünden söktü ve tapınakların tahribini amaçladı.

Hükümdar Kanişka bu sefer, tahribata şaşırıp, nedeni Arhat'a sordu, Arhat da bütün durumu anlattı. Hükümdar, Nagarajah'ın hatırı için, Hsüeh-Shan dağının ayağında bir Tapınak ve yaklaşık 100 Ch'ih yüksekliğinde bir Stupa yükseltmiştir. Yeni Nagarajah önceki kinine dayanarak, rüzgârı ve yağmuru arttırmıştır. Hükümdar hayır işi amacıyla gayretlidir, Nagarajah ise [zehirli yüreği ile] hırsını iki katına çıkarmıştır ve aşırı derecede öfkeli olmuştur. Tapınak ve Stupa altı defa tahrip edilmiştir ve Hükümdar tarafından yedi defa onarılmıştır. Hükümdar Nagarajah'ın gölünü doldurmaya ve onun sarayını yıkmaya karar vermiştir. Sonuç olarak askerleriyle Hsüeh-Shan dağının yamacına gelmiştir.

Sonra Nagarajah dehşete kapılmıştır ve kaygılarıyla sallanmıştır. Kendini yaşlı Brahman'a çevirmiştir ve hükümdarın filinin önünde boyun eğerek, hükümdara öğütler

²¹⁵ Şramenara, Budizm'de On Yasağı'nı tamamlayan ve Upasampanna Yasası'nı uygulamayan 7 yaşından büyük 20 yaşından küçük erkek çocuklardır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 168, not 1; Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 142.)

vermiştir ve de demiştir ki, “Büyük hükümdar, önceki doğumlarında biriken ödülleri nedeniyle, şimdi iyilik yapan bir adam olarak doğacaksın ve memnun edilmemiş isteğin olmayacak. Neden sonradan Nagarajah ile bozuşma arayışına girdiniz? Nagarajahlar sadece hayvani yaratıklardır. Bununla birlikte, aşağılık yaratıklar arasında Nagarajah direnilemeyecek büyük güce sahiptir. Bulutlar üstünde gezer, rüzgârı sürer, uzay yolundan geçer ve sular üzerinde kayar; hiçbir insan gücü onu zapt edemez. Niçin hükümdarın kalbi bu kadar kızgın? Şimdi ülkenizin ordusu tek ejderha ile dövüşmek için sevk edilmiştir; eğer zapt edebilirsen, şöhretin çok uzaklara gidemez; ancak eğer zapt edilirsen yenilginin aşağılamasından ıstırap çekeceksin. Krala onun askerlerine çekilmesini öğütleyeyim.”

Kral Kanişka boyun eğmeye tereddüt eder, ejderha kendi gölüne döner. Onun gök gürültüsü gibi sesi, dünyayı sarsar ve öfkeli rüzgârlar ağaçları sökerken taşlar ve kum yağmur gibi şakır şakır yağar; kasvetli bulutlar havayı karanlık yapar, böylece ordu ve atlar dehşet dolar. Sonra kral Triratna’dan birine olan tapınmasını öder ve onların yardımını arar, der ki, “Benim önceki doğumlarımda insanın kralı olmam sırasında dolu yararlılık gösterdim. Gücümle güçlü tuttum ve Jambudvipa²¹⁶ bölgesini [dünyayı] fethettim. Ama şimdi [göründüğü gibi], ejderha saldırısının yenilgisi, doğrusu, benim zayıf faziletimin kanıtıdır! Tüm faziletimin şimdi görünmesine tüm gücümle izin veriyorum!”

Sonra hükümdarın her iki omuzundan büyük alev ve duman yükseldi. Ejderha kaçtı, rüzgârlar susturuldu, sisler eridi ve bulutlar dağıldı. Sonra hükümdar ordusundaki her adamı taş alması ve sonuç olarak dragon gölünü doldurması için yönetti.

Ejderha yeniden kendini bir Brahman’a çevirdi ve hükümdara bir kez daha sordu, “Oradaki gölün Nagarajah’ıyım. Gücünden korkarak teslimiyetimi teklif ediyorum. Hükümdar merhamet içinde benim önceki hatalarımı affedebilecek mi! Hükümdar gerçekten korumayı sever ve tüm hareketli olanlara değer verir, sonra neden yalnızca bana karşı kızgın olur? Eğer hükümdar beni öldürürse, ikimiz de kötü yola düşmüş oluruz. Hükümdar, öldürmekten; Ben ise, kızgın akıl gütmekten. İyi ve kötü ışığa geldiği zaman, eylemlerin ve onların sonuçlarını gösterişsizce tecelli edecektir.”

²¹⁶ Jambudvipa, yeryüzüdür. Jambudvipa ağacı yeryüzünün ortasında olduğundan bu ad verilmiştir. Budizm’de yeryüzünü dört hükümdar yönetmektedir. Bunlar, Fil Hükümdarı, At Hükümdarı, Mücevher Hükümdarı ve İnsan Hükümdarı. Bu dört hükümdarı ise Madde Dünyası Hükümdarı yönetmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 170, not 1; Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 184.)

Kral sonra Nagarajah ile aynı görüşü paylaştı bundan sonra eğer tekrar ayaklanırsa o zaman affetme olmayacaktır. Nagarajah der ki, “Benim kötü eylemlerim yüzünden bir ejderha biçimi aldım. Nagarajahların doğası öfkeli ve şeytanidir, bu yüzden kendilerini kontrol edemezler; eğer şansla kızgın kalp bana yükselirse, bizim sürmekte olan anlaşmamız kayıtsız [veya geçersiz] kalacaktır. Hükümdar şimdi tapınağı bir kez daha inşa edebilir; onu tekrar yıkmak için kendimi tehlikeye atmayacağım [veya cesaret edemeyeceğim]. Hükümdar her gün dağın doruğunu gözlemek için adam gönderir; eğer bulutlar siyahsa, onlar gürültüyle Ghanta tokmaklasınlar; bu sesi duyduğum zaman, benim kötü amacım yatışacaktır.”

Hükümdar tapınak ve Stupa’yı yeniden yapmıştır. Birini bulutlar ve sis için dağların doruğuna gözetlemeye göndermiştir. [Bu gelenek şimdiye değin kesilmeden sürmektedir.] Eski kayıtlar, bu Stupa’da hatırı sayılır miktarda [bir sheng’den büyük] Tathagata kutsal olduğunu söyler. Bu, Buda’nın kemiklerini ve bedenini içerir. Bu, harika mucizeler yapmıştır dolayısı ile ayrı ayrı isimlendirmek [anlatmak] zordur. Bir keresinde, Stupa içinden ateşin öfkeli alevi ve izlenebilen aniden bir duman yükseldi. Bu durumda insanlar Stupa’nın kül olduğunu söylediler. Onlar ateşin ve dumanın kaybolduğu zamana kadar gözlerini diktiler, Stupa’nın üzerinden gelen ve çevresinde dairesel hareket eden beyaz inci taşı gibi bir Şarira’yı açıkça gördükleri zaman; Stupa’nın sütunlarından ayrılır ve bulutlara yükselir, kısa bir süre göz kamaştırdıktan sonra, tekrar dairesel hareketle alçalmıştır.

Eski Hükümdar ve Hükümdar Eşi Tapınağı

Başkentin kuzeybatısında büyük ırmağın güney kıyısındaki Eski Hükümdar Tapınağı’nda Buda’nın [düşmüş] süt dişi vardır; yaklaşık bir Ts’ung uzunluğundadır.

Bu tapınağın güneydoğusunda başka bir Eski Hükümdar tapınağı da vardır. Bu tapınakta Buda’nın kafatası kemiğinin [üst] parçası bulunur; onun yüzeyi genişliği yaklaşık bir Ts’ung, rengi sarımsı beyazdır; küçük saç delikleri açıkça görünür. Orada daha fazlası, Buda’nın saçı da bulunmaktadır. Saç, koyu kestane [veya kahve] rengidir; saç sağa doğru açılır, açıldığında yaklaşık bir Ch’ih uzunluğunda; kapandığı zaman sadece yaklaşık yarım Ts’ung kadar olur. Bu üç Şarira’ya hükümdar ve büyük vezirler tarafından altı oruç gününde çiçek saçılır [ve dini etkinliklere katılır].

Kafatası kemiklerinin bulunduğu tapınağın güneybatısında Eski Hükümdar Eşi Tapınağı vardır. Bu tapınakta yaklaşık yüz Ch'ih yüksekliğinde bakır ile yaldızlanmış Stupa vardır. Geleneğe göre, bu Stupa'da Buda'nın yaklaşık bir Sheng büyüklüğünde Şarira'sı [kutsal emaneti] olduğu söylenir. Her ayın on beşinde, akşamları, ışıldayan dairesel hale ihtişamını yansıtır. Sabaha kadar parlar [ve Stupa'nın direğinin ucundaki çiy tabakasını aydınlatır] sonra yavaş yavaş kaybolur ve Stupa'ya girer.

Pilusare Dağı ve Ejderha Çeşmesi

Kasabanın güneybatısında Pilusare dağı vardır. Dağın ruhu [veya tanrısı] fil şeklinde olduğundan dağ Sert Fil ismini almıştır. Eski günlerde, Buda yaşarken, dağın ruhu, Bhagavat'ı²¹⁷ ve bin iki yüz Arhat'ı konukluğa çağırmıştır. Dağın sarp yamacında büyük katı kaya vardır. Buda gelince buraya oturmuştur ve dağın ruhu tarafından korunmuştur [kurbanlar sunulmuştur]. Sonraları, hükümdar Aşoka aynı kaya üzerinde yaklaşık yüz Ch'ih yüksekliğinde bir Stupa yaptırmıştır. Şimdilerde Sert Fil Stupa'sı olarak adlandırılır. İnsanlar, ayrıca burada yaklaşık bir Sheng ölçüsünde Buda'nın Şarira'sı [kutsal emaneti] olduğunu söylerler.

Sert Fil Stupası'nın kuzeyinde dağ mağarasının altında Ejderha Çeşmesi [veya kaynağı] vardır. Buda burada dağın ruhunun sunduğu yemeği yedikten sonra Arhatlar ile ağzını temizlemiştir ve bir parça söğüt dalını ile dişlerini çiğnemiştir. Bu çiğnenen söğüt dalları toprağa dikilmiş ve hemen kök almıştır. Şimdilerde çalılık ve ağaçlıktır. Sonraları insanlar buraya tapınak inşa etmiştir ve ona Pindaka [söğüt dalı veya misvak] tapınağı adını vermiştir.

Bu bölgeden altı yüz li kadar doğu yönünde gidilerek dağların ve vadilerin hayret verici yükseklikte doruklarının ortasından geçilir. Kara Dağ eteklerinden sonra Kuzey Hindistan'a girilir ve sınır geçilerek Lampaka bölgesine gelinir.

²¹⁷ Bhagavat, saygı duyulan kimse anlamındadır. Aynı zamanda Buda'nın on adından biridir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 172, not 2.)

2. On İkinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Bu bölgeden [Fa-la-na'dan veya Varana'dan] çıkıp kuzeybatıya gidip, büyük dağlara ulaşp, derin vadileri aşp, sıralanmış birkaç küçük kasabayı geçip 2000 li kadar gidince Hindistan sınırlarını aşarız ve Ts'ao-Chü-Cha²¹⁸ bölgesine geliriz.

Ts'ao-Chü-Cha (Jaguda veya Zabulistan)

²¹⁸ Ts'ao-Chü-Cha, genel olarak Tsaukumacronta olarak okunmaktadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 177, not 1.) S. Beal, Tsaukuta olarak okumuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 283, not 1387.) T. Watters, Ts'ao-Chü-Cha'yı Zabul olarak kabul etmiştir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, Cilt: 2, s. 265.) E. Cahavannes ise, Ts'ao-Chü-Cha'nın Arap kaynaklarında geçen Arohac ve Yunan kaynaklarında geçen Arachosie olduğunu ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 105, 181.) Sanskrit dilinde okunuşu Jaguda (Karanfil) olan (Korhan Kaya, *Sanskrit-Türkçe Sözlük...*, s. 183.) Ts'ao-Chü-Cha'nın İslam kaynaklarında geçen Zabulistan olduğu kabul ederek bölgede Türklerin, Ki-pinlilerin ve Toharistanlıların yan yana yaşadığını belirtmiştir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 216.) Bugünkü Afganistan ile Kandahar arasındaki bölgedir.

Bölge dairesel olarak yedi bin li karedir. He-hsi-na²¹⁹ olarak bilinen başkent de otuz li kadar genişliğindedir. He-sa-luo²²⁰ olarak bilinen, otuz li kadar genişlikte [hükümdarın bazen oturduğu] başka bir başkent daha bulunmaktadır. Her ikisi de doğal, güçlü bir savunma özelliğinde olup korunaklıdır [ve sağlamdır]. Bölge, dağlardan ve vadilerden oluşmaktadır ve ekime uygun ovalar tarafından bölünmüş haldedir. [Tarla bölgeleri yüksektedir ve kuraktır.] Topraklar mevsimine göre ekilmiş ve biçilmiş olurlar. Kış buğdayı bol miktarda üretilir. Çalılıklar [otlar], ağaçlar, meyveler ve çiçekler bolca bulunur. Toprak Hint safranı [veya karanfil] bitkisi için oldukça uygundur. Hsing-ch'ü²²¹ bitkisi için de öyledir ki bu bitki Luo-mo Hint ırmağı vadisinde²²² yetiştirilir.

He-sa-luo kentinde kaynağından sonra birçok kola ayrılan ve sulama konusunda insanlara çok faydası dokunan pınarlar bulunmaktadır. İklim soğuktur [ve serttir]; dolu ve kar fırtınaları sıkça görülür. İnsanları doğal olarak kaygısız ve [öfkeli] atılgandırlar; düzenbaz ve sahtekârlardır. Öğrenmeyi ve sanatı severler. Sihirli konularda oldukça yeteneklidirler. Akıllıdırlar ancak hiç iyi görüş sahibi değillerdir.

Her gün sayısız sözü tekrar ederler [veya ezberlerler], yazımları ve dilleri diğer bölgelerden farklıdır. Abes konuşmaları gerçekmiş gibi görünür ama aslında konuştuklarının içinde çok az gerçekler bulunur. [İnsanlar güzel süslenir ama tembeldirler.] Çok fazla ruha tapınmalarına rağmen, Triratna onlar için özeldir. Bin kadar rahibi bulunan yüz kadar tapınağı vardır. Hepsi Mahayana mezhebinin öğretisini [okurlar] çalışırlar. Üzerlerindeki egemen güç [veya hükümdar] inancında içten ve dürüsttür, uzun bir hükümdar soyundan gelir. Kendini gayretli bir şekilde dinî konular üzerine odaklar, iyi yönlendirilmiştir ve öğrenmeye düşkündür. [İyilik yapmayı sürdürmektedir.]

Aşoka tarafından yapılan on kadar Stupa vardır. Farklı tarikat yanlılarının beraber buldukları [veya yaşadıkları] on'dan fazla da Deva tapınağı bulunur. Fazla miktarda

²¹⁹ He-hsi-na, tarihteki Gazne kentidir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 283, not 1388.) Bugünkü Afganistan'ın Kabil kentinin 155 km güneyindeki Gazne kentidir.

²²⁰ He-sa-luo ise, Helmund ırmağının kıyısında bulunan Guzra veya Gusaristan olduğu belirtilmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 283, not 1388; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 265.)

²²¹ Latincesi, Asa Foetida olup bir tür sarımsaktır. (Metin Sarıbaş, *Bitki Adları Sözlüğü; Latince Türkçe - Türkçe Latince*, Cinius Yayınları, İstanbul 2010, s. 34.) E. Chavannes ise bu bitkinin *Curcuma Longa* olduğunu ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 216, not 235.)

²²² Bu bölge için S. Beal, Ramendu olabileceğini ileri sürmüştür, (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 283, not 1389.) ancak, E. Ekrem, Çin kaynaklarına dayanarak bu bölgenin Helmund ırmağı çevresi olabileceğini düşünmüştür. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 178, not 4.)

batıl inanç kalıntısı bulunur. [Müridi çoktur.] Esas olarak Şuna Deva'ya²²³ tapınırlar. Bu Deva ilk olarak Kapisa'daki Arunacala Dağı'ndan gelmiştir, bölgenin güney topraklarında [veya sınırında], Şuna-şira Dağı'na yerleşmiştir. Bu Deva, [istediğini elde eder] kötüdür, talihsizliğe neden olabilir veya zorbalık yapabilir. Onu imana davet edenlerin dilekleri kabul olmuştur, onu küçümseyenler ise talihsizliklere boyun eğmiştir. Bu yüzden de uzak veya yakın olsun, bütün insanlar ona derin saygı duyarlardı [korkarlardı]. Yüksek veya düşük sınıftan olsun, herkes ona karşı dinî tutkularla doludur. Hükümdar ailesi, soylular, buranın ve diğer bölgelerin insanları, tam olarak kesinleştirilmemiş bir tarihte [veya her yıl önemli günlerde] toplanırlar ve ona değerli madenler, taşlar, altın ve gümüşler, koyunlar, atlar ve evcil hayvanlar bağışlarlar. Bu bağışlar öyle basit, içten ve dürüst bir şekilde yapılır ki, dünya altın ve gümüşle kaplı, vadiler koyun ve atlarla dolu olsa bile kimse onlara göz koymaya cesaret edemez, onların kutsal işler için gönderildiklerini düşünürler. Tanrıtanımazlar [veya batıl inancı olanlar] mantıklarını gizleyerek ve vücutlarını küçük düşürerek [yüreklerini teslim ederek] ibadetlerini tamamlıyorlardı. Müritleri Deva'dan kutsal formülü [efsunu] edinirler. Bunu kullanarak da hastalıkları kontrol edebilirler, hastaları iyileştirebilirlerdi.

Beş yüz li kadar kuzeye gidildiğinde Fu-li-shih-sa-t'ang-na²²⁴ bölgesine varılır.

Fu-li-shih-sa-t'ang-na (Vardak)

Bölge doğudan batıya iki bin li, kuzeyden güneye bin li civarında genişliktedir. Hu-pi-na²²⁵ olarak bilinen başkent çevresi de yirmi li civarındadır. Toprağa ve insanların tavırlarına gelince, Ts'ao-Chü-Cha ile aynıdır. Ancak dilleri değişiktir. İklimleri dondurucu soğuktur, insanları da doğal olarak saldırgan ve atılgandır. Hükümdarı bir Türk'tür [veya Göktür soyundandır]. Tapındıkları Triratna üzerinde büyük bir inançları bulunur; öğrenmeyi yüceltir ve erdemi takdir ederler. [Budist kuralları ve ahlakı biraz öğrenmişlerdir.]

Po-Luo-Hsiana (Yüksek Dağ)

²²³ Şuna Deva, Brahmanizm'de baht ve huzur tanrısıdır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 179, not 2.)

²²⁴ T. Watters, Fu-li-shih-sa-t'ang-na'nın, Gazne kentinin 40 mil kuzeyindeki Vardak olduğunu belirtmiştir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 267.)

²²⁵ Araştırmacılar Hu-pi-na'nın Kabil, Vardak veya Kabil ırmağının yukarısındaki Kastam Khel olduğunu ileri sürmüşlerdir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 180, not 3.) S. Beal ise, Hu-pi-na'nın, "bugünkü Charikar adlı bölgenin biraz kuzeyinde ve Pamguan dağının kuzeydoğu geçidinin girişinde" olduğunu ileri sürmüştür. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 284, not 1395.)

Bölgenin kuzeybatısına doğru gidilince, dağları ve nehirleri aşıp, Kapisa'nın sınırlarındaki on kadar küçük kasabayı geçince Po-luo-hsiana²²⁶ olarak bilinen, Hindukuş Dağı'nın parçası olan [Kavak adında] bir dağ geçidine gelinir. Bu dağ geçidi oldukça yüksektir, yüksek uçurumları ve derin vadileri tehlikelidir, yolları dolambaçlıdır [ve incedir]. Yol boyunca mağaralar vardır ve uğuldayan rüzgârlar birbirine karışır. Eski bir zamanda bir seyyah derin bir vadiye girmiş, diğer bir zamanda da yazları bile donmuş buzlarla kaplı olan yüksek bir zirveye tırmanmış. Buz kayalıklarını aşmış ve üç gün sonra da geçidin en yüksek noktasına gelmiştir. Burada aşırı soğuk olan buzlu rüzgâr hışımla esmektedir, yığılmış kar vadileri doldurur. Buradan geçen seyyahlar buralarda ara vermeye cesaret edemezler. [Yürüyebilmek için yollara kazık çakmak gerekir.] Kuşlar [veya sungurlar] bile dönüşümlü uçuşlarında burayı uçarak geçemezler, bu tepeye yürüyerek çıkarlar ve aşağıya doğru uçarlar. Bu tepeden aşağıdaki dağlara bakıldığında esasında onlar tümsek gibi gözükmedirler. Jambudvipa bölgesinde en yüksek tepe burasıdır. Üzerinde hiç ağaç yoktur, sadece bir taraftan diğerine uzanan, vahşi bir ormana benzeyen toplu kayalar bulunur.

Üç gün daha gidilince bir geçit aşılarak ve An-tan-lou-fu'ya²²⁷ gelinir.

An-Tan-Lou-Fu (Andarab)

Tu-ho-lo bölgesinin eski toprağıdır. Çevresel olarak üç bin li kadardır, başkent de on dört veya on beş li genişliğindedir. Bir yöneticileri yoktur, Göktürklerin egemenliği altındadırlar. Dağlar ve yükseltiler aralarına giren vadilerle bir sıra halindedir. Ekilebilir alanlar oldukça kısıtlıdır [ve dardır]. İklimi de serttir. Rüzgârı, karı soğuk ve yırtıcıdır. Ancak bölge düzenli olarak ekilir ve gayet de verimlidir. Toprağı [tahıl] çiçekler ve meyveler içinde oldukça uygundur. İnsanlar da doğal olarak vahşi ve atılgandırlar. İnsanları genel olarak izledikleri yollarda kontrolsüzdürler [veya disiplinsizdirler], neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda [ve sevap günah kavramları konusunda] fikirleri yoktur. [Budizm öğretilerini] öğrenme konusunu umursamazlar, kendilerini sadece ruhlara [veya batıl inanç olan Deva'ya] tapınmaya adanmışlardır. Az sayıda insanları Buda dinine

²²⁶ S. Beal, Po-luo-hsiana'nın bugünkü Kavak veya Khawak olarak tahmin etmiştir ve 13.000 fit yüksekliğinde olduğunu belirtmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 283, not 1396.)

²²⁷ An-tan-lou-fu, bugünkü İndarab ırmağının yukarı bölümündeki Andarab'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 286.)

inanır. On kadar rahibi olan üç tane tapınak vardır. Hepsi, Mahasamghika²²⁸ mezhebinin öğretilerini benimsemişlerdir [ve kitaplarını okurlar]. Aşoka tarafından yaptırılmış olan bir tane Stupa vardır.

Buradan kuzeybatı yönüne gidince bir vadiye girilir, bir dağ eteğinden geçilir, birkaç küçük kasaba kat edilir ve bundan sonra dört yüz li kadar daha gidilince K'uo-hsi-tuo'ya²²⁹ gelinir.

K'uo-Hsi-Tuo (Kost)

Tu-ho-lo bölgesinin eski topraklarındandır. Çevresi üç bin li kadardır, başkenti de on li kadardır. Belirli bir yöneticileri yoktur, Göktürklerin egemenliği altındadırlar. Dağlık bir bölgedir ve [dar] vadiler tarafından bölünmüştür. Bu yüzden de dondurucu soğukluktaki rüzgârlara maruz kalırlar. Bol miktarda tahıl hasat edilir, çiçek ve meyveler de bolca üretilir. İnsanların tavırları vahşi ve acımasızdır; kuralsız [ve disiplinsiz] yaşarlar. Az sayıda rahibi olan üç tane tapınak vardır.

Buradan kuzeybatıya doğru gidilince dağları aşılıp vadileri ve birkaç kasabayı geçtikten sonra üç yüz li kadar daha gidilince Huo²³⁰ olarak bilinen bir bölgeye gelinir.

Huo (Kunduz)

Bölge, Tuh-ho-lo'nun eski toprağıdır. Çevresel olarak üç bin li kadardır, başkent de yirmi li civarındadır. Belirli bir yöneticileri yoktur ve Göktürklerin egemenliği altındadırlar. Toprakları hizalı ve düzdür. Düzenli olarak ekilir ve bolca hububat üretilir. Çok miktarda ağaç ve çalılık vardır, çiçek ve meyveler de oldukça boldur. İklimi yumuşak

²²⁸ Mahasamghika, Budizm'in Hinayana mezhebinin yirmi ve ilk iki büyük mezhebinden biridir. Yenilikçidir. Savunduğu görüş ise, Buda'nın kendisinde dert yoktur, bedeni sınırsızdır ve yaşamı da sonsuzdur. Ölüm ve Nirvana sadece bir olaydır; insanın yüreği aslında temizdir ancak nefsinin tutamadığı için kirlenmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 182, not 2.)

²²⁹ T. Watters, K'uo-hsi-tuo'nun Amuderya'nın yukarı bölümündeki bir kolu olan Kost'un yakınında olduğunu belirtmiştir. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 270.) E. Ekrem ise, Çin kaynaklarına dayanarak K'uo-hsi-tuo'nun bugünkü Afganistan ırmağının kıyısında bulunan İşkamış ya da yakınında bir yer olduğunu açıklamıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 183, not 1.)

²³⁰ Huo olarak bilinen bu bölgenin Kunduz olduğu kabul edilmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 287; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 270-271; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 341, 411.) Huo, İslam kaynaklarında Velvalic veya Valvalic adıyla Toharistan'ın başkenti olarak geçmektedir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 200.) Akhunların diğer bir merkezi, şimdiki Kunduz'da Huo'ydu. J.oat diye okunmaktadır. (Enver Konukçu, *Kuşan ve Akhunlar Tarihi...*, s. 60.) Bugünkü Afganistan'ın kuzeydoğusunda bulunan Kunduz kenti çevresindedir. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 87.)

ve uygundur. İnsanları doğaldır ve dürüsttür ancak biraz sinirlidir. İnsanlar, doğaları gereğince hızlı ve atılgandır. Pamuklu [veya yünlü] giysiler giyerler. Genel olarak Triratna'ya inanır ve tapınırlar, az sayıdaki insan da ruhlara [batıl inanç tanrılarına] inanır. Yüzlerce rahibi olan on kadar tapınak vardır. Hem Mahayana hem de Hinayana öğretilerini çalışırlar ve her ikisini de uygularlar. Hükümdarları Türklerdendir. Güneydeki Demir Kapı'ya kadar bütün küçük bölgeleri yönetir. [Hükümdar] ikamet ettiği bölgeleri, bir kuş gibi, sürekli değiştirir, sürekli aynı kasabada yaşamaz.

Ts'ung-Ling (Pamir) Dağı

Buradan doğuya gidince Ts'ung-ling dağına gelinir. Bu dağ, Jambuduvipa'nın ortasındadır. Güneyden Hindukuş Dağı tarafından sınırlanmışlardır. Kuzeyde de Issık Göl'e [veya Sıcak Deniz'e] ve Bin Kaynak'a kadar; batıda Huo bölgesine kadar; doğuda da Wu-sha bölgesine kadar uzanır. Hem güneyden kuzeye, hem de doğudan batıya eşit olarak binlerce li kadar uzunluktadır. Sınırları içinde bol miktarda dik kayalıklar ve karanlık vadiler barındırır. Dağ yükselteleri tehlikeli şekilde buzullarla ve karlarla kaplıdır. Soğuk [veya dondurucu] rüzgârlar hışımla eser. Bölgede bol miktarda soğan yetiştirildiği için buraya Ts'ung-ling (Soğan Dağı) adı verilmiştir. Bunun başka bir sebebi de dağların ve uçurumlarının yeşilimsi-mavi bir [soğan] renge sahip olmasıdır.

Yüz li kadar doğuya gidince Meng-chien²³¹ bölgesine gelinir.

Meng-Chien (Muncan)

Tu-ho-lo bölgesinin eski toprağıdır. Çevresel olarak dört yüz li kadardır. Başkent on beş veya on altı li kadardır. İklim, insanların tavırları [toprağın özellikleri] Huo bölgesine oldukça benzer. Belirli bir yöneticileri yoktur, Göktürklerin egemenliğindedirler. Kuzeye gidince A-li-ni²³² bölgesine gelinir.

A-Li-Ni (Ahreng)

²³¹ Meng-chien bölgesinin adı için araştırmacılar Badahşan dağının güneyi, Kökçe ırmağının ve Gogardaşt ırmağının kaynağı olan Muncan veya Mungan'ı öne sürmüşlerdir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 185, not 1.) S. Beal'a göre, Meng-chien, "bugünkü Kunduz'un doğusundaki Kanabad ve Talakan civarında bulunması" gerekmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 288.)

²³² A-li-ni, Amuderya'nın önemli bir limanı olan Arhen veya Arheng, yani bugünkü adıyla Hazret İmam'dır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 289; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 272-273.) Ancak, W. Barthold, Arhen veya Arheng'in Hazret İmam ile aynı yer olmadığını bunun yakınında bir yer olduğunu ileri sürmüştür. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 90, not 36.)

Bölge, eski bir Tu-ho-lo toprağıdır. Wahşu ırmağının iki tarafını da sınırlar. Çevresel olarak üç yüz li kadardır; başkent de on dört veya on beş li civarındadır. İnsanların karakterleri, gelenekleri, toprakları [ve iklim koşulları] Huo bölgesini andırır.

Doğuya gidildiğı zaman He-luo-hu'ya²³³ gelinir.

He-Luo-Hu (Ragh)

Tu-ho-lo bölgesinin eski toprağıdır. Kuzey sınırları Wahşu ırmağına dayanır. Çevresel olarak iki yüz li civarındadır. Başkentleri de on dört veya on beş li kadardır. Tarım ürünleri ve insanların tavırları [ve iklim koşulları] bakımından Huo bölgesine oldukça benzer.

Meng-chien bölgesinden doğuya doğru gidilince, yüksek dağ geçitlerinden geçince, derin vadileri aşınca, değişik bölge, kasabaları [ve birçok düz ova] geçince, üç yüz li kadar daha gittikten sonra Ch'i-li-se-mo²³⁴ bölgesine gelinir.

Ch'i-Li-Se-Mo (Kisim veya Kişm)

Tu-ho-lo bölgesinin eski toprağıdır. Doğudan batıya bin li civarındadır; kuzeyden güneye üç yüz li'dir. Başkent on beş veya on altı li kadardır. [İklim koşulları] toprağı ve insanları Meng-chien bölgesine oldukça benzer, insanların vahşi ve çabuk sinirlenen türden olmaları hariç.

Kuzeydoğuya doğru gidilince Po-li-he²³⁵ bölgesine gelinir.

Po-Li-He (Bolor)

²³³ He-luo-hu, okunuşu Ragh (veya Rahula) olarak Badahşan'ın kuzeyinde ve Kökçe ile Amuderya arasında bir yerdir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 289; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 273.) E. Ekrem ise, He-luo-hu'yu Amuderya'nın kuzeyinde bulunan Ravan olarak açıklamıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 186, not 2.)

²³⁴ Ch'i-li-se-mo, Marko Polo'nun Seyahatnamesi'ne göre Casem, yani Kişm'dir. (Henry Yule, *The Travels of Marco Polo...*, s. 173-174.) Kişm, Kaçak ırmağının bir koludur ve Fezabad ile Talakan arasında bulunan bir kasabadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 186-187, not 2.)

²³⁵ Po-li-he, Marquart'ın belirlemesine göre Parghar'dır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 187, not 2.) Hudûd El-Âlem'e göre de Parghar veya Parkhar adıyla "ekili arazisi bol, nüfusu kalabalık, zengin bir şehir" olarak Kottal bölgesinde yer almaktadır. (Sezin Orhan Kurulay, Hudûd El-Âlem'e Göre..., s. 107 ve not 299.) Balcuvan ve Kulab akıntılarının oluşturduğu Farghar (veya Pargar, Kçi-Surhab) ırmağı Munk ve Hulbuk'tan geçerek Pargar yakınında Amuderya'ya dökülür. Bugün burada Pargar veya Parhar adıyla bilinen bir köy bulunmaktadır. (Wilhelm Barthold, *Moğol İstilasına Kadar...*, s. 89.)

Tu-ho-lo bölgesinin eski toprağıdır. Doğudan batıya yüz li, kuzeyden güneye üç yüz li kadardır. Başkenti yirmi li civarındadır. [İklim koşulları] tarım ürünleri ve insanların tavırları, gelenekleri Ch'i-li-se-mo bölgesinin insanlarına benzer.

Po-li-he'den doğuya doğru gidilince dağları geçip vadileri aşır üç yüz li kadar daha gidince Si-mo-ta-luo²³⁶ bölgesine gelinir.

Si-Mo-Ta-Luo (Himatala veya Habtal)

Tu-ho-lo bölgesinin eski topraklarındandır. Çevresel olarak üç yüz li civarındadır. Dağlar ve vadiler tarafından bölünmüştür. Toprağı zengin ve verimlidir, tahıl için uygundur. Kış buğdayından oldukça verim alınır. Her türlü bitki [ve çiçek] yetişebilir, her çeşit meyveden de oldukça fazla bulunur. İklimi soğuktur, insanların tavırları da acımasız ve acelecidir. Doğru ve yanlış ayrımları yoktur. Görünüşleri de aşağılıktır, bayağıdır [ve çirkindir]. Davranış biçimleri, etik anlayışları, yünden veya deriden giysileri bakımından Göktürlere çok benzemektedirler. [Evli] kadınları kafalarına üç Ch'ih kadar yüksekliği olan tahtadan bir boynuzlu başlık takarlar. Önden iki dalı vardır ki bu kocasının annesini ve babasını temsil eder. Üstteki boynuz babayı, daha aşağıda olan ise anneyi simgeler. Bunlardan hangisi ilk ölürse onun boynuzunu kırarlar, ancak ne zaman ki ikisi birden ölür, o zaman bu başlığı takmazlar.²³⁷

[Eskiden bu bölge çok güçlüydü.] Bölgenin ilk hükümdarı Şakya soyundan olup korkusuzdur ve yüreklidir. Ts'ung-ling dağlarının batısına kadar yaşayan insanların çoğunu egemenliği altına almıştı. Sınırları Göktürlere yakındı, bu nedenle onların geleneklerini edindiler, saldırılardan yorgun düşme pahasına sınırlarını korudular. Bu nedenle de

²³⁶ Si-mo-ta-luo, T'ang Sülalesi dilinde "Karlı Dağ'ın eteği" anlamına gelmektedir. Hematala ve Hephtal olarak da bilinen Si-mo-ta-luo, Himatala olarak okunmalıdır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 187-188, not 3.) Daraim veya Dara-i-aim (Henry Yule, *The Travels of Marco Polo...*, s. 173-174.) olarak da okunan Si-mo-ta-luo, bugünkü Kökçe ırmağının güneyinde ve Kışm ile Fezabad arasındadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 188, not 3.) Z. V. Togan, Himatala'nın Akhun'un bir başka adı yani Heftal'in değişik bir biçimi olduğunu ileri sürmüştür. (Zeki Velidi Togan, "Eftalitlerin Menşei Meselesi", *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, 1964, s. 59.) Akhunların en son ve büyük merkezi, Bedaḥşan'ın batısındaki Himatala'dır. (Enver Konukçu, *Kuşan ve Akhunlar Tarihi...*, s. 64.)

²³⁷ E. Ekrem, Çin kaynaklarına dayanarak bu geleneğin Eftalitlere özgü olduğunu belirtmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 188, not 1.)

bölgenin insanları değişik bölgelere [bölünerek] dağıldılar. Dağıldıkları yerlerde surlarla korunan onlarca kent inşa ettiler. Her birinin başına da ayrı bir yönetici getirdiler. İnsanlar keçelerden yapılmış çadırlarda kalırlardı ve göçmen hayatı sürerlerdi.

Bu bölge batıdan Ch'i-li-se-mo'ya sınır komşusudur. Buradan [doğuya doğru] iki yüz li kadar gidilince Po-tuo-chuang-na²³⁸ bölgesine varılır.

Po-Tuo-Chuang-Na (Bedahşan)

Eski bir Tu-ho-lo toprağıdır. Çevresel olarak iki bin li kadardır. Bir yamaçlı dağın tepesine [veya uçurumun yanına] kurulu olan başkentleri de altı veya yedi li kadardır. Bölge, dağlar ve vadiler tarafından bölünmüştür, her yanında genişçe uzanan kumlu ve taşlı alanlar bulunmaktadır. Toprağı baklagil ve buğday tarımı için oldukça uygundur. Bolca üzüm, şeftalisi, erik [ceviz ve armut] yetiştirilir. İklimi oldukça soğuktur. İnsanların doğası da acımasız ve öfkeli. Düzensiz bir gelenek anlayışları vardır. [Geleneğinde görgü ve ahlak kurallarına yer vermezler.] Harf nedir bilmezler ya da sanat nedir. [Bilgi ve hüner öğrenmezler.] Aşağılık ve adi görünürler. [Çirkindirler.] Genel olarak yün giysiler giyerler. Az sayıda rahibi olan üç ya da dört tane tapınak vardır. Hükümdarları samimi ve dürüst bir kişiliğe sahiptir. Triratna'ya büyük bir inancı vardır.

Buradan güneydoğuya doğru gidip, dağları ve vadileri aşyp, iki yüz li kadar daha ilerleyince Yin-po-chien²³⁹ bölgesine gelinir.

Yin-Po-Chien (Yamgan)

²³⁸ Po-tuo-chuang-na'nın, Badahşan olup bugünkü Fezabad'ın doğusunda olduğu ileri sürülmüştür. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 291; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 277-278; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 260, 341, 360.) İslam kaynaklarında Bedahşan, Bezahşan, Bedahşanat olarak da geçen Po-tuo-chuang-na, Amuderya'nın kaynağı olan Perc'in yukarı mecrasının sol kıyısındaki dağlık bölgedir. (Wilhelm Barthold, "Bedahşan", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 435.) Edebiyatımızda la'l denilen kırmızı renkli değerli taşın çıktığı yer olarak tanınır. Bu taşın madenden çıktığı zaman renginin soluk olduğuna, ciğer kanına bulanıp güneşte bekletilince parlak kırmızıya dönüştüğüne inanılır. Bu yüzden klasik şiirde genellikle güneş ve kanla birlikte ele alınır. Fuzuli'den;

Ger kara dağı kızıl kan ile rengin itsen

Tab'a tağyır virüp la'l-i Bedahşân olmaz (Emine Yeniterzi, "Famous Features of Countries and Cities in Classical Turkish Poetry, (Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri)", *The Journal of International Social Research*, Volume: 3, Issue: 15, İstanbul 2010, s. 301-334.)

²³⁹ Yin-po-chien'nin okunuşun Inpakin ya da İmpakan olduğu ve Kökçe ırmağının yukarı bölümünde, eski adı Yamgan veya Hamakan ırmağının yakınında olduğu ortaya koyulmuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 291; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 278.)

Bölge eski bir Tu-ho-lo toprağıdır. Çevresel olarak bin li civarındadır. Başkenti on li genişliğindedir. Bölge boyunca birbiri ardına gelen dağ ve vadi sıraları bulunmaktadır. [Irmakları azdır.] Bundan dolayı da araziler ve ekilebilir topraklar sınırlıdır. Tarım ürünleri, iklimi, insanların karakterleri Po-tuo-chuang-na bölgesine çok benzer; ancak sadece dil konusunda küçük farklılıklar bulunur. Hükümdarları acımasız ve atılgandır, doğru ve yanlış arasındaki farkı da gerçekten bildiği söylenemez.

Güneydoğuya doğru, dağ ve vadileri aşip bu dar ve zorlu yolları geçip üç yüz li kadar gidilince Chü-lang-na²⁴⁰ bölgesine gelinir.

Chü-Lang-Na (Kuran)

Eski bir Tu-ho-lo toprağıdır. Çevresel olarak iki bin li kadardır. Toprak özellikleri, dağ ve vadileri, iklim ve mevsimleri Yin-po-chien bölgesine oldukça benzer. İnsanların gelenekleri kuralsızdır. Tavırları da kaba ve acımasızdır. İnsanların büyük bölümü [iyilik yapmaz, sevap işlemez ve] dine inanmaz. Az bir kısmı da Buda'nın öğretilerine inanır. İnsanların görünüşleri de rahatsız edici ve biçimsizdir. Esas olarak yün kıyafetler giyerler. Bol miktarda saf altın çıkarılan bir dağ mağarası bulunur. Taşları kırarlar ve altını bulurlar. Az sayıda tapınak vardır ancak neredeyse hiç rahip yoktur. Hükümdarları dürüsttür ve temiz yüreklidir. Triratna'ya derin bir saygı duyar.

Kuzeydoğu yönünde, dağları tırmanıp vadileri delip, sarp ve tehlikeli yoldan beş yüz li kadar gidilince Ta-mo-hsi-t'ieh-ti²⁴¹ bölgesine gelinir.

Ta-Mo-Hsi-T'ieh-Ti (Temliyat)

²⁴⁰ Chü-lang-na'nın İslam kaynaklarında geçen Kuran ya da Kurana olduğu ve Kökçe ırmağının yukarı bölümünde bulunduğu kabul edilmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 292; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 279; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 214, not 228.) Mahmud El-kazvini, *Asar El-bilad ve Ahbar El-ibad* adlı eserinde, "Kuran, Türk diyarında Tibet tarafında bir beldedir. Hazimi orada gümüş madeni vardır, der. Burada tabii cevherlerin içine düşünce eridikleri bir su bulunur." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 146.)

²⁴¹ Ta-mo-hsi-t'ieh-ti için S. Beal ve T. Watters, Tamasthiti veya Dhammasthit okunan ve İslam kaynaklarında Termistat veya Temliyat olarak geçen, bugünkü Vahan veya Vahhan vadisi bölgesi olduğu görüşünü savunmuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 292; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 280.) E. Ekrem, Ta-mo-hsi-t'ieh-ti'nin Dharmasthiti adından geldiği ve eski İran dilindeki Dar-i Mastit, yani "Mastit Kapısı" anlamında olduğu açıklanmasında bulunmuştur. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 191, not 1.)

Bölge iki dağ arasında kalmıştır, eski bir Tu-ho-lo toprağıdır. Doğudan batıya bin beş yüz veya bin altı yüz li, güneyden kuzeye ise sadece dört veya beş li kadardır. En dar yeri ise bir li'den fazla değildir. Bölge, Fu-chu ırmağı üzerindedir. Bu ormanın dolambaçlı akıntısı boyunca onu takip eder. Dağlar ve bazı yükseltilerce bölünmüştü ve bu sebeple de taşlar ve kumlar arazilerin üzerine dağılmıştır. Rüzgâr dondurucu soğukluktadır ve yırtıcı bir şekilde eser. Topraklarını ekmelerine rağmen çok az miktarda buğday ve fasulye hasat edebilirler. Az sayıda ağaç olsa da çok miktarda çiçek ve meyve vardır. Burada iyi atlar da yetiştirilir. Atlar küçük boylu olsalar da uzun yolculuklar için oldukça uygundur. İnsanların tavırlarında adaptan eser göremezsiniz. İnsanlar sert ve acımasızdır, görünüşleri de aşâğılık ve adidir. Yünlü giysiler giyerler. Gözleri çoğunlukla mavi [veya zümrüt yeşil] renklidir, bu bakımdan da diğer bölgelerdeki insanlardan ayrılırlar. Çok az rahibi bulunan on kadar tapınak vardır.

Hun-t'uo-tuo Kasabasındaki Budist Tapınağı

Merkezi Hun-t'uo-tuo²⁴² olarak bilinen kasabadır. Ortasında, daha önceki hükümdarların biri tarafından yaptırılan bir tapınak vardır. Yapılışı sırasında hükümdar tepenin yamacını kazdırdı ve vadiyi doldurdu. Bölgenin daha önceki hükümdarları Buda inancı taşımazlardı, sadece inanmayanların tapındığı ruhlara [batıl inançlarına] kurban verirlerdi. Ancak birkaç yüzyıldır gerçek kanunun değıştirici gücü [veya Budizm] buraya da yayılmıştır. İlk başlarda bölge hükümdarının çok sevdiği oğlu ciddi bir hastalıktan dolayı güçsüz düştü; ilaç sanatının en uç noktalarını zorladı ancak hiçbir fayda sağlayamadı. Daha sonra hükümdarın kendisi tapınmak ve oğlunun iyileşmesinin bir yolunu sormak için Deva tapınağına gitti. Bunun üzerine tapınağın yöneticisi, ruh adına [veya vahiy aldığı tanrı adına] konuşarak dedi ki “Oğlun kesinlikle iyileşecek, yüreğini ferah tut.” Bunu duyan hükümdar oldukça rahatladı ve eve geri dönmek için yola çıktı. Yolu üzerinde bir Şaman'a rastladı, davranışları ciddi ve dikkat çekici. Görünüş ve

²⁴² Hun-t'uo-tuo kasabası için E. Chavannes, Vahan vadisinin Panc (Panca) ırmağının sol kıyısındaki Hundad (Handud) olduğunu ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 106, 204, 345.) Hudud El-Âlem'de ise Hamdad adıyla “Vakhilerin put tapınaklarının bulunduğu şehirdir. Burada az sayıda Tibetli yaşamaktadır. Tibetliler kalenin sol tarafında bulunur.” olarak geçmektedir. (Sezin Orhan Kurulay, *Hudûd El-Âlem'e Göre...*, s. 109 ve not 304.) V. Minorsky, İslam kaynaklarındaki Hamdad'da Vahilerin bir Budist tapınağının var olduğunu belirtmiştir. (Vladimir Minorsky, “Vahan”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 13, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986, s. 141.) Hamdad, Vahan'da bulunan (Afganistan tarafında), tam karşısında antik bir liman olan Handud'tur. Bugünkü Handud'ta ünlü Saikkh Beg ziyaretgâhı bulunmaktadır. (Zahide Ay, *Handut Özgürlüğün Diğer Adı*, Selenge Yayınları, İstanbul 2006, s. 13.)

giyinişinden etkilendi [veya korktu]. Hükümdar ona ne zaman geldiğini ve nereye gittiğini sordu. Arhat'ın kutsal meyvesine zaten ulaşmış olan Şaman, Buda'nın öğretisini yaymayı çok istiyordu. Bu duruşu ve giyinişi bundan dolayıldı. Şaman, bu durumu hoş bularak yanıt verdi "Ben Buda'nın öğrencisi Bhikşu'yum." Büyük tedirginlik içinde olan hükümdar hemen sordu "Benim oğlum çok ağır bir şekilde hasta; yaşayıp yaşamadığını bile zor anlıyorum [veya iyileşecek mi]." Şaman dedi ki "Atalarının ruhunu uyandırabilsen bile senin oğlun, çok zor kurtulur." Hükümdar yanıt verdi "Cennetten bir ruh [veya bir tanrı] beni ölmeyeceği konusunda ikna etti, şimdi Şaman öleceğini söylüyor; bu din ustalarından hangisine inanmam gerekiyor." Hükümdar sarayına gelince çok sevdiği oğlunun ölmüş olduğunu gördü. Cenazeyi sakladılar ve hiçbir cenaze hazırlığı yapmadılar, Deva tapınağındaki rahibe tekrar sordu. Yanıt olarak dedi ki "Ölmeyecek, kesinlikle iyileşecek." Hükümdar bir hışımla rahibi çevirdi ve onu bağladı, azarlayarak dedi ki "Sen ve senin ortakların sahtekârın tekisiniz; dinî olduğunuz konusunda rol yapıyorsunuz, sadece yalan üzerine çalışıyorsunuz. Oğlum öldü, ama sen hala iyileşeceğini söylüyorsun. Bu dayanılmaz bir yalan; bu tapınağın rahibi ölecek ve bu bina yıkılacak." Bunun üzerine rahibi öldürdü, resimleri [ve tanrı yontularını] aldı ve Fu-chu ırmağına fırlattı. Geri dönerken Şaman'a tekrar rastladı, onu görmekten memnundu, onun önünde perişandı, minnetle dedi ki "Şimdiye kadar ahmak gibi yanlış rehberleri ve yanlış öğretileri izledim. Uzun zamandır yanlışların akıntısını takip etmiş olsam da, değişim gelmiştir artık. Benim ikametgâhıma gelmeniz için size yalvarırım." Şaman bu teklifi kabul etti ve saraya gitti. Cenaze işlemleri bitmek üzereydi, hükümdar Şaman'a dedi ki "İnsanların dünyası karmaşa içerisinde, doğum ve ölüm hiç durmadan sürüyor; oğlum hastaydı ve onun ölüp ölmeyeceğini sordum, yalan söyleyen ruhlar kesinlikle iyileşeceğini söyledi, ama sizin ilk sözleriniz bana doğruyu göstermişti, yanlış değil. Bu nedenle sizin öğrettiğiniz din sistemine hürmet edilmelidir. Beni kandırılmış bir öğrenci olarak kabul ediniz." Hatta Şaman'a bir tapınak planlaması ve ölçmesi için de yalvardı, doğru ölçümlere göre de bu binayı yaptı. O zamandan bu zamana kadar da Buda'nın öğretileri yayılmaya devam etti.

Eski tapınağın ortasında Arhat tarafından yapılan bir Vihara vardır. Bu Vihara'da bir Buda yontusu vardır. Yontunun üstünde altın kaplı bir bakır kapak vardır, taşlarla da süslenmiştir. Ne zaman insanlar tapınmak için etrafında dönse bu kapak da döner. Durduklarında o da durur. Bu mucize açıklanamamaktadır. Yaşlı insanlar tarafından söylenenlere göre ise, aziz bir insana tapınan birinin gücü bu mucizeyi sağlamaktadır.

Bazıları da gizli bir düzeneğe olduğunu söyler, ancak sert kayadan oluşan duvarlara bakınca böyle bir mekanizmanın nasıl yapılacağı konusunda tatmin edici bir bilgi de sunulamamaktadır.

Bu bölgeyi terk edip, büyük bir dağ kuzey yönünde aşarak Shih-ch'i-ni²⁴³ bölgesine gelinir.

Shih-ch'i-ni (Şugnan)

Bölge çevresel olarak iki bin li kadardır, başkent de beş veya altı li civarındadır. Dağlar ve vadiler sıralı şekilde birbirlerine bağlıdır. Geniş araziler ise taş ve kumlarla kaplanmıştır. [Sonbaharda] bolca buğday ve bakliyat yetiştirilir, az miktarda da pirinç. Ağaçları incedir [ve seyrek], çiçekler ve meyveler bol değildir. İklimi dondurucu derecede soğuktur; insanları da [yaban] atılgan ve gözü pektir. Adam öldürme veya hırsızlık konusunda hiçbir çekinceleri yoktur, iyi hal veya adalet konusunda da umursamazdırlar. [Görgü kurallarını bilmezler.] Doğru ve yanlış ayrımını da yapamazlar. Geleceğin mutluluğuna ve derdine kendilerini kaptırmışlardır, sadece şu anki dünyanın kötülüklerden korkarlar. Görünüş ve duruşları düşkün ve aşağılıktır. Giysileri ya yünden ya da deridir. Yazıları To-ho-lo ile aynıdır, ancak konuşma dilleri farklıdır.

Ta-mo-hsi-t'ieh-ti bölgesinin güneyindeki büyük dağ geçince Shang-mi²⁴⁴ bölgesine gelinir.

Shang-Mi (Sambi)

Çevresel olarak iki bin beş yüz veya iki bin altı yüz li kadardır. Dağlar ve vadilerce, tepe ve yükseltilerce bölünmüştür. Her türlü hububat yetiştirilir. Fasulye ve buğday boldur. Çokça üzüm yetiştirilir. Sarı arsenik de bölgede üretilir. Kayalıkları delerler, taşları kırarlar ve bunu elde ederler. Dağ ruhları acımasız ve fenadırlar; hükümdarlığı düşürmek için sıkça musibet yollarlar. Bölgeye geldiklerinde onlara kurbanlar verilir. Bu da gelen giden insanlara başarılar sağlar. Eğer onlara hiçbir kurban verilmezse rüzgâr ve dolu seyyahlara

²⁴³ Shih-ch'i-ni'nin Shignan veya Shakhnan, yani Shaghan veya Shighnan olduğu ve Çince Shih-ch'i-ni ise Shighni'den geldiği ortaya koyulmuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 295; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 281; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 104, 341.)

²⁴⁴ S. Julien, Shang-mi'yi Sambhi olarak belirlemiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 296; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 283.) Shang-mi'yi, Sambi, Sambhi, Sambi ve Sama olarak okuyanlar da olmuştur. E. Chavannes, Shang-mi'nin Mastuj'da olduğunu belirtmiştir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 197, not 1.)

hücum eder. İklimi oldukça soğuktur, insanları acelecidir [ve tez canlıdır], tavırları da saf ve dürüsttür. Davranışlarında adap veya eşitlik adına hiçbir şey yoktur. Erdemleri kısıtlıdır, sanat konusunda da sınırlı yeteneğe sahiptirler. Yazı biçimleri Tu-ho-lo bölgesine benzer. Ancak konuşma dilleri farklıdır. Giysileri çoğunlukla yünden yapılmıştır. Hükümdarları Şakya soyundan gelir. Buda'nın öğretilerine karşı oldukça saygılıdır. İnsanları onun örneklerini takip eder ve hepsinin de içten inançları vardır. Çok az sayıda müridi [ve rahibi] olan iki tane tapınak vardır.

Po-mi-luo (Pamir) Vadisi

Bölge sınırlarının kuzeydoğusundan dağ eteklerini ve vadileri aşp, tehlikeli ve sarp yolları geçip yedi yüz li kadar gidince Po-mi-lo²⁴⁵ (Pamir) vadisine gelinir. Doğudan batıya bin li kadardır, kuzeyden güneye de yüz li civarındadır. [Dar olan yerlerin genişliği on li kadardır.] Karlı dağların arasındadır. Bu sebeple de iklimi soğuktur ve sürekli rüzgâr eser. Karlar hem yazın hem bahar zamanlarında düşer. Gece gündüz rüzgâr hışımla eser. Toprağı tuza doymuştur ve kumlarla çakıllarla dolmuştur. Ekilen tahıllar genelde olgunlaşamaz, çalılık ve ağaçlıklar seyrek. Issız çöl sıraları bulunur [ve insan oturamayacak bir haldedir].

Pamir vadisinin ortasında büyük bir ejderha gölü vardır. Doğudan batıya üç yüz li kadardır, kuzeyden güneye elli li'dir. Büyük Ts'ung-ling dağlarının ortasındadır ve Jambudvipa'nın merkezidir. Arazi oldukça yüksektir, sular saf ve bir ayna gibi berraktır; derinliği ölçülemez, gölün rengi koyu mavidir, suyu tatlı ve yumuşaktır. Suda köpek balığı, boynuzsuz ejderler, timsahlar, balıklar, su kaplumbağaları gizlenir. Yüzeyinde de mandarin ördekleri, yaban kazları ve turnalar vardır. Çöl arazilerine [bataklıklara] veya çalılıkların arasına ya da kum adacıklarına bırakılmış büyük kuş yumurtaları bulunur.

Gölün batısına doğru, Ta-mo-hsi-t'ieh-ti bölgesinin uzak doğu sınırlarına doğru akan geniş bir akıntı bulunur. Oradan da Fu-ch'u ırmağıyla birleşir ve batıya doğru akmaya devam eder. Yani gölün bu tarafındaki akıntıların hepsi batı yönünde gider.

²⁴⁵ Po-mi-lo vadisi, Vahan koridorundan Taşkurgan'a giden Büyük Pamir'in (Pamir Kulun) bulunduğu yerdeki uzun vadidir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 199, not 1.)

Gölün doğusunda, kuzeydoğu yönüne akarak Ch'ü-sha bölgesinin batı sınırlarına ulaşan büyük bir akıntı vardır. Orada Hsi-tou²⁴⁶ ırmağıyla birleşir ve doğuya doğru akar. Yani gölün sol tarafındaki bütün akıntılar doğuya doğru akar.

Pamir vadisinin güneyindeki bir dağı geçince Po-lu-luo²⁴⁷ bölgesini bulunur. Bölgede bolca gümüş ve altın bulunur, altın renginden bir alev kadar kırmızıdır.

Bu vadinin ortalarını bırakıp güneydoğuya gidince, yol üzerinde hiçbir insan veya köy yoktur. Dağları tırmanıp geçitleri geçince kar ve buzdan başka hiçbir şey bulunmaz. Buradan beş yüz li kadar daha gidilince Ch'ieh-p'an-t'uo²⁴⁸ bölgesine gelinir.

Ch'ieh-P'an-T'uo (Taşkorgana)

Bölge çevresel olarak iki bin li kadardır. Başkent kayalıklı bir dağa yaslanmışır²⁴⁹ ve Hsi-tou ırmağına dayanır. Çevresi yirmi li kadardır. Dağlar kesintisiz bir şekilde sıralanmıştır, vadi ve ova arazileri ise oldukça sınırlıdır. Az miktarda pirinç ekilir ama fasulye ve mısır [veya buğday] bolca yetiştirilir. Ağaçlar seyrek, az sayıda çiçek ve meyve bulunur. Yaylalar oldukça yağmurludur. Tepeler virandır, kasabalar terk edilmiştir. İnsanların tavırlarında görgü kurallarına rastlayamazsınız. Kendini çalışmaya adanmış az sayıda insan vardır. [İnsanlar bilime ve tekniğe önem vermemektedirler.] İnsanları doğaları gereği hoyrat ve gaddardır. Ama yine de gözü kara ve cesurdurlar. Görünüşleri basit ve

²⁴⁶ Hsi-tou ırmağı, Budist eserlerde Sita ırmağı olarak geçmektedir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 297; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 283.) "Soğuk Irmak" anlamındaki Sita ırmağı, Ala-tağ'dan doğmakta ve Kökçay adıyla kuzeydoğuya ve sonra doğuya akmaktadır. Bu bölümü Kızılsu olarak adlandırılmakta ve Kaşgar'a doğru akan Kaşgar ırmağı ile birleşmekte, devamında Yarkent ırmağı ile birleşmektedir. Daha sonra 130 km aşağıda Hoten ırmağı ile birleşerek Tarım ırmağı adını almaktadır. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 200, not 1.)

²⁴⁷ Po-lu-luo'nun, Baltı, Gilgit veya Kancut olduğu ortaya koyulmuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 298; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 287.) Bazı araştırmacılar Po-lu-luo'nun, doğru okunuşunu Balura veya Balora olarak okurken bazıları Bolor veya Bolorian olduğunu ileri sürmüştür. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 201, not 1.) E. Chavannes ise Po-lu-luo'nun, bugünkü Gilgit olduğunu belirtmiştir. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 178-179 ve not 118.)

²⁴⁸ S. Julien, Ch'ieh-p'an-t'uo'yu, Khavandha olarak okumuş ve Kahanda veya Kavanda biçiminde olabileceğini ortaya koymuştur. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 287.) S. Beal, Ch'ieh-p'an-t'uo'nun, Kırgızların Karçu olarak adlandırdıkları ve Yarkent ırmağının yukarı bölümünde bulunan Taşkurgan, yani Arapların Sarıkol olarak adlandırdıkları yer olduğunu ileri sürmüştür. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 297, not 1441.) Bazı araştırmacılar İslam kaynaklarında geçen Burj-i Sangin'in, Pamir'in doğusunda bulunan Sarıkol bölgesindeki Taşkurgan olduğunu ifade etmektedir. Yani tarihteki Sarıkol, bugünkü Taşkurgan bölgesidir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 202, not 1.)

²⁴⁹ Ch'ieh-p'an-t'uo bölgesinin başkenti, son zamanlardaki arkeolojik araştırmalara göre, bugünkü Taşkurgan kentinin kuzeyindeki taş tepede bulunan bir kalıntıdır. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 204, not 1.)

tiksindiricidir. Giysileri yünden yapılmıştır. Harfleri Ch'ü-sha harflerine benzer. Kendilerini içtenlikle nasıl ifade edeceklerini bilirler. Buda'nın öğretilerine çok büyük hürmet gösterirler. Beş yüz kadar rahibi olan on kadar tapınak vardır. Hepsi Hinayana okulunun Sarvastivadin öğretisini çalışırlar.

Bölgenin Kökeni

Egemen olan hükümdar başı dik [temiz yürekli] ve dürüst bir karaktere sahiptir. Triratna'yı çok takdir eder [ve içten inanmaktadır]. Tavırları sessiz ve gösterişsizdir. Erdemli bir kafası vardır ve öğrenmeyi sever. [Ayrıca, kararlı ve çalışkan biridir.]

Bölgenin kurulmasından bu yana çağlar geçmiştir. İnsanlar bazen hükümdarın Chih-na-cina-deva-gotra soyundan geldiğini söyler. Eskiden bu bölge Ts'ung-ling dağlarının ortasında ıssız bir vadiydi. Bu zamanlarda da Po-li-la-ssu'nın hükümdarı Han bölgesinden [Çinli] bir eş aldı. Gelin heyeti oradan gelene kadar, yolları askeri çatışmalar sebebiyle kesilene kadar ona eşlik edildi. Bunun üzerine hükümdarın gelinini ıssız bir dağ zirvesine kaçırdılar. Oldukça yüksek ve tehlikeli, sadece merdivenlerle tırmanılıp inilebilen bir yerdi. Ayrıca onu korumak için gece ve gündüz nöbetçiler koydular. Üç aylık bir süreden sonra [askeri çatışmaların bitmesiyle] bu yol kesintisi kaldırıldı. Evlerine doğru olan yolculuklarına devam etmeye başladılar. Ancak şimdi de gelin hamileydi. Bu görevden sorumlu olan vezirin içi korkuyla doldu, arkadaşlarına dönerek dedi ki: "Hükümdarın bana emri onun gelinini karşılamamdı. Birliğimizin yolculuğu, yolları tehlikeye sokan bir nedenden ötürü kesintiye uğradı. Bir gün vahşi ortamda kaldık, diğerinde çölde, sabahları akşam ne olabileceğini bile bilmiyorduk. Hükümdarımızın tüm ülkeyi sessiz kılabilen etkisinden dolayı, gelinin hamile olduğunu anlayınca kadar, eve giden bu yolculuğa devam etmeyi düşünüyordum. Bu beni büyük bir kederle doldurdu, ölüm yerimi bilmiyorum. Bunu bize (gizlice) yapan caniyi onu şuracıkta cezalandırmak için bulmalıyız. Eğer bunları yüksek sesle tekrar edersek, doğru kişiye ulaşamayız." Hizmetkârı elçiyi işaret ederek dedi ki "Araştırmaya gerek yok, onu bilen bir ruhtu. Her gün öğleyin güneşten gelen bir usta, bir atın sırtında, onunla buluşmaya gelirdi." Elçi de dedi ki "Eğer böyleyse, kendimi bu suçtan nasıl kurtarabilirim? Eğer geri gidersem kesinlikle öldürüleceğim. Eğer burada kalırsam da beni burada cezalandıracaklar. Yapılması gerekenin en iyisi nedir?" Diğer adamlar: "Bu kadar karışık bir durum yok. [Bu iş

dikkatsizlikten olmuştur.] Hükümdar, sınırlar dışında araştırma yapıp kime ceza verebilir? Bu durumu erteleyelim ve bekleyelim.” diye yanıtladılar.

Bunun üzerine bu kayalıklı zirvenin üzerine dairelerle çevrilmiş bir saray yaptırıldılar. Üç yüz adım kadar yükseğe de kapalı bir alan yaptırarak gelini hükümdar olarak oraya yerleştirdiler. O da yönetsel kararları verdi kanunlar koydu. Zamanı gelince de bir oğlan doğurdu, sıra dışı güzellikte ve mükemmel vücutlu. Bölgenin işlerini anne yönetmeye başladı. Oğlu da onurlu özelliğini edinmişti; uçabiliyor, rüzgârı ve karı kontrol edebiliyordu. Gücünü geliştirdi ve genişletti. Kanunlarının ünü dört bir yana yayıldı. Komşu bölgeler ve uzaktaki bölgeler onun kontrolüne girmek için çabaladı.

Gelin hükümdar yaşı sebebiyle ölünce onu şehrin yüz li kadar güneydoğusundaki bir dağdaki mağaranın taştan odasından birine gömdüler. Kurutulmuş vücudu günümüze kadar çürümekten kurtuldu. Vücudu pörsümüş ve incelmış. Uykudaymış gibi gözükür. Bazı zamanlarda kıyafetlerini değiştirirler, düzenli olarak tütsü ve çiçek bırakılır. O zamandan şimdiye kadar oğulları hep kökenlerini anımsadılar, annelerini, Han [Çin] kralından geldiklerini ve baba taraflarının Güneş-Tanrı soyundan geldiğini. Bu nedenle de kendilerini “Han ve Güneş-Tanrısı soyundan” olarak nitelendirirler.

Hükümdar ailesinin üyeleri görünüş olarak Orta Bölge'nin insanlarına benzerler. Kafalarına kare şeklinde bir başlık takarlar, kıyafetleri de Hu halkınınkilere benzer. Çağlar sonra halk üzerlerinde egemenlik kuran barbarların etkisi altına girdi.²⁵⁰

Kumaralata Tapınağı

Hükümdar Aşoka hayattayken buraya bir Stupa inşa etti. Daha sonra, hükümdar ikametgâhını hükümdarlık merkezinin kuzeybatısına çekince bu eski sarayı da Abhidharmika²⁵¹ ustası aziz Kumaralabdha'yı²⁵² yerleştirerek bir tapınağa çevirdi. Binanın

²⁵⁰ E. Ekrem, bu rivayetin hiçbir Çin kaynağında geçmediğini belirtmiştir. Ancak, bugünkü Taşkurgan kasabasının 80 km güneyinde ve Vahan geçidinin doğusunda bir dağ zirvesinde Çinli bir kız için yapıldığı söylenen Kız-kurgan adlı bir kale olduğunu da açıklamıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 207, not 1.)

²⁵¹ Abhidharmika, Budizm'in kutsal kitaplarını en iyi bilen ve bu kaynak eserler üzerinde incelemeler, eleştirmeler, açıklamalar yapabilen kimselere denir. Özellikle Budizm'in teorik kitabı olan Abhidharma'yı ezbere bilen ve yorum yapabilen kimselerdir. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 91-92; K. Hawkins Bradley, *Buddhism...*, s. 106.)

²⁵² Kumaralabdha, Budizm'in Hinayana mezhebinin yirmi kolundan biri olan Sautrantika'nın Abhidharmika ustasıdır. M.S. 3. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 121.)

kuleleri yüksektir ve koridorları geniştir. İçinde de Buda'nın görkemli bir yontusu bulunmaktadır. Muhterem Kumaralabdha bir Ta-ch'a-shi-luo yerlisiydi. Çocukluğundan beri nadir görülen bir zekâsı vardı, erken yaşta dünyevi işleri bıraktı. Zihnini kutsal yazıtların arasında gezinmeye, ruhunu da derin hayaller kurmaya adadı. Günde 32,000 kelime tekrar ediyor, 32,000 kelime yazıyordu. Bu şekilde devrinin en iyisiydi ve bu da ününü yaşadığı zamandan sonralara bile aktarmasını sağladı. Budizm'e doğru kanunları yerleştirdi ve Budizm'in yanlış öğretilerin üstesinden geldi, tartışma konusundaki zekâsıyla da diğerlerinden ayrılıyordu. Üstesinden gelemeyeceği hiçbir zorluk yoktu. Beş Hint kabilesinin tüm üyeleri onu görmeye geldi, onu en üst seviyeye atadılar. Onlarca Sastra oluşturdu. Bunlar çokça bilinir ve çalışılır. Sautrantika²⁵³ okulunun da kurucusudur.

Bu zamanlarda doğuda Asvaghosha²⁵⁴, güneyde Deva²⁵⁵, batı Nagarjuna²⁵⁶, kuzeyde de Kumaralabdha bulunurdu. Bunlar dünyayı aydınlatanın dört güneş olarak bilindirdi. Bölgenin hükümdarı, bu yüzden onurlu olanı ve onun muhteşem özelliklerini duyunca, Ta-ch'a-shi-luo'ya saldırmak için bir ordu kurdu, onu güç kullanarak kaçırdı. Sonra da onun adına bu tapınağı yaptırdı.

Samadhi'ye Girmiş İki Arhat

Bu kentten üç yüz li kadar güneydoğuya gidilince, üzerinde iki oda kazılmış olan büyük bir uçuruma [veya kaya dağına] gelinir. Her ikisinde de mest olmuş bir şekilde düşünceye dalmış [veya Samadhi'ye girmiş]²⁵⁷ Arhat'lar vardır. Dik bir şekilde oturmuşlardır ve yerlerinden kıpırdatılamazlar, çok zordur. Pörsümüş görünürler ama derileri ve kemikleri hala canlıdır. Yedi yüz yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ saçları uzar, bu yüzden de rahipler her yıl saçlarını keser ve kıyafetlerini değiştirir.

²⁵³ Sautrantika, Budizm'in Hinayana mezhebinin yirmi kolundan biridir. Gelecek ve geçmiş dünyanın bugün hiç var olmadığını öne sürer. Bugün insanlar için sadece bugünkü dünya vardır ve toprak, ateş, su ve rüzgar olmak üzere dört maddeden oluşmaktadır. (K. Hawkins Bradley, *Buddhism...*, s. 106; Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 208, not 1.)

²⁵⁴ Asvaghosha, 100-160 arasında Orta Hindistan'da yaşamış ve Budizm ile ilgili birçok eser yazmıştır. Budist edebiyatının piri olarak bilinmektedir. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 124-125.)

²⁵⁵ Deva, 3. yüzyılda Sri Lanka'da yaşamış, Brahman soyundan gelmektedir ve Madhyamika tarikatının piri Nagarjuna'nın öğrencisidir. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 136.)

²⁵⁶ Nagarjuna, 125-225 arasında Güney Hindistan'da yaşamış ve Brahman soyundan gelmektedir. Mahayana mezhebinin Madhyamika tarikatının kurucusudur. (Thomas Knierim, *Introduction to Buddhism...*, s. 139-141.)

²⁵⁷ Samadhi, Budist rahiplerin sürekli olarak bir düşünce veya konu üzerinde dikkat toplama, yoğunlaşma ve diğer dünyaya bağlı olarak murakabe edilmesiyle en derin tefekküre ulaşmaya çalışmalarına; bu tür özel ruhsal duruma denir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 210, not 1.)

Punyaşala

Bu büyük kayalıktan iki yüz li kadar, uçurumlar ve dağ eteği boyunca gidince Pen-jang-she-luo'ya gelinir.

Ts'ung-ling dağının bir uzantısı olan dört dağın ortasında [alçak ve] yüzlerce Ch'ih genişliğinde bölgeleri kapsayan boş bir arazi vardır. Burada, yaz kış kar yağar, dondurucu rüzgârlar ve kar fırtınaları eser. Toprak tuza doymuştur ve hemen hemen [tahıllar dışında] hiç ürün vermez. Hiç ağaç yoktur sadece çalılıklar vardır. Çok sıcak zamanları olsa bile rüzgâr ve kar eksik olmaz. Seyyahlar kar yüzünden oluşan buhar [ve sis] sebebiyle nadiren buraya girerler. Tüccar konvoyları, kabileler bu zor ve tehlikeli noktalarda oldukça zorlanırlar.

Eski bir hikâye der ki: Önceden, müritleriyle beraber yaklaşık 10,000 kişi olan, binlerce devesi bulunan bir tüccar kafilesi vardı. Mallarını taşımak ve kâr etmek istiyorlardı. Rüzgâr ve kara yakalandılar, hem insanlar hem hayvanlar telef oldu.

Bu zamanlarda Ch'eh-p'an-t'uo bölgesine bağlı olan bir Arhat vardı. Bir bakışta bu tehlikeyi gördü ve merhametle yerinden kalktı. Onları kurtarmak için ruhanî güçlerini kullanmak istedi. Ama oraya geldiğinde çoktan ölmüşlerdi. Bunun üzerine, etrafa saçılan değerli eşyaları topladı, bir ev yaptı ve toplayabildiklerini buraya koydu. Yakındaki arazileri satın aldı, sınır şehirlere seyyahlar için evler yaptırdı. Şimdi ise tüccarlar ve seyyahlar onun cömertliğinin faydasını görüyorlar.

Buradan kuzeydoğuya doğru, Ts'ung-ling dağının doğusuna gidip, tehlikeli uçurumları ve derin vadileri, dik ve tehlikeli yolları geçip, her adımda kar ve rüzgârla karşılaşp sekiz yüz li kadar gidince Ts'ung-ling dağından çıkılır ve Wu-sha²⁵⁸ bölgesine gelinir.

Wu-Sha (Och)

Bölge çevresel olarak bin li, başkent de on li kadardır. Güneyden Şita ırmağı tarafından sınırlanır. Toprak zengin ve verimlidir; düzenli olarak ekilir ve bolca ürün verir.

²⁵⁸ Wu-sha, S. Beal tarafından Och (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 304.), T. Watters tarafından Usa veya Osh (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 290.) olarak okunmuştur. Wu-sha'nın yeri olarak araştırmacıların çoğu bugünkü Yeni Hisar olduğu üzerinde hemfikirdir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 211, not 1.)

Ağaçlar ve ormanlar yapraklarını çok uzaklara saçar. Bol miktarda çiçek ve meyve bulunur. Bölgede çok miktarda ve değişik türde yılkı atları yetiştirilir. Beyaz, siyah ve yeşil yeşim taşları bulunmaktadır. İklimi yumuşak ve güzeldir; rüzgâr ve yağmur mevsiminde gelir. İnsanların tavırlarında da kibarlık ilkelerinden bir şeyler bulmak mümkün değildir. İnsanların doğası sert ve yabanidir; yanlışlığı takip ederler, çok azında utanma duygusu vardır. Dilleri ve yazımları neredeyse Ch'ü-sha'nınkinin aynısıdır. Dış görünüşleri aşağılık ve iticidir. Giysileri deri veya yünden yapılmıştır. Ancak, Buda'nın kanunlarına karşı sıkı bir inançları vardır ve onu çok takdir ederler. Binden az rahibi olan on kadar tapınak vardır. Hinayana mezhebinin Sarvastivadin okulundandırlar. Birkaç yüzyıldır hükümdar ailesinin soyu yok olmuştur. Yöneticileri yoktur ama Ch'eh-p'an-t'uo bölgesinin egemenliği altındadırlar.

Samandhi'den Uyanmış Arhat Rivayeti

Başkentten iki yüz li kadar batıya gidince büyük dağa gelinir. Bu dağ kayalıklarda bir bulutmuş gibi duran bir buhar kümesiyle kaplanmıştır. Kayalıklar birbiri üzerinden yükselir ve durdukları yerlerden düşmek üzerelemiş gibi görünürler. Dağın tepesinde bir muhteşem ve gizemli birinin Stupası dikilidir. Bu eski bir hikâyedir: “Yüzyıllar önce bu dağ açıldı [veya parçalandı]. Ortasında gözleri kapalı olarak oturan bir Bhikşu göründü. Oldukça görkemli [veya iri yarı] görünüyordu ve [yüzü gözü] kurumuş bir şekildeydi. Saçı omuzlarına dökülmüş ve [sakalı] yüzünü kapatmıştı. Bu şeklini gören bir avcı bunu hükümdara ilettiler. Hükümdar onu görmeye bizzat gitti ve ona bağlılığını bildirdi. Başkentteki insanlar da değişik günlerde dinî bir övgü olarak tütsü yakmak ve çiçek sunmak için oraya gelmeye başladı. Hükümdar dedi ki “Bu yüce kişilikli adam da kim?” Bir Bhikşu yanıt olarak dedi ki “Bu, saçları omuzlarına dökülen, kaşaya kıyafetlerine bürünmüş adam, zihni söndüren Samadhi'ye girmiş olan bir Arhat'tır. Böyle bir Samadhi'ye girenler belirli bir işareti veya süreyi beklemelidir. Bazılarına göre Ghanta'nın sesini duydukları zaman uyanırlar; bazılarına göre ise, güneş ışınlarını gördükleri zaman uyanırlar ki bu onları bu mest olmuşluktan uyandıran bir işarettir. Böyle bir işaret olmadığında ise sessiz ve kımıldamadan kalırlar, bu mest olmuşluk vücutlarının bozulmasını engeller. [Eğer öğünlü yemekle beslenirse o Samadhi'den çıktıktan sonra teşekkür edecektir.] Bu uzun oruçtan sonra transtan uyandıklarında, vücutları yağla iyice ovulmalıdır, narin dokunuşlarla dudakları yumuşatılmalıdır. Bundan sonra Ghanta²⁵⁹ zihnin

²⁵⁹ Budizm'de ibadet zamanını ve diğer zamanları bildiren pirinçten yapılmış bir tür çandır veya gongdur.

Samadhi’de kalması yönünde seslenebilir.” Hükümdar da “Öyle olsun,” dedi ve gonga vurdu [veya vurulmasını emretti].

Ses neredeyse kaybolmuştu ama işareti fark eden Arhat onlara yukardan uzun süre baktı, sonunda dedi ki “Siz nasıl yaratıktırsınız? Bu kadar küçük ve sefil, kahverengi kaftanlar giymişsiniz?” “Bizler Bhikşularız!” diye cevapladılar. Arhat: “Peki, efendim Kasyapa Tathagata nerede yaşıyor?” diye sordu. “Uzun süren yüce bir Nirvana’ya ulaştı.” dediler. Bunu duyduktan sonra gözlerini kapattı, hayal kırıklığına uğramış ve ölmeye hazır bir adam gibi. Sonra aniden tekrar sordu “Şakya Tathagata dünyaya geldi mi?” İnsanlar: “Doğdu, ruhanî güçleriyle dünyaya rehberlik etti, o da Nirvana’ya girdi.” Bunu duyduktan sonra boynunu eğdi, uzun süre o şekilde kaldı. Daha sonra havaya yükseldi ve ruhanî bir değişim geçirdi. En sonunda bir ateş tarafından [veya kendini yakarak] yok edildi ve kemikleri yere düştü. Hükümdar kemikleri topladı ve oraya bir Stupa diktirdi.

Bu bölgeden kuzeye, zorlu dağları ve [ıssız] çöl ovaları geçip beş yüz li kadar gidince Ch’ü-sha²⁶⁰ bölgesine gelinir.

²⁶⁰ Ch’ü-sha’nın Kasa veya bugünkü Kaşgar olduğu konusunda araştırmacılar hemfikirdir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 306; Thomas Watters, *On Yuan Chwang’s Travels...*, s. 290; Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 168.) Ch’ü-sha, Çin kaynaklarında en çok Shu-le olarak geçmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 214, not 1.) S. Julien’in Shu-le okunuşunun yanlış olduğunu Srikritati okunuşunun ise doğru olduğunu S. Beal de kabul etmiştir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 306.) T. Watters’a göre Shu-le adı, Sulik veya Sulak yani Su anlamındadır. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang’s Travels...*, s. 291.) Rahip Hui-lin, Shu-le adının doğru okunuşunun Ch’ü-lu Shu-ta-le olduğunu ve bu adın bölgede bulunan bir dağın adından geldiğini açıklamıştır. Bu ad bazen “Kötü huylu bölge” olarak da çevrilmiştir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi’ne Göre..., s. 214, not 1.) Fa-hsien’in Seyahatnamesi’nde Ch’ü-sha, Chieh-ch’a olarak geçmekte ve bugünkü Kaşgar olarak belirtilmiştir. (James Legge, *A Record Of Buddhistic Kingdoms...*, 329-331.) Divanü Lügati’t-Türk’te pek çok yerinde geçen Kaşgar’ın mühim bir merkez ve ordugâh olduğundan, Ordu-kent denildiğinden, ayrıca Afrasyab’ın havasının güzelliğinden dolayı burada oturduğundan söz edilmektedir. (Besim Atalay, *Divanü Lügati’t-Türk...*, Cilt: 1, s.124, 343.) Kaşgar, tarihte karşımıza en yaygın olarak Shu-lo, Ch’ia-sha, Şulig ve Ordu Kent adlarıyla çıkmaktadır. Resmî Çin hanedanlık kayıtlarında geçen Shu-lo kelimesinin anlamı bilinmemekte olup, Pelliot, bu kelimenin Kâşgar’ın Sanskritçeleşmiş isminin kısaltması olduğunu belirtmektedir. Şulig kelimesi ise aynı sesin Tibetçe telâffuzu olmalıdır. Ch’ia-sha şeklindeki adlandırma ise Budist rahibi Hsüan-tsang’ın seyahatnamesinde ve daha sonra da ondan faydalanmış olan Çin resmî hanedanlık kayıtlarında görülmektedir. (R. Rahmeti Arat, “Kaşgar”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 6, İstanbul 1955, s. 409-411; Konuralp Ercilasun, *Ch’ing Hanedanı Zamanında Kâşgar*; 19. Yüzyıl Başına Kadar (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2003, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 19.) Kaşgar adı hakkında, Z. V. Togan ise, bu sözcüğün Sakaların dilinde Kaş hükümdarı anlamında olabileceğini belirtmiştir. (A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, 3. baskı, Enderun Yayınları, İstanbul 1981, s. 422.) E. Cahavannes, Su-le okuyup K’ü-şa da dediği Ch’ü-sha’yı, “Hükümdarları P’ei unvanını taşır. Hükümdar kendine A-mo-çi adını almıştır. Kia-şe kentinde yaşar. Türkler çok güzel kızlarından birini ona gelin olarak vermişlerdir. İki bin seçme askeri vardır. Halk, gök tanrıya kurban sunmayı gelenek haline getirmiştir.” olarak anlatmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 168.) Ayrıca, “Hükümdarlarının elleri ve ayakları altışar parmaklıydı. Altı parmaksız bir çocuk doğarsa onu tahta çıkarmazlardı.” açıklamasını da yapmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 168, not 86.) Muhtelif Çin kaynakları Kaşgar hakkında şu bilgiyi veriyor; “Kaşgar halkı darı, mısır, pirinç ve kenevir eker. Ekilebilen toprağı pek azdır. Fakat altın, gümüş, demir ve kükürt pek boldur. Kaşgar halkı yumuşak huyludur, içkiden, danstan ve

Ch'ü-Sha (Kaşgar)

Ch'ü-sha bölgesi yaklaşık beş bin li'yi aşkın genişliktedir. Çok kumlu ve taşlı topraktır ve çok az verimlidir. [Bölgede, çöl çoktur ve ekili arazisi veya humus azdır.] Düzenli olarak işlenmiştir ama az verimlidir. [Tarım ürünleri zengindir.] Çiçekler ve meyveler boldur. İmalatları ince çeşit dokunmuş kıl [keçe ve şayak] kumaştır. İnce doku pamuk ve halılar ustalıkla dokunmuştur. Hava yumuşak ve güzeldir; rüzgârlar ve yağmur düzenli olarak birbirine göre değişir. İnsanların yaradılışları [kaba] öfkeli ve atılgandır. Çoğunlukla yalancı ve hilekârdır. Saygı ve kibarlık kavramları [kuralları] zayıftır. [Dürüstlük duyguları eksiktir.] Bilime ve zanaata çok az kıymet verirler. Yeni bir çocuk doğduğunda tahta parçalarının arasına onun kafasını bastırmak geleneklerindedir. Görünüşleri sıradan ve bayağıdır. [Yüzleri ve gözleri çirkindir.] Vücutlarına dövme yaparlar. Gözkapağını ve etraflarını [yeşil renge] boyarlar [veya işaretlerler]. Yazmaları için yazılı karakterleri Hindistan'dan model almışlardır ve onlar harflerde bir dereceye kadar değişmeler ve hatalar olmasına rağmen esasen aynı biçimdedir [ve iyi korunmuştur]. Dilleri ve telaffuzları diğer ülkelerden farklıdır. Buda'nın dininde doğru [içten] inanç vardır ve onun çalışmasını ciddiyetle yaparlar. [İyilikler yaparak sevap kazanmaya çaba gösterirler.] Burada on binden çok izleyicisiyle birkaç yüz tapınak vardır. Hepsi Hinayana mezhebinin Sarvastivadin okuluna bağlı çalışırlar. Ancak, kuralları anlamadan, pek çok dini ilahiyi [metni] ezbere söylerler; sonuçta Tripitaka ve Vibhaşa²⁶¹ gibi eserleri başından sonuna kadar pek çoğu söyleyebilir.

müzikten çok hoşlanırlar. Kadınlar erkekler beraber eğlenirler. Bilhassa kadınları çok güzel dans ederler. Müslüman'dırlar." (Muhaddere N. Özerdim, "Çin kaynaklarına göre Çin Türkistanı'nın... II.", s. 106.) Fahsien'in Seyahatnamesi'ne göre ise, "Kaşgar bölgesi dağlık ve soğuktur. Sadece buğday yetişir, meyveleri de vardır. Burada Buda'nın dişleri de saklanır. Onları saklamak için stupa yapmışlardır. Pek çok Budist rahip vardır." (James Legge, *A Record Of Buddhistic Kingdoms...*, 296-297.) Hudut El-âlem ise Ch'ü-sha'ya yani Kaşgar'a dair, "Reisleri eski zamanda Halluhlardan (Karluklardan) veya Yağmalardan." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 64.) M.Ö. 3. yüzyıldan itibaren Kaşgar'da ve Tarım havzasında Türklerin varlıkları görülmektedir. (Wolfram Eberhard, *Çin'in Şimal Komşuları*, (çev. Nimet Uluğtuğ), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 87.) Ch'ü-sha'nın 635'te Çin'e elçi gönderdiğinde bölgelerinde yetişen mallardan ve "meşhur atlarından" da gönderdikleri bilinmektedir. (Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, Cilt 2, s. 81.) Kaşgar'da 18765-1876 arasında İngiliz seyyahların, 1876'dan sonra ise Rus seyyahların etkinliği görülmüştür. (Aleksandr Kolesnikov, *Rus Seyyahların Gözüyle Kaşgar*, (çev. Rakhat Abdieva), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010, s. 8.) 11. yüzyılda Orta Çağ Türk kültürünün en önemli iki yapıtı olan Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'i ve Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ü Lugat-it Türk'ü Kaşgar'da yazılmıştır.

²⁶¹ Vibhaşa, Budizm'in kutsal kitapları ve kuralları hakkında açıklamalar ve yorumlar içeren kitaplardır. (Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır...*, s. 32, 69.)

Buradan yaklaşık beş yüz li güneydoğuya giderek, Hsi-tuo ırmağını ve taşlık sarp kayalıkları geçerek, Chou-chü-chia²⁶² bölgesine gelinir.

Chou-Chü-Chia (Yarkent)

Bu bölge yaklaşık bin li yakındadır; başkent yaklaşık on li genişliğindedir. Uçurumlar ve dağ sığınakları tarafından çevrelenmiştir. [Surları, sağlamdır ve savunması güçlüdür.] Meskenleri çeşitlidir [ve nüfusu oldukça yoğundur]. Dağlar ve tepeler devam eden bir çizgide birbirini takip eder. Taşlık bölgeler her yönde yayılmıştır. Bu bölge sınırları iki ırmak üstündedir; tohumların ve meyve ağaçlarının yetiştirilmesinde başarılıdır. Çoğunlukla incirler, [üzümler, elmalar,] armutlar ve erikler vardır. Soğuk ve rüzgârlar yıl boyunca etkili olur. İnsanlar hırslı ve zalimdir. Yanlıklık, kurnazlık ve hainlik yaşam tarzlarıdır. Açıktan açığa soygunculuğa çalışırlar. Harfleri Ch'ü-sa-tan-na bölgesindekiyle aynıdır, ancak konuşma dili farklıdır. Kibarlıkları çok azdır. Edebiyat bilgileri [bilim çalışmaları] ve sanatları da aynı şekildedir. Triratna'ya dürüst ve içten inançları vardır. İbadetlerinin amaçları hayırlı işler yaparak sevap kazanmaya çalışmaktadır. Onlarca tapınak vardır, ancak çoğu dökülmüş durumdadır; Mahayana mezhebini benimsemiş yüzden çok izleyici [veya Budist rahip] vardır.

Bölgenin güney yakasında [veya ucunda] bir büyük dağ vardır. Yüksek geçitler ve doruklar birbirinin üstüne yığılmıştır [ve heybetli bir biçimde yükselir]. [Bitkiler soğuğa dayanıklıdır.] Kışın ve yıl boyunca çalılıklarla ormanla kaplanmıştır. Dağ akarsuları ve selleri [yukarıdan aşağıya çağıldayarak] her yana akar. Girintiler ve taş oyuklar ağaçlar arasında düzenli sırada oluşurlar. Hindistan'dan Arhatlar ruhsal gücünü göstererek, uzaktan gelir, burada rahat eder. Burada pek çok Arhat'ın Nirvana'ya varmıştır, böylece burada birçok Stupa dikilmiştir. Şimdiki durumda üç Arhat, dağ geçişlerindeki bu derin girintilerde Samadhi'ye girmişlerdir. Vücutları bozulmuştur [veya kurumuştur,

²⁶² Chou-chü-chia'nın, Chakuka olarak okunduğu ve bugünkü Yarkent olduğu görüşüne S. Beal ve T. Watters de katılmıştır. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 307; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 294.) Ancak, E. Chavannes, Chou-chü-chia'nın, bugünkü Kaşgar'ın Kargalık kasabası olduğunu ileri sürmüştür. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 171 ve not 91.) Sun Yü Seyahatnamesi'nde Chou-chü-chia'ya dair, "Chou-chü-chia'daki (Yarkent'teki) halk dağlarda yaşıyordu. Burada beş çeşit hububat yetişir. Buranın halkı bir nevi çörek (ekmek) yaparlar. Hayvanları kesmezler. Yalnız hayvan kendiliğinden ölürse keserler ve o zaman etini yerler. Adetleri ve dil Hotaninki gibidir. Yazıları da Brehmenlerinkine benzer." (Muhaddere N. Özerdim, "Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı'nın... II.", s. 108.)

sıskalaşmıştır]; saçları ve sakalları büyümeye devam eder, bu nedenle Budistler arada sırada onları tıraş etmek için gider. Bu bölgede, Mahayana mezhebine ait yazılar [veya Sutralar] çok boldur. Budizm'in Sutraları'nın bundan daha çok olduğu bir yer yoktur. Burada sayısız [veya yüz bin ayetli] dize koleksiyonu vardır ve bunlar on parçaya [veya cilde] bölünmüştür. Onların zamanından şimdiye kadar mükemmelce yayılmıştır.

Buradan doğuya gidilerek, yüksek dağların geçişleri ve vadileri kat edilerek, yaklaşık sekiz yüz li gittikten sonra, Ch'ü-sa-tan-na²⁶³ bölgesine gelinir.

Ch'ü-Sa-Tan-Na (Hotan)

Bu bölge yaklaşık dört bin li genişliğindedir. Büyük parçası hiçbir şeydir ancak kum ve çakıllıdır. Karanın tarıma elverişli kısmı çok daralmıştır. Toprak [tahıl ekimine ve] düzenli işleme için uygundur ve de bol meyve üretir. İmalatları; halılar, iyi kalitede kıl kumaşı ve ince dokunmuş ipeksi örgülerdir. Buna ek olarak, beyaz ve kara yeşim taşı

²⁶³ Ch'ü-sa-tan-na için Hsüan-tsang şu açıklamaları yapmıştır; "T'ang Sülalesi döneminde kullanılan edebi dilde bölge Ti-ju (Yer Sütü) anlamında kullanılmaktadır. Halk dilinde ise Huan-na bölgesidir. Hunlar onlara Yü-tun, Hulular onlara Hsi-tan ve Hintler onlara Ch'ü-tan demişlerdir. Eskiden Çince'de bu bölgeye Yü-t'ian denmiştir, ancak bu yanlıştır." (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 309.) Fa-hsien'in Seyahatnamesi'ne göre Hotan, zengin bir halka sahiptir ve Budizm'in Mahayana mezhebi oldukça yaygın bir inançtır. (James Legge, *A Record Of Buddhistic Kingdoms...*, 361.) E. Chavannes, Yü-t'ien olarak okuduğu Ch'ü-sa-tan-na'yı, "Hükümdarın oturduğu kentin adı Şi-şan'dır. Bölgenin dört bin seçme askeri vardır. Hükümdar tablolarla bezeli bir evde oturur. Halk, gök tanrıya tapınır, Buda'nın öğretilerini benimserler. Birbirleriyle karşılaştıklarında diz çökmeyi ihmal etmezler. Özel bir mektup aldıklarında açmadan önce başlarının üstüne kaldırırlar." olarak anlatmıştır. (Edouard Chavannes, *Çin Kaynaklarına Göre...*, s. 173-174.) Batı Göktürklerle vassal olan Ch'ü-sa-tan-na'nın 632'de Çin'e, bölgesinde bol miktarda çıkan yeşim taşlarıyla süslü kemerler gönderdiği bilinmektedir. Bunun nedeni olarak Çin'in Türkistan kentlerine saldırılarında duyulan kaygıdır. (Ahmet Taşağul, *Göktürkler*, Cilt 2, s. 82.) Hudud El-âlem'de Ch'ü-sa-tan-na için yani Hotan için, "İki ırmak arasında kurulmuştur. Sınırdan insan yiyen vahşi insanlar yaşar. Buranın sakinleri genellikle ham ipek ticareti yaparlar. Hotan hükümdarının büyük bir maiyeti vardır. Kendisini Türklerin ve Tibetlilerin beyi olarak tanıtır. Çin ve Tibet sınırında oturur. Bu Hotan beyinin bütün kasabalardan sorumlu beyleri vardır. Buradan yetmiş bin savaşçı çıkar. Hotan ırmağından ise yeşim taşı elde edilir." bilgisini vermiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 61.) 9. yüzyılın başlarında Hotan hükümdarının Uygurlara karşı cephe almak için Çin'e elçiler gönderdiği bilinmektedir. (Gülçin Çandarlıoğlu, *Sarı Uygurlar ve Kansu Bölgesi Kabileleri*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2004, s. 33.) Ch'ü-sa-tan-na'nın yani Khotan'ın en eski halkının Saka dilini konuşan İndo-Avupalı, özellikle İranlı bir topluluk olabileceği de ileri sürülmüştür. (Lajos Ligeti, *Bilinmeyen İç Asya*, (çev. Sadrettin Karatay), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1986, s. 233.) Muhtelif Çin kaynaklarından, Hotan hakkında toplu olarak şu bilgiyi elde ediyoruz; Hotan halkı çiftçilik, ipekçilik ve kenevircilikle uğraşır. Buğday, darı, pirinç çok yetişir. Güzel bahçeleri ve ormanları vardır. Meyveleri boldur, güzel şarap yaparlar. Yeşim taşı çok çıkar. Bu taşın mühürleri, ağaçtan yazı fırçaları vardır. Kadınlar şalvar kürk giyerler. Saç örgüleri vardır. Erkekler ata binerler. Budisttirler. Krallarının sarayları kırmızıya boyanmıştır. Altından bir başlık giyer. Merasimde kraliçeyle birlikte oturur. Selamlaşmalarda erkekler bir dizlerini yere kadar bükerek giyer. (Muhaddere N. Özerdim, "Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı'nın Şehirleri I.", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1-2, Ankara 1950, s. 235.) Moğolların Gizli Tarihi'nde Wu-tan (Ahmet Temir, *Moğolların Gizli Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 144.) olarak geçen Ch'ü-sa-tan-na, bugünkü Hotan'dır. Hotan ise, Çin'e bağlı Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güney batısında İpek Yolu'nun Taklamakan güney güzergâhı üzerinde yer alan tarihi bir vaha kentidir.

üretir. İklim yumuşak ve uygundur, ancak uçan kum [toz] bulutları ile onları getiren kasırgalar vardır. Kibarlık ve doğruluk bilgileri [veya erdemleri] vardır. İnsanlar doğal olarak sessiz ve saygılıdır. Önemli ilerleme elde edebildikleri edebiyat [veya klasik kitapları] ve sanat üzerine çalışmayı severler. İnsanlar kolay [ve huzurlu] koşullarda çalışmayı severler ve halkından memnundurlar. [Halk zengin ve mutludur, ahalisi güven içinde yaşamaktadır.]

Bu ülke müzikleri ile meşhurdur; insanlar şarkıyı ve dansı severler. Bazısı keçe ve yün giysi giyer; çoğu ipekli tafta ve pamuklu beyaz bez giyer. Dış davranışları tamamen medenilik doludur; gelenekleri uygun olarak düzenlenmiştir. Yazılı karakterleri ve cümlelerinin biçimleri Hint modeline benzer; harflerin şekilleri bir parça farklıdır. Farklılıklar, her nasılsa belli belirsizdir. Konuşma dili de diğer ülkelerden farklıdır. Geniş ölçüde Buda'nın kurallarını benimsemişlerdir. Tümü Mahayana mezhebinin öğretilerine çalışan beş bin izleyicisi ile yüzden çok tapınak vardır.

Bölgenin Kuruluşu ile İlgili Efsane

Hükümdarı oldukça cesur ve savaşçıdır. Geniş ölçüde Buda'nın kurallarına saygı duyar. Kendisinin Pi-sha-men Tanrısı'nın soyundan olduğunu söyler. Eski zamanlarda bu ülke çöp ve bozkırdı ve oturan kimseler yoktu. Pi-sha-men evini buraya sabitlemek için gelir. Aşoka'nın en büyük oğlunun, Takshasla'da ikamet ettiği zaman gözleri kör edildiğinde, hükümdar Aşoka çok kızgındı. Şefleriyle kabileleri ve vezirlerini cezalandırarak Hindukuş Dağı'nın kuzeyine sürgüne gönderir ve onlar çorak vadinin ortasına [mal varlıklarıyla] yerleşirler. Benzer şekilde sürgün edilen insanlar bölgenin bu batı sınırına vardıklarına kabileler aralarından birini lider yaparlar. O sıralarda doğu bölgesinin [veya Çin'in]²⁶⁴ kralının oğlu ve yakınları da bu ülkeden kovulmuştu, bölgenin batısında ikamet etmeye başlamışlardı. Burada ikamet eden insanlar hükümdar pozisyonunu kabul etmesi için de onu zorladılar. Aylar ve yıllar devrildikten sonra ve onların kuralları henüz oturmamışken bu iki topluluk arasında siyasi ve kültürel hiçbir ilişki olmamıştır. Bir gün iki topluluk da ava çıktıklarında ıssız bir yerde karşılaşmışlardı ve birbirlerine ailelerini, soylarını, soplarnı sormuşlardır. Ancak, soy üstünlüğü konusunda tartışmaya ve küfürleşmeye girince ordu gücüne başvurmaya karar vermişlerdir. Sonra aralarından biri der ki, “Ava gelirken savaşmak iki ordunun gücünü göstermez. Avlanma

²⁶⁴ Çin Budist eserlerinde görülen Tung-t'u (Doğu Toprakları) terimi Çin demektir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 223, not 1.)

yerinde savaşmak iyi değildir, geri dönünüz ve askerlerinizi eğitin. Belli bir tarihi belirleyerek geri gönün ve savaşın.” Sonra her biri kendi bölgesine döner ve süvarilerini çalıştırır ve savaş için askerlerini cesaretlendirirler. Belirlenen günde davullarla [ve sancaklarla] günün şafağında başlayarak tüm gün savaşmışlar. Batı ordusu hükümdarı mağlup olur. Onu kuzeye doğru izlerler ve başını keserler. Doğu hükümdarı, zaferinden sonra Batı bölgesi insanlarıyla halkını birleştirir ve onları kendi egemenliğine alır. Başkentini orta bölgeye taşımıştır ve duvarları kuvvetlendirilir; ancak toprak yetmemesinden dolayı korku ile dolmuştur. Planı tamamlamak için yer biliminden anlayan birini aradığını uzağa ve yakına duyurmuştur, Bu sırada omuzlarında içi su dolu büyük su kabağı taşıyan Pamşupata okulundan bir rahip, hükümdara ilerleyerek, der ki, “Ben yer biliminden anlarım.” Rahip bitmekte olan su kabağındaki suyla yürümeye başlar ve sonunda suyla çizilmiş çok geniş daireyi tamamlar. Bundan sonra çabucak kaçar ve kaybolur.

Suyun izlerini takip eden, hükümdar başkentinin temelini atar ve burada hüküm sürer. Yakınında hiçbir yükseklik olmayan bu kent saldırıda kolayca alınamayabilirdi. Eski zamanlardan şimdiye kadar bu kenti kimse ele geçirememiştir. Hükümdar başkentini bu yerle değiştirmiştir ve halkını buraya yerleştirmiştir. Hükümdar şimdi çok yaşlı olmuştur ve tahtın varisi yoktur. Soyu tükenmesinden korktuğu için, Vaisravana tapınağına giderek dua etmiştir. Vaisravana Tanrı yontusunun alını yarılarak içinden bir bebek çıkmıştır. Hükümdar onu alarak, sarayına dönmüştür. Bütün ülke tebriklerini göstermiştir, ancak bebek süt içmemiştir. Hükümdar bebeğin yaşayamayacağından korkmuştur. Sonra tapınağına dönmüştür ve bebeğin bakımı için soru yöneltir ve aniden Tanrı yontusunun önünde memeye benzeyen bir çıkıntı oluşmuştur. Ulvi bebek onu hevesle içmiştir. Vakti gelince en üstün güce ulaşmıştır. Bilgeliği ve cesareti ile atalarının şanını aratmadı. Kuralları [veya siyasi etkisi] uzağı yayıldı. Böylece atalarının şerefine bir tapınak yaptırmıştır. O zamandan bu zamana hükümdarın soyu sürmüştür. Ondan sonra gelenler de bu geleneği sürdürmüştür. Bu nedenle bugünkü kutsal tapınakta değerli eşyalar bulunmaktadır. Tapınakta aralıksız ayinler yapılmaktadır. Bu bölgenin hükümdarı Yer Meme tarafından beslendiğı için devlet adını Gustana olarak almıştır.

Vairocana Tapınağı

Başkentin²⁶⁵ yaklaşık on li güneyinde büyük bir tapınak vardır. Arhat Vairochana'nın şerefine [veya anısına] bölgenin önceki hükümdarı tarafından inşa edilmiştir.²⁶⁶

Eski günlerde, Buda'nın kuralları bu ülkeye henüz gelmemişken Arhat, Keşmir ülkesinden bu yere gelmiştir. Ormanın ortasına oturmuştur ve kendini meditasyona vermiştir. Bu sefer belirli kişiler onu açıkça görmüşlerdir, görünüşünden ve elbisesinden hayret etmişlerdir. Olan biteni ayrıntılı olarak geldiler ve hükümdara anlattılar. Hükümdar gecikmeden kendisini görmeye gitmiştir. Onun görünüşünü seyrederek, ona sordu ve dedi ki, “Bu karanlık ormanda tek başına oturan adam kimsin?” Arhat cevapladı, “Ben Buda'nın müridiyim; kendimi meditasyona vermek için burada oturuyorum. Görkeminiz Buda'nın prensiplerini yücelterek dini değerleri kurmalısınız [veya yaymalısınız], tapınak inşa edin ve rahipler sağlayın.” Hükümdar dedi ki, “Buda'nın nasıl bir erdemi vardır? Hangi ruhsal güç size, bir kuş gibi göçebe yaşamı yaşayarak onun kurallarını yaymaya çalıştırıyor?” Cevapladı, “Buda, yaşayan her şeye karşı sevgi ve merhamet doludur; üç katlı dünya boyunca yaşayan şeylere rehberlik etmeye gelmiştir; doğumla kendini meydana çıkarır ya da ölümle kendini saklar; gelir ve gider. Onun kurallarını dinleyenler doğumun ve ölümün gerekliliğinden kaçarlara; onun prensipleri tüm cahilleri dünyevi isteklerinden hala korur.” Hükümdar dedi ki, “Aslında her ne söylediyse yüksek önem taşıyor.” Sonra, düşündükten sonra, yüksek sesle dedi ki, “Büyük aziz benim hatırım için görünür ve kendini gösterir; onun görünüşünü görerek, sonra bir tapınak inşa edeceğim ve ona inanarak, onun nedenine ilerleyeceğim.” Arhat cevapladı, “Hükümdar tapınak inşa ederse, sonra başarılı değerleri nedeniyle, isteğini kazanabilir.”

Yapımı biten tapınağa, yakında ve uzakta büyük bir rahip ve insan topluluğu gelmiştir ancak toplanmaya çağırmak için çalacak Ghanta hala olmadığı gibi; Hükümdar dedi ki, “Tapınak bitmiştir, ancak Buda'nın görünüşü nerededir?” Arhat dedi ki, “Hükümdarın doğru inanca çalışmasına izin verin, ruhsal görünüş uzakta olamaz!” Aniden havada cennetten inen Buda'nın bir görünümü [veya sureti] belirir ve hükümdara inancının

²⁶⁵ Hotan'ın (Hoten'in) veya Ahma'nın başkenti İslam kaynaklarında iki ırmağın arasında olarak belirtilmiştir. (Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre...*, s. 204, 205.) Çin kaynaklarında da Hotan'ın başkentinin iki ırmağın (Karakaş ve Yorunkaş) arasında olduğu yazılmıştır. Bugün, Hotan'ın 20 li uzaklıktaki Kumat adlı yerde harabeye dönmüş Yotkan adlı kent Hotan'ın başkenti olduğu düşünülmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 225, not 1.)

²⁶⁶ Hsüan-tsang Biyografisi'nin beşinci bölümüne göre bu tapınak Hotan bölgesinin ilk Budist yapıtıdır. (Samuel Beal, *The Life Of Hiuen-Tsiang...*, s. 239.) Bu tapınak bugün, Hotan'ın Çalma Kazan adlı yerinde harabe olarak hala vardır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 225, not 2.)

onaylandığı bir Ghanta verir. Böylece hükümdar Buda'nın öğretilerine inanır ve onları dışarıya yayar.

Gosrngga Dağı

Saray kentinin yaklaşık yirmi li güneybatısında [veya güneyinde] Gosrngga Dağı²⁶⁷ vardır. Bu dağda [kayalardan oluşan] iki doruk vardır ve bu doruklar, dört tarafına olan bağlantıyı tepeleriyle engellemektedir. Vadilerden birinde bir tapınak inşa edilmiştir; burada Buda'nın yontusu vardır, zaman zaman görkeminin ışıklarını yayar. Burada, Buda önceden Deva ile birlikte insanlara Budizm'in öğretisini anlatmıştır. Buda, Burada bir hükümdar bulunacağına dair bir kehanette bulunmuştur ve Mahayana mezhebini benimsemiş bir devlet kuracağını da belirtmiştir.

Niu-chiao Sahan Dağı'nın büyük mağaralarından birinde coşkuya dalmış [veya Nirvana'ya girmiş] bir Arhat vardır; Maitreya Buda'nın²⁶⁸ [dünyaya] gelişini beklemektedir. Birkaç yüzyıldır sabit saygılarını ona ödemişlerdir. Son bir kaç yıldır dağın üstündeki kayalar düşmüştür ve mağaranın yolu tıkamıştır. Bölgenin hükümdarı askerleri sayesinde düşen kayaları kaldırmak istemiştir, ancak siyah arıların saldırısına uğramışlardır. Bu arıların iğnesi insanı zehirlerler. Bu nedenle bu güne kadar mağaranın girişi açılmamıştır.

Dirghabhavana Tapınağı

Başkent'in yaklaşık on li güneybatısında, içinde Chia-chu²⁶⁹ ile yapılan Buda'nın ayakta duran bir yontusunun olduğu Dirghabhavana²⁷⁰ adında bir tapınak vardır. Aslında bu yontu Kuça'dan getirilmiştir ve burada kalmıştır.

²⁶⁷ Gosrngga Dağı, Sığır Boynuzlu Dağ anlamında olup Budistler için kutsal bir yerdir. M. A. Stein, Hotan'ın Karakaş ırmağının yukarısında bulunan Ucat köyünün ırmağın karşısındaki Ulughat dağının bir çıkıntısı olan Komari dağının Gosrngga Dağı olabileceğini ileri sürmüştür. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 227, not 1.)

²⁶⁸ Buda'dan sonra gelecek olan Budalardan biridir. (K. Hawkins Bradley, *Buddhism...*, s. 132.)

²⁶⁹ Chia-chu, Çin'e özgü lakalı bez parçalarının da kullanıldığı bir yontu sanatıdır.

²⁷⁰ S. Julien'in Dirghabhavana olarak çevirdiği bu tapınağın adını T. Watters, Tikabhavana olarak çevirmiştir ve bu tapınağın Yotkan'ın dört mil güneybatısında olduğunu ortaya koymuştur. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 310.)

Eski zamanlarda bu bölgeden Kuça'ya sürgün edilmiş olan vezir sadece bu yontuya ibadet etmiştir. Sonraları [bir laf çıkmasından dolayı] kendi ülkesine geri döndüğünde, akli hala o yontudaydı. Bir gece yarısından sonra yontu kendini aniden o vezirin evine getirmiştir. Vezir kendi evini bırakarak [veya satarak] bu tapınağı inşa ettirmiştir.

Po-chia-yi (Bhagai) Kenti

Başkentten yaklaşık üç yüz li batıya gidilince, Po-chia-yi²⁷¹ kentine gelinir. Bu kentte yaklaşık yedi Ch'ih yükseklikte oturan Buda yontusu vardır ve güzelliğin tüm ayırt edici işaretleri ile işaretlenmiştir. Görünüşü gösterişli ve değerlidir. Kafasında dışarıya her zaman parlak ışık saçan değerli taş süsleme [veya taç] vardır. Genel gelenek şu etkidedir: Bu yontu önceden Keşmir bölgesine aitti; duacıların etkisiyle kendisini buraya çıkarmıştır. Eski zamanlarda bir Arhat ölüm noktasında bir Sramaneraka müridi vardır. Ekilmiş pirinç pidesi yemek istemiştir. Arhat ilahisi gücüyle Gustana'da bu çeşit pide görmüştür, olağanüstü gücüyle pideyi getirmek için kendini oraya taşımıştır. Sramaneraka onu yer, Gustana bölgesinde yeniden doğmak için dua eder. Onun önceki kaderinin sonucu olarak orada hükümdarın oğlu gibi doğmuştur. Hâkimiyeti başardığında [veya tahta geçtiğinde], tüm komşu bölgeleri gücüyle korkutmuştur. Hindukuş Dağı'nı geçerek, Keşmir'e saldırmıştır. Keşmir'in hükümdarı [atlı] askerlerini istilacılara karşı koymak için bir görünüşle toplanmıştır. Burada Arhat hükümdarın gücünü kullanmaması için uyarmıştır ve demiştir ki, "Onları püskürtebilirim." Sonra Gustana hükümdarı ile buluşmaya gitmiştir, onu Buda öğretisiyle telkin etmiştir.

Hükümdar önce inancı olmadığından askeri hazırlıklarına devam etmeye karar vermiştir. Burada Arhat, hükümdarın eskimiş Sramaneraka giysilerini göstererek onun önceki yaşam koşullarını ona anlatmıştır. Bunları gören hükümdar önceki yaşamının²⁷² bilgisine ulaşmıştır ve Keşmir'in hükümdarına giderek [özür dileyerek] onun dostluğunun uğraşını yapar. Sonra o askerleri dağıtmıştır ve geri dönmüştür. Onu şerefliendiren Buda yontusunu sefer sonunda kendi bölgesine götürüp nadir değerlerini resim için istediye bu

²⁷¹ Po-chia-yi, S. Julien'in Pogai, T. Watters'in Bhagya olarak çevirdiği S. Beal'in ise Bhagai olarak çevirdiği bir kenttir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 314.) Huang Wen-pi Po-chia-yi'nin bugünkü Hotan'ın Guma kasabasının 7 km güneydoğusunda ve Taklamakan çölünün kenarında bulunan Tunak, yani bölge dilinde Butlık (Budalık) denilen yerde olduğunu ileri sürmüştür. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 229, not 1.)

²⁷² Budist rahipleri yaşayan bedenin öncesinde bir yaşam yaşandığına inanmaktadır. Önceki yaşamda ya insan ya da cin veya hayvan bedeni olarak yaşamış olabilirler. Kişi önceki yaşamda iyilik yapmışsa reenkarnasyon sonucunda iyi bir yaşama sahip olur; aksine kötülük yapmışsa kötü bir yaşam veya hayvan yaşamı yaşayacağına inanırlar. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 230, not 1.)

yontuyu kaldırmak olanaklı olmadı ve tapınağı buraya yaptırmıştır. Budist rahipleri buraya çağırmıştır. Hükümdar kendi saç süsünü [veya tacını] yontuya takmıştır ve bu saç hükümdarın hediyesi olarak yontunun başındadır.

Sıçan Mezarlığı Rivayeti

Başkent'in yüz elli ya da yüz altmış li batısında, düz yolun karşısındaki büyük kumlu çölün ortasında, küçük bir tepe vardır. Burası sıçanların çukurları ile oluşturulmuş [bir sıçan mezarlığıdır].²⁷³ Bunu genel bir hikâyeye olarak duymuştum: “Bu çölde kirpiller kadar büyük sıçanlar vardır, tüyleri altın ve gümüş rengindedir. Bu renkte olan diğerlerinin başıdır. Her gün deliğinden çıkar ve yürür, diğer sıçanlar da onu izler. Eski günlerde Hun generali ordusuyla bu bölgenin sınırlarını yağmalamak için gelmiştir. Sonunda sıçan mezarlığına vardığında, askerleri kamp kurmuştur. Sonra on binlerce askeri yöneten Gustana'nın hükümdarı gücünün saldırmaya yetmeyeceğinden korkuyordu. Bu çöl sıçanlarının olağanüstü gücünü bilir ama onlara henüz herhangi bir dini ibadet yapmamıştır. Ancak hükümdar şimdi yardım için nereye başvuracağını bilemez. Vezirler de hep tetikteydi ama çare bulamıyorlardı. Sonunda sıçanlara dini ibadete [kurban kesmeye ve tütsü yakmaya] karar verdi ve yardımlarını istedi. Bu durumda ordusu biraz güçlenecekti. O gece Gustana'nın hükümdarı rüyasında baş sıçanı görmüştür, sıçan ona dedi ki, “Sana saygılı bir biçimde yardımcı olmayı dilerim. Yarın sabah askerlerini harekete geçir; düşmana saldır, zafer kazanacaksın.”

Gustana'nın hükümdarı, kendisini koruyan sihirli güce güvenerek, ansızın süvarilerini süsledi ve şafaktan önce askerlerini düzenledi. Hunlar bu saldırıyı duyarak korkuyla hazırlık yaptı. Atlarını dizginlemek için acele ettiler ve savaş arabalarını hazırladılar, ancak deri zırhlarını, atlarının elbiselerini, ok ve yaylarını, elbiselerinin tüm kilitlerini sıçanlar tarafından kemirilmiş olarak buldular. [Hun ordusu bu saldırı karşısında ölüme mahkûm oldu.] Bunun üzerine generalleri öldürüldü ve askerleri mahkûm oldular. Hunlar düşmanlarının tanrı tarafından korunduğuna inandılar. Gustana'nın hükümdarı, sıçanlara minnettarlıkla, bir tapınak inşa etti ve kurbanlar sundu. Hürmet ve saygı almayı devam ettirmek için nadir bulunan değerli şeyleri onlara sundular. Sonuç olarak, insanların

²⁷³ Stein'in bölgedeki araştırmasına göre, tarihteki Fare mezarlığı bugünkü Guma kasabasının doğusunda yer alan Pialma adlı yerin doğusuna 16 mil uzaklıktaki Kumrabat Padişahı'nın mezarlığı yani halk dilinde Kaptar Mezarlığı (Güvercin Mezarlığı)'dır. Yöre halkı bu mezarın İmam Şakir'in mezarı olduğuna inanır ve kutsal bir yer olarak ibadet eder. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 230, not 2.)

en yükseğinden en düşüğüne, bu sıçanlara saygı gösterdiler ve kurbanlarıyla gönüllerini almak için yarışa girdiler. Sıçan mezarlığını geçerken savaş arabalarından inerler ve saygılarını gösterirler, ibadet ettikleri gibi başarı için de dua ederler. Bazısı giysiler, oklar, yaylar sunarlar; bazıları kokular, çiçekler ve değerli etler sunarlar. Bunların çoğu bu dini törenleri isteklerini elde etmek için yapmışlardır; ancak bunları yapmazlarsa felaketlerin oluşacağından emindirler.

Sa-mo-joh (Samajna) Tapınağı

Saray kentinin beş ya da altı li batısında Sa-mo-joh²⁷⁴ adında bir tapınak vardır. Bu tapınağın ortasında yaklaşık yüz Ch'ih yüksekliğinde, pek çok olağanüstü işaretler gösteren [ve zaman zaman dışarı gizemli ışık saçan] bir Stupa vardır. Önceden bir Arhat vardı, uzaklardan gelmiş ve bu ormanda ev almıştı. O, ruhsal gücüyle dışarıya olağanüstü ışık yaymıştır. Sonra hükümdar gece vakti sarayının kulesinden ormanın ortasında, parlak bir ışığın parladığını uzaktan görmüştür. Bazı adamlarına bunun ne olduğunu sormuş, onlar da der ki, “Uzaktan gelen bir Arhat vardır, bu ormanda tek başına oturur. Onun doğaüstü gücünün çalışması bu ışığı dışarı dağıtmıştır.” Hükümdar sonra askerleriyle o yere gitmiştir. Meşhur bilgeyi görerek yürekten saygıyla dolmuştur ve her durumda ona hayranlığını sunduktan sonra, saraya gelmesi için onu davet etmiştir. [Arhat: “Her şeyin kendine göre uygun bir yeri vardır ve herkesin kendi istediği olur. Gönlüm bu ıssız ormanı ve batağı ister, saray ve konak benim ilgim dışındadır.” demiştir.] Hükümdar ona olan saygı iki katına çıkmıştır ve ona olan saygısının karşılığı olarak onun için bir tapınak inşa ettirmiştir ve bir Stupa yükseltmiştir.

[Stupa yapılırken Arhat, birkaç yüz tane Şarira bulmuştu ve çok sevinmişti.] Hükümdar keyif ve düşünceyle dolmuştur, “Bu Şariralar biraz geç gelmiştir; eğer onları önce ben bulsaydım bu Stupa'nın altına onları yerleştirebilirdim ve burası kutsal bir yer olabilirdi.” Sonra tapınağa giderek, Arhat'ı sordu. Arhat dedi ki, “Hükümdarın endişesini yok edin. Onları uygun bir yere yerleştirmek için altın, gümüş, bakır, demir ve taş sandıklara koymalıyız ve bunlar bir gün içinde bitirilmelidir.” Sonra kalıntıları süslenmiş arabanın üstünde taşıyarak, tapınağa getirmişlerdir. Hükümdar ve yüzlerce görevlinin yanı

²⁷⁴ S. Julien, S. Beal ve T. Watters, Sa-mo-joh Tapınağı'nın adını Samajna biçiminde çevirmişlerdir. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 316; Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 302.) Stein'e göre Samajna Tapınağı, bugünkü Yotkan'ın 1 mil batısında bulunan Somiya köyündedir. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 232, not 1.)

sıra çok sayıda seyirci vardır. Sonra Arhat sağ eliyle Stupa'yı kaldırır ve onu avuç içinde tutarak, hükümdara adres gösterir ve der ki, “Şimdi kutsal kalıntıları Stupa'nın altında gizleyebilirsin.” Bu doğrultuda sandıklar için bir yer kazılmıştır ve hepsi buraya gömülmüştür. Arhat incitmeden ya da işini zorlaştırmadan Stupa'yı yerine koymuştur.

Seyirciler bu mucizeye çok sevinirler, Buda'ya inanırlar ve içlerinde onun kuralları için artan bir saygı hissederler. Sonra hükümdar, vezirlerini göstererek, der ki, “Buda'nın gücünün hesaplanmasının zor olduğunu ve onun ruhsal yeteneklerinin ölçülmesinin zor olduğunu duydum. Bir keresinde vücudunu on milyon parçaya böldüler; diğer zamanlar Deva ve insanlar arasında görünür, ellerinin avucunda dünyayı kimseyi rahatsız etmeden tutar. Kurallarını ve karakterini olağan kelimelerle açıklar, böylece insanlar ve diğerleri onu anlarlar. Onun ilahi gücü paylaşılmaz, onun akli dille anlatılmaz. Onun ruhu geçmiştir, ancak onun öğretisi kalır. Onun doktrininin nezaketi ile besleyenler onun talimatlarına iştirak eder; onun talimatlarını izleyenler ve onun ruhsal aydınlanmasını amaçlar, onun mutluluğunun ne kadar büyük olduğunu, anlayışının ne kadar derin olduğunu bilir. [Sade yemekleri yiyerek, göl suyunu içerek ve doğanın tadını alarak bu ruhsallığı anladım. Bunu da onun şevketine borçluyum. Böyle olayların daha yüzlercesi bulunabilir.] Buda'ya saygı göstermeliyiz ve onu şerefleştirmeliyiz. Onun kurallarının gizemleri sonra sizlere açık gelecektir.”

Ma-She Tapınağı ve İpek Böceğinin Bölgeye Girişi

Saray kentinin beş ya da altı li güney doğusunda Ma-she²⁷⁵ adında bir tapınak vardır. Bölgenin önceki hükümdarının eşi tarafından kurulmuştur. Eskiden bu bölgedekiler dut ağaçları ya da ipekböcekleri hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı. Doğu ülkelerinde olduğunu duyunca, onlara araştırmak için elçi gönderdiler. Bu sefer doğu bölgesinin hükümdarı bu sırrı tuttu ve hiçbirine bunun bilgisini vermedi. Bölgesinin sınırlarını korumuş ve hem dut tohumlarının hem de ipekböceklerinin yumurtalarının yurt dışına çıkmasını yasaklamıştır.

Gustana'nın hükümdarı doğu bölgesinin prensesi ile bir evlilik birlikteliği ile için doğu bölgesinin hükümdarına gitmiştir, ona bağlılığını ve alçak gönüllüğünü göstermiştir. Hükümdar, komşularını istediklerine razı etmek için bunu kabul etmiştir. Sonra

²⁷⁵ Ma-she, T. Watters'e göre seyahatnamenin Tibet nüshasındaki Ma-dza'dır. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 290.) Ma-she, Stein'e göre ise bugünkü Yotkan'ın güneydoğusuna 1 mil uzaklıktaki Kum-i Şaidan'dadır. (Erkin Ekrem, *Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre...*, s. 234, not 2.)

Gustana'nın hükümdarı saray prensesine eşlik etmek için bir elçi göndermiştir ve sonraki yönergeleri verir: “Doğu prensesi ile konuşun, Bizim ülkemizin ne ipeği ne de ipekli şeyleri vardır. Yanınızda biraz dut tohumları ve ipekböcekleri getirmeniz iyi olacaktır, sonra kendiniz için ipekli giysi yapabilirsiniz.”

Prenses, bu kelimeleri duyar, gizlice dut tohumlarını ve ipekböceği yumurtalarını temin eder ve şapkasında onları gizler. Sınıra vardığında, koruyucu her yeri arar, ancak prensesin şapkasını çıkarmaya yeltenemez. Sonra Gustana bölgesine varır, Ma-she tapınağının olduğu yerde hükümdar prensesi karşılayarak saraya getirmiştir. Prenses ipekböceklerini ve dut tohumlarını burada bırakır.

Bahar zamanı, dut tohumlarını ekerler ve ipekböceklerinin yiyecekleri yaprakların oluştuğu zamandır. İpekböcekleri kozasından çıkınca dut yapraklarıyla beslenirler. Ancak ilk zamanlarda farklı çeşitte yaprakları beslemek zorunda kalınır. Sonraları dut ağaçları gelişmeye başlar. Sonra prenses aşağıdaki emri taşın üzerine yazar, “İpekböcekleri kelebek olup uçuşlarını yaptıktan sonra kozaya dönüşebilir bu süreçte kimse ipekböceklerine zarar vermeyecektir. Kim bu kurala karşı gelirse bu tanrının gücüne gider ve harika korunmadan mahrum kalabilir.” Sonra ilk ipekböceklerinin yavruladığı bu yerde tapınak yapılır. Söylediklerine göre burada ilk dikilmiş eski ağaçların kurumuş gövdeleri vardır. Eski zamanlardan şimdiye bu bölgede ipekböceklerini bir kimsenin öldürmesine ve el altından ipeğin götürülmesine izin verilmez. Biri buna uymazsa gelecek yıl için ipekböceği yetiştirmesine izin verilmez.

Ejder Davulu ile İlgili Rivayet

Başkentin yaklaşık iki yüz li güney doğu yakınında kuzey batıya akan büyük bir ırmak vardır.²⁷⁶ Onları tarlalarını sulamak için bu ırmaktan yararlanmaktadır. Bir zaman sonra bu akıntı akmayı bırakır. Hükümdar, bu acayip durumda şaşırır. Bunun üzerine arabaya binerek Arhat'a gider ve ona sorar, “İnsana yararı olan büyük ırmağın suları aniden durdu. Bunun nedeni nedir? Benim yönetimin adaletsiz midir? Benim yararlarım (erdemlerim) geniş ölçüde dünya boyunca dağıtılmamış mıdır? Eğer böyle değilse, benim ne yanlışım vardır? Neden bu felakete izin verilmiştir?”

²⁷⁶ E. Ekrem, bu ırmağın bugünkü Hotan'ın güneydoğusundaki Yöyüngaş (Beyaz Yeşim Taş) ırmağı olabileceğini Chi Hsien-lin'e dayanarak açıklamıştır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 208, not 1.)

Arhat dedi ki, “Sizin yönetiminiz adaletlidir ve halkınız sizden memnundur. Irmağın akışının kesilmesi ejderin içinde oturması nedeniyledir. Kurban sunmalısınız [veya ayinler düzenlemelisiniz] ve dua etmelisiniz sonra ırmak eski haline dönecektir.”

Sonra hükümdar arabasıyla döndü ve ırmağın ejderine kurban sundu. Aniden bir kadın akıntıdan çıktı ve ona doğru ilerleyerek dedi ki, “Benim eşim henüz öldü ve benim başkasıyla evlenmeme emri verdi. Bu nedenle ırmağın akışı kesilmiştir. Eğer sizin memurlarınızdan birisi benimle evlenirse ırmak eskisi gibi akacaktır.”

Hükümdar dedi ki, “Sizin isteklerinizi karşılayacağım.” Kadına dönüşen ejder istediğini elde edebileceği için sevinçle hükümdarın memurlarını [veya vezirlerini] izledi.

Hükümdar saraya döndü ve ona bağlı olanlara şunu söyledi, “Büyük vezir devletin kalesidir. Tarım uğraşan insan ise yaşamın sırrıdır. Güçlü bir vezir desteği olmazsa devlet yıkılabilir; eğer devlet yiyeceksiz kalırsa insanlar ölür. Bu gibi felaketlerin varlığında ne yapılabilir?”

Büyük vezir oturduğu yerden kalkar, kendini yere yatırır ve der ki, “Uzun zamandır faydasız bir yaşamım vardı ve hep önemsiz bir vazife tuttum. Ülkeme yararlı olmayı istememe rağmen, hiçbir görev sunulmadı. Şimdi beni seçmeniz için size dua ediyorum ve istekleriniz için yapabileceğimin en iyisini yapacağım. Bütün insanların iyiliği bir vezirin yaşamı mıdır? Bir vezir ülkenin desteğidir; insanlar ise temelidir. Hükümdarımıza tereddüt etmemesi için yalvarıyorum. Sadece erdemi güvence altına almak için, bir tapınak yaptırırım.”

Hükümdar razı oldu, tapınak yapıldı. Bunun üzerine vezir ejderin sarayına girmek için izin ister. Sonra bölgenin tüm yöneticileri ve insanları müzikle sevinçle veziri beyaz giysiler içinde giydirmişlerdir. Hükümdarla vedalaşır ve saygılı bir biçimde bölgenin insanlarından ayrılmıştır. Böylece, beyaz atıyla ırmağa girmiştir. Akıntıya ilerler, batmaz, ırmağın ortasında kırbacıyla vurunca suda bir boşluk açıldı ve orada yok oldu. Kısa bir süre sonra suda batmayan üzerinde Candana [veya sandal ağacı]²⁷⁷ davulu ve bir mektup olan beyaz at ortaya çıkar. Mektupta kısaca şu içerik vardır: “Hükümdar siz incelikli bir seçimle en uygun adayı seçtiniz. Daha çok iyilik yaparak devleti güçlendirmenizi temenni

²⁷⁷ Candana, Latincesi *Sirium myr-tifolium* olup çam ağacına benzeyen kokusu hoş Sandal ağacıdır. (Metin Sarıbaş, *Bitki Adları Sözlüğü*; ..., s. 194.)

ediyorum. Bu büyük davulu başkentin güneydoğusuna asarsanız düşman saldırılarını size önceden ses çıkararak bildirecektir.”

Böylece ırmak akmaya başladı ve şimdi bile insanlara yarar sağlar. Yıllar sonra ejderin davulu asıldığı yerden yok olmuştur, ancak burada yapılan Davul Gölü Tapınağı²⁷⁸ ayaktadır ama rahibi yoktur ve çölleşmiştir.

Eski Savaş Alanı

Saray kentinin üç yüz li doğusu yakınında [ve birkaç Ch'ing²⁷⁹ genişlikte] büyük bir çöl bataklığı vardır. [Burada hiç ot yoktur.] Arazi yukarıya doğrudur ve yüzeyi kırmızımsı siyahtır. Eski insanlar durumu şöyle açıklar: Burası Hotan ordusunun yenildiği yerdir. Eski zamanlarda doğu bölgesinin ordusu bir milyon kişilik ordusuyla batı bölgelerini istila eder. Gustana'nın hükümdarı, onun tarafında, on binlerce süvarisini donanmıştır ve düşmanla savaşmak için ilerlemiştir. Bu yere gelerek, iki ordu savaşır. Batının askerleri yenilmiştir, parçalara ayrılmıştır ve hükümdar mahkûm edilmiştir. Tüm görevliler hiç birini bile kaçırmadan öldürmüşlerdir. Yer kan ile boyanmıştır ve onun izleri hala kalmıştır.

Bhima Kentindeki Sandal Buda Yontusu

Savaş alanından doğuya otuz li gidildikten sonra Bhima²⁸⁰ kentine gelinir. Burada sandal ağacından yapılmış oturma pozisyonunda Buda'nın yontusu vardır. Yontu yaklaşık yirmi Ch'ih yüksekliğindedir. Pek çok mucizeye çalışır ve sabit bir şekilde parlak bir ışık yansıtır. Herhangi bir hastalığı olanlar vücutlarında rahatsız oldukları bölgeye karşılık gelen yere yontu üstünde altın yaprak kaplar ve ansızın iyileştirilmişlerdir. Duacılara onu adres gösteren insanlar çoğunlukla kendi isteklerini samimi bir karşılık alırlar. Bu yerlilerin söylediğidir: Eski zamanlarda bu yontu Buda yaşarken Chiao-sahng-mi hükümdarı U-to-yen-na²⁸¹ tarafından yapılmıştır. Buda dünyadan ayrıldığında, onun kendi yontusu uçarak

²⁷⁸ Stein'in araştırmasına göre, Hotan'ın başkenti Yotkan'ın güneydoğusunda Aydingöl adlı bir göl vardır ve bu gölün güneydoğusunda Nağara-hane adlı bir tepe bulunmaktadır. Bu bölge davulun asıldığı yer ve tapınağın yapıldığı yer olabilir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 237, not 2.)

²⁷⁹ Ch'ing, yaklaşık 6,5 hektar genişliğinde Çin'e özgü bir uzunluk ölçüsüdür.

²⁸⁰ Bhima kentinin adının kökenine dair T. Watters, "Hotan bölgesinin kutsal tanrısı Bhima yani Tibet Budizmi'ndeki kadın tanrı Sri Mahadevi'dir" açıklamasını yapmıştır. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 303.) Bhima, bugünkü Uzun-tatı veya Kanaçin olabilir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 238, not 2.)

²⁸¹ U-to-yen-na, Budizm tarihinde ilk Buda yontusunu yaptıran kişi olarak bilinmektedir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 239, not 2.)

bölgenin kuzeyindeki, Ho-lo-lo-chia²⁸² kentine gelmiştir. Bu ülkenin insanlar zengin ve başarılıdır. Toplumda önyargı ve batıl inanç [veya kâfir öğreti] egemen olduğundan yontu oraya geldiği zaman onun muhteşem sihrini görmelerine rağmen kimse ona saygı göstermemiştir.

Sonraları yontuya boyun eğen ve selamlayan, acayip görünüşü ve giysisiyle bir Arhat'ı gören bölge insanları onun hükümdara söylemek için acele etmiştir. Hükümdar yabancının kum ile örtülmesi gerektiği buyruğunu vermiştir. Bu sefer Arhat'ın vücudu kum ile kaplanmış, beslenmek için yiyeceği boşu boşuna aramıştır. Kendini her zaman yontuya saygı duyan ve ibadeti ile onu şerefliendiren bir adam vardı. Şimdi Arhat'ı bu koşulda görünce, gizli bir biçimde ona yiyecek verdi. Arhat ayrılırken, bu adamı adres gösterdi ve dedi ki, “Yedi gün sonunda bu şehri tamamen kaplayacak kum ve toprak yağmuru olacaktır, kısaca yaşayan hiçbir canlı bırakmayacaktır. Bunun bilgisi altında planlarını yapmalısın ve kaçmalısın. Beni toprak ile örttüler, bu onların sonudur.” Bunu söylemiştir ve anında yok olmuştur.

Bu adam kente girerek, akrabalarına olacakları söyler, ancak hiçbir şey yapmadılar üstelik onunla alay ettiler. İkinci gün büyük rüzgâr aniden yükseldi, tüm kirli toprağı taşımıştır, çeşitli cisimleri devirmiştir. İnsanlar bu adama küfürler etmiştir.

Ancak bu adam kesinlikle olacak olanı bildiğinden, kendisi için kentin dışına çıkan bir yeraltı geçiş yeri kazmıştır ve uzanarak gizlenmiştir. Yedinci gün gece yarısından sonra her yere kum ve toprak yağmıştır ve tüm şehri doldurmuştur. Bu adam tüneli boyunca kaçmıştır ve doğuya gitmiştir. Adam Bhima kentine gelmiştir ve yontu da onun peşi sıra gelmiştir. Ansızın ibadetini yapmıştır ve bundan başka evini değiştirmeye cesaret edememiştir. Eski kayıtlara göre şu söylenmiştir, “Şakya'nın kuralları sona erdiği zaman bu yontu Ejder Sarayı'na girecektir.”

Ho-lo-lo-chia kenti şimdi büyük kum tepeleridir. Komşu ülkelerin hükümdarları ve insanları uzak yerlerden gelerek güçlkle tepeyi kazmaya ve orada bulunan değerli şeyleri aramaya çalışmıştır. Ancak bu kentin sınırlarına vardıkları gibi, bir öfkeli rüzgâr türer, koyu bulutlar cennetin dört bucağından bir araya gelir ve buraya gelenler kendi yollarını bulmadıkları için kaybolurlar.

²⁸² S. Beal, Ho-lo-lo-chia kentinin belki de Ourgha olabileceğini ortaya koymuştur. (Samuel Beal, *Si-Yu-Ki: Buddhist Records...*, s. 322.)

Ni-jang (Niya) Kenti

Bhima vadisinin doğusunda bir kumlu çöle girilir ve yaklaşık iki yüz li gidildikten sonra, Ni-jang²⁸³ kentine gelinir. Bu kent yaklaşık üç ya da dört li genişliğindedir. Büyük bir bataklıkta [veya sazlıkta] kuruludur. Bataklığın toprağı sıcak ve yumuşaktır, bu nedenle üstünde yürümek zordur. Sazlarla [veya ince kamışla, hasır otuyla] kaplanmış ve çayırlar arasında yol ya da patika yoktur. Sadece kente giden birinin zorlukla geçebileceğı bir yol vardır. Bu nedenle herkes kente giderken bu yoldan geçmek zorundadır. Gustana hükümdarının doğu sınırının koruyucusu [veya garnizonu] bu kenttir.

Büyük Çölün Doğu Bölgelerine Yolculuk

Buradan doğuya giderek, büyük bir kum çölüne girilir. Bu kumlar büyük mesafe için sürüklenen sel gibi, rüzgâra göre yığılır veya dağılır. Yolcular tarafından arkada hiçbir iz bırakılmadığından çoğu zaman yol kaybedilmiştir. Sınırsız bir şekilde açılan çölde hiçbir işaret olmadığından yolcular işaret için hayvanların kemiklerini biriktirir.²⁸⁴ Ne su ne de çayır bulunur. Sıcak rüzgârlar çoğu zaman eser. Bu rüzgârlar hızlıca esmeye başladığında hem insanlar hem de hayvanlar allak bullak olur ve baygın hale gelirler. Zamanla üzgün ve dokunaklı notalar [şarkılar] ve acıklı ağlamalar duyulur. Bu nedenle bu çöle girenler görelecek yerler ve sesler arasında akılları karışır ve nereye gideceklerini bilemezler. Sonunda yolculukta helak olan çok kişi olur. Galiba tüm bunlar cinlerin ve hayaletlerin işidir.

Yaklaşık dört yüz li gidilerek, eski Tu-ho-lo bölgesine varılır. Bu ülke uzun zamandır çöldür ve tüm kentler yıkılmıştır, harabedir.

²⁸³ Rus kâşif Prejevvalsky Ni-jang'ın, bugünkü Kirye olduğunu ileri sürmüştür. (Thomas Watters, *On Yuan Chwang's Travels...*, s. 303.) S. Hedin ise Ni-jang'ın, bugünkü Niya olduğunu belirtmiştir. Ancak, eski Niya, bugünkü Niya'nın 150 km kuzeyindeki çölde bulunmaktadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 241, not 1.)

²⁸⁴ Ortada bırakılmış bu insan ve hayvan iskeletleri seyyahlar tarafından bu bölgede yolculuk yapmak tehlikeli görülmüştür. (Gülçin Çandarlıoğlu, "Ming Devri Orta-Asya Çin Münasebetleri Hakkında Bir Kaynak Eser, Chen Ch'eng Seyahatnamesi Hakkında Birkaç Söz", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 13'ten ayrı basım, İstanbul 1987, s. 157.)

Buradan doğuya yaklaşık altı yüz li gidilerek, eski Che-mo-t'uo-na²⁸⁵ bölgesine gelinir. Burası Nieh-mo adındaki bölge ile aynıdır. Kentin eskimiş surları hala gururlu bir biçimde durur, ancak oturanlar dağılmıştır.

Buradan binlerce li kuzey doğuya gidince, Eski Na-fu-po²⁸⁶ bölgesine gelinir, burası Lou-lan ile aynıdır.

Dağlar ve vadilerden sonra bu komşu ülkelerin toprağını konuşmaya gerek duyulmaz. İnsanların alışkanlıkları yabani ve kabadır. Davranışları sabit değildir; tercihleri ve sevedikleri ise her zaman aynıdır.

²⁸⁵ Che-mo-t'uo-na veya Nieh-mo Divanü Lügati't-Türk'te de geçen Çerçen'dir. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 242-243, not 2 ve 3.)

²⁸⁶ Na-fu-po veya Lou-lan, bugünkü Lop Nor'un bat kısımsındadır. (Erkin Ekrem, Hsüan-Tsang Seyahatnamesi'ne Göre..., s. 243-244, not 2.)

BÖLÜM III

HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAMESİ'NİN DİĞER KİTAPLARININ TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

Bu bölümde, Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin diğer kitaplarının Türkçe çevirisine yer verilmiştir. Bu çeviride, Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Yeni Kore Nüshası'ndan S. Beal'in ve T. Watters'in İngilizceye çevirdikleri metinden yararlanılmıştır. Çince sözcüklerin Türkçeye aktarımında Wade-Giles çeviri yazısı kullanılmıştır.

1. İkinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Araştırmalarda, Hindistan'ın isimlerinin çok çeşitli ve şaşırtıcı olduğu belirtilmektedir. Eskiden Shin-tu veya Hien-tau olarak adlandırılırken, şimdi doğru telaffuzuna göre In-tu olarak isimlendirilir. In-tu insanları kendi bölgelerini ve kendi ülkelerini farklı isimlere göre çağırırlar. Her ülkenin farklı gelenekleri vardır. Genel olarak en doğru sesi vermesini amaçlayarak, ülkeyi In-tu olarak adlandıracağız. Çince bu isim Ay'ı belirtir. Ay'ın pek çok ismi vardır, bu da bunlardan biridir. Söylendiği gibi tüm yaşananlar durmaksızın yapılan bir göç üzerinde döner. Bilgisizliğin uzun gecesi yüzünden, bir kılavuz yıldızı olmadan, onların durumu dünya gibidir. Güneş gider, sonra fener, onun bağlantı ışığını sağlar. Orada parlayacak yıldızlar aracılığıyla, parlak ve harika Ay'ın nasıl farklı olduğu görülebilir. Kutsal insan ve bilge bu parlak ışığın ayın parlaması gibi bağlı olduğunu ve dünyaya kılavuzluk edeceğini bilmektedir. Bu kılavuzluk ülkeyi üstün yapar ve bu üstünlükten dolayı In-tu olarak çağırılır.

Hindistan'daki aileler kastlara bölünmüşlerdir. Brahmanlar özellikle kendi temizliklerinden ve soyluluklarından dolayı üstündür. Gelenek; bu soyun kutsal isminin bu bölgeye adını vermesinde bir sorun olmadığını belirtir. İnsanlar genellikle Hindistan'ı Brahmanların (Po-lo-men) ülkesi olarak konuşur.

Hindistan'ın adı altında birçok ülkenin olduğu kabul edilmiştir. Hindistan'da beş ayrı Hintçe konuşulur. Bu ülke yaklaşık 90,000 li genişliğindedir; üç yandan büyük denizler tarafından sınırlanmıştır. Kuzeyde Karlı Dağlar'ın arkasında kalır. Kuzey bölgesi geniştir, güney bölgesi ise dardır. Ülkenin şekli yarım ay gibidir. Bütün kara yaklaşık yetmiş ülkeye bölünmüştür. Mevsimler özellikle sıcaktır; toprak çok sulu ve nemlidir. Kuzeyde dağlar ve tepeler sıralanır, burada toprak kuru ve tuzlu olur. Doğuda çok sulu ve işlenmiş vadiler ve düzlükler vardır ve bunlar oldukça bereketlidir, verimlidir. Güney bölgesi ağaçlık ve otsudur; batı bölgeleri ise taşlıdır ve çoraktır. Bunlar bu ülkenin genel tarifidir.

Bu konu hakkında kısa bir özet vermek gerekir. Ölçüler konusunda, en temel ölçü yojana (yu-shen-na)'dır. Ordu için anma günü kabul edilen Kutsal Kral'ın zamanından beri vardır. Eski hesaplar bu ölçünün 40 li'ye eşit olduğunu söyler; Hindistan'daki genel sanı ise 30 li olduğudur. Ancak dini kitaplar, yojana'nın sadece 16 li olduğunu söyler.

Uzaklıkların ifrazında, yojana sekiz krosas (keu-lu-she)'a eşittir; bir krosa ineğin böğürmesinin duyulabileceği uzaklıktır; bir krosa 500 baş'a (dhanus) bölünmüştür; bir baş 4 cubit (hastas)'e bölünmüştür; bir cubit 24 parmağa (angulis) bölünmüştür; bir parmak yedi arpa'ya (yavas) bölünmüştür. Bu da bir pireye (yuka), bir sirkeye (liksha), bir toz zerresine, bir ineğin saçına, bir koyunun saçına, bakır suya ve bir küçük toz parçasına olmak üzere yedi parçalık bir bölünmedir. Bu yedi parça da bölünür, ta ki tozun (anu) aşırı derecede küçük zerresine kadar. Bu hiçbir şeye varana dek bölünür. Böylece sonsuz küçük noktaya (paramanu) varılır.

Yin ve Yang prensiplerinin ve güneşin, ayın bizim tarafımızdan farklı isimlerle çağırılmasına rağmen başarılı, mevsimler hala aynıdır; ayların isimleri yıldızların pozisyona göre (ayla ilgili olarak) elde edilir.

Zamanın en kısa parçası t'sa-na (kshana) olarak adlandırılır; 120 kshanas bir ta-t'sa-na (takshana) eder; bunların 60 tanesi bir la-fo (lava) eder; bunların 30 tanesi bir mau-hu-li-to (muhurta) eder; bunların beş tanesi "bir period zaman" (kala) yapar; bunların altısı bir gün ve gece (ahoratra) yapar, ancak genellikle gündüz ve gece sekiz kalas'a bölünür.

Ay, tam ay olana kadar geçen zaman ayın beyaz bölümü (sukla-paksha) olarak adlandırılır; tam ay kaybolana kadar (ışığının sönmesine kadar) geçen periyoda siyah bölüm (Krishna-paksha) olarak adlandırılır. Siyah bölüm on dört ya da on beş gün eder,

çünkü ay günü bazen uzun bazen de kısa sürer. Onu izleyen siyah bölüm ve ardındaki açık bölüm birlikte bir ayı oluşturur; altı ay bir “marş” (hings ayana) eder. Güneş ekvatorun içinde hareket ettiği zaman kuzeye doğru march olduğu söylenir; ekvatorun dışında hareket ettiği zaman güneye doğru march olur. Bu iki periyot bir yılı (vatsara) oluşturur.

Yıl, altı mevsime bölünmüştür. 1. ayın 16. gününden 3. ayın 15. gününe kadar basamaklı sıcaklık mevsimidir; 3. ayın 16. gününden 5. ayın 15. gününe kadar tam sıcaklık mevsimi olarak adlandırılır; 5. ayın 16.gününden 7. ayın 15. gününe kadar yağmurlu mevsimdir; 7. ayın 16. gününden 9. ayın 15. gününe büyüme (bitkilenme) mevsimi; 9. ayın 16. gününden 11. ayın 15. gününe kadar basamaklı soğuk mevsim; 11.ayın 16. gününden 1. ayın 15. gününe büyük (tam) soğuk mevsim diye adlandırılır.

Tathagata'nın kutsal doktrinine göre, yıl üç mevsime bölünmüştür. 1. ayın 16. gününden 5. ayın 15. gününe kadar sıcak mevsim diye adlandırılır; 5. ayın 16. gününden 9. ayın 15. gününe kadar yağışlı mevsim diye adlandırılır; 9. ayın 16. gününden 1. ayın 15. gününe kadar soğuk mevsim diye adlandırılır. Başka bir dört mevsim vardır, bahar, yaz, sonbahar, kış diye adlandırılır. Bahar ayları Chi-ta-lo (Chaitra) ayı, Fei-she-kie (Vaisaka) ayı, She-se-ch'a (Jyeshtha) ayıdır; bunlar 1. ayın 16'sından 4. ayın 15'ine karşılık gelir. Üç yaz ayı An-sha-cha (ashadha) ayı, Chi-lo-fa-na (aravana) ayı, Po-ta-lo-pa-to (Bhadrapada) ayı olarak adlandırılır; bunlar 4. ayın 16'sı ile 7. ayın 15'i arasında karşılık gelen zamanlardır. Üç sonbahar ayı, An-shi-fo-ku -che (asvayuja) ayı, Kia-li-ta-ka (Karttika) ayı, Wi kia-chi-lo (Margasirsha) ayı olarak söylenir; bunlar 7. Ayın 16'sı ile 10. ayın 15. günü arasında kalan zamana denk gelir. Üç kış ayı P'o-sha (Pushya) ayı, Ma-ku (Magha) ayı ve P'o-li-kiu-na (Phalguna) ayı olarak adlandırılır; bunlar Çin'de 10. ayın 15. günü ile 1. ayın 15. günü arasındaki zamana karşılık gelir. Hindistan'da eski zamanlarda papaza ait demek, Buddha'nın kutsal öğretilerine dayanarak, çift dinlenme zamanı (yağmurlar sırasında), yani, hem önceki üç ayda hem de sonraki üç ayda olur; bu periyotlar hem 5. ayın 16. gününden 8. ayın 15. gününe, hem de 6. ayın 16. gününden 9. ayın 15. gününe kadardır.

Sutraların ve Vinaya'nın çevirmenleri önceki jenerasyonlara aittir. Tso-hia ve Tso-la-hia terimlerini yağmurlu mevsim boyunca dinlenme olarak ifade etmeye çalışır; ancak bu önceki ülkelerin eğitimsiz (alışıldık) insanların orta ülkenin (Hindistan'ın) dilinin doğru seslerini anlamamasından kaynaklanır ya da yerel ifadeleri anlamadan önce çevirmelerindendir. Bunlar bu hatanın nedenidir. Aynı nedenden ötürü Tathagata'nın

algısı, doğumu, evinden ayrılışı, aydınlanması ve Nirvana zamanı (tarihi) hakkında yanlışlar oluşur, sonradan gelen kayıtlarda bunu fark etmeliyiz.

Kasabaların ve köylerin içinde girişler vardır; duvarlar geniş ve yüksektir; sokaklar ve yol şeritleri kıvrımlıdır ve de yollar dolambaçlıdır. Caddeler kirlidir ve ufak dükkânlar uygun işaretlerle yolun her iki tarafında düzenlenmiştir. Kasaplar, balıkçılar, dansçılar, cellâtlar, çöpçüler ve benzerleri şehir dışında ikamet ederler. Gelişte ve gidişte bu insanlar evlerine varana kadar yolun sol tarafında yürürler. Onların evleri alçak duvarlar tarafından çevrilmiştir ve kentin banliyösünü oluşturur. Havası yumuşak ve kirli olur, şehrin duvarları çoğunlukla tuğladan ve kiremitten inşa edilir. Duvarlardaki kuleler odun veya bambudan yapılmıştır; evlerin tahtadan kireç ve harçla kaplamadır. Kiremit kaplı balkonları ve belvedereleri de vardır. Bazı değişik binalar Çin'de olanlarla aynı biçimdedir: saz, ya da kuru dallar ya da kiremitler ya da levhalar onları kaplamak için kullanılır. Duvarlar, kireç ve çamurla veya ineğin gübresiyle temizce karıştırılarak kaplanır. Farklı mevsimlerde evlerinin yanına çiçekler ekerler. Bu onların farklı geleneklerinden bazılarıdır.

Tapınaklarını olağanüstü yetenekle yapmışlardır. Üçlü kule dört açıdan monte edilmiştir. Kirişler ve çıkıntılı başlar farklı şekillerde büyük yetenek ile oyulmuştur. Kapılar, pencereler ve alçak duvarlar bol bol boyanmıştır. Rahiplerin hücreleri içinde süslemeler vardır, dışarıdansa düzdür. Binanın tam ortasındaki koridor, yüksek ve geniştir. Orada çok çeşitli olan katlı çemberler vardır. Farklı yükseklikte ve biçimde kuleler herhangi sabit bir desteği olmaksızın vardır. Kapılar doğuya doğru açıktır; saray tahtı da doğuya bakar.

Onlar oturacakları ya da dinlenecekleri zaman tüm matları kullanırlar. Saray ailesi, büyük önemli kişiler ve yardımcı yetkililer çeşitli şekillerde süslenmiş ancak boyutu aynı olan matları kullanırlar. Egemen kralın tahtı büyük ve yüksektir ve de değerli taşlarla bolca süslüdür. Bu taht Aslan-Kral (Simhasana) diye adlandırılır. Aşırı derecede ince drape ile kaplanmıştır; ayak iskemlesi taşlarla süslenmiştir. Asaletli, güzel bir şekilde olup kullanılışlıdır. Boyanmıştır ve oturulacak yere göre taht zenginleştirilir.

Elbiseleri kesilmemiş ya da elle şekil verilmiştir; onlar çoğunlukla beyaz giysilerden etkilenirler; karışık renkli veya süslenmiş olanlara değer verilmemiş gözüyle bakarlar. İnsanlar, giysilerini gövdesinden dolandırırılar, sonra onları koltukaltında toplarlar ve sağa

doğru asılarak vücutları boyunca gererler. Kadınlar, giysilerini yere kadar sarkıtarak, omuzlarını tamamen kapatırlar. Başlarının üstünde küçük topuz yaparlar ve öndeki saçların düşmesine izin verirler. Erkeklerden bazıları bıyıklarını keser ve diğer sıra dışı alışkanlıkları vardır. İnsanlar, kafalarının üstünü çiçekli-taçlarla nadir değerde boyun kürkleriyle ve kep (kronlar) ile örterler. Onların giysileri Kiau-she-ye (Kauseya)'den ve pamuktan yapılmıştır. Kiau-she-ye yabancı ipekböceğinin ürünüdür. Bir çeşit kenevir olan Ts'o-mo (kshauma)'dan da giysileri vardır. Ayrıca, ince keçi kılı yününden yapılan Kien-po-lo (Kambala) giysileri de vardır. Giysiler bir de Ho-la-li (Karala)'dan yapılır. Bu kumaş yabancı hayvanların ince kılından yapılır, nadiren dokuma olabilir ve sonuç olarak kumaş çok değerlidir ve ince elbise olarak görülür.

Havanın soğuk olduğu kuzey Hindistan'da, Hu insanları kısa ve kapalı duran süslemeler giyerler. İnançlı olmayanlar tarafından giyilen elbiseler ve süslemeler çeşitlidir ve de karışıktır. Bazıları tavus kuşu derisi giyer; bazıısı kafatası kemiklerinden yapılmış kolyeleri süs olarak giyer (Kapaladharinas); bazıılarının kıyafeti olmaz, ancak çıplak gezerler (Nirgranthas); bazıları yaprak ya da ağaç kabuğu süslemeleri giyer; bazıları saçlarını uzatır ve bıyıklarını keser; diğerlerinin gür bıyıkları vardır ve onların saçları kafalarının üstünde örülmüştür. Kostüm tek tip değildir ve renk kırmızı ya da beyaz gibi sabit bir renk değildir.

Şamanların (veya Sramanaların) sadece üç çeşit elbiseleri vardır. Yani, Sang-kio-ki ve Ni-fo-si-na. Üç kıyafetinde kesimi aynı değildir, ancak okula göre değişir. Bazısının geniş veya dar sırtları varken diğerlerinin küçük veya büyük etekleri vardır. Sang-kio-ki sol omuzu kapatır ve iki koltukaltını gizler. Sol tarafta giyilir ve sağda kapatır. Belden daha uzundur kesimi. Ni-fo-se-na'nın ne kemeri ne de püskülü vardır. Onu giyerken, kıvrımlı olur ve kordon bağlaması ile beli çevreler. Okullar bu süslemenin rengine farklılık gösterirler: hem sarı hem de kırmızı kullanılır.

Kshattriyaların ve Brahmalardan kıyafetleri de temiz ve sağlıklıdır. Bunlar, gösterişsiz ve sadelik içinde yaşarlar. Ülkenin kralı ve büyük vekilleri karakterlerine göre süslemeler ve desenler giyerler. Saçlarını dekore etmek için taş süslü çiçekleri kullanırlar; kendilerini bilezik ve kolyelerle süslerler.

Onlar yalnızca altın biblolarla ve benzeri ürünlerle çalışan zengin tüccarlardır. Onlar çoğunlukla çıplak ayak giderler; pek azı sandalet giyer. Dişleri kırmızı ya da siyah boyalıdır; saçlarını sararlar ve kulaklarını delerler; burunlarını süslerler ve büyük gözleri vardır. Bu onların görünüşüdür.

Kişisel temizliklerine çok düşkündürler ve temizlik kurallarını ihmal etmezler. Kendilerini yemekten önce temizlerler; artıkları (önceki yemekten) asla kullanmazlar; bulaşıkları bırakmazlar. Odun ve taş kaplar, kullanıldığında ortadan kaldırılmalıdır; her yemekten sonra altın, gümüş, bakır ya da demir kaplar düzlenmeli ve parlatılmalıdır. Yemekten sonra dişlerini söğüt dalı ile temizlerler, ellerini ve ağızlarını yıkarlar.

Bu yıkanmalar bitene kadar birbirlerine dokunmazlar. Her zaman doğanın fonksiyonlarını uygularlar, vücutlarını yıkarlar ve sandal ağacı ya da zerdeçal parfümlerini kullanırlar.

Kral yıkandığı zaman davulları çalarlar ve müzik enstrümanlarının sesi ile ilahiler söylerler. Onların dini hizmetlerini ve maruzatlarını sunmadan önce, kendilerini yıkarlar ve banyo yaparlar.

Alfabelerindeki harfler Brahmadeva tarafından düzenlenmiştir ve onların biçimleri ilkinden şimdikine kadar kuşaktan kuşağa geçmiştir. Harf, kırk yedi tanedir, nesneye göre ve durumlara (zaman ve yer) göre biçimlendirmişlerdir: başka biçimler (çekimler) de kullanılır. Bu alfabe farklı yönlerde yayılmıştır ve durumlara göre değişik dallarda biçimlenir; sonuç olarak sözcüklerin seslendirilmesinde (konuşulan dilde) belli belirsiz değişikliğe uğrar; ancak büyük özellikler değişikliğe uğramaz. Orta Hindistan dili, kendi bütünlüğü içinde orijinal karakterini korur. Burada telaffuz yumuşak ve uyumludur. Deva'nın dili gibidir. Sözcüklerin telaffuzu temiz ve paktır. Tüm insanlar buna model olarak uyar. Sınırdaki insanlar telaffuzunda hatalı birçok şekil vardır; insanların ahlaksız alışkanlıklarına göre onların dilinin doğası yozlaşabilir.

Olayların kayıt altına almak ve bu yazmaları korumak için her şehrin kendi görevlisi vardır. Bu olayların kayıtları kendi dillerinde Ni-lo-pi-ch'a (Nilapita, mavi birikinti) olarak adlandırılır. Bu kayıtlarda yoksulluk ve kısmetli durumlardan sonra iyi ve kötü olaylar belirtilmiştir.

Gençleri eğitmek ve cesaretlendirmek için kitabın on iki bölümünü çalışmak birinci ders olarak öğretilmiştir.

Yedi yaşına ve daha fazlasına geldikten sonra, gençler beş Vidya'ya ve Sastralara göre büyük bir önemle eğitimlerini görürler. Birincisi seslerin açıklamasıdır (Sabdavidya). Bu bilimsel eser sözcüklerin uyumunu (uygunluğunu) açıklar ve gösterir. Ayrıca türevler için bir indeks sağlar.

İkinci Vidya, Kiau-ming (Silpasthanavidya) olarak adlandırılır; sanatı ve mekaniği ele alır. Ayrıca, Yin ve Yang ile takvimin prensiplerini açıklar.

Üçüncü tedavi edici bilimsel eser (Chikitsavidya) olarak adlandırılır; korunma, tıbbi taşların (kullanımındaki) gizli sihiri, akupunktur ve misk için formülleri kapsar.

Dördüncü vidya, Hetuvidya (nedenlerin bilimi) olarak adlandırılır; ismi işin karakterinden elde edilir, doğru ve yanlışın kararıyla ilgilidir, son terimlerini doğru ve yanlışın tanımlarına düşürür.

Beşincisi vidya, "içerideki" (Adhyatmavidya) bilimi olarak adlandırılır; Beş Araç ile ilgilidir, sonun nedenleri ve sonuçları ve de bunların çözümü zor etkileridir.

Brahmanlar dört Veda Sastrası'na çalışırlar. Birincisi Shau (yaşam süresi) olarak adlandırılır; hayatın korunumu ve doğal koşulun düzenlenmesi ile ilgilidir. İkincisi Sse (özveri) olarak adlandırılır; fedakârlık ve yakarış (kuralı) ile ilgilidir. Üçüncüsü Ping (barış ya da düzenleme) olarak adlandırılır; nezaket, rol dağılımı, harbiye ve ordu kuralları ile ilgilidir. Dördüncüsü Shu (gizli esrar) olarak adlandırılır; bilimin çeşitli dalları, büyü sözler ve tıp ile ilgilidir.

Öğretmenler kendileri inceden inceye (bu işlerin) içeriğine ve gizli prensiplerine derinden çalışırlar ve en uzak anlamını iyice kavrarlar. Sonra onların genel anlamda açıklarlar. Zor olan kelimeleri anlamada öğrencilerine rehber olurlar. Onları cesaretlendirirler ve ustalıkla yönlendirirler. Onların zayıf bilgisine parlaklık eklerler ve umutlu olmayı harekete geçirirler. Eğer kendi öğrencileri onların kazanımlarından memnun kalırlarsa, onların dünyevi görevlerine devam etmek için kurtulmalarını umarlar, sonra güçlerini bunların anlamlarını korumak için kullanırlar. Eğitimlerini bitirdikleri zaman ve

otuz yaşına eriştikleri vakitten sonra onların karakterleri biçimlenir ve onların bilgisi olgunlaşır. Mesleklerini emniyet altına aldıktan sonra öncelikle ustalarına onların ilgisi için teşekkür ederler. Bazı ilk çağlarda kendilerini çok iyi çalışmalara adanmış son derece deneyimliler vardır ve dünyadan ayrı yaşarlar ve de karakterlerinin sıradanlığını kaybetmezler. Bunlar çok sıradan sürmekte olanların üzerinde yükselir ve dünyayı küçümsemek olarak bilinenin farkında olmaz. Onların isimleri uzaklara yayılmıştır, cetveller değerlerini yüksek gösterir, ancak saray halkına çizilmesi olanaksızdır. Ülkenin şefi onların (ruhsal) hediyeleri anlamında gurur duyar ve insanlar onların ününü yüceltirler ve de evrensel takdire dönüştürürler. Bu onların kendilerini işlerine gayret ve azimle yorgunluk olmadan adamalarının nedenidir. Kendi kaynaklarına dayanarak, bilgelik için araştırırlar. Büyük zenginliklere sahip olmalarına rağmen, hala burada dolanıp dururlar ve onlar varlığının peşinde koşarlar. Mektuplara değer katan diğerleri de varken hala utanç duymadan kendi görevlerini yok sayarak memnuniyet için amaçsızlık içinde kendi zenginliklerini tüketirler. Onlar kendi varlıklarını değerli yiyecekleri ve giyecekleri hesapsızca tüketirler. Erdemli prensipleri olmadan ve çalışmak için istek duymadan, gözden düşme durumuna getirilirler ve onların utanç verici davranışları geniş ölçüde yayılır.

Bu yüzden ait oldukları sınıfa göre, Tathagata prensipleri hakkında kazanılan tüm bilgi ona göredir; ancak, zaman uzadıkça kutsal olan yaşadığından, onun prensipleri değişmiş şekliyle gösterilir ve böylece anlaşılmalıdır, doğru bir şekilde ya da değil, onun için soru sormuş olanların zekâsına göredir.

Farklı okullar sabit bir şekilde değişikliğe uğrar ve onların çekişen söyleyişleri denizin kızgın dalgaları gibi yükselir. Farklı cemaatlerin ayrı uzmanları vardır ve çeşitli yönlendirmeleri bir uçta amaçlarlar.

On sekiz tane okulun her biri üstün olduğunu iddia eder. Büyük ve Küçük Araçların partizanları birbirinden ayrı oturmak için memnun edilirler. Kendini sessizce ve dikkatle izlemeye bırakanlar ve kendini adayanlar, yürüdüğünü ya da durduğunu ya da oturduğunu, ilim ve anlayış marifetlerinde, alışılmışın aksine, kendi inanışları hakkında rahatsız edici çekişmeyi arttıranlardan farklı düşünürler. Kendi cemiyetlerine göre, ismine gerek duymadığımız ayırt edici kurallar ve düzenlemeler tarafından yönetilirler.

Vinaya (liu), discourseler (lun), sutralar (king) eşit şartlar altında Budist kitaplarıdır. Bu kitapların bir sınıfını bütünüyle açıklayabilen, Karmadana'nın kontrolünden çıkar. Eğer iki sınıfı açıklayabilirse, ek olarak üstteki oturacak yerin (oda) ekipmanlarını alır; üç sınıfı açıklayabilene ona uymaları ve katılmaları için farklı hizmetçiler ona tahsis edilir; dört sınıfı açıklayabilen "saf adam" (upasakas) katılımcılar olarak ona verilir; kitapların beş sınıfını açıklayabilene fil taşıtına binmeye izin verilir; kitapların altı sınıfını açıklayabilen çevresinde korumaya izin verilir. Bir adamın ünü yüksek rütbelere ulaştığı zaman, sonra farklı zamanlarda tartışma için bir toplantıya çağırılır. Üstün ya da değersiz yetenekleri olanların katıldığı yerde yargılar; onların iyi ya da kötü noktalarını ayırır; akıllıyı över ve kabahatliyi azarlar; eğer toplantıdan biri kendine kibar bir dille, nükteli araştırma, derin anlayış, ciddi mantıkla ayırırsa, değerli süslemeleriyle kaplanmış fil takılır ve manastırın girişine çok çeşitli odanın yönetimi verilir.

Eğer alışılmışın aksine, üyelere biri kendi argümanında işlemez hale gelirse ya da az ve kaba anlatım tarzı olursa ya da eğer mantıklı bir kuralı ihlal ederse ve benzer şekilde kelimelerini uyarlırsa, onun yüzünü kırmızı ve beyaz ile şeklini bozmak için devam eder. Vücudunu kir ve toz ile kaplar, sonra bazı terk edilmiş yere onu taşır ya da onu çukura bırakır. Sonuç olarak, onlar övülmeye değer ile değersiz arasında, akıllı ve akılsız arasında ayırt edebilirler.

Memnuniyet arayışı dünyevi hayata aittir, dini hayatın bilgisini izleyebilmek için; bir dinden dünyevi hayata geri dönmek ayıplanacak bir şey olarak nitelendirilir. Eğer biri prensiplerin kurallarını kırarsa, günahkâr olup herkesin önünde ayıplanır: küçük bir hata için bir kınama ya da geçici uzaklaştırma (mecburi sessizlik) verilir; önemli hata için ihraç edilme zorunludur. Sonuç olarak bazı konut yeri aramak için çıkar ya da sığınacak yer bulamaz, yolunu şaşırırlar; bazen eski yerlerine geri dönerler (sunulan hayata yeniden başlarlar).

Evliliklerin bölünmesine gelince, dört sınıflandırma vardır. Birincisi kusursuz davranan insanlar Brahma (Po-lo-men) olarak adlandırılır. Onlar kendilerini dinle korur, saf olarak yaşarlar ve en doğru prensipleri gözlemlerler. İkincisi saray sınıfı Kshatriya (T'sa-ti-li) olarak adlandırılır. Senelerce sınıfı yönettiler: kendilerine erdem (insanlık) ve iyilik için çaba gösterirler. Üçüncüsü tüccar sınıfı, Vaisyas (fei-she-li) olarak adlandırılır: onlar ticari değiş tokuşla ilgilenir, evde ve dışarıda karın peşinden giderler. Dördüncüsü

tarım sınıfı, Sudra (Shu-t'o-lo) olarak adlandırılır: çiftçilik ve tarımda çalışırlar. Bu dört sınıf, sınıfın saflık ya da pislik onun yerindeki herkese devredilir. Evlendikleri zaman onların yeni ilişkilerine göre pozisyonları yükselir ya da düşer. İlişkiler arasında önüne gelenle yatan evliliklere izin verilmez. Bir kadın bir kez evlendikten sonra başka bir koca alamaz. Bunların yanı sıra, onların çeşitli çağrılarına göre yabancı ile evlenen çok çeşitli başka sınıflar da vardır. Bunları detaylı olarak konuşmak zor olabilir.

Kralların başarıları Kshattriya (T'sa-li) sınıfında sınırlanır, gasp ve öldürme zaman zaman onların gücünü artırır. Ayrı sınıf olmasına rağmen, saygıdeğer (ya da lordlar) olarak görülür.

Ülkenin şef askerleri en cesaretli insanlar arasından seçilir ve oğullar babalarının profesyonelliğini izledikçe savaş sanatının bilgisini kolaylıkla kazanırlar. Bunlar sarayın çevresindeki garnizonda bekler (barış sırasında), ancak seyahat zamanı gelişmiş düzey koruma olarak ilerlerler. Ordunun dört bölümü vardır, yani; piyadeler, süvariler, arabalılar, filler. Filler güçlü zırh ile kaplanmış ve onların dişlerine keskin çıkıntı sağlanmış. Bir lider arabadayken komutu verirken sağdaki ve soldaki iki katılımcı, onun dört atın aynı hizada çektiği arabasını sürer. Askerlerin geneli onun at arabasında kalır; onu at arabasının tekerleklerine yakın tutan bir dizi koruma tarafından çevrelenir.

Süvariler bir saldırıya karşı koymak için önde yayılırlar ve saldırı durumunda buraya kadar oradaki düzeni taşırlar. Çabuk hareketleri ile piyadeler savunmaya katkıda bulunurlar. Bu adamlar cesaretleri ve güçleri için seçilmişlerdir. Uzun mızrak ve büyük kalkan taşırlar; bazen kılıç ya da pala tutarlar ve tez canlılıkla ilerlerler. Onların tüm savaş silahları keskin ve serttir. Bazıları şunlardır; mızraklar, kalkanlar, yaylar, oklar, kılıçlar, palalar, savaş baltaları, kargılar, baltalı kargılar, uzun ciritler ve çeşitli sapanlar. Bunların hepsi senelerce kullanılır.

Sıradan insanlara ilişkin olarak, doğal olarak kararsız olmalarına rağmen, hala dürüst ve saygıdeğerdirler denilebilir. Para konularında kurnaz değildirler ve adalet yönetiminde anlayışlıdır. Başka bir yerin varlığını cezalandırmasından korkarlar ve sürmekte olan dünyanın nesnelere açıklar. Onlar bunların yürütülmesinde dolandırıcı veya hain değildir ve yeminlerine ve de sözlerine sadıktırlar. Hükümetin kurallarında önemli doğruluk varken davranışlarında daha çok yavaşlık ve hoşluk vardır. Suçlulara ve isyancılara gelince, sayıca

azlardır ve sadece arada sırada problem yaratırlar. Yasalar kırıldığında ya da yöneticinin gücü ihlal edildiğinde, konu açık bir şekilde incelenir ve kabahatlıler mahkûm edilir. Bedensel cezalandırma cezası yoktur; basit bir şekilde canlı ya da ölü bırakırlar ve insanlar arasında sayılmazlar. Görgü kuralları ya da adalet kuralları ihlal edildiği zaman, ya da bir adam bağlılığa ya da evlatlık saygısına düştüğünde onun burnunu ya da kulaklarını, ellerini ve ayaklarını keserler, ya da onu ülkeden uzaklaştırırlar ya da vahşi çöllere kovarlar. Diğer hatalar için, bunlar haricinde, bir küçük miktar para ödemesi cezayı kurtarır. Kriminal durumların araştırılmasında (suçlunun) kanıtlarını elde etmek için sopa ya da çubuk kullanılmaz. Sanığı sorgularken, eğer samimiyetle cevap verirse ceza bu doğrultuda ayarlanabilir; ancak eğer bıkmadan usanmadan hatasını reddederse, ya da özür girişimlerine karşı koyarsa, doğrular ortaya çıkarılır, cümlenin geçilmesi gerektiğinde dört çeşit işkence uygulanır; su ile güç ile tartma ile zehir ile.

Ceza su ile olduğu zaman, sonra suçlanan taş fıçı ile bağlantılı torba içine yerleştirilir ve derin suya bırakılır. Sonra onun masumluğunu (doğruyu) ya da suçluyu bu yolla yargırlar eğer adam batarsa ve taş batmazsa adam suçludur; ancak eğer adam batmazsa ve taş batarsa sonra masum olduğu söylenir.

İkinci olarak ateşle. Demir tabakayı ısıtırlar ve suçluyu onun üzerine oturturlar ve tekrar ayaklarını onun üzerine yerleştirirler ve ellerinin avuçlarına uygularlar; buna ek olarak, geçmek için dili üstüne gelir; eğer yara olmazsa masumdur; eğer yara oluşursa, onun suçluluğu kanıtlanır. Bu gibi cezalara katlanamayacak zayıf ve çekingen insanlar olması durumunda konca ve zoka alıp ateşe doğru atarlar; eğer açılırsa, masumdur; eğer çiçek yanarsa suçludur.

Ağırlık ile olan ceza şudur: Bir adam ve bir taş dengeli bir şekilde yerleştirilir, sonra onun hafifliğine ve ağırlığına göre yargırlar. Eğer suçlanan masumsa, sonra adam dengeyi yükseltecek taşı yükler; eğer suçlu ise, adam yükselir ve taş düşer.

Zehir ile olan ceza şudur: Bir çakmak alırlar ve onun sağ kalçasına kesik atarlar, sonra tüm zehir çeşitlerini karıştırıp suçlananın bir parça yiyecek ile kalçasında (hayvanın) yapılan kesiğe onu yerleştirirler; eğer adam suçlu ise, zehir etkisini gösterir ve canlı ölür; eğer masumsa, zehrin etkisi olmaz ve sağ kalır.

Bu dört deneme metodu ile suçlar durdurulur.

Dışarıya olan saygıyı göstermenin dokuz yöntemi vardır; (1) davette bulunurken huzur veren karakter için sözcüklerin seçilmesi ile (2) saygıyı göstermek için kafayı eğmek; (3) elleri kaldırarak eğmek; (4) elleri birleştirerek alçağa eğmek; (5) dizleri bükme; (6) yere kapanma; (7) eller ve dizler ile yere kapanma; (8) beş daire ile yere dokunma; (9) yerde vücudun beş parçasını esnetme.

Bu dokuz yöntemin en saygıdeğer olanı yerde bir yere kapanmak ve sonra bir adreslinin erdemini övmek ve diz çökmektir. Belirli bir mesafede baş eğerek selamlamak da alışlagelmiştir; yakınken, ayakları öpmek ve ayak bileğini ovuşturmak (adresli olana) adettendir.

Buyruklar ne zaman yöneticinin ellerinden alınsa, kişi onun kaftanının eteklerini kaldırır ve yere kapanır. Aşağı rütbedekine nazikçe konuşmak zorunda olan saygıdeğer, üstün ya da saygıdeğer kişi, hem elleriyle kafasını eller ya da arkasına koyar hem de gidişatta iyi sözcüklerle ona hitaben onun etkilenmesini gösterir.

Bir Sramana ya da biri dini hayata girmek istediğinde, bu nedenle saygılı bir biçimde adreslenir, iyi dileklerini (yemin) açıklayarak sade bir şekilde cevaplar.

Onlar sadece saygılarını göstermek için yere kapanmazlar, ayrıca çeşitli yollarla saygı gösterilene karşı çevresinde dönerler, bazen bir dönüşle, bazen üçle: eğer belirgin büyük saygı için büyük sevgi hissini çağırır, sonra kişinin isteğine göredir.

Hasta olan herkes yedi gün boyunca evden çıkmaz. Bu aralıkta iyileşme olabilir, ancak eğer hastalık devam ederse ilaç alınır. Bu ilaçların karakterleri ve isimleri de farklıdır. Doktorların inceleme ve tedavi üslupları birbirinden farklıdır.

Bir kişi öldüğünde cenazeye katılanlar birlikte acıklı ağlamalar ve sızlamalar olur. Kendi eşyalarını parçalarlar ve saçlarını çözerler; kafalarını vururlar ve göğüslerini çarpıştırırlar. Matem için ne kıyafet kuralları vardır ne de onu gözlemlemek için belirli zamanları vardır.

Ölüye son hediyelerini ödemenin üç yöntemi vardır: (1) kremasyon ile ölü yakılan odun yığınına, vücut yakılır; (2) su ile vücut derin akışkan suya atılır ve terk edilir; (3) terk etme ile hayvanlar tarafından yok edilmek üzere bazı vahşi ormanlara atılır.

Kral öldüğünde, onun varisi önce tayin edilir, dini törene başkanlık edebilir ve öncelik sırasının farklı noktalarında tayin eder. Onların karakterlerine (erdem) göre onlar sıfatlarını yaşar; öldüğünde ölümünden gelen sıfat yoktur.

Bir evde ölüm olduğu zaman yemek yemeğe izin verilmez; ancak cenazeden sonra kendi olağan (alışkanlıkları) devam ettirirler. (Ölümün) yıldönümleri gözlenmez. Ölümüne katılan insanlar temiz olmadıklarını düşünürler; şehrin dışında tamamen yıkanır ve sonra kendi evlerine girerler.

Ölümüne yaklaşmış olan yaşlı ve hasta olanlar ve de ağır hastalığa girmiş olanlar, yani hayatlarının son günülerinin gecikmesinden korkanlar, ya da hayatlarının sıkıntılarında kaçmayı dileyen aracılığıyla, ya da dünyanın küçük sorunlarından ve ilgili kaygıları (hayatın sorunları) kurtulmak istemeyi dileyenler, bunlar akrabalarının ya da arkadaşlarının ellerinden aldıkları uğurlama yemeğini aldıktan sonra, müziğin sesleri arasında, bu gibi insanların kendilerini boğdukları yer olan Ganların ortasına bir bota iterler. Sonuç olarak Deva arasında bir doğumu korumak için olduğunu düşünürler. Seyrek olarak bunlardan biri sınırları (nehirin) içinde hala ölmemiş görünebilir.

Rahipler ölü için matem tutana ya da ağlayana izin vermezler; bir papazın annesi ya da babası öldüğünde kendi dualarını ezbere okurlar, onlara olan sorumluluklarını anlatırlar; geçmişini yansıtarak, dikkatle ölmüş olanlarla meşgul olurlar. Kendi dini değerlerinin gizemli karakterini bununla arttırmayı umarlar.

Hükümetin yönetimi mülayim prensipleri temel aldığı gibi, yönetimi kolaydır. Aileler kayıtlara giriş yapılmamıştır ve insanlar iş gücüne bağlı olmaya zorlanmamışlardır (zorunlu askerlik). Zirvedeki özel mülkler başlıca dört parçaya bölünmüştür; birincisi devlet işlerinin uygulanması ve kurbanlık tekliflerin sağlanması için; ikincisi devletin bakanları ve ikinci başkanları için devlet yardımları sağlanması için; üçüncüsü ayırt edilebilir iktidarın ümit verici insanları için ve dördüncüsü dini insanlara yardım için, değerini alanı vasıtasıyla işlenmiştir (dikilmiştir). Bu şekilde insanların ödediği vergiler azdır ve ihtiyaçları olan kişisel hizmetler ortalamadır. Her biri kendi dünyevi mallarını barış içinde ve kendi mevcudiyetleri için tümü kendi mülkü olana kadar korur. Kral devleti besleyenler ürettiklerinin altıda birini vergi olarak verirler. Ticarete alıp veren tüccarlar kendi işlemlerini uygularlar. Küçük geçiş ödemeleri açıktır. Kamu işlerinin ihtiyacı

olduğunda, iş gücü mecbur tutulur ancak onun için ödenir. Ödeme yapılan işe göre mutlak orantılıdır.

Sınırların askeri korumaları ya da karşı koyanları cezalandırmak için çıkarır. Onlar ayrıca saray etrafında gece korurlar. Askerler hizmetin gereksinimlerine göre toplanırlar; belirli ödemeler için onlara söz verilir ve açıktan açığa yazılır. Valiler, bakanlar, sulh yargıçları ve görevliler kendi kişisel destekleri için bir parça toprak sevk edilir.

İklim ve toprağın kalitesi duruma göre değişir, toprağın ürettiği kendi karakterine göre değişiklik gösterir. Çiçekler ve bitkiler, meyveler ve ağaçlar farklı çeşittedir ve belirli isimleri vardır. Örnek vermek gerekirse, bunlar, Amala meyvesi (Ngan-mo-lo), amla meyvesi (Ngan-mi-lo), Madhuka meyvesi (Mo-tu-kia), Bhadra meyvesi (po-ta-lo), Kapittha meyvesi (kie-pi-ta), Amala meyvesi (O-mo-lo), Tinduka meyvesi (Chin-tu-kia), Udumbara meyvesi (Wu-tan-po-lo), Mocha meyvesi (Mau-che), Narikela meyvesi (Na-li-ki-lo), Panasa meyvesi (Pan-na-so). Meyve çeşitlerinin hepsini teker teker saymak zor olacaktır; biz kısaca insanlar tarafından hatırı sayılı olanların adını verdik. Gün için (Tsau) olduğu gibi, Kestane (Lih), yenedünya (P'i), ve hurma (Thi) bilinmez. Armut (Li), çakaleriği (Nai), şeftali (T'au), kayısı (Hang ya da Mui), üzüm (Po-tau), vb. Bunların hepsi Kaşmir ülkesinden getirilir ve her yanda büyüdüğü görülür. Nar ve tatlı portakallar her yerde yetişir.

Ekip biçilen toprakta, dikmek ve ekin biçmek, çift sürmek ve tırmıklamak (yabani ot), ve ekmek görevini mevsime göre yaparlar ve işleri bittikten sonra bir süre dinlenirler. Toprağın ürünleri arasında, pirinç ve mısır en bereketli olanlardır. Şifalı otlar ve bitkilerin yenebilmesi açısından, zencefil ve hardal, karpuzlar ve kabaklar, Heun-to (Kandu) bitkisi ve diğerlerinin ismini verebiliriz. Soğan ve sarımsak az yetişir ve çok az insan bunları yer; eğer herhangi biri bunları yemek için kullanırsa, kasabanın duvarları arkasına kovulurlar. En olağan yiyecekler süt, yağ, krema, yumuşak şeker, akide şekeri, hardal tohumu yağı ve mısırdan yapılmış her çeşit kek yiyecek olarak kullanılır. Balık, koyun eti, ceylan ve geyik genellikle taze, bazen salamura yenir; öküz, eşek, fil, at, domuz, köpek, tilki, kurt, aslan, maymun ve kıllı olan ırkları yemek yasaktır. Bunları yiyenler küçümsenir ve evrensel olarak hoş görülmez; duvarlar arkasında yaşarlar ve insanlar arasında nadiren görülürler.

Farklı çeşitte şarap ve likörlere gelince, çeşitli cinsler vardır. Üzümün ve şeker kamışının özsuyu, Kshattriyas tarafından içecek olarak kullanılır; Vaisyas güçlü mayalanmış içecekleri kullanır; Sramanalar ve Brahmanlar üzüm ya da şeker kamışından yapılmış bir cins şerbeti içerler, ancak mayalanmış şarabın doğal değildir.

Değer ve materyal olarak çok farklı olan kullandıkları kaplar haricinde karışık sınıflar ve soysuzlar hiç bir suretle anlaşamazlar. Evle ilgili kullanım için uygun şeylerin yoksunluğu yoktur. Hepsinin saplı tencereleri ve tencereleri olmasına rağmen, hala pirinç pişirmek için buharlayıcının kullanılacağını bilmezler. Kuru kilden yapılan pek çok kap vardır; kırmızı bakır kaplar nadiren kullanılır: her çeşit baharatı birlikte karıştırarak tek kap kullanarak, parmakları ile yemek yerler. Kaşıkları ya da bardakları yoktur ve kısacası hiçbir çeşit yemek çubukları yoktur. Hasta olduklarında, her nasılsa bakır içki bardaklarını kullanırlar.

Altın ve gümüş, teou-shih (doğal bakır), beyaz yeşim taşı, ateş incisi, ülkenin doğal ürünleridir; nadir bulunan cevherlerin ve çeşitli değerli taşlar denizdeki adalarda toplanmıştır. Bunlar diğer mallar için değiş tokuş edilebilir ve aslında onlar her zaman ticari hareketlerinde takas yaparlar, altın ya da gümüş paraları, inci kabukları ya da küçük inciler kullanmazlar.

Hindistan'ın sınırları ve komşu ülkeleri burada tamamen tanımlanmıştır; iklim ve toprak farklılıkları da kısaca bahsedilmiştir. Bu noktalarla ilgili olarak detaylar gruplandırılmıştır ve kısa ve öz bir şekilde belirtilmiştir ve farklı ülkelere dayanarak, çeşitli gelenekler ve yönetim biçimleri tamamıyla detaylandırılmıştır.

Lan-Po (Lamghan)

Lan-po'nun krallığı yaklaşık 1000 li kadardır ve kuzeyde arkasında Karlı Dağlar vardır; üç taraftan çevrili Kara-sıra Dağları vardır. Ülkenin başkenti yaklaşık 10 li kadardır. Birkaç yüzyıldır saray ailesinin nesli tükenmiştir, özellikle herhangi birinin üstünlüğü kabul edilmeden en önemliler kendi aralarındaki güç için tartışırlar. Son zamanlarda Kapisa'ya bağlı olmuştur. Ülke, pirinç üretimine uygundur ve şeker kamışı için çok orman vardır. Ağaçlar çok meyve verir, hala birkaçı olgunlaşmıştır. İklim geçmişe yönelmiştir; yüksek donma çok olur, ancak fazla kar olmaz. Genelde bolluk ve ferahlık vardır. İnsanlar kendilerini müziğe vermiştir. Doğal olarak güvenilmez ve hırsızlardır; onların yaratılışları

birinin diğzerinin üzerine hoşgörüsüzlüğü şeklindedir ve onlar asla kendilerinin üzerine tercih hakkı vermezler. Kişiliğe gelince çok küçüktürler, ancak aktif ve atılgandırlar. Onların giyeceklerinin çoğu parçasında beyaz keten kullanılır ve ne giyiyorlarsa iyi belirlenmiştir. Birkaç izleyicisiyle (rahip) yaklaşık on tane tapınak vardır. Büyük bölümü Büyük Araç çalışır. Farklı Deva tapınaklarının birkaç skoru vardır. Birkaç tanrıtanımaz vardır. Bu ülkeden güney-doğuya gittikçe 100 li kadar, büyük dağla kesişiriz, geniş ırmağı geçimiz ve böylece Na-kie-lo-ho'ye (Kuzey Hindistan sınırlarına) geliriz.

Na-Kie-Lo-Ho (Nagarahara)

Nagarahara (Na-kie-lo-ho) ülkesi yaklaşık 600 li doğudan batıya doğrudur ve 250 ya da 260 li kuzeyden güneye doğrudur. Dört yandan uçurumlarla ve doğal bariyerlerle çevrilmiştir. Başkenti 20 li ya da daha fazla genişliktedir. Başkanlık kuralı yoktur; komutan ve onun emrindekiler Kapisa'dan gelir. Ülke tahıl bakımından zengindir ve büyük miktarda çiçek ve meyve üretir. İklim nemli ve ılıktır. Onların davranışları basit ve dürüsttür, yaratılışları sıcak ve cesurdurlar. Zenginliği önemsemezler ve sevgi öğrenirler. Buda'nın dinine kendilerini adanmışlardır ve pek azı diğzer doktrinlere inanır. Tapınak çoktur, ancak hala papazlar birkaç tanedir; stupa terk edilmiş ve yıkılmıştır. Beş tane Deva tapınağı vardır, yaklaşık yüz ibadetçi vardır.

Şehrin doğusuna doğru üç li yaklaşık 300 fit yüksekliğinde stupa vardır, Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir. Taş yapı mükemmelce süslenmiş ve oyulmuştur. Sakyas, Bodhisattva zamanında, burada Dipankara Buda (Jen-tang-fo) ile tanışmıştır ve geyik derisi eşini sermiştir ve saçlarını çözmüştür ve çamurlu yol ile kapatmıştır, kestirimci teminat almıştır. Geçen kalpa boyunca dünyanın devrilmesine getirilmiştir, bu olayın ipucu yıkılmamıştır; dini (kutsal) günlerde gökyüzü tüm çeşit çiçeklerin üzerine yağmıştır, insanlardaki dini çerçeve aklını uyandırmıştır, dini teklifler de koymuştur.

Bu yerin batısında birkaç papaz ile Kia-lan (tapınak) vardır. Güneye doğru küçük stupadır: bu yer eski zamanlarda Bodhisattva'nın çamurla (saçları ile) kapladığı yerdir. Asoka-raja (bu stupa) yoldan uzakta inşa etmiştir.

Şehrin içinde büyük stupanın temeli yıkılmıştır. Gelenekler, Buda'nın dişlerini bir kez içerdiğinde, yüksek ve büyük ihtişamı olduğunu söyler. Şimdi dişler yoktur, ancak sadece eski temelin kalıntıları vardır.

Onun yanında stupa 30 fit civarında ve yüksekliğindedir; yerin eski hikâyeleri bu yapının merkezinde hiçbir şey olmadığını bilir; onlar sadece cennetten düşmüştür ve burada yerleşmiştir. Bu insan sanatı değildir, açıkça ruhsal mucizedir.

Şehrin güney-batısında yaklaşık 10 li uzaklıkta bir stupa vardır. Burada Tathagata, dünyada yaşarken, aydınlanmış, Orta-Hindistan'ı solda ve insanı dönüştüren hatır için hava boyunca geçmiştir. İnsanlar, saygı ile hareket etmiştir, bu binadan etkilenmişlerdir. Uzak doğuda bir stupadır; burada Bodhisattva Dipankara Buddha ile tanışmıştır ve çiçekleri vermiştir.

Yaklaşık 20 li şehrin güney batısında küçük taş tepeye geldik, tapınak yüksek girişlidir ve hikâye edilmiş kule yığılı taşlardan yapılmıştır. Şimdi sessiz ve terk edilmiştir, papaz yoktur. Ortada Asoka-raja tarafından inşa edilmiş 200 fit ya da yaklaşık yüksekliğindedir.

Bu tapınağın güney batısında tepenin yüksek noktasından derin su akar ve onun suları kademeli atlayarak dağılır. Yandaki dağlar duvarlar gibidir; birinin doğu tarafında büyük mağara, derin ve engin, Naga Gopala yeri vardır. Kapı (ya da giriş) çok dardır; mağara karanlıktır; uçurum kaya bu mağaranın içine çeşitli derelerde yolunu bulan suya neden olur. Eski günlerde Buda'nın bir gölgesi burada görülebilirdi, tüm karakteristik işaretleri ile doğru biçimi oldukça parlaktı. Sonraki günlerde insanlar onu çok fazla görmedi. Görünebilen sadece dayanıksızlıktır. Ancak her kim hevesle ve bağlılıkla dua ederse, gizemli bir şekilde bahşedilir ve açıkça onu kısa bir süre görür.

Eski zamanlarda, Tathagata dünyada iken, bu dragon krala süt ve krema sağlayan bir çobandı. Bir olay gerçekleşmediğinden ve bir kınama aldığından, öfkeli sinir içinde "kestirimci teminat" stupaya ilerlemiştir ve ülkeye acı vermek ve kralı tahrip etmek amacı için bir zararlı dragon olan duacı ile çiçek teklifi yapılmıştır. Sonra tepenin artan kayalı tarafından, kendini oradan atmıştır ve ölmüştür. Ansızın büyük bir dragon olmuştur ve bu mağarayı işgal etmiştir ve sonra dışarı çıkmayı amaçlamıştır ve onun orijinal nefret dolu amacını başarmıştır. Bu niyet onun içinde büyüdüğü zaman, Tathagata, onun amacının ne olduğunu incelemişlerdir, dragon tarafından tahrip edilmek üzere olan ülke ve insanlar için acıma ile taşınmışlardır. Onun ruhsal gücü ile dragonun geldiği yer olan Orta-Hindistan'dan gelmiştir. Dragon Tathagata'yı görür, onun öldürücü amacı kalmıştır ve

öldürmeye karşı olan hükmü kabul etmiştir ve doğru hukuku savunmak için adanmıştır; Tathagata'ya bu mağarayı daimi olarak işgal etmek için talep etmiştir, onun kutsal prensipleri onun (dragon'un) dini tekliflerini alır.

Tathagata cevaplar, "Ölmek üzereyken; sana gölgemi bırakacağım ve senin devamlı tekliflerinden almak için sana beş Arhat göndereceğim. Doğru hukuk yıkıldığında, senin bu hizmetin hala devam edecektir; eğer bir günahkâr sende çoğalırsa, benim gölgeme bakmalısın ve sevginin ve erdemnin gücü nedeniyle senin günahkâr amacın durdurulacaktır. Bu Bhadra-kalpa başından sonuna kadar görünecek olan Buda hepsini isteyecektir, acıma isteğinden, bağışlama olarak onların gölgelerine güvenir." Mağaranın girişinin dışındaki gölgede iki kare taş vardır; birinin üzerinde Tathagata ayağının etkisi, güzel bir şekilde tekerlek-devir (lun-siang) ile temizdir, zaman zaman parlak ışıkla parıldar.

Gölgenin mağarasının her yanında birçok taş çemberi vardır; Tathagata'nın kutsal prensipleri meditasyona bel bağlar.

Gölgenin mağarasının kuzey-batı köşesinde Buda'nın yukarı aşağı yürüdüğü yer olan stupadır. Bu stupanın yanında Tathagata'nın biraz saç ve tırnak kabuğu içerir.

Tathagata'nın olduğu stupadan uzakta olmayan, onun doğru doktrinin gizli prensiplerini ortaya koyar, Skandha-dhatu-ayatanas (Yun-kiai-king) bildirir.

Gölgenin mağarasının batısında çok geniş kaya vardır, Tathagata eski zamanda yıkadıktan sonra onun kashaya elbisesini sermiştir; kumaşın izleri hala vardır.

Şehrin 30 li güney doğusunda yakınında Hi-lo (Hidda) kasabası vardır; devrede yaklaşık 4 ya da 5 li'dir; yüksek durumdadır ve doğal eğimler tarafından güçlüdür. Çiçekleri ve odunları ve ayna gibi parlayan suları olan gölleri vardır. Bu şehirde yaşayan insanlar basit, dürüst ve namusludur. Burada iki-hikâye edilmiş kule vardır; girişler boyanmıştır ve kolonlar kırmızı renklidir. İkinci kat küçük stupadır, yedi değerli maddeden yapılmıştır; Tathagata'nın kafatası iskeletlerini içerir; 1 ayak 1 inç yakınındadır; saç orifisleri belirgindir; rengi beyazımsı-sarıdır. Değerli çiçeklik içinde çevrelenmiştir, stupanın ortasına yerleştirilmiştir. Şanslı ya da şanssız kehanetler (işaretler) kokulu dünyayı yapmak içindir ve kafatası iskeleti üzerine iz bırakır; sonra onların erdemine göre, izlenim yapılır.

Tekrar başka bir küçük stupa vardır, yedi değerli maddeden yapılmıştır, Tathagata'nın kafatası iskeletini çevreler. Şekli nilüfer çiçeği yaprağına benzer; rengi diğeriyle aynıdır ve değerli kutu içinde de içerir, kapanır ve bağlanır.

Tekrar, başka bir küçük stupa vardır, yedi değerli maddeden yapılmıştır, Tathagata'nın göz yuvarlağı tortulaşmıştır, amra meyvesi kadar büyüktür ve parlaktır ve başından sonuna temizdir; ayrıca değerli kutu içinde içerir, kapanır ve bağlanır. Tathagata'nın Sanghati giysisi, iyi pamuk kumaşından sarı-kırmızı renginde yapılmıştır; böylece değerli kutuda çevrelenmiştir. Çok ay ve yıl geçtiğinden, biraz zarar görmüştür. Tathagata'nın değneği yüzükler beyaz demirden (teneke?) ve sandal ağacı çubuğu değerli kutudadır (değerli bir maddeden yapılmış kutu). Son zamanlarda, bir kral, daha önce Tathagata'ya ait olan bu çeşitli maddeleri, güçle kendi ülkesine almıştır ve kendi sarayına yerleştirmiştir. Kısa bir zaman sonra, onlara bakmaya gittiğinde, onlar gitmişti ve daha çok soruşturmalardan sonra onları bulmuştur ve kendi orijinal yerine getirmiştir. Bu beş kutsal nesne (kalıntı) sıklıkla mucizeler yaratır.

Kapisa'nın kralı beş saf-yönetim insanı (Brahmanlar) devamlı olarak bu nesnelere koku ve çiçek sağlamak için yönetir. Bu sade insanlar, aralıksız olarak ibadet etmeye gelen kalabalıkları gözlemleyerek, kendilerini sessiz meditasyona adanmalarını ister, sabit yükümlülüklerinin ölçüsünü belirler, düzeni korumak için, insanlar tarafından çok saygın olan zenginlik sayesinde. Onların planı, kısaca şudur: Tathagata'nın kafatası iskeletini görmek isteyen herkes bir altın parçası ödemek zorundadır; etkilenmek isteyenler beş parça öder. Diğer nesnelere kendi düzenlerinde, sabit fiyatları vardır ve hala, yükümlülükler ağır olduğundan, ibadetçiler çok sayıdadır.

Kuzey-batıdaki çift-hikâyeli büyük çadır bir stupa'dır, çok büyük ya da yüksek değildir, ancak hala çok ruhsal (veya olağanüstü) niteliklere sahiptir. Eğer insanlar ona sadece bir parmağı ile dokunursa, temeli sallanır ve titrer ve çanlar ve ziller hep birlikte hoş bir ses çıkarır.

Bundan güney-doğuya giderken, dağları ve vadileri keserek 500 li için yakınında, Kien-t'o-lo (Gandhara) krallığına varırız.

Kien-T'o-Lo (Gandhara)

Gandhara krallığı doğu- batı yönünde yaklaşık 1000 li, kuzey-güney yönünde ise 800 li'dir. Doğuda Sin Nehri (Sindh) ile sınır komşusudur. Ülkenin başkenti Po-lu-sha-pu-lo olup yaklaşık 40 li'dir. Kraliyet ailesinin hükmü sona ermiştir ve krallık Kapisa delegeleri tarafından yönetilmektedir. Şehirler ve kasabalar terk edilmiştir; ancak ikamet etmeye devam eden birkaç kişi vardır. Kraliyet yerleşkesinin yakınında yaklaşık 1000 aile bulunmaktadır. Ülke tahıllar bakımından zengindir; ayrıca çeşitli bitkiler ve meyveler de yetiştirilmektedir. Bunların yanı sıra bol miktarda şeker kamışı üretilmektedir ve şeker kamışının suyundan “katı şeker” yapılmaktadır. İklim sıcak ve nemli olup kar ve buza rastlanmaz. Bölgede yaşayan insanlar çekingen ve yumuşaktır, edebiyatı severler, birçoğu doktrinlere karşıdır ve çok az bir kısmı yasadan yanadır. Eski zamanlardan günümüze kadar Hindistan'ın sınırı olan bu ülkede Asanga Bodhisattva, Vasubandhu Bodhisattva, Dharmatrata, Manorhita ve Parsva gibi birçok yazar yetişmiştir. Terk edilmiş ve yıkık yaklaşık 1000 tapınak bulunmaktadır. Buralar yabani çalılarla kaplı olup yalnızlığa terk edilmiştir. Sayıları yaklaşık 100 olan tapınaklara heretikler dağınık bir şekilde yerleşmiştir.

Kuzey-güney yönüne doğru, kraliyet kenti içerisinde eski bir kuruluş vardır (yıkık bir kuruluş). Önceleri burası Buda Patrası'nın kıymetli kulesi idi. Buda Nirvana'dan sonra insanlar, ülkeye gelen patraya yüzyıllar boyunca taptı. Farklı ülkelerden geçerek günümüzde İran'a ulaştı.

Güney-doğu yönüne doğru yaklaşık 8 ila 9 li mesafede, kentin dışında yaklaşık 0,3 km uzunluğunda bir pipala ağacı vardır. Dalları kalın olan bu ağaç büyük bir gölgelik oluşturmaktadır. Son dört Buda bu ağacın altında oturarak vakit geçirmiştir ve günümüzde burada dört adet oturan Buda figürü bulunmaktadır. Bhadrakalpa boyunca diğer 996 Buda da vakitlerini bu ağacın altında oturarak geçirdi. Gizli spiritüel güçler ağacın çevresini korumakta ve devamlılığını sağlamaktadır. Sakya Tathagata, bu ağacın altına oturmuş ve yüzünü güneye dönerek Ananda'ya seslenmiştir: “Dünyadan ayrılışımdan dört yüzyıl sonra Kanishka (Kia-ni-se-kia) adında bir kral olacak; buranın güneyinde kemiklerimin ve etimin çeşitli kalıntılarını içeren bir stupa yapacaktır.”

Pipala ağacının güneyinde King Kanishka tarafından yapılmış bir stupa bulunmaktadır. Bu kral Nirvana'dan dört yüzyıl sonra başa geçmiş ve Jambudvipa'nın

tamamına hükmetmiştir. Doğru veya yanlış bir inancı olamayan bu kral (suç veya iman) Buda'nın öğretilerine saygı duymuştur. Bir gün bataklığın içinden geçerken (çalılı bataklık), beyaz bir yabancı tavşan görmüş ve onu takip etmiştir; ancak tavşan aniden ortadan kaybolmuştur. Daha sonra, tahtadan küçük bir stupa yapan genç bir çoban görmüştür. Kral ona "Ne yapıyorsun" demiş ve çoban "Eski Sakya Buda, engin bilgileri ile şu kehanette bulunmuştur: Bu muhteşem topraklara bir kral gelecek ve buraya vücudundan kalıntılar içeren bir stupa yapacak." diye cevaplamıştır. Büyük kralın (Kanishka) daha önceki doğumlardaki (suh) gizli değerleri artan ünüyle birlikte, tanrısal değer ve ilgili kişinin dini üstünlüğü ile alakalı eski kehanetin gerçekleşmesini sağlamıştır. Ve şimdi sizi bu eski kehanetlere yönlendireceğim. Bunları söyledikten sonra ortadan kaybolmuştur.

Bu açıklamayı duyan kral, çok sevinmiş ve büyük Buda'nın kehanetinde kendisinden bahsedildiğini düşünerek tüm kalbiyle Buda'ya inanmış ve onun öğretilerini uygulamıştır. Küçük stupa'nın çevresine değerini gösterecek şekilde daha yüksek, taş bir stupa inşa etmiştir. Ancak stupa'sı yükseldikçe diğer stupa daima ondan 91 cm daha uzun kalıyordu; bu yüzden 120 metreye ulaşana kadar devam etti ve zemin çemberi 1,5 li'ye ulaştı. Her biri 45 metreye ulaşan 5 kat çıkarak diğerini geçmeyi başardı. Son derece keyifli olan kral stupa'sının üzerine parlak bakırdan yapılmış bir taç yerleştirdi ve bunlara dini anlamlar yükledi. İşini bitirdikten hemen sonra, bu büyük yapının güney-doğu yönünde yer işgal ettiğini gördü. Bundan rahatsız olan kral stupa'nın yıkılmasını emretti. Kral "İnsanın dâhil olduğu durumlarda hata yapmak kolaydır; ancak tanrısal etkinin olduğu durumlarda buna karşı koymak zordur. Eğer durum spiritüel güçler tarafından yönetiliyorsa, insan nasıl etkili olabilir?" dedi. Hatasını kabul eden kral inzivaya çekildi.

Bu her iki stupa da hala görülebilmektedir. Çok ağır bir hastalık söz konusu olduğunda insanlar bağılıklarını göstermek için tütsü yakar ve çiçek sunar. Birçok durumda da çare bulunur.

Steplerin güney kısmında, büyük stupa'nın doğu cephesinde, iki oyulmuş stupa vardır. Bunlardan biri 91 cm diğeri 1,5 metre uzunluğundadır. Büyük stupa ile aynı şekildedirler. Ayrıca biri 1,2 diğeri 1,8 metre olmak üzere iki tam boy Buda figürü bulunmaktadır. Bu figürler Buda, Bodhi ağacının altında bacaklarını toplamış bir şekilde oturduğu haline benzemektedir. Güneşin tüm ışınları bu figürlerin üzerine yansıdığına, parlak bir altın rengi oluşur ve ışık azaldıkça taş kızıl mavi bir görünüm alır. Eski insanlar,

“Yüzyıllar önce, taş bir yapının çatlağında, en büyüğü parmak boyunda, bir arpa kadar uzun altın renkli bazı karıncalar vardı. Bazı türler bir arada yaşadı, taşlar üzerinde gezerek çizgiler oluşturdular ve sanki yüzeyini oyduklar, bu altın kumla Buda figürünü yaptılar.”

Büyük stupanın taş yapılarının güney kısmında, yaklaşık 5 metre yüksekliğinde bir Buda figürü yapıldı. Orta kısmın üstünde iki vücut, orta kısmında ise yalnızca bir figür vardır.

Eski geleneğe göre: Başlangıçta hayatını kazanmak için çalışan fakir bir adam vardı, altın parayı aldıktan sonra kendini bir Buda figürü almaya adadı. Stupa'ya gelen adam ressamla konuştu ve “Tüm mükemmel ayrıntılarıyla Tathagata figürü almak istiyorum; ancak yalnızca bir adet altın param var bu bir sanatçıya vermek için çok az. Bu güzide amacımı gerçekleştirmek için böylesine fakir olmak beni gerçekten üzüyor.”

Adamın doğru söylediğini ressam, fiyat hakkında hiçbir söylemeden adama resmi yapacağına dair söz verdi.

Aynı şekilde yalnızca bir altını olan başka bir adam Buda'nın resmini yaptırmak istedi. Her ikisinden de birer altın alan ressam mükemmel renkler elde etti (mavi ve parlak kırmızı). Sonrasında iki adam da resimlerini almak için aynı gün geldi, ressam ikisine de aynı figürü göstererek “Bu yapmamı istediğiniz Buda figürü.” İki adam da kafaları karışmış bir biçimde birbirlerine baktı. Şüphelerini anlayan ressam, “Bunca zamandır ne düşünüyorsunuz? Eğer parayı düşünüyorsanız sizi dolandırmadım. Bunu gösterebilmek için resme spiritüel bazı öğeler ekledim.” dedi. Spiritüel güçlerle resmi tamamladıktan hemen sonra ortadan yukarıya doğru ayırdı ve her iki parça da büyüleyici bir hal aldı. Adamlar çok sevindi.

Büyük stupanın 100 adım kadar güney doğusunda yaklaşık 5,5 metre uzunluğunda beyaz taştan bir Buda figürü bulunmaktadır. Bu dik bir figür olup kuzeye bakmaktadır. Birçok spiritüel güce sahip olan bu figür parlak bir ışık saçmaktadır. Bu görüntünün akşamları ortaya çıktığını ve büyük stupanın üzerine geldiğini görenler vardır. Sonraları bir grup hırsız bunu çalmaya denemiştir. Figür derhal gizlendiği yerden çıkaran hırsızlardan önce kaybolmuştur. Korkan hırsızlar kaçmışlardır ve figür eski yerine dönerek konumunu almıştır. Gördüklerinden etkilenen hırsızlar yeni bir hayata başlamış, köylerde, kasabalarda dolaşarak gördüklerini herkese anlatmışlardır.

Büyük stupa'nın sol ve sağ kısımlarında birbirine çok yakın mesafede duran ve mükemmel bir sanatla yapılaş yüz adet küçük stupa bulunmaktadır. Etkileyici kokular ve farklı müzikal sesler duyulmaktadır. Ayrıca Rishiler, azizler ve ünlü bilgeler de stupa'ların etrafında yürürken görülmüştür.

Tathagata'nın kehanetine göre, bu stupa yedi kere yakılıp yedi kere yeniden yapıldıktan sonra, Buda inancı yok olacaktır. Eski kayıtlara göre bu yapı şu ana kadar üç kere yakılıp üç kere yeniden inşa edilmiştir. Bu ülkeye ilk geldiğimde, bir yangın felaketiyle yıkılmıştır. Restorasyon çalışmaları başlamıştır ancak henüz tamamlanmadı.

Büyük stupanın batı kısmında, Kral Kanishka tarafından yapılmış eski bir tapınak bulunmaktadır. Bu yapının çift kuleleri, bağlantılı terasları, katları ve derin odaları, burada daha önceleri dini karakterlerini biçimlendiren ulu keşişlerin önemini vurgulamaktadır.

Şu anda bozulmuş olmaya başlasa da, muhteşem yapısının özelliklerini hala taşımaktadır. Burada yaşayan birkaç keşiş “Küçük Araç” üzerine çalışmaktadır. Zaman zaman birçok yazar, burada sastraların yaşadığını ve Arhatship'in görkemini elde ettiklerini yazmıştır. Ünlüleri geniş alanlara yayılmıştır ve örnek dini karakterleri günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Üçüncü kulede (çift katlı kule), saygın Parsvika'nın (Pi-lo-shi-po) konutuydu; ancak uzun zamandır yıkık bir haldedir. Daha sonraları buraya onun adına bir anıt yapılmıştır. Önceleri Brahmanların (veya Brahman bilgini) başı iken, seksen yaşına geldiğinde evini terk etmiş ve Budist disipline göre yaşamıştır. Köyde yaşayan delikanlılar onunla “Seni yaşlı, aptal adam! Bilge değilsin! Buda disiplinini benimseyenlerin iki görevi olduğunu bilmiyor musun? Kendini meditasyona vermek ve Kutsal Kitabı nakletmek! Şüphesiz ki nasıl yiyeceğini biliyorsun (ve hepsi bu kadar!)” Bu aşağılayıcı sözleri duyan Parsvika, sonrasında, dünyadan vazgeçti ve şöyle dedi: “Üç Pitaka'nın bilgeliğine ulaşana ve üç dünyanın şeytani arzularından kurtulana dek, altı yüce güce sahip olana ve sekiz gönderiye (vimokshas) erişene dek, asla vazgeçmeyeceğim”. O günden sonra meditasyon yapmak ve oturup derin düşüncelere dalmak onun için yeterli değildi. Gün içinde Budizm'in ulu doktrinleri çalıştı; geceleri ise aralıksız düşüncelerle meditasyon yaptı. Üç yılın ardından üç Pitaka'nın derinine inmeyi başarabildi ve dünyayı sarsarak üç misli bilgiye ulaştı. Sonrasında insanlar ona Parsika demeye başladı ve ona büyük bir saygı gösterdiler.

Parsvika'nın odasının doğu kısmı Vasubandhu Bodhisattva'nın O-pi-ta-mo-ku-she-lun (Abhidharmakosha Sastra)'yı hazırladığı yerdir ve burada onun saygısına bir anıt bulunmaktadır.

Vasubandhu'nun evinin doğu kısmında, yaklaşık elli adım mesafede, sastraların başı Manorhita'nın katlı, ikinci bir kasrı vardır. Bu bilgin, Buda Nirvanası'ndan sonra binli yılların ortalarında ilerleme göstermiştir. Gençliğinde, kendini çalışmaya adanmış ve eşsiz yeteneğiyle göze çarpmıştır. Ünü dini ve dini olmayan kimseler arasında giderek artmıştır. Vikramaditya'nın zamanında, Sravasti ülkesinin kralı son derece ünlüydü. Delegerine Hindistan'ın genelinde her gün beş yüz bin altın para dağıtmasını emretti; fakirlerin, yetimlerin ve yaşlıların ihtiyaçlarını karşıladı. Krallığın kaynaklarının tükenmesinden korkan hazinedar durumu krala bildirdi ve ona “Maharaja! Ünün artık her yere yayıldı ama mantıksız bir hal almaya başladı. Benden dünyanın her bir yanına beş yüz bin altın para göndermemi istedin. Kaynakların tükenmek üzere, kaynaklar tekrar gelişene kadar yeni vergilerin alınması gerekiyor. Yoksa şikâyet duyulacak ve isyan başlayacak. Siz majesteleri, hayır işleri sayesinde ün kazanacaksınız; ancak göreviniz tüm saygınlığımı yitirecek.” Kral, “Ancak zenginliğimle, fakir insanların ihtiyaçlarını karşılamak istiyorum. Kendi çıkarlarım için ülkeme eziyet etmek istemiyorum.” Sonrasında fakirlere beş yüz bin daha verdi. Bundan bir süre sonra kral bir yaban domuzu tarafından kovalandı. Yolunu kaybeden kral, onu kurtardığı için bir adama yüz bin verdi. Sastraların bilgisi Manorhita, saçlarını tıraş ettiği için bir adama yüz bin altın vermişti. Bu cömert davranış büyük bir tarihçi tarafından kaydedilmiştir. Bunu okuyan kral, çok utanmış ve onurlu kalbi bu sebeple çok kırılmıştır. Bu sebeple Manorhita'yı cezalandırmak istemiştir. Yetenekleriyle tanınan ve farklı inançlardan gelen yüz delegeyi bir araya toplamış ve şöyle buyurmuştur: “çeşitli fikirlerin bir araya gelmesiyle, doğru sınırları çizmek, farklı dinlerden görüşlerle neye inanacağımızı belirlemek istiyorum. Yeteneklerinizi konuşturun ve benim direktiflerimi takip edin.” Tartışmak için ikinci kez bir araya geldiklerinde ise “Heretiklerin hukuk bilginleri yeteneklerinden dolayı olağanüstüdür. Şamanlar ve Buda inancının takipçileri mezheplerinin prensiplerini iyi bir biçimde öğrenmelidir. Üstün gelirlerse, Buda'nın kurallarına saygı duyacaklar; ancak başarısız oldukları takdirde yok olacaklar.” Bunun üzerine, Manorhita heretikleri sorguladı ve doksan dokuzunu susturmayı başardı. Bu şekilde ateş ve duman konusu üzerinden saçma sapan bir konu sayesinde yeteneği olmayan bir adam onların yerini aldı (Manorhita). Bunun sonucunda, heretikler “Sastraların bilgini Manorhita, doğru sıralamayı kullanamadı; önce ateş, sonra dumandan

bahsetmeliydi. Doğru olan sıralama bu.” diyerek itiraz etti. Zorluğu anlatmak isteyen Manorhita'nın konuşmasına izin verilmedi. İnsanların kendine bu şekilde davranmasından utanç duyan Manorhita, Vasubandhu'ya “Bu kalabalık adil davranmıyor; burada akıl yürütülmüyor.” diye bir not yazdı ve öldü.

Vikramaditya-raja krallığını kaybettikten hemen sonra yerine edebi hünerleriyle diğer yetenekli insanları küçük gören bir hükümdar geçti. Daha önce rezaleti yıkmak isteyen Vasubandhu, kralın yanına gelerek “Maharaja, kutsal yeteneklerinle imparatorluğu yönetecek ve bilgelik yapacaksın. Eski hükümdarım Manorhita, gizli doktrinlerden derinden etkilenmişti. Önceki kral eski bir rezalet yüzünden ününü kaybetti. Şimdi yapılan bu haksızlığın öcünü almanı istiyorum.” demiştir. Manorhita'nın üstün bir zekâya sahip olduğunu bilen kral, Vasubandhu'nun bu onurlu projesini kabul etti ve Manorhita'yla tartışan heretikleri çağırdı. Heretikler bu durumdan utandı ve inzivaya çekildi.

Kanishka-raja'nın tapınağının kuzey-doğu doğrultusunda, yaklaşık 50 li mesafede, büyük bir nehri geçtik ve Pushkalavati (Po-shi-kie-lo-fa-ti) kentine ulaştık. Çapı yaklaşık 14 ila 15 li olan kentin nüfusu oldukça fazla ve iç kapılar birbirlerine bir tünel ile bağlı.

Batı kapısının dışında Deva tapınağı bulunmaktadır. Tanrı imgesi gösterişli olup mucizeler yaratmaktadır.

Kentin doğu kısmında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa vardır. Burası daha önceki dört Buda'nın öğretilerini sunduğu yerdir. Eski azizlerin ve keşişlerin arasından birçoğu Orta Hindistan'dan buraya öğretilerini öğretmek için gelmiştir. Örneğin, Vasumitra Chung-sse-fen-o-pi-ta-mo (Abhidharmaprakarana-pada) sastrasını burada düzenlenmiştir.

Kentin kuzey kısmında, yaklaşık 4 ila 5 li mesafede, tüm salonları terk edilmiş ve soğuk olan bir tapınak bulunmaktadır. İçerisinde yaşayan çok az sayıda keşiş vardır ve bu keşişlerin tümü Küçük Araç'ın öğretilerini izlemektedir. Sastra bilgini Dharmatrata, Ts'a-o-pi-ta-ma-lun'u (Samyuktabhidharma Sastra) burada düzenlemiştir.

Tapınağın bir tarafında, onlarca metre uzunluğunda, Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa vardır. Bu, birçok sanatçının ahşap oymalarından ve damarlı taşlarından yapılmıştır. Sakya Buda, ülkenin kralı olduğu zamanlarda Buda olmak için kendisine bir Bodhisattva hazırlamıştır. Her şeyi bırakmış ve talepte bulunanların ricalarını yerine

getirerek vücudunu vasiyet bir hediye olarak onlara adamıştır. Bu ülkede kral olarak binlerce kez doğan Sakya, bu binlerce doğumun her birini bu muhteşem ülkeye adamıştır.

Buraya kısa bir mesafede, doğu kısmında, her biri yaklaşık 30 metre uzunluğunda olan iki stupa bulunmaktadır. Sağda olan Brahma Deva tarafından, solda olanı ise Sakra tarafından (Deva'nın Kralı) tarafından yapılmıştır.

Her ikisi de kuyumlarla ve değerli taşlarla süslenmiştir. Buda'nın ölümünün ardından, bu kuyumlar sıradan birer taşa dönüşmüştür. Bu yapılar yıkık halde olsalar dahi hala oldukça yüksek ve büyüktürler.

Bu stupalara yaklaşık 50 li mesafede, kuzey batı yönünde, başka bir stupa vardır. Burada Sakya Tathagata, Şeytanların Anası'na dönüşmüş ve kendini erkekleri incitmekten korumuştur. Bu sebeple, bu ülkede çocuk sahibi olmak isteyenlerin ona adak adaması bir gelenektir.

Buraya 50 li mesafede, kuzeyde, bir başka stupa daha bulunmaktadır. Burada Samaka Bodhisattva (Shang-mu-kia), kör babasının ve annesinin oğlu olarak büyümüştür.

Bir gün onlar için meyve toplarken, krala rastlamış ve zehirli okuyla yanlışlıkla yaralanmıştır. Olağanüstü inancı ve spiritüel güçleri sayesinde, Indra'nın (Tien-ti) yaraya kutsal bir ilaç uygulamasıyla yeniden hayata dönmüştür.

Bu yerin güney doğusunda, yaklaşık 200 li mesafede, Po-lu-sha'ya varıyoruz. Bu kentin kuzey kısmında bir stupa var. Burada prens Sudana, Brahmanlara kral babasının büyük filini bağışladığı içi suçlu görülmüş ve sürgüne gönderilmiştir. Arkadaşlarından ayrılan ve duvardaki kapıdan gönderilen prens burada veda etmiştir. Ayrıca burası Küçük Araç üzerinde çalışan yaklaşık elli keşişin yaşadığı bir tapınaktır. Sastraların bilgesi Isvara burada daha önceleri, O-pi-ta-mo-ming-ching-lun'u yapmıştır.

Po-lu-sha kentinin doğu kısmının dışında, Büyük Araç üzerine çalışan yaklaşık elli keşişin yaşadığı bir tapınak bulunmaktadır. Burası Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupadır. Eski zamanlarda, evinden sürgüne gönderilen Sudana prens, Dantaloka Dağı'nda yaşamıştır. Bir Brahman, burada kızı ve oğlu için dilenmiş ve çocuklarını satmıştır.

Po-lu-sha'nın kuzey doğusunda, yaklaşık 20 li mesafede, Dantaloka Dağı'na varıyoruz. Bu dağın üst sırtında Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa bulunmaktadır; burası prens Sudana'nın sürgüne gönderildiği yerdir. Bu yerin diğer yanında, yakınında, bir stupa vardır. Burası prensin kızını ve oğlunu yere kanları bulaşana kadar döven Brahmana verdiği yerdir. Şu anda çalılar ve ağaçlar kızıl renktedir. Dağın sarplıkları arasında prensin ve karısının sürgün edilerek meditasyon yaptığı bir tapınak bulunmaktadır. Vadinin orta kısımlarında, ağaçlar dallarını tıpkı bir perde gibi indirmiştir. Burası prensin eski zamanlarda dolaştığı ve dinlendiği yerdir.

Bu korunun yan kısmında, yakınlarında, eski bir rishinin sürgün edildiği kaya bir hücre bulunmaktadır.

Taş hücrenin kuzey batısında, yaklaşık 100 li mesafede, küçük bir tepeyi geçiyoruz ve büyük bir dağa ulaşıyoruz. Dağın güney kısmında, Büyük Araç üzerine çalışan birkaç keşişin yaşadığı bir tapınak vardır. Bunun yan kısmında Asoka raja tarafından yapılmış bir stupa vardır. Burası eski zamanlarda Ekasringa Rishi'nin yaşadığı yerdir. Bu rishi, kadın zevki yüzünden aldatılmış ve spiritüel güçlerini kaybetmiştir. Kadın kente geri dönmüştür.

Po-lu-sha kentinin kuzey doğu kısmında, yaklaşık 50 li mesafede, Isvara Deva'nın yeşil taştan oyularak yapılmış bir figür vardır. Bu Bhima Devi'dir.

Üst sınıftan insanların tamamı ve alt tabakadakiler de dâhil olmak üzere bu figürün kendiliğinden oluştuğuna inanmışlardır.

Bu figürün birçok mucize yarattığına inanılmaktadır ve bu sebeple herkes buna tapmaktadır. Dolayısıyla Hindistan'ın dört bir yanından insanlar buraya dua etmek ve huzura ulaşmak için gelmektedir. Hem fakirler hem de zenginler uzak, yakın mesafe fark etmeksizin buraya uğramaktadır. Tanrısal gücü görmek isteyen, imanlı kimseler, yedi gün oruç tuttuktan sonra onu görme ayrıcalığını elde etmişlerdir. Dağın alt kısmında Mahesvara Deva dağı bulunmaktadır; kendilerini küllerle kaplayan heretikler burada kendilerini tanrıya sunarlar.

Bhima tapınağının güney doğu kısmında, yaklaşık 150 li mesafede, U-to-kia-hanch'a'ya varıyoruz. Bu şehrin çapı yaklaşık 20 li; güney sınırlarında Sindh (Sin-to) nehri

bulunmaktadır. Burada yaşayanlar, zengin ve refah bir yaşam sürmektedir. Burada değerli ticari mallar ve ülkenin dört bir yanından çeşitli ürünler toplanmaktadır.

Sindh'in (Sin-to) kuzey batı kısmında, 20 li mesafede P'o-lo-tu-lo kentine varıyoruz. Burası Ching-ming-lun'u yapan Rishi Panini'nin doğduğu yerdir.

Antik zamanlara dayanan sayısız mektup vardır; ancak çağlar boyunca dünya yıkılmış ve kalıntıları kalmıştır; Deva uzun ömrü boyunca insanları spirüel yönlerden eğitmiştir.

Antik zamanlardan kalma mektupların ve kompozisyonların orijini de buna dayanmaktadır. Bu zamandan sonrasına kadar, sınırların ötesine yayılmıştır. Brahma Deva ve Sakra (Devendra), gerekliliklere göre bazı kurallar koymuştur. Farklı ekollere ait olan rishilerin her biri mektupları hazırlamıştır. Bu başarılı jenerasyonundaki adamlar, kendilerine gönderilenleri yürürlüğe koymuştur; ancak yeteneksiz (dini açıdan yeteneksiz) öğrenciler bunlardan faydalanamamıştır. Sonrasında, erkekler ve mevcut şeyler hakkında doğuştan bilgi sahibi olan Rishi Panini doğduğunda erkeklerin hayatı yüz yıla düşürülmüştür. Donuk ve kaygısız bir biçimde geçen zamanlarda, kuralları düzenlemek ve eksiklikleri gidermek için reform yapmak istemiştir. Doğru yolları aramak için araştırmaya çıktığında, Isvara Deva'ya rastlamış ve planlarından bahsetmiştir. Isvara Deva "Mükemmel, sana bu konuda yardım edeceğim" demiştir. Eğitim alan rishi inzivaya çekilmiştir. Sonrasında durmadan emek vermiş ve tüm gücünü harcamıştır. Çeşitli kelimeleri bir araya getirmiş ve her biri otuz iki heceden oluşan slokalar içeren bir kitap hazırlamıştır. İlk bilinenlerden başlayarak harflere ve kelimelere göre her şeyi içermiştir. Sonrasında bunu kapatmış, karşılığında kendisine ödül sunan krala göndermiş ve bunun krallıktaki herkese öğretilmesini buyurmuştur. Ayrıca bunu baştan sona öğrenenlerin bin parça altınla ödüllendirilmesini söylemiştir. O zamandan itibaren, bu bilgelere ulaşmış ve tüm dünyaya yayılmıştır. Bu kentin Brahmanları edebi eserler açısından çok başarılı olup yetenekleriyle ve engine anlayışlarıyla ün kazanmıştır.

So-lo-tu-lo kentinde bir stupa bulunmaktadır. Burası Arhat'ın Panini öğrencisine dönüştüğü yerdir. Tathagata, Arhat, Kaşmir ülkesine geldiğinde, beş yüz yıl sonra dünyayı terk etmiştir. Buraya geldiğinde, kelimeleri öğrettiği bir erkek çocuğunu döverken karşılaşmıştır. Sonrasında Arhat, Brahmana, "Neden çocuğa acı çektiriyorsun?" diye sormuş ve "Ona Shine-mingi (sabdavidya) öğretmeye çalışıyorum; ama hiç ilerleme

göstermiyor.” cevabını almıştır. Arhat, Brahmanın söylediği “Şamanlar zavallı ve yaradılıştan sevilen canlılardır; siz neden gülüyorsunuz bayım? Lütfen söyleyin.” üzerine gülmüştür.

Arhat, “Hafif kelimeler olmuyor ve seni güvensiz düşüncelere ve inançsızlığa sürüklemekten korkuyorum. Dünyaya öğretiler bırakan Sabdavidya Sastra’yı toplayan Rishi Panini’yi duyduğunuzdan şüphem yok.” diye cevaplamıştır. Arhat şöyle devam etmiştir: “Öğrenciniz olan bu küçük çocuk (Panini) Rishi’dir. Bu çocuk kuvvetli zihnini dünyevi yazına adamıştır ve gerçek bir sebebi olmadan yalnızca heretik anlaşmalar üretmiştir. Ruhu ve bilgisi saçılmıştır ve o zamandan bugüne kadar sürekli doğumun çemberinden geçmiştir. Gerçek fazilet sayesinde, şu anda size bağlı bir çocuk olarak dünyaya gelmiştir; ancak dünya yazını ve bu anlaşmalar yalnızca anlamsız çabalar olup hem mutluluk hem de bilgelik getiren, gizli etkileri olan, kutsal Tathagata ile karşılaştırıldığında hiçbir şeydir.”

Güney denizinin kıyılarında, içinde beş bin yarasanın yaşadığı eski bir ağaç vardı. Bir zamanlar soğuk rüzgârlar eserken bazı tüccarlar buraya otururdu, soğuk ve açlıkla boğuşan bu adamlar benzin ve ateşi bir araya getirerek ateş yaktı. Ağacın dallarına sıçrayan alevler onu tamamen yaktı. Bu sefer, tüccarları arasında gece yarısından sonra Abhidharma Pitaka’dan bir bölüm okuyan biri vardı.

Sesin güzelliği sayesinde, yarasalar alevlere rağmen acıya dayandı ve kaçmadı. Bunun sonrasında, öldüler ve çalışmalarına göre hepsi erkek olarak dünyaya tekrar geldiler. Çileci olan bu insanlar sesin gücü sayesinde bilgelik içinde büyüdüler ve dünyada edindikleri fazilet ile Arhat oldular.

Daha sonraları kral Kanishka, onurlu Parsvika ile birlikte, beş yüz aziz ve Kaşmir kentinin keşişlerinden oluşan bir konseyi çağırması ve Vibhasha Sastra’yı çizmişlerdir. “Bunlar daha önceleri yıkık ağaç içerisine hapsolmuş beş yüz yarasaydı. Ben de onların arasında yer aldım. Bu sebeple insanlar üstün ve alt yetenekler açısından farklılık gösterir. Bazıları yükselirken bazıları da belirsizliğe gider. Ancak şimdi, erdemli bir tanesi! Öğrencinizin evden çıkmasına izin verin. Buda’nın öğrencisi olarak gizli faziletlerimiz açıklanmayacak” diyerek devam etti.

Bunları söyleyen Arhat, spiritüel yeterliliklerini aniden yok olarak kanıtladı. Brahman gördüğü şeyden çok etkilendi ve inanmaya devam etti. Kentin dışında ve komşularında gördüklerini anlattı ve çocuğun Buda’nın öğrencisi olarak bilge olmasına izin verdi. Ayrıca

inancını da değiştirdi ve üç kıymetliye saygı duydu. Kasabanın insanları örneği takip ederek öğrenci oldu ve u azimle çalıştı.

U-to-kia-han-ch'den kuzeye doğru, dağları ve nehri geçiyoruz, yaklaşık 600 li seyahat ederek U-ching-ne (Uyana) krallığına ulaşıyoruz.

2. Üçüncü Kitabın Türkçe Çevirisi

Sekiz ülkeye ilişkindir, şöyle ki (1) U-chang-na, (2) Po-lu-lo, (3) Ta-ch'a-shi-lo, (4) Sang-ho-pu-lo, (5) Wu-la-shi, (6) Kia-shi-mi-lo, (7) Pun-nu-tso, (8) Ko-lo-chi-pu-lo.

U-Chang-Na (Udyana)

U-chang-na bölgesi yaklaşık 5000 li civarındadır; dağlar ve vadiler aralıksız olarak birbirlerine bağlıdır ve vadiler ile bataklıklar bir dizi yüksek platoyu takip etmektedirler. Çeşitli tahıllar yetişmekle birlikte, ekinler zengin değildir. Üzüm bol, şeker kamışı kıttır. Toprak altın ve demir üretmektedir ve Yo-kin (zerdeçal) isimli kokulu bitkinin yetiştirilmesine uygundur. Ormanlar sık ve gölgelik, meyveler ve çiçekler boldur. Soğuk ve sıcak hava tutarlıdır, rüzgâr ve yağmur da olması gereken mevsimde ortaya çıkar. İnsanlar yumuşak huylu ve efeminedir ve yaradılışları da kurnaz ve çokbilmiştir. Hiçbir uygulamaları olmamasına karşın öğrenmeyi severler. Büyü yapma sanatını (dini söylemleri büyü olarak kullanmayı) uygulamaktadır. Dilleri bazı noktalarda farklı olsa da, büyük ölçüde Hintçe benzemektedir. Yazılı dilleri ve görgü kuralları da önceki gibi karışık bir yapıdadır. Buda'nın öğretilerine büyük saygı duymaktadırlar ve Büyük Araç'a inanmaktadırlar.

Su-po-fa-su-tu Nehri'nin iki kıyısında, 1400 tane tapınak bulunmaktadır. Şuan genel olarak perişan durumdadır ve harabeler; eskiden bu tapınaklarda 18.000 rahip bulunmaktaydı ancak zamanla sayıları azaldı, günümüzde ise oldukça az sayıdadır. Büyük Araç çalışmaktadırlar; dinlendirici meditasyon uygulamaktadırlar ve bu konuya ilişkin metinleri anlatmaktan memnundurlar ancak konuya ilişkin derin bilgileri yoktur. Ahlak kurallarını uygulayan rahip saf bir hayata öncülük eder ve bu amaç doğrultusunda büyü kullanılmasını yasaklar. Vinaya okulları arasında geleneksel olarak bilinenler şu beşidir: Sarvastivadin, Dharmagupta, Mahisasaka, Kasyapiya ve Mahasanghika.

Yaklaşık olarak on tane Deva tapınağı ve buralarda barınan karmaşık sayıda inançsızlar bulunmaktadır. Dört ya da beş tane sağlam kule bulunmaktadır. Krallar çoğunlukla başkentleri olarak Mungali'de (Mung-kie-li) hüküm sürmektedirler. Bu şehrin genişliği yaklaşık 16-17 li civarındadır ve yoğun nüfuslanmıştır. Mungali'nin dört ya da beş li doğusunda, birçok ruhani işaretin görülebileceği büyük bir stupa bulunmaktadır.

Burası, Buda'nın eski zamanlarda yaşarken, sabrı (Kshanti-rishi) deneyen ve Kaliraja uğruna bedeninin parçalanmasına dayanan bir rishi olduğu yerdi.

Mungali şehrinin yaklaşık 250 ya da 260 li kuzeydoğusunda büyük bir dağa giriyoruz ve Naga Apalala pınarına varıyoruz; burası Su-po-fa-su-tu Nehri'nin kaynağı. Bu nehir güneybatı yönüne akmaktadır. Yazları ve baharları nehir donmaktadır ve muhteşem yansıyan renkleri her yerden görülebilen kar parçaları sabahtan akşama kadar bulutlarda dolaşmaktadır.

Bu Naga, Kasyapa Buddha zamanında, bir insan olarak doğmuştu ve King-ki (Gangi) olarak adlandırılıyordu. Kullandığı büyülerin hileli etkileri sayesinde, kontrol altına alma ve şeytani ejderhaların gücüne karşı durma yeteneğine sahipti, bu şekilde şiddetli yağmur fırtınalarıyla ülkenin başına bela alamıyorlardı. Onun sayesinde insanlar bol miktarda tahıl toplayabiliyorlardı. Aileler, kendisine şükranlarının belirtisi olarak, yıllık bazda bir yığın tahıl verme konusunda anlaşmışlardı. Birkaç yıl geçtikten sonra, Gangi'nin zehirli bir ejderhaya dönüşebilip insanlara yağmur fırtınasıyla eziyet vermek ve tahıllarını rüzgârla yok etmek için öfkeyle dua etmesiyle sonuçlanacak şekilde, anlaşmalarını yerine getirmeyi ihmal edenler ortaya çıktı. Hayatının sonunda bu ülkenin ejderhasına dönüştü; pınarı izleyenler, toprağın tüm ürünlerini yok eden akıntı buldular.

Bu sırada, muhteşem şefkati dünyaya öncülük eden Sakya Tathagata, bu felaketten tuhaf bir biçimde etkilenmiş olan bu ülkenin insanları için merhametle ilerledi. Bu şekilde ruhani açıdan alçalarak, vahşi ejderhayı dönüştürmeyi isteyerek bu yere geldi. Vajrapani ruhunun topuzunu alarak dağ tarafına karşı vurdu. Ejder kral dehşete düştü, gizlendiği yerden çıktı ve saygı duydu. Buda tarafından söylenen öğretiyi duyarak, kalbi saf bir hale geldi ve inancı uyandı. Tathagata hemen çiftçilerin tahıllarına zarar vermesini yasakladı. Bunun üzerine ejderha şöyle dedi, "Tüm besnim insanların tarlalarından geliyor; ancak şimdi almış olduğum kutsal emirlere şükrederek, kendimi bu yolda desteklemenin zor olacağından korkuyorum; ama bırakın da her on iki yılda bir ürün alayım." Tathagata acıyarak kabul etti. Bu şekilde her on iki yılda Beyaz Nehir'in akışından facia oldu.

Ejder Apalala'nın (O-po-lo-lo) pınarının güneybatısında, nehrin yaklaşık 30 li kuzeyinde, büyük bir kayanın üzerinde Buda'nın ayak izi bulunmaktadır. İnsanların dini erdemlerine göre, bu imge büyük ya da küçük görünebilmektedir. Bu kalıntı Buda

tarafından ejderi boyunduruk altına aldıktan sonra bırakıldı. Sonrasında insanlar (imgenin üzerine) taş bir ev inşa ettiler. İnsanlar buraya uzak mesafeden tütsü ve çiçek vermeye gelmektedirler.

Kaynağı 30 li kadar aşağıya doğru takip edince, Tathagata'nın kıyafetlerini yıkadığı taşa geliyoruz. Kashaya kıyafetlerinin dokusu kayaya oyulmuşçasına hala görülebilmektedir.

Mungali kasabasının 400 li civarında güneyinde, Mount Hila'ya (Hi-lo) geliyoruz. Vadiden akan su burada batıya dönmekte ve sonrasında tekrar doğuya yönelmektedir (kaynağına doğru). Çeşitli meyveler ve çiçekler, nehrin kıyısının kenarından geçmektedir ve dağların kenarlarına bakmaktadır. Burada sarp kayalıklar ve derin oyuklar bulunmaktadır ve durgun akarsu vadilerin içinden akmaktadır: bazen insanların sesleri duyulmakta, bazen de müzik notalarının yankısı. Dahası kare taşlar burada insan eliyle yapılmışçasına mükemmel bir şekilde dar yataklara benzemektedirler; dağın olduğu taraftan vadiye doğru aralıksız hatlar şeklinde uzanmaktadır. Tathagata'nın, kanunların kısmen Gathasının kendisini öldürmek için memnun olduklarına kulak vererek, eski zamanlarda oturduğu yer burasıydı.

Mungali kasabasından, büyük dağın kenarından, yaklaşık 200 li kadar güneye gidince, Mahavana tapınağına geliyoruz. Tathagata'nın, eski zamanlarda, Sarvadata-raja ismiyle bir Bodhisattva hayatı sürdürdüğü yer burasıydı. Düşmanından kaçarak ülkesini terk etti ve gizlice bu yere vardı. Kendisinden silahları soran yoksul bir Brahman ile karşılaşınca ve ülkesini kaybetmenin sonucu olarak verecek bir şeyi olmayınca, kendisini bir mahkûm olarak bağlamasını ve ödül kazanabilmek için, kendisini affedebilecek krala, düşmanına götürmesini söyledi.

Mahavana tapınağından, dağdan aşağıya doğru 30-40 li kadar kuzeybatıya gidince, Mo-su tapınağına varmaktayız. Burada yüksekliği 100 fit civarında bir stupa bulunmaktadır.

Buranın yanında, üzerinde Buda'nın ayak izinin bulunduğu büyük kare bir taş bulunmaktadır. Burası Buda'nın, Mahavana tapınağını sarhoş eden ışık demeti yayan ayağını gömdüğü eski zamanlarda yerdi ve daha sonra Deva ve insanlar için, hayata önceki gelişlerinin tarihini anlattı (Jatakas). Bu stupanın altında (ya da ayağında), her zaman

kaygan (yağlı) bir nemlilikle ıslak olan sarı-beyaz renkte bir taş bulunmaktadır; burası Buda'nın eski zamanlarda, gerçek öğretinin sözlerini duymuş, kendi bedeninden bir kemik kırmış, duymuş olduğu kelimeleri içeren özlü bir kitap yazmış olarak (özlü bir biçimde) bir Bodhisattva'nın hayatını yaşadığı yeri.

Mo-su tapınağından 60-70 li batıya gidince, Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa bulunmaktadır. Burada eskiden Bodhisattva hayatı yaşayan, Sivika (veya Sibika) Raja isimli Tathagata bulunmaktaydı. Budalığın meyvesini ararken, bir şahinin elinden bir güvercini kurtarmak için bu yerde bedenini parçalara böldü.

Güvercini kurtardığı yerin 200 li kadar kuzeybatısına gidince, Sa-pao-sha-ti manastırının bulunduğu yer olan Shan-ni-lo-shi vadisine geliyoruz. Burada 80 fit yüksekliğinde bir stupa bulunmaktadır. Eski zamanlarda, Buda Lord Sakra iken, kıtlık ve hastalık ülkenin her yerinde hüküm sürüyordu. İlaç kullanılmamaktaydı ve yollar cesetlerle doluydu. Lord Sakra şefkatle ilerledi ve insanları nasıl kurtarabileceğiyle ilgili arabuluculuk yaptı. Daha sonra şekil değiştirerek büyük bir yılan olarak ortaya çıktı ve ölü bedenini büyük vadinin boşluğu boyunca uzattı ve boşluktan herkese seslendi. Duyanlar neşeye doldular ve hep beraber oraya koşuştular ve yılanın bedenini daha çok kestikçe daha çok dirildiler ve hem kıtlıktan hem de salgından kurtuldular.

Bu stupanın yanında ve yakınında büyük bir Suma stupası bulunmaktadır. Burada eski zamanlarda, Tathagata Lord Sakra iken, dünya derdiyle doluyken, her tür hastalık ve vebadan muzdaripken, olay hakkındaki mükemmel bilgisiyle kendisini yılan Suma'ya dönüştürdü; eti yemiş olanların hiçbiri hastalıklarından kurtulamadı.

Shan-ni-lo-shi vadisinin kuzeyinde, sarp bir kayanın yanında bir stupa bulunmaktadır. Hasta olanlar buraya şifa aramaya gelir, çoğu da düzelir.

Eski zamanlara Tathagata tavus kuşu kralıydı; bir olayda müritleriyle birlikte buraya geldi. Acı verici susuzluktan muzdarip şekilde her yerde başarısızca su aradılar. Tavus kuşları kralı gagasıyla kayayı didikle ve oradan hemen, şuan bir göl halini almış olan verimli bir kaynak fişkırdı. Muzdarip kişiler suyu içerek ya da suda yıkanarak şifa bulmaktadırlar. Kaya üzerinde hala tavus kuşunun ayak izi görülmektedir.

Mungali şehrinin 60-70 li kadar güneybatısında, doğusunda 60 fit civarındaki yüksekliğiyle bir stupa bulunan, büyük bir nehir bulunmaktadır; Shang-Kiun (Uttarasena) tarafından yapılmıştır. Eskiden, Tathagata ölmek üzereyken, büyük topluluğu göstererek şöyle dedi: “Ben Nirvana’ya ulaştıktan sonra, Udyana (U-chang-na) ülkesinden Uttarasena-raja bedenimin kalıntıları üzerinde bir hakka sahip olacak.” Krallar kalıntıları eşit şekilde bölmek üzereyken, Uttarasena-raja diğerlerinden sonra geldi; yabancı bir ülkeden gelmiş biri olarak, diğerleri tarafından saygıyla ağırlandı. Bu sırada Deva, Tathagata ölmek üzereyken sözlerini yeniden yayımladılar. Daha sonra kalıntılardan bir parça elde ederek, kral ülkesine geri döndü ve derin saygısını göstermek için bu stupayı dikti. Buranın yanında, büyük nehrin kıyısında fil şeklinde büyük bir kaya bulunmaktadır. Eskiden Uttarasena-raja, Buda’nın kalıntılarını kendi ülkesine büyük beyaz bir fil üzerinde götürmüştü. Buraya gelince fil aniden düştü ve öldü ve bir anda taşa dönüştü. Yanına da, stupa inşa edildi.

Mungali şehrinde yaklaşık 25 kilometre kadar batıya ilerleyip, muazzam gölü de geçtikten sonra Lu-hi-ta-kia (Rohitaka) diye anılan bir stupa ile karşılaşırız. Bu stupa yaklaşık olarak 15 metre uzunluğundadır ve Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir. Tathagata’nın, Bodhisattva’nın yaşamı üzerine çalışmalarda bulunduğu zamanlarda; Tathagata bu meşhur şehrin kralı olarak bilinir ve kendisine aşkın gücü anlamına gelen Ts’z-li denilirdi. Tathagata bu bölgede kendi bedenini parçalamış ve kanıyla da beş Yaksha’yı doyurmuştu.

Mungali şehrinin yaklaşık 15 kilometre kuzeydoğusunda Ho-pu-to-shi stupası bulunmaktadır. Bu stupa yaklaşık 12 metre uzunluğundadır. Tathagata burada, insanları ve Devaları aydınlatmak adına kuralları açıklamıştı. Tathagata gittikten sonra, o bölgede aniden bu stupa oluşmuştu. İnsanlar bu stupaya çiçek ve tutsü takdim etmiş; sonsuz saygı duymuşlardı.

Taştan stupanın batı kısmına doğru ilerleyip, gölü geçip, 15-20 km daha gittikten sonra Vihara’ya varırız. Burada Avalokitesvara Bodhisattva figürü bulunmaktadır. Bu figürün ruhani etkileri gizemli yollarla ortaya çıkarken, doğaüstü güçlerinin ünü pek çok kişi tarafından bilinmektedir. Her ülkeden kurallara kendini adanmış kişiler bir araya gelir ve bu figüre ardı arkası kesilmeyen hediyeler sunarlar.

Kwan-tsz-tsai Bodhisattva heykelinden 70-75 km kuzeybatıya doğru ilerlediğimizde Lan-po-lu dağıyla karşılaşırız. Bu dağın sırtında yaklaşık olarak 15 kilometrelik bir alana hükmeden ejderha gölü bulunmaktadır. Berrak dalgalar şehvetle birbiri ardına devrilirken, temiz su tıpkı bir ayna gibi parlar. Eski zamanlarda; Pi-lu-tse-kia (Virudhaka-raja), ordusuna Şakyalara saldırma emri verdiğiğinde, kavimlerden dördü bu ilerlemeye göğüs germişlerdi. Bunlar klanlar tarafından kovulmuş ve her biri ayrı yerlere kaçmışlardı. Şakyalardan biri, başkentten ayrılmış, fakat yolda bitkin düşmüş ve yolun ortasına oturmuştu.

O Şakya'nın oturduğu yerde birden vahşi bir kaz belirmişti. Bu kaz Şakya'nın önünden ilerliyordu. Sonunda Sakya uysal bir dille onu ikna etmiş ve sırtına binmeyi başarmıştı. Kaz, Şakya'yı bu gölün öbür tarafına uçurdu. Sakya bu şekilde kaçak olarak birçok krallık gezdi. Bir keresinde yolunu şaşırması ve gölün yanındaki bir ağacın gölgesinde uyumuştur. O sırada, gölün kenarında yürümekte olan genç bir Naga kızı aniden Sakya gencini gördü. Başka türlü başarılı olamayacağını düşünen genç kız, vücudunu bir insan bedenine dönüştürüp Şakya'nın dikkatini çekmeye çalıştı. İrkilerek uyanan genç, kıza şöyle söyledi: “Ben yürümekten yorgun düşmüş bir fakirim; neden bana bu kadar ilgi gösteriyorsun ki?” Fakat bir taraftan kızıdan ciddi anlamda etkilenmiş olan Sakya, kıza onunla gitmesi için yalvarmaya başladı. Kız gencin teklifini şöyle cevapladı: “Bu konuda anne ve babamın fikrini almalıyım. Beni etkilemeyi başardın ama onlar henüz ikna olmuş değiller.” Sakya kıza şu sözlerle karşılık verdi: “Etrafımızda yalnızca gizemli gölgeleri olan bu dağlar ve vadiler var. Söyle bana senin evin neresi?” Kız; “Ben bu göle ait olan bir Naga kızıyım. Senin ve kutsal kabilenin başından geçenleri dehşetle dinledim. Buralarda gezinmenin sebebinin ülkenden kovulmuş olman olduğunu biliyorum. Şanslıyım ki senin burada rahat etmeni sağlayabiliyorum. Dahası sen de benden etkilendin ve isteklerini yerine getirmemi istedin; fakat henüz bunları gerçekleştirebilmek için ailemin onayını almadım. Ve ne yazık ki bu Naga bedeni benim şeytani işlerimi yürüten bir bela oldu benim için.” dedi.

Sakya genci kızın sözlerine karşılık olarak, “Kalbimizden gelen tek bir söz bu meseleyi çözer.” dedi. Kız da bu gence; “Buyruklarına saygıyla itaat ediyorum, bekleyelim ve ne olacağını görelim.” diyerek cevap verdi. Sakya şu sözleri söyledi kendi kendine: “Faziletimin gücü ile bu Naga kızı bir insana dönüşsün.” Aniden bir insana dönüşen kızın yeni bedeni onu çok mutlu etti. Minnettar bir şekilde Sakya gencine şunları söyledi:

“Şeytani görevlerim sebebiyle, sürekli kötü türlere bürünüp o şekilde göç etmek zorunda kalıyordum; fakat dini faziletin gücü sayesinde, eskiden bazı kalpalar yüzünden sahip olduğum beden, bir saniye içerisinde insan bedenine dönüştü. Minnettarlığımı kelimelerle anlatamam. Aileme gözükmememe müsaade et; sonra seninle gelip istediğin her şeyi yerine getireceğim.”

Göle dönen Naga kızı, ailesine kendisini göstererek şöyle dedi: “Dışarıda dolaşırken bir Sakya gencine rastladım. O dini fazileti ile beni insana dönüştürdü. Benden etkilendi ve benimle evlenmek istiyor. Size bu durumu tüm doğruluğuyla sunmak istedim.”

Naga-raja kızını insan bedeninde görünce çok mutlu oldu. Kutsal kabileye olan tutkusu sebebiyle kızının bu isteğine onay verdi. Daha sonra gölden çıkararak Sakya gencine teşekkürlerini sundu ve şöyle dedi: “Sen farklı türdeki varlıkları küçümsemiyor ve kendinden aşağıda olan insanlara alçakgönüllülükle yaklaşıyorsun. Lütfen benim yaşadığım yere gel ve günlük işlerimi sen yönet.”

Naga-raja'nın davetini kabul eden Sakya genci, derhal adamın yaşadığı yere gitti. Naga'nın tüm ailesi gence aşırı derecede saygı gösterdi ve onu memnun etmeye çalıştı. Fakat kendisini ağırlayan kişilerin ejderha şeklinde olması genci biraz korkuttu ve iğrendirdi. Genç, oradan ayrılmak istedi. Naga-raja onu durdurdu ve “Lütfen gitme. Sen de burada bir yere yerleş. Seni buranın lideri yapacağım, sonsuz bir üne sahip olacaksın. Tüm insanlar senin uşağın olacak ve soyun yüzyıllar boyu devam edecek.” dedi.

Sakya genci adamın bu sözleri karşısında ne kadar minnettar olduğunu söyledi, ancak sözlerini; “Bu söylediklerinizin gerçekleşeceğini pek ummuyorum.” diyerek tamamladı. Bunun üzerine Naga-raja eline değerli bir kılıç aldı ve onu beyaz ipek bir kumaşla sarılı olan çok güzel bir kutuya koyup Şakya'ya dönerek şunları söyledi: “Şimdi bunu al, krala götür ve ona bir övgü hediyesi olarak sun. Kral bunu uzaktaki bir insanın gönderdiğinden emin olarak kabul edecek. O, kutuyu alırken, kılıcı çek ve onu öldür. Böylelikle krallık artık senin olacak. Bu, sence de mükemmel olmaz mı?”

Naga'nın talimatlarını alan Sakya, kral U-chang-na'ya hediyesini vermek üzere yola koyuldu. Kral tam kumaşını kaldırmak üzereyken genç, kralı kolundan tuttu ve kılıç ile paramparça etti. Keşişler ve korumalar ortada büyük bir kargaşa yarattı. Kılıcını sallamakta olan Sakya genci şunları söyledi: “Bu elimde tuttuğum kılıç bana kutsal bir Naga

tarafından; hakaretçileri cezalandırmam ve kibirlileri ezmem için verildi.” Bu ilahi savaşıdan korkan görevliler boyun eğdiler ve krallığı ona verdiler. Genç, böylelikle yanlışlıkları düzeltti, düzeni sağladı, iyileri ödüllendirdi, şanssızlara umut kaynağı oldu. Sonra da tören alayıyla birlikte, görevini yerine getirdiğini göstermek için Naga sarayına doğru ilerledi ve oradan karısını da alarak başkente geri döndü.

Artık Naga kızının kusurları gizlenemiyordu ve etkileri hala görülüyordu. Genç, ne zaman dinlenmek için kızın yanına gitse, Naga'nın sırtındaki dokuz kat kemikle karşılaşılıyordu. Sakya prensi ürkmeye ve iğrenmeye başlamıştı. Bir gün kız uyuyana kadar bekledi ve kız uyuyunca sırtındaki kemik katlarını kılıcıyla kesti. Aniden uyanan kız, gence şöyle söyledi: “Bu yaptığım, soyunun geleceği için hiç iyi olmayacak. Artık yaşamak bana hep ıstırap verecek. Çocukların ve torunların da her zaman kafalarındaki ağrıdan şikâyetçi olacaklar.” O günden sonra kraliyet ailesi hep bu hastalıkla başa çıkmaya çalıştı. Her soyda mutlaka bir hastalık oldu. Sakya gencinin ölümünün ardından başa Uttarasena isimli oğlu geçti.

Uttarasena tahta geçtikten kısa bir süre sonra, annesi görme yetisini kaybetti. Naga Apalala'yı ele geçiren Tathagata gökten indiğinde bu sarayla karşılaştı. Uttarasena o sırada avdaydı. Tathagata, Uttarasena'nın annesine vaazda bulundu. Kutsal birinden gelen bu vaaz kadına gözlerini geri kazandırdı. Tathagata kadına oğlunun kendi soyundan geldiğini söyledi ve nerede olduğunu sordu. Kadın şöyle cevapladı: “Sabah, avlanmak üzere dışarı çıktık ve henüz geri dönmedi.” Tathagata görevlileri ile birlikte gitmeye koyulduğunda kadın sözlerine şöyle devam etti: “Ne kadar şanslıyım ki kutsal bir soyun evladını dünyaya getirmişim. Oğlum kısa bir süre sonra geri dönecek. Yalvarırım biraz daha bekleyin.” Dünyanın Efendisi, kadının sözlerine şöyle karşılık verdi: “Oğlunun benim ailemin bir üyesi olduğuna inanması için ihtiyacı olan tek şey doğruları duymak. Eğer benim ailemden birisi olmasaydı onu inandırmak için burada kalacaktım; fakat şimdi gidebilirim. Geri döndüğünde ona Tathagata'nın Sala ağaçları arasında ölmek üzere Kusinagara'ya gittiğini söyleyin. Lütfen kutsal emanetleri paylaşmak ve onlara hürmet etmek için oraya gelsin.”

Sonra Tathagata görevlileri ile birlikte göğe yükselip gitti. O sırada avlanmakla meşgul olan Uttarasena-raja, uzaktaki sarayının alev aldığını fark etti. İçi şüpheyle dolan Uttarasena-raja avlanmayı bırakıp geri döndü. Annesinin gözlerini geri kazandığını görünce içi sevinç doldu, annesine dönüp şöyle söyledi: “Ben yokken ne oldu böyle de sen

gözlerini geri kazandın?” Annesi oğlunun sorusunu şöyle cevapladı: “Sen gittikten sonra buraya Tathagata geldi ve verdiği vaaz ile beni iyileştirdi. Buddha buradan Kusinagara’ya gitti. Sala ağaçları arasında öleceğini söyledi. Derhal oraya gidip onun kutsal emanetlerini paylaşmanı istiyor.”

Bu sözleri duyan kral ağıt yakarcasına haykırıp, tepkisizce yere düştü. Kendisine geldiğinde tören alayını toplayıp çift sıra ağaçların bulunduğu o bölgeye gitmek üzere yola koyuldu. Fakat Buddha çoktan hayata gözlerini yummuştu. Diğer ülkelerin kralları, genç kalan Uttarasena-raja’yı hor gördüler ve ona kendi ülkelerine götürmekte oldukları kutsal kalıntılardan vermek istemediler. Bu anlaşmazlık üzerine yüce Deva topluluğu, halkı Buddha’nın istekleri hakkında bilgilendirdi ve kralların kutsal emanetleri aralarında eşit olarak paylaşmalarını sağladı.

Mung-kia-li şehrinin kuzeybatısına doğru ilerleyip, önünüze çıkan dağın öte tarafına geçip, vadinin arasından ilerlediğinizde karşınızda Sin-tu nehrini bulacaksınız. Yollar kayalıklı ve dik; dağlar ve vadiler ise karanlık ve kasvetlidir. Bazen ipler yardımıyla geçmek zorunda kaldığımız bu yerlerden, bazen de demir zincirler ile geçeriz. Havada asılı olan aşitlar ve uçurumlar arasında bulunan uçan köprüler vardır. Bu köprülerin dik toprak setlere tırmanmayı sağlayan tahta basamakları bulunmaktadır. 500 km boyunca devam ettiğimizde; bir zamanlar U-chang-na’nın başkentinin bulunduğu Ta-li-lo nehir vadisine varırız. Bu ülkede yüksek oranda altın ve kokulu Hint safranı mevcuttur. Ta-li-lo vadisindeki muazzam tapınağın yakınında Maitreya Bodhisattva figürü bulunur. Tahta oymalı olan bu figür, göz kamaştırıcı bir altın rengine sahiptir. Ayrıca; 30 metre uzunluğunda olan bu figür Arhat Madhyantika tarafından inşa edilmiştir ve gizli bir tanrısal gücü vardır. Yüce tanrısal güce sahip olan aziz; heykeltıraşın Tushita göğüne yükselmesini sağlamıştır. Böylelikle heykeltıraş, figürünü tamamlayana dek tam üç kez Maitreya üzerindeki işaret ve izleri kendi gözleri ile görebilme fırsatına sahip olmuştur. Bu heykelin uygulamaya konulduğu andan itibaren, dini öğretiler doğuya doğru ilerlemeye başlamıştır.

Buradan ayrılıp doğuya doğru ilerlediğimizde; sarp kayalıkları aşip vadileri geçtikten sonra Sin-tu nehrinin akışıyla baş başa kalırız. Daha sonra, tahtadan yapılmış uçan köprüler ve patikalar yardımıyla derin yarıklardan ve yarlardan rahatlıkla geçebiliriz. 250 km ilerledikten sonra ise Po-lu-lo ülkesine varırız.

Po-Lu-Lo (Bolor)

Po-lu-lo ülkesi yaklaşık 2000 kilometrelik bir alana hükmetmekte ve Snowy Dağları'nın tam ortasında bulunmaktadır. Doğu-batı arasında uzun, kuzey-güney arasında ise dar bir alanı işgal etmektedir. Ülkede buğday, bakliyat, altın ve gümüş bulunur. Altının çok olması sayesinde ülke, ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilmektedir. İklim genel olarak soğuktur. İnsanlar kabadır; insanlık ve adalet gibi duygulara sahip değillerdir. Hele kibarlık denilen bir şey ülkede hiç duyulmamıştır. Görünüşte de bayağılık izlenimi veren bu insanlar; yün kıyafetler giyerler. Kullandıkları harfler az da olsa Hindistan diline benzese de aslında dilleri oldukça farklıdır. Bölgede, yaklaşık olarak yüz tane tapınak bulunur. Toplamda neredeyse bin adet keşişleri vardır; fakat bu kişiler ne bilime ne de ahlaki gereksinimlere önem verirler. Bu ülkeden ayrılıp U-to-kia-han-ch'a'ya doğru döndüğümüzde Sin-tu nehrinin güneyinden geçeriz. Bu nehir ortalama 1,5-2 kilometre genişliğindedir. Suyu tıpkı bir ayna gibi berrak ve temiz olan bu nehir coşkun bir şekilde güneybatıya doğru akar. Nehrin iki yanında bulunan büyük mağaralar ve çukurlarda, zehirli Nagalar ve zararlı yaratıklar mevcuttur. Bir kişi; değerli mallar, cevherler ve kutsal Buddha emanetleri ya da çiçek ve meyvelerle nehri geçmek isterse; dalgalar çoğu kez botu içine alır.

Nehri geçtikten sonra Ta-ch'a-shi-lo (Takshasila) kraliyetine varırız.

Ta-Ch'a-Shi-Lo (Takshasila)

Ta-ch'a-shi-lo kraliyeti yaklaşık olarak 1000 kilometrelik bir alana hükmetmekte ve başkenti ise bölgenin 5 kilometrelik bir kısmını kapsamaktadır. Bölgede bulunan kraliyet ailesinin soyu tükenmiştir. Soylular ise zor kullanarak hak iddia etmektedirler. Önceleri Kapisa'nın buyruğu altında olan bölge, daha sonra Kia-shi-mi-io (Kaşmir)'ya bağlı hale gelmiştir. Arazi verimliliği ile ünlüdür ve topraktan çok miktarda ekin elde edilir. Ülkede fazla sayıda akarsu ve pınarlar vardır. Ayrıca çiçekler ve meyveler de bolluklarıyla dikkat çeker. İklim genel olarak ılımandır. İnsanlar cana yakın ve cesaretlilerdir. “Üç kıymetli kişi”ye itibar ederler. Bölgede çok sayıda tapınak bulunmasına rağmen çoğu yıkılmış ve terk edilmiştir. İçlerindeki keşiş sayısı da oldukça azdır. Olanlar da çalışmalarını Büyük Araç'a göre yürütürler.

Başkentin yaklaşık 35 km kuzeybatısında, adına Naga-raja Elapatra denilen bir sarnıç bulunmaktadır. Bu sarnıç yaklaşık olarak 100 adım genişliğindedir. Suyu ise temiz ve tatlıdır. Etrafında farklı renkleri yansıtan çeşitli nilüfer çiçekleri vardır. Bu Naga, Kasyapa Buddha zamanında, Elapatra ağacını tahrip etmiştir. İşte bu yüzden, şu an, o ülkenin insanları yağmur veya güzel hava dilemek için, Sahamanlarla birlikte o sarnıcın yanına gidip, istedikleri şey için dua edip ellerini şaklattıklarında isteklerine ulaşabiliyorlar.

Bu Naga sarnıcının yaklaşık 15 kilometre güneydoğusunda; iki dağ arasında bulunan bir geçit vardır. Bu geçitte Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupa bulunmaktadır. Stupanın yüksekliği yaklaşık olarak 30 metredir. Burada Sakya Tathagata şöyle bir kehanette bulunmuştur: Dünyanın Efendisi Maitreya öbür dünyada gözüktüğünde yanında dört değerli insan; bu muhteşem diyardayken ise bir tanesi olmalı. Geleneklere göre; bir deprem meydana geldiğinde ve her taraf sallandığında; bu 100 adımlık kutsal bölge depremden etkilenmiyor ve hareketsizliğini koruyor. İnsanlar bu bölgeyi kazmak gibi ahmakça bir teşebbüste bulduklarında ise toprak yeniden sallanmaya başlıyor ve insanları tepe üstü fırlatıyor.

Stupanın yakınında yıkıntılar içinde bir tapınak vardır. Burası uzun süre önce terk edilmiştir ve keşişi de bulunmamaktadır.

Şehrin 6-6,5 km kuzeyindeyse, Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupa vardır. Buradan dini kutlama günlerinde ışıklar yansıtılır ve ilahi müzikler eşliğinde her tarafa çiçekler saçılır. Son zamanlarda edinilen bilgilere göre; burada cüzam hastalığı sebebiyle eziyet çeken bir kadın varmış. Bu kadın gizlice stupaya gelerek ibadet etmiş ve günah çıkartmış. Sonra stupanın geçidindeki pislikleri fark eden kadın, o pislikleri temizlemiş, geçidi süpürüp yıkamış, çiçekleri ve parfümleri dağıtmış. Yerlerine de kendi topladığı dört nilüfer çiçeğini koymuş. Bu olayın ardından o kötü hastalığı son bulmuş. Kadın günden güne iyileşmiş ve güzelliğine güzellik katılmış. Böylelikle de mavi nilüfer çiçeğinin kokusu ün kazanmış. Bu muhteşem yerin bu denli güzel kokmasının sebebi de buymuş. Burası aynı zamanda; Tathagata'nın daha önceden ikamet ettiği ve bir Bodhisattva disiplini üzerine çalışmalarında bulunduğu yerdir. Tathagata daha sonra bu muhteşem şehrin kralı olmuş ve Chen-ta-lo-po-la-po (Chandraprabha) diye anılmıştı. Bin tane doğumun gerçekleştiği anda, ısrarla Boddhi ilmine ulaşmaya çalışarak kendi kafasını kesmişti.

“Kurban edilen baş” stupasının yakınlarında, çevresindeki bölgelerin terk edildiği bir tapınak vardır. Fakat yine de içerisinde az sayıda keşiş vardır. Eskiden; Sutra okuluna ait olan Sastra Kumaralabdha'nın lideri burada çeşitli bilimsel eserler meydana getirmiştir.

Şehrin dışında, güneydoğuda, dağların karanlık kısımlarında yaklaşık 30 metre yüksekliğinde bir stupa vardır. Burası, üvey annesi tarafından haksız yere suçlanan Kulang-na'nın gözlerinin çıkarıldığı yerdir. Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir.

Kör adam, bu stupanın önünde samimi şekilde ibadet ettiğinde, gözlerini büyük ölçüde geri kazanmıştır. Prens Kunala, gerçek kraliçenin oğluymuş. Sevecen, nazik, insancıl birisiymiş. Kraliçe vefat ettiğinde, yerine geçen üvey kraliçe ise bir o kadar ahlaksız ve kişiliksizmiş. Anlamsız isteklerinin peşine düşen bu üvey kraliçe prens bazı tekliflerde bulunmuş. Fakat prens bu isteklere gözyaşlarıyla karşılık vermiş ve böyle bir suçu üstlenmeyi reddederek oradan ayrılmış. Reddedilmenin verdiği öfkeyle, üvey ana krala şunları söylemişti: “Ta-ch'a-shi-lo hükümetini emanet etmek için oğlundan başka kime güveneceksin, kralım? Prens, başarıları ile insanların ağzında ün saldıği için karakteri ve uyumluluğu açısından herkesin dikkatini çekmiş durumda.” Kraliçenin bu aldatıcı sözlerini dinlemekte olan kral, memnuniyetle onun aşağılık plana ortak olmuştu. Kral, bu konuşmanın hemen ardından büyük oğluna gidip şöyle söylemişti: “Ben bu kraliyet tahtına sıram geldiği için sahip oldum. Şimdi de benden sonra gelen kişiye devretmek istiyorum. Onun tek bir parçasını bile kaybetmek istemiyorum. Tek korkum böyle bir felakete kurban gidip atalarımıza saygısızlık etmiş olmaktır. Ta-ch'a-shi-lo hükümetini artık sana teslim ediyorum. Bir ülkenin sorunları, meseleleri ilgilenilmesi gereken en önemli şeydir; insanların duyguları ise çoğu zaman çelişkili olur. İtibarını tehlikeye atmamak için hiçbir işe düşünmeden atılma. Buyruklarının arkasında dur. Benim mührüm dış izimdir. Asla bir yanlışlık olmaz.”

Babasın talimatlarını alan prens, düzeni sağlamak için harekete geçmişti. Yıllar geçtikçe üvey annenin nefreti daha da arttı. Üvey anne bir idam telgrafi yazdı, kırmızı bal mumuyla mühürledi ve kral uyuduktan sonra gizlice mührü kralın dişlerine bastırıp bir elçi ile gönderdi. Telgraf tamamen bir suçlama mektubuydu. Mektubu okuyan keşişler dehşetle birbirlerine baktılar.

Prens ne olduğunu sordu ve keşişler şöyle cevap verdi: “Maharaja prensi suçlayan bir telgraf göndermiş. Prensini iki gözünün de çıkarılmasını buyuruyor. Prens daha sonra eşiyile birlikte dağlara gönderilip orada ölüme terk edilecekti. Bize bu emir gelmiş olmasına rağmen, itaat etmeye cesaret edemedik. Tekrardan talimat verilmesini isteyeceğiz ve cevap gelene dek sizi burada bağlı tutacağız.”

Prens şöyle cevap verdi: “Eğer babam ölmemi emrettiyse buna itaat edilmeli. Dışinin baskısı emrin doğruluğunun bir kanıtıdır. Bir hata olması imkânsızdır.” Ardından, Chandala’ya gözlerini çıkarmasını emretti. Gözlerini kaybettiği için de sonraki yaşamına hep yardım dilenerek devam etti. Uzaklarda gezinirken bir gün babasının şehrine geldiler. Eşi ona burasının kraliyet şehri olduğunu söyledi. Prens bu duruma çok üzüldü. Eski günlerini hatırladı ve şu şekilde sitem etti: “Açlık ve soğuk nedeniyle ne acılara göğüs gerdim. Bir zamanlar bir prestim; şimdi ise bir dilenciyim. Kendimi savunabilirdim. Bana yapılan bu haksız suçlamayı düzeltebilirdim.” Bunun üzerine kralın çalışma odasına girip gecenin ilerleyen saatlerinde ağlamaya başladı ve ud sesi eşliğinde hüznü bir sesle matemli bir şarkı söyledi.

Üst kattaki odada bulunan kral bu acı dolu muhteşem şarkıyı duygu ve şaşkınlıkla durumu araştırmaya koyuldu: “Uddan ve bu sesin tonundan anladığım kadarıyla bu şarkıyı söyleyen benim oğlum. Peki, buraya neden geldi ki?”

Derhal görevlinin yanına gidip bu şarkıyı kimin söylediğini sordu.

Bunun üzerine görevli kör adamı alıp kralın huzuruna getirdi. Prensi gören kral, yaşadığı kederin altında ezilmiş bir şekilde prene şu sözleri yöneltti: “Seni kim böyle incitti? Bu felakete kim sebep oldu da benim sevgili oğlum gözlerini kaybetti? Kendi adamlarını dahi göremiyor! Yazık! Aman Tanrım! Aman Tanrım! Bu nasıl bir talihsizlik böyle!”

Gözyaşlarını tutamayan prens babasına şükranlarını sundu ve şöyle söyledi: “Benim Tanrı tarafından cezalandırılmamın sebebi aslında size duyduğum yüce hürmetten kaynaklanıyor. Size duyduğum sevgi beni çok kısa zamanda buyruğu altına aldı. Kendimi savunmamın hiçbir anlamı yoktu, cezadan kaçmaya cesaret edemedim.” İkinci eşinin bu olaydan sorumlu olduğunu öğrenen kral, hiçbir ayrıntıya veya araştırmaya gerek duymadan direk kadının öldürülmesi kararını aldı.

O zamanlardan Bodhi ağacının tapınağında, adına Ghosha denilen yüce bir Arhat vardı. Bu Arhat, vaaz konusunda normal kişilerden dört kat daha fazla güce sahipti. İnsanları, hiçbir zorlukla karşılaşmadan kolayca aydınlatabiliyordu. Trividyas'ta, tamamen onun adı geçmektedir. Kör oğlunu ona götüren kral, Arhat'a tüm olayı anlatmış ve onu iyileştirmesi için ona yalvarmıştı. Kralın bu ricasını üzerine Arhat, tüm insanlara şöyle buyurmuştu: "Yarın burada gizemli kuralı açıklayacağım. Herkesin elinde bir tas ile gelmesini ve o şekilde kuralı dinleyip sonra içine gözyaşlarını doldurmasını isteyeceğim." Arhat'ın buyruğu üzerine diğer gün her bölgeden insanlar bir araya gelmiş ve kadınlı erkekli bir topluluk oluşturmuşlardı. O esnada Arhat on iki Nidana vaazını vermişti. Bu söylevi dinleyen herkes gözyaşlarına boğulmuş ve gözyaşını elindeki tasa akıtmıştı. Söylevin sonunda Arhat tüm bu gözyaşlarını altın bir tasta birleştirmişti. Sonra vaazını şu sözleriyle tasdik etmişti: "Size ilettiğim her şey Buddha'nın gizemli doktrinleri arasında yer alıyor. Eğer söylediklerim doğru değilse ve bir hata içeriyorsa; her şey olduğu gibi kalsın. Ama eğer tüm söylediklerin doğruysa; gözlerini sizin gözyaşlarınızla yıkayacak olan bu adamın gözleri açılsın."

Konuşmasını bitirdikten sonra gözlerini yıkadı ve işte! Tekrar görmeye başlamıştı.

Kral, emri uygulayan elçileri ve onların arkadaşlarını suçladı. Bazılarının mertebesini düşürdü, bazılarını sürgüne yolladı, bazılarını uzaklaştırdı, bazılarını da idam ettirdi. Suça ortaklık eden halkı ise Snowy Dağları'nın kuzeydoğusuna, çölün ortasına sürgüne gönderdi.

Bu krallığın güneydoğusuna doğru ilerleyerek, 350 kilometre kadar dağları ve vadileri geçtiğimizde, Sang-ho-pu-lo Krallığı'na (Simhapura) varmış oluruz.

Sang-Ho-Pu-Lo (Simhapura)

Sang-ho-pu-lo Krallığı yaklaşık olarak 1750-1800 kilometrelik bir alana kurulmuştur. Kuzeyde, Sin-tu nehriyle komşudur. Başkenti, 7- 7,5 kilometre civarında bir alanda bulunur ve dağların hemen yanındadır. Etrafını saran sarp kayalıklar ve uçurumlar, kentin doğal olarak dayanıklı olmasına neden olmuştur. Toprak iyi bir şekilde işlenmez fakat ürün boldur. İklimi soğuktur, insanları ise vahşidir ve cesarete oldukça fazla değer verirler. Hileye de çok meraklıdırlar. Ülkede kral ya da başka yöneten biri yoktur fakat Kaşmir'e bel bağlanmış durumdadır. Başkentin güneyine yakın bir yerde Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa bulunur. Süslemeleri çok fazla zarar görmüştür: manevi

mucizeler devamlı olarak bu konuya bağlanır. Yanında terk edilmiş ve keşişi olmayan bir tapınak vardır.

Kentin güneydoğusunda Asoka-raja tarafından yapılan 20-25 kilometrelik alana kurulu bir taş stupa bulunur ve yüksekliği yaklaşık 61 metredir. Stupanın içinde gizlice birbirine bağlanmış on tane sarnıç vardır ve bunlar sağda ve solda (yol da devam eder) farklı şekilde ve değişik özelliklerde taşlarla (tırabzanlarla) kaplıdır. Sarnıçlardaki sular temizdir. Dalgalanmalar bazen çok gürültü çıkarır ve coşkundur. Sürüngenler ve çeşitli balıklar çukurlarda ve sarnıçların yanındaki büyük mağaralarda yaşar ya da suda kendilerini saklarlar. Dört çeşit renkte Lotus çiçekleri, berrak suyun yüzeyini kaplar. Yüzlerce çeşit meyve etraflarını sarar ve farklı renklerle ışıldarlar. Ağaçların yansımaları suyun derinliklerine kadar ulaşır. Bütün bu güzellikler, burayı dolaşmak için çok güzel bir yer haline getirir.

Hemen sarnıcın yanında çok uzun zamandır keşişi olmayan bir tapınak vardır. Stupanın çok yakınında, beyaz cüppeli keşişlerin asıl öğretmenlerinin, aradıkları prensiplerin bilgisine ulaştıkları ve ilk kuralları vaaz verdikleri yer bulunur. Bölgede aynı amaç için bulunan bir de yazıt vardır. Bu yerin yakınında Devaların tapınakları bulunur. Ciddiyete oldukça bağlı olan Devalar, gece gündüz, dinlenmeden daimi bir çabayla çalışırlar. Kurucularının koyduğu kurallar, çoğunlukla Buddha kitabındaki prensiplerden çalıntıdır. Bu insanlar farklı sınıflardan gelir, kendi kurallarını koyar ve buna bağlı olarak öğretilerini düzenlerler. Üst düzey olanlarına Bhikshu, daha genç olanlarına Sramana denir. Törenleri ve yaşam biçimleri açısından Buddha keşişleriyle oldukça benzerlik gösterirler. Sadece saçlarında küçük bir kıvrım bulunur ve kıyafet giyinmezler. Aslında kıyafet giyeceklerse bu, beyaz olmalıdır. Bunlar, onları diğer insanlardan ayıran küçük farklılıklardır. Dini liderlerinin figürleri gizlice Tathagata'nın yerine oturtulmuştur. Sadece kıyafet açısından ayrılırlar fakat güzellik açısından tamamen aynıdırlar.

Buradan Ta-ch'a-shi-lo'nun kuzey sınırlarına geri döndüğümüzde, Sin-tu nehrini geçip, 100 kilometre kadar güneydoğuya gidince, önceden bir prens olan Mahasattva'nın aç bir Wu-t'u (Otu, bir kedi) beslemek için kendisini feda ettiği büyük taş kapılardan geçeriz. Buranın güneyinden 40-50 adım uzakta taş bir stupa vardır. İşte burası Mahasattva'nın ölmek üzere olan hayvana acıdığı yerdir. Buraya vardıktan sonra kanıyla hayvanı besleyebilmek için vücudunu bambu kıymığıyla kesmiştir. Bunun üzerine kanı içen hayvan canlanmıştır. Bu sebeple bütün toprak ve buradaki bitkiler kan rengine

boyanmıştır ve insanlar toprağı kazdıklarında, keskin çivi benzeri şeyler bulmuşlardır. Bu hikâyeye inansak da inanmasak da, acıklı olduğunu söyleyebiliriz.

Prensin kurban yerinin kuzeyinde, yaklaşık 61 metre yüksekliğinde Kral Asoka tarafından yaptırılan bir stupa vardır. İçi heykellerle donatılmış olup, zevkli bir şekilde yapılmıştır. Zaman zaman ruhani izler görünür. Bu güzide yerin etrafında, hareket edebilir heykeller için temin edilmiş taş hücreleri bulunan (ya da hareket edebilen taş oyuklar) yaklaşık 100 adet küçük stupa vardır. Oraya gidip etrafını dolaşan hastaların çoğu sağlığına kavuşur.

Stupanın doğusunda Büyük Araç öğrenimi gören 100 kadar keşişin olduğu bir tapınak bulunur.

25 kilometre kadar doğuya gidildiğinde, terk edilmiş bir dağa varılır. Burada içinde yaklaşık 200 keşişin bulunduğu tapınak vardır. Hepsi Büyük Araç öğretisini çalışırlar. Ayna gibi berrak çeşmeler ve sarnıçlarla birlikte, burada aynı zamanda bol miktarda meyve ve çiçekler de bulunur. Bu manastırın hemen yakınında yaklaşık 92 metre yüksekliğinde bir stupa vardır. Eski zamanlarda Tathagata burada yaşamıştır ve günahkâr bir Yaksha'yı et yemesine izin vermemiştir.

Krallıktan 250 kilometre kadar güneydoğu yönünde dağlara doğru gittiğimizde, Wu-la-shi (Urasa) ülkesine varırız.

Wu-La-Shi (Urasa)

Wu-la-shi (Urasa) Krallığı yaklaşık olarak 1000 kilometrelik bir alana kurulmuştur. Dağlar ve vadiler birbiri ardına dizilmiş bir zincir gibi görünürler. Ziraat için uygun olan topraklar boş arazi olarak kullanılır. Başkent 3,5-4 kilometrelik bir alanda bulunur; kral yoktur fakat ülke Kaşmir'e bağlıdır. Toprak ekim ve hasat için uygundur fakat çok az çiçek ve meyve yetişir. Hava güzel ve yumuşaktır. Kar ya da buz az olur. İnsanları kibar değildir, yaratılış olarak kaba ve katıdırlar. Hileye de çok meraklıdırlar. Buddha dinine inanmazlar.

Başkent 2 - 2,5 kilometre güneybatısında, yaklaşık 61 metre yüksekliğinde Asokaraja tarafından yapılmış bir stupa bulunur. Yanında, Büyük Araç çalışan birkaç öğrencinin olduğu bir tapınak vardır.

Buradan güneybatıya doğru gidip, dağları ve kayalıkları geçip, zincirli asma köprüleri aştığımızda 500 kilometre kadar sonra, Kia-shi-mi-lo (Kaşmir) ülkesine varmış oluruz.

Kia-Shi-Mi-Lo (Kaşmir)

Kaşmir Krallığı'nın çevresi yaklaşık 7000 li'dir ve her tarafı dağlarla çevrilmiştir. Bu dağlar çok yüksektir. Aralarında geçişler olsa dar ve iç içedir. Buraya saldıran komşu devletler hiçbir zaman başarıya ulaşamamıştır. Ülkenin batı tarafındaki başkenti büyük bir nehir ile sınırlandırılmıştır. Bu başkent kuzeyde güneye 12 ya da 13 li ve doğudan batıya 4 ya da 5 li'dir. Toprak mısır üretmek için çok uygundur ve bol bol da meyve ve çiçek üretir. Burada aynı zamanda ejderha atları ve güzel kokulu Hint safranı, fo-chü^{ve} tıbbi bitkiler de vardır.

İklim soğuk ve serttir. Çok fazla kar yağar ve rüzgâr pek görülmez. İnsanlar deri yelek ve beyaz ketenden kıyafetler giyerler. Rahat, uçarıdır ve korkak bir mizaçları vardır. Ülke bir ejderha tarafından korunduğu için her zaman komşu halklara üstünlük sağlamıştır. İnsanlar görüntüde oldukça yakışıklı fakat kurnazdır. Öğrenmeyi severler ve iyi eğitilirler. İnançlarına sahip olanlar da vardır olmayanlar da. Ortalama 100 tapınak ve 5000 rahip vardır. Asoka-raja tarafından inşa edilmiş 4 adet stupa vardır. Bunların her biri'nin yarım litrelik bir Tathagata yadigârı vardır. Ülkenin tarihi der ki: Bu ülke bir zamanlar ejderha gölüydü. Eski zamanlarda Lord Buddha U-chang-na (Udyana)'daki kötü bir ruhu ele geçirdikten sonra orta krallığa (Hindistan) geliyordu ve havanın ortasında, tam bu ülkenin üstünde Ananda'yı gösterdi ve: Nirvanamdan sonra, Arhat Madhyantika bu topraklarda bir krallık kuracak ve insanları uygarlaştıracak (barışı sağlayacak), ve kendi çabalarıyla Buddha'nın kurallarını dışarıya da yayacak.

Nirvana'dan sonraki 15. yılda Ananda'nın müridi, 6 ruhsal kabiliyete sahip ve 8 Vimokshas ile ödüllendirilmiş Arhat Madhyantika (Mo-t'ien-ti-kia) Buddha'nın kehanetini duydu. Kalbi neşeyle dolar ve bu ülkeye gider. Yüksek bir dağın uçurumundaki bir odunun üstünde sessizce otururken büyük ruhani değişimler geçirdi. Onu seyreden ejderha büyük bir sadakatle doldu ve ne arzu ettiğini duymak istedi. Arhat: "Bana gölün ortasında dizlerim için yeterli büyüklükte bir mevki vermeni istiyorum" dedi.

Bunun üzerine ejderha suyun üzerinden uzaklara gitti ve ona bu mevkiyi verdi. Sonrasında Arhat ejderha tüm gücüyle suları geride tutarken ruhani güçleri sayesinde

vücudunun boyunu büyüttü. Bu şekilde göl kurudu ve sular tükendi. Naga da uçarken bir yer rica etti.

Sonra Arhat “Buranın kuzey batısında çevresi ortalama 100 li olan bir havuz var; bu gölde sen ve senin gelecek neslin orada yaşamaya devam edebilirsiniz.” dedi. Naga da: “Gök ve toprak karşılıklı yer değiştiriyor, lütfen sizin için dini vecibelerimi yerine getirmeme izin verin.” dedi. “Sana izin vermeyi dilediğim halde Nirvana’ya inananlar (Anupadhishesha) olmadan gireceğim.” dedi Madhyantika. Naga da isteğini bu şekilde belirtmeye karar verdi: “Kuralın sonuna kadar 500 Arhat bana sunduklarınızı alabilir ve bu gölde yaşayabilir mi?” Madhyantika bu isteği kabul etti.

Sonra ruhani gücü sayesinde bu toprağı ele geçiren Arhat 500 tane tapınak buldu. Rahiplere hizmet edebilecek çevre ülkelerdeki fakir insanları satın aldı. Madhyantika öldüğünde bu fakir insanlar kendilerini komşu ülkelerin hükümdarları ilan etti. Bu düşük seviyede doğmuş insanları küçümseyen çevre ülkelerdeki insanlar onlarla işbirliği yapmayacak ve onlara Kritiyas (Ki-li-to) diyecekti. Çeşmeler akmaya başlamıştı.

Asoka’nın Nirvanası’ndan 100 yıl sonra Magadha kralı Tathagata gücünü tüm dünyaya yaydı ve en uzaktaki insanlar tarafından bile onurlandırıldı. Üç kıymetli taşla hürmet etti ve tüm yaşayan varlıklara sevgi besledi. Bu dönemde 500 Arhat ve kralın onurlandırıp fark gözetmeden koruduğu 500 ayrılıkçı rahip vardı. Hepsinin üstünde derin bilgili ve nadir kabiliyetli Mahadeva adında bir rahip vardı; emekliliğinde doğru bir ün aradı; ötesini düşünerek kutsal öğretinin prensiplerini kaleme aldı. Onu bilen herkes ona sığındı ve onun görüşlerini uyguladı. Ne kutsal ne de olana insanları tanımayan ve bu yüzden de doğuştan bir zamanlar fitne yapılmış olanları koruma görevi verilmiş olan Asoka-raja hepsini boğma niyetiyle bir grup rahibi Ganges kıyılarına toplamak için ikna edilir.

Bu sırada hayatlarını tehdit eden tehlikeyi gören Arhatlar ruhani güçlerinin yardımıyla havaya doğru uçmuş, bu ülkeye gelmiş kendilerini dağ ve vadilerin arkalarına saklamışlardır. Bunu duyup pişman olan ve hatasını itiraf eden Asoka-raja onlara ülkelerine dönmeleri için yalvarır; fakat Arhatlar kararlılıkla reddederler. Sonra Asoka-raja Arhatlar için 500 adet tapınak inşa eder ve bu ülkeyi rahipliğe armağan eder.

Tathagata’nın Nirvanası’nın 400. yılında Gandhara kralı Kanishka krallığı başarıya ulaştırmış, şanını uzaklara yaymış ve en uzakları bile kendi adaletine getirmişti. Görevi süresince sıklıkla Buddha’nın kutsal kitaplarına danışmış ve her gün bir rahip çağırıp onun

vaazını dinlemiştir ama öğretilerin farklı ve oldukça çelişkili görüşlerini bulmuş ve bu yüzden şüpheye düşmüş ve bu belirsizlikten kurtulmak için bir yol bulamamıştır. Bu sırada onurlandırılmış Parsva: “Tathagata dünyadan ayrıldığından beri birçok ay ve yıl geçti. Birçok öğreti ve birçok öğretmen geldi. Hepsi de bunu kendi yöntemleriyle yaptı yani tüm beden ayrılıklar üzerine kuruludur.” dedi.

Bunu duyan kral çok etkilendi ve şüphelerini bir kenara attı. Bir süre sonra Parsva ile konuştu ve “Kişisel bir şey olmasa da henüz, Kutsal Olan’ın zamanında şimdiye dek başarılı doğumlarla birlikte yanımda olan erdemli inananlar sayesinde şimdiki durumuma geldim. Kendi aşağı seviyemi unutmaya cüret edeceğim itibarı bozulmamış kanunların öğretisini başarıyla kuşaktan kuşağa aktaracağım. Bu yüzden birçok öğretiye göre Buddha’nın Pitakası’nın öğretilmesini sağlayacağım.” dedi. Onurlu Parsva cevapladı: “Önceki büyük kralın değeri bugünkü ayrılmış koşullarla sonuçlandı. Her şeyin üstünde arzuladığım şey Buddha’nın kurallarını sevmeye devam edebilmesidir.”

Kral sonrasında uzak ve yakın kutsal meclislere çağrıda bulundu. (kutsal öğretmenleri bir araya getirmek için bir ferman yayınladı.)

Bunun üzerine dört taraftan bir araya geldiler ve yıldızlar gibi sonsuz li kat ettiler. Yetenekleri ve hayatın kutsallığı için dünyada en çok ayrılan insanlar. Bu yüzden bir araya geldiklerinde yapılması gereken dört şey için yedi gün boyunca önerilerini sundular, sonrasında da kralın arzuladığı gibi bir düzenleme yapılması gerektiğine fakat yaygaradan korkulduğu için karışık bir birlikteliğe karar verildi (danışmayı önleyecekti). Rahipleri etkilemek için “Kutsal meyveye sahip olanlar (Arhatlar gibi) kalsın, hala dünyevi etkilerle çevrili olanlar gitsin!” dedi. Ama yığın çok büyüktü. Sonrasında diğer bir emir yayınladı: “Çalışmaktan gelen özgürlük için gelmiş olanlar kalsın, hala öğrencilerin durumunda olanlar gitsin.” Hala orada kalan büyük bir yığın vardı. Bunun üzerine kral bir ferman daha bildirdi: “Üç aydınlanma ve altı ruhani öğretiye sahip olanlar kalabilir, diğerleri gidebilir.” Ama hala orada olan büyük bir yığın vardı. Diğer bir ferman bildirdi ve dedi ki: “Üç Pitaka ve beş Vidya’ya aşına olanlar kalabilir geri kalan gitsin. Bu şekilde 499 insan kaldı. Kral da kendi ülkenin sıcaklık ve neminden rahatsız olduğu için kendi ülkesine gitmek istedi. Ayrıca Rajagrga’daki dini çağrısını aldığı taş oyuğa da gitmek istedi. Onurlu Parsva ve diğerleri ona tavsiye verdiler ve “Oraya gidemeyiz, çünkü orada birçok inançsız öğretici ve planlı şekilde olaya getirilen farklı sastralar var. Birçok dedikodu ve boş laf dönecek, düşünmek için kayda değer bir şeyler olmadığı sürece oradaki tek kâr yeni öğretiler kaleme

almak olacaktır. Toplantının zihni bu ülkeden oldukça iyi etkilenir; ülke her tarafta dağlarla korunur ve Yakshas sınırları savunur, toprak zengin ve üreticidir ve birçok besin üretir. Burada hem azizler hem bilgeler bir araya gelir ve riayet ederler, burada ruhani rishiler dolanır ve istirahat ederler.

Toplantı sonrasında şu sonuca vardılar: “Kralın isteklerine uymaya gönüllüüz.” Bunun üzerine Arhatlarla birlikte tartıştıkları deliğe gittiler ve orada bir manastır kurdular, burada Scriptureları toplayabilir ve Vibhasha Sastra besteleyebilirlerdi.

Bu esnada saygıdeğer Vasumitra (Shi-Yu) kapının dışında cübbesini giyyordu. (girmek üzereydi) Arhatlar onu gösterdiler ve “Anlaşmalar ve günahlar (klesas) çözülmedi, o zaman bütün tartışmalar çelişkili ve gereksizdir. Gitmelisiniz, burada yaşamamalısınız.”

Bunun üzerine saygıdeğer Vasumitra cevap verdi, “Şüphesiz bilgiler kuralları dünyanın değişimine işaret ederek Buddha’nın yerine koyar, bu yüzden sen mantıklı olarak doğru (Ortodoks) Sastralar derlemek istersin. Benim için, hızlı olmasa da, kendi zavallı yöntemlerimle kelimelerin anlamlarını derledim. Ayrıca üç Pitaka’nın karanlık edebiyatı ve beş Vidya’nın müphem anlamı üzerine de ciddiyetle çalıştım ve donuk, ağır olsam da onların öğretilerine girmeyi başardım.”

Arhatlar cevapladı, “Bu imkânsız; ama eğer söylediğiniz gibiyse biraz kalabilir ve ‘geçmiş öğretisinin’ koşulunu elde edebilirsiniz. Sonra toplantıya girebilirsiniz, şimdilik varlığınız mümkün değildir.”

Vasumitra cevap verdi, “Geçmiş öğretisinin koşulunu en az bir tükürük damlası kadar önemsiyorum; zihnim sadece Buddha’nın meyvelerini arar, ufak görevler peşinde koşmam (küçük yan yollar). Bu topu havaya atacağım ve o yere inmeden ben ‘geçmiş öğretisinin’ kutsal koşulunu (meyve) elde etmiş olacağım.”

Sonrasında tüm Arhatlar çevresini sardı ve “Affedilemeyecek kadar küstah senin doğru tanımın. ‘Geçmiş öğretisinin’ meyvesi tüm Buddhalar tarafından kutsanmış bir koşuldur. Bu şartı yerine getirmek ve toplantıyla ilgili şüpheleri dağıtmakla yükümlüsün.” dedi.

Sonra Vasumitra topu havaya fırlattı, Devan yakalandı. Devan düşmeden önce ona “Buda’nın meyvesini ele geçirdiğin için onun yerinde (Tushita gezegeni) Maitreya’nın varisi olacaksın; üç dünya da seni onurlandıracak ve yaratılanların (tüm insanlık) dört türü

de sana saygı ve korkuyla bakacak. Peki, niçin bu küçük meyveyi arıyorsun?" diye sormuştu.

Daha sonra tüm bunlara şahit olan Arhatlar hatalarını itiraf etmiş ve saygıyla ondan başkanları olmasını istedi. Tartışmalarında ortaya çıkan tüm zorluklar kararlaştırma için ona gönderildi. Bu beş yüz bilge ve ermiş Sutra Pitaka'yı açıklamak için ilk önce yüz bin dizede Upadesa Sastra'yı bestelediler. Sonra Vinaya Pitaka'yı açıklamak için yüz bin dizede Vinaya Vibhasha Sastra'yı, ondan sonra da Abhidharma Pitaka'yı açıklamak için yüz bin dizede Abhidharma Vibhasha Sastra'yı yapmışlardır. Hepsini birlikte tamamen üç Pitaka'yı açıklayan altı bin altı yüz bin kelimedede üç yüz bin dize bestelemişlerdir. Eserleriyle karşılaştırılabilecek başka antik bir eser yoktur; en derinden en ufak soruna kadar hepsini tüm minik ifadeleri açıklayarak incelemişlerdir. Bu yüzden eserleri dünyaca tanınmış ve onları takip eden tüm öğrencilerin kaynağı olmuştur.

Kanishka-raja bu görüşmelerin derhal kırmızı bakır levhalar üzerine işlenmesi için emir verdi. Onları taş bir kutunun içine kapattı ve mühürleyerek ortasındaki Kutsal Kitapla bir stupaya yerleştirdi. Yakshalara diğer mezheplerin bu Sastraları ülkedeki bu meskenlerin bu çalışmanın meyvesinin tadını çıkarabileceği düşüncesiyle almalarına izin vermemek ve onları götürmek için krallığa olan yaklaşımları korumasını emretti.

Bu dindar çalışmayı bitirdikten sonra ordusuyla birlikte kendi başkentine döndü.

Ülkeyi batı kapısından terk ettikten sonra doğuya dönüp dizlerinin üstüne çökmüş ve tüm krallığa papazlığı ihsan etmiştir.

Kanishka'nın ölümünden sonra Kritiya ırkı tekrar yönetime geçmiş, papazları sürmüş ve dini devirmiştir.

To-hu-lo (Tukhara) ülkesi Himalata kralı Sakya ırkının soyundandı. Buda'nın Nirvanası'ndan sonra altı yüz yıl içinde atalarının bölgesini takip etmişti ve kalbi Buda yasası için sevgiyle doluydu. Kritiyas'ın Buda kanununu devirdiğini duyduktan sonra sayıları üç bin olan bölgedeki en savaştı (cesur) şövalyeleri bir araya getirdi. Pek çok tüccarlıkla ilgili makale ve değerli eşyalarla birlikte savaş aletlerini insanların üstlerine saklayarak tüccar yüklü olduğu oyunuyla krallığa girdiler ve ülkenin kralı onları özel

konukları olarak karşıladı. Daha sonra bu çok cesur ve becerikli adamlardan beş bin tanesini seçip onları kılıçla silahlandırdı ve krala sunmaları için seçkin ürünler verdi.

Daha sonra başlığını atan Himatala kralı tahta doğru ilerledi; dehşete düşen Kritiyas kralı ne yapacağını şaşırmişti. Kralın kafasını kesen Himatala aşağıda duran subaylara “Ben Tukhara’ya ait olan Himatala’nın kraliyim. Çok kederliydim çünkü bu aşağı sınıf yönetici böyle rezillikler yaptı; bu yüzden bugün ben onun suçlarını cezalandırdım; fakat insanlara gelince onlarda bulunabilecek bir hata yok.” demiştir. Devletin başındaki bakanları sürgüne gönderdikten sonra papazlara dönmelerini ve tapınak inşa ederek eski günlerdeki orada oturmalarını emretmiştir. Sonra krallığı batı kapısından (geçişi) terk etmiş ve dışarı çıktığında yüzünü doğuya doğru eğerek papazlığa (krallık) merhamet vermiştir.

Kritiyas’a gelince daha önce de papazlar ve devrilen dinleri tarafından susturuldukları için sükût zamanında düşmanlıkları o kadar artmıştı ki Buda kanunundan nefret ediyorlardı. Birkaç yıl sonra tekrar güce kavuştular. Bu da günümüzde bu krallığa pek inanılmaması ve kâfir tapınaklarının tek düşünceleri olmasının sebebidir.

Yeni şehrin güneydoğusuna ve eski şehrin kuzeyine ve büyük dağın güneyine yaklaşık 10 li’den sonra içinde 300 papaz olan bir tapınak vardır. Stupada (manastıra bağlı) Buda’nın yaklaşık bir buçuk inç boyunda, dini günlerde parlak ışığı emen sarımsı beyaz renkte bir dişi vardır. Eski zamanlarda Buda kanununu yok edip papazları süren Kritiya ırkı abidedeki kendi yerini seçmişti. Bu vesileyle Buda kalıntılarını ziyaret etmek ve içten bağlılığını belirtmek için Indies etrafında dolaşan bir Sramana bir süre sonra yerli ülkesinin sakinleştiğini ve durgunlaştığını duydu. Derhal geri dönüş yoluna koyuldu ve yolda onun yolu arasından karşıya doğru koşan ve fil sesi gürültüsü çıkaran bir fil sürüsüne rastladı. Bunları gören Sramana yollarından çekilmek için bir ağaca tırmandı. Sonra fil sürüsü su içmek ve suyla kendilerini temizlemek için bir havuza koşturdu. Sonra ağacı çevreleyerek köklerini kopardılar ve yere çektiler. Sramana’yı yakalayarak bir tanesinin üstüne bindirdiler ve büyük ormanın ortasına doğru koşarak onu hasta bir filin yaralanıp (şişmiş yarayla) yerde yattığı bölgeye götürdüler. Papazın elini tutarak çürümüş (kırılmış) bir parça bambunun içine girdiği yaralanma yerine götürdü. Sramana hemen kıymığı çıkardı, şifalı bitkiler uyguladı ve ayağı bağlamak için kıyafetini yırttı. Altın bir kutu tutan diğer fil bunu hasta file getirdi. Hasta fil kutuyu alır almaz Sramana’ya verdi. Bunu açan Sramana içinde Buda’nın dişini buldu. Sonra tüm filler çevresini sardı fakat Sramana nasıl çıkacağını

bilmiyordu. Ertesi gün her bir fil ona öğlen yemeği için biraz meyve getirdi. Yemeyi bitirdikten sonra papazı ormanın dışına kadar uzun bir yol boyunca (birkaç yüz li) taşıdılar. Sramana'yı yere bıraktılar ve selamlaşmadan sonra hepsi çekildi.

Ülkenin batı sınırlarına gelen Sramana hızlı bir nehri geçti; bu süre içerisinde bot neredeyse bot batıyordu. Bu sırada erkekler hep beraber “Botu tehdit eden bu felaket Sramana yüzünden; Buda'nın bazı kalıntılarını taşıyor olmalı ve ejderler de onlara göz dikmiş olmalı.” demiştir.

Eşyalarını inceleyen geminin kaptanı Buda'nın dişini bulmuştu. Sonra Sramana kalıntıyı kaldırıp kafasını eğmiş ve Naga'yı çağırıp şöyle demiştir: “Şimdi bunu senin ilgine emanet ediyorum; çok uzun süre değil çünkü geri döneceğim ve kandıracağım.” Nehri geçmeyi reddederek banka döndü ve ayrıldı. Nehre döndü ve iç çekti ve şöyle dedi: “Bu Naga yaratıklarını nasıl dizginleyeceğimi bilmemek benim felaketim oldu.” Sonra Hindistan'a dönerek ejderhaları dizginlenme kurallarına çalıştı. Ülkesine döndükten üç yıl sonra nehir kenarına gelerek orada bir sunak inşa etti ve düzenledi. Sonra Naga, Buda'nın dişinin kutusunu getirip Sramana'ya verdi. Sramana onu alıp tapınağa getirdi ve o andan sonra ona taptı. Tapınağın on dört veya on beş li kuzeyinde Avalokitesvara Bodhisattva'nın figürünün durduğu küçük bir tapınak vardır. Eğer biri bu Bodhisattva'yı görmeden ölünceye kadar oruç tutmaya yemin ederse figür ihtişamla ortaya çıkar.

Küçük Tapınak'ın güney doğusunda, yakınlarda bir yerde, bir dağa vardık. Burada eski, yıkıntı halde bir tapınak vardı. Şekli heybetliydi ve yapısı güçlüydü. Ancak şimdi sadece bir yıkıntıydı ve sadece küçük bir çift kulenin tek bir tarafı ayakta kalmıştı. Büyük Araç'ı (Mahayana–Great Vehicle) çalışan otuz kadar rahip vardı. Sastra'nın bir yazarı olan Sanghabhadra, burada yazmıştı Shun-ching-li-lun'u Tapınağı'nın sağında ve solunda büyük Arhat sahip olduğu kutsal kalıntılar (Şariralar) saklandığı stupalar vardı. Vahşi yaratıklar ve dağ maymunları çiçekler toplarlar ve dini bir adak olarak sunarlar. Yıl boyunca bu adamları sanki geleneksel bir görevmiş gibi aralıksız devam ettirirdiler. Birçok mucizevî durumlar gerçekleşmiştir bu dağda. Bazen bir taş duvar ortadan ayrılır, bazen dağın zirvesinde atların ayak izleri görülür ama bu tarz şeylerin hepsi genelde bu noktalarda gezinip, parmaklarıyla bu izleri sanki ata binip, ileri geri gidiyormuş gibi yürüyerek arayan Arhatların ve Sramanaların gördüğü yanlış izlerdir, bu da bu izleri açıklamayı zorlaştırmıştır.

Buda'nın dışının tapınağının on li doğusunda dağın doğusundaki kayalıklar arasında ufak bir tapınak vardır. Eski zamanlarda So-kin-ta-lo (Skandhila) olarak bilinen büyük Sastra ustası Chung-sse-fan-pi-p'o-sha olarak bilinen ilmi eserini burada yazmıştır.

Bu küçük manastırda 50 fit yüksekliğinde Arhat'ın miras bırakılan vücudunun Şariralarının korunduğu taş bir stupa vardır.

Eski zamanlarda oldukça iri olan bir Arhat vardı ve bir fil gibi yiyip içerdi. İnsanlar alaycı bir şekilde “O bir hayvan gibi yemeyi biliyor fakat doğru ve yanlışla ilgili ne biliyor.” derlerdi. Arhat Nirvana'ya ulaşmak üzereyken etrafındakileri göstererek onlara “Anupadhisesa konumuna ulaşmama az kaldı. Muhteşem adalete nasıl vardığımı sizlere açıklamak isterdim.” dedi. Onu duyan insanlar yine alay ederek güldüler. Hepsi onun utanmasını görmek için bir toplantıda buluştu. Sonra Arhat insanlara “Sizlere faydası olsun diye bundan önceki hayat şartlarımı ve sebeplerini söyleyeceğim. Önceki hayatımda kaçmamdan dolayı bir fil vücuduna sahiptim ve Doğu Hindistan'da bir kralın ahırında yaşıyordum. O zamanlarda bu ülkede Buda'nın çeşitli Sutralar ve Sastralar kutsal öğretilerini tüm Hindistan'da aramakla görevli bir Şaman vardı. Kral beni Şamana verdi. Bu ülkeye sırtımda Buda'nın kitaplarıyla geldim. Bundan çok geçmeden aniden öldüm. Bu kutsal kitapları taşımamla insan olarak doğma hakkını kazandım ve sonra tekrar bir ölümlü gibi öldüm fakat bu hakkım sayesinde daha sonra (aynı şartlarda doğdum ve) bir münzevinin renkli kıyafetlerini devraldım. Kendimi özenle vazgeçmenin yollarına koydum (varoluş zincirleri) ve hiç dinlenmedim. Bu yüzden altı tane doğüstü güç kazandım ve üç dünyayla ilişkimi kestim. Yine de, yemek yerken eski alışkanlıklarımı korudum fakat her gün iştahımı hafiflettim ve vücudumun besin ihtiyacı olanının sadece üçte bir kadarını yedim.” dedi. Bu kadar konuşmasına rağmen insanlar hala kuşkuluydular. O yerden yükseldi ve ateşin muhteşemliği diye adlandırılan Samadhi girdi. Vücudundan duman ve ateş çıktı ve Nirvana ulaştı, kalıntıları (kemikleri) yere düştü ve onlardan stupa yetişti.

Kraliyet şehirden 200 li kuzeybatıya gittiğimizde “Mai-lin” olarak bilinen tapınağa varırız. Vibhash Sastra üzerine eleştiri yazmış olan Purna isimli Sastra ustası burada bulunmaktaydı.

Şehrin 140 veya 150 li batısında kuzeyde dağın güney yamacına dayanan sınırında yaklaşık 100 papazla Mahasamghika'ya (Ta-chong-pu) ait olan bir tapınak vardır. Eski zamanlarda Sastra ustası Fo-ti-la (Bodhila) ilmi eseri Tsih-chin-lun'u burada yazmıştır.

Buradan güney doğuya gidip bazı dağları aşp pek çok uçurum geçip 700 veya daha fazla li gittiğimizde Pun-nu-ts'o (Punach) ülkesine varıyoruz.

Pun-Nu-Ts'o (Punach)

Bu krallık, birçok dağ ve nehir rotasıyla birlikte yaklaşık 2000 li yıldır tarih sahnesinde, bu yüzden ekilebilir alan çok sınırlı. Fakat tohumlar düzenli aralıklarla ekilir ve çeşitli çiçekler ve meyveler bulunur. Birçok şeker kamışı mevcut ama hiç üzüm yok. Amalas, Udumbaras, Mochas gibi çok sayıda ağaç yetiştirilir; tatlarına göre değerlendirilirler. İklim, ılık ve nemlidir. İnsanlar cesurdur. Sade pamuk elbiseler giyerler. İnsanların eğilimleri gerçek ve dürüst, Buddhistler. Çoğunlukla ıssız 5 tapınak mevcut. Bağımsız bir hükümdar yok, ülke Kaşmir'e vergi veriyor. Baş şehrin kuzeyinde birkaç rahibiyle bir tane tapınak var. Burada mucizeleri için kutlanan bir stupa var.

Bu 400 li'den güneydoğu gittiğimizde of Ho-lo-she-pu-lo (Rajapuri) krallığına geliyoruz.

Ho-Lo-She-Pu-Lo (Rajapuri)

Bu krallığın çevresi yaklaşık 4000 li'dir, başkenti ise ortalama 10 li'dir. Doğal yapısı birçok dağ, tepe ve nehirle birlikte oldukça güçlüdür bu da ekilebilen toprağın daralması anlamına gelmektedir. Bu yüzden üretim kısıtlıdır. İklim ve toprağın ekini Pun-nu-tso'da olduğu gibidir. Halk hızlı ve acelecidir; ülkenin bağımsız bir hükümdarı yoktur fakat Kaşmir'e bağlıdır. On tapınağı ve çok az rahibi vardır. Bir Deva tapınağı ve çok fazla inanmayı vardır.

Lan-po ülkesinden bu ülkeye kadar erkeklerin hep kaba bir görünüşleri vardır, yaratılışları vahşi ve tutkuludur, dilleri ise nadiren ince olabilmekle birlikte terbiyesiz ve işlenmemiştir. Uygun bir şekilde Hindistan'a ait değillerdir ama barbar alışkanlıklarıyla birlikte sınır insanlarıdır.

Buradan güneydoğuya gidildiğinde ve dağlar azalıp nehir geçildiğinde, 700 li sonra Tsih-kia (Takka) krallığına geliriz.

3. Dördüncü Kitabın Türkçe Çevirisi

15 ülkeyle ilintilidir; (1) Tseh-kia; (2) Chi-na-po-ti; (3) Che-lan-t'o-lo; (4) K'iu-lu-to; (5) She-to-t'u-lo; (6) Po-li-ye-to-lo; (7) Mo-t'u-lo (8) Sa-t'a-ni-shi-fa-lo (9) Su-lo-kin-na; (10) Mo-ti-pu-lo; (11) Po-lo-ki-mo-pu-lo; (12) Kiu-pi-shwong-na; (13) O-hi-chi-ta-lo; (14) Pi-lo-shan-na; (15) Kie-pi-ta.

Tseh-Kia (Takka)

Bu krallığın çevresi yaklaşık 10.000 li'dir. Doğudaki sınırında Po-che (Vipasa) nehri, batıdaki sınırında ise Sin-ty nehri vardır. Ülkenin başkentinin çevresi yaklaşık 20 li'dir. Toprağı pirinç ekmek için uygundur. Ayrıca burada altın, gümüş teou adı verilen bir taş, bakır ve demir de üretilir. İklim oldukça sıcaktır ve ülkede kasırgalar görülür. İnsanları aceleci ve vahşi, dilleri adi ve kabadır. Giysi olarak kiau-che-ye (Kauseya, ipek) adını verdikleri parlak beyaz bir bez ve (chau hia) denilen gün kızılı ve benzerlerini giyerler. Bazıları Buddha'ya inanır; birçoğu kutsal ruhlara (Devalar ve ruhlar) tapınırlar. Yaklaşık 10 adet tapınak ve yüzlerce rahip bulunur. Önceleri bu ülkede fakirleri ve bahtsızları korumak için hayır evleri (iyilik ya da mutluluk-Punyasalas) bulunurdu. Onlar için ilaç, giysi ve diğer gerekli şeyleri sağlardı böylece gezginler hiç zor durumda kalmazdı.

Başkentten güneybatıya doğru 14 ya da 15 li kadar gittiğimizde Sakala (She-kie-lo) kentine varıyoruz. Duvarları yok edilmiş olsa da temelleri hala sıkı ve güçlüdür. Çevresi yaklaşık 20 li'dir. Merkezinde 6-7 li büyüklüğünde bir kent inşa edilmiştir, halkı varlıklı ve zengindir. Ülkenin eski başkentidir. Birkaç yüzyıl önce bu kentte otorite kurmuş ve Hindistan'a hükmeden Mo-hi-lo-kiu-lo (Mahirakula) adında bir kral vardı. Oldukça yetenekli ve cesur bir doğası vardı. İstisnasız tüm komşu yaşam alanlarını ele geçirmişti. Boş zamanları süresince Buddha kurallarını incelemek istedi ve rahipler arasındaki en yetenekli olanının ona hizmet etmesini emretti. Rahiplerin hiçbiri bu emre uymaya cesaret edemedi. İçinde biraz arzu ve memnuniyet olanlar uzaklığı mesele etmedi; daha üstün bir öğretisi şanı olanlar ise büyük ikramlardan (gösteriş) hazzetmedi. Bu süre içinde kralın hanesinde uzun zamandır dini giysiler giyen yaşlı bir hizmetkâr vardı. Farklı bir kabiliyeti vardı, tartışmalara katılabiliyordu ve oldukça güzel konuşuyordu. Rahipler onu kraliyete verilen cevaplarda ileri sürdüler. Kral: "Buddha'nın kurallarına saygım var ve tüm ünlü rahipleri buraya çağırdım (gelip bana yol göstermeleri için), ve şimdi onlar benimle tartışması için bu hizmetkârı öne sürdüler. Her zaman rahiplerin arasında ünlü ve yetenekli insanlar olduğunu düşünmüştüm. Bugün olanlardan sonra rahipliğe saygı duymaya nasıl

devam edebilirim.” dedi. Sonra da rahiplerin ortadan kaldırılmasını, Buddha kuralların yok edilmesini ve hiçbir kalıntı kalmamasını emretti.

Magadha kralı Baladitya–raja Buddha kurallarını oldukça önemli bir şekilde onurlandırdı ve halkını cömertçe gözetti. Mahirakula’nın (Ta-tso) zalim ve gaddar uygulamalarını öğrendiğinde hemen ülkesinin sınırlarında yaşayan insanlarına sahip çıktı ve vergi ödemeyi de reddetti. Sonra bu isyanı cezalandırmak için bir ordu oluşturdu. Ününü duyan Baladitya–raja bakanlarına: “Bu hırsızların geldiğini duydum, onlarla savaşmam (ordularıyla), izninizle zavallı şahsımı bataklıktaki çalılıklarda saklayacağım.”

Bunu söyledikten sonra sarayından ayrıldı ve dağ ve çöllere doğru yola çıktı. Krallığında çok sevildiği için sayıca çok fazla olan taraftarları da onunla beraber uçtular ve denizin adalarında saklandılar.

Orduyu kardeşine devreden Mahirakula-raja, Baladitya’yla savaşmak için denize doğru yola çıktı. Kral dar geçitlerden geçerken, süvariler de düşmanı savaşması için provoke etme amacıyla dışarıda bekliyordular. Ve bir anda askerler her yanını sardı ve onu canlı olarak ele geçirip Baladitya’ya götürdüler.

Yenilgisinin utancını aşan kral Mahirakula yüzünü kaftanıyla kapadı. Tahtında çevresinde bakanlarıyla oturan Baladitya onlardan birine krala onunla konuşmak istediğini bu yüzden yüzünü açmasını söylemesini emreder.

Mahirakula cevap verir: “Konu ve usta yer değiştirdiler; düşmanların birbirlerini izlemeleri gereksizdir ve konuşma sırasında yüzümü görmenin faydası nedir?”

Üç kere başarısızlıkla emir verdikten sonra kral hataların cezalandırılmasını emretmiş ve şöyle demişti: “Hürmetin değerli üç amacına bağlı olan dini erdem alanı bir halk lütfüdür fakat sen bunu vahşi bir hayvanmışçasına devirip yok ettin. Senin dini erdemin bitti ve şimdi benim esirimsin. Suçların hafifletici nedene imkân vermiyor ve bu yüzden ölmelisin.”

O zamanda Baladitya’nın annesi zinde aklı ve burç okuma konusundaki yeteneği sayesinde geniş bir üne sahipti. Mahirakula’yı öldüreceklerini duyduktan sonra Baladitya–raja’ya gitti ve şöyle dedi: “Mahirakula’nın çok güzel ve çok zeki olduğunu anlayabiliyorum. Onu bir kere görmek isterim.”

Baladitya–raja (Yeou-jih) Mahirakula’yı sarayında annesinin huzuruna çıkarmalarını emretti. Daha sonra “Yazık! Mahirakula utanma! Dünyevi şeyler geçicidir; başarı ve

bozgun duruma göre birbirlerini izlerler. Kendimi senin annen ve seni oğlum olarak sayıyorum. Yüzünden örtüyü çıkar ve benimle konuş.” dedi.

Mahirakula şöyle cevap verdi: “Çok kısa bir zaman önce başarılı bir ülkenin hükümdarıydım şimdi ise bir esirim ve ölüme mahkûmum. Görkemli varlığımı kaybettim ve dini hizmetlerimi sunmaktan acizim. Atalarım ve insanlarıma karşı mahcubum. Aslında tüm bunlardan önce cennet veya dünyadan önce utanıyorum. Hiçbir kurtuluş bulamıyorum. Bu yüzden yüzümü kaftanımla kapıyorum.” Kralın annesi ise şöyle dedi: “Refah veya tam tersi duruma bağlıdır; kazanma ve kaybetme sırayla gelir. Eğer olaylara (şeylere) yol verirsen kaybolursun fakat eğer düştüğünde bile olayların üstesinden gelersen yeniden yükselebilirsin. İnan bana hareketlerin sonuçları duruma bağlıdır. Yüzünden kaftanı çek ve konuş benimle. Belki hayatımı kurtarabilirim.”

Mahirakula teşekkür ederek şöyle dedi: “Bir devlet için gerekli yeteneğe sahip olmadan bir krallığı miras aldım ve bu yüzden çektirilen cezadaki asil gücü sömürdüm. Bu sebeptendir ki krallığımı kaybettim. Fakat zincirlere bağlıyken bile sadece bir günlüğüne bile yaşamı arzuluyorum. Size yüzümü açarak güvenlik teklifiniz için teşekkür etmeme izin verin.” Ondan sonra kaftanını çıkardı ve yüzünü gösterdi. Kralın annesi şöyle dedi: “Oğlum çok yakışıklı; ancak yılları tamamlandıktan sonra ölecek.” Daha sonra Baladitya’ya şöyle dedi: “Eski yönetmeliklere uygun olarak suçu bağışlamak ve hayat vermeyi sevmek doğrudur. Eğer bu adamı öldürürsen on iki yıl boyunca onu senden önceki soluk yüzüyle göreceksin. Havasından anladım ki o küçük bir ülkenin kralı olacak. Kuzeyde ufak bir krallığı yönetmesine izin ver.”

Annesinin emrine uyan Baladitya-raja kendi krallığını elinden alınmış olan hükümdara acıdı ve genç bir kızla evlendirerek ona büyük bir nezaketle yaklaştı. Sonra askerlerini toplayıp eşlik etmesi için bir muhafız ayarladı.

Geri dönen Mahirakula-raja’nın kardeşi kendine krallıkta otorite kurdu. Krallığını kaybeden Mahirakula kendini adalarda ve çöllerde sakladı. Daha sonra kuzeye doğru Kaşmir’e giderek orada bir sığınak aradı. Kaşmir kralı onu onurlandırdı ve kaybı için üzülerek ufak bir bölge ve yönetmesi için küçük bir şehir verdi. Birkaç yıl sonra şehirdeki insanları isyan çıkarmaları için kışkırttı ve Kaşmir kralını öldürerek tahta çıktı. Zaferden istifade ve onu geri kazanması onu ele geçirmişti. Batıya gitti ve Gandhara kralına karşı bir suikast hazırladı. Bazı askerlerini pusuda bekleterek kralı yakalayıp öldürdü. Kraliyet

ailesini ve ana bakanı öldürttü, stupaları yıktı, tapınakları yok etti. Hepsi birlikte bin altı yüz kurumu yıktırdı.

Askerleri orada öldürülenlerin yanı sıra bir tanesini terk etmeden yok etmek üzere olan dokuz yüz bin kişi vardı. O zamanlarda tüm bakanlar seslenip şöyle dediler: “Büyük kral! Cesaretiniz büyük bir zafer kazandı ve askerlerimiz artık çatışmayla meşgul değildi. Şimdi üstlerini öldürdüğünüze göre neden fakir insanları günahla suçlamıyorsunuz? Bize olduğumuz gibi önemsiz olmaya ve onların yararına ölmemize için izin verin.”

Kral şöyle cevap verdi: “Siz Buda’nın kuralına inanıyor ve erdemini gizemli kanununa büyük saygı gösteriyorsunuz. Amacınız Buda’nın konumuna erişmek ve sonra Jatakas formu altında gelecek nesillerin iyiliği için benim şeytani eylemlerimi açıklayacaksınız.”

Daha sonra Sin-tu ırmağı kenarında ilk sırada üç bin kişiyi katletti; ikinci sıranın aynı sayısını ise nehirde boğdu ve üçüncü sıranın aynı sayısını da askerler arasında köleler olarak paylaştırdı. Sonra parçaladığı ülkenin zenginliklerini aldı, askerini topladı ve geri döndü. Fakat bir yıl geçmeden öldü. Öldüğü zaman gök gürültüsü, dolu fırtınası ve kalın bir karanlık vardı; yeryüzü sallandı ve güçlü bir fırtına çıktı. Sonra kutsal azizler merhametle şöyle söyledi: “Sayısız kurban öldürdüğü ve Buda kanununu devirdiği için şimdi değişimlerin tükenmez yıllarını geçireceği yer olan en aşağı cehenneme düşüyor.”

Sakala’nın (She-ki-lo) eski kentinde Küçük Araç çalışan 100 papazlı bir tapınak vardır. Eski zamanlarda Vasubandhu (Shi-t’sin) Bodhisattva, Shing-i-tai (Paramarthasatya Sastra) isimli eserini burada yazmıştır.

Manastırın kenarında 200 fit yüksekliğinde bir stupa vardır; dört eski Budacı burada vaaz vermiş ve yine burada fro’ya (king-hing) yürüyüşlerinin izleri vardır.

Tapınağın 5 veya 6 li güneybatısında Asoka-raja tarafından inşa edilen 200 fit yüksekliğinde bir stupa bulunur. Dört eski Budacı burada da vaaz vermiştir.

Yeni başkentin yaklaşık 10 li güneydoğusunda ise Asoka tarafından yaptırılmış 200 fit yüksekliğinde bir stupa ile karşılaşırız. Burası Tathagata’nın dönüşüm eseriyle kuzeye doğru gittiği zaman yolun ortasında durduğu yerdir. Hindistan (In-tu-ki) kayıtlarında şöyle yazmaktadır: “Bu stupada pek çok kalıntı vardır; tatillerde ışığı emerler.”

Buradan 500 veya daha fazla li doğuya gittiğimizde Chi-na-po-ti (Chinapati) ülkesine geliyoruz.

Chi-Na-Po-Ti (Chinapati)

Bu ülke yaklaşık 2000 li genişliğindedir. Başkenti yaklaşık 14 veya 15 li kadardır. Bol verimli hasatlar üretir, meyve ağaçları cılız yayılmıştır. İnsanlar memnun ve huzurludur. Ülkenin kaynakları boldur. İklim sıcak ve nemli, insanlar çekingen ve kaygısızdır. İnsanlar karışık eğitim alır ve aralarında inananlar ve tam tersleri de vardır. On tapınak ve sekiz Deva tapınağı vardır.

Önceleri Kanishka-raja tahttayken ünü tüm komşu ülkelere yayılmış ve askeri gücü hepsi tarafından tanınmıştı. Sarı Nehir'in batısındaki onun otoritesine bağlı hükümdarlar ona esirler gönderirdi. Esirleri alan Kanishka-raja onlara dikkat çekici bir ilgiyle yaklaşırdı. Yılın üç mevsimi boyunca onları farklı kuruluşlara atardı ve bölüklerin özel muhafızlarına verirdi. Bu ülke kış boyunca esir yeri idi. Esir yeri isminden sonra Chinapati olarak adlandırılmasının sebebi de budur.

Bu krallıkta ve Indies boyunca esirler ekene kadar ne armut ne de şeftali vardı; bu yüzden şeftaliye Chinani armuta da Chinarajaputra denir. Bu sebepten ülkenin erkekleri Doğu topraklarına derin bir saygı duyarlar. Dahası (beni gördüklerinde) parmakla gösterip birbirlerine "Bu adam bizim eski yöneticimizin ülkesinin yerlisidir." dediler.

Başkentin 500 veya daha fazla li güneydoğusunda Ta-mo-su-fa-na (kara orman, Tamasavana) isimli manastıra geliyoruz. Manastırda Sarvastivada okulunun mezhebini çalışan 300 papaz vardır. (Cemaat) asil bir hitabeye sahiptir ve aşikâr erdem ve saf hayattandırlar. Küçük Araç öğretisinde oldukça bilgiliydiler. Bhadrakalpa'nın 1000 Budacısı bu ülkede Deva meclisine mükemmel kanunun prensiplerini açıklayacaklar.

Buda'nın Nirvanası'ndan üç yüz yıl sonra Katyayana olarak bilinen Sastra ustası Fa-chi-lun'u (Abhidharmajnana-prasthanas Sastra) burada yazmıştır.

Karanlık orman manastırında Asoka-raja tarafından inşa edilen 200 fit yüksekliğinde bir stupa vardır. Kenarlarında oturup yürüdükleri yerlerde dört eski Budacının izleri vardır. Küçük Stupa ve belirsiz sayıdaki birbirine bakan geniş taş evler birbirini izler. Kalpa'nın başlangıcından bugüne kadar burada meyve (Arhatların) toplayan azizler Nirvana'ya ulaşmıştır. Hepsini belirtmek zor olacaktır fakat kemik ve dişleri hala oradadır. Manastırlar

dağı yaklaşık 20 li civarında kuşatır ve Buda'nın kalıntılarını içeren stupalar yüzlerce ve binlercedir. Bunlar birlikte biriktirilip bu sayede biri diğerini gölgeler.

Bu ülkenin 140 veya 150 li kuzeydoğusunda Che-lan-ta-lo (Jalandhara) ülkesine geliyoruz.

Che-Lan-T'o-Lo (Jalandhara)

Bu krallık doğudan batıya yaklaşık 1000 li ve kuzeyden güneye de yaklaşık 800 li'dir. Başkentinin çevresi 12 ya da 13 li'dir. Ülke mısır tarımı ve pirinç üretimiyle öne çıkmıştır. Ormanları ince ve seyrek, meyveleri ise boldur. İklimi sıcak ve nemli, insanları cesur ve acelecidir ancak görünüşleri sıradan ve basittir. Evler zengin ve iyi döşenmiştir. 50 ya da biraz fazla rahibe manastırı ve yaklaşık 2000 rahip vardır. Mahayana'nın öğrencileri vardır. Deva'nın tapınakları ve tamamı Pasupatas'a ait yaklaşık 500 o inanca ters düşen insan vardır.

Bu topraklardaki daha önceki bir kral bu insanlara oldukça haksız bir tutum içinde bulunmuş ancak sonrasında bir Arhat ile tanışıp kuralları öğrenince, inanmış ve anlamıştır. Bu yüzden Orta-Hindistan kralı içten sadakatinin dışında, ona dini meselelerde (3 değerli taş) yol göstermesi için birini sağlamıştır. Sınıflar arasındaki farklılıkları (şunu veya bunu) gerçekleştirirken bir tercihi veya sevmediği bir şeyler yoktu, rahibin tavırlarını inceledi ve davranışlarını kusursuz bir sağgörü ile araştırdı. Erdemli ve hakkında iyi şeyler söylenenleri yüceltti ve ödüllendirdi, uygunsuz davrananları cezalandırdı. Ne zaman kutsal olandan (ya da olanlardan) parçalar bulsa bir stupa ya da tapınak inşa etti ve Hindistan'ın hiçbir yerinde gidip görmediği bir yer kalmadı.

Buradan kuzey doğuya doğru yüksek dağlardan ve derin vadilerden geçip tehlikeli bir yolu izlediğimizde birçok geçit geçerek ortalama 700 li gittiğimizde K'iu-lu-to (Kuluta) ülkesine geliriz.

K'iu-Lu-To (Kuluta)

Ülkenin çevresi yaklaşık 3000 li'dir ve her tarafı dağlarla çevrilidir. Merkezinin çevresi yaklaşık 14 ya da 15 li'dir. Toprak zengin ve ekime müsaittir, ürünler usulünce ekilir ve toplanır. Çiçek ve meyveler boldur, bitkiler ve ağaçlar bol sebze sağlar. Karlı dağlara aşına oldukları için burada birçok tıbbi değerli bitki bulunur. Altın, gümüş ve bakır da bulunur (ateş damlası –kristal- ve yerel bakır). İnsanları kaba ve görünüşleri sıradandır, guatr ve tümör sık görülür. Doğaları sert ve güçlüdür, adalet ve cesarete çok önem verirler.

Yaklaşık 20 tapınak ve 1000 civarı da rahip bulunur. Çoğunlukla Mahayana'nın öğretilerini uygulurlar, çok azı diğer öğretileri uygulur (nikayas). 15 Deva manastırı bulunur: ayırım olmadan farklı inanışta olan insanlar da buraya gelir.

Dağların sarp taraflarından gidildiğinde ve kayalıkların derin çukurlarından girildiğinde birbiriyle karşılıklı taş odalar vardır. Buralarda rishiler durur ya da Arhatlar yaşar.

Ülkenin ortasında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa vardır. Eskiden Tathagata müritleriyle birlikte bu ülkeye gelir kurallar anlatır ve insanları kurtarırmış. Bu stupa onun varlığından kalan bir anıdır.

Buradan kuzeye gidildiğinde, tehlike ve uçurum dolu yollardan geçildiğinde, yaklaşık 1800 ya da 1900 li sonra, dağların ve vadilerin arkasında Lo-u-lo (Lahul) ülkesine gelinir.

2000 li ya da biraz fazla kuzeye gidilip, dondurucu rüzgâr, uçurucu bir kar (assault the traveller), tehlike ve uçurum dolu bir yol izlendiğinde, Mo-lo-so (San-po-ho da denir) ülkesine gelinir.

K'iu-lu-to ülkesinden ayrılıp 700 li güneye gidildiğinde, büyük bir dağ ve geniş bir nehir geçilerek She-to-t'u-lo (Satadru) ülkesine gelinir.

She-To-T'u-Lu (Satadru)

Bu bölge doğudan batıya yaklaşık 2000 li uzunluğundadır ve büyük bir nehir ile bitişiktir. Başşehrin çevresi 17 ya da 18 li genişliğindedir. Tahıl ürünleri bol miktarda bulunmaktadır ve çok miktarda da meyve vardır. Bölgede bol miktarda altın ve gümüş ve değerli taş bulunmaktadır. Kıyafet konusunda, insanlar oldukça renkli ipek malzemenen yapılmış giysiler giymektedir; oldukça zarif ve değerli kıyafetlere sahiptirler. İklim sıcak ve nemlidir. İnsanların yapısı yumuşak ve uzlaşmacı niteliktedir; yumuşak başlı ve erdemlidirler. Alt ve üst sınıf kişiler yerlerini bilirler. Hepsi de Buda'nın öğretilerine yürekten inanır ve büyük saygı gösterirler. Kraliyet şehrinin içinde ve dışında on adet tapınak bulunmaktadır ancak şu anda terk edilmiş ve ıssız bir haldedirler ve yalnızca birkaç papaz bulunmaktadır. Şehrin 3 ya da 4 li kadar güneydoğusunda, Asoka-raja tarafından inşa edilmiş, yaklaşık 200 fit yüksekliğinde bir stupa bulunmaktadır. Bitişğinde de önceki dört Buda'nın oturur ya da yürür haldeki kalıntıları bulunmaktadır.

Buradan tekrar 800 li civarında güneybatıya doğru ilerleyince, Po-li-ye-to-lo (Paryatra) krallığına hoş geldiniz.

Po-Lı-Ye-To-Lo (Paryatra)

Bu bölge yaklaşık olarak 3000 li genişliğindedir ve başşehrinin genişliği de yaklaşık 14 ya da 15 li'dir. Bol miktarda tahıl bulunmaktadır ve buğday. Bu bölgede yetişen, altmış gün sonra olgunlaşan değişik bir pirinç türü bulunmaktadır. Birçok öküz ve koyun, az miktarda çiçek ve meyve bulunmaktadır. İklim ılık ve yakıcı, insanların doğası dirençli ve vahşidir. Öğrenmeye değer vermezler ve sapkınları onurlandırırılar. Vaisya kalesinin kralı; cesur ve atılgan ve oldukça da savaşçı bir yapıya sahiptir.

Çoğu yıkıntı şeklinde olan, Küçük Araç çalışan birkaç rahibin olduğu sekiz adet tapınak bulunmaktadır. Farklı mezheplerden 1000 takipçisi olan on adet Deva tapınağı bulunmaktadır.

Buradan 500 li civarında doğuya gidince, Mo-t'u-lo'nun (Mathura) ülkesine hoş geldiniz.

Mo-T'u-Lo (Mathura)

Mo-t'u-lo Krallığı yaklaşık olarak 5000 li genişliğindedir. Başşehrin genişliği 20 li'dir. Topraklar zengin ve verimlidir ve tahıl yetiştirmek için uygundur (ekmeye ve biçmeye). Ormanlar gibi yığın halinde yetişen An-mo-lo'ların (ağaç) yetiştirilmesine temel önem verirler. Bu ağaçlar tek bir isimle adlandırılırsalar da iki çeşittirler; meyveleri hamken yeşil olup olgunlaşınca sarıya dönen küçük türler ve meyveleri her zaman yeşil olan büyük türler.

Bu bölge iyi bir tür pamuklu kumaş ve ayrıca sarı altın üretmektedir. İklim bir noktaya kadar sıcaktır. İnsanların doğası yumuşak ve kanaatkârdır. Dini değerler için gizli yerler hazırlamayı severler. Erdeme ve gurur öğrenimine değer verirler.

Yaklaşık olarak 2000 rahibin olduğu aşağı yukarı yirmi tapınak bulunmaktadır. Eşit derecede Büyük ve Küçük Araç çalışmaktadırlar. Tüm mezhepten kişilerin yaşadığı beş adet Deva tapınağı bulunmaktadır.

Asoka-raja tarafından inşa edilmiş üç tane stupa bulunmaktadır. Burada son dört Buda'nın oldukça fazla izi bulunmaktadır. Ayrıca Sakya Tathagata, Sariputra (She-li-tseu), Mudgalaputra (Mo-te-kia-lo-tseu), Purnamaitrayaniputra (Pu-la-na-mei-ta-li-yen-ni-fo-ta-

lo), Upali (Yeu-po-li), Ananda (O-nan-t'o), Rahula (Lo-hu-lo), Manjusri'nin (Man-chu-shi-li) kutsal takipçilerinin kalıntılarını abideleştirmek için stupalar da bulunmaktadır ve diğer Bodhisattva'ların stupaları. Her yıl uzun oruçların tutulduğu üç aylar boyunca ve her ayın altı oruç günü boyunca rahipler bu çeşit çeşit stupalara gider ve karşılıklı övgüde bulunurlar; kurbanlarını keserler ve hediye olarak nadir ve değerli nesnelere getirirler. Öğretilerine göre, hürmetlerinin kutsal nesnesini (figürünü) ziyaret ederler. Abhidharma öğrenenler Sariputra'yı; meditasyon öğrenenler Mudgalaputra'yı; ezberden Sutra okuyanlar Purnamaitrayaniputra'yı şereflendirirler; Vinaya öğrenenler Upali'yi yüceltirler. Tüm Bhikshunisler Ananda'yı, Sramanalar Rahula'yı şereflendirirler; Büyük Araç öğrenenler Bodhisattvas'ı yüceltirler. Bu günlerde kurban vererek stupayı onurlandırır. Nadir değerdeki afişlerini sergilerler; zengin (değerli) kaplamalara (güneşlikler) ağ gibi üşüşürler; tütsü dumanı bulutlara yükselir ve çiçekler yağmur gibi her yana saçılır; güneş ve ay nemli çukurların üzerine kapanan bulutlar tarafından gizlenir. Bölgenin kralı ve önemli vekilleri kendilerini bu dini yükümlülüklerle coşkuyla dâhil ederler.

Şehrin yaklaşık 5 ya da 6 li doğusunda, tapınak dağına gelmekteyiz. Dağın yamaçları, hücreler oluşturmak için (rahipler için) oyulmuş (genişletilmiş). Buraya kapı şeklindeki bir yamaçtan girmektedir. Burası yüce Upagupta tarafından kuruldu. Burada Tathagata'nın tırnak kabuklarını içeren bir stupa bulunmaktadır.

Tapınağın kuzeyinde, bir mağarada (ya da iki yüksek tümsek arasında) yaklaşık 20 fit yüksekliğinde ve 30 fit genişliğinde taş bir ev bulunmaktadır. Ev dört inç uzunluğunda, küçük tahta sembollerle (çıtalarla) doludur. Vaaz veren yüce Upagupta buradadır; bir adam ve eşinin dinini değiştirdiğinde, bu şekilde eşlerin ikisi de Arhatship'in meyvesine ulaştıklarında (karşı karşıya geldiklerinde), çıtalardan birini (bu eve) yerleştirdi. Farklı ailelerden ya da ayrı kaptarlardan (kabilelerden) olup da bu duruma ulaşmış olanlar için herhangi bir kayıt tutmadı.

Taş evin yirmi dört ya da yirmi beş li güneydoğusunda, yanı başında bir stupa bulunan büyük kurumuş bir bataklık bulunmaktadır. Eski günlerde Tathagata burada ileri geri yürürdü. O zamanda, (bir kavanoz) bal taşıyan bir maymun bunu Buddha'ya sundu. Buddha bunun üzerine maymuna, balı suyla karıştırmasını ve bunu büyük meclisin her yanına dağıtmasını söyledi. Neşeyle dolan maymun derin bir deliğe düştü ve öldürüldü. Dini erdeminin gücüyle, insan olarak dünyaya geldi.

Gölün kuzeyinde, çok da uzaklaşmadan büyük ormanın ortasında son dört Buda'nın ileri geri yürüyen kalıntıları bulunmaktadır. Yanı başında, sayıları 1250 olan büyük Arhatlar, Sariputra, Mudgalaputra ve diğerleri Samadhi yapmışken ve bununla ilgili kalıntılar bırakmışken, bunları anıtlaraştırmak için dikilmiş stupalar bulunmaktadır. Tathagata hayattayken, öğretiyi vaaz vererek bölgeyi bir uçtan diğerini sık sık dolaşırdı. Durduğu yerlerde üzerlerinde başlıklar olan anıtlar (ağaçlar ya da kolonlar) olurdu.

Yaklaşık 500 li kadar kuzeydoğuya gidince, Sa-t'a-ni-shi-fa-lo'nun (Sthanesvara) bölgesine hoş geldiniz.

Sa-T'a-Ni-Shi-Fa-Lo (Sthanesvara)

Bu krallığın genişliği yaklaşık 7000 li civarındadır, başşehir de yaklaşık 20 li. Toprak zengin ve verimlidir ve tahılla (hububat) doludur. İklim sıcak olmasına karşın yumuşaktır. İnsanların yapısı soğuk ve samimiyetsizdir. Aileler zengin ve aşırı lüks düşkünüdürler. Sihir sanatlarının kullanılmasına oldukça bağımlıdırlar ve farklı yetenekleri olanları büyük miktarda onurlandırır. İnsanların çoğu dünya mallarının peşindedirler; az bir bölümü kendilerini tarıma verirler. Burada her bölgeden nadir ve değerli malların geniş bir birikimi bulunmaktadır. Bölgede yaklaşık 700 rahiple birlikte üç tane tapınak bulunmaktadır. Hepsi Küçük Araç öğrenmektedirler (çalışmaktadırlar ya da kullanmaktadırlar). Yüzlerce Deva tapınağı ve çeşitli mezheplere mensup yüzlerce tarikatçı bulunmaktadır.

Başşehirin her yanında, 200 li genişliğindeki bir çevrede, insanlar tarafından “dini erdem bölgesi” olarak adlandırılan bir bölüm bulunmaktadır. Burası hakkında gelenekler şunu söylemektedir: Eskiden beş Hint bölgesinin, aralarında hükümetin bölünmüş olduğu iki kralı bulunmaktaydı. Birbirlerinin bölgelerine saldırır ve hiçbir zaman ateşkes ilan etmezlerdi. En sonunda iki kral, sorunu savaşarak sona erdirmek için iki tarafta da belirli sayıda asker seçecekleri ve böylece insanları rahat bırakacakları bir anlaşmaya vardılar. Ancak halkın çoğunluğu bu planı reddetti ve uygulamayacaklardı. Daha sonra kral (bu bölgenin kralı) insanları memnun etmenin (onlarla anlaşmaya varmanın) zor olduğunu dile getirdi. Mucizevî bir güç (bir ruh) belki onları harekete geçirebilirdi (eylem için); bazı projeler (yol planı dışında) belki onları doğru eylem planları kurmaya (oluşturmaya) yönlendirirdi.

O zamanda yüksek erdem ve büyük yetenek konusunda Brahman vardı. Kral kendisine hediye olarak, gizlice ipek kumaş topları yolladı ve kendisinden gizli yerinde (özel dairesinde) emekliye ayrılmasını ve orada bir mağara deliğine saklayabileceği dini

bir kitap derlemesini istedi. Bir süre sonra, ağaçlar (mağaranın ağzına doğru) büyüdüğünde, kral tahtına oturup yardımcılarını çağırdı ve dedi ki: “Bulduğum yüce mevki karşısındaki küçük erdemimden utanmış şekilde söylemek isterim ki, cennetin hâkimi (ya da Deva'nın) rüyamda bana göründü ve falanca dağının ücra yerinde ve filanca kayalık köşesinde gizlenmiş olan, kutsal bir kitabı haber verdi.”

Bu bağlamda kitabı bulmak için bir ferman yayımlandı ve orman çalılarının altında bulundu. Yüksek rütbeli yardımcılar, (krala) tebriklerini bildirdiler ve insanlar oldukça memnun oldu. Kral böylece uzak ve yakındakilere bu keşfin açıklamasını yapmak durumunda kaldı ve herkesin meseleyi anlamasını sağladı ve mesajın sonucu şuydu: “Doğuma ve ölüme sınır yoktur – hayatın devrimlerinin sonu yoktur. (İçine batmış olduğumuz) ruhani uçurumdan kurtuluş yoktur. Ancak ben şuanda nadide bir planla, insanları bu acıdan kurtarma yetisine sahibim. Bu kraliyet şehri çevresinde, 200 li genişliğinde bir alanda, eski krallar tarafından paylaştırılmış olan insanların “dini erdem” bölgesi bulunmaktaydı. Aradan uzun yıllar geçince, kalıntılar da unutuldu ya da yok edildi. Ruhani belirtileri (din) dikkate almayan insanlar, kaçma şansları olmadan keder denizine battılar. Bu durumda ne demeli? (İndirilen kutsal vahiy ile) düşmanın silahlarına saldıracak ve savaş meydanında ölecek olan sizlerin, yeniden insan olarak dünyaya gelmesi gerektiğini söyleyelim; eğer suçluluktan kurtulmuş çok insan öldürürlerse, ilahi neşeye kavuşmalıdırlar. Bu bölgeyi dolaşmada yaşlı ailelerine yardımcı olan (katılan) bu itaatkâr, soylu ve dindar çocuklar, sınırlamalar olmadan mutluluktan (erdemden) faydalanmalıdırlar. Küçük bir çalışmaya büyük ödül. Öldüğümüzde, ölü bedenlerimiz üç şeytani yolun karmaşasına düşüyorken, kim böyle bir fırsatı kaçırmaz? Bu yüzden bırakın tüm insanlar iyi işler çıkarmak için yapabileceklerinin en iyisini yapmaya başlasınlar.”

Burada insanlar tartışmayı hızlandırdılar ve ölümü kurtuluş olarak algıladılar. Kral bu bağlamda bir ferman yayımladı ve kahramanlarını davet etti. İki bölge çatışmaya girdiler ve cesetler sopalar gibi kümelenmeye başladılar ve o zamandan bugüne kadar, o cesetlerin kemikleriyle kaplı düzlükler her yerde bulunmakta. Oldukça uzak bir döneme ilişkin olduğu düşünülünce, kemikler oldukça büyük yapıdadır. Böylece bölgenin kalıcı geleneği bunu “dini erdem alanı” (ya da “mutluluk”) olarak adlandırmıştır.

Şehrin 4 ya da 5 li kuzeybatısında, Asoka-raja tarafından inşa edilmiş, 300 fit yüksekliğinde bir stupa bulunmaktadır. Tuğlalar, içinde küçük boyutlu Buda kalıntıları bulunan, tamamı sarımsı bir kırmızı renkte, oldukça parlak ve ışıltılıdır. Stupa

çoğunlukla parlak bir ışık yaymaktadır ve birçok ruhani mucize kendilerini ortaya koymaktadırlar.

Şehrin güneyine doğru yaklaşık 100 li ilerleyince, Ku-hwan-ch'a (Gokantha) isimli manastıra hoş geldiniz. Burada aralarında yürümek (adımlamak) için boşluklar bulunan, örtüşen katlarıyla birbirini takip eden bir dizi kule bulunmaktadır. Oldukça itibar sahibi rahipler erdemli ve kültürlüdürler.

Buradan 400 li civarında kuzeydoğuya ilerleyince, Su-lo-k'in-na'nın (Srughna) bölgesine hoş geldiniz.

Su-Lo-K'in-Na (Srughna)

Bu bölge yaklaşık 6000 li genişliğindedir. Doğusunda Ganj Nehri ile sınırdır, kuzeyinde büyük dağlara dayanmaktadır. Yamuna (Chen-mu-na) nehri sınırlar boyunca akmaktadır. Başşehir yaklaşık 20 li genişliğindedir ve doğuda Yamuna nehri ile sınırlanmaktadır. Temelleri hala oldukça sağlam olsa da terk edilmiştir. Toprağın üretkenliğine ve iklime gelince, bölge Sa-t'a-ni-shi-fa-lo (Sthanesvara) krallığına benzemektedir. İnsanların yaradılışı içten ve dürüsttür. Din dışı öğretilere saygı duyup inanmaktadırlar ve öğrenme arayışına ama prensip olarak dini bilgeliği (ya da mutluluğu getiren erdeme) değer vermektedirler.

Yaklaşık 1000 rahiple birlikte beş tane tapınak bulunmaktadır; büyük bölümü Küçük Araç çalışmaktadırlar; birkaçı kendilerini diğer (istisnai) öğretilerde denemektedirler. Uygun dilde (seçilmiş kelimelerle) müzakere etmekte ve tartışmaktadırlar ve açık söylemleri sonsuz gerçeği kapsamaktadır. Farklı bölgelerden üstün yetenekli insanlar, şüphelerini gidermek amaçlı rahiplerle tartışırlar. Oldukça fazla tarikata sahip (inanmayanlar) yüz tane Deva tapınağı bulunmaktadır.

Başşehirin güneybatısında ve Mo-ti-pu-lo'nun batısında Yamuna, doğu kapısının dışında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa olan bir tapınaktır. Tathagata eskiden hayattayken, bu bölgede insanların dinini değiştirmek için öğretiyi vaaz verirdi. Yanı başında içerisinde Tathagata'nın saç ve tırnaklarından kalıntılar bulunan başka bir stupa bulunmaktadır. Burayı sağ ve solundan çevreleyen, Sariputra ve Mi-te-kia-lo (Maudgalyayana) ve diğer Arhatların, sayısı onları bulan saç ve tırnak kalıntılarıyla çevrelenmiş stupalar bulunmaktadır.

Tathagata Nirvana'ya girdiğinde bu bölge kâfir öğretilerin yeri idi. İnançlı kimseler yanlış doktrinlere çevrildiler ve akılcı görüşleri terk ettiler. Şuanda burada, farklı ülkelerden, kâfirler ve Brahmanlar ile çatışmaları devam eden anlaşma uzmanlarının hüküm sürdüğü beş tane tapınak bulunmaktadır.

Yamuna'nın doğusunda, yaklaşık 800 li kadar uzakta, Ganj Nehri'ne ulaşmaktayız. Nehrin kaynağı (ya da nehir kaynağının olduğu yerde) 3 ya da 4 li genişliğindedir; güneydoğu yönüne doğru akarak, 10 li ya da daha geniş olduğu yerden denize dökülmektedir. Nehrin suyu okyanus gibi mavidir ve dalgaları deniz gibi geniştir. Pullu yaratıklar insanlara zarar vermezler. Suyun tadı tatlı ve güzeldir ve aşırı güzellikteki kum rotasını sınırlar. Bölgenin ortak tarihinde bu nehir Fo-shwui olarak adlandırılmaktadır, sayısız günahı temizleyebilen dini erdemin nehri. Hayata küsmüş olanlar günlerini nehirde sonlandırılırsa cennete doğarlar ve mutluluğa ulaşırlar. Bir kişi ölür ve kemikleri bu nehre atılırsa, o kişi şeytani bir yola sapamaz; insanlar tarafından bırakıldığında nehrin sularıyla taşınırsa, ruhu diğer tarafta güvenlikte olur (öte dünyada).

Bir zamanlar Simhala (Chi-sse-tseu veya Ceylon) adasının, Deva isimli, gerçeklik ilişkisini ve tüm bileşim şeylerin doğasını (fa) derinden anlayan bir Bodhisattvas'ı vardı. İnsanların cehaletine acıyarak taşındı, buraya, insanları doğru yola yönlendirmek ve rehberlik etmek için geldi. O zamanlar erkekler ve kadınlar, genciyle yaşlısıyla, dalgaları taşkınlıkla hareket eden nehrin kıyısında toplandılar. Sonra Deva Bodhisattvas doğaüstü görünüşünü birleştirdi başını eğdi ve diğerlerinden farklı olan görünüşünü tekrar dağıttı. "Görünüşünü neden değiştiriyorsun oğlum?" dedi inanmayan biri.

Deva Bohisattvas "Babam, annem ve akrabalarım Seylan adasında yaşıyorlar. Açlık ve susuzluktan muzdarip olmalarından korkuyorum; bu uzak noktadan açlıklarını gidermek istiyorum." diye cevap verdi.

Kâfir dedi ki: "Kendini kandırıyorsun oğlum; bunun ne kadar aptalca bir şey olduğunu göreceğ düşünce yok mu? Yaşadığın bölge çok uzakta ve buradan büyük genişlikteki dağlar ve nehirlerle ayrılmış. Uzaktakilerin susuzluğunu gidermek için bu suyu tanzim etmek ve düzenli şekilde dağıtmak, senden önce var olan bir şeyi aramak için geriye gitmek gibidir." Ve Deva Bodhisattvas dedi ki: "Eğer kötülüğün karanlık bölgelerinde günahlarını saklayanlar suyun faydasını görebiliyorlarsa, neden yalnızca dağlar ve nehirlerle ayrılmış olanlar bu faydaya ulaşmasın?"

Böylece kâfirler zorluğun huzurunda yanlış olduklarını kabul ettiler ve inançsızlıklarını bırakıp doğru öğretiye ulaştılar. Kem gözlerini değiştirerek kendilerini yenilediler ve müritleri olmaya adadılar.

Nehri geçtikten sonra, doğu kıyısı boyunca ilerleyerek (Matipura)'nın bölgesine geliyoruz.

Mo-Ti-Pu-Lo (Matipura)

Bu ülkenin alanı 6000 li'dir; başkent yaklaşık 20 li'dir. Toprak tahıl üretimi için uygundur ve birçok çiçek ve meyve türleri yetişir. İklim yumuşak ve ılıktır. İnsanlar candan ve açık yüreklidirler. Öğrenmeye çok fazla saygı gösterirler ve güzellik ve sihir alanında son derece uzmandırlar. Doğrunun ve yanlışın takipçileri eşit olarak bölünmüştür. Kral Sudras (Shu-t'o-lo) sınıfına bağlıdır. Buda'nın ilkelerine inanmaz, ama cennet ruhuna derin saygı gösterir ve tapınır. 800 keşişle yaklaşık yirmi tapınak vardır. Genellikle the Küçük Araç öğrenimi görürler ve Sarvastivada (Shwo-i-tsie-yau) okuluna bağlıdırlar. İçinde insanların farklı inançlarını yaşayabileceği elli civarında Deva tapınağı vardır.

Başkent dört ya da beş li güneyinde yaklaşık elli keşişin olduğu küçük bir tapınağa geliyoruz. Eski zamanda Kiu-na-po-la-p'o (Gunaprabha) adındaki Sastra ustası, ilim eseri Pin-chin ve diğer yüzlerce eserlerini burada oluşturdu. Genç iken, bu Sastra ustası bu seçkin yeteneğiyle kendini gösterdi ve yetişkin olduğunda ise öğrenme noktasında bağımsız hale geldi. İnsanın (ya da şeylerin) bilgisi konusunda çok marifetliydi, anlamının sesiydi, öğrenme doluydu ve geniş çapta tanınmıştı. Başlangıçta the Büyük Araç öğretilerinde yetişti, ama buranın derin öğretilerinin içine girmeden önce, önceki çalışmalarını ve kendisini the Küçük Araç'a bağlayan çalışmalarını bıraktığı Vibhasha Sastra'da öğrenim görme fırsatı buldu. Büyük Araç'ı alacağı için onlarca eser oluşturdu ve bu yüzden Küçük Araç okulunun ateşli bir partizanı oldu. Dahası ilk ünlü öğretmenlere karşı olan ve onları eleştiren onlarca kalıcı kitap yazdı. Geniş çapta Buda'nın kutsal kitapları üzerine çalıştı, ama yine de, uzun bir zaman derin bir şekilde çalıştı, bu okulda hala üstesinden gelemediği zorluklar vardı.

Bu arada Devasena adında tekrar tekrar Tushita (Tu-shi-to) cennetine gitmiş bir Arhat vardı. Gunaprabha şüphelerini gidermek amacıyla Maitreya ile bir görüşme elde etmek için yalvardı.

Devasena, doğaüstü gücüyle, cennet sarayına yolladı. Maitreya (Tse-shi)'yı gören Gunaprabha onu baş eğerek selamladı ama tapınmadı. Bunun üzerine Devasena dedi ki "Maitreya Buda'nın yerine gelecektir, neden ona derin saygı duymayacak kadar burnu havadasın? Eğer yarar (aydınlanma, artış) istiyorsan, neden eğilmiyorsun?"

Gunaprabha yanıtladı: "Saygıdeğer efendim! Bu tavsiye dürüst ve beni iyi yönde değişime yönlendiriyor; ama ben takdir edersiniz bir Bhiksuyum ve dünyayı bir çömez olarak bıraktım. Meitreya Bodhisattvas cennet güzelliğiyle eğlenirken çileci olan biriyle ilgisinin olmayacağını düşündüm. Ona tapınmak üzereydim ama bunun doğru olmayacağından korktum."

Bodhisattvas (Maitreya) bu övüncü kalbiyle ilgili olduğunu hissetti. Üç kere gidip dönmüştü, şüphelerine bir çözüm bulamıştı. En sonunda Devasena'ya onu tekrar alması için yalvardı ve tapınmaya hazırdı. Ama Devasena onun gurunun püskürttü, ona cevap vermeyi reddetti.

Dileğine erişemeyen Gunaprabha nefret ve gücenmeyle doldu. Bir an önce uzak bir çöle gitti ve Samadhi olarak anılan fa-tung (zekâ açma) egzersizi uyguladı; ama gurunun bir kenara koymadığı için sonuç alamadı.

Gunaprabha'nın tapınağının kuzeyinde yaklaşık üç veya dört li uzağında the Küçük Araç'ı öğrenen 200 civarında öğrencisi olan büyük bir manastır vardır. Burası Sastra ustası Sanghabhadra (Chung-hin)'nın öldüğü yerdir. O bir Kaşmir yerlisiydi ve büyük bir yetenek ve geniş nüfuz sahibiydi. Genç bir kişi olarak başarı elde etti ve Sarvastivada okulunun Vibhasha Sastra (Pi-p'o-sha-lun)'sının bütünüyle ustası oldu.

Bu arada Vasubandhu Bodhisattvas yaşıyordu. O sıralar kelimelerin gücünün ötesinde derin meditasyonun gizemli metoduyla iletilebilecek olan şeyi açıklamak için arayış içindeydi. Vibhashika okulunun ustalarının ifadelerini çökertme görüşüyle, Abhidharma-kosa Sastra'yı oluşturdu. Derlemesinin biçimi açık ve zekiceydi ve tezleri incelikli ve yüceydi.

Bu kitabı okuyan Sanghabhadra bu doğrultuda çözümünü kavradı. Yirmi yıl boyunca kendini en derin araştırmalara adanmış ve 800,000 sözcükten oluşan the Kin-she-pao-lun (Kosakaraka Sastra)'u oluşturdu. Bunun en derin araştırmaların ve en incelikli ilkelerin eseri olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerine işaret ederek, dedi ki, "Görme gücünden elimi çektiğimde, siz ayırt edilmiş öğrenciler, bu akılcı eserimi alın ve Vasubandhu'ya atağa

kalkın; onun keskin uçlu tezlerini yıkın ve bu yaşlı adamın önder ismini tek başına üstlenmesine izin vermeyin.

Bunun üzerine en sivrilmiş üç ya da dört öğrencisi oluşturduğu eseri aldılar ve Vasubandhu'yu bulmaya koyuldular. Bu sırada o Cheka ülkesindeydi, Sakala şehrinde, ünü gitgide yayılmaktaydı. Şimdi de Sanghabhadra oraya geliyordu; bunu duyan Vasubandhu hemen öğrencilerine uzaklaşmak için hazırlanmayı buyurdu. Öğrencileri şüpheye düştü, en seçkin öğrencisi karşı çıkarak dedi ki "Bizim büyük ustamızın yüksek nitelikleri yazıların kalıp çocuklarına baskın çıkar ve günümüzde senin bilgeliğin daha çok yayılmış ve başkaları tarafından benimsenmiştir. O zaman neden Sanghabhadra ismini duyunca bu kadar çok korkmuş ve çekingensin? Biz, senin öğrencilerin, bu sırada aslında aşağılanmış oluyoruz."

Vasubandhu yanıtladı, "Bu adamla karşılaşmaya korktuğumdan dolayı gitmiyorum, gidiyorum çünkü bu ülkede hiç kimse Sangabhadra'nın bayağılığını tanıyacak kadar kavrayışa sahip değil. Sanki benim yaşlılığım bir yanlışmış gibi beni karalar. Bu yolla onun kestirilemeyen davranışlarını bozabilirim. Onu Orta Hindistan'a sürmeye meydan verelim ve orada, seçkin ve akıllının bulunduğu yerde, konuyu test edelim ve neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar verelim ve kimin kazanan ya da kaybeden olduğunu görelim." Öğrencilerin derhal kitaplarını toplamalarını taşınmayı buyurdu.

Sastra ustası Sanghabhadra, bu manastıra vardıkdan bir gün sonra, ansızın bedeninin güçlerinin (yaşam canları) onun başarısızlığa uğrattığını hissetti. Bunun üzerine bir mektup yazdı ve Vasubandhu'dan özür diledi: "Tathagata öldü, takipçileri farklı okulları benimsedi ve farklı öğretilerini sundular ve her biri engel olmadan kendi öğrencilerine sahip oldular. Kendi düşünme yollarını korudular; diğerlerini reddettiler. Ben, zayıf bir anlayışa sahip olarak, ne yazık ki bu geleneği atalarımın miras aldım ve senin Vibhashika okulunun ustalarının büyük ilkelerini devirmek için yazılmış Abhidharma-kosa olarak anılan eserini okumaya geliyorum. Birdenbire, gücümü ölçmeden, yıllar sonra bu Sastra'yı akılcı okulun öğretilerin desteklemek için oluşturduğum. Bilgeliğim aslında küçük, niyetlerim ise büyüktür. Sonum yaklaşıyor. Eğer Bodhisattvas (Vasubandhu), incelikli özdeyişleriyle yurtdışına yayılmış ve derin düşüncelerini dağıtmışsa, benim eserimi devirmeye tenezzül etmeyecektir. Ama onun gelecek kuşaklar için bütün ve bozulmamış kalmasına izin verecektir. Böylece ölümüne pişman olmayacağım."

Daha sonra, konuşma yeteneğiyle en sivrilmiş takipçilerinden biri seçerek, şöyle söyledi: "Ben, zayıf bir yeteneğin bilgisi, doğal yeteneklerden birini aşmak istiyorum. Bu nedenle, yaklaşan ölümünden sonra, yazdığım bu mektubu ve eserimi de alıp Bodhisattva'dan benim adıma özür dile ve pişmanlığımı inandır.

Bu sözleri buyurduktan sonra ansızın durdu, oradan birisi dedi ki "Öldü!"

Öğrenci, mektubu alarak, Vasubandhu'nun olduğu yere gitti ve şöyle dedi: "Ustam Sanghabhadra öldü ve son sözleri yanlışları için kendini suçladığı bu mektubun içindedir ve sizden özür dileyerek onun güzel adını ortadan kaldırmamanızı rica ediyor."

Vasubandhu Bodhisattvas mektubu okuyarak ve kitabın içine bakarak bir süre düşüncelerde kayboldu. Uzun bir süre sonra öğrenciye işaret etti ve dedi ki: "Sanghabhadra, Sastra'nın yazarı, zeki ve becerikli bir bilgeydi. Akıl yürütme gücü aslında yeteri kadar derin değildi, ama ifadesi bir şekilde tam yerinde. Eğer Sanghabhadra'nın Sastra'sını alaşağı etmek gibi bir niyetim olsaydı, bunun için bir parmağımı oynatmak yeterliydi. Ölüm isteği olarak bana yaptığı kabul ettiği zorluğun ifadesine sonsuz saygı duyuyorum. Ama bunun yanında, neden son isteğini gözeteceğim için büyük bir neden var. Çünkü bu Sastra aslında benim okulumun öğretilerini resmedebilir ve bu doğrultuda ben sadece bunun ismini değiştireceğim ve ona Shun-ching-li-lun (Nyayanusara Sastra) diyeceğim.

Öğrenci itiraz ederek, "Sanghabhadra'nın ölümünden önce büyük usta (Vasubandhu) uzaklara taşındı; ama şimdi Sastra'yı elde etti, başlığı değiştirmeyi tasarlıyor; biz (Sanghabhadra'nın öğrencileri) nasıl böyle bir kabalığa katlanabiliriz?"

Vasubandhu Bodhisattvas, tüm şüpheleri silmeyi amaçlayarak, cevap olarak mısra halinde şunu söyledi: "Aslan kral domuzdan çok önce emekli olmasına rağmen, bilgin gerçekte kimin en iyi olduğunu bilir."

Sanghabhadra öldü, bedenini yaktılar ve kemiklerini topladılar ve tapınağa bağlı bir stupada, 200 adım ya da kuzey doğuya, amra odununda (An-mo-lo) ağaçları, hepsi halen görünürdür.

Amra odununun yanında Sastra Vimalamitra (Pi-mo-lo-mi-to-lo)'nın ustasının bedeninin olduğu kalıntılar vardır. Bu Sastra ustası Kaşmir adamıydı. Bir öğrenci oldu ve kendini Sarvastivada okuluna bağladı. Birçok Sutra okudu ve çeşitli Sastralar araştırdı; beş adalara doğru yolculuk etti ve üç Pitaka'nın gizemli yazınından haberdar oldu. Bir isim

kurdu ve çalışmasında başarılı oldu. Kendi ülkesinde emekli olmak üzere, Sanghabhadra'nın stupasına yakınlarda geçtiği yolda, Sastra ustası. Elini onun üzerine koyarak, iç çekti ve dedi ki "Bu usta kesinlikle ayrıcalıklıydı, görüşleri saf ve üstündü. Büyük ilkelerini yurtdışına yaydıktan sonra, diğer okullarını alt üst etmeyi amaçladı ve kendisinin keskin bir biçimde sundu. O zaman neden onun ünü sonsuz değil? Ben, Vimalamitra, olduğum gibi akılsız, onun ölmüş bilgeliğinin derin prensiplerinin bilgisini birçok kere karşıladım; onun ayrıcalıklı nitelikleri birbirini izleyen jenerasyonlar yoluyla sevgiyle anıldı. Vasubandhu hala bu okulun geleneğiyle yaşar. En kusursuca bildiğim şey korunmalıdır. Öyle Sastralar yazacağım ki Vasubandhu'nun ününü yıkacaklar. Bu ölümsüz bir çalışma olacak ve benim uzun meditasyonlarımın kazanımları olacaklar."

Bu sözleri ederek, aklı karıştı ve vahşileşti; böbürlenmiş dili ağırca dışarı çıktı. Kendi sonunun yaklaştığını bilerek, pişmanlığını belirtmek için şu mektubu yazdı: "Buda ilkelerindeki the Büyük Araç'ın öğretileri son ilkeleri içerir. Ünü sönebilir, ama derinliği esrarengizdir. Ben akılsızca onun ayrıcalıklı öğretmenlerine atakta buldum. Benim çalışmalarımın ödülü herkese nettir. Bu yüzden ben ölürüm. Düşüncelerini benim örneğimden iyi koruyabilecek ve şüpheye yer vermeyecek bilgeliğin adamlarını işaret etmeme izin verin." Çok geçmeden büyük dünya tekrar sallandı ve hayatını yitirdi. Öldüğü yerde toprak açıldı ve büyük bir delik oluştu. Öğrencileri bedenini yaktılar, kemiklerini topladılar ve onların üzerinde yükselttiler (stupa).

Bu sırada onun ölümüne şahit olan bir Arhat vardı, iç çekti ve haykırdı, "Ne büyük mutsuzluk! Ne büyük acı çekiş! Bugün hislerine boyun eğen ve görüşlerini koruyan, the Büyük Araç'ı kötüleyen bu Sastra ustası en derin cehenneme düştü (Avichi)!"

Ülkenin kuzey-batı sınırında, Ganj nehrinin doğu kıyısında, Mo-yu-lo şehrinin alanı yaklaşık 20 li. Oturanlar bir hayli çok. Nehrin akımı her tarafta dairler çiziyor; doğal bakır üretiyor (teou shih), saf kristal ve değerli vazolar. Ganj nehrinin yanında şehirden pek de uzak olmayan bir yerde Deva tapınağı var. Onun içinden Ganj nehri yapma bir kanal izlenir. Buna Ganj nehrinin kapısı' denir. Burası dini erdemin bulunduğu ve günahın silindiği yerdir. Burası yüzlerce ve binlerce insanın toplanıp sularında yıkandığı yerdir. İyi krallar burayı 'erdemin bir evi' (Punyasala) olarak tanırlar. Bu kuruluşa hayır kurumlarına gıda ve ilaç sağlamak için bağış yapılır.

Buradan kuzeye 300 li ya da daha fazla gidince, Po-lo-hih-mo-pu-lo (Brahmapura) ülkesine geliriz.

Po-Lo-Hih-Mo-Pu-Lo (Brahmapura)

Bu Kraliyet yaklaşık 4000'li devirlerdedir ve tüm etrafı dağlarla çevrelenmiştir. Merkez şehir yaklaşık 20 dönümdür. Burası yoğun nüfusludur ve hane sahipleri zengindir. Toprak zengindir ve verimlidir; topraklar ekilidir ve mevsimlerinde biçilmektedir. Ülke, teou-shih (yerel bakır) ve Necef taşı üretmektedir. İklim oldukça soğuktur; insanlar dayanıklı ve eğitilmemişlerdir. İnsanların çok azı edebiyatla uğraşır, onların da çoğu ticaretle meşguldürler.

Erkeklerin mizaçları vahşidir. Buddha'ya inananlarla inanmayanların karışık topluluğu vardır. Birkaç ruhban sınıfı içine alan beş tapınak vardır. Farklı görüşteki insanların birlikte geldiği 10 Deva tapınağı vardır.

Bu ülke, Su-fa-la-na-kiu-ta-lo (Suvarnagotra) adlı şehrin ortasındaki büyük Snowy dağları ile kuzeyde yer almaktadır. Bu şehir kaliteli alsın çeşidi çıkardığından dolayı, şehrin adı bu şekildedir. Bu doğu'dan batı'ya kadar gitmektedir ve kuzeyden güneye kadar varmıştır. Bu doğu kadınlarının şehirlerininkinin aynısıdır. Asırlardır, bir kadın yönetici olmuştur ve bu yüzden kadınların hükümdarlığı olarak adlandırılmıştır. Hükümrان kadının kocası, kral olarak isim alır ve devlet işleri hakkında hiç bir şey bilmez. Erkekler savaş yaparlar ve toprağı ekerler, hepsi bundan ibarettir. Toprak kışlık buğday verir ve sığır, koyun ve at barındırır. İklim çok soğuktur. İnsanlar seri ve telaşçdırlar.

Doğu tarafında, şehir Fan (Tibet) krallığı tarafından, batısında San-po-ho (Sampaha veya Malasa) tarafından, kuzeyinde de Hotan tarafından yönetilmektedir.

Mo-ti-pu-lo 400'dan güney doğuya giderek, ya da o doğrultuda, biz Kiu-pi-shwong-na şehrine varırız.

Kiu-Pi-Shwong-Na (Govisana)

Bu Kraliyet, yaklaşık 2000'li devirlerdedir ve merkez şehri yaklaşık 15-20 dönümlüktür. Burası, sarp kayalık ve uçurumlarıyla çevrelediğı için haliyle sağlamdır. Nüfus çoktur. Biz her tarafta çiçekler, kavaklar ve birbiriyle düzen içinde sıralanmış göller görürüz. İklim ve ürünler Mo-ti-pu-lo'nunkine benzer. İnsanlar dürüst ve saftırlar. Onlar çalışkandırlar ve iyi iş çıkarırlar. Yalnızca mutluluğı arayan yanlış öğretilere inanan çok kişi vardır. İki tapınak ve çoğunlukla Küçük Araç işleten yaklaşık 100 ruhban sınıfı vardır. Ayrım yapmaksızın birlikte toplanan farklı mezheplerle 30 Deva tapınağı vardır.

Bunun yanı sıra, merkez şehir, kral Asoka tarafından bir stupa'nın inşa edildiği yerde eski bir tapınaktır. Burası yaklaşık 200m yüksekliğindedir, burada çoğu dinlerde bir ay vaiz verilmektedir. Bir yandan da, burada yaşayan ve gezen geçmişteki dört Buddha'nın izlerinin olduğu bir yerdir. Bu yer, Tathagata'nın saç ve tırnak parçasının bulunduğu iki küçük stupalardır. Onlar yaklaşık 10m yüksekliğindedir.

Güneydoğuya yaklaşık 400km giderek, biz O-hi-chi-ta-lo (Ahikshetra) şehrine varırız.

O-Hi-Chi-Ta-Lo (Ahikshetra)

Bu şehir yaklaşık 3000'li genişliktedir ve merkez şehri yaklaşık 17-18 li'dir. Burası, doğal olarak dağlık uçurumlarla çevrelendiği için sağlamdır. Burası buğday üretir ve çok orman ve sulak alan vardır. İklim yumuşak ve uygundur ve insanlar samimi ve doğru sözlüdür. Onlar dine taparlar ve kendi kendilerine öğrenmek için çalışırlar. İnsanlar akıllı ve çok iyi bilgilenmişlerdir. Yaklaşık 10 tapınak ve Ching-liagiderng okulunun Küçük Araç'ında görev yapan 1000 ruhban sınıfı vardır.

300 mezheple 9 Deva tapınağı vardır. Onlar İsvara'yı feda ederler ve "Ashes-sprinklers" (Pasupatas) topluluğuna aittirler.

Merkez şehrin dışı, Asoka-raja tarafından yapılan bir stupa ile bir Naga grubudur. Bu, yedi gün boyunca bir Naga-raja hatırası için Tathagata'nın vaaz verdiği yerdir. Burası dört küçük stupadır; burası gün gün dört önceki Buddha'nın gezdiği ve yaşadığı yerin izleridir.

Buradan 260-270 km giderek ve Gange nehrini geçerek, güneybatı yönünde ilerlerken, biz Pi-lo-shan-na (Virasana) şehrine varırız.

Pi-Lo-Shan-Na (Virasana)

Bu şehir yaklaşık 2000 li genişliğindedir. Baş şehri yaklaşık 10 li'dir. İklim ve üretimler Ahikshetraki ile aynıdır. İnsanların mizaçları sert ve inatçıdır. Onlara zanaat ve iş verilmektedir. Onlar dine inananlara ters düşen insanlardır ve çok az sayıda Buddha'ya inanan insan vardır. Yaklaşık 300 ruhban sınıfı ile kendilerini Büyük Araç'ın çalışmasına yönlendiren 2 tapınak vardır.

Merkez şehrin ortası, harabe olmasına rağmen 100 metreden daha yüksek olan, içinde stupanın olduğu eski bir tapınaktır. Bu Asoka-raja tarafından yapılmıştır. Tathagata,

Dünyada eski zamanlarda Wen-kiai-chu-king (Skandhadhatu-upasthana Sutra)'da yedi gün boyunca vaaz verdiği yerdir. Burası dört eski Buddha'nın yaşadığı ve gezdiği yerdeki izlerdir.

200km yâda o civar güney-doğuya giderek, biz Kie-pi-ta (Kapitha) şehrine varırız.

Kie-Pi-Ta (Kapitha)

Bu şehir yaklaşık 2000'li genişliğindedir ve merkez şehri 20 li'dir ya da o civarlardadır. İklim ve üretimler Pi-lo-shan-na'ya benzemektedir. İnsanlar uysal ve makuldürler. Erkekler ilim, irfana verilmektedir. Yaklaşık 1000 ruhban sınıfı ile Küçük Araç'ın Ching-liang (Sammatiya) okuluna çalışan dört tapınak vardır. Tüm mezheplerin yaşadığı 10 Deva tapınağı vardır. Onların hepsi ayrıcalıktır ve Mahesvara (Ta-tseu-t'sai-tien)'yı feda ederler.

Şehrin 20 km batısı, sanatçının en güzel hünerlerini sergilemesiyle yapılan güzel büyük bir tapınak vardır. Buddha'nın kutsal görüntüsü çok harikuladedir. Burada Sammatiya (Ching-liang) okulu için çalışan 100 ruhban sınıfı vardır. Birkaç 'safî erkekler' grubu bu kurallarla yaşarlar.

Tapınak kapsamı içinde, yönlerinin doğuya dönmesiyle kuzeyden güneye dizilmiş üç değerli iskele vardır. Bu Tathagata'nın Trayastrimsas tanrısından tarafa olduğu yerdedir. Eski zamanlarda Shing-lin, Jetavana'dan çıkan Tathagata, eşsiz konaklara yükseldi ve onun annesinin hatırasına vaaz vererek Saddharma konağında yaşadı.3 ay geçtikten sonra, dünyaya inmek için arzulu olduğundan Deva'nın kralı Sarka, onun ruhani güçlerini kullanarak bu muhteşem iskeleleri dikti. Ortası sarı altından, sol eli saf kristalden ve sağ eli beyaz gümüştendi.

Saddharma konağından yükselen Tathagata, bir grup Deva ile yoldaşlık etti orta merdivenler indi. Deva'nın kralı Sarka, değerli bir kanopi tutarak soldaki kristal merdivenden inerken, Beyaz bir cha mara tutan Maha-Brahma-raja (Fan), sağdaki beyaz merdivenle indi. Bu arada havadaki Deva topluluğu çiçekler dağıttı ve onun şerefinde övgülerini söyledi. Birkaç yüzyıl önce merdivenler hala orijinal yapılarında kalmışlardı fakat şimdilerde onlar dünyada batmaktadır ve yok olmaktadır. Civar eyaletler onları göremediği için kederlendi ve eskisine benzeyen 3 antik merdivenlere mücevherlerle süslenmiş duvarları oydu. Onlar yaklaşık 70 m uzunluğundadır. Onların üzerlerine, onlar Buddha'nın taş görüntüsünde olan bir Vihara inşa etmektedirler ve bunun diğer tarafı

Vihara şekilli merdivendir, nitekim onlar inişte Buddha'ya eşlik etmek için ilk inildiğinde gördü.

Vihara'nın dışında fakat bunun içine yakın Asoka-raja (Wu-yeu) tarafından dikilmiş yaklaşık 70 m uzunluğunda taş bir sütun vardır. Bu mor renktedir ve sanki nemlenmiş gibi parlak. Madde sert ve çetindir. Bunun etrafında ve dörtkenarında mükemmel işleminin oyulmuş şekilli mozaikleri vardır. Tıpkı erkeklerin iyi veya kötü olması gibi, bu figürlerde yok olmaktadır.

Bunun yanı sıra, muhteşem merdiven (tapınak), orada yaşayan ve gezen önceki dört Buddha'nın izlerinin kaldığı yerdeki, buradan çok uzakta olmayan bir stupadır.

Bunu diğer yanı başka bir stupadır. Bu Tathagata'nın dünyadayken kendisini çevrelediği yerdir. Bunun diğer yanı Tathagata'nın Samadhi'ye girdiği noktada bir Vihara'dır. Vihara tarafında 50 adım uzunluğunda ve 7 m yüksekliğinde uzun bir duvar vardır. Burası Tathagata'nın ibadet yaptığı yerdir. Onun ayağının bulunduğu yerler nilüfer çiçeğinin şekilleridir. Duvarın sağ ve solu Sakra ve Brahma-raja tarafından dikilmiş iki küçük stupadır.

Sakra ve Brahma stupasının önü Buddha'yı ilk gören olmayı istemesiyle Utpalavarna (Lin-hwa-sih) Bhikshuni'nin olduğu yerdir, Tathagata, İsvara Deva'dan Jambudvipa'ya döndüğünde bir Chakravartin-raja'ya dönüştü. O sıralarda Subhuti (Su-p'u-ti), sessizce taş hücrelerinde oturdu, kendi kendisine bunu düşündü. “Şimdi Buddha adamlarıyla yaşamak için geri dönüyor, melekler ilerliyor ve ona katılıyor. Ve şimdi ben niçin yer değiştirmeliyim? Tüm bu var olan şeylerin gerçeklikten uzak olduğunu onun bildirdiğini duymadım mı? Bu tüm bu şeylerin doğası olduğu için, ben Buddha vücudunun ruhani yanını gözlerimle gerçekten görmekteyim.”

O zamanda Utpalavarna Bhikshuni Buddha'yı görmek için ilk olma endişesinde olduğu için, ona eşlik eden yedi kıymetli taş ile ve onu koruyan ve savunan dört bölük ile bir Chakravartin monarşisine dönüştü. Dünyanın kralının olduğu yere geldiğinde, Tathagata ona, “Sen beni gören ilk kişi değilsin, tüm bu şeylerin değersizliğini anladığı için Subhuti benim ruhani vücudumu görmektedir.” diye ona açıkladığında ve söylediğinde, o bir Bhikshuni olarak biçimini yeniden aldı.

Bu kutsal izlerin içinde, mucizeler sürekli olmaktadır.

Büyük stupanın güney-doğusu bir Naga yeridir. O, kutsal izleri dikkatle korumaktadır ve bu şekilde korunduğu için, kimse onları değersiz olarak nitelendiremez. Yıllar onların tahribatını etkileyebilir fakat hiç kimse bunu yapmaya cesaret edemez. Buradan 200 km.den daha az kuzey-batıya giderken, biz Kie-jo-kio-she (Kanyakubja) kraliyetine varırız.

4. Beşinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Aşağıdaki ülkeleri içerir: (1) Kie-jo-kio-she-kwo; (2) 'O-yu-t'o; (3) 'O-ye-mu-k'ie; (4) Po-lo-ye-kia; (5) Kiao-shang-mi; (6) Pi-su-kia.

Kie-Jo-Kio-She-Kwo (Kanyakubja)

Bu krallık yaklaşık olarak 4000 li civarındadır; başşehir batıda Ganj Nehri ile sınırlıdır. Nehrin uzunluğu yaklaşık 20 li ve genişliği de 4 ya da 5 li civarındadır. Şehrin etrafında, birbirine bakan sağlam ve yüksek kuleleriyle kurumuş bir ark bulunmaktadır. Çiçekler ve ağaçlar, göller ve göletler parlak ve duru ve cam gibi parlıyorlar (her yerden görülebiliyorlar). Burada bol miktarda değerli ticari eşya bulunmaktadır. İnsanlar varlıklı ve hallerinden memnunlar, evler ise zengin ve her türlü eşyaya sahip. Çiçekler ve meyveler her yerde bol miktarda bulunmaktadır ve topraklar ekilidir ve uygun mevsimlerde de biçilmektedir. İklim güzel ve yumuşaktır, insanların doğası ise dürüst ve samimidir. Görünüş açısından soylu ve güler yüzlüdürler. Kıyafet olarak süslü püslü ve parlak kumaşlar kullanılmaktadırlar. Kendilerini daha çok öğrenmeye adanmışlardır ve seyahatleri daha çok tartışmaya ayrılmıştır (dini konularda tartışmaya). Öz dilleri (dillerinin ünü) oldukça yaygındır. Buddha'ya inananlar ve kâfirler sayıca neredeyse eşittirler. 10.000 rahiple birlikte birkaç yüz tapınak bulunmaktadır. Hem Büyük hem de Küçük Araç çalışmaktadırlar. Binlerce yandaşıyla birlikte 200 tane Deva tapınağı bulunmaktadır.

Kanyakubja'nın, insanların uzun süre yaşamış olduğu eski başkentinin adı Kusumapura'ydı. Kralın ismi Brahmadata'ydı. Dini değeri ve erdemi, daha önceki yaşamlarda kendisine, isminin geniş bir bölgede saygı ve korkuyla anılmasına sebep olacak şekilde, edebi ve askeri bir karakteri miras bırakmıştır. Jambudvipa'nın tamamı ünüyle yankılanmış ve komşu bölgeler de O'na ait bilgiyle donanmışlardır. Erdem ve cesaretleriyle ünlü 1000 tane oğlu ve eşsiz güzellik ve zarafetiyle 100 tane de kızı vardır.

O zamanlar Ganj Nehri'nin sınırında yaşayan, bir çeşit esirme durumuna girmiş olan ve şekli çürük bir ağaca benzeyene kadar ruhani gücü bu durumda uzun yıllar kalmış olan bir rishi vardı. Birkaç göçmen kuş bu noktanın yakınındaki bir yerde toplanmıştı, kuşlardan biri (rishi'nin) omzuna, büyüyen ve yaz ve kış boyunca kendisine koruma ve gölgelik sağlayan bir Nyagrodha (Ni-ku-liu) meyvesi düşürdü. Yıllar sonra transtan uyandı. Ayağa kalktı ve ağaçtan kurtulmak istedi ancak ağacın içindeki kuş yuvalarına zarar vermekten

korktu. Erdemini öven, o zamanın insanları kendisini “büyük ağaç (Mahavrksha) rishisi” olarak adlandırdılar. Tahtaları ve ağaçları görmek için dolaşmaya çıktığında nehrin kıyısına dik dik bakan rishi, birbirlerinin peşi sıra yürüyen ve hep beraber zıplayan kralın kızlarını gördü. Daha sonra zihni taşıyan ve kirleten dünyanın sevgisi (istekler dünyasının - Kamadhatu) içinde meydana çıktı. Hemen karala selamlarını iletmek ve (kızını) istemek için Kusumapura’ya gitti.

Rishinin geldiğini duyan kral bizzat karşılamaya gitti ve bu şekilde rishiye cana yakın bir şekilde şöyle dedi: “Büyük rishi! Barış içinde bulunuyordun. – Seni bu durumdan alıkoyan ne oldu?” Rishi cevap verdi: “Yıllarca ormanda kaldıktan sonra transtan çıkarken ileri geri yürüdüğüm sırada kralın kızlarını gördüm; bende kirli ve şehvetli bir kalp büyüdü ve şuan teklif etmek için geldim (kızlarınızdan biriyle evlenmeyi).”

Bunu duyan ve bir kaçış yolu göremeyen kral rishiye şöyle dedi, “Kendi yerine geri dön ve dinlen ve mutlu sonu beklemeni istememi kabul et.” Kralı duyan rishi ormana geri döndü. Kral daha sonra kızlarına tek tek sordu ancak hiçbiri evlenmeye razı olmadı.

Rishinin gücünden korkan kral daha çok kederlendi ve orada hastalığa yakalandı. Ve şimdi, kralın serbest olduğu bir zamanı kollayan en küçük kızı hayranlık uyandıran bir tavırla şöyle dedi, “Kralım, baba, binlerce oğla sahipsiniz ve her bir yanda saygılı bir biçimde itaatkâr olan tebaanız var. O halde neden bir şeylerden korkmuş gibi üzgünsünüz?”

Kral şu şekilde cevap verdi, “Büyük orman rishisi, içinizden biriyle evlenmek için size tepeden bakmaktan memnun oldu ve hepiniz sırtınızı döndünüz ve bu isteği yerine getirmeye razı olmadınız. Şimdi bu rishi büyük bir güce sahip ve felaket ya da şans getirme yetisine sahip. Eğer engellenirse büyük ölçüde kızgın olacaktır ve memnun olmadığı takdirde krallığıma zarar verecektir ve dini inancımıza bir son verecektir ve beni ve atalarımı rezil edecektir. Bu mutsuzluğu düşündükçe büyük endişelerim oluyor.”

Kız cevap verdi, “Derin kederinizi kovun; bizimki hata. Bırakın bu yoksul halimle ülkenin varlığını ilerletmeye dua edeyim.”

Kızının söylediklerini duyan kral çok mutlu oldu ve arabasının, düğün hediyeleri için kızına eşlik etmesini emretti. Rishinin inziva yerine vardıklarında, kral saygıdeğer

selamlarını ilettiler ve şöyle dedi, “Büyük rishi! Zihninizi dış varlıklara kapatmaya ve dünyayı bir sevinç olarak algılamaya tenezzül ettiğiniz için, en küçük kızımı size değer vermesi ve (su ve temizlik) sağlaması için önermeye cesaret ediyorum.” Kıza bakan rishi memnun olmadı ve krala şöyle dedi, “Bana bu çirkin şeyi sunarak aşımı hakir görüyorsun.”

Kral, “Sırayla bütün kızlarıma sordum ancak isteğinize karşılık vermekte isteksizlerdi: yalnızca bu küçük olan size hizmet etmeyi kabul etti.”

Rishi çok kızgındı ve bu laneti (şeytani büyü) söyledi, “Doksan dokuz kız (beni reddeden) şuanda kambur yap; böyle çirkinleşerek, dünya üzerinde kendileriyle evlenecek herhangi birini bulamayacaklar.” Aceleyle bir haberci yollayan kral kızlarının çoktan çirkinleştiğini öğrendi. O andan sonra şehir diğer adını aldı, Kuei-niu-shing (Kanyakubja), Kambur Kadınlar Şehri.

Hüküm sürmekte olan kral Vaisya kastındandır. Adı Harshavardhana (Ho-li-sha-fa-t'an-na). Devlet adamlarından oluşan bir komisyon toprakları yönetmektedir. İki nesilden beri üç tane kral tahta çıkmıştır. Baba (kralın babası) Po-lo-kie-lo-fa-t'an-na (prabhakaravardhana) olarak adlandırılmaktaydı; büyük kardeşinin adı Rajyavardhana (Ho-lo-she-fa-t'an-na)'ydı.

Rajyavardhana tahta büyük kardeş olarak çıktı ve erdemli bir şekilde yönetti. O zamanlar, adı Sasangka (She-shang-kia), olan Karnasuvana (Kie-lo-na-su-fa-la-na), – Doğu Hindistan'da bir krallık- kralı yardımcılarında sık sık şu sözlerle bahsedirdi: “Eğer bir sınır ülkesi erdemli bir krala sahipse, bu durum (ana) krallığın mutsuzluğudur.” Bunun üzerine kraldan bir konferans istediler ve kralı öldürdüler.

İnsanlar yöneticilerini kaybettiler, ülke terk edilmiş bir hal aldı. Sonra gücü ve şöhreti çok olan muhteşem bakan P'o -ni (Bhandi), toplanan bakanlara hitaben şöyle dedi, “Ulusun kaderi bugün belirlenecek. Eski kralın oğlu öldü: ancak prensin kardeşi insancıl ve sevecen ve cennetlik yaradılışı saygılı ve itaatkâr. Ailesine güçlü bir biçimde bağlı olduğu için insanlar ona güveniyor. Krallığı devralmasını öneriyorum: herkes bu konuda ne düşünüyorsa fikrini bildirsin.” Hepsi bu hususta anlaşılabilir ve göze çarpan özelliklerini kabul ettiler.

Bunun üstüne tüm baş bakanlar ve yüksek görevliler otoriteyi devralması için cesaret verdiler ve şöyle dediler, “Kraliyet prensinin devam etmesine izin verin! Önceki kralın, krallığını en iyi yönetilen krallığa dönüştürmesine dair birikmiş değeri ve göze çarpan erdemi oldukça meşhurdu. Rajyavardhana tarafından takip edilince yıllarını bitireceğini (kral olarak) düşündük; ancak bakanlarının hatası sonucu, tebaasını düşmanının ellerine bırakmaya yönlendirildi ve krallık büyük bir felaketle karşı karşıya kaldı; ancak bu bakanlarının hatası. Şarkılarında gösterdikleri üzere insanların düşüncesi, sizin saygın niteliklerinize olan gerçek biatlerini kanıtlamaktadır. Bu şekilde toprakları gururla yönetin; ailenizin düşmanlarına saldırın; krallığınızın ve şanlı babanızın başarıları üzerinde bulunan aşağılamaları temizleyin. Böyle bir durumda muhteşem bir erdeminiz olacaktır. Sizin için dualarımızı kabul edin.”

Prens cevap verdi, “Bir ülkenin hükümeti sorumlu bir makamdır ve her daim zorluklarla meşguldür. Bir prensin görevleri önceden düşünmeyi gerektirir. Bizzat benim açımdan, küçük bir şöhrete sahibim; ancak babam ve kardeşim öldüğü için, hükümdarlık mirasını reddetmek insanlara bir yarar sağlamaz. Dünyanın düşüncesine uymalı ve kendi yetersizliğimi unutmalıyım. Şimdi, bu şekilde, Ganj Nehri kıyılarında, birçok ruhani mucizenin kanıtı olan Avalokitesvara Bodhisattva’nın heykeli bulunmakta. Ona gideceğim ve tavsiye isteyeceğim (bir cevap isteyeceğim).” Hemen Bodhisattvas heykelinin bulunduğu noktaya gelerek, dua eder şekilde önünde durdu. Bodhisattvas içten isteğini (kalbini) algılayarak insani bir yapıya büründü ve sordu, “Bu kadar ciddi şekilde yalvararak istediğin nedir?” Prens cevap verdi, “Birçok felaketten muzdarip oldum. Güzelliklerle dolu olan sevgili babam öldü ve insancıl ve asil erkek kardeşim iğrenç bir şekilde öldürüldü. Bu faciaların varlığında, kendimi az bir erdeme sahip olarak hakir gördüm; buna rağmen insanlar, saygıdeğer babamın yüksek yerini doldurmam için beni kraliyet tahtında göklere çıkaracaklar. Aslına bakarsanız ben cahil ve aptalım. Bu halimle kutsal önerisini (Bodhisattva’nın) istiyorum.”

Bodhisattvas cevap verdi, “Bir önceki hayatında bu ormanda bir münzevi (bir orman dilencisi) olarak yaşadın ve gerçek çaban ve durmadan devam eden dikkatinle, bir kralın oğlu olarak doğmanla sonuçlanacak bir dini güç miras edindin. Ülkenin kralı Karnasuvarna, Buddha’nın öğretisini alt üst etti. Şimdi tahta çıktığında, en yüksek sevgi ve şefkatle yöneterek aynı orantıda olmalısın. Aklını fakir bölgelerin durumunu düzeltmeye ve onları beslemeye verirsen, bu şekilde çok geçmeden Beş Bölge’ye hâkim olacaksın.

Benim öğrettiklerime dayanarak ve benim gizli gücüm sayesinde otoriteni kurarsan fazladan bir aydınlanma yaşayacaksın ve bu şekilde komşularından hiçbiri sana karşı zafer kazanamaya yetkin olmayacak. Aslan tahtına çıkma ve kendini Maharaja olarak adlandırma.”

Bu bilgileri alarak oradan ayrıldı ve kraliyet makamına geçti. Kendisini Kralın Oğlu (Kumara) olarak adlandırdı; unvanı Siladitya’ydı. Ve bakanlarına şöyle söyleyerek emretti, “Kardeşimin düşmanları henüz cezalandırılmadılar, komşu ülkeler itaat altına alınmadı; bu durum böyle olmaya devam ettikçe rahat nefes alamayacağım. Bu yüzden siz insanlar ve çalışanlar, tek kalp olarak birleşmeli ve gücünüzü ortaya koymalısınız.” Bu şekilde krallığın bütün askerlerini topladılar, silah ustalarını çağırdılar (şampiyonlar ya da dövüş sanatı öğretmenleri). 5000 tane fil, 2000 tane süvari ve 50.000 tane piyadeleri vardı. İtaat etmeyen herkesi baskı altına alarak doğudan batıya doğru ilerledi; ne fillerin koşum takımları çıkarılmış ne de askerlerin zırhları (miğferleri) çıkarılmıştı. Altı yıl sonra Beş Bölge’yi yönetimi altına aldı. Topraklarını bu derece genişletince askeri gücünü arttırdı; 60.000 savaş fili ve 100.000 süvarisi vardı. Otuz yıl sonra silahlar sustu ve her yeri barış içinde yönetti. Sonrasında ılımlılığın en yüksek kurallarını uyguladı ve uyumayı ya da yemek yemeyi unuttuğu derecedeki mesafeye dini erdem ağacını ekmeyi denedi. Beş Bölge’nin tamamında, yaşayan herhangi bir şeyin ya da bedeninin, bağışlamaksızın, ölüm cezasıyla kesilmesini yasakladı. Ganj Nehri kıyılarına, her biri 100 fit uzunluğunda binlerce Stupa inşa etti; tüm Hindistan’daki kasabaların ve köylerin tüm yollarına, yiyecek ve içecek temin eden ve doktorların bulunduğu, çevredeki gezginlerin ya da yoksul insanların sınırlama olmaksızın ilaçlardan yararlandığı hayır kurumları dikti. (Buddha’nın) kutsal kalıntılarının bulunduğu tüm noktalara tapınaklar inşa etti.

Beş yılda bir Moksha isimli büyük meclisi topladı. Hazinesinin tümünü yardım olarak verdi, yalnızca askerlerin silahlarını, sadaka olarak vermeye uygun olmadıkları için elinde tuttu. Her yıl, her ülkeden Sramanaları bir araya topladı ve üçüncü ve yedinci günlerde kendilerine dört çeşit zekât verdi (şöyle ki yiyecek, içecek, ilaç, giyecek). Kanun tahtını (kürsüyü) dekore etti ve hatipleri büyük ölçüde süsledi (düzenledi). Rahiplerin tartışmaları devam etmesini emretti ve kendisi bizzat birçok tartışmaya hakemlik etti, zayıf ya da güçlü olduklarına karar vermek için. İyileri ödüllendirdi ve kötülerini cezalandırdı, şeytani olanı aşağıladı ve yetenekli olanları teşvik etti. Eğer biri (rahiplerden biri) ahlaki kurallara uygun ilerlerse ve dinde (mantıkta) saflık için farklılaşmışsa, bizzat kendisi o

kişiyi ‘aslan taht’ına götürdü ve o kişiden hukukun kurallarını aldı. Eğer bir kişi, hayatın saflığıyla farklılaşmış olsa dahi, öğrenmek için herhangi bir farklılığa sahip değilse, o kişiye saygı gösterildi ama aşırı derecede onurlandırılmadı. Eğer bir kişi ahlak kurallarını hiçe sayarsa ve doğruluğu yok saymasıyla ün salmışsa, o kişi ülkeden uzaklaştırıldı ve o ne görüldü ne de dinlendi. Komşu prenslerden biri ya da baş temsilcileri gerçek bir amaçla dini bir hayat yaşıyorsa ve çalışmayı göz ardı etmeksizin erdemli bir karaktere hevesli ise, o kişinin kendisiyle aynı yere sahip olmasına izin verdi ve “şanlı dost” olarak adlandırdı; ancak farklı karakterde olanlara bakmaya tenezzül etmedi. Devlet işi görmek zorunlu olduğunda, devamlı gidip gelen haberciler çalıştırdı. Şehirlerin insanların davranışlarında herhangi bir düzensizlik varsa, aralarına gitti. Gittiği yerlerde, konuk olduğu süre boyunca hazır yapılmış binalarda ikamet etti. Yağmurlu sezonun aşırı yağmurlu üç ayı boyunca seyahat etmezdi. Seyahat ettiği yerlerde her zaman, her çeşit dine mensup insanlar için seçkin zevkler sağlardı. Budist rahipler muhtemelen binlerce olacaktı; Brahmanlar beş yüz adet. Her günü üç parçaya böldü. İlk bölümde hükümet meseleleriyle meşgul oldu; ikinci bölümde söze karışmaksızın dini bağlılık (erdem) konusunda uygulama yaptı, bu şekilde gün yeterince uzun değildi. Kumara-raja’nın davetini ilk aldığımda, Magadha’dan Kamarupa’ya gideceğimi söyledim. O zamanda, Siladitya-raja imparatorluğun değişik bölümlerini ziyaret ediyordu ve kendisini Kie-mi-ou-ki-lo’da, Kumara-raja şu talimatı verirken buldu: “Nalanda manastırında eğlendiğiniz ilginç Sramana ile birlikte bir kereliğine meclise gelmenizi istiyorum.” Bunun üstüne Kumara-raja ile birlikte gelip meclise katıldık. Kral, Siladitya, yolculuğun yorgunluğu bittiğinde şöyle dedi, “Hangi ülkeden geliyorsunuz ve seyahatlerinizde aradığınız şey nedir?”

Cevap olarak şöyle dedi, “Büyük Tang ülkesinden geliyorum ve Buddha’nın öğretisini (dini kitaplarını) arama izni istiyorum.”

Kral dedi ki, “Tang ülkesi neresi? Hangi yoldan seyahat ettin? Ve buraya uzak mı yoksa yakın mı?”

Cevap olarak dedi ki, “Benim ülkem buranın binlerce li kuzeydoğusunda; Hindistan’da Mahachina olarak bilinen ülke.”

Kral cevap verdi, “Mahachina ülkesinin Ts’in isimli bir kralı olduğunu duymuştum, cennetin oğlu, gençken ruhani yetenekleri sayesinde farklılaşan ve yaşlandığında ‘ilahi

savaşçı' olarak adlandırılan." Geçmiş nesillerde imparatorluk düzensiz ve karmaşıktı, her yer bölünmüştü ve birlik içinde değildi; askerler çatışma halindeydi ve tüm insanlar felakete uğramıştı. Sonra ilk geniş amaçlara gebe kalmış olan kral Ts'in, cennetin oğlu, tüm şefkat ve sevgisini uygulamaya geçirdi; doğru bir anlayış geliştirdi ve herkesi huzura kavuşturdu. Öğretisi ve yönetimi her yana yayıldı. Diğer ülkelerden insanlar, yönetimine girmeye hazır olduklarını bildirerek etkisi altına girdiler. Beslendiği halk yığını şarkılarında kral Ts'in'in kahramanlıklarından bahsetti. Uzun zaman önce dualarının şiir şeklinde söylendiğini duymuştum. Muhteşem (eksiksiz) yeteneklerinin kayıtları (övgü dolu ilahiler) sağlam mı? Bahsettiğiniz kişi büyük Tang'ın kralı mı?

Şu şekilde cevap verdi, "Çin bizim eski krallarımızın ülkesi ancak 'büyük Tang' şimdiki yöneticimizin ülkesidir. Kralımız geçmiş zamanlarda, tahtın varisi olmadan önce (imparatorluk kurulmadan önce) Ts'in'in hâkimi olarak adlandırılıyordu ama artık 'cennetin kralı' (imparator) olarak adlandırılıyor. Eski hükümdarlığında sonunda, insanlar bir yöneticiye sahip değillerdi, her yerde iç savaş vardı ve kaosa neden oldu, insanlar zarar gördü, Ts'in kralı doğaüstü yeteneğiyle her yere sevgi ve şefkatini getirdi; gücü sayesinde, günahkârlar her yerde cezalandırıldı, sekiz bölge huzur buldu ve on bin krallık vergiye bağlandı. Her çeşit varlığı sevgiyle andı, üç değerli olana ise saygıyla boyun eğdi. İnsanların yükünü hafifletti ve cezayı azalttı, bu şekilde ülke kaynaklar bakımından zengin oldu ve insanlar tamamen huzurun keyfini çıkardılar. Tamamlamış olduğu tüm büyük değişiklikleri saymak zor olacaktır."

Siladitya-raja cevap verdi, "Gerçekten muhteşem! İnsanlar böylesine kutsal bir kralın yönetiminde mutludurlar."

Siladitya-raja, Kanyakubja şehrine dönmek üzereyken dini bir meclisi toplanmaya davet etti. Yüz binlerce insan tarafından takip edilerek, on binlerce insan tarafından katılan Kumara-raja, Ganj Nehri'nin kuzey kıyısında yerini almışken, kral nehrin güney kıyısındaki yerini aldı ve böylece nehir tarafından ayrılmış şekilde kara ve suyun üzerine ilerlediler. İki kral yolu görkemli askerlere (dört çeşit) bıraktılar; bazıları filikadaydılar; bazıları fillerin üzerinde; çalan davullar ve öttürülen düdükler, flüt ve arp çalarak. Doksan gün sonra Kanyakubja şehrine vardılar ve Ganj Nehri'nin batı kıyısında, çiçekli bir koruluğun ortasında dinlendiler.

Daha sonra Siladitya-raja'dan emirler almış olan yirmi ülkenin kralları ülkelerinin en ünlüleriyle, Sramana ve Brahmanlarla, yüksek görevliler ve askerlerle bir araya geldiler. Kral nehrin batı kıyısına, önceden büyük bir tapınak inşa etmişti ve bu tapınağın doğusunda 100 fit yüksekliğinde değerli bir kule bulunmaktaydı; tam ortaya, kralın kendi boyuyla aynı olan, altın bir Buddha heykeli yerleştirdi. Kulenin güneyine, Buddha heykelini yıkamak için değerli bir sunak yerleştirdi. Buranın 14 ya da 15 li kuzeydoğusuna başka bir misafirhane yerleştirdi. Yaz döneminin ikinci ayıydı; ayın ilk gününden itibaren Sramanalara ve Brahmanlara enfes yiyecekler sunmuştu, 21. güne kadar; eğreti konaktan tapınağa kadar olan yol boyunca oldukça süslü otağlar ve farklı enstrümanlarının seslerini yükselten müzisyenlerin bulunduğu yerler bulunmaktaydı. Kral, dinlenme yerinden (seyahat konağı) ayrılırken, muhteşem şekilde süslenmiş büyük bir fil üzerinde, üç fit yüksekliğindeki altın bir Buddha heykeli getirmelerini ve yukarı koymalarını sağladı. Brahma-raja gibi giyinen, beyaz bir chamara taşıyan Kumara-raja sağa giderken, kral, Siladitya, Sakra gibi giyinmiş ve değerli bir örtü taşıyarak sol tarafa gitti. İki de beraberlerinde, 500 adet zırhlı savaş filine sahipti; heykelin ya da Buddha'nın önünde ve yanında, davullarını çalan ve müziklerini yükselten müzisyenleri taşıyan 100 tane büyük fil gidiyordu. Kral, Siladitya, ilerlerken, ibadetin üç değerli objesinin şerefine, altın ve gümüş çiçeklerle birlikte her yana inciler ve çeşitli değerli eşyalar saçtı. Heykeli sunaktaki kokulu suda ilk kez yıkadıktan sonra, kral heykele değerli taşlarla süslü onlarca, yüzlerce ve binlerce ipek giysiler sunduğu batıdaki kuleye bizzat omuzlarında götürdü. Bu sırada kabileyi takip eden yaklaşık 20 tane Sramana vardı, korumayı oluşturan çeşitli ülkelerden krallar. Şöleden sonra, en anlaşılması güç konular üzerinde zarif bir dille tartışan çeşitli ilim insanları bir araya geldiler. Akşam saatlerinde kral resmi bir şekilde seyahat konağına döndü.

Bu şekilde her gün, eskiden olduğu gibi altın heykeli taşıdı, ta ki uzun zaman sonra, ayrılış gününde, kulede ani ve büyük bir yangın çıkana kadar ve tapınağın kapısının oradaki otağı da yandı. Kral öfkeyle şöyle söyledi, "Ülkemin zenginliklerini yardıma harcadım ve önceki kralların izinden giderek bu tapınağı inşa ettim ve kendimi daha üstün başarılarla diğerlerinden ayırmayı hedefledim ancak zayıf girişimlerimin (zayıf yeteneklerim) hiçbir geri dönüşü olmadı! Bu tür felaketlerin var olduğu durumda, öte bir yaşam için neye ihtiyacım var?"

Daha sonra öfkeyle tutuşarak dua etti ve şöyle yemin (ant) etti, “Önceki marifetlerim sayesinde tüm Hindistan’a hükmetme konumuna geldim; bırakın dini ayinimin gücü bu yangını söndürsün; ya da bırakın öleyim!” Daha sonra yangın, tek bir üfleyle olmuşçasına aniden sönerken ve duman kaybolurken, apar topar kapının eşiğine gitti.

Garip olayı seyreden krallar iki kat saygı duydular; ancak O (kral) değişmez yüzü ve aksaniyle prenlere şunu söyledi: “Yangın dini yaşantımın bu parlak çalışmasını tüketti. Siz ne düşünüyorsunuz?” Prenslar, perişan şekilde ayakta dururken gözyaşlarıyla birlikte şöyle cevap verdiler, “Mükemmel yeteneğinizin parlaklığını işaret eden ve gelecek nesillere aktarılmasını umduğumuz çalışma, bir dakika içinde küle döndü. Bunu düşünmeye nasıl katlanabiliriz? Ama kâfirler orada sevinir ve birbirlerine tebriklerini iletirken daha ne olabilir?”

Kral şu şekilde cevap verdi, “Bu şekilde, en azından Buddha’nın söylediği şeyin gerçekliğini gördük; kâfirler ve diğerleri her şeyin daimi olduğu konusunda ısrarcılar ancak büyük öğreticimizin doktrini her şeyin geçici olduğudur. Bana gelince, yardım işim, amacıma uygun şekilde bitti ve bu badire (değişim) Tathagata’nın öğretisinin gerçekliği hakkındaki bilgimi güçlendirmekten başka işe yaramadı. Bu büyük bir mutluluktur (şanstır) ve ağlama konusu değildir.”

Bu defa, kralların eşliğinde doğuya doğru ilerledi ve muazzam stupayı yerleştirdi. Tepeye vardığında, şöyle bir etrafına bakındı. Aşağı doğru inerken aniden tuhaf görümlü bir tanrıtanımazın elinde bir bıçakla krala doğru koşmaya başladığını fark etti. Bu ani saldırıdan dolayı ürkmüş olan kral geriye dönüp yukarı doğru birkaç adım attı ve ardından kendini adamın üstüne doğru bırakarak onu yakalamayı başardı. Bu tanrıtanımazı hâkim karşısına çıkaracaktı. Görevliler bu olay karşısında o kadar şaşkına dönmüşlerdi ki krala nasıl yardımcı olacaklarını bilemiyorlardı.

Diğer tüm kralların isteği sanığın derhal öldürülmesiydi; ancak Siladitya-rajaya, en ufak bir korku belirtisi bile göstermeden, sabit bir surat ifadesiyle sanığın öldürülmemesini emretti ve ardından sanığı sorguya çekti:

“Ben sana ne yaptım da böyle bir teşebbüste bulundun?”

Sanık şöyle cevapladı: “Yüce kral! Senin faziletinde taraf tutma yok; evde de dışarıda da insanlar için refah kaynağısın. Oysaki ben, ahmak ve sersemim tekiyim, ciddi bir girişimde bulunamayacak kadar düzeysizim. Tanrıtanımazların tek bir sözü ile yoldan çıktım, onların arsızlıklarına dalkavukluk ettim ve kralıma düşman kesildim.”

Ardından kral şu soruyu sordu, “Peki, tanrıtanımazlar neden böyle bir plan kurdular?”

Sanık şöyle cevapladı: “Yüce Kral! Farklı ülkelerden çeşitli insanları bir araya toplamıştın, tüm hazineni Sramanalara sunmuş ve metal bir Buddha heykeli oluşturmuştun; fakat uzaktan gelen tanrıtanımazlarla çok az konuşma fırsatın olmuştu. Bu yüzden de sana güvenmişlerdi ve bu kötü görevi benim gibi lanet olası birine vermişlerdi.”

Kral daha sonra da bu tanrıtanımazları ve yandaşlarını sorguya çekti. Hepsi ayrı yeteneklere sahip olan 500 Brahman, kralın huzuruna çıkarıldı. Kralın derin saygı duyduğu ve son derece önem verdiği Sramanalardan kıskanç olanları, kıymetli kulenin ateşli oklar aracılığıyla yanmasına sebep olmuştu. Amaçları bu yangın sayesinde bir kargaşa ortamı yaratıp, o hengâmede kralı katletmekti. İşte bu planlarında başarısız oldukları için de o adama rüşvet vermişler ve o dar geçitte kralın gelmesini bekleyip onu öldürmesini istemişlerdi.

Temsilcilerin ve kralların vardığı karar bu tanrıtanımazların imha edilmesi olmuştu. Kral ise başlarındaki kişiyi cezalandırıp ve kalanları affetme kararı aldı. 500 Brahman’ı Hindistan sınırına sürdü ve sonra başkente, şehrine, geri döndü.

Başkent’in kuzeybatısında Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupa vardır. Burası Tathagata’nın o zamanlar, tam yedi gün boyunca en önemli vaazlarını vermiş olduğu yerdir. Bu stupanın yanında, son dört Buddha’nın orada bulunup çalışmalar yaptığını belirten izler bulunur. Bölgede aynı zamanda Buddha’nın saç ve tırnak kalıntılarının bulunduğu küçük bir stupa ve vaaz mahali de vardır.

Kuzeyde, Ganges’in yanında aynı duvarlarla çevrilmiş olan, fakat giriş kapıları farklı olan üç adet tapınak vardır. Burada ise bir hayli süslü olan Buddha heykelleri bulunmaktadır. Bu tapınaklarda bulunan papazlar sadık ve hürmetkârlardır. Hizmetlerinde çalışan birkaç bin adet “güvenilir adamları” vardır. Vihara’daki kıymetli bir kutuda,

Buddha'ya ait, bir buçuk cm. uzunluğunda, son derece parlak, gece ve gündüz farklı renklere sahip olan bir diş vardır. Uzak ve yakın kesimlerdeki insanlar bir araya gelir; başta bulunan kişiler, kalabalıkla tek bir beden olup öyle ibadet ederler. Her gün yüzlerce ve binlerce insan bu şekilde bir araya gelir. Muhafızlar; kalabalık sebebiyle oluşan kargaşayı önlemek için çok yüklü bir külfet isterler. Buddha'nın dişini görmenin bedeli bir tam altındır. Bu yüklü külfete rağmen, ibadet için gelenlerin sayısı oldukça fazladır ve insanlar bu ücreti seve seve öderler. Bu kutsal emanet her tatilde yüksek bir tahta yerleştirilir ve aynı esnada yüzlerce ve binlerce insan tütsü yakıp çiçekler serpiştirirler. Onca ağırlıkta çiçek yığılmasına rağmen, dişin bulunduğu kutu bu ağırlıktan hiçbir şekilde etkilenmez ve zarar görmez.

Tapınağın önünde; sağ ve sol kolda iki adet vihara bulunmaktadır. Her biri 100 metre uzunluğundadır ve yapı malzemesi taş, duvarları kiremittendir. Orta kısımda; bir tanesi altın ve gümüş, diğeri doğal bakır olan mücevherlerle süslenmiş Buddha heykelleri bulunmaktadır. Her bir viharanın önünde küçük bir tapınak vardır.

Tapınağın doğu bölgesine yakın bir kesimde; yapı malzemesi taş olan ve kiremitten inşa edilmiş, 200 metre uzunluğunda büyük bir Vihara vardır. İçerisinde ise 30 metre uzunluğunda dikilmiş bir Buddha figürü vardır. Bu figür doğal bakırdan yapılmıştır ve pahalı mücevherlerle süslenmiştir. Vihara'nın çevresinde bulunan dört duvarda da heykel şekli verilmiş resimler bulunmaktadır. Tathagata'nın Bodhisattva eğitimini alırken başından geçen çeşitli olaylar burada etraflıca betimlenmiştir.

Taştan yapılmış Vihara'ya çok da uzak olmayan bir bölgede Sun-deva tapınağı bulunmaktadır. Bu tapınağın güneye yakın bölgesinde ise Mahesvara tapınağı vardır. Bu iki tapınak, muhteşem bir ihtişama sahip olan mavi taştan yapılmış ve çeşitli zarif heykellerle süslenmişlerdir. Uzunluk ve genişlik olarak Buddha Viharası ile aynı ölçülere sahiplerdir. Bu yapıların her birini süpürmek ve yıkamak için 1000 katılımcıya ihtiyaç vardır. Davulların ve şarkıların sesleri gündüz-gece hiç durmadan devam eder.

Ganges'in güney kesiminde, bu muhteşem şehrin 3 veya 3,5 km. güney doğusunda; Asoka-raja tarafından inşa edilen 200 metre uzunluğunda bir stupa bulunmaktadır. Tathagata o zamanlar burada; insan bedeninin geçiciliği (anatma), keder (duhkha), gerçekdışılık (anitya) ve iffetsizlik hakkında altı ay boyunca vaaz vermiştir.

Buranın yan kısmında, son dört Buddha'nın orada bulunup çalışmalar yaptığı bir mekân vardır. Dahası, bir de Tathagata'nın saç ve tırnaklarının bulunduğu, küçük bir stupa da bulunmaktadır. Gönülden iman eden hasta bir insan bu gösterişli yapının etrafında yürürse, derhal iyileşir ve fazilete erer.

Başkentin güney doğusunda, yaklaşık 50 kilometrelik bir mesafeden sonra karşımıza Na-fo-ti-p'o-ku-lo (Navadevakula) şehri çıkar. Burası Ganges'in doğu kıyısında bulunmaktadır ve yaklaşık 20 kilometrelik bir alana hükmetmektedir. Bölgede bol çiçekli koruluklar ve ağaçların gölgesini yansıtan elmas misali göller vardır.

Şehrin kuzeybatısında, Ganges nehrinin doğu kıyısında Deva tapınağı vardır. Tapınağın kulelerinin ve bu kulelerin çok katlı kuleciklerinin ustalıklı oyulduğu ilk olarak göze çarpan özelliklerdendir. Şehrin 2,5 kilometre doğusunda aynı duvar üzerinde bulunan fakat giriş kapıları farklı olan üç adet tapınak vardır. Burada yaklaşık 500 adet rahip bulunur ve bu rahipler Küçük Araç'ı Sarvastivadin okulunun kurallarına göre çalışırlar.

Tapınağın iki yüz adım önünde Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupa bulunur. Stupa'nın temeli yerin dibine gömülü olmasına rağmen; gene de 100 metrelik bir uzunluğa sahiptir. Tathagata, zamanında bu bölgede birkaç gün boyunca kanun üzerine vaazda bulunmuştur. Bu anıt daima etrafına parlak ışık yayan kutsal bir emanettir. Bunun yanı sıra bölgede, zamanında orada bulunmuş ve dolaşmış olan son dört Buddha'ya ait izler de mevcuttur.

Tapınağın 3-4 li kuzeyi ve Gange nehrinin sınırları, Asoka-raja tarafından inşa edilen yaklaşık 200 metre yüksekliğinde bir stupadır. Burada Buddha yedi gün vaaz verdi. O zamanlar Buddha'nın kurallarını söylediği yere gelen 500 şeytan vardı; onun karakterini anlamasıyla, onlar iblislikten kurtuldu ve gökyüzünde doğdular. Stupa vaazının verildiği yer, orada yaşayan ve gezen dört Buddha'nın izlerinin olduğu bir yerdir. Burası yine Tathagata'nın saç ve tırnaklarını da içeren bir stupadır.

Buradan Gange'yi ve güneyi geçerek 600 li güney-doğuya giderken, biz O-yu-t'o (Ayodhya) şehrine varırız.

O-Yu-T'o (Ayodhya)

Bu Krallık 5000 li genişliğindedir ve başkent yaklaşık 20 li'dir. Burası tahıl yönünden boldur ve bol miktarda çiçek ve meyve üretir. İklim ılıman ve uygundur, insanların karakterleri faziletli ve makuldur; onlar dinin kurallarına gönülden uyarlar ve kendilerine dini öğrenmeye adarlar. Şehirde Büyük ve Küçük Araç kitabının her ikisini de okuyan yaklaşık 100 tapınak, 3000 rahip vardır. 10 Deva tapınağı vardır, farklı inançlara sahip kimseler onlarda bulunmaktadır fakat sayıca çok azdır.

Başkent eski bir tapınaktır; burası birkaç yüzyıl boyunca Vasubandhu Bodhisattva'nın Büyük ve Küçük Araç'ın her ikisinin çeşitli Sastralarını yazdığı yerdir. Birkaç harabe vakıf duvarları olması yönüyle, burası Vasubandhu Bodhisattva'nın dinin kurallarını açıkladığı ve farklı ülkelerin krallarının, dünyanın üstün rütbeli erkeklerinin, Sramana ve Brahman'ın yararına vaaz verdiği binadır.

Gange nehri ile şehrin 40 li kuzeyi, Asoka-raja tarafından yapılan yaklaşık 200 metre uzunluğunda bir stupanın olduğu geniş bir tapınaktır. Burası Tathagata'nın üç ay boyunca Deva'nın bir cemaatinin yararına üstün din kurallarını açıkladığı yerdir.

Burası, orada yaşayan ve gezen önceki dört Buddha'nın izlerinin olduğu anısının kutlandığı bir stupadır.

Tapınağın 4-5 li batısı Tathagata'nın saç ve tırnaklarının kalıntılarını içerdiği bir stupadır. Bu stupanın kuzeyi bir tapınak harabesidir; burası Sautrantika okuluna ait Sastranın bir efendisi olan Srilabdha (Shi-li-lo-to), bu okulun Vibhasha Sastrası'nı yazdığı yerdir.

5-6 li şehrin güney-batısı, yoğun amra ağaçlarının koruluklarında eski bir tapınaktır; burası Asanga Bodhisattva'nın çalışmalarını yaptığı ve çağın adamlarını yönlendirdiği yerdir. Asanga Bodhisattva gece Maitreya Bodhisattva sarayına çıktı ve orada Yogacharya Sastra, Mahayana Sutralankaratika, Madyanta Vibhanga Sastrası'nı aldı ve daha sonrasında bunları ağır hitaplarla büyük cemaate bildirdi.

Yaklaşık yüz mesafe civarı amra ağacının kuzey-batısı Tathagata'nın tırnak ve saçlarının kalıntılarını içeren bir stupadır. Bu tarafı ile birkaç eski vakıf duvarlarıdır. Burası

Vasubandhu Bodhisattva'nın Tushita tanrısından geldiği ve Asanga Bodhisattva'yı benimsediği yerdir. Asanga Bodhisattva, Candhara'nın bir adamıdır. O Buddha'nın dünyadan ayrılmasını takip eden bin yılın ortalarında doğdu ve derin bir ruhani irfan taşıdı, o kısa zamanda Buddha ilkesini öğrendi. O iddialı bir mürit haline geldi ve kendisini Mahisasakas okuluna adadı, fakat daha sonra görüşlerini değiştirdi ve Büyük Araç'a yöneldi. Onun erkek kardeşi Vasubandhu Bodhisattva, Sarvastivadin okuluna mensuptu ve güçlü bir zekâsı, keskin aklı ve olağanüstü sezgileri ile büyük bir ün kazandı. Asanga'nın müridi, esrarlı tavırları erişilmez olan, yüksek yetenekli ve yaygın ünüyle Buddhasimha'ydı.

Bu iki ya da üç kodaman sık sık birlikte şu şekilde konuşmuşlardı: “Biz hepimiz ölümden sonra Maitreya'nın maneviyatını huzura erdirmek için hareketlerimizle yoğrulmaktayız. Bizden her kim ilk ölürse ve (Maitreya'nın cennetinde doğmuş olma) şansını elde ederse onun gelmesine ve bizim onun oraya varışını bildiğimizi, bize bunu iletmesine izin verin.”

Sonrasında ölmek için ilk olan Buddhasimha'ydı. 3 yıl sonra ondan hiç bildirinin olmaması süresince Vasubandhu Bodhisattva da öldü. 6 ay geçtikten sonra ve hiç bildiri olmadığı için, tüm inanmayanlar alay etmeye ve gülmeye başladılar sanki Vasubandhu ve Buddhasimha bir şeytanın tuzağına düşmüşler gibi ve bu yüzden hiç ruhani bir belirti yoktu.

Bundan sonra, Asanga Bodhisattva, belirlenmiş bir gecenin ilk ayrılığı boyunca, samadhi'nin gücünü kabul ettiren kanunlara kendi prensiplerini açıklıyordu, ansızın lambanın ışığı söndüğünde ve boşlukta gökyüzü boyunca geçen büyük bir ışık belirlediğinde, geldi, hemen konağın merdivenlerinden inerek Asanga'yı selamladı. Asanga, ona “Senin gelişini erteleyen şey nedir? Senin ismin nedir?” diye sordu. Cevabında o: “Ölüm anında Maitreya'nın en içteki cemiyeti için Tushita tanrısına gittim ve orada bir nilüfer çiçeğinde doğuş vardı. Çiçek de hâlihazırda açılırken, Maitreya övücü ifadelerle bana “Hoş geldin! Sen bir şey öğrendin! Hoş geldin! Sen çokça bir şey öğrendin!” dedi, ben daha sonra onun adamının etrafında hareket ederek ona saygılarımı bildirdim ve sonrasında hemen buraya benim yaşam şeklimi konuşmak için geldi.” Asanga “Buddhasimha nerededir?” dedi. O cevapladı; “Ben Maitreya çevresine giderken Buddhasimha'yı keyif ve mutluluk içinde dışarıdaki kalabalık arasında gördüm. Benimle

göz göze gelmedi; nasıl onun durumunu konuşmak için sana gelmesini ondan umabilirsin ki?” Asanga cevapladı; “Bu halledilmiştir fakat Maitreya saygıyla, onun vaziyeti nedir? Ve onun bildirdiği kurallar nelerdir?” O, “Hiçbir kelime Maitreya’nın işaretlerini ve izlerini tarif edemez, bunun kuralları bizim inançlarımızdan farklı değildir. Bodhisattva’nın güzel sesi yumuşak, doğal ve kibardır; bunu duyan kimseler asla bıkmaz bu sestem; onu dinleyen kimseler asla doymaz ona.” dedi.

Yaklaşık 40 li Asanga’nın vaaz binasının kuzey-batısına doğru, biz kuzeyinde Gangeyle birleşen eski bir tapınağa varırız. Bu yaklaşık 100 m. uzunluğunda bir taş stupadır; Burası Vasubandhu’nun Büyük Araç öğretimini geliştirmek için ilk kez bir hayal kurduğu yerdir. O buraya kuzey Hindistan’dan geldi. O zamanda, Asanga Bodhisattva onu karşılamaya gitmesi için takipçilerine emir verdi. Yere varduktan sonra onlar tanıştılar ve bir görüşme yaptılar. Gecenin bir zamanında o Dasabhumi Sutra yazmaya başladığında, Asanga müridi, açık pencerenin dışında sükût buluyordu. Vasubandhu bunu duyduktan sonra anlamını anladı ve içten bir keder içerisindeydi ve olağanüstü bildirge önceden kulağına gelmedi ve onun iftira günahı olarak parmağının üstünde iz bıraktı ve “bunu kesip atacağım” dedi. Ona “Aslında Büyük Araç doktrini çok derindir; bu tüm Buddhacılar tarafından övülmektedir, azizler tarafından göklere çıkartılmaktadır.” diyen Asanga’yı önünde durmuş gördüğünde, bir bıçağı yakalayarak tam bunu yapmak üzereydi. “Bunu sana öğreteceğim fakat sen kendi kendine bunu yorumla, fakat şimdi değil, bunu anladığın zamanda Buddha’nın kutsal öğretiminde parmağını kesecek misin? Bunu yapma fakat tövbe et ve eskiden olduğu gibi parmağınla Büyük Araç’ı kötüye kullandın, şimdi aynı düşünce ile bunu yücelt. Hayatını değiştir ve kendini yenile; bu yapacağın tek şeydir. Ağzını kapatmaktan ve konuşmayı kesmekten başka çare yoktur.” diyerek gözden kayboldu.

Vasubandhu, onun kelimelerine itaat ederek parmağını kesme amacından vazgeçti. Ertesi günün sabahında, o Asanga’ya gitti ve Büyük Araç okuluna katılmayı kabul etti. Bu durumda kendisini azimli bir şekilde dersi öğrenmeye verdi ve her yerde yaygın olan ve ünlü olan Büyük Araç’a uygun 100 tane belki daha fazla Sastra yazdı.

300 li doğuya giderken ya da Gange’nin kuzeyinden, biz O-ye-mo-khi (Hayamukha) ya varırız.

O-Ye-Mu-Khi (Hayamukha)

Bu krallık 2400 ya da 2500 li'dir ve Gange üzerine kurulan başkenti yaklaşık 20 li'dir. Buranın üretimleri ve iklimi Ayodhya ile aynıdır. İnsanlar kolay ve dürüst mizaçtadırlar. Onlar gayretle kendilerini öğrenmeye ve dini geliştirmeye adanmışlardır. Yaklaşık 1000 ruhban sınıfı ile 5 tapınak vardır. Onlar Küçük Araç okulunun Sammatiyası'na aittir. Çeşitli mezheplerle dolmuş 10 Deva tapınağı var.

Şehrin güney-doğusuna çok uzakta olmayan, Gange yakasına yakın, Asoka-raja tarafından yapılmış 200 m. uzunluğunda bir stupadır. Burada eskiden Buddha 3 ay boyunca kuralları tekrarlardı. Bunun yanında önceki 4 Buddha'nın yaşadığı ve gezdiği yerin izleridir.

Buddha'nın saç ve tırnak kalıntılarını içeren başka bir taş stupa daha vardır.

Bu stupa, içinde yaklaşık 200 mürit ile bir tapınaktır. Burada sanki yasıyormuş gibi yapılmış mezar olarak baştanbaşa benzetilmiş bir Buddha heykeli vardır. Kuleler ve balkonlar mükemmel bir şekilde oyulmuş ve inşa edilmiş ve binanın üstüne heybetlice yükselmiş. Eski zamanlarda Sastra ustası Buddhadasa (Fo-t'o-t'o-so), Sarvastivadin'in okulunun Mahavibhasha Sastrası olan bu yeri tasarladı.

Gange'nin güneyini geçerek 700 li güney-doğu'ya giderken, biz Po-lo- ye-kia (prayaga) ya varırız.

Po-Lo-Ye-Kia (Prayaga)

Bu şehir yaklaşık 5000 li genişliğindedir ve nehrin iki yakası arasında uzanan başkenti yaklaşık 20 li'dir. Hububat ürünleri boldur ve meyve ağaçları bolluk içinde yetişmektedir. İklim ılık ve uygundur; insanlar yumuşak huylu ve itaatkârdır. Onlar öğrenmeye adanıyorlar ve dine aykırı düşüncelere çok fazla uymuşlardır.

Küçük Araç'a mensup birkaç takipçisi ile 2 tapınak vardır.

Birkaç Deva tapınağı vardır; inançlara ters düşen kimselerin sayısı oldukça fazladır.

Şehrin güney-batısına doğru, bir Champaka (Chen-po-kia) koruluğunda, Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupadır, duvarların yıkılmakta olmasına rağmen, henüz duvarlar 100 m. uzunluğundan daha yüksektedir. Burası eskiden Tathagata'nın inançsızları bozguna uğrattığı yerdir. Bu saç ve tırnak kalıntılarını içeren ayrıca Buddha'nın yaşadığı ve gezdiği bir yerin izlerini taşıdığı yerdir.

Bu son stupa eski bir tapınaktır; Bu yer Deva Bodhisattva'nın Kwang-pih (Satasastra vaipulyam) adlı Sastrasını tasarladığı, inançsızları susturduğu ve Küçük Araç'ın kurallarını yalanladığı yerdir. Öncelikle Deva bu tapınağa güney Hindistan'dan geldi. Büyük diyalektik hünerler ve büyük ünüyle bir Brahman vardı şehirde. İsminin anlamını takip etmesiyle ve aynı kelimenin farklı kullanımlarına dayanarak, o, onun sessizliğini ve onun düşmanlığını araştırma gayretindeydi. Deva'nın kurnaz hünerini bildiği için, onu bozguna uğratmayı istedi ve sözcüklerle onu yalanladı. O bu yüzden şöyle dedi: "Dua et, adın nedir?" Deva, "Bana Deva derler" dedi. İnançsız kimse ekledi "Deva kimdir?" O cevap verdi, "Benim." Adam, "Ben ne demek bu?" Deva cevap verdi, "Bir köpek." Adam sordu, "Bir köpek kim?" Deva cevapladı, "Sensin", Adam cevap verdi "sen, bu ne?" Deva cevapladı, "Deva." Adam ekledi, "Deva kim?" O, "Benim." dedi. Adam sordu, "Ben kim?" Deva cevapladı, "Bir köpek." O tekrar sordu, "Bir köpek kim?" Deva, "Sensin." dedi. Adam, "Sen kimsin?" diye sordu. Deva cevap verdi, "Deva". Ve onlar bu şekilde inançsız anlayıncaya kadar devam ettiler; o zamandan itibaren o Deva'nın zeki tekrarlarına saygı duydu.

Şehirde güzel bir şekilde süslenmiş ve sayısız kerametleriyle ünlü bir Deva tapınağı vardır. Onların kayıtlarına göre burası, dini değerleri elde etmek için tüm yaşayan şeyler adına ünlü bir yerdir.

Eğer bu tapınakta bir adam tek bir çeyrek peni verirse, onun erdemi değeri, o verdiği 1000 altın külçesinden daha fazla büyüktür. Yine bu tapınakta eğer bir kişi kendisini harekete geçirmek için yaşamını zapt edebilirse, daha sonrasında cennette sonsuz mutluluk için doğmaktadır.

Tapınak binasının önünde gölgeliklere serpilmiş ve açılan dal ve budakları ile büyük bir ağaç var. Burada sol ve sağında kemik yığınlarını birinin görmesiyle, onu orada bıraktırma geleneğine bağlı olan vücut yiyen şeytan vardı. Bu yüzden bir kişi bu tapınağa

gelirse bundan vazgeçmesini ve hayatını değersizleştirmesi için onu ikna eden her şey vardır. İnançsızların kışkırtması ile ve şeytanın ayartmasıyla o kişi ikna olmaktadır. İlk günlerden şimdiye kadar bu saçma gelenek uygulanmaktadır.

Son zamanlarda ailesinin ismi Tseu (putra) olan bir Brahman vardı; o büyük yetenek ve aydın tavırlarıyla çok anlayışlı ve öğrenici bir adamdı. Tapınağa gelen bu adam tüm insanlara seslendi ve “Efendiler. Siz ikna olmak için ve ilerlemek için zor, sapkın ve hileli yollardasınız.” dedi.

Daha sonra onların fedakârlıklarıyla uğraştı, sonrasında bunları dönüştürme isteğiyle. Sonra ağaca çıktı ve aşağıdaki arkadaşlarına bakarak dedi ki, “Ben öleceğim. Vaktiyle öğretilerinin yanlış ve kötü olduğunu söyledim; şimdi iyi ve doğru olduğunu düşünüyorum. Kutsal kâhinler, havadaki müzikleriyle, bana sesleniyorlar. Bu hayırlı çağrıyla zavallı bedenimi yere atacağım.” Arkadaşları onu engellemek için uyaracaklarken o kendini yere atmak üzereydi. Ağaçta durduğu yerin altına giysilerini serdiler ve böylece düştüğünde korunmuş oldu. Kendine geldiğinde dedi ki, “Havadayken Deva'nın bana gelmem için seslendiğini duyduğumu düşündüm, ama şimdi bu nefret dolu ruhun hileleriyle bu cennetlik keyfi yaşayamadım.”

Başkentin doğusunda, nehrin iki kolunun arasında, 10 li ya da daha fazla bir yerde, zemin hoş ve dağlıktır. Her yer güzel kum ile kaplıdır. Eskiden bu yana, krallar ve soylu aileler ne zaman hediyelerini hayır kurumlarında dağıtma fırsatı bulsalar bu yere gelir ve burada mallarını bağış olarak verirlerdi. Bu yüzden burası büyük hayır duvarı diye adlandırılır. Bugünlerde, atalarının örneğinden sonra, beş yılın birikmiş mal varlığı burada bir günde dağıtılır. Buradaki bir yığın mal varlığı ve mücevherin toplanımıyla Buda heykeli donatılır ve sonra ona en pahalı mücevherler sunulur. Sonrasında, bağışını oranın keşişlerine sunar; daha sonra ise uzaktaki keşişlere, ayrıcalıklı yetenekleri olan kişilere, orada yaşayan inançsızlara ve son olarak da matemlilere, öksüzlere, yetimlere, kimsesizlere, fakirlere ve dilencilere.

Bu yüzden, bu sıraya göre, servetini bitirmiş ve hayır kurumuna yemek vermiş olarak, ölümünü armağan eder. Başından sonuna kadar hiçbir pişmanlık duymaz ve neşeyle ağlayarak sonlandırır, “İyi yaptın! Şimdi tüm sahip olduğum bozulmaz ve ölümsüz olan hazinedir.”

Bundan sonra farklı ülkelerin hükümdarları mücevherlerini ve giysilerini krala sunarlar öyle ki onun serveti tazelenir.

Hayır, duvarının doğusunda, iki nehrin birleştiği yerde, her gün kendilerini yıkayan ve ölen yüzlerce adam vardır. Bu ülkenin insanları, her kim cennette doğmak istiyorsa onun hızlı olması gerektiğini ve kendini bu suda boğması gerektiğini düşünürler. Bu suda yıkanarak günahın tüm kiri arındırılmış ve yok edilmiş olur; bu yüzden çeşitli civarlardan ve uzak bölgelerden insanlar burada bir araya gelirler ve rahatlarlar. Maymunlar ve dağ geyikleri bile burada nehrin etrafında toplanırlar ve bazıları yıkanır ve ayrılırlar, diğerleri ise hızlı bir şekilde ölürlar.

Siladitya-raja hayır kurumunda yardım dağıttığı zaman, nehrin kenarındaki bir ağaçta yaşamış bir maymun vardı. Aynı zamanda yiyecekten uzak dururdu ve birkaç gün sonra bu noksanlıktan dolayı öldü.

Çileci olan inançsızlar nehrin ortasında yüksek bir kolon kaldırdılar; güneş tam batmak üzereyken hemen direğe tırmandılar; sonra bir el ve bir ayakla direğe tutunarak harika bir şekilde dayandılar ve böylece gözleri güneşe odaklanarak kendilerini esnettiler. Akşam bastırıldığında aşağı indiler. Bu ayini yapan düzinelerce çileci vardır. Bu sayede doğumdan ve ölümden kaçacaklarını umarlar ve çoğu bu işkenceyi yapmaya on yıllarca devam eder.

Bu ülkeden güney-doğuya gidince, vahşi hayvanlarla ve yabani fillerle sarılmış büyük bir ormanın içine giriyoruz, öyle ki kalabalık olunmadıkça bu yolu geçmek oldukça tehlikelidir.

500 li ya da daha fazla gidince, Kiau-shang-mi (Kausambi) ülkesine varıyoruz.

Kiau-Shang-Mi (Kausambi)

Bu ülke'nin alanı yaklaşık 6000 li ve başkent yaklaşık 30 li'dir. Bu bölge üretim bakımından ünlüdür; üretim artışı çok iyidir. Pirinç ve şeker kamışı çok fazladır. İklimi çok sıcaktır, insanların tutumu sert ve kabadır. Öğrenme gelişimine önem verirler ve dini yaşamlarında ve değerlerinde çok azimlidirler. Harabeler içinde ve ıssız yerlerde on tane

tapınak vardır; keşişler yaklaşık 300 civarındadırlar; Küçük Araç'ı öğrenirler. Elli tane Deva tapınağı vardır ve inançsızların sayısı çok fazladır.

Şehirde yaklaşık 60 fit yüksekliğinde büyük bir vihara vardır; içinde sandal ağacından oyulmuş bir Buda figürü vardır. Bu, kral U-to-yen-na (Udayana)'nın bir çalışmasıdır. Spritüel nitelikleri sayesinde kutsal bir ışık yayar. Çeşitli ülkelerin prensleri bu heykeli alıp götürmek için güçlerini kullandılar, ama birçok kişinin denemesine rağmen, hiçbiri onu hareket ettiremedi. Bu yüzden onu kopyaladılar ve en esas olanın benzerlik olduğunu ve bunun da tüm figürlerin orijinali olduğunu iddia ettiler.

Tathagata tam aydınlığa ilk ulaştığında, annesinin menfaatine vazetmek için cennete tırmandı ve üç aylığına yok oldu. Tathagata cennet konağından döndüğünde, sandal ağacından oyulmuş figür yükseldi ve Dünya'nın Hâkimi'ni selamladı. Bu Hâkim cana yakın bir şekilde onu işaret etti ve dedi ki, "Senden beklediğim iş inançsızların dönüştürülmesini sağlamak ve dinin gelecek çağlardaki yolunda onlara önderlik etmek."

Vihara'nın doğusuna yaklaşık 100 adımda önceki dört Buddha'nın yürüme ve oturma izleri vardır. Bunun yanında, Tathagata tarafından kullanılmış bir çeşme ve bir yıkanma evi vardır. Çeşmenin hala suyu var, ama ev uzun zaman önce yok edildi.

Şehrin içinde, güney-doğu açısında, sadece kalıntıları bulunan eski bir mesken vardır. Bu asilzade Ghoshira (Kiu-shi-lo)'nın evidir. Ortasında Buda'nın bir viharası ve saç ve tırnak kalıntıları içeren bir stupa vardır. Aynı zamanda Tathagata'nın yıkanma evinin kalıntıları da vardır.

Şehrin güney-doğu yakasından çok da uzak olmayan bir bölgede eski bir tapınak vardır. Burası asilzade Goshira'nın zamanında bir bahçesi olduğu yerdir. İçinde Asoka-raja tarafından inşa edilmiş, 200 fit yüksekliğinde bir stupa vardır. Bu stupanın kenarında geçmiş dört Buda'nın oturdukları ve yürüdükleri yerlerde izler bulunmaktadır. Yine burada da Tathagata'nın saç ve tırnak kalıntılarını içeren bir stupa vardır.

Tapınağın güney-doğusunda, çift katlı bir kulenin üstünde, Vasubandhu Bodhisattva'nın ikamet ettiği tuğladan yapılmış bir oda vardır. Bu odanın içinde Küçük Araç'ın öğretilerini çürütmek ve inançsızları utandırmak niyetiyle Vidyamatrasiddhi Sastra (Wei-chi-lun)'yı yaptı.

Tapınağın doğusunda, bir amra koruluğunun ortasında, eski bir temel duvarı var; burası Asanga Bodhisattva'nın Hin-yang-shing-kiau adındaki Sastrasını yazdığı yer.

Şehrin 8 ya da 9 li güney-batısında hain Naga'nın ikamet ettiği bir taş var. Bu ejdere baskı yapmış olarak, Tathagata buraya gölgesini bıraktı; ama gerçi bu buraya özgü bir efsanedir, gölgenin görünürlüğüne dair bir işaret yoktur.

Bunun kenarında Asoka-raja tarafından inşa edilen yaklaşık 200 fit yüksekliğinde bir stupa vardır. Yakınlarında ise Tathagata'nın yürüdüğü yerlerin işaretleri ve aynı zamanda bir saç ve tırnak stupası vardır. Hastalık çeken müritler burada dua ederek çoğunlukla iyileşmişlerdir.

Sakya töresi tükeniyor, bu hayatta kaldığı tek ülke olacak; bu yüzden en yüksekten en alçağa kadar bu ülkenin sınırlarına giren tüm kişiler derin bir şekilde bundan etkileneceklerdir.

Naga'nın oturduğu yerin kuzey-doğusunda büyük bir orman vardır. Ganj'ı geçerek yaklaşık 700 li gittikten sonra ve kuzeye doğru gidince, Kia-she-pu-lo (Kasapura) kasabasına varıyoruz. Bu kasabanın alanı 10 li'dir; sakinleri zengin ve mutlulardır.

Şehrin yanında sadece temel duvarlarının bulunduğu eski bir tapınak vardır. Burası Dharmapala Bodhisattva'nın inançsızların savlarını çürüttüğü yerdir. Bu ülkenin eski bir kralı, inançsız öğretilerin yanlısı olarak, inançsızlara büyük saygı gösterirken Buda'nın öğretisini çökertmek istedi. Bir gün inançsızların arasından son derece bilge ve üstün yetenekli, dinin en muğlak öğretilerini açıkça anlamış bir Sastra ustasını çağırdı. Bir milyon slokas içinde otuz-iki milyon sözcük içeren aykırı bir çalışma yaptı. Bu çalışmada Buda'nın öğretisine karşı çıktı ve karaladı ve kendi okulunu doğru olarak gösterdi. Bunun üzerine kral Budist keşişleri çağırdı ve onlara soruyu tartışmalarını buyurdu. Buna göre eğer inançsızlar galip gelirlerse Buda'nın öğretisini yok edecekti, ama eğer keşişler yenilgiye katlanmazlarsa yanlışlarının kabulünün kanıtı olarak onların dillerini kesecekti. Bu sırada keşişlerin birliği mağlup olacakları korkusuna kapıldılar ve dediler ki, "bilgeliğin güneşi kuruluyor, öğretinin köprüsü düşmek üzere. Kral inançsızların yanında; nasıl onlara üstün gelmeyi umabiliriz? Şartlar zor bir noktaya geldi; bu durumdan kaçmak için uygun bir yol var mı?" Toplantı sessiz kaldı ve hiç kimse herhangi bir plan önermek için yerinden kalkmadı.

Dharmapala Bodhisattva nüfuz ve bilgelik konusunda geniş bir ün kazanmıştı ve yüce karakterinin namı uzaklara yayılmıştı. O şimdi ise toplantıdaydı ve ayakta duruyordu, teşvik edici sözlerle onları işaret ederek söyledi: "Cahil olmama rağmen, birkaç söz söylemek için izin istiyorum. Aslında kralın çağrısına hemen cevap vermeye hazırım. Eğer benim gururlu konuşmam sayesinde zaferi kazanırsam, bu spiritüel korunmayı kanıtlayacaktır; ama tartışmanın zor bir bölümünde başarısız olursam, bu benim gençliğime verilebilir olacaktır. Her iki durumda da bir kaçış yolu olacak, öyle ki öğreti ve keşiflik hiçbir kayıba uğramayacaktır." Onlar da dediler ki, "Önerini kabul ediyoruz" ve kralın çağrısına karşılık verip vermeyeceğini oyladılar. Hemen kürsüye çıktı.

Sonra, inançsız öğretmen asılsız prensiplerini ortaya koydu ve kullanılan sözlerin ve savların mantığına karşı çıkmayı sürdürdü. Sonunda, kendini bütünüyle açıklamış olarak karşı tarafın konuşması bekledi.

Dharmapala Bodhisattva, sözleri kabul ederek, gülümsemeyle dedi ki, "Ben kazananım! İnançsızın savlarını savunurken yanlış argümanları nasıl kullandığını, yanlış ilkeleri ileri sürerken cümlelerinin nasıl kafa karıştırdığını size göstereceğim.

Muhelif, biraz duygusallıkla, dedi ki, "Efendim, yüce gönüllü değil! Eğer benim sözlerimi açığa çıkarırsanız kazanan siz olacaksınız, ama ilk önce benim metnimi tarafsızca alın ve anlamını açıklayın. "Bunun üzerine Dharmapala, ayarlanmış bir sesle, ifadede bir yanlış ya da değişiklik yapmadan metninin (tezinin) ilkelerini, sözleri ve savları takip etti.

Tanrıtanımaz tamamını duyduğunda, dilinin kesilmesine hazırды; ama Dharmapala dedi ki, "Senin pişmanlığını gösteren sadece dilinin kesilmesi değildir. İlkelerini değiştir, işte bu pişmanlıktır!" Hemen hatırı uğruna ilkeyi açıkladı; kalbi ona inandı ve aklı doğruyu kucakladı. Kral inançsızlığını bıraktı ve içtenlikle Buda'nın öğretisine saygı duydu (doğru öğreti).

Bu yerin yanında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa var; duvarları yıkılmış, ama yine de yüksekliği 200 fit ya da daha fazla. Buda burada eski zamanlarda öğretisini 6 ay boyunca bildirdi; onun yanında Buda'nın yürüdüğü yerlerin izleri bulunmaktadır. Aynı zamanda saç ve tırnak stupası vardır.

Buradan kuzeye 170 ya da 180 li giderek, Pi-she-k'ie (Visakha) krallığına geliriz.

Pi-So-Kia (Visakha)

Bu krallık alan olarak 4000 li'dir ve başkent yaklaşık 16 li'dir. Ülke tahıl üretimi bakımından bolluk içindedir ve çiçek ve meyve bakımından da zengindir. İklim yumuşak ve hafiftir. İnsanlar saf ve dürüsttürler. Öğrenimde çok gayretlidirler ve gevşeme olmadan erdem kazanmaya çalışırlar. 20 tane tapınak ve Sammatiya okuluna göre Küçük Araç 'ı okuyan yaklaşık 3000 tane keşiş vardır. Elli civarında Deva tapınağı ve çok fazla kâfir vardır.

Şehrin güneyinde, yolun solunda, büyük bir tapınak vardır; burası Arhat Devasarma'nın bir birey olarak "ben" in olmadığını savunduğu Shih-shin-lun (Vijnanakaya Sastra)'u yazdığı yerdir. Arhat Gopa (Kiu-po) da bu yerde bir birey olarak 'ben'in olmadığını savunduğu Shing-kiau-iu-shih-lun'u yazmıştır. Bu doktrinler çekişmeli tartışmaları çok fazla kışkırtmıştır. Yeniden, bu yerde Dharmapala Bodhisattva yedi gün boyunca Küçük Araç'a ait olan yüz doktoru çökertmiştir.

Tapınağın yanında Asoka-raja tarafından inşa edilen 200 fit yüksekliğinde bir stupa bulunur. Burada Tathagata eski günlerde altı yıl boyunca vaaz verdi. İnsanlara rehberlik ederek ve onları dönüştürerek kendini meşgul etti. Bu stupanın yanında 6 ya da 7 fit yüksekliğinde harika bir ağaç bulunur. Bu ağaç yıllarca ne artıp ne de eksilerek hep aynı kaldı. Önceden Tathagata dişlerini temizlediğinde kullandığı dalın parçalarını bu yere fırlatırdı. Bunlar gür bir şekilde yapraklanarak bu zamana kadar kaldılar. İnançsızlar ve Brahmanlar sıklıkla bir araya gelir ve onu keserlerdi, ama o tekrar eski haline gelinceye kadar büyürdü.

Bu noktadan çok da uzaklaşmadan dört geçmiş Buda'nın oturduğu ve yürüdüğü yerlerin izleri var. Ayrıca bir saç ve tırnak stupası var. Kutsal binalar burada birbirini ardı ardına takip ederler; onların gölgelerini yansıtan ormanlar ve göller her yerde görülür.

Burada kuzey-doğuya 500 li ya da daha fazla gidince Shi-sah-lo-fu-sih-tai (Sravasti) krallığına geliriz.

5. Altıncı Kitabın Türkçe Çevirisi

Dört ülkenin açıklamasını içerir, yani, (1) Shi-lo-fu-shi-ti; (2) Kie-pi-lo-fu-sse-to; (3) Lan-mo; (4) Ku-shi-na-k'ie-lo.

Shi-Lo-Fu-Shi-Ti (Sravasti)

Sravasti (Shi-lo-fu-shi-ti) krallığı yaklaşık 6000 li genişliğindedir. Baş şehir çöldür ve yıkılmıştır. Kesin sınırlarına (alan) ilişkin bir kayıt yoktur. Duvarların yıkıntıları saray bölgelerini de kapsar ve yaklaşık 20 li'dir. Fakat çoğunlukla yıkıntılarda, hala oturanlar vardır. Tahıllar büyük bollukta yetişir; iklim yumuşak ve güzeldir, insanların davranışları dürüst ve saftır. Kendilerini öğrenmeye ve sevgi dinine (fazilet) verirler. Birkaç yüz kadar tapınak vardır, çoğunlukla berbat haldedirler, başka birçok din izleyicileri ile Sammatiya (Ching-liang-pu) okulunun kitaplarını çalışırlar. 100 Deva tapınağı çok tanrıtanımazlardır. Tathagata dünyadayken, Prasenajita-raja (Po-lo-si-na-chi-to-wang) tarafından yönetilen ülkenin başkentiydi.

Saray şehrinin eski bölgeleri içinde bazı eski temeller vardır; bunlar Kral Shing-kwan (Prasenajita)'nın sarayının kalıntılarıdır.

Buranın doğusunda tahrip edilmiş temeller vardır, üzerinde küçük bir stupa; bu yıkıntılar kral Prasenajita'nın Buda için yaptırdığı Hukukun Büyük Holünü gösterir.

Bu holün yakınında, ondan uzakta olmadan, yıkıntıların üzerinde bir stupa inşa edilmiştir. Kral Prasenajita'nın Buda'nın anne tarafından halası olan Prajapati Bhikshuni için inşa ettiği vihara vardır.

Bunun doğusunda hala Sudatta'nın (Shen-shi) evinin konumunu kaydetmek için stupa vardır.

Sudatta evinin yanında büyük stupa vardır. Burası Angulimalya (Yang-kiu-li-mo-lo)'nın kendi aykırı düşüncesini bıraktığı yerdir. Angulimalya Sravasti'nin şanssız sınıfıdır (suçlular). Yaşayan her şeyi öldürürler ve kendilerini sınırlendirirler, şehirlerdeki ve ülkelerdeki adamları öldürürler, parmaklarının başlarına boncuk yaparlar. Söz konusu olan adam parmaklarının sayısını tamamlamak için annesini öldürmeyi istediler, Dünyanın Lordu (Buda) zamanında, acıma ile hareket ederek, onu dönüştürmek için gitti. Lordu

uzaktan seyrederek, Angulimalya sevinçle dedi ki, “Şimdi cennette doğmuş olabilirim; bizim önceki öğretmenimiz, kim Buda’ya zarar verir ya da onun annesini öldürürse, Brahman cennetinde doğmalıdır dediğini açıkça beyan eder.”

Onun annesini adres göstererek, der ki, “Yaşlı kadın! Büyük Shaman’ı öldürene kadar seni bir süre bırakacağım.” Sonra bir bıçak alarak Lorda saldırmak için gider. Bu Tathagata’da yavaşça kademeli giderken, Angulimalya onun gidişini kaytarmadan aceleye getirir.

Dünyanın Lordu ona hitaben, “Neden kötü amacınıza devam ediyorsunuz ve doğanın iyi duygularından vazgeçiyorsunuz ve şeytanın kaynağını besliyorsunuz?” Angulimalya, bu sözleri duyarak, davranışlarının kötülüğünü anlar ve Buda’ya hürmet gösterir ve hukuka girmek için müsaade arar (örneğin, Buda’nın dini), ve onun dini sürecinde gayretle devam eder, Arhat’ın meyvesini elde eder.

Şehrin güneyinde 5 ya da 6 li Jetavana vardır. Burası Anathapindada (Ki-ku-to) (diğer ismi) Sudatta, Prasenajita-raja’nın şef başkanı, Buda için bir vihara inşa etmiştir. Eskiden burada bir tapınak vardı ancak şimdi hepsi kalıntıdır (ıssız).

Doğu girişinin solunda ve sağında yaklaşık 70 fit yüksekliğinde bir direk inşa edilmiştir; sol yandaki direk tekerlek üzerine oymalanmıştır; sağ taraftaki direkte öküz figürü üsttedir. Her iki sütun da Asoka-raja tarafından dikilmiştir. Evleri (papazların) tamamen yıkılmıştır; sadece temeller kalmıştır, bir تنها tuğla bina dışında, kalıntıların ortasında tek kalmıştır ve Buda’nın resmini taşır.

Önceden, Tathagata onun annesinin yararı için vaaz vererek Trayastrimsas cennetine yükseldiği zaman, Prasenajita-raja, Udayana kralının Buda’nın sandal-odun figürü şeklinde oymalı olmasına ve bu resmin yapılmasına neden olduğu duyulmuştur.

Soylu Sudatta “insanlık”tan bir adamdı ve yetenekliydi. Büyük zenginlik birikmişti ve dağıtımında liberaldi. Muhtaçlara ve yoksullara yardım eder ve yetimlere şefkat verir ve yaşlılara yardım eder. Yaşam süresi boyunca onun erdeminden dolayı Anathapindada (yetimlerin arkadaşı Ki-ku-to) olarak çağırıldılar. Buda’nın dini değerini içerir, onun için derin saygı besler ve bir viharayı inşa ederek ona adamıştır. Sonuçta Buda’ya onu alıp gelmesini lütfetmesi için sordu. Dünyanın Lordu ona eşlik etmesi için Sariputra (She-li-

tseu) emretti ve onun danışmanı tarafından yardımcı olur. Jeta (Shi-to-yuen), prens, bahçesini düşünerek, onun keyfinden dolayı uygun yer ve yüksek bir pozisyona getirir, olayın durumlarını bilmesi için prene gitmeyi kabul eder. Prens alay ederek der ki, “Eğer yeri altın (parçaları) ile kaplamak isterseniz onu size satabilirim (onu alabilirsiniz).”

Sudatta, bunu duyarak sevindi. Hemen hazinesini açarak anlaşmaya uygun gözükür ve yeri kaplar. Orada hala doldurulmamış küçük bir alan vardır. Prens ona vazgeçmesi için sorar, ancak der ki, “Buda’nın alanı doğrudur; bitkileri oraya dikmeliyim.” Sonra alanın boş yerine bir vihara yükselmiştir.

Dünyanın Lordu hemen Ananda’yı adreslemiştir ve der ki, “Bahçenin alanı Sudatta’nın aldığıdır; ağaçlar Jeta tarafından verilmiştir. Her ikisi de, benzer şekilde isteklidir, son derece değerli edinilmiştir. Bu zamandan beri sonra Jeta (Shi-to) ağaçlığı ve Anathapindada (Ki-ku-to) bahçesi olarak adlandırılır.

Anathapindada (Ki-ku-to) bahçesinin kuzey-doğusunda stupa vardır. Tathagata’nın hasta Bhikshu’yu su ile yıkadığı yerdir. Önceden, Buda dünyadayken, üzüntüsüne değer veren hasta Bhikshu (Pi-tsu) vardır, ayrı ıssız bir yerde yaşar.

Dünyanın Lordu onu görerek, soruşturur, “Sonunda kendinizle yaşamanızdaki üzüntünüz nedir?” Cevapladı, “Benim doğal yaratılışım dikkatsizce ve boş biriyimdir, hasta bir adama (hastalığın devam etmesi) bakmaya tahammülüm yoktur ve şimdi hastalıktan karıştığım zaman bana bakacak kimse yok (bana katılmak).” Tathagata orada acıma ile hareket ederek, onu adres gösterir ve der ki, “Oğlum! Sana bakacağım!” ve sonra ona dokunarak, öne eğildiği gibi, elleriyle, bak! Hastalık bir an önce iyileştirilir; sonra dışarı yol açan kapıda, o ve kendisi için taze altlık yayar, vücudunu yıkar ve yenileri için kıyafetlerini değiştirir.

Sonra Buda Bhikshu’yu adres göstererek, “Bu zamandan beri çalışkan ol ve kendini ortaya koy.” Bunu duyarak, aylıklığından pişman olur, memnuniyet ile hareket eder ve sevinçle dolar, onu izler.

Anathapindada bahçesinin kuzey-batısında küçük stupa vardır. Burası Mudgalaputra (Mo-te-kia-lo-tseu)’nın boş yere ruhsal gücünü Sariputra (She-li-tseu)’nın kemerini (çerçeve) kaldırmak için çaba gösterilmiştir. Önceden, Buda Wu-jeh-no gölümün

yakınında ikamet ederken, insanlar ve Deva'nın kurulunun ortasında yoktur (kurula katılacak zamanı yoktur). Sonra Buda Mudgalaputra'ya davet edilir ve gitmek için davet eder ve katılması için de emreder. Buna bağlı olarak Mudgalaputra gider.

O dönemlerde Sariputra kendi dini giysisini onarmada faaliyette bulunurlar. Mudgalaputra onu göstererek, “Şimdi Anavatapta gölünün yakınında oturan Lord seni davet etmek için beni ayarladı.”

Sariputra der ki, “Bir dakika bekle, giysiyi onarmayı bitirene kadar ve sonra seninle geleceğim.” Mudgalaputra der ki, “Eğer çabucak gelmek istemiyorsan, ruhsal gücümü kullanacağım ve hem seni hem de evini büyük kurula taşıyacağım.”

Sonra Sariputra, kendi çerçevesini dağıtarak, onu yere attı ve dedi ki, “Eğer bu çerçeveyi kaldırabilirsen, sonra belki benim bedenim hareket edebilir (ya da, sonra başlayabilirim).” Mudgalaputra tüm ruhsal gücünü çerçeveyi kaldırmak için uygular, hala hareket ettiremez. Sonra dünya sonuçta titrer. Hareket kabiliyeti tarafından dönüşünde Buda'nın olduğu yerde, çoktan varmış olan Sariputra bulur ve kurulda oturur. Mudgalaputra iç çekerek der ki, “Şimdi sonra mucizelerin çalışma gücünün bilgeliğin gücüne eşit olmadığını öğrendim.”

Stupadan çok uzakta olmadan isimlendirilmesi çeşmedir. Tathagata, dünyada iken, onun kişisel kullanımı için bu çeşmeden çekilmiştir. Yanı başında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa vardır; içinde Tathagata'nın bazı Şariraları vardır; burada ayrıca ileri geri yürümenin izlerin yerleri vardır ve hukuku küçük düşürür. Her iki durumu kutlamak için, (kral) bir direk monte ettirmiştir ve stupa inşa etmiştir. Korkunun gizemli hissi yerin bölgesini kuşatır; birçok mucize de tecelli etmiştir. Bazen cennet gibi müzik duyulur, diğer zamanlar kutsal itibarı fark eder. Şanslı (mutlu) işaretler (ya da, dini değeri gösteren belirtiler) eksiksiz hikâye edilmesi zor olabilir.

Tapınağın (Anathapindada'nın) arkasına yakın Brahmacharins'ın öldürdüğü bir fahişenin olduğu yerdir, Buda (onu iftira etmek için) öldürme suçlamasını kurmak içindir. Şimdi Tathagata on misli güce sahiptir, korkusuzca, kusursuz bir biçimde deneyimli, insanlar ve Deva tarafından onurlandırılmıştır, azizler ve hâkimler tarafından saygı gösterilmiştir; sonra tanrıtanımazlar danışarak birlikte derler ki, “Onun hakkında bazı şeytanları uydurmak zorundayız, cemaatlerden önce onu iftira edebiliriz.” Benzer şekilde

bu fahişeyi gelmesi için ayarladılar ve satın aldılar, Buda'nın öğüdünü dinlemek için ve sonra, cemaat onun varlığının gerçek bilgisine ulaşır, onlar (tanrıtanımazlar) onu alır ve gizli gizli onu öldürür ve bir ağaç yanında onun vücudunu yakar ve sonra, alınma ile etkilenir gibi görünerek, kraldan haberdar olurlar (kadının öldüğü gerçeği ile). Kral arama yapılmasını düzenledi ve vücut Jetavana'da bulundu. Sonra tanrıtanımazlar yüksek sesle dedi ki, "Büyük Sramana Gautama manevi görev ve sabır (hoşgörü) hakkında devamlı vaaz verir, ancak şimdi bu kadına uygunluk gösteren bir sırrı vardır, onun ağzını kapamak amacıyla onu öldürür; ancak şimdi, zina ve cinayet karşısında, hangi oda ahlak ve ılımlılıkta olacaktır?" Deva sonra gökyüzünde seslerini birleştirdiler ve şarkı söylediler, "Bu utanç verici tanrıtanımazların iftirasıdır."

Tapınağın 100 adım doğusunda ya da böylece büyük ve derin ark vardır; burası Devadatta'nın olduğu yerdir, Buda'yı bazı zehirli ilaçlarla öldürmek için çizilmiştir. Devadatta Dronodana-raja (Ho-wang)'nın oğluydu. Kendisine on iki yıl içtenlikle uygulanmıştır, hukuk hazinesinden 80,000 dize ezbere söyleyebiliyordu. Daha sonraları, açgözlülükle hemen hatırlatıldı, ilahiyat (doğaüstü) fakültelerini elde etmek için istedi. Kötü arkadaşlarla ortaklık etti, birlikte danıştılar ve sonunda konuştu: "otuz markım (Buda'nın) var, Buda'nın kendisinde olduğundan az değil; beni izleyenlerin büyük bir şirketi; Tathagata'dan farklı yaptığım ne olabilir?" Sonuçta düşünerek, gecikmeden disiplinlerin yoluna bir engel koymaya çalışmıştır, ancak Sariputra ve Mudgalaputra Buda'nın emirlerine uyar ve Buda'nın kendisinin ruhsal gücü ile verilir, yeniden toplanmaya nasihat veren kuralın vaazını verir. Sonra, Devadatta kendi kötü amaçlarından vazgeçmez, günahkârca tırnaklarının altına biraz zehir yerleştirir, Buda ona saygı gösterirken onu öldürmeyi amaçlar. Onun bu amacını uygulama amacı için buy ere uzun mesafeden gelir, ancak dünya açılır, cehenneme canlı canlı gider.

Bunun güneyinde tekrar büyük ark vardır, Kukali Bhikshuni Tathagata'yı iftiraya uğratar ve cehenneme canlı canlı gider.

Kukali arkının güneyinde yaklaşık 800 adımlık büyük ve derin bir ark vardır. Brahman'ın kızı Chanscha, Tathagata'yı suçlar ve burada cehenneme canlı gider. Buda, Deva ve insanları hatırına vaaz verirdi, hukukun mükemmel prensipleri, tanrıtanımazların bir kadın izleyicisi, saygı gösterilen ve saygıdeğer olan büyük topluluk tarafından çevrilmiş olan Dünyanın Lordu uzaktan görülür, sonuçta onunla olduğu düşünülür, "Bu Gautama iyi

ismi yıkmak için bunu çok gün yapacağım, öğretmenim yalnız iyi bir şöhrete sahip olabilir.” Sonra onun yanındaki kişiye bir parça tahta bağlayarak, Anathapindada bahçesine gider ve büyük toplanmanın ortasında yüksek sesle ağlar ve der ki, “Sizin bu hatibiniz benimle özel bir ilişki kurdu ve onun çocuğunu kendi rahmimde taşıyım, Sakya kabilesinin evladıdır.” Tanrıtanımazların hepsi ona inanır, ancak tedbirli olan onun iftira olduğunu bilir. Bu arada, Sakra, Deva'nın kralı, konu hakkında tüm kuşkuları gidermeyi dileyerek beyaz farenin biçimini alır ve sargı boyunca dişlenir onun kişisine (ahşap) yastığı bağlanır. Yapılır böylece birleşmeyi korkutan büyük gürültüyle yere düşer. Sonra insanlar, bu olaya şahitlik ederler, artan neşeyle dolmuşlardı ve kalabalıktan biri ahşap desteği alır, onu tutar ve kadına göstererek der ki, “Bu sizin çocuğunuz mu?” Sonra dünya açılır ya da bizzat ve Avichi'nin en düşük cehennemine gönderilir ve onun beklenen cezalandırmasını alır.

Bu üç ark kendi derinliklerinde ölçülemez; yazın ve sonbaharın seller tüm gölleri ve gölcükleri su ile doldurduğunda, bu derin mağaralar suyun orada olduğunun bir işaretini göstermez.

Tapınağın doğusunda 60 ya da 70 adım yaklaşık 60 fit yükseklikte bir viharadır. Burada doğuya doğru bakan oturan durumda Buda'nın figürü vardır. Eski zamanlarda Tathagata dünyadayken, tanrıtanımazlar ile burada tartışır. Daha doğuda vihara ile eşit büyüklükte Deva tapınağı vardır. Güneş yükselirken, Deva tapınağı vihara üstünde onun gölgesi değiştirilmemiştir, ancak düzenlenirken vihara Deva tapınağını gölgeler.

Viharanın üç ya da dört li doğusunda “gölgesiyle birlikte kaplayan” stupadır. Burası Sariputra'nın tanrıtanımazlarla tartıştığı yerdir. Sudatta Prens Jeta bahçesini Buda için vihara binasını yapma amacıyla ilk aldığı zaman Sariputra soyluyu incelemek için ve plana yardım etmek için eşlik eder. Bu sebeple tanrıtanımazların altı üstadı onun ruhsal gücünden mahrum bırakmak için arar. Sariputra, sebep sunulduğu gibi, gerekçeye getirildi ve onları zorladı. Yakınında vihara vardı, bir stupanın karşısında inşa edilmiştir; burası Tathagata'nın tanrıtanımazları yendiği ve Visakha'nın teklifine razı olduğu yerdir.

Stupanın güneyinde Visakha'nın teklifini Buda'nın kabul ettiği yer olan spot üzerinde monte edilmiştir, Sakyalar ailesini yıkmak için ordusunu yükseltmiştir, Buda onun askerlerini dağıtır. Kral Virudhaka tahta sahip olduktan sonra, onun önceki utancı tarafından nefretini tahrik eder, orduyu donatır ve büyük bir kuvvetle ileri gider. Yaz sıcağı

bittiğinde ve her şey hazırlandığında, ilerleme için komut verir. Bu sefer Bhikshu, onu duyar, Buda'ya söyler; Dünyanın Lordu bir kuru ağaç altında otururken; Virudhaka-raja onu sonunda otururken görerek, onun savaş arabasından bir şekilde tutuşmasıyla ve saygı gösterir, sonra kalktığı gibi der ki, “ Burada çok sayıda yeşil ve gölgelik ağaç var; neden bunlardan birinde oturmak yerine kuru yapraklarıyla bozulmuş olana oturuyorsunuz?” Lord dedi ki, “Benim saygıdeğer kabilem dallar ve yapraklar gibidir; bunlar çürümek üzereyken ona ait olan biri için ne gölgesi olabilir?” Kral der ki, “Dünyanın Lordu ailesi için saygıdeğer takdiri ile benim savaş arabamı döndürebilir.” Sonra ona duyguyla bakarak, ordusunu yasakladı ve ülkesine geri döndü.

Bu yerin yakınındaki bir stupadır; Sakya bakirelerinin katledildiği yer olan spottur. Virudhaka-raja Şakyaları yıkmıştır, başarı kutlamasında, haremi için Şakya bakirelerinin 500'ünü alır. Kızlar, korku ve öfkeyle dolmuştur, krala asla uymadıklarını söylediler ve krala ve onun hane halkına hakaret eder. Kral, bunu duyarak, hırsla dolarak ve katledilmiş olanları dizmişlerdir. Sonra görevliler, kralın kurallarına uyar, ellerini ve ayaklarını keserler ve arka biçim verir. Sonra tüm Şakya bakireleri, onların kederine bakar, Buda'ya yakarır. Anlayışın kutsal gücü tarafından Lord onların acı ve ızdırabını açıkça görür, bir Bhikshu'nun elbisesini almasını ve Şakya kızlarına en bilgili doktrini öğretmek için gitmesini emreder, yani, beş isteğin sözleşmesi üzerinde, kötümser yollarla sefalet göçü, sevilenler arasındaki acı ayrımı ve doğum ve ölümün uzun periyodu (mesafe). Sonra Şakya bakireleri, Buda'nın talimatlarını duyar, duyuların kirliliğini bırakır, tüm kirlilikleri çıkarır ve kuralların gözlerindeki saflığı elde eder; sonra ölürler ve hepsi cennette doğdu. Sonra Sakra, Deva'nın kralı, Brahman'ın biçimini alır, kemiklerini toplar ve onları yakar. Başarılı yılların insanları bu kaydı saklar.

Stupanın yakınında Şakyaların katilini boğazlayarak ve ondan uzak olmayan, kurumuş olan büyük bir göldür. Bu Virudhaka-raja'nın bedenlen cehenneme gittiği yerdir. Dünya-şerefli biri Şakya bakirelerini görmüştür, Jetavana'ya geri dönmüştür ve orada Bhikshu'lere der ki, “Şimdi Kral Virudhaka'nın sonu gelmiştir; yedi gün aralıkla bir ateş ileri gelecek kralı yakacaktır” Kral tahmini duyar, çok korkmuştur ve etekleri tutuşmuştur. On yedinci günde hiçbir zararın gelmeyeceğine sevinmiştir ve kendini memnun etmek için kendi sarayındaki bir kadını göle gitmesi için düzenlemiştir ve onlarla destekleri üzerine gösteriş yapmıştır, burada müzikle gezinir ve içer. Hala, her nasılsa, belki ateş yakar diye

korkar. Aniden, gölün saf suyunda iken, dalgalar bölünür ve alevler ileri patlar ve onun olduğu küçük botu tüketir ve kral kendini en alçak cehenneme bedenen atar, azap çeker.

Tapınağın 3 ya da 4 li kuzey-batısında, Tathagata'nın kalıntılarının olduğu yer olan görüş-sağlamak (aptanetravana) ormanlarına geliriz, buraya alıştırma için yürümüştür ve çeşitli kutsal kişilerin geldiği yerde derin meditasyonla meşgul olurlar. Tüm bu yerlerde yazıtlarla ya da başka stupalarla direkler monte etmişlerdir.

Vaktiyle bu ülkede köyler ve kentler boyunca başıboş dolaşan ve ülkenin sınırlarını harabeye çeviren 500 hırsız topluluğu vardı. Prasenajita-raja hepsine el koymuştur, dışarı atılmaları için gözleriyle sebep olmuşlardır ve karanlık ormanın ortasında onları bırakmıştır. Hırsızlar, acılar içinde kıvrılmışlardır, Buda'ya yakarmaları gibi merhamet aramışlardır. Bu sefer Tathagata Jetavana'nın viharasındaydı ve onların acınacak ağlamalarını duyar (örneğin, onun ruhsal gücüyle), merhamet etmiştir ve Karlı Dağlardan yumuşak rüzgâra neden olmuştur ve onlara göz çukuru boşluklarını dolduran biraz ilaç (yapraklar) getirmiştir. Hemen görüşlerini iyileştirmişlerdir ve Dünyanın Lordu onlardan önce durur. Bilgeliğin kalbine vararak, sevindiler ve ibadet ettiler. Yerdeki yürüyen çubukları sabitleyerek tükendiler. Bu onların nasıl kök saldıklarını ve büyüdüklarini gösterir.

Başkent 16 li ya da yaklaşık kuzey-batısında, eski bir kent vardır. 20,000 yıl yaşayan adamın zamanında Bhadra-kalpa'da, Kasyapa Buddha'nın doğduğu şehirdir. Şehrin güneyinde stupa vardır. Bu onun aydınlanmaya vardikten sonra babasıyla ilk görüştüğü yerdir.

Bu kentin kuzeyinde bir stupa vardır, Kasyapa Buda'nın bütün bedeninin kalıntılarını içerir. Her ikisi de Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir. Bu noktadan güney-doğuya yaklaşık 500 li gidildikçe, Kie-pi-lo-fa-sse-ti (Kapilavastu) ülkesine geliriz.

Kie-Pi-Lo-Fa-Sse-Ti (Kapilavastu)

Bu ülke yaklaşık 4000 li genişliğindedir. Bu ülkede bazı çöl şehir vardır, tamamen ıssız ve yıkılmıştır. Başkent devrilmiştir ve yıkıntılar içindedir. Onun devresi doğru bir şekilde ölçülmemiştir. Saray bölgesi şehir içinde biraz 14 ya da 15 li civarında ölçülür.

Hepsi tuğladan yapılmıştır. Temelin duvarları hala güçlü ve yüksektir. Uzun zamandır terk edilmiştir. İnsanla doldurulmuş köyler az ve ıssızdır.

Hiç bir üstün kuralcı yoktur; kentlerin her biri kendi kurallarını belirler. Toprak zengin ve bereketlidir ve düzenli mevsime göre işlenir. İklim düzenlidir, insanların davranışları yumuşak ve yardımseverdir. 1000 ya da daha fazla harabe olmuş tapınak kalmıştır; saray bölgesinin yakınlarında hala yaklaşık 3000 (30 okunur) izleyicisiyle vardır, Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışır.

Bir çift Deva tapınağı vardır, çeşitli tarikatçılar ibadet eder (yaşar). Saray bölgesi içinde biraz harabe olmuş temel duvarları vardır; bunlar Suddhodana-raja sarayının hakiki kalıntılarıdır; yukarıda kralın heykeli olan bir vihara inşa edilmiştir. Bu harabe olmuş temel ondan uzakta olmayan Mahamaya uyuyan sarayı kraliçeyi temsil eder. Bunun üzerinde kraliçenin figürü olan bir vihara monte edilmiştir.

Bunun yanında bir vihara vardır; burası Bodhisattva'nın ruhen onun annesinin rahmine geldiği yerdir. Burada bu olayın gösterimi viharada çizilmiştir. Mahasthavira okulu Bodhisattva'nın U-ta-lo-'an-sha-cha (Uttarashadha) ayının 30. gecesinde düşünüldüğünü söylemiştir. Bu 5. ayın 15. günüdür (bize göre). Diğer okullar olayı aynı ayın 23. gününde sabitler. Bu 5. ayın 8. günü olabilir (bize göre).

Ruhsal algının sarayı kuzey-doğusunda bir stupa vardır; burası Asita Rishi'nin saray prensinin servetinin (yıldız falı ya da işaretlerini almıştır) belirtisi olduğu yerdir. Bodhisattva'nın doğduğu günde şanslı belirtilerin toplandığı (başarılar) bir zamandı. Sonra Suddhodana-raja tüm kâhinleri davet eder ve onları adres göstererek der ki, "Bu çocuğa ilişkin olarak, kısmetleri nelerdir ve kötü (işaretler) nelerdir? Eğer doğruysa, böylece açıkça bana cevap verebilirsiniz." Cevapta şöyle söylediler, "Önceki azizlerin kayıtlarına göre işaretler özellikle uğurludur: Eğer kalıcı bir hayat bırakırsa Chakravartin kralı olabilir; eğer evini terk ederse Buda olabilir.

Bu sefer Rishi Asita uzaktan gelerek, kapının önünde durur ve kralı görmek için talep eder. Kral, sevinçle, onunla buluşmak ve saygı için ileri gider ve değerli sandalyeye yerleşmesi için davet eder; sonra onu adres göstererek der ki, "Büyük Rishi beni bugün ziyaret etmek için tenezzül etti." Rishi der ki, "Sessizce Deva'nın sarayında dinleniyordum (ya da, yaz dinlenmesi gözetliyordum) aniden Deva kalabalığının eğlence için birlikte dans

ettiğini aniden gördüm. Gecikmeden neden bu abartılı yoldan hoşlandıklarını sordum, söylediklerine göre Büyük Rishi, Jambudvipa’da, Maya, o gün doğmuştur, Şakya çizgisinin Suddhodana-raja’nın ilk kraliçesidir, bir saray oğlu, Sambodhi’nin aydınlanmasını tamamlamak için elde eder ve tümü bilge olur. Bunu duyarak, benzer şekilde çocuğa bakmak için; yazık! Benim yaşım kutsal meyveyi beklememi önlemelidir.

Şehrin güney kapısında bir stupa vardır. Burası saray prensinin olduğu yerdir, Şakya prensleri çekiştiği zaman, fili uzağa atar. Saray prensi halk yarışmasında (sanat ve atletik çalışmalar) rekabet etmiştir, hepsinin arasında (ya da her çalışmada) tamamen yalnız (arkadaşsız) bırakmıştır. Ve şimdi Maharaja Suddhodana tebrikleri (ya da onu tebrik ederek) aldıktan sonra şehre geri gider.

Bu sefer arabacı filleri dışarı çıkarır ve şehirden ayrılmak üzeredir. Devadatta onun kaba gücünden emindir, dışarıdan kapıdan girer; ilerler ve arabacıya şunu sorar, “ Bu neşe ile süslenmiş fili kim sürecektir?” Dedi ki, “Saray prensi geri dönmek üzeredir, sonuçta onunla buluşmaya gidiyorum.” Devadatta, heyecanlı bir tavırla, fili aşağı çeker ve onun alnına vurur ve karnı tekmelenmiştir ve yalan mantıksız onu bırakır, yolu engeller böylece hiçbiri geçemez. Yolundan alıkoydukları gibi, geçen kişi kendi yollarında durdurulmuştur. Nanda sonradan gelerek, sorar, “Fili kim öldürdü?” “Devadatta’ydı” dediler. Gecikmeden o (Nanda) yolun bir yanında onu çizer. Saray prensi sonra gelir, tekrar sorar, “Fili öldürme fani işini kim yaptı?” Cevaplarlar, “Onu Devadatta öldürdü ve onunla girişi engelledi ve Nanda yolu temizlemek için bir tarafta çizdi.” Saray prensi sonra fili yükseğe kaldırdı ve şehir hendeği içinden attı; fil yere düşerek derin ve geniş bir ark oluşmasına neden oldu; insanlar sonra müşterek biçimde onu “Düşen Fil Arki” olarak adlandırdılar”.

Bunun yanında saray prensinin figürü olan bir vihara vardır. Bunun yanında tekrar bir vihara vardır; bu kraliçenin ve prensin uyuma dairesi idi; bu Yasodhara ve (çocuğu) Rahula’nın benzeşmesi gibidir. Kraliçenin odasının yanında onun derslerini alan bir öğrencinin figürü ile bir vihara vardır; bu saray prensinin okul-evinin eski temelini gösterir.

Şehrin güney-doğusunda saray prensinin beyaz ve yüksek-zıplamalı at sürerken olan bir figürü olan bir vihara vardır; burası onun şehri terk ettiği yerdir. Şehrin dört girişinden her birinin dışında sırasıyla yaşlı adam, hastalıklı adam, ölü adam ve Sramana figürleri

bulunan bir vihara vardır. Burada saray prensi vardır, sürekli olarak onun kontrolünde, çeşitli belirtileri açıkça görür, (dini) duygularının artması ve dünyada derin bıktırmalar ve onun memnunluğu ile bu inançla dolar, kendi arabacısını geri dönmesi ve eve tekrar gitmesi için düzenler.

Şehrin güneyinde yaklaşık 50 li giderek, bir stupanın olduğu eski şehre geliriz. Burası Bhadra-kalpa sırasında 60,000 yıl yaşadığı zaman Krakuchchhanda Buddha'nın doğduğu yerdir.

Şehrin güneyinde, uzakta değil, bir stupa vardır; burası tamamen aydınlanmaya vardıkları babasıyla tanıştığı yerdir.

Şehrin güney-doğusunda Tathagata'nın hatıralarının (vasiyet olunan vücudu) olduğu yerde bir stupa vardır; yaklaşık 30 fit yükseklikte bir taş direk monte edilmeden önce, yukarıda aslant oyulmuştur. Onun yanında (ya da, yan tarafında) onun Nirvanası'nın durumları ile ilgili kayıtlar vardır. Asoka-raja tarafından monte edilmiştir.

Krakuchchhanda Buddha kentinin kuzey-doğusunda, yaklaşık 30 li giderek, bir stupanın olduğu eski başkente (ya da, büyük şehir) geliriz. Burası anmak için Kanakamuni Buddha'nın doğduğu 40,000 yıl kadar yaşadığı zaman Bhadra-kalpa'nın olduğu yerdedir.

Şehrin kuzey-doğusunda, uzakta olmayan bir stupa vardır; o buradaydı, tam aydınlanmaya vardıktan sonra, babasıyla tanıştı.

Daha ileride kuzeyde onun vasiyet edilen vücudunun kalıntılarını içeren bir stupa vardır; yukarıda bir aslant ile bir taş direk vardır ve yaklaşık 20 fit yüksekliğindedir; bunu üstünde onun Nirvanası ile bağlantılı olan olayların kayıtları tescil edilmiştir; bu Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir.

Şehrin kuzey-doğusunda yaklaşık 40 li de bir stupa vardır. Burası prensin ağaç gölgesinde oturduğu çiftçilik festivalini izlediği yerdir. Burada derin meditasyonla meşguldür ve "arzunun yokluğu" koşuluna ulaşmıştır." Kral prensi ağacın gölgesinde görür ve sakin düşünceyle kendini kaptırır ve güneşin ışınlarının onun etrafında parladığını görürken, hala ağacın gölgesi hareket etmez, onun kalbi, prensin ruhsal karakterini tanır, derin bir biçimde saygılıdır.

Başkent'in kuzey-batısında birkaç yüz stupa vardır, Şakya kabilesinin üyelerinin katledildiği yeri gösterir. Virudhaka-raja Şakyaları zorlamıştır ve çok sayıda insanı kendi kabilelerinin üyeleri yapmışlardır, sonra katletmek için onları düzenlemiştir. Kendi vücutlarını kamış gibi yığmışlardır ve onların kanları göllerde toplanmıştır. Deva insanların kalplerini onların kemiklerini toplamak için taşır ve yakar.

Katliamın yerinin güney-batısı dört küçük stupadır. Burası dört Şakya'nın orduya karşı durduğu yerdir. Prasenajita ilk kral olduğunda, Şakya ırkı ile evli olmasıyla akrabalık arar. Şakyalar ailelerinden olmadığı için küçümsemiştir ve böylece köle çocuğun eli olarak ona vererek oyuna gelir. Prasenajita-raja esas kraliçe gibi belirlenmiştir ve zamanı gelince sonra Virudhaka-raja olarak adlandırılan bir oğlan getirmiştir. Ve şimdi Virudhaka onun anne tarafından dayılarını kendi yönleri altında çalışmalarını yürütmek için ailesine gitmeyi ister. Şehrin güney kısmına gelince, yeni vaaz-salonu görür ve kendi savaş arabasını durdurur. Şakyalar bunu duyarak, ondan uzağa doğru sürer, der ki, "Şakyalar tarafından inşa edilen bu ev, görünüşte (ya da amacında) Buda'nın evi soysuz eş burada otururken nasıl cüret edersin?"

Virudhaka hükümdar olmayı başardıktan sonra onun önceki hakaretlerinin intikamını almak için istemiştir; sonuçta bir ordu yetiştirmiştir ve bu yeri alana sahip çıkarak kendi birlikleriyle doldurmuştur. Suyolları arasında çiftçilikle meşgul olan Şakyaların dört adamı hemen askerlerin sürecine karşı çıkmıştır ve onları dağıtarak kente girmişlerdir. Kabileleri, evrensel hükümdarlar arasında uzun zamandır başarılı olan kabileler arasında tek olduğu düşünülerek ve bu gibi erdemli krallar zalimce ve sertçe davranmaya ve öldürmek ve katletmek için dayanmaya gözü keser ve böylece ailelerine utanç getirir, kendi evlerinden gönderir.

Sürgüne gönderilen dört adam Karlı Dağlar arasından kuzeye gönderilir; biri Bamyana, biri Udyana, biri Himatala ve biri de Sambhi (Kausambi) ülkelerinin kralları olurlar. Kendi haşmetli otoritelerini nesilden nesile herhangi bir kesilme olmaksızın aktarırlar.

Şehrin 3 ya da 4 li güneyinde Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa olan Nyagrodha ağaçlarının korusu vardır. Burası Şakya Tathagata'nın yeridir, aydınlanmasından sonra kendi ülkesine dönmüştür, babasıyla buluşmuştur ve kurallara

vaaz vermiştir. Suddhodana-raja, Tathagata'nın Mara'yı yendiğini bilerek, seyahat etmekle meşgul olur, insanlara doğruları anlatarak ve onları değiştirerek yol gösterir, onu görmek için güçlü bir istek duyar ve ona karşı duyulan büyük saygıyı nasıl ödeyeceğini düşünür. Sonunda Tathagata'yı davet etmek için mesajcı gönderir, der ki, "Önceden söz vermiştin, Buda olmak için amaçladığını tamamladın, ana yerine döndün. Bunlar hala gerçekleştirmediğin sözlerin; şimdi beni ziyaret etmek için tenezzül etmenin zamanı." Mesajcı Buda'nın olduğu yere gelir, kralın isteğini (arzu) ona açıklar. Tathagata cevapta der ki, "Yedi gün sonra benim asıl yerime döneceğim." Mesajı götüren geri döner, haberleri söyler, onu sulayarak ve süpürerek yolu hazırlamak için Suddhodana-raja hazırladı ve yolu tütsülerle ve çiçeklerle bezedi, devletin görevlileri ona eşlik etti, şehrin 40 li ötesine ilerledi ve onun varışını beklemek için savaş arabalarını hazırladı. Sonra Tathagata büyük kalabalıkla ilerledi; sekiz Vajrapani onun etrafını bir eskort gibi sardı, dört kutsal kral ondan önce gitti; dünyanın isteklerine (Kama-loka) ait olan Deva kalabalığı ile Sakra tahmin eder, kendi yerlerini sol eline alır; Rupa-loka'nın Deva ile Brahma-raja'ya sağ tarafta eşlik eder. Bhikshu papazları arkada düzenle yürürler, Buda yıldızlar arasında tam ay gibi ortada durur, kendi kendinedir; onun üstün ruhsal varlığı üç dünyayı sarsar, insanların en parlağı yedi ışığı aşar ve sonuçta havayı geçer ana ülkesine yaklaşır. Kral ve bakanlar ona saygı gösterir, tekrar krallığa döner ve bu Nyagrodha korusuna kendilerini yerleştirirler.

Tapınağın yanında, ondan uzakta olmayan, bir stupa vardır; burası Tathagata'nın yüzünü doğuya vererek ve altın-dokulu kashaya elbiseyi halasından aldığı büyük ağaç altında oturduğu yerdir. Biraz daha ileride başka bir stupa vardır; burası Tathagata'nın kralın sekiz oğlunu ve 500 Şakya'yı değiştirdiği yerdir.

Şehrin doğu girişi içinde, yolun solunda, bir stupa vardır; burası Siddartha'nın ustalığını çalıştığı (atletik sporlar ve rekabetçi) yerdir.

Girişin dışında İsvara-deva tapınağı vardır. Tapınakta taştan yapılmış eğik pozisyonda yükselen bir görünüşü olan Deva figürü vardır. Bu tapınak saray prensinin bebekken (kundak giysileri içinde) girdiği yerdir. Kral Suddhodana prensle buluşmaya gitmeden sonra Lumbini (Lavani, La-fa-ni) bahçesinden dönmüştür. Bu tapınağı geçerek kral der ki, "Bu tapınak kendi birçok ruhsal gösterimlerine (mucizelerine) dikkat etmiştir. Şakya çocuklarının, burada papaz koruması her zaman ne soracaklarını elde edeceklerini

arar; biz saray prensini buy ere getirmeliyiz ve bizim ibadetimizi sunmalıyız.” Bu sefer hemşire (bakıcı anne), çocuğu kollarında taşıyarak, tapınağa girer; sonra taş resim kendini yükseltir ve prensi selamlar. Prens ayrıldığında, resim tekrar kendini oturtur.

Şehrin güney girişinin dışında, yolun solunda bir stupa vardır; burası saray prensinin atletik sporlarda (sanat) mücadele verdiği ve demir hedefleri oku ile deler.

Buradan 30 li güney-doğuda küçük bir stupa vardır. Burada suyu ayna kadar temiz olan çeşme vardır. Burada olduğu gibi, atletik yarışma sırasında, prensin oku, hedefleri deldikten sonra düşer ve yanarak tüy gibi yere düşer. Yaygın gelenek bu ok çeşmesi (Sarakupa) olarak adlandırılır; bu pınar suyunu içen hasta insanlar genellikle sağlığına kavuşur ve böylece insanlar uzaklardan, yanlarında bu yerin çamurunu (nemli dünya) alırlar ve ağrı çektikleri yerlerine uygulurlar, çoğu rahatsızlıklarından kurtulur.

Ok çeşmesinin yaklaşık 80 ya da 90 li kuzey doğusunda, Lumbini (Lavani) bahçesine geliriz. Burada Şakyaların yıkanma tankı vardır, suyu ayna kadar temizdir ve yüzeyi çiçek karışımları ile kaplanmıştır.

Bunun 24 ya da 25 adım kuzeyinde Asoka-çiçeği ağacı vardır, şimdi çürümüştür; burası Bodhisattva'nın doğduğu ayın ikinci yarısı olan Vaisakha adında sekizinci günde doğmuştur, üçüncü ayın sekizinci günü olarak karşılık gelir. Sthaviras (Shang-tso-pu)'ın okulu aynı ayın ikinci yarısının on beşinci gününde, bize göre üçüncü ayın on beşinci gününe karşılık geldiğini söyler. Bunun doğusunda Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa vardır, prensin bedenini yıkayan iki dragonun olduğu yerdedir. Bodhisattva doğduğunda, dört çeyrek yönü, her yönde yedi adımda yardım almadan yürümüştür ve der ki, “Ben cennette ve dünyadaki tek lordum; bu zamandan ileriye doğumlarım bitmiştir.” Ayağı orada yürürken büyük nilüfer çiçeğine türer. Buna ek olarak, iki dragon ileri sıçrar ve prensi yıkamak için havada sabitlenir, biri soğuk olana düşer, diğeri ağzından ılık su akıntısına yuvarlanır,

Bu stupanın doğusunda saf suyun iki çeşmesi vardır, yanında iki stupa inşa edilmiştir. Burası iki dragonun dünyada görüldüğü yerdir. Bodhisattva doğduğunda, hizmetçiler ve hane halkı ilişkileri her yönde çocuğun kullanması için suyu bulurken ecele ettirir. Bu sefer iki pınar dünyadan ileri doğru şırıldar hemen kraliçeden önce, biri soğuğa, diğeri ılık olana, onun yıkanması için kullanılır.

Bunun güneyinde bir stupa vardır. Burası Sakra, Deva'nın lordu nun olduğu yer kollarında Bodhisattva'yı alır. Bodhisattva doğduğunda, sonra Sakra, Deva'nın kralı, onu alır ve hassas ve kutsal giysiye sarar.

Buna yakın Bodhisattva'yı kollarında almak için dört kutsal kralın yerini göstermek için dört stupa vardır. Bodhisattva annesinin sağ tarafından doğduğunda, dört kral onu altın-renkli pamuk giysiye sarar ve altın plakaya (bank) yerleştirir ve annesine getirerek, der ki, "Kraliçe gerçekten böyle bahtiyar çocuk dünyaya geldiği için memnun olmalı!" Eğer Deva olaya sevinirse, ne kadar adam olmalıdır!

Bu stupaların yanında ve onlardan uzak olmadan büyük taş direk vardır, üst tarafında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş at figürü vardır. Sonraları, kötü dragonun entrikaları tarafından ortadan kırılmıştır ve yere düşmüştür. Yanında güney doğuya akan küçük bir nehir vardır. İnsanlar buraya yağ nehri der. Burası Deva'nın saf ve parlayan havuz olarak gözükmesini kraliçe için ister böylece kendini ve çocuğunu yıkayıp arındırdığı zaman temiz görür. Şimdi değişmiştir ve ırmak olmuştur, akarsu hala yağlıdır.

Buradan 300 li doğuya gidilirse, vahşi ve ıssız orman arasından, Lan-mo (Ramagrama) krallığına varırız.

Lan-Mo (Ramagrama)

Lan-mo krallığı senelerdir kimsesiz ve boş arazidir. Uzunluğu konusunda hiç bir bilgi yoktur. Kentler haraptır ve oturanlar azdır.

Eski başkentin (şehir) güney-doğusunda tuğla stupa vardır, yüksekliği 100 fitten azdır. Eskiden, Tathagata Nirvana'dan sonra, bu ülkenin önceki kralı onun vücudunun Şariralar payını alır, onlarla birlikte eve döner ve inşa ettiği (bu stupa) bu kutsallara itibar eder. Olağanüstü işaretler burada gösterilir ve zaman zaman bir harika ışık çevrede parlar.

Bu stupanın yakınında temiz göl (havuz) vardır. Bir dragon belirli periyotlarda ileri gelir ve burada yürür ve biçimini değiştirerek yılan gibi bir görünümü olur stupanın etrafında yürüyüş yapar, ona itibar vermek için sağa döner. Vahşi filler sürüler içinde gelir, çiçekleri toplar ve burada onları dağıtır. Gizemli güç tarafından eyleme girişmiş, şimdiye kadar bu hizmeti sunmaya devam ettiler. Önceki günlerde, Asoka-raja stupaları inşa

ederken, yedi ülkenin kralları tarafından inşa edilen stupaları açmıştır, bu ülkeyi gezmeye başlamıştır ve işe ellerini koyar (yani bu stupanın açılması); dragon, yerin saygısızlığını anlayarak, kendini Brahman biçimine çevirir ve karşıya giderek, filden önce boyun eğer ve der ki, “Maharaja! Duyguların Buda’nın kurallarından çok etkilenmiş ve çoğunlukla dini kalıntı alanına (iyi tohum) eker. Senin arabanı bir süre alıkoymak için sormaya ve benim evimi ziyaret etmen için lütfetmeye cesaret ediyorum.”Kral cevapladı “Ve evin nerede? Elinin yakınında mı?” Brahman dedi ki, “Bu gölün Naga kralyım. Büyük kralın hünerinin üstün alanını inşa etmek için istediğini duyduğumdan, benim evimi ziyaret etmek için sormana cesaret ediyorum.” Kral onun davetini alarak, hemen dragon bölgesine girer ve bir süre için oturur, Naga ona doğru ilerleyerek sorar ve der ki, “Benim kötü kaderim nedeniyle bu Naga vücudunu aldım; Buda’nın bu Şariralara dini hizmetlerinden dolayı suçumu gidermek için telafi etmeyi istiyorum. Oh, o kral gidecektir ve ibadet görebilmek için (stupa ya da kalıntılar) inceleyecektir. Asoka-raja görmüştür (yerin karakterini), korkuyla dolmuştur ve der ki, “İbadet için tüm bu uygulamalar insanlar arasında hiç bir şeye benzemez.” Naga der ki, “Eğer öyle olacaksa, kral stupayı yıkmaya kalkışmayacaktır!” Kral, gücünü Naga ile olana ölçemeyeceğini görerek, stupayı açmaya kalkışmaz (kalıntıları çıkarmak). Dragon gölün üst etkiden bir kayıt olduğunu anlaması içindir.

Bu stupanın komşusundan uzakta olmayan bir tapınak vardır, çok az papazla bağlanmıştır. Onların iletişimi saygıdeğer ve titizlikle doğrudur ve bir Sramana toplumun tüm işini yönetir. Herhangi bir papaz uzak bölgelerden geldiğinde, büyük nezaket ve cömertlikle onları misafir eder; bu üç gün boyunca kendilerini toplumda tutarlar ve ihtiyaçları olan dört şeyi sunarlar.

Eski gelenek şudur: Önceden bazı uzaklardan bir araya gelmiş Bhikshular anlaşır ve bu stupayı ibadet etmek için gezerler. Vardıklarında bir sürü fil görürler, gelirler ve birlikte ayrılırlar. Onlardan bazıları kendi dış çalılarını (yapraklar ve dallar) getirirler, diğerleri bavulları ile su serpilir, bazıları farklı çiçekler getirirler ve tüm sunulan ibadetler (anladıkları gibi) stupadadır. Bhikshu bunu gördüğünde, keyifle hareket etmiştir ve derin bir şekilde etkilenmiştir. Sonra biri onun tüm düzenleri bırakmıştır burada kalacağına yemin etmiştir ve devamlı olarak hizmetlerini sunacaktır (stupaya), ve düşüncelerini diğerlerine açıklayarak, der ki, “Gerçekten de, bu çok erdemlinin önemli işaretlerini düşünüyorum, papazlar arasında geçen yıllar sırasında aşırı işlerim hiçbir şey olarak

sayılmış, Bu stupa Buda'nın bazı kalıntılarına sahiptir, onun kutsal karakteri gizemli bir güç ile bir sürü fili birlikte çizer. Hayatımın geri kalanını burada geçirmekten zevk alacağım." Hepsi cevapladı, "Bu mükemmel bir tasarımdır; kendimiz için olduğu gibi, ağırlığımızla (günahlarımız) lekelenmiş; bizim bilgeliğimiz bu gibi tasarım oluşumlarına eşit değildir; ancak fırsatınıza göre refahınıza iyi bakmışsınız ve bu mükemmel amaçtaki çabalarınızı durdurmamışsınız."

Kalandan ayrılmış olarak, tekrar önceki yeminlerini tekrarladı ve hayatının geri kalanında kendini yalnız hayata adadı.

Kendisi için yapılandığı bir yapraksı pannaşala, derelere yol açar böylece havuz oluşturur ve uygun mevsimlerde çiçekler toplanır ve sulanır ve süpürülür ve stupa süslenir. Sonuçta, başarılı yıllar boyunca amacımızı ya da planımızı değiştirmeden korudu.

Komşu ülkelerin kralları, hikâyeyi duyarak, fazlasıyla onu onurlandırdılar; ona zenginlik ve hazine bıraktılar ve birlikte tapınağı kurdular. Sonra onlar (Sramana) toplanma işlerinin görevini yüklenmek için davet eder ve o zamandan bu yana orijinal buluşmada hiçbir kesilme olmamıştır ve bir Sramana manastırdaki merkezde tutulmuştur.

Bu manastırın doğusunda, büyük ormanın ortasında, yaklaşık 100 li gittikten sonra, Asoka-raja tarafından inşa edilmiş büyük stupaya geliriz. Burası saray prensinin, şehri geçtikten sonra, değerli iplerini koyar, kolyesini gevşetir ve eve dönmek için arabacısını düzenler. Gecenin ortasında saray prensi şehirden geçer, buy ere şafak vaktinde varır ve sonra, kalbi ve vücudu kendi kaderini yaşarken bükülür, der ki, "Burada hapishane stokundan çıktım. Burada zincirlerimi kırıyorum." Burası onun son kez zor bir şekilde atını terk ettiği ve tacından mani gem aldığı yerdir, arabacısına emir verir, der ki, "Bu mücevheri al ve dönerek, babam olan krala de ki, şimdi gidiyorum, anlayışsız itaatsizlikle değil, ancak sürgünü arzularak ve geçiciliğin gücünü tıkmak ve varlığın tüm sızıntılarını durdurmak için gidiyorum."

Sonra Chandaka (Chen-to-kia) cevapladı, "Hangi kalp sürücüsü olmayan bir at ile sonunda geri dönebilir?" Prens anlayışlı kelimelerle onu ikna eder, onun aklı açıldı ve o geri döndü.

Stupanın doğusunda Chandaka'nın döndüğü yaprakları ve dallarıyla dökülen ancak gövdenin hala dik olduğu bir Jambu ağacıdır. Yanında küçük bir stupa vardır. Burası prensin değerli ipinin geyik derisinden yaptığı yerdir. Prens saçlarını kesmiştir ve altındaki elbiseleri değiştirir ve değerli taşlarını takmasına kızmasına rağmen, hala bir kutsal elbisesi (hala onun üzerinde) vardır. "Bu elbise" der, fazlasıyla aşırıdır (istediklerimden); onu nasıl değiştirebilirim?" Bu sefer bir Suddhavaśa-deva geyik derisinden yapılmış ipi kendisine dönüştürmüştür ve eğilir ve onun ok kılıfını taşır. Prens elbisesini kaldırarak, onu adres gösterir sonunda: "Elbiselerimi seninle değiştirmek için istekliyim. Sende onaylamalısın." Avcı dedi ki "İyi!" Prens, üstteki elbiselerini gevşetir, onu avcıya verir. Avcı onları alarak, Deva vücuduna yeniden başlar ve elde ettiği elbiseyi tutarak, havaya kaldırır ve ayrılır.

Stupanın yanında bu olayı anarak ve ondan uzaklaşmayarak, Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupadır. Prensın kafasını tıraş ettiği yerdir. Prens Chandaka'nın ellerinden bir bıçak (kılıç) alarak kilitlerini kırar. Deva'nın kralı, Sakra onu ibadete sunmak için cennet gibi sarayına saçlarını alır. Bu sefer bir Suddhavaśa-deva kendini bir berbere dönüştürerek ve ellerinde usturayı tutarak, prene doğru ilerler. Sonra bunun üzerine onu göstererek, "Saçlarımı tıraşlayabilir misin? Bunu yaparak beni koruyabilir misin?" Dönüştürülmüş Deva o kadar yönlendirilmiştir ki, dolayısıyla kafası tıraşlanmıştır.

Prensın şehri terk edeceği zamanda ve münzevi olduğunda çok sabitlenmemiştir. Bazıları Bodhisattva'nın on dokuz yaşında olduğunu söyler; bazıları da yirmi dokuz ve o zaman Vaisakha ayının ikinci yarısının on sekizinci gününde, üçüncü ayın on beşinci gününe karşılık geliyordu.

Kafa-tıraşlı stupanın güney-doğusunda, çölün ortasında, 180 ya da 190 li giderek, yaklaşık 30 fit yüksekliğinde bir stupanın olduğu Nyngrodha korusuna geliriz. Önceden, Tathagata öldüğünde ve onun kalıntıları paylaşıldığında, hiçbirini almayan Brahmanlar, kremasyon yerine gelirler ve kömürlerin kalıntılarını alırlar ve küllerini kendi esas ülkelerine götürürler, bu stupayı onların üstüne inşa ederler, dini hizmetlerini ona sunarlar. Muhteşem işaretler bu yerde olduğundan dolayı; dua eden ve ibadet eden hasta kişiler burada çoğunlukla tedavi edilir.

Stupanın küllerinin yanında dört önceki Buda'nın izlerinin olduğu, orada yürüdüğü ve oturduğu yerde yaşlı tapınak vardır.

Bu manastırın sağ el ve sol tarafında birçok yüz stupa vardır, Asoka-raja tarafından inşa edilenlerden büyük olanı arasından; çoğunun kalıntı olmasına rağmen, hala onun yüksekliği yaklaşık 100 fittir.

Buradan büyük orman boyunca kuzey-doğuya giderek, tehlikeli ve zor yollar boyunca, vahşi öküz ve fil sürüleri ve avcılarının ve hırsızların neden olduğu yolculara aralıksız sorun çıkarırlar, ormandan ayrıldıktan sonra Kiu-shi-na-k'ie-lo (Kusinagara) krallığına geliriz.

Kiu-Shi-Na-K'ie-Lo (Kusinagara)

Bu ülkenin başkenti yıkıntılar içindedir ve kentleri ve köyleri harap ve ıssızdır. Eski başkent in tuğla temelli duvarları yaklaşık 10 li devrededir. Az sayıda oturan vardır ve şehrin bulvarları ıssız ve haraptır. Şehir girişinin kuzey-doğusunda Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa vardır. Burası Chunda (Chun-t'o)'ın eski evidir; ortasında zamanında kazılmış budaya teklifini yapmış. Yıllar ve aylar boyunca dolup taşmasına rağmen, su hala saf ve tatlıdır.

Şehrin kuzey batısında 3 ya da 4 li Ajitavati (O-shi-to-fa-ti) ırmağını geçerek, batı yakasında, uzakta olmayan, sala ağaçlarının korusuna geliriz. Sala ağacı Huh ağacı gibidir, yeşilimsi beyaz kabuğu ve yaprakları çok parlaktır ve düzgündür. Bu tahtada dört ağaç alışılmadık yüksekliktedir, Tathagata'nın öldüğü yeri gösterir.

Burada büyük bir tuğla vihara vardır, Tathagata'nın Nirvanası'nın figürü bulunur. Sanki uyuyormuş gibi kafasını kuzeye doğru yatırır. Bu Viharanın yanında Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa vardır; yıkıntı durumunda olmasına rağmen, hala 200 fit yüksekliğindedir. Tathagata'nın Nirvanası'nın kaydı için taş direk olmadan önce; orada bir yazıtı olmasına rağmen, hala yıl ya da ay gibi bir tarih yoktur.

Genel olarak geleneklere göre, Tathagata Vaisakha ayının ikinci yarısının 15. gününde iken sekiz yaşında Nirvana'ya girdi. Bu bizde 3. ayın 15. gününe karşılık gelir. Ancak Sarvastivadin Kartika ayının ikinci yarısındaki 8. günde bize göre aynı olan 9. ayın 8. gününe denk geldiğini söyler. Farklı okullar çeşitli olarak Buda'nın ölümünü hesaplar. Bazıları 1200 yıl ve daha fazla olduğunu söyler. Diğerleri de, 1300 ve daha fazla. Diğerleri

de, 1500 ve daha fazla. Başkaları 900 yılın geçtiğini ancak Nirvana'dan beri 1000 olmadığından bahseder.

Viharanın yakınında ve ondan uzakta olmadan, bir stupa vardır. Burası Bodhisattva'nın olduğu yerdir, onun dini hayatı çalıştığı zaman, sülün sürülerinin (chi's, kapinjala) kralı gibi doğmuştur ve ateş çıkarmasına neden olmuştur. Eskiden, burada büyük ve loş bir orman vardı, hayvanlar ve kuşlar bir araya gelirdi ve mağaralarında yuvalarını veya evlerini yaparlardı. Aniden bir sert rüzgâr her yandan patlar ve bir şiddetli yangın her yanı kaplar. Bu sefer acıma ve hassaslıkla bir sülün kendini bir su akıntısına atmak için aceleci davranır ve sonra havada uçar, tüylerindeki damlaları sallır (alevler üstünde). Bundan dolayı, Deva'nın kralı, Sakra, gelir, der ki (kuşa), “Neden kendini bu kadar yoracak kadar akılsızsın, sonuçta kanatlarını çırpıyorsun? Büyük bir ateş öfkelenir, orman ağaçlarını ve çöl otlarını yakar.” Kuş der ki “Ve sen kimsin?” Cevaplar. “Ben Sakra'yım, Deva'nın kralı.” Kuş cevap verir, “Şimdi Sakra, Deva'nın kralı, büyük bir dini değer gücü vardır ve her isteği gerçekleştirebilir; bu felaketten kurtarabilir ve kötülerini ellerini açmak ve kapamak gibi gönderebilir. Faciayı sonlandırmakta izin vermesi uygun olmaz. Ancak ateş zalimce her yerde yanıyor, kelimeler için zaman yok.” Ve böylece söyledi tekrar uçtu ve yükseldi, kanatlarından suyu sıçrattı. Sonra Deva'nın kralı ellerine derin bir suyu aldı ve onu ormana döktü ve ateşi söndürdü; duman temizlendi ve yaşayan yaratıklar kurtuldu. Sonuçta bu stupa hala “Ateş Söndürücü Stupa” olarak adlandırılır.

Bunun yanında, çok uzakta olmayan bir stupa vardır. Burada Bodhisattva dini değerlere çalışırken, zamanla geyik olur, kurtulur (ya da kurtarılır). Çok uzak zamanlarda orada büyük bir orman vardı; bir yangın orada büyüyen yabancı otları yaktı. Kuşlar ve hayvanlar feci şekilde tükendiler. Onlardan önce hızlı şekilde akan ırmağın bariyeri vardı. Onların arkasında kaçıyı yasaklanan öfkeli ateş felaketi vardı. Bunun için yardım yoktu ancak suyun içine daldırılmıştır ve orada boğulmuştur, mahvolmuşlardır. Bu geyik, acımayla hareket etmiştir, akarsu boyunca vücudunu yerleştirmiştir, yanlarını kırbaçlamıştır ve kemiklerini kırmıştır, tüm gücünü boğulan yaratıkları kurtarmak için harcarken. Bir bitkin tavşan akarsuya gelir, geyik sabırla ağrısını ve yorgunluğunu dindirir, onu güvenli bir yere götürür ancak onun gücü şimdi bitmiştir, suda kaybolmuş ve ölmüştür. Deva kemiklerini toplamıştır ve bu stupaya yükseltmiştir.

Bu yerin batısında, uzakta olmayan bir stupa vardır. Burası Subhadra'nın (Shen-hien) öldüğü (Nirvana'ya ulaştığı) yerdir. Subhadra aslında bir Brahman'ın öğretmenidir. 120 yaşındadır; o kadar yaşlıdır ki, sonunda çok bilgeliği edinmiştir. Buda'nın ölmek üzere olduğunu duyunca, iki (sala) ağaçlarına gelmiştir ve Ananda'ya sorarak, demiştir ki, "Lord ölmek üzere; ona bazı şüphelerimi sormama izin ver, hala bana engel oluyor." Ananda cevaplar; "Lord ölmek üzere; ona sıkıntı yaratmadan dua et." Dedi ki, "Buda'nın dünyaya buluşmayacağını duydum ve doğru kuralın duyulması zordur. Bazı önemli şüphelerim var; korku duymaya gerek yok," Davet üzerine, önce Subhadra girer ve ilk Buda'ya sorar, "kendilerini master olarak tanımlayan bazı farklı insanlar var, her birinin farklı doktrin sistemleri var ve bununla beraber insanlara rehberlik etmek için hak iddia ediyorlar. Gautama (Kiu-ta-mo) onların doktrinini anlayabilir mi?" Buda der ki, "Onların doktrinini bütün yönleriyle biliyorum" ve sonra Subhadra'nın hatırina kuralı öğütler.

Subhadra (sermon)'yı duymuştur, aklında, saf ve dürüst, kurtuluş bulmuştur ve tamamen emretme disiplini gibi papazlık aldığı sormuştur. Sonra Tathagata onu adres göstererek der ki, "Sen de yapabilecek misin? İnanmayanlar ve diğer tarikatçılar kendilerini saf mod hayatına hazırlayanlar dört yıl müritliği geçebilecekler, kendilerinin iletişimlerini göstermek ve yaratılışlarını test etmek için; eğer onların karakterleri ve kelimeleri kabul edilemez ise, sonra bu gibi insanlar benim mertebeme ulaşabilir; ancak senin durumunda, insanlar arasında yaşarken, onların disiplinini gözlemledin. Zorluk olmamalı, sonra, tüm sınıflandırmanı önleyebilir?"

Subhadra der ki, "Lord herhangi bir asabiyet olmadan çok acınacak halde ve çok bağışlayıcı. Üç kat hazırlayıcı disiplinin dört yılına benim durumumda vazgeçmek için istekli midir?"

Buda der ki, "Daha önce de belirttiğim gibi, bu daha önce insanlar arasında yaşarken de oldu."

Sonra Subhadra, hemen evini terk ederek, tüm kuralları papaz olarak alır. Sonra tüm gayreti ile uygular, hem vücudunu hem de aklını içtenlikle disiplin eder ve böylece tüm şüphelerden serbest kalır, gecenin ortasında (Buda'nın Nirvana), çok olmadan (görüşme), meyveyi elde eder ve herhangi bir noksan olmadan Arhat olur. Sonuçta saflıkla yeniden yapıldığında, Buda'nın ölümünü (büyük Nirvana) beklemek için katlanır ancak toplantının

ortasında, Samadhi'nin "ateş-limiti"ne (Agni-dhatu) girerek ve sonra ruhsal becerilerini göstererek, ilk Nirvana'ya ulaşır. Tathagata'nın son dönüşümüydü ve ilk Nirvana'ya ulaşıldı. Bu hikâyede önceden söylendiği gibi son kurtarılan tavşan gibi aynıdır.

Diğer taraftan Subhadra'nın Nirvana bir stupadır; burası Vajrapani'nin (Chi-kin-kang) dünya üzerinde baygınlığa düşmesidir. Büyük merhametli Dünyanın Lordu, ilgili insanların koşullarına göre, dünyayı değiştirme işini bitirmiştir, iki sala ağacının Nirvana keyfine girmişlerdir; kafasını kuzeye çevirerek, uykuya dalmışlardır. Mallas, onların elmas güzleri ile ve gizli özellikleri boyunca kutsallıkları ile Buda'yı ölmek üzereyken görürler, derin bir şekilde acıyla etkilenirler ve ağlarlar, "Tathagata bizi bırakıyor ve büyük Nirvana'ya ulaşıyor; sonuçta herhangi bir reddetme olmadan ya da bizi korumak için; zehirli ok derin bir şekilde yaşamımızı deliyor ve keder ateşi çaresizce bizi yakıyor!" Sonra onların elmas kulüplerine giderek, dünya üzerinde bezginliğe düşer ve böylece uzun zaman kalırlar. Sonra tekrar yükselerek ve benzerlik ve sevgiyle derin bir şekilde etkilenerek, sonunda birlikte olurlar," Şimdi kim bize doğum ve ölüm arasında geçirecek bir bot sağlayacak? Kim bize cehaletin uzun gecesinde rehberlik etmek için ışık tutacak?"

Yanında elmasın dünyaya düştüğü yerde bir stupa vardır. Burası Buda'nın ölümünden yedi gün sonra dini tekliflerin sunulduğu yerdir. Tathagata ölmek üzereyken, çok parlak bir ışık her yeri aydınlatmıştır; insanlar ve Deva toplanmıştır ve birlikte matemlerini göstermişlerdir, "Şimdi büyük Buda, Dünyanın Lordu, insanın mutluluğu gitmiştir, dünyanın güveni kalmamıştır." Sonra Tathagata aslant yatağı üzerinde sağ tarafında dinlenir, büyük topluluğu adres göstererek sonunda, "Tathagata'nın sonsuza kadar gittiğini söylemeyin (mahvolmuş), çünkü o öldü; kuralın vücudu sonsuza kadar sürecektir! Bu değiştirilemez! Ve özgürleştirme arayışını geciktirmeden (dünyadan) tüm tembelliği uzaklaştırın."

Sonra Bhikshu hıçkırarak ve acınacak kederle iç çekerek, Aniruddha Bhikshu'ya durması için emreder. "Acı çekmek son değildir," der "Belki Deva alay etmelidir." Sonra tüm Mallas (Mo-la) kendi tekliflerini sunar, altın tabutu kaldırmayı ister ve kremasyon yerine getirir. Sonra Aniruddha hepsini göstererek ve durmalarını emreder, yedi gün boyunca ibadetlerini sunmalarını Deva ister.

Sonra Deva (çok güzel çokluk) enfes kutsal çiçekleri tutarak, boşluk boyunca konuşur onun kutsal niteliklerinin övgüsünü verir.

Bu yerin yakınında tabut tabutu bir stupada tutarlar; burası kraliçe Mahamaya'nın Buda için ağladığı yerdir.

Tathagata ayrılarak ve vücudu tabutta yatar, sonra Aniruddha cennet gibi konağa çıkarır, kraliçe Maya'yı adres gösterir ve der ki, "Fevkalade Aziz Dinin Lordu şimdi ölmüştür!"

Maya onu duyar, hıçkırıklarını bastırır ve Deva'nın vücuduyla iki sala ağacına gelir. Sanghati elbisesini görür ve patra, dini görevli, birbirlerini tanıdıkları gibi sarılırlar ve sonra davranmak için bir süre dururlar, bir kere daha yüksek sesle ağlarlar, "İnsanlığın mutluluğu ve tanrısı olmuştur! Dünyanın gözleri kapanmıştır! Her şey bir rehber olmadan çöldür!"

Sonra Tathagata'nın aziz gücü altın tabut kendiliğinden açılmıştır; dışarı olağanüstü bir ışık vermiştir, elleriyle birleştirmiştir ve dik oturarak, sevgili annesini selamlayarak (der ki), "Uzaktan gelmiş olmalısınız, kim dini olarak üzgün olmaya ihtiyacı olmadan yaşayabilir ki!"

Ananda kederini bastırır, soruşturur ve der ki, "Onlar beni gelecekte sorguladıkları zaman ne demeliyim?" Cevapta yeniden katılarak, "(Bunu söyle), Buda çoktan öldüğünde, onun sevgili annesi Maya, eşsiz oturulardan eksilen, ikiz sala ağacının yanına geldi. Sonra Buda, saygısız insanlar arasında öğretmeye kararlıdır, altın tabutundan, ellerini birleştirir, onun kaderi için, kuralı öğütler."

Şehrin kuzeyinde, ırmağı geçtikten sonra ve yaklaşık 300 adım gidince, bir stupa vardır. Burası Tathagata'nın vücudunun yandığı yerdir. Dünya şimdi siyahımsı sarıdır, dünyanın karışımından ve ağaç kömürü. Her kim doğru inancı burada ararsa ve dua ederse, Tathagata'nın kutsal emanetlerini bulacağından emindir.

Tathagata öldüğünde, insanlar ve Deva, sevgiyle hareket etmişlerdir, yedi değerli maddeden yapılmış tabut hazırlamışlardır ve yüzlerce peçete içinde vücudunu tırpanlamışlardır; hem çiçekleri hem de kokuları yaymışlardır, her iki örtüyü de

yerleştirirler ve üzerini kaplarlar; sonra Mallas'ın ev sahibi onu izleyenlerle ve inananlarla birayı kaldırır ve ileri gider. Kuzeye giden altın ırmağı (Kin-ho) geçerek, kokulu yağ ile tabutu doldururlar ve hoş kokulu odun yığarlar ve onu yakarlar. Sonra, hepsi yandıktan sonra, geriye iki peçete kalmıştır-biri vücudun yanındadır, diğeri dışarıdan örter. Sonra dünyanın kaderi için Şariraları bölerler, saçlar ve tırnaklar ateş tarafından dokunulmadan kalır. Kremasyon yerinin yakınında bir stupa vardır; burada Tathagata, Kasyapa'nın kaderi için ayağını açığa çıkarır. Tathagata altın tabutun içindeyken ve yağ onun üzerine dökülür ve odun yığılır, ateş alevlenmez. Tüm seyirciler korku ve şüphe ile dolduğunda, Aniruddha konuşur, "Kasyapa'yı beklemeliyiz."

Bu sefer Kasyapa ormanın dışından 500 izleyiciyle Kusinagara'ya gelir ve Ananda'ya sorarak der ki, "Tathagata'nın vücuduna bakabilir miyim?" Ananda der ki, "Yüzlerce peçete içinde tırpanlanmış, ağır tabut içine kapatılmış, kokulu odunlar yığılmıştır, biz yakmak üzereyiz."

Bu sefer Buda ayağının tabutun dışına çıkmasına neden olur. Yukarıda (ya da, üstünde) tekerlek işareti işte! Farklı renkte işaretler vardı. Ananda'yı adres gösterir sonra, der ki "Ve bunlar nedir?" Cevaplar, "O ilk öldüğünde insanların ve tanrıların gözyaşları, acıma ile hareket etmiştir, ayağına düşmüştür, bu işaretleri bırakmıştır."

Sonra Kasyapa ibadet etmiştir ve onun övgülerini dile getirerek tabut etrafında yürümüştür. Sonra kokulu odun onun kendi isteğiyle ateşe yakalanmıştır ve büyük yangın ile tümü yanmıştır.

Tathagata öldüğünde tabutundan üç kez gözükümüştür: ilkinde, kolunu çıkardığında Ananda'ya sordu, "Yolu hazırladın mı?" ikincisinde, yattığında ve annesinin kederi için kuralı öğütler ve üçüncüsü, ayağını büyük Kasyapa'ya gösterdiğindedir.

Bu yerin yakınında ayağını gösterdiği yerde Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa vardır. Burası sekiz kralın kalıntıları paylaştığı yerdir. Karşısında bu olay nedeniyle yazılmış olan taş bir direk inşa edilmiştir.

Buda öldüğünde, onun kremasyonundan sonra, sekiz ülkenin kralı toplulukları ile (dört çeşit topluluk) dürüst Brahman (Drona)'a Kuşinagara'ın Mallas'ını adres göstererek gönderir, der ki, "İnsanların ve tanrıların rehberi bu ülkede öldü; onun kalıntılarının

paylaşılmasını istemek için uzaklardan geldik.” Mallas der ki, “Tathagata bu karaya gelmeye tenezzül etmiştir; dünyanın rehberi ölmüştür! Tüm yaşayanların sevgili babası gitmiştir! Buda'nın kalıntılara tapmalıyız; sizin seyahatiniz burada hükümsüzdür, sizin sonunuzu kazanamayacaksınız.” Sonra büyük krallar onlar için naçizane aradılar ve kaybettiler, ikinci mesajı gönderdiler, “Bizim isteğimizi Kabul etmediğiniz gibi, bizim topluluklarımızı da etmediniz.” Sonra Brahman onları adres göstererek der ki, “Lordun nasıl büyük merhameti olduğunu yansıtın, sabır çalışarak dini hak etmeye hazırlanın; başarılı yıllar boyunca onun namı son olacaktır. Sizin isteğiniz şimdi kuvvetle zorlamanız doğru değildir. Sonra kalıntıları sekiz parçaya bölün, böylece hepsi onlara tapabilsin. Niçin kollara başvuruyorsunuz? Mallas bu kelimelere uydu, kalıntıları sekiz parçaya böldü.

Tanrıların kralı Sakra dedi ki, “Deva da pay almalıdır; onların hakkını tartışmayın.”

Anavatapta Naga da ve Muchilinda (Wen-lin), ve Elapatra (I-lo-po-ta-lo) de, düşündüler ve dediler ki, “Vasiyetsiz bırakmamalıyız; eğer güçle onu ararsak sizin için iyi olmayacaktır!” Brahman der ki, “Böyle tartışmayın!” Sonra kalıntıları üç parçaya böldü, biri Deva için, biri Naga için ve bir kalıntı da insanlar arasındaki sekiz krallık içindir. Kalıntıları paylaşmada Deva ve Naga için olan bu ek insanların krallarının büyük kederinin kaynağı olmuştur.

Kalıntı bölen stupanın güney-batısında, yaklaşık 200 li giderek, büyük bir köye geldik; burada Brahman yüksek zenginlik ve şöhret yaşamıştır, derin bir şekilde tüm kaynakça içinde derin bir şekilde öğrenir, beş Vidya tecrübelidir, üç hazineye (pitaka) aşınadır. Onun evinin yanında papazın evini inşa etmiştir ve kötü onun tüm zenginliğini onun ihtişamına bezemek için kullanır. Eğer şansla herhangi bir papaz yolculuklarında yollarında dururlarsa, onlara durdurmaları için sordu ve onları misafir etmek için onun tüm anlamlarını kullandı. Bir gece ya da hatta başından sonuna kadar yedi gün durdurabilirler.

Bundan sonra, Sasanka-rajaya Buda'nın dinini yıktı, papazlık üyeleri dağıtıldı ve yıllarca kovuldu. Buna rağmen Brahman onlar için kaldı, bunlar boyunca, ebedi takdirdir. Yürüdüğünden Sramana'yı görmek için şansı olmuştur, kalın kaşları ve tıraşlı kafasıyla, onun değneğini tuttu, buraya geldi. Brahman ona acele ettirdi ve onunla buluşarak sordu, “nereden geldin?” ve papazın ikametine girmek ve onun bağışını almak için yalvarır. Sabah ona biraz pirinç-sütü (süt ile pirinç topları) verir. Sramana bir ağız dolusu alır,

bunun sonucu olarak büyük iç çekmeyle yardım-kâsesini döndürür. Yiyecek halsizliğini sağlayan Brahman der ki, “Yüce Efendi! (bhadanta), neden benimle bir gece kalmaman gerektiğinin bir nedeni var mı? Yiyecek güzel midir?” Sramana iyi niyetli bir şekilde cevaplayarak dedi ki, “dünya tarafından sahip olunan kuvvetsiz değere merhamet ediyorum, ancak yemeğimi bitirmeme izin ver ve seninle sonra konuşacağım.” Yiyeceğini bitirdikten sonra elbisesini toplar sanki gidecekmiş gibi. Brahman dedi ki, “Büyük saygın benimle konuşması için kabul eder, neden sessizsin?” Sramana dedi ki, “Unutmadım; ancak seninle konuşmak bezdirici ve durum sanki şüphe yaratacak gibi, ancak hala sana kısaca bahsedebilirim. İç çektiğimde, pirinç teklifin dolayısıyla olmaz; çok yüz yıl sırasında bu gibi yiyeceği tatmadım. Tathagata dünyada yaşarken Venuvana-viharada oturduğu zaman onun izleyicisiydim, Rajagriha (Ho-lo-she-ki-li-hi) yanında; oradaydı, alçalarak, saf akarsuyun suyunda onun patrasını yıkadım -orada onun testisini doldurdum-ağzını yıkaması için su verdim; ancak yazık! Şimdi sunduğun süt eski tatlı bir su gibi değil! Deva ve insanların dini değeri nedeniyle bu durumu azaltmıştır!” Brahman sonra dedi ki, “Buda’yı hiç gördüğün olası mıdır?” Sramana cevapladı, “Hiç Rahula’yı duydunuz mu, Buda’nın kendi oğlu? Ben oyum! Çünkü Nirvana’ya hala ulaşmadığımdan doğru kuralı korumayı istiyorum.”

Konuşarak sonunda aniden yok oldu. Sonra Brahman ağladı ve kullandığı çemberi yıkadı ve onun figürünü yerleştirdi, sanki sürmekte olduğu gibi saygı göstermiştir.

Büyük orman boyunca 500 li giderek P'o-lo-ni-sse (Banaras) krallığına geliriz.

6. Yedinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Şu ülkeleri içermektedir: (1) P'o-lo-ni-sse; (2) Chen-chu; (3) Fei-she-li; (4) Fo-li-shi; (5) Ni-po-lo.

P'o-Lo-Ni-Sse (Varanasi veya Banaras)

Bu bölge yaklaşık 4000 li civarındadır. Başkent Ganj Nehri ile (batıda) sınırdadır. Uzunluğu 18-19 ve genişliği de 5-6 li civarındadır; içerisindeki geçitler küçük dişli bir tarak gibidir; nüfus yoğundur. Aileler oldukça zengindirler ve evlerde eşsiz değerde eşyalar bulunmaktadır. İnsanların yaradılışları yumuşak ve insancıldır ve kendilerini ciddiyle çalışmaya adanmışlardır. Genellikle inançsızdırlar, birkaçı Buda'nın öğretisine saygı duyarlar. İklim yumuşak, mahsul bol, ağaçlar (meyve ağaçları) gelişmiş ve sık ormanlar her yerdedir. Yaklaşık olarak otuz tapınak ve 3000 rahip bulunmaktadır. Sammatiya okuluna (Ching-liang-pu) uygun şekilde Küçük Araç çalışmaktadırlar. Yaklaşık 10.000 mezheple birlikte yüz civarında Deva tapınağı bulunmaktadır. Temel olarak Mahesvara'ya (Ta-tseu-tsai) hürmet ederler. Bazıları saçlarını keserek, bazıları da toplayarak, çıplak şekilde, kıyafetsiz (Nirgranthas) giderler; bedenlerini küllerle (Pasupatas) kaplarlar ve her çeşit katılığı uygulayarak doğum ve ölümden kaçışı ararlar.

Başkentte, kuleleri ve salonları yontulmuş taş ve oyna tahtadan yapılmış, yirmi tane Deva tapınağı bulunmaktadır. Ağaçların yaprakları, temiz su kaynakları kendilerini çevrelerken, mekânları gölgelemek için bir aradadırlar. Deva Mahesvara'nın doğal bakırdan yapılmış heykeli 100 fitten az bir uzunluktadır. Duruşu ağırbaşlı ve görkemlidir ve canlı gibi görünmektedir.

Başkent'in kuzeydoğusunda, Varana Nehri'nin batı kıyısında Asoka-raja (Wu-yau) tarafından inşa edilmiş bir stupa bulunmaktadır. Yaklaşık 100 fit yüksekliğindedir; önünde taş bir sütun bulunmaktadır, parlak ve ayna gibi parlayan; yüzeyi parlak ve buz gibi pürüzsüzdür ve üzerinde bir gölge gibi daime Buda figürü görülebilir.

Varana Nehri'nin yaklaşık 10 li civarında kuzeydoğusuna giderek Lu-ye'nin (stag desert) tapınağına geliyoruz. Etrafı çevreleyen bir duvarla bağlanmış şekilde, sekiz parçaya (bölüme) ayrılmaktadır. Çıkıntılı saçakları ve balkonlarıyla katlı kuleler oldukça üstün

çalışmalardır. Bu manastırda Sammatiya okulunun öğretilerine yönelik olarak Küçük Araç çalışan bin beş yüz rahip bulunmaktadır.

Etrafı çevrili olan büyük yerde 200 fit yüksekliğinde bir vihara bulunmaktadır; çatının üstünde altın kaplı bir amra (an-mo-lo, mango) meyvesi figürü bulunmaktadır. Binanın temelleri ve ayrıca merdivenler taştan yapılmıştır ama kuleler ve odalar tuğladandır. Odalar dört yandadır ve her birinde altın bir Buda figürü bulunmaktadır. Viharanın ortasında teou-shih'den (doğal bakır) yapılmış bir Buda figürü bulunmaktadır. Bu hayatın ölçüsüdür ve öğretinin çarkını döndürüyor olarak (vaaz vererek) gösterilmektedir.

Viharanın güneybatısında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş taş bir stupa bulunmaktadır. Temelleri çökmüşse de, hala 100 fit ya da daha yüksek bir duvar bulunmaktadır. Binanın önünde yaklaşık 70 fit yüksekliğinde taş bir sütun bulunmaktadır. Taşın tamamı yeşim taşı kadar parlaktır. Parlamakta ve ışık gibi ışıkmaktadır ve önünde hevesli bir biçimde dua edenlerin hepsi, ettikleri duaya göre zaman zaman iyi ya da kötü figürler görürler. Burası Tathagata'nın (ju-lai) aydınlanmaya vararak öğretinin çarkını döndürmeye (vaaz vermeye) başladığı yerdir.

Binanın yan tarafında ve yakınında bir stupa bulunmaktadır. Burası Ajnata Kaundinya'nın (O-jo-kio-ch'in-ju) bulunduğu ve Bodhisattva'yı katlıklarından kurtulduğunu gördüğü, artık arkadaşlık yapmadığı ama buraya gelip kendilerini meditasyona verdikleri yerdir.

Buranın yanında da beş yüz Pratyeka Buda'nın aynı anda Nirvana'ya ulaştıkları stupa bulunmaktadır. Dahası burada, eski üç Buda'nın oturduğu ve yürüdüğünün kalıntılarını içeren üç adet stupa bulunmaktadır.

Bu son bahsedilen yerin yanında da bir stupa bulunmaktadır. Burası Maitreya Bodhisattva'nın Buda olma güvencesine kavuştuğu yerdir. Eski günlerde, Tathagata, Rajagrha'da (Wang-she), Grdhakuta dağında yaşarken, Bhikshu'a şöyle dedi: "Gelecek yıllarda, burası, Jambudvipa'nın ülkesi barış ve huzur içinde olunca ve insanların zamanı 80.000 yıla ulaşınca, burada Maitreya (Sse-che) isimli bir Brahman olacaktır. Bedeni saf altın renginde, parlak ve ışıldayan ve sade olacaktır. Evinden ayrılarak mükemmel bir Buda'ya dönüşecek ve tüm canlıların yararına üç bölümden oluşan öğretiyi verecektir.

Kurtarılacak olanlar, vasiyet olunan öğretimin kanalıyla kendilerine erdemın kökleri yerleştirilmiş olanlardır. Tüm bu zihinlerinde tasarlananlar, üç değerli tapınma objesi için derin saygı oluşturmaktadır; inançlı müritler olsun ya da olmasınlar, ahlaki kurallara itaatkâr olsun ya da olmasınlar, hepsi dönüştürücü gücü tarafından (vaazının dönüştürücü gücü) meyvesine (Bodhi'nin) ve nihai kurtuluşa erişecektir. Bana vasiyet olunan bu öğretilen etkilenmiş olanların dönüştürülmesi amacıyla üç bölümden oluşan kuralı ilan ederken, diğerleri de bu vesileyle dönüştürülmüş olacaktır.

Bu sırada Buda'nın söylemini duyan Maitreya Bodhisattva (Mei-ta-li-ye-pu-sa) yerinden kalktı ve Buda'ya şunu söyledi: “Ben gerçekten Maitreya isimli o yüce olabilir miyim?” Sonra Tathagata şöyle dedi: “Öyle olsun! Bu meyveyi (durumu) kazanmalısın ve açıklamış olduğum gibi bu senin öğretinin gücü (etkisi) olmalıdır.”

Bu yerin batısında bir stupa bulunmaktadır. Burası şakya Bodhisattva'nın (Shih-kia-p'u-sa) güvence kazandığı (Buda olmak için) yeridir. Bhadra-kalpa'nın orta yerinde, insanlık tarihi 20.000 yaşına geldiği zaman, Kasyapa Buddha (Kia-she-po-fo) dünyada belirdi ve üstün öğretinin çarkını döndürdü (yani öğretiyi vaaz verme), insanların kapalı zihinlerini açtı ve değiştirdi ve Prabhapa Bodhisattva'ya (Hu-ming-p'u-sa) şu kehaneti bildirdi. “Bu Bodhisattva ilerleyen zamanlarda, insanların zamanı 100 yıl azalmış olacakken, Buda statüsü kazanacak ve şakya Muni olarak adlandırılacaktır.”

Bu noktanın güneyinde yakın bir yerde, geçmiş çağlardan dört Buda'nın çalışma için yürüdüğü yerin kalıntıları bulunmaktadır. (Gezinti yerinin) uzunluğu yaklaşık elli adımdır ve adımların (adım atma noktalarının) yüksekliği de yaklaşık yedi fittir. Bir araya getirilmiş taş yığınlarının birleşimidir. Üzerinde yürür vaziyetteki Tathagata figürü bulunmaktadır. Eşsiz bir asalet ve güzelliktedir. Başının üstündeki topuzdan, muhteşem bir saç örgüsü aşağı inmektedir. Ruhani işaretler açıkça gösterilmiş ve ilahi mucizeler güçle şekillendirilmiştir (güzellik, övgü).

Etrafi çevrili bölgenin civarında (tapınağın etrafı) yüzlerce vihara ve stupa ile birlikte birçok kutsal eser bulunmaktadır. Detaylara girmek zor olacağı için biz bunların yalnızca iki ya da üç tanesinden bahsetmiştik.

Etrafı çevrilmiş tapınağın batısında genişliği yaklaşık 200 adım olan temiz bir göl bulunmaktadır; Tathagata bu gölde ara sıra yıkanır. Buranın batısında ise 180 adım civarındaki genişliğe sahip büyük bir sarnıç bulunmaktadır.

Buranın kuzeyinde 150 adım genişliğinde bir göl bulunmaktadır. Tathagata burada kıyafetlerini yıkardı. Bu suların her birinde yaşayan birer dragon bulunmaktadır. Su derin ve tatlıdır; görünüşü berrak ve parlaktır ve ne yükselir ne de alçalır. Kötü huylu insanlar burada yıkandıklarında timsahlar (kin-pi-lo, kumbhiras) saklandıkları yerden çıkıp bu kişilerin çoğunu öldürürler; ancak yıkanan kişiler saygıdeğer kimselerse korkacak bir şeyleri de yoktur.

Suyun yanında Tathagata'nın örtülerini yıkadığı kashaya (kia-sha) kıyafetinin kalıntılarının izlerinin görüldüğü yerde büyük kare bir taş bulunmaktadır. Kumaşın parlak astarı taştan oyulmuş gibi sıkı ve farklı bir niteliktedir. İnançlı ve namuslu kimseler, buraya sık sık kurban kesmeye gelirler; ancak kâfirler ve şeytani kimseler taş hakkında umursamazca ya da aşağılayıcı konuştuklarında suda yaşayan ejder kral rüzgâr estirir, yağmur yağdırır.

Gölün yanında ve yakınında bir stupa bulunmaktadır. Burası Bodhisattva'nın hazırlık yaşamında, altı tane diş (chhadanta) ile fillerin kralı olarak dünyaya geldiği yerdir. Dişleri elde etmeye istekli bir avcı, dindar bir sofı gibi giyindi ve okunu alarak avının gelmesini bekledi. Fillerin kralı, kashaya kıyafetine saygısından hemen dişeri çıkarıp avcıya verdi.

Bu noktanın yanında ve yakınında bir stupa bulunmaktadır. Burası Bodhisattva'nın, hazırlık kariyerinde, insanlar arasında inceliğin (saygının) çok az olduğunu göremek müteessir olduğu, bir kuşa dönüştüğü ve bir maymun ve beyaz bir filden oluşan bir birlikteliğe katılarak burada insanlara şunu sorduğu yerdi: "İlk hanginiz bu Nyagrodha (Ni-ku-liu) ağacını gördünüz?" Her biri şartlara uygun olarak cevap verdi, Bodhisattva da onları yaşlarına göre yerleştirdi. Bu tavrın olumlu etkileri yavaş yavaş her bir yana yayıldı; insanlar üstün olanı alt olandan ayırt etme yetisine sahip oldular ve dinle ilgili ve yargılayıcı insanlar bu örnekleri takip ettiler.

Buradan uzak olmayan büyük bir ormanda bir stupa bulunmaktadır. Burası Devadatta ve Bodhisattva'nın geçmiş yıllarda geyiklerin kralı oldukları ve ciddi bir sorunu çözdükleri yerdir. Eskiden burada, büyük ormanın ortasında, her birinin sayısı 500 olan iki

tane geyik sürüsü bulunmaktaydı. O zamanlar ülkenin kralı, ovalarda ve bataklıklarda avlanmak için dolaşp dururdu. Bodhisattva, geyiklerin kralı, kendisine yaklaşıarak şöyle dedi, “Maharaja! Avlanma alanının dışındaki yerleri ateşe verdin ve oklarını atıp takipçilerimi öldürdün. Güneş doğmadan önce bozulacak ve yenemeyecek hale gelecekler. Dua etmek size, her gün, kralın taze ve güzel bir yiyecek olarak alacağı bir geyik sunmamızı sağlar ve bu şekilde bizde her gün yavaş yavaş ömrümüzü uzatabiliriz.” Kral tekliften memnun oldu ve savaş arabalarını geri döndürüp eve gitti. Sonrasında her gün, bir sürüden bir geyik öldürüldü.

Artık Devadatta'nın sürüleri arasında hamile bir geyik bulunmaktaydı ve ölme sırası geldiğinde şöyle söyledi, “Ölmeye hazır olsam da, çocuğumun ölme sırası hala gelmedi.”

Geyiklerin kralı (yani Devadatta) kızgındı ve şöyle söyledi, “Hayata değer biçen de kim?”

Geyik iç çekerek cevapladı, “Ancak kralım, doğmamış olanı öldürmek insani değildir.”

Daha sonra Bodhisattva'ya, geyiklerin kralına, üzüntüsünü belirtti. Şu şekilde cevap aldı, “Gerçekten üzgün; seven bir annenin kalbi henüz yaşamayan (bir bedeni olmayan) için üzölmekte. Bugün senin yerini alıp öleceğim.”

Kraliyet girişine doğru yol alan insanlar; geçtikleri yerlerdeki kişileri, bağıra bağıra yeni havadislerden haberdar ettiler: “Yüce geyik kralı şu anda şehre doğru ilerliyor”. Başkent sakinleri, yargıçlar ve diğerleri kralı görmek için acele ettiler.

Haberi duyan kral ilk başta doğruluğuna inanamadı; ancak geçit bekçisinin de durumu onaylamasıyla ikna oldu ve geyik krala dönerek şöyle söyledi; “Buraya neden geldiniz?”

Geyik kral şöyle cevapladı; “Sürüde bir de karnında yavrusu olan dişi geyik vardı. Ölüme gitme sırası ondaydı. Fakat yüreğim onun daha doğmamış yavrusunun da yok olacağı düşüncesine dayanamadı. İşte bu yüzden onun yerine kendim gelmeyi tercih ettim.”

Bunu duyan kral derin bir iç çekti ve şunları söyledi; “Aslına bakılırsa ben bir insan vücuduna sahip olmama rağmen bir geyiğin sergileyebileceği davranışlar sergiliyorum. Oysaki sen bir geyiğin vücuduna sahipsin; fakat sanki bir insanmışsın gibi davranıyorsun.” İnsafa gelen kral geyiği serbest bıraktı. O güne kadar her gün düzenli olarak bir geyik kurban ediyordu fakat o günden sonra bu duruma bir son verdi. O ormanı artık yalnızca geyiklerin kullanımına bıraktı ve ormanın adına “Geyiklere Bahşedilen Orman” dedi; bu yüzden de adı “Geyik Bölgesi” oldu.

Bu bölgeden ayrılıp, tapınağın güney batısına doğru 1-1,5 km yol aldığımızda 300 metre yüksekliğinde bir stupa ile karşılaşırız. Buradaki yapılar geniş, binalar ise uzundur. Bu yapılar, her türlü oymalı işlemler ve değerli maddelerle donatılmıştır. Binanın devamında ardışık olarak devam eden ve oyuklara yerleştirilmiş başka sahneler yoktur. Kubbenin üst kısmına dikilmiş olan bir direk vardır fakat bu direğin etrafında çanlar bulunmamaktadır. Direğin yanında küçük bir stupa vardır. Burası Ajnata Kaundinya ve diğer beş adamın Buddha’yı selamlamayı reddettiği yerdir. İlk Sarvarthasiddha, kendi benliğini yok sayıp dinine önem vermiş ve dağlarda yatıp vadilerde saklanmak üzere şehri terk etmişti. Bunun üzerine Suddhodana-raja, kendi kabilesinde bulunan üç kişi ile iki dayısına şunları söylemişti: “Bilgelige ulaşmak için evini terk eden oğlum Sarvarthasiddha tek başına dağlarda dolaşıp, ormanlarda yatıyor. Size onu takip edip, nerede olduğunu bulmanızı emrediyorum. “Sonra akrabalarına ve vaizlere dönerek sözlerine şöyle devam etmişti: “Siz onun dayıları, siz ise şehrimizin vaizleri olarak, lütfen tüm benliğinizle onu bulmak için çabalayın.” Emri alan beş adam bir araya gelmiş ve ülkenin ileri mevkilerine doğru ilerleyerek genci aramaya koyulmuşlardı. Bu azimli arayışları esnasında, şehirlerini terk etme fikri onların da aklında yer etmişti. Birbirlerine dönüp şöyle söylemişlerdi: “Acaba bilgelige ulaşmak ıstıraplı bir yolculuğun mu, yoksa kolayca ulaşılabilen bir yolculuğun sonucu mudur?” İkisi bilgelinin sükûnet ve düzen ile sağlanabileceğini düşünürken, diğer üçü bilgelige ermenin çok ıstırap gerektiren bir eylem olduğunu düşünüyordu. İki grup arasında bu fikir çatışmazlığı yaşanırken, prens yanlarına gelmiş ve bilgelinin inançsız insanlar için ıstıraplı olduğunu fakat irfana ermenin kederin üstesinden gelmek için doğru bir yol olduğunu belirterek, o da diğerleri gibi kendini kanıtlamak adına birkaç pirinç ve darı tanesi almıştı.

Prens bu davranışını gören iki adam bunun doğru bir yöntem olmadığını, bilgelinin yalnızca makul yöntemlerle çözülebileceğini düşünmüştü. Oysaki prensin uğraştığı iş çok

zahmetliydi, bu yüzden de onların ortağı olamazdı. Prensten ayrılıp, ilme ulaşmak için gözlerden uzak bir yere gitmişlerdi. Altı yıl boyunca Bodhi'ye ulaşmadan dünyevi zevklerden uzak bir yaşam süren prens, artık bu doğruluktan uzak olan sıkı disiplinini bırakmak istiyordu. Bu sefer pirinç ve süt alacak ve bu yöntemle ilme ulaşacaktı. Bu durumdan haberdar olan üç adam iç çekerek prens için şöyle söylemişti: "En sonunda bilgeliğe ulaşmak üzereydi ki gene tüm çabasını boşa harcadı." İki adam bir araya gelip diğer üçünü aramaya koyulmuştu. Hepsi bir araya toplandıklarında oturup tekrardan hararetle bir şekilde konuşmaya başlamışlardı: "Eskiden prens Sarvarthasiddha, kraliyet sarayından ayrılıp çöllere gider, tüm cevherlerini ve kıyafetlerini çıkarıp kendini bir avcı ile eş değer görüp, tüm gücü ve kararlılığıyla dünyevi zevklerden uzak bir şekilde gizemli ilmi ve onun yüce mahsullerini aramaya koyulurdu. Fakat şimdi tüm bu hedeflerini geride bırakmış, önüne genç bir bayan çobanın vermiş olduğu pirinç ve sütü almış, amacının dışına çıkmış bir şekilde oturuyor. Ve hepimiz biliyoruz ki bu yöntem hiçbir sonuç vermeyecek."

Diğer iki adam da fikirlerini şöyle ifade etmişti: "Nasıl oldu da bu adam adeta bir deli gibi davranmaya başladı? Sarayında yaşarken saygıdeğer ve güç sahibi bir insandı. Fakat kendisine huzur veren bir ortam bulamadı ve Chakravartin kraliyetini bırakıp, dağlara ve ormanlara doğru yol alarak sefil bir hayata yöneldi. Onunla ilgili ne düşünmemiz gerektiğini bilmiyoruz ama adını duymak bizde keder üstüne keder yaratıyor."

Chakravartin nehrinde banyosunu yapan Bodhisattva, Bodhi ağacının altına oturmuş ve yüce bilgelik mükemmeliyetine ulaşmıştı. Kendisine "İnsanlığın ve Devaların Efendisi" deniyordu. Sessizce düşünüp, ilk olarak kime vaaz vereceğini düşünen Bodhisattva, bu yüceliğe Rama'nın oğlu Udra'yı layık gördü. Samadhi'ye ulaşmayı başardığı için bu faziletli ilkeye en uygun kişi oydu.

Bunun üzerine ortamda bulunan Devalar seslerini yükselterek, Udra-Ramaputra'nın dört gün önce öldüğünü belirttiler. Üzüntü ile iç çeken Tathagata; "Neden onunla karşılaşma fırsatına sahip olamadım? Tam da o, bu faziletli ilkeyi duymaya hazırken ve ben onunla konuşma fırsatını yakalayabileceken..." dedi.

Sonra tekrardan düşüncelere daldı ve ilk vaazını verebileceği yeni bir kişi aramaya koyuldu. Aklına Arada Kalama geldi. O, trans noktasına ulaşabilmiş bir kişi olarak, seçilebilecek en uygun adaydı. Ancak Devalar gene araya girdi ve onun da beş gün önce ölmüş olduğunu söyledi.

Tathagata derin bir iç çekti; gene fazilete ulaşamamıştı. Bir kez daha uygun bir kişi düşünmeye koyuldu ve “Geyik Parkı”nda gördüğü beş adamı hatırladı. Onlar doktrin değiştirecek olan ilk kişiler olabilirdi. Bunun üzerine Tathagata ağır adımlarla ve asil bir edayla “Geyik Parkı”na doğru ilerledi; gözlerinin içi zaferle gülüyordu, saçlarından muhteşem renkler yansıyor ve vücudu bir altın gibi parlıyordu. Nazik adımlarla, bu beş adama bir şeyler öğretmek üzere yoluna devam ediyordu. Bu beş adam ise yaklaşan Tathagata’yı görüp birbirlerine, “Aylarca ve yıllarca kutsal faziletin peşinde koşan ve hala ulaşamayan Sarvarthasiddha bize doğru geliyor; fakat şu an zihni son derece rahatlamış görünüyor, demek ki hedefi bizi havarileri olarak seçmek. Tepkisiz kalalım, onunla tanışmayalım ve ona saygı göstermeyelim.” dediler.

Tathagata gittikçe yaklaşıyordu, aziz görünüşü herkesi etkilemişti. Verdikleri sözü unutan beş adam ayağa kalkıp Tathagata’yı selamladı ve ona saygıyla bağlandı. Tathagata, onları dininin üstün ilkeleri hakkında bilgilendirdi. Beş adam, kafalarındaki ikilemden kurtulduklarında, Bodhi faziletini çoktan benimsemişlerdi.

Geyik ormanının 1-1,5 km doğusunda, 80 adımlık bir mesafeye sahip olan kuru bir havuz ve yanında da bir stupa bulunmaktadır. Bu havuzun bir adı “Hayat Kurtarıcı” diye geçerken, diğer adı “gayretli akıl hocası” olmuştur. Bu durum eski geleneklere göre şöyle açıklanır: Birkaç yüzyıl önce bu havuzun yanına kendine ait bir kulübe yapmış olan münzevi, kederli ve pek az kişi tarafından tanınan bir bilge varmış. Bu bilge sihir denemelerinde bulunmuş. Kırık tuğla parçalarını değerli taşlara dönüştürür, insan-hayvan başkalaşımı gerçekleştir; fakat rüzgâra ve bulutlara ulaşamaz, gökyüzüne süzülen rishilerin peşinden gidemezmiş. Eski zamanlardan kalma şekil ve isimleri inceleyen bu bilge, rishilerin özel yetenekleri üzerine araştırmalar yapmış, bu araştırmaları sonucunda şu bilgileri edinmiştir: Rishiler’in ruhları gereği ömür uzatma gibi bir yetenekleri vardır. Eğer siz de bu bilgiye ulaşmak istiyorsanız ilk olarak zihninizi bu konuya odaklamanız gerekmektedir. Zihninizde çevresi 10 metre olan bir mihrap oluşturup, ardından oraya gayretli bir akıl hocası yerleştireceksiniz. Bu kişi bir kahraman niteliğinde olup; inançlı,

cesur ve iyi niyetli olacak. Elinde bir bıçakla mihrabın köşesinde yerini alıp, nefesini tutmuş bir şekilde akşam vaktinden şafak sökene dek sessizce bekleyecek ve sihirli sözleri tekrar edecek. O anda yapması gereken tüm dikkatini çevresine toplamak; hem işitsel hem de görsel olarak kendisini bekleyişe hazırlamak olacaktır. Günün ağarması ile rishi düzeyine ulaşan kişinin elinde tuttuğu keskin bıçak elmas bir kılıca dönüşecek, kişi havalanıp yükselecek ve rishi takımına hükmedecek. Elindeki kılıcı sallayarak istediği her şeye ulaşacak; hiçbir zaman zayıflamayacak, yaşlanmayacak, hastalanmayacak ve ölmeyecek.

Araştırmalarının sonucunda bu bilgilere ulaşan adam böyle bir “gayretli akıl hocası” aramaya koyulmuştur. Yıllarca sebat ederek araştırmış fakat istediği gibi birini bulamamıştır. Sonunda bir şehirde yürek parçalarcasına feryat eden bir adamla karşılaşmıştır. Onun bu halini gören münzevi akıl hocası yanına yaklaşp neden böyle ağıt yaktığını sormuştur. Dertli kişi fakir ve düşkün biri olduğunu ve kendisine bakabilmesi için çok çalışması gerektiğini belirtmiş; sözlerine şöyle devam etmiştir: “Benim bu sefil halimi gören ve güvenilir bir kişi olduğumu bilen bir akıl hocası benden beş yıl boyunca faydalandı ve bana hakkımı ödeyeceğine dair söz verdi. Ben de bu vaat üzerine yorgunluğuma ve çektiğim zorluklara aldırmandan çalıştım. Bu beş yılın ardından, bir sabah yaptığım küçük bir hata sebebiyle gaddarca azarlandım ve beş kuruş para alamadan kovuldum. İşte bu yüzden bu kadar üzgün ve kederliyim. Söyleyin, bana kim acıyacak?”

Münzevi akıl hocası bu zavallı adama kulübesine kadar eşlik etmiş ve oraya vardığında sihir yeteneği aracılığıyla adama bir miktar yiyecek sağlayıp, havuza girip yıkanmasını buyurmuştur. Yıkanmasını tamamlayan bu zavallı adamı yeni giyeceklerle donatmış, kendisine 500 adet altın vermiştir. Daha sonra ona parası bittiğinde çekinmeden gelip yeniden isteyebileceğini söyleyip oradan uzaklaşmıştır. Bu olayın ardından sık sık o fakire hediyeler göndermiş ve ona karşı gizli iyiliklerde bulunarak adamı minnettar etmiştir. Şimdi ise sıra “gayretli akıl hocasındadır”. Bu akıl hocası artık kendisine bahşedilen tüm güzelliklerin karşılığını vermeye hazırdır. Bunun farkında olan ve hiçbir yardımı ondan esirgememiş olan diğer akıl hocası şunları söylemiştir: “Gerçekten istekli ve şevk sahibi bir insana ihtiyacım vardı. Yıllarca bu kişiyi aradım ta ki seninle karşılaşana dek. Şanslıyım ki seni buldum. Diğerlerinden çok farklı bir kişiliğe sahipsin. Bu yüzden senden rica ediyorum, lütfen bir gece boyunca tek kelime etmeden burada nöbet tut.”

Şampiyonun cevabı şöyle olmuştur: “Sana burada oturup nöbet tutmaktan çok daha fazlasını borçluyum, senin için canımı bile vermeye hazırım.” Ardından; bir zamanlar ağıtlar yakan bu adam, oraya bir kulübe inşa etmiş ve rishi olması için gerekli olduğu kendisine bildirilen tüm yükümlülükleri üstlenmiştir. Orada oturmuş, geceyi beklemiştir. Gece olduğunda, herkes kendi göreviyle ilgilenmiştir. “Münzevi akıl hocası” sihirli sözlerini okumuş, şampiyon ise sıkı sıkıya kılıcını tutmuştur. Şafak vakti geldiğinde küçük bir haykırıшта bulunmuştur. Bu haykırışıyla eş zamanlı olarak, gökten alevler inmiştir. Alevler ve duman tıpkı bulut gibi sarmıştır her yeri. “Münzevi akıl hocası” şampiyonu derhal göle sürüklemiş ve tehlikelerden korumuş ve ona şöyle seslenmiştir: “Sana sessiz olmanı söylemiştim, peki ya neden feryat ettin?”

Şampiyonun cevabı şöyle olmuştur: “Sizin emirlerinizden sonra, gecenin bir yarısı tıpkı bir rüyaymış gibi, geçmişim gözümün önüne geldi. Patronum yanıma yaklaşıp beni avuturcasına bana olan minnettarlığını belirtti; fakat ben kendime hâkim oldum ve onunla konuşmadım. Daha sonra başka bir adam önüme geçti ve öfkeden kudurmuş bir şekilde üzerime saldırdı. Sonrasında ise kendi ruhumu gördüm. Bir gölge gibi dolaştı buralarda. Ölmüş olduğumu fark ettim ve acıyla iç çektim; fakat size konuşmayacağıma dair söz vermiştim. Bu olayın ardından gördüğüm şey ise, yüce Brahman’ın güney Hindistan’daki evinde dünyaya geleceğimdi. Artık doğma zamanımın geldiğini hissettim. Gene katlanmış olduğum tüm acıya rağmen, size vermiş olduğum söz ses çıkarmamı engelledi. Biraz sonra kendimi; çalışmaya başlamış, erkeklığe kapak atmış ve evlenmiş olarak gördüm. Ailem vefat etti ve bir çocuğum vardı. Her geçen gün sizin bana yapmış olduğunuz iyilikleri düşündüm ve sessiz kalmaya gayret ettim. Ev halkım ve kabile hısımlarım bu olanları görüyor ve bana utançla bakıyorlardı. Altmış beş yıldan uzun bir süre yaşadım. En sonunda eşim bana şu sözleri yöneltti: “Konuşmak zorundasın. Eğer konuşmazsan oğlumuzu öldürürüm!” Artık baba olmamın asla mümkün olmadığını düşündüm; yaşlı ve çelimsizdim. O benim tek oğlumdu. İşte bu feryadımın sebebi karımın çocuğumu öldürmesini engellemek isteyişimdi.”

“Münzevi akıl hocası” şöyle cevaplamıştır; “Hepsi benim hatamdı. Tüm bu yaşadıkların şeytanın oyunuydu.” Şampiyon bu cevabından dolayı akıl hocasına minnettar kalmıştır fakat başarılı olamadığı için o kadar üzülmüştür ki sürekli içi içini yemiş ve en sonunda bu acıya daha fazla dayanamayıp hayata gözlerini yummuştur. Onun alevlerin yol açtığı o faciadan kaçıp kurtulmasını sağladığı için de o göle “Hayat Kurtarıcı”;

kahramanımız orada minnettar bir şekilde can verdiği için gölün diğer bir adına da “Şampiyonun Gölü” denmiştir.

Bu gölün batı kısmında, “Üç Hayvan” stupası bulunmaktadır. Burası Bodhisattva’nın yaşama hazırlanırken kendi vücudunu yakmış olduğu yerdir. Uzun bir süre önce bu vahşi ormanda; tilki, yaban tavşanı ve bir maymun yaşarmış. Bu üç yaratığın türleri birbirlerinden oldukça farklı olmasına rağmen sürekli karşılıklı olarak etkileşim içindelermiş. İşte o zamanlarda Devaların kralı Sakra; yaşlı bir adam şeklinde gökten inen Bodhisattva’nın hayatı üzerine çalışmalarda bulunmuş olan kişilerin durumlarını gözden geçirmek istiyormuş. Bu yüzden de o üç hayvana şu şekilde seslenmiştir: “Evlatlarım, hepimiz rahat ve korkusuz bir yaşam sürebiliyor musunuz?” Onlar da şöyle cevap vermiştir: “Altımızda zengin ve verimli bir çayır var, ağaçlık bölgelerde dolaşıyoruz ve her ne kadar farklı cinsten olsak da her konuda birlikte karar alıyoruz. Hepimizin rahatı yerinde ve mutluyuz.” Yaşlı adam şöyle cevaplamıştır: “Hepinizin iyi olduğunu ve barış içinde bir yaşam sürdürdüğünüzü duymak çok güzel; fakat ben artık yaşlı ve güçsüz bir insanım, sizi ziyaret edebilmek için tek başıma çok uzaklardan geldim. Gerçekten çok açım, bana ne yedireceksiniz?” Çocukların cevabı şu olmuştur: “Sen burada bekle; biz gidip senin için yiyecek bir şeyler bulacağız.” Tek bir fikir ve amaç için hepsi bir araya gelmiş ve yiyecek bulmak için çeşitli yollar aramaya koyulmuşlardır. Tilki nehrin birinden taze bir sazan balığı çıkarmış, maymun ormanda dolaşmış ve çeşitli meyveler ile farklı türlerde çiçekler toplamıştır. Sonra önceden sözleşmiş oldukları yerde bir araya gelip yaşlı adama doğru ilerlemişlerdir. Yalnızca yaban tavşanı eli boş dönmüştür. Sağa ve sola dönmüş; aramış taramış fakat hiçbir şey bulamamıştır. Yaşlı adam yaban tavşanına dönüp şöyle demiştir: “Görünen o ki sen, tilki ve maymun ile aynı zihniyete sahip değilsin; ikisi de benim için ellerinden geleni yaptılar; fakat sen eli boş döndün ve bana yiyecek hiçbir şey getirmedi; bu konuda ne düşündüğüm apaçık ortada aslında.” Bu sözleri duyan yaban tavşanı aniden yerinden kalkmış ve tilki ile maymuna dönüp şöyle demiştir: “Buraya çok miktarda odun yığın, yapacaklarım var.” Tilki ile maymun, yaban tavşanının söylediklerini yerine getirmiş ve bir oraya bir buraya koşturup sonunda yaban tavşanı için odun ve çayır toplamıştır. Bunun üzerine yaban tavşanı yaşlı adama dönüp sözlerine şunları eklemiştir: “Ben ufak tefek bir şeyim, size yiyecek bulmam çok zor; fakat belki de benim zavallı bedenim sizin için bir yiyecek olabilir.” Ardından kendini ateşe atmış ve anında ölmüştür. Bunun üzerine yaşlı adam, küçük yaban tavşanının adını Kral Sakra olarak değiştirmiştir.

Kemiklerini toplamış ve kederle iç çekerek tilki ve maymuna şu sözleri söylemiştir:”Onun yapabileceği tek şey buydu. Bu beni gerçekten derinden etkiledi. Ve bu anın unutulmaması için onu ayın haresine yerleştireceğim.” İşte bu yüzden yüzyıllardır herkes “Ayda hare (yaban tavşanı) var” söylemini kullanır. Bu olayın ardından insanoğlu tam o noktaya bir stupa inşa etmiştir.

Bu ülkeden ayrılıp, Ganges’in 150 km doğusuna doğru gittiğinizde, Chen-chu ülkesiyle karşılaşacaksınız.

Chen-Chu (Ghazipur)

Bu krallık yaklaşık 2000 li (1000 kilometre) genişliğine; Ganj Nehri’ne sınır olan başkenti, yaklaşık 10 li genişliğine sahiptir. İnsanları zengin ve varlıklı; şehirleri ve kasabaları birbirine yakındır. Toprağı zengin ve verimli olup, düzenli olarak işlenmektedir. İklimi yumuşak ve ılıman, insanların davranışları saf ve dürüstçedir. İnsanlarının karakteri doğal olarak şevkli ve heyecanlı olup hem dini inançsızlık ve hem de gerçek öğretileri benimsemişlerdir. Tamamı Küçük Araç doktrinlerini öğrenen, takipçileri 1000 den az onlarca tapınak (Budist Manastır Cemaati) vardır. Farklı inanıştaki mezhepler tarafından yönetilen yirmi tane Deva tapınağı bulunmaktadır.

Başkentten kuzeydoğusundaki bir tapınakta Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa vardır. Hint geleneği bu stupanın Tathagata’nın kalıntılarını içerdiğini söyler. Eskiden, Dünyanın Efendisi burada yaşarken, yedi gün boyunca Devaların birleşmesi uğruna mükemmel yasayı öğütlemiştir.

Bunun ötesinde bu yer, geçmiş çağlardaki üç Buddha’nın yürüdüğü ve oturduğunun kanıtıdır.

Daha yakınlaşınca, Maitreya Bodhisattva’nın silueti: küçük boyutlarda olmasına rağmen, manevi varlığı büyük olup ilahi gücü belirli zamanlarda, gizemli bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Başkentten 200 li doğuya gidildiğinde, O-pi-t’o-kie-la-na (Ears not pierced, Aviddhakarna) diye bilinen bir tapınağa geliriz. Çevreleyen duvarı büyük değildir, fakat binanın dekoratif işlemleri çok sanatsaldır. Göller çevresindeki çiçekleri yansıtır ve kulelerin çıkıntıları ve cumbalar (ya da cumbalı kuleler) devam eden bir sırayla bir diğerine dokunmaktadır. Rahipler vakur ve adetlere uygun ve tüm görevlerini düzenli

şekilde yerine getirmektedirler. Gelenek derki: Eskiden, aynı düşünce yapısına sahip, Snowy Dağlarının kuzeyinde bulunan Tu-ho-lo (Tukhara) köyünde yaşamış, öğrenme isteğiyle yanıp tutuşan iki ya da üç Sramana vardı. Her gün ayın aralarında ve kutsal kitabın okunması sırasında, “Dinin en mükemmel ilkeleri karanlık ve gizemli, ayaküstü bir konuşmada anlaşılabilir değildi. Kutsal kalıntılar kendine özgü ihtişamıyla parıldar; beraber bir yerden diğerine gidelim ve hangi kutsal kalıntıları gördüğümüzü vefakâr dostlarımıza anlatalım.” şeklinde konuşurlardı.

Bunun üzerine iki ya da üç ortak, dini çubuklarını alarak ileri doğru beraber yola çıktılar. Hindistan’a vardılar, hangi manastırın kapısını çaldıysa, sanki sınır köylerinden gelmiyorlarmışçasına, küçümsemeyle karşılandılar ve kimse onları içeri almadı. Dışarıda rüzgâra ve yağmura teslim, içerden açlık çekmekteydiler; kuruyan vücutları ve solgun yüzleri sefilliklerini gösteriyordu. Bu anda kral kentin kenar mahallelerinde gezinirken bu garip rahipleri görmüş. Şaşırmış, “Hangi bölgeden geliyorsunuz dilenci efendiler ve neden kulağınız deliksiz ve kirli elbiselerinizle buradasınız?” diye sordu. Sramanalar, “Tu-ho-lo köyünden geliyoruz. Söz konusu öğretiyi kabul ederek, büyük bir azimle, hayatın genel meşguliyetlerini geri çevirdik ve aynı planı takip ederek, kutsal eserleri görmeye ve onlara hayranlık duymaya başladık. Fakat yazık ki şansımıza, bizim gibilerin hepsi bizi dışladı; Hindistan’ın Sramanaları bize sığınak vermeye tenezzül etmedi ve evimize dönmek zorunda kaldık, fakat uzun yolculuğumuzu henüz tamamlayamadık. Bu yüzden, büyük yorgunlukla ve sıkıntıyla, amacımıza ulaşmıncaya kadar yolumuzda ilerleyeceğiz.”

Bu sözleri duyan kral acıma duygusu ile sarsılmış ve derhal bu mükemmel mevkide bir tapınak inşa etmişti. Ve keten parşömenin üzerine bu emri yazdı: “Dünyanın tek yöneticisi ve insanlar arasında en onurlu kişi oluşum üç eşsizlerin (Buda, Darma, Sangha) ilahi iyiliğiyle olmuştur. İnsanların üzerindeki hâkimiyeti ele geçirecek, bu yükümlülük bana Buda tarafından, dini kıyafetleri(kirli ve boyalı kıyafetler) taşıyan herkesi koruyup kollamak için verildi. Bu tapınağı yabancıların özel zevkleri için inşa ettim. Kulakları delik olan hiçbir rahibin benim manastırında barınmasına izin vermeyin.” Bu durumdan ötürü kendi ismini aldı.

O-pi-t'o-kie-la-na Manastırından 100 li güneydoğuya ve Ganj’in güneyine geçerek, Mo-ho-sa-lo (Mahasara) kasabasına, halkın tamamının Budanın kanunlarına saygı duymayan Brahmanlardan oluştuğu yere geliriz. Sramana’yı görünce ilk olarak onun

çalışmalarını sordular ve geniş kapsamlı bilgilerini anlamaya çalıştılar ve ona saygı duydular.

Ganj'ın kuzey tarafında bir Narayana-deva(Na-lo-yen) tapınağı vardır. Balkonları ve katlı kuleleri muazzam bir oymacılık ve süsleme örneğidir. Devaların imgeleri taş işlemeli yüksek sanat işidir. Açıklaması zor, mucizevî işaretler burada görülür.

Bu tapınaktan 30 li ya da daha fazla gidildiğinde, Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa bulunur. Büyük bölümü (büyük yarısı) toprağın altındadır. Öncelikle, yaklaşık 20 fit uzunluğunda, tepesinde bir aslan figürü olan bir taş sütundur. İçine (sütunun), kötü ruhların yenilişine hitaben bir yazıt kazınmış durumdadır. Geçmişte burada, büyük güçlerine ve (ruhsal) kabiliyetlerine güvenerek insanların etinden ve kanından beslenen bazı çöl şeytanları vardı. İnsanlara yıkım getirdiler ve en büyük şeytanlığı yaptılar. Normal yaşamlarından yoksun yaşayan varlıklara acıyan Tathagata, şeytanları dönüştüren ruhani güçleriyle onları, ona saygı duymaktan (kwaii), cinayet karşıtı emri kabul etmeye yönlendirdi. İblisler, nazikçe talimatını alarak, onu selamladılar (pradakshina). Dahası, bir taş getirdiler, Budanın oturmasını talep ederek, kendi düşüncelerini nasıl ele geçirebileceklerini ve kendilerini kontrol edebileceklerini öğrenebileceklerini düşünerek muhteşem kanunu duymak istediler (kendi ağzından). O zamandan, inançsızlar topluluğu, şeytanların bir yer için yerleştirdiği taşı ortadan kaldırmak için çabaladı; fakat onlardan on bini denedilerse de onu çevirmeyi başaramadılar. Yapraklı ağaçlar ve temiz göller yapıyı sağdan ve soldan sarar ve kim ki yakınlarına gelir, içlerindeki korkuyu bastıramazlar.

Şeytanların kontrol altında olduğu yerin fazla uzağında olmayan, çoğunlukla harabe, fakat hala, hepsinin Büyük Araç öğretisine hayranlığı bulunan rahiplerin olduğu birçok tapınak vardır. Buradan güneydoğuya 100 li kadar gidildiğinde, yıkık bir stupa karşımıza çıkmaktadır, fakat hala onlarca fit yüksekliğine sahiptir. Eskiden, Tathagata Nirvanası'ndan sonra, sekiz ülkenin büyük kralları kutsal emanetleri paylaşmıştı. Paylarını dağıtan Brahman, ibriğinin içine bal sürer ve hisselerini verdikten sonra, ibriğini alıp ülkesine döner. Sonra kalan kutsal emanetleri kaptan çıkardı ve onları stupanın üzerinde havaya kaldırdı ve kabın şerefine (ibrik) stupanın içine koydu ve bundan dolayı ismi (Drona stupa) verildi. Daha sonrasında Asoka-raja, stupayı açarak, emanetleri ve ibriği aldı ve eskisinin yerine daha büyük bir stupa yaptı. Bu güne kadar, kutlama zamanlarında (hızlı-günler), büyük bir ışık yayar.

Buradan kuzeydoğuya giderek ve Ganj'ı geçip, 140-150 li kadar gittikten sonra, Fei-she-li (Vaisali) ülkesine geliriz.

Fei-She-li (Vaisali)

Bu krallık yaklaşık olarak 2500 km'lik bir alana hükmetmektedir. Toprağı verimli, çiçek ve meyveleri bol miktardadır. Bölgede en çok bulunan ve talep edilen ürünler amra meyvesi (mango) ve moka (muzlu)'dır. İklimi ılıman ve sakindir. İnsanları saf ve dürüsttür. Hepsi dinine sıkı sıkıya bağlıdır ve bilime oldukça değer verirler. Tanrıtanımazlar ve inanç sahibi insanlar bir arada yaşarlar. Birkaç yüz tane tapınak vardır; fakat bunlar bakımsızlık dolayısıyla oldukça harap olmuş yapılardır. Sağlam kalmış olan üç beş adet yapı vardır; fakat onların da içersinde bulunan papaz sayısı çok azdır. Çeşitli türlerde tarikatçılar tarafından zapt edilmiş olan onlarca Deva tapınağı vardır. Nirgranthas yandaşları oldukça fazladır.

Vaisali'nin başkenti ciddi anlamda yıkılmış dökülmüştür. Eski yapılar yaklaşık 60-70 kilometrelik bir alanı kapsamaktadır. Krallığa ait olan bölgeler yaklaşık olarak 2-2,5 kilometrelik bir alanı kapsar ve içinde hala yaşamakta olan insan sayısı oldukça azdır. Kraliyet şehrinin 2,5- 6 km kuzeybatısında, birkaç havarinin bulunduğu bir tapınak vardır. Bu havariler Küçük Araç'ı Sammatiya okuluna göre çalışırlar.

Bu tapınağın yanında bir de stupa vardır. Tathagata, Vimalakirti Sutra'yı buraya göndermişti ve ev sahibinin oğlu Ratnakara ile diğerleri Buddha'ya değerli güneşlikler takdim etmişti. Sariputra ve diğerlerinin muafiyet kazandıkları, Arhat oldukları yer de burasıdır.

Buranın güneydoğusunda da Vaisali tarafından inşa edilen bir stupa vardır. Buddha Nirvanası'ndan sonra; ülkenin bir önceki kralı, Nirvana'nın bedeninin kalıntılarını temin etmiş ve onlara en iyi şekilde saygı sunabilmek için bu binayı diktirtmiştir.

Hindistan bölgesinin kayıtları: Bu stupada çeşitli kalıntılar bulunmaktadır. Asokaraja stupa 'yı açmış ve bu kalıntıların onda dokuzunu alıp götürmüştür, geriye yalnızca bir tane bırakmıştır. İleriki zamanlarda ülkedeki bu stupayı açmak isteyen bir kral daha olmuştur; fakat kral açma girişiminde bulunduğu yeryüzünde sarsıntılar meydana geldiği için, devam etmeye cesaret edememiştir.

Kuzeybatıda da Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupa bulunmaktadır. Stupanın yan tarafında, üzerinde aslan figürü bulunan 50-60 metre yüksekliğinde taştan bir direk vardır. Bu taştan direğin güneyinde bir depo bulunur. Bu depo Buddha'nın kullanımına sunulmak üzere bir grup maymun (Markatahrada) tarafından kazılmıştır. Tathagata eski zamanlarda birkaç kez burada ikamet etmiştir. Maymunlar bu deponun güneye yakın kesimdeki bir stupada bulunur, Tathagata'nın zekât kâsesini ellerine alıp ağaca tırmanır ve bal toplarlarmış.

Güneye yakın bir kesimde bulunan başka bir stupada da maymunlar balı Buddha'ya sunarlar. Burada bulunan gölün kuzeybatısında hala bir maymun figürü bulunmaktadır.

Tapınağın 1,5-2 km kuzeybatısında bir stupa vardır. Vimalakirti'nin evinin bulunduğu eski bir bölge olan bu yerde çeşitli tanrısal izler yer almaktadır.

Bu stupaya yakın bir kesimde, ruhların yaşadığı bir tapınak bulunmaktadır. Tapınağın şekli tıpkı bir tuğla yığına benzer. Geleneklere göre; ev sahibi Vimalakirti, hasta olduğu zamanlarda bu taş yığını olan yerde töreler üzerine vaazda bulunmuş.

Ratnakara'nın evinin bulunduğu bölge, bu stupaya yakın bir mevkidedir.

Aynı zamanda gene aynı stupanın yakınında Hanımefendi Amra'nın eski evi vardır. Buddha'nın halasının ve diğer Bhikshu'lerin burada Nirvana'ya ulaştığı söylenmiştir.

Ayrıca tapınağın 1,5-2 km uzağında da bir stupa mevcuttur. Buradaki stupa bize; Kinnaras ve adamları tarafından takip edilmekte olan Tathagata'nın Kusinagara'yı öldürmek üzereyken vazgeçtiği anı gösterir. Gene buranın yakınında, kuzeybatıya doğru; Buddha'nın son zamanlarda Vaisali şehrini izlediği mekân olarak gösterilen bir stupa daha vardır. Bu stupanın güneyine yakın bir kesimde, stupadan daha önce inşa edilen bir vihara bulunmaktadır. Burası amra kızının bahçesinin bulunduğu bölgedir. Amra kızı bu bahçeyi Buddha'ya bahşetmiştir.

Bu bahçenin yanında, Tathagata'nın öleceğini bildirdiği bir stupa mevcuttur. Buddha daha önceden orada yaşadığında, Ananda'ya şunları söylemişti: “Dört tanrısal yeteneğe sahip olanlar yaşamlarını bir kalpa düzeyine getirebilirler. O zaman söyle bana, Tathagata'nın ne kadar süresi kaldı?” Buddha bu soruyu üç kez sordu fakat Ananda,

Mara'nın etkisiyle hiçbirine cevap veremedi. Daha sonra, yerinden kalkan Ananda, ormana gidip sessizce düşünmeye koyuldu. O esnada Buddha'nın yanına gelen Mara, Buddha'ya şu sözleri söyledi: "Tathagata çok uzun süredir eğitime ve dönüştürme dünyasında hüküm sürüyor. Onun hicret etmekten geri çevirdiği insanlar, tozlar ve kumlar kadar çok. Şu anda Nirvana'nın coşkusunu paylaşmasının tam sırası." Tırnağındaki toz parçalarından bir kısmını alan Tathagata, Mara'ya şöyle söyledi: "Bu tırnağımdaki parçacıklar tüm dünyadaki toz parçalarıyla eşit sayıda mı?" Mara'nın cevabı şöyle oldu: "Dünyada bulunan toz parçaları çok daha fazla." Bunun üzerine Buddha şöyle söyledi: "Fakat benim kurtardıklarımın sayısı tırnağımda bulunan parçacıklar, kurtarılamayanlar ise tüm dünyadaki parçacıklar kadar; ama gene de şunu bilmelisin ki; üç ay sonra ölebilirim." Bunu duyan Mara sevinç içinde oradan ayrıldı.

Aynı esnada ormanda düşünmekte olan Ananda aniden tuhaf bir rüya gördü ve Buddha'ya gelerek rüyasını şöyle anlattı: "Ormandaydım; dalları ve yaprakları alabildiğine büyük bir ağaç gördüm. Bu koca ağacın dal ve yaprakları o kadar boldu ki alt kısımda çok muazzam bir gölge oluşturuyordu. Aniden çok şiddetli bir rüzgâr esti ve ağacı yerle bir etti. Yapraklarından eser bile kalmamıştı. Lütfen kral ölmesin! Bu olay beni öyle derinden etkiledi ve üzdü ki buraya gelip size bunun mümkün olup olamayacağını sormak istedim."

Buddha Ananda'ya şöyle cevap verdi: "Bu soruyu sana daha önceden sordum; fakat Mara seni öyle etkilemişti ki gelip bana hayatta kalmamı istediğini belirtmedin. Mara-raja bana ölmem için baskı yapıyor ve aramızda bunu gerçekleştirmek üzere sözleşme yaptık, zamanı belirledik. İşte rüyanın anlamı bu."

Buradan çok da uzakta olmayan bir yerde başka bir stupa daha vardır. Burası binlerce çocuğun anne ve babalarını gözlediği yerdir. Önceleri, kayalıkların ve vadilerin arasında gizli bir yaşam süren bir rishi vardı. İlkbaharın ikinci ayında kendisini bu saf ve temiz suda yıkamıştı. Buradan su içmeye gelen bir karaca buraya bir kız çocuğu getirdi. Bu kız insan aklının alamayacağı kadar güzeldi; fakat ayakları geyik ayaklarıydı. Kızı gören rishi, onu evlat edindi ve kendi çocuğuymuş gibi bağrına bastı. Zaman geçtikçe kızı tek başına ateş aramaya göndermeye başladı. Kız bir gün ateş ararken başka bir rishi'nin kulübesine geldi. Kız nereye bassa orada nilüfer çiçeği izi bırakıyordu. Ev sahibi olan rishi, gördükleri karşısında hayrete düştü ve kızıdan evinin etrafında yürümesini isteyip karşılık olarak da ona yakacak vereceğini söyledi. Kız istediğini alıp geri döndü. O sırada kısa bir

seyahate çıkmaya hazırlanan Fan-yu-wang nilüfer çiçeği izlerini görüp merak içinde takip etmeye başladı. Onun o tuhaf ve muazzam görüntüsüne hayran kalan adam, kızı arabasına aldı. Kızın geleceğine bakan kâhinler, bin tane oğlu olacağını söylediler. Bunu duyan diğer kadın hiçbir şey söylemedi fakat bu geyik-ayaklı kıza düzenlemek üzere entrikalar düşünüyordu. Zamanı geldiğinde kız, bin yapraklı bir nilüfer çiçeği meydana getirdi ve her yaprakta bir oğlan çocuğu oturuyordu. Diğer kadın geyik-ayaklı kıza iftira attı ve bu durumun bir felaketin habercisi olduğunu, kızın oraya uğursuzluk getireceğini söyledi. Ardından nilüfer çiçeğini Ganges'e attı ve yaprak orada ilerlemeye devam etti.

Ujiyana kralı, akarsu üzerinde gezinti yaparken etrafını sarı dumanların çevrelediği bir kutu ile karşılaştı. Kral yanına yaklaşan kutuyu yakalayıp açtı ve içinde bin tane oğlan çocuğu olduğunu fark etti. Çocukların hepsi iyi beslenmiş ve güçlü gözüküyorlardı. Bu çocuklara güvenen kral, ordusunun kazanmış olduğu zaferlerden de cesaret alarak ülkesini her yönden genişletmeye karar verdi. Bunu duyan Brahmadata-raja'nın içini korku kapladı. Ordusunun istilacılara göğüs gerebilecek düzeyde olduğunu düşünmüyordu. Ne yapacağını şaşırmişti. O esnada, onların kendi çocukları olduğunu bilen geyik-ayaklı kız, krala şöyle seslendi: "Genç savaşçılar şu anda sınırlarımıza yaklaşıyorlar. Senin güçsüz ve çelimsiz karın bu korkusuz şampiyonları alt edebileceğini zannediyor." Geyik ayaklı kıza hala inanmayan kral korkusunu bastırıyordu. Geyik-kız, şehrin duvarına tırmanıp savaşçıların varmasını bekledi. Bin genç, askerleri ile birlikte şehrin etrafını kuşatmıştı. Geyik-kız gençlere şöyle bağırdı: "İsyankâr olmayın! Ben sizin annenizim." Gençler şöyle cevapladı: "Ne saçma şeyler bunlar." Bunun üzerine geyik-kız elini göğsüne bastırdı ve bin memelik süt olduğu yerden fişkırtıp tek tek çocukların ağızına döküldü. Bunun üzerine çocuklar zırhlarını bir kenara bıraktı, görevlerini bırakıp kabilesine ve ailesine döndü. İki ülke karşılıklı olarak anlaşdı ve insanlar barış içinde hayatlarına devam ettiler.

Bu stupanın az ilerisinde de bir başka stupa vardır. Burası da Tathagata'nın egzersiz amaçlı yürüyüş yaptığı ve ayak izlerini bıraktığı yerdir. Kendisi vaaz verirken, işaretleri göstererek karşısındaki topluluğa şöyle demişti: "Eskiden bende annemin burada olduğunu görüp aileme dönmüş ve burada yaşamışım. İşte o bin genç de tıpkı bu Bhadra-kalpa'nın bin Buddha'sı gibidir."

Buddha'nın doğumunu açıkladığı bu yerin doğusunda harabe olmuş bir yapı bulunmaktadır. Bu yapının üzerine de bir stupa inşa edilmiştir. Buradan zaman zaman

parlak bir ışığın yansıdığı görülür. Burada ibadet edenler aynı zamanda bir de dilek dilerler. Buddha'nın Samantamukhadharani'yi ve diğer sutraları anlattığı kuleli vaaz salonunun kalıntlarına hala rastlanabilir.

Vaaz salonunun yakınında, Ananda'nın bedeninin yarısına ait kalıntıların olduğu bir stupa vardır.

Oranın yakınında, sayıları kesin olarak bilinmeyen birkaç tane daha stupa vardır. Burada bin Pratyeka Buddha'sı Nirvana'ya ulaşmıştır. Vaisali şehrinin içinde, dışında ve çevresinde sayılamayacak kadar çok sayıda kutsal kalıntı vardır. Bölgenin her karesinde, bu tip bölgeler ve eskimiş yapılarla karşılaşılır. Zaman geçtikçe bu yapılar tamamen zarar görmüştür. Ormanlar yok edilmiş, sığı göller kurutulmuş ve iğrenç kokular ürer olmuştur. Çürümenin kalıntıları az fakat rahatsız ediciydi.

Başkent 25-30 km kuzeybatısında, muazzam bir stupa bulunmaktadır. Burası Licchavaların Buddha'ya veda ettiği yerdir. Tathagata, Kusinagara'ya gitmek üzere Vaisali'den ayrıldığında, tüm Licchavalar Buddha'nın ölmek üzere olduğu haberini almışlar, ağıtlar yakarak ona eşlik etmişlerdi. Dünya Efendisi onların Buddha'ya olan bu bağlılıklarını gözlemlemişti. Onları sakinleştirmeye kelimeler yetersiz kalmıştı. İşte bu yüzden Efendi, tanrısal gücünü kullanarak kenarları dik olan derin ve muazzam nehir meydana getirdi. Nehrin dalgaları çok sertti. Bunu gören Licchavalar bir an duraksadılar ve ardından kederli yürüyüşlerine devam ettiler. Tathagata onlara anı olarak patrasını bıraktı ve gitti.

Vaisali'nin 200 li kuzey-batısı ya da daha azı, birkaç oturanı ile eski ve uzun süre terk edilmiş bir şehirdir. Bu bir stupa içindedir. Burası Buddha'nın eski zamanlarda Bodhisattvas, adamların ve Deva'nın hatırasına ikamet ettiği yerdir, bir Bodhisattva olarak, o bu şehrin bir Chakravartin kralı olduğu zaman ve Mahadeva (Ta-tien) isimlendirdiği zaman, kendisinin açıklayıcı bir jatakasını anlattı. Yedi hazinenin sahibiydi ve onun hâkimiyeti bütün dünyaya yayıldı (dört hükümdarlık). Onun vücudunun sebatsızlığı hakkında aklında sonuca vararak ve kendindeki zayıflamanın izlerini gözden geçirerek büyük bir karar aldı, tahtından ayrıldı, ülkesini terk etti ve inançlara zıt düşerek resmi giysisini devretti ve kendisini çalışmaya verdi.

Şehirden 14-15 li güney-doğu'ya doğru giderken, biz büyük bir stupaya varırız. Burası 700 bilgenin ve azizin geldiği davet yeridir. Buddha'nın Nirvanası'ndan 110 yıl sonra Vaisali'de, Buddha'nın kurallarını bozan ve disiplin kurallarını alçaltan bazı Bhikshular vardı. O zamanda Yasada (Ye-she-t'o) Ayushmat Kosala (Kiao-sa-lo) şehrinde kalıyordu; Sambogha (San-pu-kia) Ayushmat, Mathura Revata (Li-po-to) şehrinde ikamet ediyordu, Ayushmat, Han-jo (Kanyakubja) şehrinde kalıyordu; Sala (Sha-lo) Ayushmat, Vaisali şehrinde kalıyordu; Pujasumira (Fu-she-su-mi-lo=Kujjasobhita) Ayushmat, Sha-lo-li-fo (Salarbhu) şehrinde kalıyordu: tüm bunlar, bağımsızlık gücünü, üç Pitaka'nın sadakatini, üç ilmi, büyük şöhretini, bilinmesi gereken her şeyi, Ananda'nın müritlerinin hepsinden izler taşıyan büyük Arhatlardı.

O zamanda Yasada, Vaisali'nin şehrinde bir davete aziz ve bilginleri çağırarak için not gönderdi. Fu-she-su-mi-lo, onun ilahi düşünceleriyle azizleri gördüğünde, bilginler toplandığında ve din meseleleri üzerinde durarak 700 liste yapmak için sadece bir talep vardı. Onun olağanüstü gücüyle toplantıya geldi. Daha sonra toplantının ortasında eğilerek ve sağ göğsünü tutarak, sesli bir sesle açıkladı: "Toplantı sessiz, saygılı, anlamlı olsun. Eski günlerde büyük ve kutsal kral, parlak bir kariyerden sonra, Nirvana'ya girdi. O zamandan beri yılların ve ayların geçmesine rağmen onun sözleri ve onun öğrettikleri hala sürmektedir. Fakat şimdi Bhikshular ve Vaisali ihmalkârlaştı ve emirleri bozmaktadır. Onların Buddha'nın sözlerine boyun eğmedikleri 10 husus vardır. Şimdiden sonra, âlim efendiler, sizler hata hususlarını çok iyi bilirsiniz; sizler faziletli Ananda'nın (bhadanta) dersleri ile iyi bir şekilde donanımlandınız: Buddha'ya derin bağlılıkla haydi şimdi tekrar onun kutsal isteğini bildirelim."

Daha sonra tüm kongre çok etkilenmişti; onlar Bhikshuları toplantıya çağırdılar ve Vinaya göre onlar diğerlerini suçla isnat ettiler, bozulan hükümleri yeniden angaje ettiler ve kutsal hükmü korudular.

Bu Asoka-raja tarafından yapılan bir stupadır. Burası Buddha'nın yaşadığında, Magadha şehrine güneye doğru giderken, onun Vaisali'yi görmek için kuzeye döndüğü ve orada kaldığı, dinlenmek için durduğu, onun ziyaretinin izlerinin olduğu bir yerdir.

Svetapura tapınağından 30 li ya da o civar güney-doğuya giderken, Gange nehrinin diğer tarafında bir stupa vardır; bu kutsal Ananda'nın bölgesini ikiye böldüğü yerdir. Ananda Tathagata'nın kuzeni olan babasının tarafındaydı. O, erkeğe özgü anlayışın ve tabii meselelerde eğitimiyle doktrinleri iyi kavramış bir müridi. Buddha'nın dünyadan

ayrılışından sonra, o hükümler rehberliğinde büyük Kasyapa'ya ilerledi ve dine adanmış adamların öğretmeni ve rehberi haline geldi.

O bir koruda Magadha şehrinde yaşıyordu; o ileri geri yürürken, Buddha'nın sutrasını aceleci bir şekilde tekrarlarken, cümleleri bozarken, sözcük ve yapılarla hatalar yaparken bir Sramana (novice) gördü. Ananda onu duyduktan sonra, onun hisleri ona doğru yöneldi ve acıma dolu onun olduğu yere yaklaştı; onun hatalarını belirtmek ve onu doğru yola yöneltmek istedi. Sramana gülerken: “Senin saygısızlığın çok fazla; senin sözcük yorumlaman hatalı bir şekilde. Öğretmenim çok fazla ilim adamıydı; onun yılları olgunlaşmakla geçti. Bizzat ondan doğru yorumlama şeklini öğrendim; hata olmayabilir.” Ananda sessiz kaldı ve daha sonra bir sızlanma ile gitti, o: “Benim yıllarıma çok olmasına rağmen, adamların hatırına, dünyada daha fazla kalmak için, doğru hükümleri kuşaktan kuşağa geçirmek için ve onları korumak için istekliydim. Fakat şimdi tüm insanlar günahla iç içeler ve bu onlara öğretmemi zorlaştırıyor. Daha uzun kalmak yararsız, ben yakında öleceğim.” dedi

Buradan Magadha'dan giderken, o Vaisali şehrine doğru gitti ve nehri geçerken bir botun içinde Gangenin tam ortasındaydı. O zamanda Magadha'nın kralı, Ananda'nın ayrılışını duyduğu için hisleri ona karşı etkilenmişti ve bu yüzden onun arabasını hazırlarken geri dönmesini rica etmek için onu çiçeklerle uğurladı. Ve şimdi, Vaisali'nin kralı, Ananda'nın yaklaştığını duyduğu için kederli bir duygulanma ile etkilendiğinde ve ordusunu donanımlandırırken, büyük bir hızla onu karşılamak için gittiğinde onun savaşçı ordusu, sayısız insan nehrin güney tarafındaydı. Onun sayısız askerleri nehrin karşı tarafında toplanmıştı ve iki bölük güneşte parlayan teçhizat ve bayraklarla birbirleriyle karşılaştılar. Ananda orada bir mücadele ve katliam olacağından biraz korktuğu için asılı bottan yükseldi ve orada üstün yeteneklerini sergiledi ve hemen Nirvana'ya yetişti. O sanki ateşle çevrelenmiş gibi görünüyordu ve sanki bölüğü ikiye ayrıldı, biri güney tarafta, diğeri nehrin kuzey tarafında. Bu yüzden İki kral bir taraf tuttu ve askerler onların hazin çığlıklarını duyarken, onların hepsi evlere döndüler ve kutsal emanetlerin üzerine stupa yaptılar ve onlara dinsel ibadetler ettiler.

Buradan 500 li ya da o civar kuzey-doğu'ya giderken, biz Fo-li-shi (Vrjji) şehrine varırız.

Fo-Lı-Shi (Vrjji)

Bu krallık yaklaşık 4000 li genişliğindedir. Doğudan batıya çok geniş ve kuzeyden güneye dardır. Toprağı zengin ve verimli; meyveler ve çiçekler çoktur. İklim kısmen soğuk; insanlar hızlı ve aceleci bir yapıdadır. İnsanların çoğu inançsızdır; çok azı Budanın kanunlarına inanır. Yaklaşık on tapınak vardır; müritleri (rahipler) 1000'den azdır. Devamlı Büyük ve Küçük Araçları çalışırlar. Yüksek sayıda inanmayanlar ve onlarca Deva tapınağı vardır. Ülkenin başkenti Chen-shu-na'dır. Çoğunlukla yıkıntılardan oluşmaktadır. Eski kraliyet bölgesinde (hisar ya da iç şehir) yine de 3000 kadar ev bulunmakta olup, köy ya da kasaba olarak görülebilir.

Büyük nehrin kuzeydoğusuna doğru bir tapınak vardır. Birkaç, fakat çalışkan, saf ve onurlu karaktere sahip rahipler bulunmaktadır.

Buradan, nehri takip ederek batıya gidildiğinde, 30 fit yüksekliğinde bir stupaya rastlarız. Güneyine doğru geniş derin sular vardır. Dünyanın büyük merhametli lordu burada birkaç balıkçıyı dine döndürmüştü. Geçmiş günlerde, Buda hayattayken, balık tutmak ve yüzgeçli sürüleri yakalamak için ortaklığa katılan 500 balıkçı, nehre gerdikleri ağla, her kafasında 2 gözü olan 8 kafalı dev bir balık yakaladılar. Balıkçılar öldürmek istediler, fakat Vaisali ülkesinde olan Tathagata, ilahi görüşüyle olanları gördü ve onun kalbindeki merhameti arttırdı, bu fırsatı insanları dine döndürme ve yönlendirme amacıyla kullandı. Bu nedenle, zihinlerini açmak için büyük topluluğa şunu söyledi: “Vrjji ülkesinde, büyük bir balık vardır; balıkçıları aydınlatmak için onu yönlendirmek istiyorum (doğru yola); siz sonunda bu fırsatı kucaklamalısınız.”

Onu çevreleyen bu büyük topluluğun üzerinden, onların ruhsal güçleriyle havanın içinden geçerek nehir kenarına geldi. Her zaman ki gibi oturdu ve direk balıkçıları işaret etti: “O balığı öldürmeyin. Ruhsal güçlerimle çare göstermek için bir yol açacağım ve bu büyük balığın önceki yaşamını hatırlamasına neden olacağım ve bunun için, onun insan dilinde konuşmasını ve insan etkileşimleri (hisleri) göstermesini sağlayacağım.” Sonra Tathagata önceden bilerek, sordu (balığa), “Önceki yaşamında, ne suç işledin ki, göç döngüsünde (ruhun göçmesi) böyle kötü bir karakter ve iğrenç bir vücutla doğdun?” Balık, “Bunu hak ettim, Brahman Kapitha (Kie-pi-tha) olarak soylu bir aileden geldim. Bu kökene dayanarak, diğer insanları aşağıladım; geniş bilgime dayanarak, bütün kuralları ve kitapları aşağıladım ve kibirli bir şekilde utanç verici sözlerle Budaları kötiledim ve rahipleri her çeşit vahşi hayvanla; eşekle, katırla, ya da fülle ya da atla ve her çirkin formda

kıyaslayarak aşağıladım. Tüm bunların karşılığında, bu canavarımsı vücudumu aldım. Teşekkürler, yine de, eski yaşamlardan kalan erdemlerle, Budanın dünyada görüldüğü zamanda doğdum ve onun kutsal formunu görebildim ve ondan kutsal talimatlar alabildim ve eski kötülüklerimi itiraf edip pişmanlık duyabildim.”

Bunun üzerine Tathagata, duruma uygun olarak, talimat verdi ve anlayışını iyice genişleterek onu dönüştürdü. Kanunu kapan balık, yok oldu ve bu erdemın gücüyle cennette doğdu. Bunun üzerine vücudunu benimsedi ve hangi şartlarda doğduysa aynı özellikleri yansıtmaya başladı. Bu yüzden, geçmiş yaşamını bilerek ve dönüşümünün şartlarını tekrar anlayarak, minnettarlıkla Budaya götürüldü ve tüm Devalarla, bükülmüş bir şekilde önünde eğildi ve ona taptı ve sonra onu etrafında dolaştırdı, geri çekildi ve ayrı durup dinsel törende eşsiz çiçekler ve merhem sundu. Dünyanın Efendisi balıkçıları bunu düşünceleri için yönlendirdi ve onların yararına kanunu öğütledi, onların tümü hemen aydınlandı ve ona derin saygı sundular. Hatalarından pişmanlık duyarak, ağlarını yok ettiler, kayıklarını yaktılar ve kanuna sığınarak, dinsel alışkanlığı üstlendiler ve duydukları mükemmel öğretiyile dünyevi etkilerden uzaklaşıp, kutsal meyveyi (Arhatların) aldılar.

Bu noktadan yaklaşık 100 li kuzeydoğuya giderek, batısında Asoka-raja tarafından yapılmış yaklaşık 100 fit yüksekliğinde bir stupa bulunan eski bir şehre geliriz. Burada Buda, dünyadayken, kanunu altı ay boyunca öğütledi ve Devaları dönüştürdü. 140 ile 150 adım kuzeye gidince, küçük bir stupa bulunur. Burada Buda, Bhikshuların şerefine bazı disiplin kuralları koydu. Bunun batısında fazla uzak olmayan, saç ve tırnak kalıntılarını içeren bir stupa vardır. Eskiden burada yaşayan Tathagata, tüm komşu kasaba ve köylerden insanlar toplandı ve tütsü yaktılar ve çiçek dağıttılar ve onun şerefine ışıklar ve meşaleler yaktılar.

Buradan kuzeybatıya 1400 ile 1500 li gidip, bazı dağları geçerek ve bir vadiye girerek, Ni-po-lo (Nepal) ülkesine geliriz.

Ni-Po-Lo (Nepal)

Bu ülke yaklaşık 4000 li genişliğinde ve Snowy Dağları arasında kuruludur. Başkenti 20 li genişliğindedir. Dağlar ve vadiler mükemmel bir yapıda birleşmiştir. Tahıl yetişmesi için uygundur ve çiçekler, meyveler boldur. Bölgede kırmızı bakır, Tibet sığırı ve Mingming Kuşu bulunur. Alım-satım işlerinde bakırdan yapılmış madeni paralar kullanırlar. İklimi buz gibi soğuktur, insanların davranışları kötü ve haincedir. İnsanlarının

huyları sert ve kötüdür, gerçeği ve onuru çok az dikkate alırlar. Eğitimli değillerdir ama sanata yeteneklilerdir; Görünüşleri hantal ve iğrençtir. İnananlar ve inançsızlar bir aradadır. Tapınak ve Deva tapınakları sıkı sıkı bağlıdır. Hem Büyük hem de Küçük Araç'ı benimseyen yaklaşık 2000 rahip vardır. İnançsızlar ve farklı mezheptekilerin sayısı tam bilinmemektedir. Kral bir Kshatriya'dır ve Licchavalar ailesindedir. Çok bilgili ve saf ve dingin bir karakteri vardır. Budanın kanunlarına içten bir bağlılığa sahiptir.

Sonraları, öğrenme becerisi ve yaratıcılığıyla tanınan, Amsuvarman (An-shu-fa-mo) adında bir kral vardı. Kendisi “sesler” (sabdavidya) üzerinde bir çalışma yapmış; o öğrenmeye inanmış ve erdemliliğe saygı duymuştur ve şöhreti her yere yayılmıştır.

Başkentten güneydoğuya gidildiğinde küçük bir dere ve bir göl bulunur. Eğer içine ateş atarsak, alevler aniden yükselir; diğer şeyler içine atılırsa alev alır ve karakterlerini değiştirir.

Buradan geri Vaisali'ye gidip ve güneye doğru Ganj'ı geçerek, Mo-kie-t'o (Magadha) ülkesine ulaşırız.

7. Sekizinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Magadha (Mo-kie-t'o) Ülkesinin Tanıtımının İlk Bölümünü İçermektedir.

Magadha (Mo-kie-t'o) ülkesi yaklaşık 5000 li genişliğindedir. Duvarla çevrili şehirler az sayıda yerleşige sahiptir ancak kasabalar sık nüfuslanmıştır. Toprak zengin ve verimlidir ve tahıl yetiştiriciliği yaygındır. Burada taneleri büyük ve kokulu ve tadı güzel, değişik bir tür pirinç yetişmektedir. Özellikle parlayan rengiyle fark edilebilirdir. Genel olarak “asillerin kullandığı pirinç” olarak adlandırılmaktadır. Yer alçak ve nemli olduğu için, insanların yaşadığı kasabalar yüksek dağlık bölgelere kurulmuştur. Yazın ilk ayından sonra ve sonbaharın ikinci ayından önce, ülkeyi su basmakta ve ulaşım ancak botlarla sağlanabilmektedir. İnsanların yaradılışı basit ve dürüştür. İklim oldukça sıcaktır; öğrenme arayışına oldukça önem vermekte ve Buda'nın dinine son derece saygı duymaktadırlar. Büyük bölümü Büyük Araç öğretene 10.000 rahibe sahip elli tane tapınak bulunmaktadır. Farklı mezheplerin çok sayıda mensupları tarafından doldurulmuş on tane Deva tapınağı bulunmaktadır.

Ganj Nehri'nin güneyinde, genişliği 70 li civarında olan eski bir şehir bulunmaktadır. Uzun zamandır terk edilmiş olmasına karşın temel duvarları hala sağlam durmaktadır. Eskiden, insanların yaşamı ölçülemeyecek derecede uzunken, Kusumapura (K'u-su-mo-pu-lo) olarak adlandırılmaktaydı; böyle adlandırılıyordu çünkü kralın sarayında birçok çiçek bulunmaktaydı. Sonraları insanların yaşı binlerce yıla ulaştığında, ismi Pataliputra (Po-ch'a-li-tsu-ch'ing) olarak değiştirildi.

Başlangıçta burada oldukça yetenekli ve tek bir ilim öğretene bir Brahman vardı. Binlerce kişi talimat almak için kendisine akın ederdi. Bir gün bütün öğrencileri bir gözlem turuna çıktılar; içlerinden biri huzursuz ve acı bir hisse kapıldı. Arkadaşları kendisini işaret edip şöyle dediler, “Senin sorunun ne arkadaşım?” Öğrenci cevap verdi, “Mükemmel gücümle olgunluğumun (güzelliğimin) doruğundayım ve burada yalnız bir gölge gibi yıllardır amaçsızca dolaşmaya devam ediyorum ve aylar geçti, görevlerim (erkeklik vazifelerim) yerine getirilmedi. Bunu düşününce, sözlerim üzücü ve kalbim sarsılmış.”

Bunun üstüne destekleyen arkadaşları şöyle cevap verdi, “O zaman senin iyiliğin için bir gelin ve arkadaşların aramalıyız.” Bunun üstüne damadın anne ve babasını temsil etmesi için iki kişi varsaydılar ve iki kişi de gelinin anne ve babası için ve Patali (Po-ch'a-

li) ağacının altında oturdukları için, bu ağacı damat ağacı olarak adlandırdılar. Sonra mevsim meyvelerini topladılar, temiz suyu doldurdular ve tüm evlilik geleneklerini yerine getirdiler ve bir zaman kararlaştırılmasını istediler. Daha sonra varsayılan gelinin babası üzerlerindeki çiçeklerle birlikte bir sürgünü toplayıp bunu öğrenciye verdi ve şöyle dedi, “Bu senin muhteşem eşin; onu kabul etmekten zarif bir şekilde memnun ol.” Öğrencinin kalbi, eşi kendine aldığı anda sevinçle doldu. Ve şimdi güneş batarken eve dönmeyi planladılar; ancak aşkla dolu genç öğrenci kalmayı tercih etti. Bunun üzerine bir başkası şöyle dedi, “Bunların tamamı bir eğlenceydi; bizimle geri dön; bu ormanda vahşi hayvanlar var; seni öldürmelerinden korkuyoruz.” Ancak öğrenci ağacın etrafında aşağı yukarı yürüyerek kalmayı tercih etti.

Güneş battıktan sonra değişik bir ışık araziye aydınlattı, yumuşak ezgileriyle kaval ve utların sesleri duyuldu ve toprak görkemli bir halıyla kaplandı. Aniden kibar görünüşlü, bastonundan destek alan bir adamın geldiği görüldü ve yanında genç bir kıza yol gösteren yaşlı bir anne de bulunuyordu. Yol boyunca, bayramlık kıyafet giymiş ve müzik çalan bir kabile tarafından eşlik edildiler. Daha sonra yaşlı adam genç kıza işaret etti ve dedi ki, “Bu sizin ilahınızın eşi (kadını).” Sonrasında öğrencinin arkadaşları, öğrencinin vahşi hayvanlar tarafından öldürülüp öldürülmediğini merak edip yola çıkıp ormana gittiklerinde, âlem ve müzikle dolu yedi gün geçmişti. Öğrenciyi tek başına ağacın gölgesinde, üstün bir ziyaretçiyle karşılaşmışçasına otururken buldular. Kendileriyle geri dönmesini istediler ama öğrenci bu teklifi kibarca reddetti.

Bundan sonra öğrenci, akrabalarını görmek ve onlara başından sonuna hikâyesini anlatmak için kendi isteğiyle şehre geldi. Bunu şaşkınlıkla duyan yakınlarıyla ve arkadaşlarıyla ormanın ortasına geri döndü ve orada çiçekli ağacın büyük bir malikâneye dönüştüğünü gördüler; dört bir yanda her çeşit hizmetçe aşağı yukarı aceleyle dolaşıyordu ve yaşlı adam geldi, onları kibarca karşıladı ve müzik seslerinin ortasında kendilerine her çeşit yemeği sundu. Sıradan övgülerden sonra misafirler şehre döndüler ve uzak yakın herkese olanları anlattılar.

O yılın bitiminde, kocası eşine şunu söylerken kadın bir erkek çocuk doğurdu, “Artık dönmek istiyorum ancak senden ayrılmaya (düğün evinden) dayanmam; ancak burada kalırsam rüzgâra ve fırtınaya maruz kalmaktan korkuyorum.”

Karısı bunu duyunca babasına anlatır. Yaşlı adam öğrenciyi göstererek şöyle der, “Rahat ve mutlu yaşıyorken neden geri dönmen gerekiyor? Sana bir ev inşa edeceğim; terk etme düşüncesini bir kenara bırak.” Bunun üzerine hizmetkârlar kendilerini işe verdiler ve bir günden kısa bir sürede ev tamamlandı.

Kusumapura'nın eski başkenti değiştiğinde bu şehir seçildi ve genç çiftin konağının inşa edildiği şartlardan dolayı, ülkenin adı Pataliputra pura (Patali ağacının oğlunun şehri) oldu.

Kralın eski konağının kuzeyinde, onlarca fit yüksekliğinde taş bir sütun bulunmaktadır; burası Asoka (Wu-yau) raja'nın “cehennem”e dönüştürdüğü yerdir. Tathagata'nın Nirvanası'nın yüzüncü yılında, Bimbisara-raja'nın dördüncü kuşak oğlu olan, Asoka (O-shu-kia) isimli bir kral vardı. Başkenti Raja-grha'dan Patali'ye (pura) çevirdi ve eski şehri çevreleyen bir sur inşa etti. O zamandan sonra birçok nesil geçti ve şimdi yalnızca şehrin temel duvarları kaldı. Kalıntılarda bulunan tapınaklar, Deva tapınakları ve stupaların sayısı belki de yüzlercedir. Bütün olarak kalan ise yalnızca iki ya da üç tanedir. Eski konağın kuzeyinde ve Ganj Nehri'nin sınırında, 1000 hanelik küçük bir kasaba bulunmaktadır.

Asoka (Wu-yau) raja tahta ilk çıktığında zalim bir tiranlık uyguladı; yaşayan yaratıklara eziyet etmek amacıyla bir cehennem yarattı. Bu cehennemi yüksek kulelere sahip yüksek duvarlar ile çevirdi. Erimiş metalden yapılmış çok sayıda fırın, keskin tırpanlar ve ölümler diyarındaki gibi her çeşit işkence aleti getirdi. Cehennem lordu olarak atadığı, dinsiz bir adam seçti. En başta imparatorluktaki her suçlu, suçu ne olursa olsun, bu sefalet ve zulüm yerine sevk edildi; sonraları bu yerden geçen herkes yakalandı ve yok edildi. Buraya gelen herkes, kendini savunma şansı olmadan öldürüldü.

Bu sırada tarikata yeni girmiş bir Sramana, banliyöden geçerken cehennemin kapısına geldiğinde yiyecek istedi. Kapıdaki dinsiz koruyucu, zarar vermek için onu yakaladı. Korkuyla dolan Sramana, dua etmek ve günah çıkarmak için zaman istedi. Hemen sonra iplerle bağlı bir adamın hapse girdiğini gördü. Bir dakika adamın içinde ellerini ve ayaklarını kestiler ve vücudunun tüm parçaları birbirine karışıp ezilinceye kadar bedenini harçta ezdiler.

Buna şahit olan Sramana'nın iliği şefkatle sızladı, her çeşit dünyevi şeyin geçici (anitya) olduğu kanısına vardı ve "öğrenme muafiyeti"nin meyvesine ulaştı (Arhatship). Daha sonra cehennemin baltacısı şöyle dedi, "Artık ölmelisin." Artık bir Arhat olan Sramana, doğum ve ölümün gücünden tamamen kurtuldu ve bu şekilde kaynar bir kazana atılsa da o kazan kendisine soğuk bir göl gibi geldi ve oturduğu yerin üzerindeki yüzeyde bir nilüfer çiçeği belirdi. Cehennemin baltacısı dehşete düştü, krala durumu anlatacak bir haberci göndermek için telaşlandı. Haberi alan kral bizzat geldi ve manzarayı açıkça gördü, sesini yükseltip mucizeye şükretti.

Koruyucu kralı göstererek, "Maharaja, sen de ölmelisin" dedi. Kral, "Neden?" dedi. "Cehennemin duvarlarına gelen herkesin öldürülmesine dair önceki emrin yüzünden; emrinde kral gelip ölümden kaçabilir demiyordu."

Kral, "Emir verildi ve değiştirilemez. Ancak kanun yapıldığı zaman sen hariç mi tutuldun? Uzun zamandır insanları yok ediyorsun. Bu duruma bir son vereceğim" dedi. Daha sonra hizmetkârlara emir verdi, baltacıyı yakaladılar ve kaynar kazana attılar. Baltacının ölümünden sonra kral ayrıldı ve duvarları düzleştirdi, hendekleri doldurdu ve bu tür korkunç cezalara bir son verdi.

Dünyadaki hapisanenin (cehennemin) güneyinde ve yakınında bir stupa bulunmaktadır. Temel duvarları suya batmış ve eğik, harap bir durumda. Ancak kupolun parlak cevheri kalmış. Kıvrımlı taştan yapılmış ve kendisini çevreleyen bir tırabzana sahip. Bu 84.000 stupanın ilki (ya da içlerinden biri). Asoka-raja bunu kraliyet bölgesinin (ya da konağının) ortasına, insan gücüyle (yeteneğiyle) dikti. Tathagata'nın kalıntılarının bir ching'inin (ölçütünü) içermektedir. Ruhani göstergeler sürekli olarak kendilerini ortaya çıkarmaktadır ve kutsal bir ışık buraya zaman zaman aydınlatmaktadır.

Kral Asoka cehennemi yok ettikten sonra, uygun araçları kullanarak imkânlar el verdiğince doğru yönde aklını çelen ve dinini değiştirmesini sağlayan, büyük Arhat, Upagupta ile tanıştı. Kral Arhat'ı işaret edip şöyle dedi, "Önceki doğumlarda kazanılmış erdemlerim sayesinde, kraliyet otoritesine sahibim ancak hatalarım sonucunda, Buda ile görüşerek din değiştiremedim. Şimdi en yüksek seviyede, stupalar inşa ederek bedeninin vasi olunmuş kalıntılarını şereflendirmek istiyorum."

Arhat dedi ki, “En büyük arzum, kralın, erdemlerine dayanarak, üç değerli şeyi koruma yeminini yerine getirmede hizmetkârları olarak görünmez güçlerden (ruhlardan) yararlanabilmesidir.” Ve sonra, elverişli durum sayesinde, teklifinin açıklamasına ve Buda’nın tahmininden dolayı, isteğinin temelini inşa etmeye girişti.

Bunu duyan kral çok etkilendi ve ruhları toplantıya davet etti ve onları şunu emretti, “Öğretinin Kralının yol gösterici gücünün ruhani etkisi ve lütufkâr yönetimiyle, bir önceki hayatlardaki iyi eylemlerimin sonucu olarak, diğerlerinin arasından daha üstün olarak çıktım. Şimdi Tathagata’nın vasiyet olunan bedenine dini ibadet yapılması için araçlar hazırlamayı özellikle umuyorum. Siz ruhlar ya da periler, birleştirilmiş güçleriniz ve amaç birliğinizle Buda’nın kutsal emanetleri için, Jambudvipa’nın her yanına, son evin olduğu yere kadar (yani şehrin sınırına kadar) stupalar yapabilir misiniz? Benim fikrim (ya da amacım) olan bunu tamamlamanın erdemi sizin fikriniz olmalı. Bu muhteşem dini olaydan elde edilecek avantajı tek bir kişiye bağlamak istemem; bu yüzden her biriniz bir bina inşa edin ve sonra gelip diğer talimatlarımı alın.”

Bu emirleri alan periler, buldukları çeşitli bölgelerde değerli çalışmalarına başladılar ve görevi tamamlayınca sonraki emirleri sormak için geldiler. Asoka-raja (Wu-yau-wang) sekiz ülkenin stupalarını inşa edildikleri yerde açtı, kutsal emanetleri böldü ve bunları perilere verdi ve Arhat’ı işaret edip şöyle dedi, “İsteğim tüm kalıntıların tamamen aynı anda her yere yerleştirilmesi: buna hevesli istekli olsam da, zihnim bunu tamamlamak için bir plan yapma yetisine henüz sahip olamaması.”

Arhat kralı işaret ederek şöyle dedi, “Perilere her birinin kararlaştırılan yerlerine gitmelerini emret ve güneşi göz önüne almalarını söyle. Güneş gizlenmeye başladığında ve bir el onu tutuyormuşçasına şekil aldığı anda zamanı geldi demektir: kutsal emanetleri stupalara göm.” Bu emirleri alan kral buna yönelik olarak perilere kararlaştırdıkları günü beklemeleri için emir verdi.

Bu esnada kral; Asoka, güneşin yuvarlak yüzeyini izlerken işareti bekledi; sonra gece (ya da gün) Arhat, ruhani gücüyle elini uzattı ve güneşi gizledi. Stupaların bütünleme için inşa edildikleri yerlerde olayı gözlemleyen hepsi (tüm periler) aynı anda değerli yükümlülüklerini gerçekleştirdiler.

stupanın yanında ve yakınında, bir viharada, üzerinde Tathagata'nın yürüdüğü büyük bir taş bulunmaktadır. Üzerinde hala, on sekiz inç uzunluğunda ve altı inç genişliğinde iki ayağının da izi vardır; hem sağ hem de sol ayak izi yuvarlak işarete sahiptir ve on ayak parmağı da ışıktadır (sabah güneşinde) parıldayan çiçek figürleriyle (ya da çiçek sarmallarıyla) ve balık şekilleriyle kaplıdır. Eski zamanlarda Tathagata, Nirvana'ya ulaşmak üzereyken, kuzeye Kusinagara'ya doğru gidiyordu; güneye dönüp Magadha'ya baktığında bu taşın üzerinde durdu ve Ananda'ya şöyle dedi, “Şimdi son kez, Nirvana'ya ulaşmak üzereyken ve Magadha'ya bakarken bu ayak izini terk ediyorum. Bundan yüzyıllar sonra burada kral Asoka olacak; başkentini burası yapacak ve meydanını kuracak; üç dini hazineyi koruyacak ve perilere emir verecek.”

When Asoka (Wu-yau) tahta çıktığında başkenti değiştirdi ve kendi kasabasını kurdu; izin bulunduğu taşın etrafını çevirdi ve kraliyet bölgesinin yakınında olduğu için kişisel ibadetini burada yaptı. Sonraları komşu krallar bunu kendi ülkelerine götürmek istediler; ancak taş büyük olmamasına karşın taşıyamadılar.

Daha sonra Sasanka-raja, alaşağı edilirken ve Buda'nın öğretilerini yok ederken, kutsal işaretleri yok etmek amacıyla ansızın taşın olduğu yere geldi. Parçalara ayırdığı taş tekrar birleşti ve figürler eski halini aldı; sonra taşı Ganj Nehri'ne attı ama eski yerine geri döndü.

Bu taşın yanında, önceki dört Buda'nın yürüyüp oturdukları yeri işaret eden ve kalıntıları hala duran bir stupa bulunmaktadır.

Buda'nın kalıntılarını içeren Viharanın yanında ve yakınında, yaklaşık otuz fit yüksekliğinde, üzerinde bozulmuş bir kitabenin bulunduğu büyük taş bir sütun vardır. Bu onun temel parçasıdır, yani “Asoka-raja belirli dini bir ilkeyle, Buda, Darma ve topluluk üzerindeki dini bir teklifle, Jambudvipa'yı üç kere bağışladı ve üç kere mücevherleri ve hazineleri ile onu kurtardı; bu da bunların kaydı.” Bu tür şeyler de kaydın anmalıdır.

Bu eski konağın kuzeyinde büyük taş bir ev bulunmaktadır. Dışarıdan büyük bir dağ gibi görünmektedir ve içerisi onlarca fit genişliğindedir. Burası Asoka-raja'nın perilere, bir münzevi olmuş kardeşi için inşa etmelerini söylediği evdir. Yaşamının başlarında Asoka'nın, soylu bir kabileden doğmuş olan, Mahendra (Mo-hi-in-to-lo) isimli üvey kardeşi (annesinin oğlu) vardı. Kıyafet açısından kralın tarzını benimsemişti; abartılı, tutumsuz ve acımasızdı. İnsanlar kızgındı ve bakanlar ve kralın yaşlı çalışanları, krala gittiler ve şu

durumdan şikâyet ettiler, “Şerefli kardeşiniz, kendisi diğerlerine kıyasla daha üstünmüşçesine bir saygınlık varsayıyor. Eğer hükümet tarafsızsa, ülke memnundur; eğer insanlar hemfikirse, yönetici barış içindedir: bunlar bize atalarımızdan kalmış ilkelerdir. Ülkemizin kanunlarını korumanızı ve bunları değiştirecek olanlara adalet götürmenizi istiyoruz.” Daha sonra Asoka-raja ağlarken kardeşini işaret etti ve şöyle dedi, “Ben insanları koruma ve sevgiyle davranma göreviyle hükümeti devraldım; bu durumda sen, kardeşim, nasıl olur da benim sevgi ve iyiliğimi unutursun? Hükümdarlığımın bu erken döneminde kanunları yok saymak imkânsız. Eğer seni cezalandırırsam atalarımın öfkesinden korkuyorum; diğer taraftan seni affedersem, insanların düşüncesinden korkuyorum.”

Mahendra başını eğerek cevap verdi, “Davranışımı savunmadım ve ülkenin kanunlarını çiğnedim; hayatımın yalnızca yedi gün uzatılmasını istiyorum.”

Bunun üzerine kral kardeşini karanlık bir zindana yerleştirdi ve başına katı bir nöbetçi dikti. Kendisine her çeşit nefis et ve gerekli her makaleyi temin etti. İlk günün sonunda nöbetçi kendisine bağırdı, “Bir gün gitti; yalnızca altı gün kaldı.” Hatalarından oldukça pişman olduğunda ve bedenini ve kalbini etkilediğinde (disipline ettiğinde), kutsallık meyvesini elde ettiğinde (Arhat olduğunda) altı günlük süre doluyordu; havaya doğru mucizevî güçlerini (ruhani kalıntıları) sergiledi. Daha sonra kendisini dünyanın kirliliğinden ayırdı, uzaklaştı ve dağları ve vadileri işgal etti (bir münzevi olarak).

Asoka-raja, onu şu şekilde tanımladı, “İlk başta, ülkenin kanunlarını yürürlüğe koymak için seni cezalandırmak istemiştik ancak bu kutsallığa ulaşacağını aklımdan geçirmemiştik. Diğer taraftan bu dünyadan ayrılma durumuna ulaşmış olarak ülkene dönebilirsin.”

Kardeşi cevap verdi, “Eskiden dünyevi arzuların ağında tuzağa düşmüştüm ve zihnim seslerle (müzik) ve güzellikle işgal edilmişti; ancak şimdi tüm bunlardan kurtuldum (tehlikeli şehirden) ve zihnim dağlar ve vadilerden (buraların tenhaliğinden) zevk almakta. Dünyadan (insanların topluluğundan) isteğimle vazgeçiyorum ve burada yalnızlığımla kalıyorum.”

Kral cevap verdi, “Kalbini sükûnetle boyunduruk altına almak istiyorsan, dağın uçralarında yaşamana gerek yok. İsteklerini karşılaman için sana bir mesken inşa edeceğim.”

Bunun üzerine perileri huzuruna çağırdı ve şöyle dedi, “Yarın görkemli bir davet vereceğim. Topluluğa beraber gelmeniz için sizi davet ediyorum ancak her biriniz kendiniz için büyük bir taş getirmelisiniz.” Periler davetleri aldı, buluşma saatinde toplantıya geldiler. Kral kendilerini işaret ederek şöyle dedi, “Şimdi yerde birikmiş olan taşları biriktirebilir ve kendiniz hiç emek harcamadan bunları benim için boş bir eve dönüştürebilirsiniz.” Emri alan periler, gün batmadan görevi tamamladılar. Asoka-raja daha sonra kendisi giderek kardeşini bu dağ hücrelerinde ikametini sürdürmesi için davet etti.

Bu eski konağın kuzeyinde ve “cehennem” güneyinde, içerisinde bir oyukla büyük bir taş bulunmaktadır. Asoka-raja perileri çalışanları olarak, bu oyuğu rahiplere, kendilerini yemeğe davet ettikleri zaman verdikleri yemek için kullanılan bir yer yapmakla görevlendirdi.

Eski konağın güneybatısında küçük bir dağ bulunmaktadır. Kayalıklarında ve çevreleyen vadilerde, perilerin müdahalesiyle Asoka-raja tarafından Upagupta ve diğer Arhatlar için yapılmış taştan yapıma onlarca mesken bulunmaktadır.

Buranın yanında, kalıntıları bir yığın taş topluluğu olan eski bir kule bulunmaktadır. Burada ayrıca, hafif dalgaları ayna gibi temiz yüzeyinde hareket eden bir gölcük bulunmaktadır. Uzaktaki ve yakındaki insanlar bu gölcüğü kutsal su olarak adlandırmaktadırlar. Buranın suyundan içen ya da içinde yıkanan birinin günahlarının kirliliği yıkanır ve yok olur.

Dağın güneybatısında beş tane stupa yığını bulunmaktadır. Temelleri yüksek ancak yıkıktır; geriye kalan şey ise güzel bir yükseltidir. Belirli bir mesafeden küçük tepeler gibi görünmektedirler. Her birinin ön tarafı onlarca adımdır. Daha sonraki zamanlarda insanlar bunların tepelerine küçük stupalar inşa etmeye çalıştılar. Hindistan devletinin kayıtlarında, “Eski zamanlarda, Asoka-raja 84.000 adet stupa inşa ettiğinde, hala beş tane kutsal emanet kanunu bulunmaktaydı. Bu yüzden Tathagata'nın beş kat ruhani bedenini işaret etmek amacıyla, eşsiz büyüklükte, ruhani işaretleriyle (mucizevî göstergeleriyle) dikkat çeken beş

tane daha stupa dikti. Az inançlı bazı müritler beraber konuşup şunu tartışılar, Eski zamanda, Nanda-raja bu beş stupayı, zenginliğinin hazine yerleri olarak (yedi değerli zenginlik) inşa etti. Bu rivayetin sonucu olarak, gelecekte riyakâr bir kral, açgözlülüğüyle heyecanlanarak, birliklerini harekete geçirdi ve taraftarlarıyla birlikte (stupaları) kazmaya geldi. Stupalardan gök gürültüsü gibi muhteşem bir ses gelirken, yer sallandı, dağlar büküldü (devrildi) ve bulutlar güneşi karanlığa gömdü. Askerler liderleriyle birlikte geriye düştüler ve filler ve atlar kaçıştılar. Bu şekilde kral yenildi, hazinelere daha fazla göz koymayı bıraktı. Dahası şu söylenmektedir (yani Hindistan devleti kayıtlarında), “Rahiplerin dedikodusuna ilişkin biraz şüphe olduğu ifade edildi ancak eski geleneğe göre doğru olacağına inanıyoruz.””

Bu eski şehrin güneydoğusunda, Asoka-raja tarafından, ilk olarak Buda'nın dininin mensubu haline geldiğinde inşa edilmiş olan, K'iu-cha-'o-lan-mo (Kukkutarama) isimli tapınak bulunmaktadır. Bir çeşit ilk meyve (erdemın köklerini ekmeye hazırlığın ilk meyvesi) ve görkemli yapı (yüksek bina) modelidir. Burada bin tane rahibi bir araya getirdi; karar vericilerin iki topluluğu ve azizler, dört gerekli şey konusundaki önerilerini yaptılar ve kullanılacak makaleleri karşılıksız olarak temin ettiler. Bu bina uzun süredir yıkık dökük haldedir ancak temel duvarları hala sağlam durumdadır.

Tapınağın yanında, Hindistan'da ilaç olarak kullanılan bir meyvenin adı olan O-mo-lo-kia (Amalaka) isimli büyük bir stupa bulunmaktadır. Hastalığa yakalanana ve uzun süre mücadele eden Kral Asoka iyileşemeyeceğini hissetti ve bu yüzden tüm sahip olduklarını (mücevherleri ve değerli eşyaları), dini erdemini tamamlamak için vermeyi istedi. Hükümetin başındaki bakan bu isteği gerçekleştirme konusunda isteksizdi. Bundan bir süre sonra, bir Amalaka meyvesi yerken, meyvenin yarısını şakacı bir şekilde bir teklif için (kralın eline) koydu. Elinde meyveyi tutan kral iç çekerek bakanına, “Jambudvipa'nın lordu kim?” dedi.

Bakan, “Yalnızca siz majesteleri” dedi.

Kral, “Hayır! Ben artık Lord değilim; çünkü yalnızca bu yarım meyveye sahibim! Yazık! Dünyanın zenginliği ve gururunu elinde tutmak, rüzgârda bir lambanın ışığını muhafaza etmek gibi zordur! Benim geniş çaptaki arzularım, ismim ve şanımdan benden koptu

ve vahşi ve güçlü bir bakanın ellerindeyim. İmparatorluk artık benim değil; yalnızca bu yarım meyve kaldı!” dedi.

Sonra bir görevlinin gelmesini emretti ve kendisine şunu söyledi, “Bu yarım meyveyi al ve manastır bahçesindeki rahiplere ver ve saygıdeğer olanlara şunu söyle, ‘Eskiden Jambudvipa’nın lordu ancak şimdi yalnızca bu yarım amala meyvesinin patronu olan kişi, rahiplerin (asıl rahiplerin) önünde diz çöküyor. (Tanrı’nın hesabına) size dua ediyorum, bu son isteği kabul edin. Tüm sahip olduklarım gitti ve kayboldu, sahip olduğum tek şey olarak bu yarım meyve kaldı. İsteğimin kifayetsizliğine acıyın ve bunun dini erdemin tohumlarını arttırabileceğini kabul edin.”

Sthavira rahiplerin ortasında şu cevabı verdi, “Asoka-raja eski başarılarından doğmayı umut edebilir. Hastalık onu zapt etmiş olsa da, aç gözlü bakanları gücünü zapt etti ve kendilerinin olmayan varlığı topladı. Ancak bu yarım meyve sunumu, kralı hayatı boyunca koruyacak.” Hastalığından kurtulan kral, rahiplere daha çok hediye verdi. Dahası manastır işlerini yöneten kişiye (Tin-see-Karmmadana), meyvenin tohumlarını amaca uygun şekilde bir sıvı tankında saklamasını emretti ve uzatılmış yaşamının minnetinin bir işareti olarak bu stupayı dikti.

Amalaka stupanın kuzey batısında eski bir tapınağın ortasında bir stupa bulunmaktadır; “Ghanta’nın (Kin-t’i) sesini kuran” olarak adlandırılmaktadır.” İlk başta bu şehirde yaklaşık 100 tapınak bulunmaktaydı; rahipler ağırbaşlı ve bilgiliydi ve son derece ahlaklıydılar. Kâfirler arasındaki bilginler sessiz ve aptallardı. Ancak daha sonra, bu rahip nesli öldüğünde, halefleri ölenlere eşit değillerdi. Sonra kâfirlerin öğreticileri, kâfirlere üstünlük amacıyla en derin çalışmayı sağladılar. Bunun üzerine sayıları 1000 ila 10.000 olan taraftarlarını, rahiplerin çevresinde bir araya gelmek için davet ettiler ve sonra yüksek bir sesle şunları söylediler, “Sesli bir şekilde Ghanta’nın yolunu tutun ve tüm bilginleri davet edin; bırakın aptal olanlar da dursun ve şüphe etsin; eğer yanlızsak bırakın bizi alaşağı etsinler” (ya da kendi hatalarını alaşağı etsinler).

Daha sonra kralı işaret ettiler ve zayıf ile güçlü arasında karar vermesini istediler. Ve şimdi kâfirlerin başları oldukça yetenekli ve bilgiliyken; rahipler sayılarının çokluğuna karşın sözlü tartışmada zayıf pozisyonlardalar.

Kâfirler, “Zafer kazandık; bundan böyle hiçbir tapınak, topluluğu bir araya getirmek için Ghanta sesi çıkaramayacak.” Kral tartışmanın bu sonucunu onayladı ve bu konuda uzlaşmaya vararak rahipleri cezaya çarptırdı. Rahipler kendi açılardan utanç ve hayal kırıklığıyla geri çekildiler. On iki yıl boyunca Ghanta ses çıkarmadı.

Bu sırada âlimliğiyle meşhur bir genç olan (Na-kia-'o-la-chu-na) Nagarjuna Bodhisattva Güney Hindistan’da yaşıyordu. Büyüdüğünde ulvi bir görev üstlendi. Evinden ve zevklerinden vazgeçerek, kendini bilginin en derin ve muhteşem ilkesini bulmaya adanmış ve ilk dünyaya (birinci dereceye) ulaştı. (Ti-po) Deva isimli, erdemi ve ruhani enerjisiyle tanınmış muhteşem bir öğrencisi vardı. Bu adam kendisini olaya uyandırarak şöyle dedi, “Vaisali’de öğrenme taraftarları (Budist bilginler) kâfirler tarafından tartışmada alt edildiler ve şuan on iki yıldır, gündür ve aydır Ghanta’nın sesini duymadılar. Ben sapkınlık dağıtı devirmeyi umacak ve gerçek dinin meşalesini yakacak kadar cesurum.”

Nagarjuna şöyle cevap verdi, “Vaisali’deki kâfirler tuhaf bir biçimde bilgililer; sen onlarla eşleşmiyordun. Ben kendim gideceğim.”

Deva, “Birkaç çürük başı ezmek için neden bir dağı devirmemiz gerekiyor? Almış olduğum talimatlarla tüm kâfirleri susturabileceğimi düşünecek kadar cesurum. Ancak bırakın ustam kâfirlerin tarafını farz etsin ve size iddianın noktalarına uygun şekilde tersini ispatlayayım ve sorunun karar verildiği şekilde amacımın gitmesine ya da gitmemesine karar verin.” dedi.

Daha sonra Nagarjuna kâfirlerin tarafına geçti ve Deva kendisini, onun tezlerini çürütmeye verdi. Yedi gün sonra Nagarjuna üstünlüğünü kaybetti (yenildi) ve iç çekerek dedi ki, “Yanlış konumlar kolay kaybediliyor; hatalı doktrinler zorlukla savunuluyor. Sen kendin gidebilirsin; bu adamları alaşağı edeceksin.”

Deva Bodhisattva’nın eski şanı Vaisalili kâfirler tarafından bilinmekteydi, gecikmeden bir topluluk çağırdılar ve krala gidip şöyle dediler, “Maharaja! Daha önce bizimle meşgul olmaya tenezzül ettin ve Sramanaları, Ghanta’nın sesini yasakladın. Eski kanuna alternatif getirmek için bir araya toplanabilirler diye şehre yabancı bir Sramana’nın girmesine izin vermemen için sana dua ediyoruz.” Kral isteklerine razı oldu ve bu isteği yerine getirmeleri (yakından izlemeleri) için hizmetkârlarına katı emirler verdi.

Şehre gelen Deva içeriye giremedi; talimatı anlayınca kıyafetlerini değiştirmek için düzenlemeler yaptı ve kashaya kıyafetlerini bir çalı (funda) yığınının arasına sakladı; daha sonra kıyafetlerini katlayarak çalı yığınını arkasına aldı ve şehre girdi. Şehrin ortasına gelerek çalı yığınını attı, kıyafetlerini giydi ve orada durmayı amaçlayarak bu tapınağa geldi. Orada çok az insanı tanıdığı için kalacak yeri yoktu ve bu yüzden geceyi Ghanta Tower'da geçirdi ve sabahın erken saatlerinde Ghanta'yı tüm gücüyle vurdu.

Bunu duyan insanlar konuyu araştırdıktan sonra, dün geceki yabancıнын seyahat eden bir Bhikshu olduğunu buldular. Tüm tapınaklar hemen Ghanta'nın seslerini tekrarladılar.

Gürültüyü duyan ve bunu yakından araştıran kral, tam olarak kaynağını belirleyemedi; tapınağa gelerek Deva'yı, uzun zaman sonra, anlaşmayla görevlendirdiler. Deva cevap olarak şöyle dedi, "Ghanta topluluğu bir araya getirmekle görevli; bu amaçla kullanılmazsa ne işe yarar?"

Kralın adamları cevap verdi, "Eski günlerde rahiplerin toplantıları tartışmayla son eriyordu, Ghanta'nın daha fazla duyulmaması gerektiğine karar verildi ve o zamandan bu yana on iki sene geçti."

Deva şöyle dedi, "Öyle mi? Ancak ben yasanın davulunu yeniden duyurmayı göze alıyorum."

Ulak krala şöyle dedi: "Burada (rahiplerin) önceki utançlarını yok etmeyi dileyen garip bir Sramana var."

Daha sonra kral öğrenme adamlarını (Budistler) topladı ve kararla "Her kim ki mağlup olur, o kişi bayağılığının kanıtı olarak ölecektir." dedi.

Daha sonra kâfirler bayrakları ve davullarıyla bir araya gelerek fikirlerini tartışmaya başladılar; her biri tartışmanın esas noktasını en iyi şekilde gösterdi. Daha sonra vaaz tahtına çıkan Deva Bodhisattva daha önceki tartışmalarına katılmış, her bir noktayı takip etmiş ve hepsini tek tek reddetmişti. Bir saatten az bir zamanda tarikatçıları çürütmüştü. Memnun kalan kral ve bakanları bu saygıdeğer anıtı aşırı erdemi (saygı) şerefine kaldırdılar.

Ghanta'nın duyulduğu stupanın kuzeyinde eski bir kurum vardır. Bura şeytanlardan etkilenen Brahma'nın yaşadığı yerd. Başlarda bu şehirde insanların yuvalarından çok uzakta تنها ve çöl bölgesinde kendisi için bir kulübe inşa etmiş ve dini erdem arayarak şeytanlara sunmuştu. Bu tarz ruhsal bağlantıların yardımıyla yüksek sesle konuşup hevesle tartışırdı. Anlamli tartışmalarının raporu (eko) tüm dünya boyunca duyulurdu. Eğer biri zor bir soru sormak için gelirse onu perdeyi indirdikten sonra cevaplardı. Yaşlı öğrenme ve çok yetenekli erkekler onun üstünlüğünü elde edemezlerdi. Memur ve insanlar onun üstünlüğü altında sessizleşir ve ona bir azizmiş gibi bakarlardı. Asvaghosha Bodhisattva (O-shi-po-kiu-sha-pu-sa) da o dönemde yaşardı. Zekâsı tüm konuları benimserdi. Kariyerinde ise Üç Araç'ın (Küçük, Büyük ve Orta Araç) tartışmalarını incelemiştir. Daima (Brahman hakkında) konuşurdu bu yüzden “Bu Brahman bir usta olmadan öğrenilir; atalarını araştırmadan yeteneklidir, kasvetli çölde ayrı yaşıyor ve büyük bir ismi haksız yere benimsiyor. Bunların hepsi kötü ruhların ve doğaüstü güçlerin ortaklığıyla yapılıyor. Bu yüzden, ey insanlar, şeytandan gelen hitabet sanatı yeteneği yüzünden bizler cevap veremiyor ve onun şanını yüceltiyor ve ona yenilmez diyoruz. Onun yerine gidip bunların hepsinin ne anlama geldiğini anlayacak ve açığa çıkaracağım.”

Hemen yanına giderek ona yöneldi: “Meşhur yeteneklerinize karşı büyük saygı duyuyor, kendi fikirlerimi size ifade etme cesaretinde bulunurken perdenizi kaldırmanız için dua ediyorum.” dedi. Fakat gururlu bir ilgisizlik havası takınan Brahma cevaplamak için perdesini indirdi ve sonuna düşmanı ile yüzleşmeyecekti.

Asvaghosha kalbinde şeytani ruhların varlığını hissediyordu ve bu hisleri başkaldırıyordu. Ve o tartışmayı bitirdi fakat bırakırken şöyle söyledi: “Onu çözdüm ve o devrilecek.” Doğrudan krala giderek “Bir konu teklif edip onu bu yatan doktorla tartışmamız için izin vermesi için tenezzülle dua et.” dedi.

Ricayı duyan kral “Adamını tanıyor musun? Üç vidya'da ve altı doğaüstü yetenekte iyi öğrenilmediği sürece onunla kim tartışabilir?” dedi. İzin vererek, tartışma sırasında orada olabilmek ve kazanana karar vermek için bizzat kendisi arabasını istemiştir.

Asvaghosha üç Pitaka'nın önemsiz kelimelerini tartıştı ve beş Vidya'nın büyük prensiplerinden üstü kapalı bir şekilde bahsetti ve tartışmasının uzunluğunu ve genişliğini

yüksek ve çeşitli tartışmaya ayırdı. Asvaghosha tartışmayı izleyen Brahman'a "konunun ipini kaçırdın. Benim noktalarımı sırayla izlemelisin" dedi.

Sonra Brahma sustu ve ağzını kapattı.

Hata bulan Asvaghosha "Neden sorunu çözmüyorsun? Sana kelimeleri vermeleri için ruhları mümkün olduğunca çabuk yardıma çağır." dedi ve nasıl baktığını görmek için perdeyi kaldırdı.

Dehşete düşen Brahman "Dur! Dur!" diye bağırdı.

Çekilen Asvaghosha "Bu doktor kendi yüksek şöhretini kaybetti. Atasözü 'boş şöhret uzun sürmez' der." dedi."

Kral cevapladı: "Bir ustanın üstün kabiliyeti olmadan kim vahilin hatalarını fark edebilir? İnsanları tanıyan kişinin zekâsı kendi atasını onurlandırır ve varisleri arasındaki üstünlük ihtimalini engeller. Ülkenin böyle birinin her zaman onurlandırılıp hatırlanması gerektiğini söyleyen daimi bir yasayı vardır."

Şehrin güneybatısından çıkıp yaklaşık 200 li gidildiğinde zaman zaman kutsal ışık yansıtan ve pek çok mucize gösteren bir stupanın kenarında eski ve harap bir tapınak görülür. Bu yer uzaktan ve yakından ibadette dua koyan kalabalıklar tarafından sık sık ziyaret edilir. Dört eski Buda'nın oturduğu ve yürüdüğü yerlerde izler vardır.

Eski tapınağın 100 li güneybatısında Tiladaka (Ti-lo-shi-kia) tapınağı vardır. Bu yapının dört koridoru, üç sahne taraçası, yüksek kuleleri vardır ve içeriye doğru (derince) açılan çift kapılarla aralıklarla bağlıdır. Bimbisara-raja'nın (Pin-pi-sha-lo) son oğlu tarafından yaptırılmıştır. Büyük yeteneğinin çoğunu yapmış ve erdemini yüceltmıştır. Farklı şehirlerden insanlar ve uzak ülkelerden âlimler kalabalıklar oluşturur, oraya ulaşır ve bu tapınakta kalırlar. Burada Büyük Aracı çalışan 1000 rahip vardır. Orta geçidi gördüğümüz yolda üstüne birbirine bağlı metal halkalar zincirinin havaya asılan çanlarla yerleştirildiği aşağıda ise en aşağıdan en yukarıya kadar kat kat yapılandırılmış olan üç vihara bulunur. Bunlar korkuluklar çevrelenmiştir. Kapılar, pencereler, sütunlar, direkler ve merdivenler kabartmada yaldızlı bakırla oyulmuş, aralıklar ise oldukça iyi dekore edilmiştir. Orta vihara yaklaşık 30 fit yükseklikte Buda'nın dikilmiş bir heykelini içerir.

Solda Tara (To-lo) Bodhisattva heykeli, sağda ise bir Avalokitesvara (Kwan-tsz'-tsai) Bodhisattva heykeli bulunur. Bu heykellerin her biri metalik taştan yapılmıştır. Ruhsal olarak birleştirilmiş görünümleri gizemli bir huşu yayar ve etkileri uzaktan hissedilir (veya uzağa yayılır). Her bir viharada doğaüstü parlaklık yayan ve zaman zaman mucizevi belirtiler gösteren kalıntılar hattı vardır.

Teladaka tapınağın güney batısına doğru, 90 li kadar mesafede, dalların sardığı, mavi bulutlu koyu mermer taşından ulu bir dağa geliriz. Burada ilahi rishiler barınır, çeşitli vahşi hayvan ve böceğin avı olacak canlılar orman içinde dolanırken, zehirli yılanlar ve vahşi ejderler yuvalarında yaşar. Zirvede geniş ve dikkat çekici bir kaya vardır, bunun üstüne neredeyse üç metre yüksekliğinde bir stupa inşa edilmiştir. Burası Buddha'nın coşkun meditasyonuna girdiği yerdir. Eskiden, Tathagata (doğmak üzere) bir ruh olarak indiğinde, bu kayanın üzerinde dinlenmişti ve Samadhi'nin tanımlamasıyla “mükemmel bir şekilde yok olmuş” olarak buraya girmişti ve geceyi geçirmişti. Daha sonra Devalar ve ruhani azizler Tathagata'ya adaklarını sundular ve davullar çalıp, cennet müziği yaptılar ve harika çilekler yağdırdılar ona. Tathagata coşkunluğundan sıyrıldığında, Devalar, hepsi ona hürmetlerini sundular ve altın, gümüş ve değerli taşlardan oluşan bir stupa inşa ettiler. Şimdi, o zamandan bu yana o kadar çok zaman geçmiştir ki, o değerli taşlar düz taş dönüşmüşlerdir. Çağlardan beri kimse bu noktayı ziyarete gelmemiştir, ancak bir mesafeden, dağa bakıldığında, kişi çeşitli türdeki vahşi hayvanların ve yılanların onun çevresinde dolandığını görebilir. Devalar ve rishiler ve ruhani azizler onlara tek vücut olarak, şükür ve ibadet halinde eşlik ederler

Dağın doğu zirvesinde de bir stupa bulunur. Çok önceden burada bir süreliğine Magadha ülkesini seyrederken Tathagata durmuştur.

Dağın kuzey batısında, 30 li kadar bir uzaklıkta, dağın bir yamacında, sarp kayalıklarla çevrili, azametli duvarlarıyla kuleleri kayaların arasında dikilen bir tapınak vardır. Buradaki rahipler elli civarındadır ve yüce Araç üstüne çalışırlar. Gunamati (Kiu-na-mo-ti) Bodhisattva'nın kâfiri yendiği yer tam da burasıdır. Eski zamanlarda, bu dağda, Madhava (Mo-ta-po) adında bir kâfir yaşardı, ilk başta Sankhya (Seng-kie) sisteminin yasalarını takip eden bu adam, bilgeliğin kazanımını da uygulamıştı. En dibine kadar, hatalı ve orthodox kitaplarda da bulunan “olağan üstü boşluk” öğretisine kadar çalışmıştı. Ünü büyüktü ve eski öğretmenlerini aşmış, o zaman kadar yaşamış olanları da geçmişti.

Kral onu gerektiği onurlandırdı ve onu “ülkenin hazinesi” olarak isimlendirdi. Vezirler ve insanlar onu hayranlıkla izledi ve onun hakkında “ev’in öğretmeni” diye bahsettiler. Eğitilmiş insanlar da onu en seçkin selefleriyle karşılaştırdılar, büyük bir adamdı, çok başarılıydı. Geçim kaynağı olarak bölgedeki iki şehre sahipti ve çevresindeki binalar da bina ayrıcalığı olarak ona ücret ödüyorlardı.

Aynı dönemde, Güney Hindistan’da, gençliğinde büyük yetenekler göstermiş ve akıllılığıyla ünlenmiş olan Gunamati Bodhisattva yaşıyordu. Çok yakın çalışmalar sonucunda üç Pitaka’nın anlamını çözmüş ve dört gerçeği araştırmıştı. Madhava’nın en gizemli ve zekice sorular hakkında konuştuğunu duyunca, onun kibrini, onu (tartışmada) yenerek kırmak istedi. Müritlerinden birisine şöyle yazılmış olan bir mektubu (rakibine) göndermesini emretti : “Madhava’nın rahat bilgeliğini bütün saygıyla beraber duydum. Şimdi, hiçbir yorgunluk düşüncesine girmeden, eski çalışmalarınızı ortaya çıkarmalısınız, çünkü üç yıl içerisinde sizin büyük ününüzü yıkmak niyetindeyim.”

Ve ikinci ve üçüncü yılda da aynı havadisi bir elçiyle gönderdi. Daha sonra bir gün onunla görüşmeye gitmeden önce şöyle söyleyen bir mektup yazdı: “Size verilen süre artık sona erdi, artık çalışmalarının da bittiği anlamına geliyor bu. Şimdi oraya, (araştırmaya) geliyorum, bu gerçeği bilmelisin”

Madhava şimdi panik içindeydi ve kendi müritleriyle, şehirlerinde yaşayanlar emirler yağdırdı. “Bu zamandan sonra Sramana kâfirlerine hiçbir misafirperverlik yapılmayacaktır, bu da böyle bilinsin ve herkes de buna uysun!”

O sıralarda Gunamati Bodhisattva, elinde sopasıyla Madhava’nın şehrine vardı. Şehri koruyan insanlar, emre uyarak ona hiçbir misafirperverlik göstermediler. Hatta Brahmalar, onunla alay ederek şöyle söylediler : “Şu üstündeki tek parça elbise ve kazınmış kafanla ne diye inlersin? Git buralardan! Burası senin kalabileceğin bir yer değil.”

Kâfiri yenmeyi isteyen Gunamati Bodhisattva, o gecede şehirde kalmaya çalıştı ve kibar sözlerle şöyle söyledi, “Siz, dünyevi işlerin peşinden giderken, temiz bir hayatı takip edenler. Ben de yüksek gerçekliği çalışırım, ben de temiz bir hayat biçimini takip ederim. Hayatımız benzer birbirine, neden dışlarsınız beni?”

Ancak Brahmanlar onun konuşmadılar ve onu sadece kovdular. Şehri terk ettikten sonra vahşi hayvanların gelip geçenleri yok etmeye hazır dolandığı büyük bir ormana gitti. O sırada, hayvandan ve dikenli boynuzlarından korkan inançlı bir yoldaş da elinde sopasıyla ona doğru hızla geldi. Tanıştıktan sonra Bodhisattva'ya dedi ki, "Güney Hindistan'da Gunamati adında çok tanınmış bir Bodhisattva vardır, bu şehrin efendisi onun ve ününün korkusundan, bütün şehre Sramanalara kalacak yer verilmesini yasakladı ve bu yüzden onun başına bir şey geleceğinden korkuyorum, o yüzden onun yolculuğuna onun yanında olmak ve onun güvenliğini sağlamak istiyorum (ki o da bir başkasının korkusundan uzak olabilsin)."

Gunamati ona şöyle karşılık verdi: "Çok kibar inanan, Gunamati benim." Bunu duyan mürit en büyük hürmetle Gunamati'ye cevap verdi: "Eğer söylediğin doğruysa acele etmelisiniz (bundan sonra)." Derin ormanı terk ederek, bir süre açık ovada durdular ve inançlı Mümin, elindeki meşaleyi takip ederek ve okunu taşıyarak, sağda ve solda onu korudu. Gecenin (ilk) ayrımı geçtiğinde, Gunamati'ye seslendi ve dedi ki, "Şimdi gitsek daha iyi olacak, birçok adam, senin buraya geleceğini bildiği için beraber seni öldürmeyi planlamışlardır."

Gunamati minnettarlığını da göstererek "Sana uymamayı cüret bile edemem." dedi. Bunun üstüne, onu takip ederek, kral'ın sarayına geldiler ve kapı bekçisine uzaklardan bir Sramana'nın geldiğini ve kral'ın bir görüşmeyi ona lütuf etmesi için dua ettiğini söylediler.

Kral haberi aldıktan sonra, duygulanıp, dedi ki, "Bu adam mantıktan yoksun." sonra da askerinin Madhava neredeyse oraya gitmesini ve ona kraliyet emrini ulaştırmasını emretti: Sizinle konuşmak için buraya gelen yabancı bir Sramana var. Tartışma salonunun hazırlanmasını ve temizlenmesini emrettim, yakında ve uzakta olan vatandaşlara haber verildi, genel ayarlamalar senin gelişini bekliyor. Derhal gelmeni lütuf eylemeni emrediyorum.

Madhava kral'ın elçisine sordu, "Bu Güney Hindistan'dan Doktor Gunamati değil mi?" "Evet" dedi o da. "Kesinlikle o."

Bunu duymasının ardından Madhava, kalbi büyük üzüntüler içinde olsa da, bu zorluğu atlatmayacağından, kral'ın, vaizlerin ve insanların bu büyük karmaşasını dinlemek için toplandığı tartışma salonuna doğru yollandı. Gunamati önce, kendi okulunun

kurallarını ortaya sundu, sonra da güneşin batışına kadar konuşmasına devam etti. Daha sonra Madhava yaşını ve hastalığından dolayı özür dileyerek cevabını geciktirdi ve dinlemek ve meditasyon yapmak için izin istedi. Daha sonra dönüp, her soruya (zorluğa) sırasıyla cevap verecekti. Sabahın erken saatlerinde geri döndü ve tahtına çöktü ve bu böyle altıncı güne kadar devam etti, ancak o gün kan kustu ve öldü. Öldüğü zaman karısına şu emri verdi, “Sen yüksek bir yeteneğe sahipsin, asla bana yapılan bu hakareti unutma.” Madhava öldüğünde, o gerçeği örtbas etti ve bir cenaze töreni yapmadı renkli kıyafetler giydi ve derhal tartışmanın yapıldığı salona gitti ve bir anda insanlar birbirine “Yetenekleriyle o kadar övünen Madhava, Gunamati’ye bir cevap veremedi, eksikliğini kapatmak için de karısını göndermiş” demeye başlayınca bütün salonda yaygara koştular.

Gunamati, eşine dönerek şöyle dedi: “Sana engel olabilecek kişi, şu an benim tarafımdan engellenmiş bulunuyor zaten.”

Madhava’nın karısı ise, işin zorluğunun farkına varıp geri çekildi. Bunun üzerine kral, kadının bu halinden kuşkulanarak, “Bu denli sakladığı şey ne?” diye sordu.

Gunamati şöyle cevapladı: “Yazık! Madhava öldü. Ve eşinin amacı ise yanıma gelip benimle tartışmaya girmek.”

Kral, “Bunu nasıl bilebiliyorsun? Lütfen bana olanları açıkla.” dedi.

Kralın bu ısrarı üzerine Gunamati şunları söyledi: “Kadın geldiğinde yüzü bir ölününki kadar solgundu ve benimle sanki düşmanymışım gibi konuşuyordu. İşte Madhava’nın ölmüş olduğunu böyle anladım. Kocası için söylenebilecek en uygun söz engellemeyi başarmaktır.”

Kral, durumdan emin olmak adına bir elçi gönderdi ve olayın dendiği gibi olduğunu öğrendi. Minnettarlıkla şunları söyledi: “Buddha kuralı gizemli bir kuraldır. Yüce bilge kişiler birbirleri ardına başarıya ulaşırlar; kişisel bir amaç gütmeksizin kendilerini bilgeliğe adarlar ve bu gizemli dâhiliklerini dünyadaki tüm insanları dönüştürmek için kullanırlar. Ülkenin eskiden beri devam eden geleneklerince; bu bilge kişilerin övgüleri ve sizlerin erdemliliği ebediyen kutlanmıştır.”

Gunamati, kralın bu sözlerine şöyle karşılık verdi: “Yeteneğim her ne kadar zayıf olursa olsun; ben kendimi her zaman insanlara iyilik yapmaya adadım. Onları ilk olarak doğruya yönlendirdim; ardından sahip oldukları gururu hafifletip, dönüştürme gücünün hükmünü kullandım. Şimdi kralım, lütfen bin yıldır Madhava'nın soyunu devam ettiren bu kişilerin kendilerini tapmağın hizmetine adamalarına izin verin. Öğretimleriniz yayılacak ve ününüz asırlarca ebedi bir şekilde devam edecek. Dininize yürekten inanan insanlar, koruma altında olduklarının bilincinde olacaklar ve dini faziletleri ülkeye asırlarca fayda sağlayacak. Keşişler nasıl destekleniyorsa onlar da öyle desteklenecek ve inançları, erdemliliklerini ve saygınlıklarını artıracak.”

Bunun üzerine kral, bu zaferi kutlamak adına oraya bir tapınak diktirdi.

Madhava'nın yenilgiye uğramasının ardından, altı safkan Brahman, sınır bölgelerine kaçarak oradaki tanrıtanımazlara çekmiş oldukları sıkıntıları anlattılar ve üstün yetenekli insanları seçerek onların bu zamana dek yaşadıkları itibarsızlıkları yok etmek istediler.

Gunamati'ye yürekten saygı duyan kral, ona şu teklifi sundu: “Tanrıtanımazlar güçlerini gerektiği yerlerde kullanamıyorlar, bir araya gelip tartışma yaratmaya yelteniyorlar. Lütfen, bu tanrıtanımazların amacına ulaşmasını engelleyin.”

Gunamati krala, “Tartışma isteyenlerin bir araya toplanmasına müsaade edin.” dedi.

Bunu duyan tanrıtanımazlardan bilge olanları sevinç içinde “Bugün zafer kazanacağımızdan emin olmalıyız.” dediler. Daha sonra tartışmayı başlatmak üzere ilkelerini sundular.

Gunamati Bodhisattva, “Zamanında, yaşamış oldukları zorluklardan kaçan bu tanrıtanımazlar, şimdi kralın emirlerine itaat ediyorlar; bunlar bencil adamlar. Benden bu insanlarla tartışıp, onlara cevap vermeme mi bekliyorsunuz?” dedi ve sözlerine şöyle devam etti: “Burada, bu tartışmaları dinlemeye alışkın olan genç bir uşak var. Bu kişi, bu tip toplantılara devamlı benimle birlikte katılım gösterdiği için kuramsal sorulara ve tartışmacıların kullandığı yüce dil yapısına aşikâr.”

Sonra, Gunamati kürsüden ayrıldı ve uşağa dönerek şöyle söyledi: “Benim yerimi al ve tartışmaya devam et.” Bu beklenmedik gelişme karşısında tüm meclis hayrete düştü.

Fakat kürsünün yanında oturmakta olan uşak, durumu hemen toparlayarak, karşısına çıkacak zorlukları incelemeye başladı. Argümanları, tıpkı bir değirmenden akan su gibi berrak; fikirleri bir yankı kadar gerçektir. Vermiş olduğu üç cevap ile tanrıtanımazlar mağlup oldu ve bir kez daha hoşnutsuzluklarını saklayarak, kanatlarını birbirlerine çarpmaya devam etmek zorunda kaldılar. O zamandan beri tapınakta şehrin ve konutların bağıışı neşeyle kutlanmaktadır.

Manastırın yaklaşık 10 km güney batısında; karşımıza ıssız bir tepe çıkar. Bu tepenin üstünde adına Silabhadra denilen bir manastır bulunur. Burası Sastraların başındaki kişinin kazandığı zaferin ardından, köyden toplanan paralar ile yapılan manastırdır. Adeta bir stupa gibi tek başına duran keskin bir kayalığın yanına dikilmiştir. İçerisinde çeşitli kutsal Buddha kalıntıları bulunur. Sastraların başı, Samatata kralının ailesinden gelmekteydi ve aynı zamanda Brahmanın kalesinin de başındaki kişiydi. Bu kişi öğrenmeye âşık olan ve geniş çapta üne sahip olan birisiydi. Dini gerçekliğe ulaşmak ve çeşitli araştırmalar yapmak adına Hint adalarından ayrılarak kendi kraliyetine geldi ve Nalanda tapınağında, Dharmapala Bodhisattva ile karşılaştı. Dharmapala Bodhisattva'nın ona kuralları açıklaması ile ufku genişledi ve havari olmak istedi. Çözümü zor sorular üzerine yoğunlaştı ve kendisini sonuca götüreceği yolu aramaya koyuldu. Bu sebeple de en yüksek istidat mertebesine ulaşarak, hem kendi ülkesinde hem de uzak ülkelerde geniş çapta bir üne sahip oldu.

Hindistan'ın güneyinde; derin anlamlı soruları ve gizli olguları araştıran, öğretinin karmaşık ve anlaşılması güç noktalarını kavramaya çalışan bir tanrıtanımaz vardı. Dharmapala'nın ününü duyan bu tanrıtanımaz, gururuna yenik düşerek isyan etti ve kıskançlık dürtülerinin etkisi ile dağları nehirleri aşarak bir tartışma peşinde koştu. "Ben güney Hindistan'dan geliyorum. Kralın ülkesinde yüce bir Sastra başkanı olduğumu duydum. Ben bilgisiz biriyim, onunla tartışmak isterim." dedi.

"Evet, bu doğru." diye onayladı kral ve Dharmapala'ya şu sözlerini iletmek üzere bir elçi gönderdi: "Uzak mesafeden gelmiş olan, Güney Hindistanlı bir tanrıtanımaz var. Seninle tartışmada bulunmak istiyor. Meclis salonuna gelip, onunla tartışma alçak gönüllüğünü gösterir misin?"

Havadisleri duyan Dharmapala eşyalarını topladı ve gitti. O ilerledikçe, Silabhadra ve alt kademe havariler onun çevresini kuşatıyordu. Havarilerin başkanı Silabhadra, Dharmapala'ya, böylesine aceleci bir tavırla nereye gittiğini sordu. Dharmapala ise onun bu sorusuna şöyle karşılık verdi: “Bilgelik güneşi battığından ve yalnızca miras kalan öğreti sessizce işlevini sürdürdüğünden dolayı, tanrıtanımazlar tıpkı karınca ve arı sürüleri gibi yükseldiler. İşte şimdi onlardan birini tartışmada alt etmeye gidiyorum.” Silabhadra, “Bende zamanında birçok tartışmaya katıldım. İzin ver bu tanrıtanımazı ben alt edeyim.” dedi. Onun bu konudaki geçmişini bilen Dharmapala, Silabhadra'nın bu isteğini kabul etti.

O zamanlar Silabhadra daha otuz yaşındaydı. Onun bu genç yaşından endişe eden meclis, bu tartışmayı üstlenmesinin zorluğundan korkuyordu. Yandaşlarının bu endişesinden rahatsız olan Dharmapala onların içini rahatlatmak için şöyle söyledi: “Bir insanın göze çarpan bir yeteneğini şerefleştirmek için “diş gösteriyor” demeyiz. Fakat onun bu tanrıtanımazı yenecek kadar güçlü olduğundan eminim.”

Tartışma günü, uzak-yakın, genç-yaşlı her kesimden çok sayıda insan bir araya geldi. İlk olarak tanrıtanımaz öğretmen kendi ilkesini ortaya attı. Ardından Silabhadra kendi ilkelerini öne sürdü ve çözümü zor iddialarla tanrıtanımazın ilkesini çürüttü. Silabhadra'nın iddiaları karşısında tükenen ve utanç duyan tanrıtanımaz pes etti.

Silabhadra'nın bu faziletini ödüllendirmek isteyen kral, ona bu şehrin gelirini bahşetti. Sastraların başı, teklifi reddederek şöyle dedi: “Dini giysiler giyen bir başkan, az ile yetinmeyi bilir ve kendisini kötülükten uzak tutar. Böyle bir insan şehri ne yapsın?”

Kral, bunun üzerine; “Kanunların kralı anlaşılmaz bir dünyaya dalar ve bilgelik gemisi girdaba kapılır. Eğer cahil ve bilgili insan arasında bir ayırım yapılmazsa, bilge kişi dinine ulaşmada hızlı bir yol izleyemez. Lütfen teklifimi kabul et.”

Daha fazla direnemeyen adam, şehri kabul etti ve bu tapınağı inşa etti. Bu engin ve görkemli tapınağa şehirden elde ettiği geliri bağışladı ve gerekli dini hizmeti sundu.

Bu tapıntan 20-25 km güney batıya doğru yol alıp, Nairanjana nehrini geçtikten sonra, Gaya şehrine varırız. Burası kayalıklar arasına inşa edilmiş geniş uçurumları olan muazzam bir şehirdir. Yalnız şehirde yaşayan insan sayısı çok azdır. Ortalama 1000

Brahman ailesi vardır. Bu kişiler Rishi varisleridir. Kral onları köle olarak görmez ve tüm insanlar bu kişilere derin saygı duyarlar.

Şehrin 15 km kuzeyinde, berrak suları olan bir çeşme vardır. Bu su Hindistan'da "kutsal su" olarak bilinir ve tüm insanlar bu çeşmede banyo yapar, bu çeşmenin suyunu içer ve burada tüm günahlarından arınırlar.

Şehrin 2,5-3 km güney batısında Gaya dağı vardır. Bu dağ; kasvetli vadileri, akarsuları, dik ve tehlikeli kayarlı ile ünlüdür. Hindistan'da bu dağa genellikle "Kutsal dağ" denir. Çok eskilerden beri tahta geçen hükümdarlar; vatandaşlarını burada uzlaştırır, şöhretini artırır ve bu dağda tahta çıkarak dini kutlamalar eşliğinde varisini açıklarlardı.

Bu dağın başında, yaklaşık 30 metre yüksekliğinde bir stupa vardır. Bu stupayı Asoka-raja inşa etmiştir. İlahi mucizeler bu ihtişamlı parlayan stupada sunulmaktadır. Eski zamanlarda, Tathagata buraya P'ao-yun'u ve diğer Sutraları teslim etmiştir.

Gaya dağının güney doğusunda da bir stupa bulunmaktadır. Bu stupa, Kasyapa'nın dünyaya geldiği yerdir. Stupanın doğusunda iki stupa daha vardır. Bunlar, Gayakasyapa ve Nadikasyapa'nın ateşe tapanlar olarak tanrıya kurban verdikleri yerlerdir.

Gayakasyapa'nın ateşe kurban verdiği yerin doğusunda, nehrin ötesinde Pragbodhi dağı vardır. Tathagata altı yıl boyunca sebat ederek aramasının; ancak yine de yüce bilgeliğe ulaşamamasının ardından kefareti bırakıp, pirinç ve sütü kabul etmişti. Kuzey doğuya doğru ilerlediğinde bu dağ ile karşılaştı. Dağ, gözlerden uzak ve karanlık bir bölgede olduğu için bilgeliğe burada ulaşmak istedi. Kuzey doğuya doğru tırmanıp en tepeye geldiğinde, yer sallanmaya başladı ve Deva dağı Bodhisattva'ya şunları söyledi: "Bu dağ yüce bilgeliğe ulaşmak için doğru yer değil. Eğer burada durup, Samadhi elmasını iştiğal edersen, yer küre sallanacak ve dağ senin üzerine devrilecek."

Bunun üzerine Bodhisattva dağdan inmeye başladı ve yarı yola geldiğinde güney batıda durdu. Burada, kayalığın arka kısmında taşkınca akan su ile karşısında muhteşem bir taştan bölme vardı. Bacak bacak üstüne atmış bir şekilde orada oturdu. Toprak ve dağ yeniden sallanmaya başladı. Ardından saf mekânın Devalarından birinin feryadı duyuldu: "Burası Tathagata'nın yüce bilgeliğe ulaşacağı yer değil. Buradan 7-7,5 km güney batıda, kefaret bölgesinden çok da uzak olmayan bir yerde, altında elmadan taht olan bir Pippala

ağacı vardır. Geçmişte bu tahta oturan tüm Buddhalar, gerçek bilgelige ulaşmışlardır. Bu yüzden, oraya gitmeye çalışmalısın.”

İsyan eden Bodhisattva'ya o mağarada yaşayan ejderha, “Bu mağara saf ve kusursuz. Burada kutsal hedefine ulaşabilirsin. Burada hem yüce isteğine ulaşırısın, hem de beni bırakmamış olursun.”

Buranın amacını gerçekleştirebileceği bir yer olmadığı anlayan Bodhisattva, ejderhayı yatıştırmak için, orada gölgesini bırakıp mağarayı terk etti. Önünde ilerlemekte olan Devalar ona yol göstererek ve eşlik ederek, onu Bodhi ağacına götürdü. Asoka-raja iktidara geldiğinde, Bodhisattva'nın geçtiği her noktayı ve dağı belirleyerek, oralara mahaller ve stupalar diktirmişti. Bu stupaların hepsinin boyutları farklıdır fakat dini alametleri benzerdir. Bazen oralara cennetten çiçekler düşer, bazense karanlık vadileri parlak bir ışık aydınlatır. Her yıl, Wass mevsiminin sonunda, farklı ülkelerden gelen dindar fakat laik kimseler, dini bağışta bulunmak için bu dağa tırmanırlar. Bir gece kalır ve geri dönerler.

Pragbodhi dağından yaklaşık 7-7,5 km güneybatıya gittiğimizde, Bodhi ağacı ile karşılaşırız. Ağacın çevresi kiremitten bir duvarla çevrilmiştir. Duvar oldukça yüksek, dik ve sağlamdır. Duvarın doğu-batı bölümü uzun, kuzey-güney bölümü ise kısadır. Çevresi yaklaşık 500 adımdır. Bölgeye, çiçekleriyle ünlü olan az sayıda ağacın gölgeleri hâkimdir. Kolayca kırılabilen Sha-herb ve diğer bodur ağaçlar toprağı örterler. Doğuya açılan asıl kapı, Pragbodhi nehrinin karşısındadır. Güney kapısı ise çiçeklerle bezeli bir kıyımın yanındadır. Batı yönü kapalıdır ve dik olduğundan dolayı ulaşım çok zordur. Kuzey kapısı yüce tapınağa açılır. Çevresini kuşatan duvarların arasında her yerde ayrı bir kutsal iz vardır. Burada stupalar; başka bir bölgede ise viharalar vardır. Bu anıtları ve hatıraları, Jambudvipa'daki, kendilerine vasiyet edilen öğretiyi kabul eden krallar, prensler ve yüce kişiler dikmiştir.

Bodhi ağacını çevreleyen yerin tam ortasında, elmastan bir taht vardır. Önceki zamanlarda, Bhadra-kalpa mükemmeliyete ulaştığı zamanlarda, yüce toprak oluştuğunda bu taht da meydana gelmişti. Taht, büyük dünya katmanlarının ortasındadır. Altın çarkın sınırlarına kadar gider ve sonra yeryüzüne çıkar.

Bunların üzerine Bhadra-kalpa döneminde bin tane Buda oturup elmas Samadhi'ye geçtiler bu eylemi gerçekleştirirken de elmas tahtın adını vermiş oldular. Burası Budaların kendilerine kutsal bir yön tayin etmeleri için buldukları mekândı. Bu bölge aynı zamanda Bodhimanda olarak ta bilinir. Koca evren sarsıldığında yalnızca burası hiçbir hareket belirtisi göstermemişti. Bu yüzden Tathagata aydınlanmaya başlamak üzereyken, bu duvarda ard arda bulunan dört köşe incelenmiştir. Dünya sallanıp deprem meydana geldikten; ancak daha sonra bu noktaya yeniden gelindiğinde, hepsi halen yerinde ve sakin. Kalpa'nın son dönemlerinden itibaren; adalet yok olmaya başladığında, dünyadaki toz bulutları bu noktayı kaplamıştır ve bu nokta bir daha hiç gözükmemiştir.

Buda'nın Nirvanası'ndan sonra; farklı ülkeler de elmas tahtın ölçüm gelenekleriyle birçok şey öğrendiler ve iki figürün Kwan-tsz'-tsai (Avalokitesvara) Bodhisattva in kuzeyden doğuya kadar olan sınırlarına karar verdiler, oraya yerleştiler ve doğu yönünü izlemeye başladılar.

Eski insanlar “Bu Bodhisattva figürleri yerin dibine batmaya başlayınca ve kaybolunca Buda kanunlarının da sona erecektir.” diyordu. Güney açısındaki figür şuanda içeri gömülmüş durumda. Geçmişte, Buddha yaşıyorken, birkaç yüz fit yüksekliğinde olan, elmas tahtın yukarısında bulunan Bodhi ağacı şuanda Pippala ağacıyla aynı seviyede. Defalarca kesilerek zarar görmüş olsa da, şuan halen 40 ya da 50 fit yüksekliğindedir. Buddha o muhteşem zekâsına eriştiğinde bu ağacın altında oturuyordu ve bu yüzden bu ağaç bilgelik ağacı (Samyak Sambodhi) olarak bilinir (Pu-ti-Bodhi). Ağacın kabuğu sarımsı beyaz bir renktedir yaprakları ve dalları ise koyu yeşildir. Yaprakları yazın ya da kışın çürümez bütün yıl boyunca hiçbir değişikliğe uğramadan parlar. Ama peş peşe gelen her Nirvana gününde yapraklar dökülür ve bozulur, ama daha sonra eskisi gibi yeniden canlanır. Bu özel günde farklı ülkelerin Prensleri ve değişik bölgelerden gelen dinsel kalabalık; davetsiz gelen birçok misafirle iç içe geçer; kokulu suyla ve kokulu sütle banyo yaparlarken müzik yapmaya başlarlar; çiçekler ve kokular savururlar. Fener yakarak günü aydınlatmaya devam ederken, bir yandan dini bağışlarını sunarlar.

Tathagata'nın Nirvanası'ndan sonra; Asoka-raja bölgeyi yönetmeye başladığında inançsız (dine aykırı düşüncelere inanıyordu) bir insandı ve vasiyet edilen Buda'nın kutsal izlerini yok etmek istiyordu ve bunun için bir ordu kurdu, bu ordunun öncülüğünü de kendisi yaptı. Buraya (ağacı) mahvetmek için geldi. Bütün köklerini birbirinden ayırdı;

gövdesini, dallarını ve yapraklarını küçük parçalara böldü ve bulunduğu yerin batısına doğru onlu paketlerde taşıdı. Daha sonra kendisini dini için kurban eden bir adam bulup bütün bu getirdiklerini yaktırdı. Alevlerin içerisinde ikiz bir ağaç ortaya çıkardığında, dumanlar neredeyse hiç dağılmamıştı. Yaprakları ve dalları kuş tüyü gibi parladığı için ona “ashes bodhi tree” İsmi verildi. Asoka-raja bu mucizeyi görerek suçunda tövbe etti. Eski ağacın köklerini gübrelemek için kokulu sütlerle yıkattı, Ertesi sabah geldiğinde, ağaç önceki gibi yeniden çıkmaya başlamıştı. Kral bu mucizeyi gördüğünde duygu seline kapıldı; kendisi dualar etmeye başladı ve duygularına o kadar kapıldı ki geri dönmeyi unuttu (saraya). Dini inanca sahip olmayan Kraliçe gizli bir haberci yollayarak hava kararır kararır bir kez daha ağacı kestirdi. Asoka-raja ertesi gün tekrar dua etmek için ağacın yanına geldiğinde harap görmüş bir ağaç gövdesinden başka bir şey göremedi ve öfkeden çıldırdı. Elinden gelen bütün içtenliğiyle, yeniden daha önce dua ettiği gibi duasını tekrarladı, kökleri kokulu sütle doldurdu ve bir günden daha kısa bir süre içerisinde ağaç yeniden eski halini aldı. Kral, bu mucizeye büyük saygı göstererek, ağacın etrafına şuan halen görülebilen 10fit yüksekliğinde bir duvar inşa ettirdi. İnançsız biri olan Sasanka-raja (She-shang-kia) ilerleyen zamanlarda Buda dinine iftira attı ve bu kıskançlıkla manastırları yıktırıp Bodhi ağacını su kaynaklarına varıncaya kadar kazdırıp kestirdi, ama yinede kökün dibine ulaşamadı. Daha sonra onu yaktı ve onu tamamen yok edip hiçbir iz bırakmamak için üzerine şeker kamışı suyu döktürdü.

Aylar sonra, Magadha kralı bu olayı duyup içi yanarak Asoka-rajaların son kuşağı olan Purnavarma (Pu-la-na-fa-mo)’yı çağırdı ve şunları söyledi: “Bilgelığın güneşinden geriye Buda ağacından başka hiçbir şey kalmamıştı ve siz şimdi onu da yok ettiniz, peki artık manevi hayatın kaynağı ne olacak?” daha sonra kendisini yere atıp acıyla geri kalktı ve daha sonra bin tane ineğin sütünü aldırdı, aynı banyoyu ağaca tekrar yaptırdı ve bir gece içerisinde ağaç yeniden 10 fit yüksekliğine ulaşacak kadar canlandı. Tekrar kesilmesinden korkarak 24 fit uzunluğunda bir duvarla çevresini sardırdı. Böylece ağaç şuanda 20 fitlik bir duvarla çevrelenmiş durumdadır.

Bodhi ağacının doğusunda 160-170 fit yüksekliğinde vihara bulunmaktadır. Kurulduğunda var olan duvarı daha alçaktı. Bina (yığın) mavi tuğlalarla ve kireçle kaplıydı. Farklı katlar altın figürlerle zenginleştirildi.

Binanın dört bir yanı muhteşem süslerle kaplıydı ve bir yerde telli inciler vardı diğer figürler ise cenneti andırıyordu (Rishi). Binanın tamamı altın kaplamalı bakır Amalaka meyvesiyle çevriliydi. Doğu yüzüne bir eğlence çadırı eklenmişti; her birinin çıkıntılı saçakları bir diğerinin üzerine yükseliyordu. Çıkıntılı saçakları, sütunları, kirişleri, kapıları ve pencereleri altın ve gümüş süslerle dekore edilmişti. İncilerle ve cevherler aralarda boşluklar yaratılması sağlanmıştı. Her kata açılan gizemli koridorları ve karanlık odaları vardır. Dış kapılar sağa ve sola açılan oda şeklinde hücreler gibidir; sol tarafta Avalokitesvara Bodhisattva'nın figürü; sağ tarafta Maitreya (T'se-shi) Bodhisattva'nın figürü bulunmaktadır. Bunlar beyaz gümüşten yapılmıştır ve 10 fit yüksekliğindedir. Şuan ki vihara Asoka-raja mevkisindedir. Bu mevkide en başta küçük bir vihara vardı. Daha sonra Brahman daha büyük bir alanda yeniden inşa ettirdi. En başta Brahman Buda dinine inanmıyordu; yaptıklarını Mahesvara ya adamıştı. Cennetsel ruhu Snowy dağlarından duyduktan sonra; bir an önce kardeşiyle beraber dualarını kabul edecek birini aramaya çıktı. Deva ona “Dua edenler daha fazla dinsel fazilet e sahip olabilmeyi amaç edinmelidirler, eğer sende bunu talep edecek fazilet yoksa bende senin duanı onurlandıramam.” dedi.

Brahman “Bu isteğinizi gerçekleştirebilmek için nasıl bir erdemli davranışta bulunabilirim?” diye sordu.

Tanrı “Önce faziletli davranışlarda bulunmaya başlamalı, daha sonra da bunu fazlasıyla geniş alanda uygulayabilmek için çalışmalısın (bunu alışkanlık haline getirebilmeyi amaçlamalısın). Bodhi ağacı bir Buda meyvesi olabilmek için uygun mekândır. Hemen oraya dön ve Bodhi ağacının yanına geniş bir vihara inşa et ve büyükçe bir depo kaz, daha sonra da bütün dini bağışlarını oraya ada (hizmet için). Sonrasında kesinlikle dilediklerin gerçek olacaktır.” dedi.

Brahmanlar bu ilahi iletişimi sağladıktan sonra, inanan bir kalple aynı yere geri döndüler. Kardeşlerden büyük olanı Vihara'yı inşa etti, genç olanda depoyu kazdı ve beraber yapacakları dini bağışları hazırlayıp, gönüllerinden geçen dilekleri özenle dile getirdiler (yemin ettiler) kısa süre içerisinde sonuç elde ettiler. Brahman, Kral'ın önde gelen danışmanlarından biri oldu. Bütün gelirini hayır işlerine bağışladı. Viharayı tamamladıktan sonra, Buda'ya ilk eriştiğinde; Tathagatadakine benzer bir figür yaptırmak için yetenekli artistleri davet etti. Hiçbir sonuç elde etmeden aylar yıllar geçti; hiçbir figür

hoşuna gitmedi. En sonunda Brahman dini bir toplantıya katıldı ve şunları söyledi: “Ben muhteşem Tathagata figürünü (ya da onu ayıran noktaları) enine boyuna (resim ve noktalama olarak) tatbik edeceğim.”

“Bunu yapmak için neye ihtiyacınız var?” diye cevap verdiler.

“Viharada bir yer, bir yığın kokulu toprak ve bir fener. Sonra içeri girdiğimde, kapıları kilitleyin. Altı ay sonra, kapıları tekrar açabilirsiniz.”

Keşişler, söylendiği gibi yaptılar. Fakat dört ay sonra, henüz altı ay olmamışken, keşişler ne olduğunu görmek için kapıları açtıklarında, karşılaştıkları garip durum karşısında donakaldılar. Viharanın içinde, Buddha'nın oturur vaziyette çok güzel bir heykelini buldular. Sağ ayağı yukarıda, sol eli yanda, sağ eli ise aşağı sarkıktı. Doğuya dönük şekilde oturmuştu ve hayattayken ki gibi asil bir duruşu vardı. Heykel 3,5 metre yüksekliğindeydi. Dizlerinin arası 2,5 metre vardı ve omuzları da 2 metreydi. Jestleri ve çizgileri mükemmel yapılmıştı. Yüzündeki sevgi dolu ifade, yaşamın kendisi gibiydi. Sadece sağ göğsünün üst tarafı tam olarak bitirilmemişti. Kimseyi etrafta görmedikleri için, bunu bir mucize olarak düşündüler. Özenle sırrı öğrenmeye çalışırken (öğrenebilmek için ısrarla aradılar), hepsinin içi çok güçlü duygularla dolmuştu (acıklı bir şekilde iç çektiler). Geceyi orada geçirmiş bir Sramana gördüler. Sramana çok dürüst biriydi ve bu durumdan çok etkilenmişti. Bir rüya görmüştü ve rüyasında önceden bahsedilen Brahman kendisine sesleniyordu: “Ben Maitreya Bodhisattva'yım. Hiçbir sanatçı kutsal figürlere akıl erdiremez. Bu yüzden ben geldim ve Buddha'nın heykelini yaptım. Sağ eli aşağıyı işaret ediyor çünkü Buddha'nın meyvesine ulaşmak üzereyken ve Mara onu baştan çıkarmaya geldiğinde, yeryüzü ruhları bunu ona söylemek için geldiler. İlk öne doğru ilerleyen ruh Buddha'nın Mara'ya karşı koymasına yardımcı oldu. Tathagata ona: “Korkma! Sabrının gücüyle zorlanmalı!” dedi. Mera-raj: “Kim senin için şahitliğe katlanır?” dedi. Tathagata elini indirdi ve yeri göstererek şöyle söyledi: İşte benim şahidim burada. Bu sırada ikinci bir yeryüzü ruhu şahitlik etmek için öne çıktı. Bu yüzden heykel böyledir, Buddha'nın eski halinin bir taklidi olarak yapıldı.”

Bu kutsal mucizeyi (ruhani yansımayı) anlayan din üyeleri dikkatli bir şekilde hareket ettiler ve henüz heykelin bitmediği yere, göğsün üstüne değerli taş ve

mücevherlerden oluşan bir kolye koyarken, başına da fazlasıyla yoğun mücevherlerden oluşan bir taç yerleştirdiler.

Sasanka-raja Bodhi ağacını keserken, bunu yok etmeyi diledi. Fakat sevgi dolu ifadeyi görünce, rahatı ya da kararlılığı kalmadı ve yanındakilerle birlikte eve doğru yola koyuldu. Giderken yanındaki görevlilerden birine şöyle dedi: “Şu Buddha’nın heykelini ortadan kaldırmalıyız ve onun yerine Mahesvara’nınkini koymalıyız.”

Emri alan görevli korkuyla yürüdü ve iç geçirerek: “Eğer Buddha’nın heykelini yıkarsam, çok uzun bir süre (ardı ardına kalpalar boyunca) kötü talihten kurtulamam; eğer kralın dediğini yapmazsam, beni zalimce öldürür ve ailemi mahveder. Her şekilde emre uysam da uymasam da belli sonuçları olacak. O zaman ne yapmalıyım?”

Bunun üzerine huzuruna ona yardım etmesi için, kalbi inançla dolu olan bir adamı çağırdı (örneğin, Buddha’da inançlı biri) ve onu odanın karşısında, Buddha heykelinin önüne, tuğla bir duvar yapması için yolladı. Adam utanarak karanlıkta (saklı heykelle) feneri yerleştirdi. Sonra duvara Mahesvara-deva’yı çizdi (ya da heykelini yaptı).

Bitirdikten sonra, bunu haber verdi. Bunu duyan kral dehşete kapıldı, vücudu ağrıyla kaplandı, eti çürüdü ve kısa bir süre sonra öldü. Aradan birkaç gün geçmesine rağmen, fener hala yanar halde bulunduğu, görevli hemen aradaki duvarın yıkılmasını emretti.

Tanrının kutsal eseri olarak yapılan heykel hala muhteşem bir şekilde duruyor. Karanlık bir odada bulunuyor. Fener ve meşaleler hala yanmaya devam ediyor. Fakat kutsal şekilleri görmeye gelenler odaya girdiklerinde göremiyorlar, ancak gün ışığında sabah, odanın içindeki bir aynayla kutsal çizgiler görülebiliyor. Heykellere bakanlar dini duygularının daha da arttığını anlıyorlar. Tathagata, Hint ayı Vaisakha’nın (Fei-she-kie) son yarısındaki sekizinci günde tamamen bilgeliğe kavuştu. Bize göre bu üçüncü ayın sekizinci günüdür. Fakat Sthavira Okulu (Shang-tso-pu) Vaisakha’nın ikinci yarısındaki on beşinci gün olduğunu söyler. Bizde ise bu üçüncü ayın on beşinci gününe denk gelir. O zaman Tathagata otuz yaşındaydı ya da diğerlerine göre otuz beş.

Bodhi ağacının kuzeyinde, Buddha’nın yukarı, aşağı yürüdüğü bir yer bulunur. Tathagata tamamen bilgeliğe kavuştuğunda, tahttan kalkmadı. Yedi gün boyunca tamamen sessiz bir şekilde kaldı, düşünceler içinde kayboldu. Daha sonra kalktı ve yedi gün

boyunca ağacın kuzeyine doğru, yukarı ve aşağı yürüdü. Orada on adım kadar doğuya ve batıya yürüdü. Ayak izinin olduğu yerlerde, on sekiz tane olağanüstü çiçek oluştu. Daha sonra bu boşluklar bir metre kadar yükseklikte duvarla kapandı. Eski inanışa göre, kapanan bu kutsal izler, bir insanın hayatının uzunluğunu ya da kısalığını gösteriyor. En başta içten bir dua okunur, sonra ölçü sayılır (ya da adımlayarak ölçülür); ölçünün fazla ya da az olmasına göre, insanın hayatı da uzun ya da kısa olur.

Yolun sol yanında, Buddha'nın yürüdüğü yerin kuzeyinde, büyük bir taş bulunur. Büyük bir Viharanın içindedir ve üstünde gözleri yukarı bakan Buddha heykeli vardır. Burada önceleri, Buddha yedi gün Bodhi ağacını düşünerek oturmuştur. Bu süre boyunca gözünü ağaçtan ayırmayıp, ağaca minnettarlığını böyle sabit bir şekilde bakarak göstermeyi istemiştir.

Bodhi ağacının kuzeyine yakın bir yerde büyük bir vihara vardır. İçinde piriçten (teou-shih) yapılmış ve değerli mücevherlerle süslenmiş bir Buddha heykeli bulunur. Yüzü doğuya çevrilmiştir. Bu figürün önünde üzerinde muhteşem işaretler ve değişik şekiller bulunan mavi bir taş vardır. Burası Buddha'nın, Sakra Deva-raja tarafından yapılan ve yedi değerli taştan oluşan bir tahtta oturduğu yerdir. Buddha tamamen bilgeliğe kavuştuktan sonra Brahma-raja yedi değerli maddeden burayı yapmıştır. Derin düşünceler içinde yedi gün geçirirken, içindeki görkem Bodhi ağacını aydınlatmıştır. Kutsal günden günümüze kadar mücevherler taşta dönüşmüştür.

Bodhi ağacının güneyine yakın yerde, yaklaşık 30 metre yüksekliğinde Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa bulunur. Nairanjana nehrinde yıkanan Bodhisattva, Bodhi ağacına doğru ilerledi ve sonra "Oturmak için ne yapmalıyım? Şafak söktüğünde biraz saf saz arayacağım" diye düşündü. Sakra-raja (Shi) sırtında yüklerle, ot toplayan birinin kılığına girip, yola koyuldu. Bodhisattva ona seslenerek: "Bana sırtında taşıdıklarından biraz ot verir misin?" dedi.

Sözde ot toplayıcısı bu isteği duydu ve isteği yerine getirdi. Bodhisattva otları aldı sonra da ağaca doğru gitti.

Buranın kuzeyinde bir stupa vardır. Bilgeliğe kavuşmak üzereyken (Buddha'nın meyvesi) Bodhisattva yükselmekte olan mavi kuş sürüsünü gördü (rohin). Hindistan'da bütün iyi işaretler arasında bu en iyisi kabul edilir. Bu nedenle saf mekânın Devaları

(suddhavasas) davranışlarını dünyanın geleneksel şekillerine göre düzenlediler ve ruhen (mucizevî şekilde) onun kutsallığını belirterek kuşların onu çevrelemesine sebep oldular.

Bodhi ağacının doğusunda, büyük yolun solunda ve sağında, her iki tarafta stupalar bulunur. Burası Mara-raja'nın Bodhisattva'nın aklını çeldiği yerdir. Bodhisattva, bilgeliğe kavuşmak üzereyken, Mara onu Chakravartin (Lun-wang) olması için kanına girdi. Fakat bunu reddetmesi üzerine Mara ciddi ve acılı bir şekilde uzaklaştı. Bu olayın üzerine kızları, Bodhisattva'yı ikna etmeyi denemesini söylediler. Ama ruhani gücüyle onların genç görünüşlerini zayıf yaşlı kadınlar olarak değiştirdi. Kadınlar birbirlerine dayanarak bastonlarının üzerinde uzaklaştılar.

Bir viharada Bodhi ağacının kuzeybatısında Kasyapa Buddha'nın heykeli vardır. Bu heykel mucizevî ve kutsal özellikleriyle dikkat çeker. Zaman zaman çok ihtişamlı bir ışık saçır. Eski kayıtlara göre, hakiki inançları olan insanlar yedi kere heykelin etrafında dönerse, önceki yaşamlarının yerini ve durumunu bilme gücüne sahip olur.

Kasyapa Buddha viharasının kuzeybatısında iki tane tuğladan oda bulunur. İçlerinde yeryüzü ruhlarının heykelleri vardır. Vaktiyle Budhha bilgeliğe kavuşacakken, Mara ona geldi ve her biri (ya da biri) Buddha için şahit oldu. Sonrasında erdeminden dolayı insanlar, bütün mükemmel noktalarıyla onun bu figürünü çizdi ya da oyarak yaptı.

Bodhi ağacının kuzeybatı tarafında, Yuh-kin-hiang (safran kokusu, Kunkuma) denilen bir stupa bulunur. Yaklaşık 12 metre yüksekliğindedir ve Tsao-kiu-ch'u (Tsaukuta) ülkesinin usta tüccarı (Sreshthi) tarafından yapılmıştır. Eski zamanlarda ülkenin kutsal ruhlara tapan bir tüccar-prensi vardı ve dini fazilete ulaşmak adına onlara kurban vermişti. Buddha dinini küçümsedi ve “başarılar ve meyveler” öğretisine inanmadı. Bir süre sonra ticari alışveriş yapmak için yanına birkaç tane tüccar alarak gitti. İçi yüklü bir gemiyle güney denizindeyken, şiddetli bir fırtına oluştu, coşkun dalgalar etraflarını sarınca yollarını kaybettiler. Üç yıl sonra erzakları tükendi ve ağızları susuzluktan kavruldu. Sabahtan akşama doğru yolcuların eksilmesiyle, kurban verdikleri tanrıları çağırarak için bütün enerjilerini tek bir zihinde topladılar. Bütün çabalarından sonra hiçbir sonuç alamadılar (gizli arzuları tamamlanamadı). Beklenmedik bir şekilde dik, kayalıkları, uçurumları ve uzaktan çift parlayan güneşi olan bir dağ gördüler. Tüccarlar birbirlerini kutladılar ve: “Bu dağa rastladığımız için çok şanslıyız, burada biraz dinlenebiliriz ve güçlenebiliriz.” dediler.

Tüccar patronu: “Bu dağ değil, Makara balığı. Sarp kayalıklar ve uçurum gibi gözüküyor ama aslında kanat ve yele onlar. Parlayan çift güneş, onun gözleri.” Konuşmasını bitirdikten sonra geminin yelkenleri kapanmaya başladı. Tüccar patronu arkadaşlarına: “Kwan-tsz-tsai Bodhisattva zorluklar karşısında insanların yardımına gelir ve onları rahatlatır derler. O zaman biz de tüm inancımızla onu çağırmalıyız.” Tek bir ses olup adını haykırdılar. Yüksek dağlar yok oldu, iki güneş battı ve birden asil bir edayla ve sakin bir hal ile esasını tutarak gökten inen bir Sramana gördüler. Onlara doğru yaklaştı ve onları gemi enkazından kurtardı. Sonucunda ise herkes kendi ülkesine hemen geri döndü. Sonrasında inançlarının doğrulandığını gördüler ve faziletlerini kaybetmemek için bir stupa inşa ettiler. Dini adaklarını hazırladılar ve stupayı baştan aşağı safranla kapladılar. İnançlı bir kalbe sahip olunca, aynı fikirde olan insanlar kutsal işaretlere kulluklarını göstermeye karar verdiler. Bodhi ağacına bakarak, geri dönmeleriyle ilgili söyleyecekleri hiçbir şey yoktu. Fakat şimdi beraber yürümeye başladıklarından beri bir ay geçmişti, konuşmaları sırasında: “Dağlar ve nehirler bizi ülkemizden ayırdılar ve şimdi önceden yapmış olduğumuz stupa konusuna gelince, kim onu ıslattı ve temizledi?” dediler. Bu sözlerden sonra Stupanın olduğu yere geldiler, saygılarının göstergesi olarak etrafında yürüdüler. Birden karşılarında bir stupa belirdi ve ona bakmak için ilerlediler. Kendi ülkelerinde yaptıkları Stupanın tıpa tıp aynısı olduğunu gördüler. Bu yüzden Hindistan’da ona Kunkuma Stupa denilir.

Bodhi ağacının güneydoğu yakasında Nyagrodha (ni-ken-liu) ağacının yakınında bir stupa bulunur. Hemen yanında içinde oturan Buddha heykelinin olduğu bir vihara vardır. Burası Buddha ilk kez bilgeliğe kavuştuğunda, kusursuz ilkelerin çarkını döndürmek için Brahma’nın ona öğüt verdiği yerdir.

Bodhi ağacının duvarlarının dört tarafında büyük bir stupa bulunur. Eskiden Tathagata iyiliğin alameti (Santi) otları aldığı anda, Bodhi ağacının dört tarafını da dolaştı ve bunun üzerine dünya titredi. Elmas tahta geldiğinde her şey yeniden sessizleşti ve huzura kavuştu. Ağacın duvarlarının içinde o kadar çok kutsal işaret bulunur ki hepsini tek tek söylemek çok zordur.

Bodhi ağacının güneybatısında, duvarların dışında bir stupa vardır. Burası Buddha’ya pirinç sütü ikram eden iki çoban kızın oturduğu eski evin bulunduğu yerdir. Yanında başka bir stupa daha bulunur. Kızlar burada pirinci kaynamışlardır ve bu stupanın yanında

Tathagata pirinci almıştır. Bodhi ağacının güney tarafının dışında yaklaşık 700 adımlık bir sarnıç vardır. İçindeki su temizdir ve ayna kadar saftır. Nagalar ve balıklar burada yaşar. Anneleri bir babaları ayrı olan Brahman kardeşler tarafından Mahesvara'nın (Ta-thseu-thsai) emri üzerine kazılmadan önce burası gölcüktü.

Hala güneyde bir sarnıç vardır. Vaktiyle Tathagata henüz muhteşem bilgeliğe ulaşmışken, yıkanmak istemişti. Sonra Devaların kralı, Sakra (Shi), Buddha için hayali bir gölcük oluşturdu.

Batıda, Buddha'nın kıyafetlerini yıkadığı ve orada sonra kurumalarını dilediği büyük bir kaya vardır. Bu nedenle Sakra, Devaların kralı, büyük Snowy Dağları'ndan bu kayayı getirmiştir. Kayanın hemen yanında bir stupa vardır. Burası Tathagata'nın ona sunulan eski kıyafetleri giydiği yerdir. Hala güneye doğru ağaçlığın içinde bir stupa durur. Burası da zavallı yaşlı kadının eski kıyafetleri Tathagata'ya verdiği yerdir.

Bir ormanın ortasında ortaya çıkan göletin doğusu Naga kralı Muchilinda (Mu-chi-lin-t'o)'nın gölüdür. Bu gölün suyu lacivertsidir, suyun tadı tatlı ve hoştur, diğer yandan batı yakası Buddha figürünün olduğu küçük bir viharadır. Eskiden Tathagata eksiksiz ilim öğrendiğinde, o mükemmel bir sükûn içinde burada oturdu ve yedi gün boyunca kendinden geçmiş vaziyette kaldı. Daha sonrasında bu Muchilinda Naga-raja, Buddha'nın vücudunun yedi misli ile Tathagata'yı nöbet tuttuktan sonra, o bir şemsiye gibi ona gölgelik veren birçok tepenin oluşmasına neden oldu; bu yüzden bu gölün doğu yakası Naga'nın meskenidir.

Bir ormanda bir viharada Muchilinda gölcüğünün doğusunda, sönük ve yıpranmış olarak onu temsil eden bir Buddha figürü vardır.

Bu taraf Buddha'nın yaklaşık 70 adım civarında ya da daha uzun ileri geri yürüdüğü yerdir ve buranın har kemsisi bir Pippala ağacıdır.

Hem eski zamanlarda hem de şimdilerde fakir ve zengin kemsisi arasında, hastalığa muzdarip kişiler çoğu koşulda onların tedavi oldukları dünya tasviriyle baş etmeye çalışmaktadırlar. Burası Bodhisattva'nın kefareti katlandığı yerdir. Burası, Mara'nın isteklerini karşıladığı ve inançlara ters düşenleri baskı altında tutan ve daha sonrasında her bir gün nohut ve bir zerre darı yiyerek 6 yıllık oruç tutan ve sonrasında vücudunun solduğu

ve zayıfladığı ve yüzünün bozulduğu o Tathagata'ydı. Onun ileri geri yürüdüğü yer orucundan sonra (nehirden ayrılırken) ağacın dalını aldığı yerdir.

Buddha'nın açlık yerini gösterdiği Pippala ağacının tarafı bir stupadır; burası Ajnata-Kaundinya'nın ve kalan 5 kişinin kaldığı yerdir. İlk hükümdar yerinden ayrıldığı zaman, o dağları, ovaları gezdi; sulak alanlar boyunca ve ormanlarda dinlendi. Sonrasında Suddhodana-raja 5 adama onu takip etmesi için emir verdi ve onu bekledi. Hükümdar onun kefareti aldıktan sonra Ajnata Kaundinya ve diğer kalanlar kendilerine de aynı vazifeyi verdiler.

Bu yerin güney-batısında bir stupa vardır. Burası Bodhisattva'nın Nairanjana nehrine yıkanmak için girdiği yerdir. Nehrin kıyısı, çok uzağı değil, Bodhisattva'nın sütlü pirinç aldığı yerdir.

Burası tüccar hane sahibinin ona nohut ve bal ikram ettiği yerdir. Buddha bir ağacın altında bağdaş kurup oturmuş ve mutlu bir sükûnet içinde kendinden geçmiştir. Yedi gün sonra kendine geldi. Daha sonra ormanlık boyunca gezen iki tüccar ev sahibi Deva tarafından seslenildi "Şakya ailesinin soylu beyi, daha yeni bir Buddha meyvesine ulaştığı için bu ormanda yaşamaktadır. Onun kararı huzur içinde vuku buldu, o hiçbir şey yemeden 49 gün geçirdi. O, her neye sahip olmak istersen sunmasıyla, sen büyük ve mükemmel kazançlar elde edeceksin." dedi.

Ardından, iki tüccar onların yanlarında taşıdığı erzaklarından biraz buğday unu ve bal sundu. Faziletli insanlar bunu kabul ettiler ve aldılar.

İki tüccarın ikramda bulunduğu yer bir stupadır. Burası dört Deva-raja'nın bir patra ile tanıştığı yerdir. Tüccar beyler buğday unu ve bal sunduktan sonra, kabın içindekini kendi kendine alması gerektiğini düşündü. Daha sonra dört taraftan gelen dört Deva-raja'nın her biri altın bir tabak getirdiler ve bunu sundular. Efendi sessizce oturdu ve böyle pahalı bir yiyecek bir münzeviye gelemes diye sunulanları kabul etmedi. Altın tabakları dağıtan dört kral, gümüş bir tabak sundu ardından onlar kristal, lacivert taşı (liu-li), akik taşı (ma-nao), kehribar (ku-ch'i), yakut (chin chu), ve bunun gibi taşlar sundu. Efendi onların hiçbirini kabul etmedi. Dört kral daha sonra saraylarına döndüler ve şeffaf mavi renkte olan sunulan bir patra taşı getirdiler. Tekrar bunlar sunulurken, Efendi, bir tanesini kabul etmekten ve diğerlerini reddetmekten kaçınmak için onların hapsini birine kattı ve

onları böyle kabul etti. Diğerleriyle bir yaparak, o dördünden bir tas yaptı. Bu yüzden tas'ın dışında dörtkenar görünebilir

Çok uzakları değil burası bir stupadır. Bu Tathagata'nın annesi için vaaz verdiği yerdir. Tathagata tam bir irfan elde ettiğinde, o "insanoğlunun ve tapınakların öğretmeni" olarak nitelendirildi. Annesi, Maya gökten bu yere indi. Toplumun efendisi, kralı ona mutluluk, kazanç ve vaziyeti için tavsiyede bulundu.

Buranın kıyısı bir stupa olan, bu yer bununla birlikte kuru bir su birikintisidir. Eski zamanlarda burası Tathagata'nın din değiştirenleri çevirmek için çeşitli ruhani değişimler sergilediği yerdir.

Bu yer bir stupadır. Burada Tathagata, Uravilva-Kasyapa (Yeu-leu-pin-lo-kia-she-po) yı iki erkek kardeşi ile birlikte ve onun binlerce takipçisini diğer bir dine geçirdi. Uravilva-Kasyapa (Yeu-leu-pin-lo-kia-she-po), "aydınlatıcı rehber" olarak onun vazifesini takip etmek amacıyla onun öğretmenlik tapmasına neden oldu. Bu durumda Uravilva-Kasyapa'nın 500 takipçisi Buddha eğitimleri almak istediklerinde, Kasyapa şöyle dedi: "Ben de senle birlikte hatalarımı terk edeceğim." Bu yüzden birlikte yol alırken onlar Buddha'nın bulunduğu yere geldiler. Tathagata onlara şöyle söyledi: "Deri giysilerinizi bir kenara koyun ve teknelerinizi bırakınç" Daha sonra öğrenciler emre boyun eğerek mallarını Nairanjana nehrine attılar. Nadi-Kasyapa (Nai-ti-kia-she-po) bu eşyaları nehrin akıntısıyla giderken gördüğünde, o adamları ile birlikte erkek kardeşinin ziyaretine geldi. Onun hareketlerinin ve tavrının değiştiğini gördüğü için, ona sarı cübbe götürdü. Gaya-Kasyapa da 200 adamı ile onun erkek kardeşinin din değiştirdiğini duyduktan sonra Buddha'nın olduğu yere geldi ve arınmış bir hayatta yaşamalarına müsaade edilmesi için dua etti.

Kasyapa kardeşlerin din değiştirdiği yer olan bu yerin kuzey-batısı bir stupadır. Burası Tathagata'nın Kasyapa'yı kurban etmesi için kızgın Naga'yı mağlup ettiği yerdir. Tathagata, bu adamları yönlendirmek üzereyken, önce onların inançlarını baskı altına aldı ve Brahmacharins'ın kızgın Naga'sının evinde dinlendi. Gece yarısından sonra, Naga dışarı ateş ve duman saçtı. Buddha, Samadhi ye girdikten sonra, aynı şekilde ateşin parlaklığını artırdı ve ev azgın alevlerle dolmuş görünüyordu. Brahmacharinler, yangının Buddha yı yok edeceğinden korktuğu için, hepsi birlikte hazin çığlıklarla onun kaderine

acıyarak o yere koştular. Bu durumda Uravilva-Kasyapa adamlarına izah etti ve dedi ki: “Şimdi gördüğüm gibi bu bir yangın değildir, bu bir azgın Naga’yı baskı altına alan Sramanadır.” Tathagata kızgın ejderlere sahip olduğu için, onun avucundaki tası belirtti, ertesi gün avucunda bunu tutarak geldi ve bunu inanmayan öğrencilere gösterdi. Bu anıt, 500 Pratyeka Buddha’sının aynı zamanda Nirvana’ya girdiği yer olan bir stupadır.

Muchilinda Naga gölcüğünün güneyi bir stupadır. Bu, Kasyapa’nın sel süresinde Buddha’yı korumaya gittiği yeri göstermektedir. Kasyapa kardeşler hala bu kutsal olaya itiraz ediyorlarken, uzak ya da yakın yaşayan herkes onların faziletlerine saygı duydular ve kendilerini eğitime adadılar. İnsanların efendisi onların rehberi olarak adlandırılmasındaki hatada, onların din değişimlerinde çok niyetli oldukları için yükseldi ve ince bulutlar yaydı etrafa ve fırtınanın başlamasına neden oldu. Şiddetli dalgalar Buddha’nın oturduğu yeri çevrelediler fakat o selden kurtulan tek kişiydi. O sırada Kasyapa bulutları ve yağmuru gördüğü için öğrencilerini çağırarak şöyle dedi: “Shaman’ın oturduğu yer gelgitlerin içinde yok olmuş olmalıdır!” dedi.

Onu kurtarmaya gitmek için bir tekneye bindiğinde, dünyanın efendisinin karada ki gibi suyun üstünde de yürüdüğünü gördü ve o akıntıları geçerken, su bölündü ve yeryüzünde görünür şekilde kaldı. Kasyapa bu mucizeyi gördükten sonra, onun kalbi itaat etti ve geri döndü.

Bodhi ağacının setinin güney kapısı dışında, 3-4 li uzağında kör Naga’nın evi vardır. Bu Naga önceki yaşamlar boyunca onun kötü hareketlerinin artmasıyla, bir ceza olarak doğumunda kör doğdu. Pragbodhi tepesinden giden Tathagata, Bodhi ağacına ulaşmayı arzuladı. Bu meskeni geçerken Naga’nın gözleri ansızın açıldı ve o Bodhisattva’nın Bodhi ağacını geçtiğini gördü. Sonrasında Bodhisattva’ya konuşurken şöyle dedi: “Değerli üstad! Siz mükemmel aydın olacaksınız, benim gözlerim aslında uzun süre karanlıklar içinde kaldı fakat bir Buddha yeryüzüne çıktığı zaman, gözlerim açılmaya başladı. Bhadra-kalpa boyunca, üç önceki Buddha yeryüzünde göründükleri zaman, ben ışığımı kazandım ve gördüm ve şimdi sen bu yüzden değerli üstadısın, bu yere yaklaşırken gözlerim hemen açıldı; bu sebeptendir ki senin bir Buddha olacağını biliyorum.” dedi.

Bodhi ağacının güney tarafı bir stupadır. Burası Mara-rajâ’nın Bodhisattva’yı korkutmaya çalıştığı yerdir. İlk olarak Mara-rajâ, Bodhisattva’nın mükemmel bir irfan

kazanmak üzere olduğunu öğrendiğinde, onun sanatı ile onu tedirgin etmek için ya da onun teşvikleriyle yanıltmada başarısız olduğu için, o cin topluluğunu çağırdı ve cin ordusunu düzenledi ve askerleri saf çekti, silahlandırdı sanki Bodhisattva'yı yok etmek içindi. O esnada rüzgâr çıktı ve yağmur boşaldı, fırtına gökyüzünde yuvarlandı ve karanlık artarken ışıklar söndü; ateş dumanları ve bulut sisleri dağıldı, kum ve dolu taneleri yaracasmaydı ve sanki ok gibi uçuyordu. Bunun üzerine, Bodhisattva “büyük sevgi” tapınağı Samadhi'ye girdi ve cinlerin silahlarını nilüfer çiçeklerine çevirdi. Korkuyla dehşete kapılan Mara'nın ordusu hızla geri çekildi ve gözden kayboldu.

Çok uzakları değil burası, Brahma-raja tarafından ve Deva'nın kralı Sarka tarafından yapılan iki stupadır.

Bodhi ağacının kuzey setinin dışı Mahabodhi tapınağıdır. Burası Simhala (Ceylon)'un ilk kralı tarafından yapılmıştı. Bu yapı tapınak kuleleriyle altı girişe sahiptir; Bu otuz ya da kırk metre yüksekliğinde korunma duvarı ile çevrelenmiştir. Sanatçının azami marifeti sergilenmektedir; süsleme en gösterişli renklerdedir (kırmızı ve mavi). Buddha'nın heykeli değerli taş ve mücevherlerle dekore edilmiş altın ve gümüşün yansımasıdır. stupalar yüksek ve geniş ölçülerdedir ve hoş bir şekilde süslenmiştir; onlar Buddha'nın izlerini taşırlar. Kemik kalıntıları el parmağı kadar büyük, parlak ve düzgün saf beyaz renkte ve yarı saydamdırlar. Bedensel kalıntılar, kırmızımsı bir boyanın büyük incileri gibidir. Her yıl dolunayda Tathagata, büyük ruhani değişimlerini sergilediğinde, onlar bu izleri toplum sergilerine çıkarırlar. Bu durumdayken bazen parlak bir ışık yayılmaktadır, bazen çiçeklere bereket yağar. Bu manastırın papazları 1000'den daha fazladır; Onlar Büyük Araç ruhban sınıfında çalışırlar ve Sthavira (Shang-tso-pu) okuluna aittirler. Onlar dikkatli bir şekilde Dharma Vinaya'yı gözetlerler ve onların tutumları doğal ve doğrudur.

Eski zamanlarda; güney denizi ülkelerinden biri olan Ceylon'da sözüne güvenilir, Buda dinine bağlı bir kral yaşardı. Buda dininin müridi olan erkek kardeşi (evsiz bir mürit) Buda dinine ait kutsal yerlerin izini sürmek için Hindistan'ı dolaşmaya çıktı. Ziyaret ettiği bütün manastırlarda yabancı (hudutta yaşayan bir köylü) gibi davranılıp hor görüldü. Böyle olunca da kendi ülkesine geri döndü. Kral kardeşini karşılamak için bizzat dışarı çıktı ancak Sramana Hindistan'da gördüğü bu kötü muameleden o kadar etkilenmişti ki konuşamadı. Kral: “Seni bu kadar büyük bir keder içine sokacak ne oldu?” diye sorduğunda Sramana şöyle cevap verdi: “ben sizin görkemli krallığınızın hürmetine

güvenerek, dünyayı dolaşmaya, uzaktaki bölgeleri ve yabancı köyleri gezerek yolumu bulmaya çalıştım. Sıcak soğuk ayırt etmeksizin dolaştım ancak seyahatimin uzunca bir süresinde; büyük hakaretlere maruz kaldım bunun yanı sıra benim sözlerim de hakaretlerle ve iğnelemelerle karşılık buldu. Bütün bunları çektikten sonra nasıl dertsiz olabilirim?”

Kral, “Peki durum böyleyse, yapılması gereken nedir?” diye sordu.

“Dürüst olmak gerekirse, ben krallığınızdan; faziletli davranarak Hindistan boyunca manastırlar inşa ettirmesini arzu ediyorum. Böylece kutsal kalıntılarımızı göz önüne çıkarıp, muazzam bir üne sahip olabileceksiniz; aynı zamanda böyle yaparak hem Atalarınızdan kalan mirasa duyduğunuz minnettarlığı gösterip hem de varislerinize büyük bir fazilet bırakmış olacaksınız.” diye cevapladı.

“Bu harika bir plan; ben bunu nasıl düşünemedim?” diye cevapladı Kral.

Daha sonra ülkesinin bütün mücevherlerini Hindistan kralına hediye etti. Kral bunları hediye olarak kabul ettikten sonra hem görevinin gereği olarak hem de uzaktaki dostuna duyduğu minnettarlıktan dolayı, habercilerini “Bu buyruk karşısında ben şimdi ne yapmalıyım?” diye sormak için gönderdi.

Elçi: “Simhala kralı (Maha sri raja) Hindistan kralını saygıyla selamlar. Maharaaja'nın ünü dünyanın dört bir yanına ulaştı ve sizin yardımlarınız uzaktaki bölgelere kadar vardı. Bu değersiz ülkenin Sramanaları sizin emirlerinize uymak ve değişiklik yaratacak etkilerinizi kabul etmek istiyor. Sizin bu üstün ülkenizde gezmiş, kutsal eserleri ziyaret etmiş biri olarak; birçok farklı manastıra uğradım ve ağır lanma hususunda çok büyük sıkıntılar çektim sonuç olarak ta hakaretlere maruz kaldım ve yorgunluktan tükendim. Hindistan'a benim gibi gelen yabancıların gidiş gelişleri arasında dinlenebilecekleri, ağır lanacakları manastırlar yaptırılmasını talep ediyorum. Böylece hem bu iki ülke birbirine sıkı bağlarla bağlanır hem de yolcular ferahlar.” diye sözlerini tamamladı.

Kral “Majestelerinizin kutsal öğretinizin kalıntılarını barındıran Tathagata'nın da içinde bulunduğu birkaç bölgeyi (bu amaçla) almasına izin veriyorum.” dedi.

Böylelikle haberci ülkesine Kral'ın verdiği izinle döndü ve yaptığı görüşmeyi anlattı. Yetkililer bu konuya özen gösterdiler ve Sramanaları toplayıp manastırın kurulması için

tasarılar hazırlamaya başladılar. Sramanalar şunları söyledi; “Bu projeyi sürdürebilmek için Bodhi ağacından daha iyi bir yer düşünülemez; bu ağaç eski Budaların kutsal meyve elde ettiği; gelecek kuşaktaki Budaların da kutsal meyve elde edeceği ağaçtır.”

Bütün mücevherlerini yolladıktan sonra; bu manastırda; bu ülkenin (Ceylon) keşişleri ağırılanmaya başladı ve o; bütün bunlara sebep olan kişi, bakırın üzerine yazılan bildiride şunları söyledi: “Herkesi hiçbir ayırım gözetmeden yardım etmek bütün Budaların en önemli öğretisidir. Sadece gerektiği durumlarda hoşgörülü davranmak ise eski keşişlerin ünlü öğretisidir. Ve ben şuan da saray içerisinde önemsiz bir soydan gelen bir kişi olarak; bu tapınağın kutsal eserlere yaklaşması için, şanlarının gelecek nesillere ulaşması için ve daha çok insanın faydalanması için bu manastırın kurulmasını üstlendim. Benim ülkemin keşişleri de özgür olacak ve onlar da bu ülkenin kardeşlik derneğinin üyeleri olarak ağırılanacaklar. Haydi, bu imtiyazımızı nesilden nesile hiçbir zarar görmeden aktaralım.”

Bu sebeplerle kurulan bu manastır, Ceylon’un birçok keşişini ağırladı. Güneyde Bodhi ağacının 10 li ilerisinde hatta daha da uzaklarda kutsal kalıntılar o kadar fazlaydı ki her birine isim vermek imkânsızdı. Her yıl Bhikshuların yıllık yağmurları ara verdiği; her bölgeden çok sayıda dindar insan bu topraklara gelir, yedi gün yedi gece çiçek saçıp, tutsü yakarlar ve bölge boyunca dolaşıp müzik yaparlar sonra da dualarını edip, dileklerini tutarlardı. Hindistan keşişleri, Kutsal Buda öğretisine göre ilk yarı ayın ilk gününde Sravana Wass’a girerler. Bu tarih bizde beşinci ayın on altıncı gününe denk gelir ve bizde sekizinci ayın on beşinci günü olan tarih; onlarda ayın ikinci yarısının on beşinci gününe Asvayuja’ya denk gelir ve bu tarihte inzivaya çekilmeyi bırakırlar.

Hindistan’da ay isimleri yıldızlara dayanmaktadır ve antik zamandan günümüze kadar bu isimlerde hiçbir değişiklik olmamıştır. Fakat farklı okullar ülkelerdeki farklı lehçelerin birbirinden ayrımlarını gözetmeksizin çeviri yaptıkları için; hatalar giderek arttı ve sonuç olarak mevsimlerin dağılımında zıtlıklar ortaya çıkmaya başladı. Bu yüzden bazı yerlerde Wass’a dördüncü ayın on altıncı gününde girerler ve yedinci ayın on beşinci gününde mevsimi bitirirler.

8. Dokuzuncu Kitabın Türkçe Çevirisi

Magadha Ülkesi İkinci Bölüm.

Bodhi ağacının doğusunda, Nairanjana (Ni-len-shan-na) Nehri üzerinde, bir ormanın ortasında, bir stupa bulunmaktadır. Bu stupanın kuzeyinde bir göl vardır. Burası, bir Parfüm Fil'in (Gandhahasti) annesini ziyaret ettiği yerdir. Eskiden, Tathagata bir Bodhisattva olarak öğretiyi uygularken, bir Parfüm Fil'in çocuğu olarak dünyaya geldi ve kuzeyin dağlarında yaşadı. Dışarıda amaçsızca gezinirken bu gölün kıyısına geldi. Kör olan annesi için tatlı hünnap kökleri topladı ve ona arı su getirdi ve annesini evlada yakışır bir biçimde ve özveriyle el üstünde tuttu. Bu sırada buralarda, yolunu bilmez bir biçimde ormanda dolaşan ve kederinde acı çığlıklar yükselen, evini değiştirmiş olan bir adam vardı. Yavru fil onu duydu ve ona acıdı; öncülük edip ona yola nasıl gideceğini gösterdi. Geri dönen adam krala gitti ve şöyle dedi, "Parfüm Fil'in içinde yaşadığı ve gezindiği bir orman biliyorum. Bu çok değerli bir hayvan. Gidip onu alsanız iyi edersiniz."

Söylediklerini onaylayan kral askerleriyle birlikte Parfüm Fil'i yakalamaya gitti. Yolu gösteren adam parmağını file uzatıp, onu krala gösterdi, aniden iki kolu birden, kılıçla kesilmişçesine düştü. Kral bu mucizeyi görmüş olmasına rağmen yavru fili yakaladı ve iplerle bağladı ve yerine döndü. Bağlanmış olan genç fil (uysallaştırılsın diye), uzun süre ne bir şeyler yiyebildi ne de içebildi. Başında bekleyen bekçi durumu, kendisi için görmeye gelen ve file durumun nedenini soran krala anlattı. Fil cevap verdi, "Bak! Annem kör ve şuan günlerdir aç ve susuz ve ben burada can sıkıcı bir zindanda bağlıyım. Bu durumda nasıl iştahla yemek yerim!" Filin duygularına ve azmine acıyan kral serbest bırakılmasını emretti.

Gölün yanında, kendisinden önce taş bir sütun inşa edilen bir stupa bulunmaktadır. Burada, uzun zaman önce Buddha Kasyapa (Kia-she-po) meditasyon yaptı. Buranın yanında da önceki dört Buda'nın oturur ve yürür şeklindeki kalıntıları bulunmaktadır.

Bu noktanın doğusunda, Mo-ho (Mahi) Nehri'nin karşısında, içerisinde taş bir sütunun olduğu büyük bir ormana geliyoruz. Burası bir kâfirin kendinden geçip günahkâr bir ant içtiği yerdir. Eski zamanlarda Udra-Ramaputra (U-teou-lan-tseu) isimli bir kâfir vardı. Zihninde, bedenini vahşiler ve yabaniler arasında bırakırken, isli bulutların tepesinde uçardı. Bu kutsal ormanda, ruhunu saklayarak kalıntılarını bıraktı. Beş doğaüstü öğretiyi

erişmiş olarak, üstün Dhyana konumuna ulaştı ve Magadha kralı kendisine derin saygı gösterdi. Kral her günün gecesinde, yemek için onu, kendi yerine davet etti. Boşlukta süzülen, havada yürüyen Udra-Ramaputra engel olmadan geldi ve gitti.

Onun geliş anını bekleyen Magadha kralı nöbet tuttu ve gelişiyile birlikte kendisini saygıyla yerine yerleştirdi. Bir gezintiye çıkmak üzere olan kral, bu görevi, yokluğunda birinin emrine vermek istedi ancak dâhili sarayında, emirlerini yerine getirebilecek birini seçemedi. Ancak (hizmetkârları arasında) sakin görünümlü ve iyi huylu, küçük sevgili bir kız vardı. Sarayda, kralın yandaşlarından hiçbiri (bilgili halk) o kızı cebinden çıkaramazdı. Magadha kralı bu kızı çağırdı ve şöyle dedi, “Ben bir gözlem turuna çıkacağım ve seni önemli bir görevin başına getirmek istiyorum; konu hakkında emir verdiğimde aklını tamamen bana vermelisin. Bu görev, uzun süredir derin saygı ve yüceltmeyle davrandığım ünlü Rishi Udra-Ramaputra’ya ilişkin. Buraya akşam yemeği için, belirlenen zamanda geldiğinde, ona benim gösterdiğim ilgili göstermelisin.” Bu emirleri veren kral, yokluğunu (katılamayacağını) bildirdi.

Emirlere uyan küçük kız, usule uygun olarak umutla bekledi. Büyük Rishi geldiğinde onu karşıladı ve bir yere yerleştirdi. Genç kıza dokunan Udra-Ramaputra, dünyevi tutkunun (istekler dünyasına ait olan) saf olmayan yükselişini hissetti ve ruhani yeteneklerini kaybetti. Yemeğini bitirdikten sonra gideceğini söyledi ancak havada süzüleliyordu. Sonra utandı, lafi dolandırdı ve genç kıza şöyle dedi, “Uyguladığım öğretinin sonucu olarak Samadhi’ye ulaşabiliyorum ve sonra zihnim dinlenmedeyken havalanabiliyor ve bir dakikalık bile gecikme olmadan gelip gidebiliyorum. Ancak uzun zaman önce ülke insanların beni görmeyi istediklerini duydum. O zamanın yönetimiyle anlaşmalı şekilde, öncelikli amacımız tüm yaşayanların yararı olmalı. Nasıl olur da yalnızca kendi çıkarımı düşünür ve diğerlerininkini unutturum? Bu yüzden, gittiğimi gören herkese mutluluk ve fayda getirmek için kapıya doğru gitmek ve yerde yürümek istiyorum.”

Bunu duyan genç kızı, haberleri dört bir yana yaydı. Bunun üzerine insanlar tüm kalpleriyle yolları sulayıp süpürmeye başladılar ve binlerce kişi gelişini görmek için bekledi. Kraliyet sarayından dışarı adım atan Udra-Rama-puttra, bu ilahi ormana doğru yürüdü. Daha sonra sessizce oturdu, Samadhi yaptı. Artık hızla dışarı kaçan zihni, bu ormanla sınırlıydı. Ve şimdi (ağaçların arasında gezinirken) kuşlar bağrıışmaya ve

uçuşmaya başladı ve göle yaklaşınca balıklar sıçramaya ve su sıçratmaya başladılar ta ki duyguları heyecanlı bir hal alana ve zihni karışana kadar, ruhani yeteneklerini kaybetti. Kendinden geçme halinden çıkarak, öfke ve hınçla doldu ve bu günahkâr yemini etti. “Bir tilkinin bedenine ve bir kuşun kanatlarına sahip, acımasız ve günahkâr bir canavar olarak dünyaya geleyim ki yaşayan yaratıkları yakalayıp bir çırpıda yiyebileyim. Bedenim 3000 li uzunluğunda olsun ve kanatlarımın her birinin genişliği 1500 li olsun; böylece ormana dalıp kuşları yiyeyim ve nehirlere dalıp balıkları yiyeyim.”

Bu duayı ettiğinde, hareketsiz kalbi, aşamalı olarak büyüdü ve azimli çabaları sayesinde kendinden geçme halini devam ettirdi. Bundan kısa bir süre sonra öldü ve 80.000 kalpa yılının geçeceği Bhuvani cennetlerinin ilkinde doğdu. Tathagata, ona ait bu kaydı bıraktı: “Bu cennetteki yılları bitmekte, daha sonra eski duasının meyvesini alacak ve bu aşağılık bedene sahip olacak. Doğuşun şeytani yollarının akıntularından ortaya çıkmak istememeli.”

Mahi Nehri'nin doğusunda, büyük vahşi bir ormana giriyoruz ve 100 li civarında ilerleyince Ki'u-ki'u-cha-po-to-shan'a (Kukkutapadagiri, Ayrıkotu Dağı) geliyoruz. Buraya ayrıca Kiu-liu-po-to-shan (Gurupadah Giri) da denmektedir. Bu dağın etrafı yüksek ve engebelidir, vadiler ve geçitlerin içine girilememektedir. Sağanak yağmurlar, yamaçlarından aşağı akmakta, karmaşık çalılar büyük yükselteleri boyunca büyürken, sık ormanlar vadileri sarmaktadırlar. Yukarı doğru çıkınca, üç tane keskin doruk bulunmaktadır; tepeleri gökyüzünün sisleriyle çevrelenmiştir ve şekilleri de bulutların arasında kaybolmuştur. Bu görüntülerin arkasında saygıdeğer Maha-Kasyapa, Nirvana'ya ulaşmış şekilde bulunmaktadır. İnsanlar ismini anmaya cüret edememektedirler ve bu yüzden “Guru-padah” (saygıdeğer öğretici) olarak bahsetmektedirler. Maha-Kasyapa bir Sravaka ve altı doğaüstü öğretiyi ve sekiz anlaşmayı (ashtau vimokshas) mükemmel şekilde elde eden bir müritti. Tathagata, din değiştirme çalışması bitti ve tam Nirvana'ya ulaşma noktasında Kasyapa'yı işaret edip şöyle dedi, “Birçok kalpa aracılığıyla, dinin en yüce şeklini arayarak, tüm bu yaşamlar adına acı veren ruhani cezalara giriştim (sebat ederek). Bunca zaman dua ettiğim (istediğim) şeye şimdi tamamen sahibim. Artık ölmeye (Mahanirvana'ya girmeye) istekli olduğum için size Dharma Pitaka'yı sunuyorum. (Bu öğretiyi) Kaybetmeden ya da eksiltmeden koruyun ve yayın. Altın dokumalı Kashaya kıyafeti bana sütanne (annenin kardeşi) tarafından verildi. Bunu saklayıp, Maitreya (T'se-ohi) Buda durumunu tamamladığında ona ulaştırmanızı istiyorum. Vasiyet olunan

öğretimin yayılmasıyla ilgilenen herkes, Bhikshu, Bhikshuniler, Upasakas ya da Upasikas da olsa, öncelikle (yani bu görev tamamlanmadan) göçten kaçınmalı.”

Bu görevlendirmeyi alan Kasyapa, gerçek öğretiyi muhafaza etmek için bir meclis topladı (konsey ya da meclis). Görev gerçekleştirildi, emri gerçekleştirme işinin başında yirmi yıl kaldı ve sonra hayatın geçiciliğinin tiksintisiyle ve ölmeyi bekleyerek Ayrıkotu Dağı'na doğru gitti. Dağın kuzey yamacına çıkarak, dolambaçlı yoldan devam etti ve güneybatı sırtına geldi. Burada sarp kayalıklar ve uçurumlar devam etmesini engelledi. Yolunu zorunlu olarak karmaşık çalılıklara çevirerek, malzemeleriyle kayayı deldi ve bu şekilde ilerledi. Daha sonra kayayı deldi ve birbirine dolanan kayalar tarafından durdurulana kadar yükselmeye devam etti. Sonra tekrar bir geçit açtı ve dağın kuzeydoğu yakasından zirveye ulaştı. Sonra geçitlerden çıkmış şekilde üç zirvenin orta noktasına ilerledi. Orada Buda'nın Kashaya kıyafetini (chivara) aldı ve ayakta durarak coşkulu bir yemin etti. Bu sırada üç zirve onu çevreledi; bu, şuan üçünün gökyüzüne yükselmesinin nedenidir. İlerleyen dönemlerde, kendisine kibirle karşı çıkan sayısız insan bulacak olan Maitreya gelip üç dayanaklı öğretiyi ilan edecek, bu dağa gitmelerine öncülük edecek ve Kasyapa'nın bulunduğu yere geldiklerinde, Maitreya bir dakikada kendi kendine açılmasını sağlayacak ve Kasyapa'yı gören tüm insanlar yalnızca daha kibirli ve inatçı olacak. Sonra Kasyapa kıyafeti ileterek ve derin saygı göstererek havaya yükselecek ve bedeninden ateş ve buhar çıkararak tüm ruhani değişimleri sergileyecek. Sonra Nirvana'ya ulaşacak. Bu sırada bu mucizelere şahit olan insanlar kibirlerini bırakacak ve zihinlerini açarak (kutsallığın) meyvesine erişecekler. Bu şekilde dağın tepesinde inşa edilmiş bir stupa bulunmaktadır. Sessiz gecelerde, uzaktan bakanlar, bir fenerden yükseliyormuş gibi görünen parlak bir ışık görürler; ancak dağa tırmanırlarsa, görececek bir şey bulunmamaktadır.

Ayrıkotu Dağı'ndan 100 li civarında kuzeydoğuya gidince, ücra ve sarp zirveleri ve yamaçlarıyla, Buddhavana (Fo-to-fa-na) isimli dağa geliyoruz. Buranın dik kayalıklarının arasında, Buda'nın bir keresinde aşağı inerek kaldığı taş bir bölüm bulunmaktadır; buranın yanında, Deva'ların kralı Sakra'nın (Shih) ve Brahma-rajaya'nın (Fan-wang) birkaç sandal ağacını vurduğu ve Tathagata'ya da aynı kutsal yağdan sürdükler, büyük bir taş bulunmaktadır. Kokusu hala taşın üzerinde bulunmaktadır. Burada ayrıca beş yüz Arhat, ruhani bir tavırla, gizlice ikamet etmektedir ve burada dinden etkilenmiş olan bazıları onlarla bazen karşılaşmayı istemektedirler; bazı durumlarda yemek istemek için kasabaya

giren Sramana kılığında, bazı zamanlarda (hücrelerinden) ayrılanlar olarak, bazı zamanlarda, detaylı olarak anlatması güç yollarla da ruhani güçlerinin kalıntılarını ortaya koyar şekilde.

Yaklaşık 30 li kuzeye gidince, Buddhavana (Fo-to-fa-na) dağının vahşi vadileri arasında, Yashtivana (Ye-sse-chi) isimli ormana geliyoruz. Burada yetişen bambular büyüktür; tepeyi kaplarlar ve vadiye doğru uzanırlar. Eskiden burada, Şakya Buddha'nın (Shih-kia-fo) bedeninin on altı fit yüksekliğinde olduğunu duyan, şüpheyle akli karışan ve buna inanmayan bir Brahman vardı. Sonra on altı fit uzunluğunda bir bambu alarak, Buda'nın boyunu ölçmek istedi; Buda'nın boyu bambuyu aştı ve on altı fiti geçti. Uzamaya devam edince, doğru ölçüyü bulamadı. Sonra bambuyu yere attı ve gitti; ancak bunun sayesinde dik durdu ve kök saldı.

Bu ormanın ortasında Asoka-raja tarafından inşa edilmiş bir stupa bulunmaktadır. Burada Tathagata, Deva adına yedi gün boyunca muhteşem ruhani mucizeler (alametler) sergiledi ve gizemli ve muhteşem öğretiyi vaaz verdi.

Ormanda (Yashtivana'nın olduğu orman), Batı Hindistan'ın bir Kshatriya olan, Jayasena (She-ye-si-na) isimli bir Upasaka vardı. Oldukça temiz kalpli ve ılımlıydı. Zihni gerçeğin sınırlarının (gerçek sınırların) ortasında gezinirken, bir çeşit periler ülkesinde yaşayarak kendini ormanların ve tepelerin arasında oyalıyordu. Hem Ortodoks hem de diğer eserlerin (dâhili ve dışarıdan kitaplardan) gizemlerini derinlemesine çalışmıştı. Dili ve gözlemleri sadeydi ve tezleri yüceydi; varlığı sessiz ve kutsanmıştı. Sramanalar, Brahmanlar, farklı okullardan kâfirler, ülkenin kralı, kralın önemli adamları ve önemli kişiler beraber onu ziyarete geldiler ve bireysel olarak sorular sordular. Öğrencileri on altı daireyi işgal ediyordu ve neredeyse yetmiş yaşında olmasına karşın, öğrencilerine özenle ve durmaksızın okudu ve diğerlerinin hepsini reddederek yalnızca Budist Sutralar çalışmalarını sağladı. Bu şekilde gece ve gündüz, bedenini ve zihnini arayışa bıraktı.

Hindistan'da harcın içine toz halinde kokular karıştırarak küçük stupalar yapmak bir gelenektir; yükseklikleri altı ya da yedi inç civarında olur ve içlerine Sutradan alınmış bazı yazılar yerleştirilir; buna Dharma-Şarira (fa-shi-li) adını vermektedirler. Bunların sayısı arttıkça, büyük stupalar inşa edilir ve tüm diğerler bu büyük olanın içerisine toplanır ve daimi şekilde dini görevini gerçekleştirir. Bu böylece Jaya-sena'nın (Ching-kian)

zanaatıydı; elleriyle bu stupaları inşa ederken, ağzıyla muhteşem öğretiyi ilan etti ve öğrencilerine öncülük edip onları teşvik etti. Bu şekilde en yüce ve en muhteşem dini erdeme ulaştı. Akşamları tekrar aşağı yukarı yürüyüp ibadet eder ve dualarını tekrarlardı ya da sessizce meditasyon yapardı. Yemek ve uyumak için çok az vakti vardı ve öğretilerinin hiçbirini akşam ya gündüz hafifletmedi. Yüz yaşına geldiğinde bile zihni ve bedeni tamamen aktifti. Otuz yıl boyunca, bu Dharma-Şarira stupalarının yedi koti'sini yapmıştı ve yapmış olduğu her bir koti için büyük bir stupa inşa etti ve bunları içine yerleştirdi. Tamamen dolduğunda dini öğretisini sundu ve rahipleri davet etti; bir yandan da rahipler kendi taraflarında ona tebriklerini iletiler. Bu durumlarda kutsal bir ışık parladı ve ruhani mucizeler gerçekleşti ve bu zamandan sonra mucize ışık görülmeye devam etti.

Yashtivana'nın 10 li kadar güneybatısında, büyük bir dağın güney yamacında iki tane kaplıca bulunmaktadır; suları oldukça sıcaktır. Eskiden, Tathagata bu suyun yüzeye çıkmasını sağladı ve burada kendini yıkadı. Bu suların temiz akışları hala azalmadan devam etmektedir. Uzaktaki ve yakındaki insanlar yıkanmak için burada toplanmaktadırlar; sonrasında hastalık veya kronik rahatsızlıklardan şikâyetçi olanlar genellikle şifa bulmaktadırlar. Kaplıcaların yanında, Tathagata'nın egzersiz amaçlı yürüdüğü yeri işaret eden bir stupa bulunmaktadır.

Yashtivana'nın altı-yedi li kadar güneydoğusuna gidince, büyük bir dağa ulaşıyoruz. Dağın çapraz sırtlarının önünde bir stupa bulunmaktadır. Burada eski zamanlarda, Tathagata, insanların ve Deva'nın yararına, üç aylık yağmur dönemi boyunca öğretiyi açıklamıştır. Daha sonra Bimbisara-raja (Pin-pi-so-lo) öğretiyi dinlemek için gelmek istemiştir. Dağı delmiş ve yükseğe çıkmak için basamaklar yapmak amacıyla, çıkan taşları biriktirmiştir. Genişliği yaklaşık yirmi adım ve uzunluğu da 3-4 li civarında olmuştur.

Büyük dağın 3-4 li kadar kuzeyinde ücra bir tepe bulunmaktadır. Eskiden Rishi Vyasa (Kwang-po) burada yalnız yaşamıştır. Dağın bir yanını kazarak, bir ev inşa etmiştir. Temellerin bir bölümü hala görünmektedir. Müritleri hala öğretisini yaşatmaktadır ve kutsal öğretisinin ünü hala yaşamaktadır.

Ücra tepenin 4-5 li kuzeydoğusunda, tek başına duran küçük bir tepe bulunmaktadır. Bu tepenin yanında, (delinerek açılmış olan) taş bir bölüm bulunmaktadır. Genişlik ve uzunluk olarak, 1000 kadar kişinin oturmasına yetecek büyüklüktedir. Burada Tathagata,

dünyada yaşadığı sırada, öğretiyi üç ay boyunca tekrar etmiştir. Taş bölümün üzerinde büyük ve göze çarpan, üzerinde Deva'ların kralı Sakra'nın ve Brahma-raja'nın birkaç sandal ağacını vurduğu ve Tathagata'nın bedenini tozla serpiştirdiği bir kaya bulunmaktadır. Bu taşın yüzeyi hala parfüm kokusunu yaymaktadır.

Taş evin güneybatısında, Hintlilerin Asuras'ın (O-su-lo) sarayı olarak adlandırdıkları yüksek, büyük bir mağara bulunmaktadır. Eskiden, büyü formülün kullanılmasında oldukça tecrübeli, iyi bir kişi yaşamaktaydı. On dördü birden kendi aralarında bu yüce mağaraya girmek için sözleşmiş olan bir grupta tanıştı. 30 ya da 40 li kadar gittikten sonra, her yer muhteşem bir parıltıyla aydınlandı ve önlerinde, kuleleri ve hepsi altın ve gümüşten ve gök cevherden yapılmış gözetleme kuleleriyle, duvarla çevrili bir şehir gördüler. Adamlar oraya ilerleyince, kapılarda görevli genç kızlar vardı ve gülen neşeli yüzleriyle karşıladılar ve saygı gösterdiler. Biraz daha ilerleyince, her biri çiçeklerle ve kokularla dolu altın birer kap taşıyan iki köle kızın bulunduğu iç şehrin kapılarına geldiler. Bunları geçince, ziyaretçilerin yaklaşmasını beklediler ve sonra şöyle dediler, “Önce şuradaki havuzda yıkanmalısınız ve sonra kendinize kokular sürmeli ve çiçeklerle taçlanmalısınız ve sonra şehre girebilirsiniz. İçeri girmek için acele etmeyin; yalnızca büyü ustası bir seferde girebilir.” Daha sonra diğer on üç adam sırayla banyoya gittiler. Havuza girince, hepsinin birden kafası karıştı ve tüm olanları unuttular ve kendilerini 30-40 li uzakta bir ülkede, bir pirinç tarlasının ortasında otururken buldular.

Bu taş evin yanında yaklaşık 10 adım genişliğinde ve 4-5 li uzunluğunda ağaçlı bir yol (keresteden yapılmış bir yol) bulunmaktadır. Eskiden Bimbisara-raja, Buda'nın olduğu yere gitmek üzereyken, kayadan bir geçit kesti, vadileri açtı, uçurumları düzleştirdi ve nehrin üzerinden geçen bir yol yaptı, taştan duvarlar inşa etti ve karşılıklı uçurumları bağladı ve merdivenlerin Buda'nın olduğu yere ulaşmasını sağladı.

Bu noktadan, dağlardan geçerek 60 li kadar doğuya gittiğimizde, Kusagara-pura (Kiu-she-kie-lo-pu-lo) şehrine ya da “en iyi otlığın (şanslı) kraliyet şehri”ne geliyoruz. Burası Magadha krallığının merkez noktasıdır. Ülkenin önceki kralları, burayı başkent olarak sabitlemişlerdi. Burada en muhteşem, kokulu, uğurlu otlar yetişmektedir ve bu yüzden burası “muhteşem otlak şehri” olarak adlandırılmaktadır. Yüksek dağlar burayı her yanından çevrelemektedir ve buranın duvarlarıymışçasına şekil almaktadır. Batı tarafında dar bir geçitle ulaşılmakta, kuzeyde de dağların arasında bir geçit bulunmaktadır. Şehir

doğu batı yönünde uzanmaktadır ve kuzey güney genişliği dardır. Çevresi yaklaşık olarak 150 li civarındadır. İç bölümün temel duvarlarının kalıntılarının genişliği yaklaşık olarak 30 li'dir. Kie-ni-kia (Kanakas) isimli ağaçlar tüm yolları çevrelemekte, çiçekleri nefis bir koku yaymaktadır ve renkleri de parlak altın tonundadır. Bahar aylarında ormanların tamamı altın rengine bürünmektedir.

Sarayın kuzey kapısının olduğu tarafta bir stupa bulunmaktadır. Burada Devadatta (Ti-p'o-to-lo) ve Ajatasatru-raja (Wi-sing-yun) arkadaşlar olarak anlaştıkları üzere, Tathagata'yı öldürmesi amacıyla içkili fili serbest bıraktılar. Ancak Tathagata mucizevî bir şekilde, beş aslanın kendi tarafında olmasını sağladı; bunun üzerine içkili fil boyun eğdi ve ondan önce hareket etmedi.

Buranın kuzey doğusunda bir stupa bulunmaktadır. Burası Sariputra'nın (She-li-tseu), Asvajita (O-shi-p'o-shi) Bhikshu'nun öğretiyi açıkladığını duyduğu ve bu şekilde (bir Arhat) meyvesine ulaştığı yerdir. Bu Sariputra'da ruhani sınıftan olmayan biri bulunmaktaydı; eşsiz bir yetenek ve kemale sahip bir insandı ve kendi zamanının insanlarından oldukça büyük saygı görüyordu. O zamanlar, diğer öğrencilerle birlikte, kendisine iletildiği üzere geleneksel öğretiyi kabul etti. Bir durumda, büyük Rajagrha şehrine girmek üzereyken, Bhikshu Asvajita (Ma-shing) da yalvarış çemberine gidiyordu. Daha sonra Sariputra, uzaktan onu görerek müritlerini işaret edip şöyle dedi, "Oradaki gelen adam, yücelik ve asaletle dolu; kutsallık meyvesine (Arhatship) ulaşmamış olsaydı nasıl kendi halinde ve sükûnetli olurdu? Bir süreliğine duralım ve gelişini gözlemleyelim." Artık Asvajita Bhikshu bir Arhat konumuna ulaştığında, zihni kendine hâkim, yüzü sakindi ve kemale ulaşmıştı; bu şekilde, dini parçalarını taşıyarak, ağırbaşlı bir havayla geldi. Daha sonra Sariputra şöyle dedi, "Saygıdeğer bayım! İçiniz rahat ve mutlu musunuz? Efendiniz olan dua etmek ve öğrettiğiniz sistem tatmin edici ve doygun mu?"

Asvajita şu şekilde cevap verdi, "Suddhodana-raja'nın, Chakravarttin hükümdarı olma konumundan vazgeçen oğlunu ve ruhani cezaya altı sene boyunca direnen ve Sambodhi konumuna erişen altı çeşit varlığı, her şeyi bilme durumunu biliyor musun? İşte benim efendim! Öğretisine ilişkin olarak, hiçlik olmadan, varlığın yokluğunu içeren bir duruma saygı duymakta; bunu tanımlaması zor; yalnız Budalarla birlikte Budalar bunun doğru anlamını anlayabilir; benim gibi aptal ve kör ölümlüler bu ilkelerin çok küçük

bölümünü açıklayabilir. Ancak sizin için, Buda'nın öğretilerinden bir bölüm okuyacağım.” Sariputra bunu duyunca hemen Arhatship meyvesini kazandı.

Buranın kuzeyinde ve yakınında, yanında bir stupa inşa edilmiş olan, oldukça derin bir su yolu bulunmaktadır; burası Srigupta'nın (She-li-Kia-to), suyolunda gizli ateşle ve zehirli pirinçle Buda'yı yok etmeyi istediği yerdir. Şimdi Srigupta (Shing-mi), kâfirleri (kâfirlere inananları) şereflendirdi ve zihni yanlış görüşlerle derinden ele geçirildi. Tüm Brahmacharinler şöyle dedi, “Ülkenin insanları Gautama'yı (Kiao-ta-mo) derinden şereflendiriyor ve sonucunda müritlerimizin desteksiz kalmasına neden oluyor. Bunun üzerine onu evine yemeğe davet et ve kapının önüne büyük bir su yolu kaz ve ateşle doldur ve ateşi saklamak için üzerini tahta kalaslarla doldur; dahası yemeğe zehir kat böylece ateşten kaçması durumunda (ateşli suyolundan) zehirlenecektir.”

Srigupta, bu emirlere göre zehrin hazırlanmasını sağladı ve bunun üzerine şehirdeki tüm insanlar, Srigupta'nın Dünyanın Efendisi'ne karşı şeytani ve yıkıcı tavrını bildikleri için Buda'ya eve gitmemesini söylediler. Efendi şöyle dedi, “Üzüntülü olmayın; Tathagata'nın bedeni bu tür araçlarla zarar görmez.” Bunun üzerine daveti kabul etti ve gitti. Kapının eşliğine bastığında, çukurdaki ateş, üzerinde nilüferlerin bulunduğu saf suya dönüştü.

Buna şahit olan Srigupta, projesi başarısız olacak diye utançla ve korkuyla dolu ve müritlerine şöyle dedi, “Büyülü gücü sayesinde ateşten kaçtı; ancak hala zehirli yiyecek var!” Pirinci yiyen Efendi, Srigupta'nın uygulayarak kendisinin de müridi haline geldiği muhteşem öğretiyi ilan etmeye başladı.

Srigupta'nın (Shing- mi) bu coşkun suyolunun kuzeydoğusunda, şehrin bir kıvrımında bir stupa bulunmaktadır; burası büyük fizikçi Jivaka'nın (Shi-fo-kia), Buda için vaaz verme yeri inşa ettiği yerdir. Duvarların dört bir yanına çiçekler ve meyve ağaçları dikmiştir. Temel duvarların kalıntıları ve ağaçların zayıflamış kökleri hala görülebilmektedir. Tathagata dünyadayken burada sıklıkla dururdu. Buranın yanında Jivaka'nın evinin kalıntıları bulunmaktadır ve ayrıca eski bir kuyunun yeri de burada hala durmaktadır.

Sarayın 14-15 li kadar kuzey doğusunda, Grdhrakuta (Ki-li-tho-kiu-ch'a) dağına geliyoruz. Kuzey dağının güney yamacı, üzerinde akbabaların yerleştiği ıssız bir zirve

şeklinde muhteşem bir yüksekliğe ulaşmaktadır. Üzerinde gökyüzünün mavi tonlarının yansıdığı yüksek bir kule olarak görünmekte; dağın renkleri ve gökyüzü birbirine karışmaktadır.

Tathagata dünyada elli yıl önderlik yaptığı sırada, çoğunlukla bu dağda yaşadı ve muhteşeme öğretiyi, geliştirilmiş haliyle (kwang) ilettiler. Bimbisara-raja, öğretiyi duymak amacıyla, dağın eteklerinden zirvesine, kendisine eşlik etmesi için çok sayıda kişi getirdi. Vadileri düzleştirip uçurumların üstünden geçtiler ve yaklaşık on adım genişliğinde ve 5-6 li uzunluğunda taştan bir merdiven yaptılar. Yolun ortasında iki küçük stupa bulunmaktadır. Kral buraya geldiğinde yürüyerek geçtiği için, bunlardan biri “At arabasından iniş” (Hia-shing) olarak adlandırılmıştır. Diğeri ise, kral halkı ayırıp kendisiyle devam etmelerine izin vermediği için, “Kalabalığı geri gönderme” (T'ui-fan) olarak adlandırılmıştır. Bu dağın zirvesi, doğudan batıya uzanmaktadır ve kuzey güney yönünde dardır. Dağın batı tarafının sonunda, dik bir kayalığın sınırlarında, tuğladan bir vihara bulunmaktadır. Bu vihara yüksek ve geniştir ve güzel bir biçimde inşa edilmiştir. Kapısı doğuya açılmaktadır. Burada Tathagata eski zamanlarda sık sık durup öğretiyi anlatmıştır. Şuanda burada Tathagata'nın, öğretilerini anlatır şekilde, gerçek boyutuyla birebir figürü bulunmaktadır.

Viharanın doğusunda, üzerinde spor olsun diye aşağı ve sonra yukarı yürüyen Tathagata'nın bulunduğu uzun bir taş vardır. Yanında ise on dört ya da on beş fit yüksekliğinde ve otuz adım genişliğinde büyük bir taş bulunmaktadır. Burası Devadatta'nın Buda'yı vurmak için uzaktan bir taş fırlattığı yerdir.

Buranın güneyinde, sarp kayalığın altında bir stupa bulunmaktadır. Tathagata burada, eski zamanda yaşarken, Saddharma Pundarika Sutra'yı indirdi.

Viharanın güneyinde, bir dağ uçurumunun yanında büyük taş bir ev bulunmaktadır. Tathagata burada, uzun zaman önce dünyada yaşarken, Samadhi'ye ulaştı.

Taş evin kuzey batısında ve önünde, büyük ve sıra dışı bir taş bulunmaktadır. Burası Ananda'nın (O-nan), Mara tarafından korkutulduğu yerdir. Saygıdeğer Ananda burada Samadhi'ye ulaştığında, akbaba kılığına giren Mara-raja, gecenin yarısında, ayın karanlık olduğu dönemde, taş üzerinde yerini aldı ve kanatları çırpıp sesli çığlıklar çıkararak saygıdeğer Ananda'yı korkutmaya çalıştı. Korkuyla dolan Ananda ne yapacağını bilemez

bir duruma düştü; sonra Tathagata ruhani gücüyle durumu gördü, toparlamak için elini uzattı. Taş duvarı delip geçti ve Ananda'nın kafasına hafifçe vurdu ve sevgi dolu sözleriyle şöyle dedi, "Mara'nın almış olduğu şekilden korkmana gerek yok." Ananda sonuç olarak soğukkanlılığını geri kazandı ve kalbi ve bedeni huzur ve barış içinde kaldı.

Bu zamandan sonra aylar, yıllar geçti ama taşın üzerindeki kuş kalıntıları ve kayadaki delik hala görünür bir biçimde bulunmaktadır.

Viharanın yanında, Sariputra ve diğer büyük Arhatların Samadhi yaptığı, birçok taş ev bulunmaktadır. Sariputra'nın taş evinin önünde büyük, kuru ve sulanmamış bir deliğin (kuyunun) kalıntıları hala bulunmaktadır.

Viharanın kuzey doğusunda, kayalık bir nehrin ortasında büyük düz bir taş bulunmaktadır. Burada Tathagata, Kashaya elbisesini kuruturdu. Elbisenin dokumasının kalıntıları, kayanın üzerinde kesilmişçesine, hala bulunmaktadır.

Buranın yanında ve bir kayanın üzerinde Buda'nın ayak izi bulunmaktadır. "Yuvarlak" ana hatlar biraz belirsiz olsa da, ayırt edici bir biçimde takip edilebilir.

Kuzey dağının tepesinde bir stupa bulunmaktadır. Bu noktadan Tathagata, Magadha kasabasını gözlemledi ve yedi günde kanunu açıkladı.

Dağ şehrinin kuzey kapısının batısında, Pi-pu-lo (Vipula-giri) isimli bir dağ bulunmaktadır. Ülkenin ortak kaynağına göre şöyle denmektedir, "Bu dağın güney batı uçurumunun kuzey kısmında, eskiden beş yüz tane ılık su kaynağı bulunmaktaydı; şuanda yalnızca on tane kadar bulunmakta; ancak bunların bazıları ılık, bazıları soğuk ama hiçbiri sıcak değil." Bu kaynaklar menşelerini Anavatapta (Wu-jeh-no-c'hi) Nehri'nden Snowy Dağları'nın güneyinden almaktadır ve yeraltına akarak buradan açığa çıkmaktadırlar. Su tatlı ve temizdir ve tadı gölün suyuna benzemektedir. Gölden gelen parçaların (kolların) sayısı beş yüzdür ve yeraltındaki ateş kuyularından (cehennemden) geçtikçe, artan ateşlerin gücü suyun ısınmasına neden olmaktadır. Çeşitli kaplıcaların ağızlarında, bazıları aslan şeklinde ve bazıları da beyaz fillerin kafası şeklinde olan kıvrımlı taşlar bulunmaktadır; bazı yerlere, içinden suyun geçerek yükseldiği taş yollar (suyolları) döşenmişken, aşağılarda da içinde suyun gölet gibi biriktiği taş havzalar bulunmaktadır. Buraya her bölgeden insan gelmekte, her şehirden insan burada suya girmektedir; herhangi bir

hastalıktan şikâyet edenler genellikle tedavi olmaktadır. Kaplıcaların sağ ve solunda birçok stupa bulunmaktadır ve viharaların kalıntıları birbirine yakın şekildedirler. Tüm bu yerlerde, önceki dört Buda oturmuş ve yürümüştür ve kalıntıları da hala bulunmaktadır. Bu bölgeler dağlarla çevrilidir ve su ihtiyacını karşılamaktadır. Göze çarpan erdem ve bilgeliğe sahip insanlar burada yaşamaktadırlar ve ayrıca barış ve yalnızlık içindeki birçok münzevi de burada yaşamaktadır.

Bu kaplıcaların batısında Pippala (Pi-po-lo) taş evi bulunmaktadır. Dünyanın Hâkimi eski zamanlarda hayattayken, daimi olarak burada yaşamıştı. Bu evin duvarlarının arkasındaki derin mağara, bir Asura'nın (ya da Asura'ların) yaşadığı yeri. Samadhi uygulayan birçok Bhikshu burada yaşamaktadır. Buradan çıkan Naga'lar, yılanlar ve aslanlar gibi değişik şeyleri sıklıkla görebiliriz. Bu şeyleri görenler akıllarını kaybeder ve büyülenirler. Bununla birlikte, bu muhteşem yer (mükemmel bölge), azizlerin ikamet yerlerinden biridir ve bu tür kutsal kalıntılarla kutsanmış yeri ellerinde tutarak, kendilerini korkutan afat ve şeytanları unutmaktadır.

Kısa zaman önce yalnızlık ve sessizlikle bağlanmış saf ve dürüst bir hayatı olan bir Bhikshu vardı. Bhikshu bu evde gizlenen Samadhi çalışmak istiyordu. Biri buna karşı çıkarak şöyle dedi: "Oraya gitme! Orada pek çok felaket olur ve ölüme yol açan garip olaylar sıktır. Böyle bir yerde Samadhi çalışmak zordur ve orada daima bir ölüm korkusu vardır. Eğer tövbeden sonraki meyveleri toplamayacaksan zamandan önce orada olanları hatırlamalısın." Bhikshu şöyle dedi: "O kadar! Kararlılığım Buda'nın meyvesini aramak ve Deva Mara'yı fethetmek içindir. Eğer bahsettiğin tehlikeler bunlarsa onlara isim vermeye ne gerek var?" sonra seyyah eşyalarını aldı ve eve doğru yola çıktı. Orada bir sunak inşa etti ve sihirli korkutucu cümlelerini söylemeye başladı. Onuncu günden sonra bir genç kız mağaradan geldi ve Bhikshu'ya şöyle dedi: "Renkli kaftanların efendisi! Talimatları gözlemliyorsunuz ve tam inançla (Buda'da kurulan) sığınağı benimsiyorsunuz; bilgeliğin peşinden koşuyor ve ruhani gücünüzü arttırmak için Samadhi çalışıyorsunuz ki böylece insanların ünlü kılavuzu olup burada yaşayıp beni ve arkadaşlarımı uyarabileceksiniz! Fakat bu Tathagata mezhebiyle olan anlaşmada nasıldır?" Bhikshu "(Buda'nın) kutsal öğretilerini izleyerek saf bir hayat sürüyorum. Hayatın karmaşasından kaçınmak için kendimi dağların ve vadilerin arasında gizliyorum. Ve aniden bana karşı bir suçlamayla yüz yüze kalıyor ve soruyorum nerede hata yaptım?" dedi. Kız şöyle yanıtladı:

“Hürmetiniz! Dualarını ederken ses ateşin evime girmesine yol açıyor ve evim yanıyor; bu beni ve ailemi üzüyor! Size yalvarıyorum bize acıyın büyüdü dualarını artık etmeyin!”

Bhikshu şöyle dedi: “Dualarımı kendimi korumak ve başka bir canlıya zarar vermemek için tekrar ediyorum. Önceki zamanlarda dindar bir insan (bir mürit) buraya yerleşmiş ve kutsal meyveyi yemek ve zavallılara yardım etmek için Samadhi çalışıyordu. Sonra dış dünyadan görüntüler yüzünden çok korktu ve hayatından vazgeçti. İşte senin yaptığında bu. Söyleyecek neyin var?”

Kız cevapladı: “Suçluluk duygusunun baskısı altında bilgeliğim çok küçüktür. Fakat bu andan sonra evimi yasaklayacak ve bölmeyi (o ve bu çember arasındaki) tutacağım. Sen, saygıdeğer olan, kendi kısmında, dua ediyorum, daha fazla ruhani formül tekrar etme.”

Bunun üzerine Bhikshu kendini Samadhi’de hazırladı ve o andan sonra kimse ona zarar vermeden huzur içinde dinlendi.

Vipula (Pi-pu-lo) Dağı’nın tepesinde bir stupa vardır. Burası eski zamanlarda Tathagata’nın kanunu tekrarladığı yerdir. Günümüzde çıplak kâfirler (Nirgranthalar) burada çokça bulunur. Gece ve gündüz ara vermeden kefarete öderler ve sabahtan geceye kadar (stupanın) çevresinde yürür ve bunu saygıyla izlerler.

Dağ şehrinin (Girivjaja, Shan-shing) kuzey girişinin solundan doğuya gidildiğinde güney uçurumunun (kayalık veya yar) kuzey tarafında 2 veya 3 li ötede Devadatta’nın önceden Samadhi’ye girdiği büyük taş ev bulunur.

Taş evin batısının yakınında düz taşın üzerine kana benzer renkli benekler bulunur. Bu kayanın hemen yanında bir stupa inşa edilmiştir. Burası Samadhi çalışan Bhikshu’nun kendini yaralayıp kutsallık meyvesini aldığı yerdir.

Burada daha önce kendini aklen ve bedenen dikkatle kullanan bir Bhikshu vardı ve kendini Samadhi çalışmaları için inzivaya çekti. Aylar yıllar geçti ve o kutsal meyveyi alamadı. Oradan ayrılarak kendine kızdı ve iç çekerek şöyle dedi: “Arhatship’in (öğrenme özgürlüğü) meyvesini almakta başarısız oldum. Bu bedeni, kendi karakterinin engelini kaynağını tutmanın faydası ne?” Bunları söyleyerek taşın üzerine çıktı ve boğazını kesti.

Arhat'ın meyvesine ulaştı ve havaya doğru çıktı ve ruhani değişimler yaşadı; sonunda bedeni ateş tarafından tüketildi ve Nirvana'ya ulaştı. Soylu niyetinden ötürü (bu stupayı) anıt olarak diktiler. Buranın doğusunda taşlı uçurumun üstünde taş bir stupa vardır. Burası Samadhi çalışan Bhikshu'nun kendini aşağı atıp meyveyi aldığı yerdir. Daha önceleri Buda hayattayken çetin bir dağda sessizce oturup Samadhi'nin Arhatship'e yönlendiren modelini çalışan bir Bhikshu vardı. Çok uzun bir zaman hiçbir sonuç alamadan büyük bir gayretle çalıştı. Düşüncelerini gece gündüz dizginledi, hiçbir zaman sessiz dinginliğinden vazgeçmedi. Hislerinin (özgürleşme) kazancı için uygun olduğunu bilen Tathagata onu dönüştürmek (mükemmelleştirmek) için oraya gitti. Kendini anında bambu (Venuvana) bahçesinden çevirdi dağ yamacına çevirdi ve orada onu çağırarak onu bekleyerek durdu.

Bhikshu uzaktan kutsal topluluğu gördüğünde kalbi ve bedeni neşeye kendinden geçti ve kendini dağdan aşağı attı. Fakat kalbinin saflığı ve Buda'nın öğretilerine olan saygıdeğer inancıyla düşmeden önce Arhatlık meyvesini elde etti. Dünyanın Lideri şöyle dedi: "Fırsatı tanimalısın." Hemen havaya yükseldi ve ruhani bir değişim yaşadı. Ve onun saf inancını göstermek için bir anıt diktiler.

Dağ şehrinin kuzey girişinden yaklaşık bir li ilerlediğimizde şimdi Viharanın taş kurumu ve tuğla duvarları mevcut olan Karandavenuvana'a (Kia-lan-t'o-chuh-yuen) varırız. Kapı doğuyla karşı karşıyadır. Tathagata dünyadayken sık sık burada oturur ve insanlık kılavuzu ve korunması ve insanları kurtarmak için kanunları telkin ederdi. Şimdi yaşam boyutunda Tathagata'nın bir figürünü yaptılar. Eski zamanlarda bu şehirde Karanda adıyla bilinen büyük bir ev sahibi (grhapati) vardı. O zamanlarda kâfirlere geniş bambu bahçesi vererek ün kazanmıştı. Sonra Tathagata'yı görmeye gelip kanununu duyduğunda gerçek inançla canlandı. Pek çok inançsızın burada yaşadığına üzüldü. "Ve şimdi tanrıların ve insanların liderinin yaşayacak bir yeri yok." dedi. Sonra onun inancından etkilenen ruhlar ve şeytanlar kâfirleri uzaklaştırdı ve şöyle dedi: "Ev sahibi Karanda burada Buda için bir vihara inşa edecek. Buradan çabuk kaçmalısın ki başına bir felaket gelmesin!"

Kalplerinde nefret ve çürümüş ruhlu kâfirler ev sahibinin viharayı inşa etmesinin üzerine oradan gittiler. Bittiğinde Buda'yı çağırarak için kendisi gitti. Sonrasında Tathagata bir hediye aldı.

Karandavenuvana'nın doğusunda Ajatasatru-raja tarafından inşa edilen bir stupa vardır. Tathagata'nın Nirvanası'ndan sonra krallar kalıntıları (she-li) böldüler; kral Ajatasatru kendi payıyla döndü ve büyük bir saygı hissederek (bir stupa) inşa etti ve dini bağışlarını ona adadı. Asoka-raja (Wu-yau) bir inanan olduğunda bunu açtı ve kalıntıları alarak başka bir stupa inşa etti. Bu yapı daima mucizevî ışık yayar.

Ajatasatru-raja'nın stupasının kenarında Ananda'nın vücudunun yarısının kalıntılarını içeren diğer bir stupa bulunur. Önceleri aziz Nirvana'ya ulaşmak üzereyken Magadha ülkesini terk etti ve Vaisali (Fei-she-li) şehrine doğru yola çıktı. Bu iki ülke (onun hakkında) tartışırken ve bölük toplamaya başladığında saygıdeğer olan acımayla vücudunu iki parçaya ayırdı. Payını alan Magadha kralı geri döndü ve dini bağlılığına adayarak derhal bu ünlü yerde büyük bir onurla bir stupa yapılması için hazırlık yaptı. Bu yapının yanında Buda'nın aşağı yukarı yürüdüğü yer vardır.

Buranın yakınında bir stupa vardır. Burası Sariputra ve Mudgalaputra'nın yağmurlu mevsimde yaşadıkları yerdir.

Bambu ağacının (Venuvana) yaklaşık 5 veya 6 li güneybatısında güney dağlarının kuzey yamacında büyük bir bambu ormanı vardır. Bunun ortasında geniş bir taş ev vardır. Burada kutsal Kasyapa büyük Arhatla birlikte Tathagata'nın Nirvanası'ndan sonra üç Pitaka'yı (yerleşme amacıyla) toplantıya çağırırdı. Önce burası eski kurum duvarıdır. Kral Ajatasatru bu salonu Dharma-pitaka'da yerleşmek için toplanan büyük Arhatlara yer saptamak için yaptırmıştı.

Başlarda Maha Kasyapa çölde (dağ ormanları) sessizlikte (çalışma) otururken birden parlak bir ışık geldi ve toprağın sallandığını fark etti. Sonra şöyle dedi: "Burada bu mucizenin gerçekleşmesini sağlayan olayların talihli değişimi de nedir?" Daha sonra kutsal görüşünü kullanarak Lord Buda'yı iki ağacın arasında Nirvana'ya girerken gördü. Hemen sonra takipçilerine ona Kusinagara (Ku-shi) şehrine giderken eşlik etmelerini emretti. Yol üzerinde ellerinde kutsal bir çiçek tutan bir Brahman ile tanıştı. Kasyapa ona dönerek "Nereden geliyorsun? Ulu hocamızın şu an nerede olduğunu biliyor musun?" dedi. Brahman şöyle cevapladı: "Biliyorum fakat büyük ustanızı Nirvana'ya girerken gördüğüm yer olan Kusinagara'nın şuradaki şehrinden henüz geldim. Cennet varlıklarının pek çoğu etrafında ona tapınmayla hediye ve tutup buraya getirdiğim çiçekleri adıyorlardı."

Bu sözleri duyan Kasyapa takipçilerine “Bilgeliğin güneşi kendi ışınlarını bastırdı. Dünya şimdi karanlıkta kaldı. Şerefli kılavuzumuz bizi terk etti ve gitti ve tüm insanlık bir felakete sürüklenecek.” dedi.

Sonra dikkatsiz Bhikshu diğerine memnun bir şekilde şöyle dedi: “Tathagata dinlenmeye gitti. Bu bizim için iyi, şimdilik, eğer biz karşı gelirsek kim bizi paylayacak veya sınırlandırarak?”

Bunu duyan Kasyapa çok üzüldü ve sarsıldı ve (Dharma-pitaka) kanununun hazinesini bir araya getirmeye (toplamaya) ve karşı gelenleri cezalandırmak için getirmeye karar verdi. Bu nedenle iki ağaca gitti ve Buda’ya tapınma önerdi.

Ve şimdi Kanunun Kralı dünyadan ayrıldıktan sonra hem insanlar hem de Devalar kılavuzsuz kaldı ve dahası Arhatlar Nirvana (düşüncelerine) bağlıydı. Sonra büyük Kasyapa şöyle dedi: “Buda’nın öğretilerine bağlılığı güvence altına almak için Dharma-Pitaka toplamalıyız.” Bunun üzerine Sumeru Dağı’na çıktı ve büyük gongu (Ghanta) çalarak konuştu: “Şimdiden sonra Rajagrha kentinde dini bir toplantı olacak. Tüm (Arhatlık) meyvesini alanların acele etmelerini söyleyin.”

Gongun sesinin bağıyla Kasyapa açıklaması büyük chiliocosm boyunca çok uzağa yayıldı ve tüm ruhani yeteneklere sahip olanlar yönergeleri duyarak toplantıya katıldılar. Orada Kasyapa topluluğa yöneldi ve şöyle dedi: “Tathagata öldü (tükenmeye veya Nirvana’ya ulaştı) ve dünya bomboş kaldı. Buda’ya olan minnetimizin göstergesi olarak Dharma-pitaka toplamalıyız. Şimdiden sonra bunu yapmaya yakın derin bir huzur (sessizlik) olmalı. Böyle büyük bir izdihamın ortasında bu nasıl yapılabilir? Bilginin (trividya) üç türünü de elde edenler, altı doğaüstü özelliğe (shadabhijnas) sahip olanlar, kanunu hiç hatasız tutanlar, ayırt etme (mantık) güçleri açık olanlar öyle üstün insanlardır ki durup kurulu şekillendirebilirler. Sadece sınırlı sayıda meyveyle öğrenenler ise evlerine gidebilir.

Bunun üzerine 999 adam kaldı fakat henüz bir öğrenen olduğu için Ananda’yı dâhil etmedi. Sonra ulu Kasyapa onu çağırarak şöyle dedi: “Hatalarından kurtulmuş değilsin; kutsal meclisi terk etmelisin.” Ananda şöyle cevap verdi: “Yardımcısı olarak Tathagata’yı izlediğim yıllar boyunca kanunu içeren her meclis toplanmasına ben de katıldım fakat

şimdi siz onun ölümü (wai) ardından bir meclis toplayacaksınız ve ben dışlanıyorum; Kanun Kralı öldü ben ise bağılığımı ve yardımcımı kaybettim.”

Kasyapa “Acımı besleme! Sen aslında Buda’da kişisel bir yardımcısın ve bu yüzden çok şey duydun ve (çok) sevdin ve bu yüzden (ruhu veya sevgiyi) bağlayan tüm bağlardan ayrı değilsin.” dedi.

Ananda teslim kelimeleriyle geri çekildi ve “öğrenmenin ötesinde” bir duruma ulaşma isteğiyle terk edilmiş bir yere geldi. Hiç ara vermeden bunun için uğraştı fakat bir sonuç alamadı. Sonunda yorularak bir gün dinlenmek istedi. Kafası yastığa ulaştığında Arhat durumunu elde etti.

Daha sonra meclise gitti ve kapıya tıklayarak geldiğini haber verdi. Kasyapa ona dönerek sordu: “Tüm bağlarından kurtuldun mu? Bu durumda ruhani gücünü dene ve kapıdan açmadan geç!” Ananda emre uyararak anahtar deliğinden geçti ve papazlığa saygı göstererek çekildi ve oturdu.

Yazın on beş günlük diliminde geri kalan (Varshavasana) geçip gitti. Bunun üzerine Kasyapa şöyle dedi: “İyi anla ve dinle! Tathagata’nın sözlerini duyan Ananda’ya Sutra-Pitaka yoluyla söyleyerek toplamasına izin verin. Disiplin (Vinaya) kurallarını açıkça anlayan ve bilenler tarafından iyi bilinen Upali’nin (Yeu-po-li) Vinaya-pitaka’yı almasına izin verin ve ben Kasyapa da Abhidharma-Pitaka’yı alacağım.” Yağmurun bitmesinin ardından üç ay sonra Tripitaka toplaması bitmişti. Ulu Kasyapa papazlar arasında başkan (Sthavira) olduğu için bu Sthavira (Chang-tso-pu) meclisi olarak bilinir.

Ulu Kasyapa Meclisi topladığı yerin kuzey batısında bir stupa vardır. Burası mecliste yer alması papazlar tarafından yasaklanan Ananda’nın gelip sessizce oturduğu ve Arhat meyvesine (pozisyonu) ulaştığı yerdir. Bundan sonra meclise katılmıştır.

Burada 20 veya daha fazla li batıda Asoka-raja tarafından yaptırılmış bir stupa vardır. Burası “ulu meclisin” (Mahasangha) kitap koleksiyonlarını şekillendirdiği (veya meclisi topladığı) yerdir. Kasyapa'nın meclisine katılmasına izin verilmeyenler, 100,000 kişiye ulaşan öğrenciler veya öğrenmenin ötesinde olanlar (Arhatlar) burada bir araya gelmiş ve şöyle demiştir: “Tathagata hayattayken hepimizin ortak bir ustası vardı fakat şimdi Kanun Kralı öldü ve her şey farklı. Biz de Buda’ya hürmetimizi göstermek istiyoruz ve biz de

kutsal kitap toplamak için bir meclis toplayacağız.” Bunun üzerine kutsal disiplinlerle genel halk meclise geldi (hepsi toplandı) salaklar ve bilgiler bir araya gelerek Sutra-Pitaka, Vinaya-Pitaka, Abhidharma-Pitaka, karışık pitaka (Khuddakanikaya) ve Dharani-Pitaka topladılar. Böylece beş Pitaka’yı tanıdılar. Bu mecliste hem genel halk hem de kutsal kişilikler bir arada olduğundan bu meclis “büyük topluluk meclisi” olarak adlandırıldı (Mahasangha).

Venuvana Viharanın 200 adım kuzeyinde Karanda gölü (Karandahrada) vardır. Tathagata dünyadayken burada sık sık vaaz verirdi. Su saf ve temizdi ve sekiz özelliğe sahipti. Buda’nın Nirvanası’ndan sonra kuruyup gözden kayboldu.

Karandahrada’nın kuzeybatısının 2 veya 3 li uzağında Asoka-raja tarafından yaptırılmış bir stupa vardır. Yaklaşık 60 fit yüksekliğindedir. Kenarında taş bir sütun vardır. Bu taş sütunun üzerinde stupanın kurumuyla alakalı kazınmış bir kayıt vardır. Yaklaşık 50 fit yüksekliğindedir ve tepesinde fil figürü vardır.

Taş sütunun kuzeydoğusunda Rajagrha (Ho-lo-shi-ki-li-hi) kenti vardır. Şehrin dış duvarları yıkılmıştır ve onlardan geriye hiçbir kalıntı kalmamıştır. Şehrin iç (duvarları) bozulmuş bir durumda olsa da hala yerden yüksekliğe sahiptir ve devrede yaklaşık 20 li’dir. Bimbisara-raja evini Kusagara’da kurmuştur; burada insanların birbirine yakın evleri sıklıkla yanar ve tahrip olurdu. Bir ev alevler içindeyken tüm muhitin felaketten etkilenmesini engellemek imkânsızdı ve sonuç olarak her şey yanardı. Sonra insanlar yüksek sesle şikâyet eder ve evlerinde sessizce dinlenemezlerdi. Kral şöyle dedi: “Benim hatamla alt insanlar üzüldü; bu felaketleri önlemek için ne tür bir iyilik (değerli meziyet) yapabilirim?” Başkanları “Maharaja, erdemli devletiniz barış ve uyum yayıyor, sizin haklı kurallarınız ışığı ve ilerlemeyi sağlıyor. Bu felaketleri önlemek için daha ağır kurallar yapmak şarttır. Eğer bir yangın başlarsa kökeni mutlaka özenle araştırılmalı ve esas suçlu kişiyi cezalandırmak için onu soğuk ormana sürmeliyiz. Şimdi bu soğuk orman (sitavana) oraya bırakılan (atılan) cesetlerin yeridir. Herkes oranın şansız bir yer olduğuna inanıyor ve insanlar oraya gidip içinden geçmekten kaçınır. Onu atılmış bir ceset gibi oraya sürelim. Bu kaderin dehşetiyle insanlar daha dikkatli ve koruyucu olacaktır yangın çıkmasına karşı.” dedi. Kral şöyle cevap verdi: “Bu güzel; bu duyurunun yapılmasını ve insanların dinlemelerini sağla.”

Ve ilk ateşler içinde yanan kral'ın sarayı oldu. Sonra bütün yardımcılarına dönüp, “Ben kendim sürülmeliyim.” dedi ve hükümdarlığını en büyük oğluna bıraktı. “Ülkenin yasalarını korumayı istiyorum” dedi; “Bu yüzden, ben, kendim sürgüne gideceğim.”

Bu sıralarda, Bimbisara-raja'nın “soğuk orman”da tek başına yaşadığını öğrenen Vaisali'nin kralı, kendisini durduracak hiçbir şeyin hazır olmadığı bu zamanda işgal etmek ve yağmalamak için harekete geçti. Bunu duyan sınır lordları, bir şehir inşa ettiler ve bu şehirde ilk yaşayan kral olduğu için buraya “kraliyet şehri” (Rajagrha) dendi. Daha sonra kralın yardımcıları ve insanlar aileleriyle birlikte buraya akın ettiler.

Ayrıca bu şehri kuranın Ajatasatru-raja olduğu da denir ki Ajatasatru'nın veliahtı da tahta geçtiğinde bu şehri başkent olarak seçmiş ve bu da Asoka-raja'nın zamanına kadar sürmüştür. Asoka-raja başkenti Pataliputra olarak değiştirmiş ve Rajagrha şehrini Brahmanlara vermiştir. Bu yüzden de zaten şimdi, şehirde normal halktan kimse görülmez, sayıları binlerce aileye kadar varan Brahmanlar görülür.

Kraliyet bölgelerinin güney batı tarafında, mekândaki gidip gelen rahiplerin ve yabancıların kaldıkları iki küçük tapınak vardır. Aynı zamanda Buddha yaşarken ilkelerini burada sunmuştur. Bu stupanın kuzey batısında, ev Jyotishka'nın (Ch'u-ti-se-kia) doğduğu eski kasabanın yerleşim yeri bulunur.

Şehrin güney kapısının dışında, yolun solunda da bir stupa vardır. Tathagata burada vaaz vermiş ve Rahula (Lo-hu-lo)'nın inancını değiştirmiştir.

Buradan 30 li kadar kuzeye gittiğimizde, Nalanda tapınağa geliriz. Ülkenin eski kayıtlarına göre, bu tapınağın güneyinde, bir amra ('An-mo-lo) koruluğunun ortasında, bir gölcük vardır. Bu gölcüğün Naga'sına Nalanda denir. Kenarına kurulduğu için buradaki tapınak Naga adını almıştır. Gerçek olan da şudur ki, o eski dönemlerde Tathagata bir Bodhisattva hayatını burada yaşamış, büyük bir ülkenin kralı olmuş ve başkentini de kendi topraklarında kurmuştu. Canlılara olan merhameti yüzünden, onları sürekli rahatlatmaktan zevk alırdı. Bu Erdem'ini anmak adına, o “Mola Vermeyen Hayırsever” olarak adlandırıldı ve tapınağın adı da buna göre verildi. Bu yerleşim yeri aslında bir amra bahçesiydi. Beş yüz tüccar burayı on altın parçası kotisine satın aldılar ve Buddha'ya verdiler. Buddha burada, üç ay bir süre boyunca ilkelerini sundu, vaaz verdi ve tüccarlar ve diğerler kutsallığın meyvesine sahip oldular. Buddha'nın Nirvanası'ndan çok kısa bir sonra,

sakraditya (Shi-kia-lo-'o-t'ie-to) adında ülkenin eski bir kralı, Tek Araç'ın sistemini kabullendiğinden ve saygı duyduğundan, üç hazineyi onurlandırdı. Kehanetler tarafından kutsal bir nokta seçerek, bu tapınağı kurdu. Ancak işe başladığında, kazı sırasında Naga'nın bedeni yaralandı. O sıralarda Nirgranthaların aykırı bir mezhebine bağlı olan büyük bir kâhin vardı. Bu olanları görünce, şöyle söyledi: “Burası yüce bir yer. Eğer buraya bir tapınak kurarsınız, çok kişi tarafından bilinmesi kesindir. Bütün Hindistan içinde bir kalıp olarak görülecektir burası. Binlerce yıl boyunca varlığı sürecektir. Her dereden öğrenci burada kolayca çalışmalarını yapacaklardır. Ancak Naga böyle yaralandığı için birçoğu kan tükürecektir.”

Onun yerine geçen oğlu, Buddhagupta-raja (Fo-t'o-Kia-to), babasından üstlenerek bu işçiliğe devam etti. Bunun güneyine, bir başka tapınak daha inşa etti.

Tathagatagupta-raja (Ta-tha-kie-to-Kia-lo) kendi atalarının eski kurallarını kuvvetli bir şekilde uyguladı ve bunun doğusuna bir başka tapınak kurdu.

Baladitya-raja (P'o-lo-'o-tie-lo) imparatorluğun başına geçti. Kuzey doğru tarafına bir tapınak inşa etti. İş bittiğinde, tebrik için bir kurul topladı. Tanınana ve tanınmayana eşit şekilde saygı gösterdi ve ayrımcılık yapmadan, bütün din adamlarını ve genel halkı çağırdı. Bütün Hindistan'ın bütün rahipleri 10,000 li kadar uzaklıktan buraya gelip birlik oldular. Hepsi vardıktan sonra, sonrasında, iki rahip geldi. Onları üç katlı bir köşke götürdüler. Sonra onlara şöyle diyerek sordular: “Kral, bir kurul toplamak istediğinde, ister kutsal, itel ortalama halk olsun her katmadan insanı çağırdı. Siz neredensiniz ki, böyle geç gelirsiniz?” Onlar dediler ki “Biz Çin ülkesindeniz. Öğretmenimiz hastaydı. Ona baktıktan sonra, kralınızın uzaklardan gelen bu çağrısını kabul ettik. Bu yüzden buraya bu kadar geç geldik.”

Bunu duyan kural, şaşkınlıkla dolmuş bir şekilde, hemen krala haber vermek için harekete geçti. Onların kutsal insanlar olduğunu bilen kral, kendisi sorgulamaya gitti. Köşkten bir hışımla çıktı ancak onların nereye gittiğini bilmiyor. Kral daha sonra derin bir inançla sarsıldı ve ülkesini bırakıp, bir keşiş oldu. Böyle yaparak kendini, en düşük rahip olarak belirledi ama kalbi her zaman rahatsız ve hastaydı. “Eskiden bir kraldım.” dedi “Onurluların en yükseğindeydim, ama şimdi bir keşiş oldum, rahipliğin en dibindeyim.” Derhal rahiplere gitti ve bu sözleri söyledi. Bunun üstüne sangha konuyu şöyle çözdü: tam

emirleri almayan herkes, kendi yaşamlarının doğal yıllarına göre sınıflandıracaktı. Bu kuralın var olduğu tek tapınak da burasıdır.

Bu kralın oğlu olan Vajra (Fa-she-lo), tahta başarıyla geçti. İnançla dolu bir kalbe sahipti. O da, manastırın batı tarafına bir tapınak inşa etti.

Bundan sonra, Merkez Hindistan'ın kralı, buranın kuzeyine büyük bir tapınak inşa etti. Hatta bu yapıların etrafına tek kapıya sahip büyük duvarlar da yaptırdı. Uzun bir kral veraseti bu binanın yapımına, bir heykeltıraşın bütün yeteneklerini kullanarak, tamamı olağanüstü bir hale gelene kadar devam etti. Kral dedi ki: "Tapınak ilk başlayan kraliyetin salonuna bir Buddha heykeli yerleştireceğim ve kurucuya olan minnettarlığımı göstermek adına topluluğun kırk rahibini her gün doyuracağım."

Sayıları birkaç bine varan rahipler, yüksek beceri ve kabiliyet sahibi insanlardır. Ayrımları şimdiki zamanda büyüktür ve ünü hızlı bir şekilde farklı bölgelere yayılan birçok yüzlercesi vardır. İlkeleri saf ve kusursuzdur. Ahlaki ilkelerin kurallarını samimiyetle takip ederler. Bu manastırın kuralları serttir ve bütün rahipler onları gözlemek zorundadır. Hindistan'ın ülkeleri saygı duyarlar ve takip ederler onları. Gün, derin soruları sormak ve cevaplamak için yeterli değildir. Sabahtan akşama kadar tartışmalara katılırlar, yaşlı ve genç karşılıklı olarak birbirlerine yardım eder. Tripitaka sorularını konuşmayan kendilerine güvenmezler ve utanç içinde kendilerini saklamakla hükümlüdürler. Tartışma içinde çabucak tanınmayı isteyen, farklı şehirlerden gelen eğitimli insanlar, buraya gelip şüphelerini rahatlatırlar ve erdemlerini yayarlar. Bu yüzden bazı kişiler Nalanda öğrencilerinin adlarını alırlar ve ileri geri gidip sonuç olarak onurlandırılırlar. Eğer başka bir bölgenin insanı bu tartışmalarda yer almak isterse, kapının girişinde kendilerine zor sorular sorulur ve birçoğu bu soruları cevaplandıramayıp çekilirler. Kişi girişten önce derinlemesine hem eski hem de yeni kitapları çalışmış olmalıdır. Bir yabancı olara gelen bu öğrenciler, bu yüzden, sert tartışmalar içinde yeteneklerini göstermelidir. Başarılı olana oranla, kaybedenler, onda yedi veya sekizdir. Geriye kalan iki ya da üç yetenekli kişi, tartışmaya geldiklerinde kurulun içinde boyunları büyük olmalıdır ve tanınmışlıklarını geri vermelidir. Ama sağlam öğrenimin, yüksek kabiliyetin, göze çarpan erdemin, çarpıcı yeteneğine karşı saygı ile bu insanlar, düşünceli ve dünyevi olanı heyecanlandırarak öğretilerini miras bırakan Dharmapala (Hu-fa) ve Chandrapala (Hu-yueh) gibi, üstün öğretileri hala yayılan Gunamati (Tih-hwui) ve Sthiramati (Kin-hwui) gibi, saf dersleri ile

Prabhamitra (Kwang-yeu) gibi, yüce konuşma sanatı ile Jinamitra (Shing-yeu) gibi, akılcı faaliyetlerini yansıtan deyişleri ve yaptıkları ile Jnanachandra (Chi-yueh) gibi, Sigrabuddha (Ming-min), Silabhadra (Kiai-hien) ve daha birçok ismi unutulmuş diğerleri gibi kişileri barındıran bir topluluğa girmiş olurlar, isimlerini bu kişilerin arasına eklerler, onlarla birleşirler. Herkesçe bilinen bütün bu görkemli kişilikler, erdemlerinde kendilerinden öncekilere göre sivrilmiştir ve eskinin sınırlarını öğrenimleriyle aşmışlardır. Bu düzenlemiş ve yayın olan onlarca tez ve yorumlar, açıklıklarıyla günümüze kadar ulaşmıştır.

Manastırın dört tarafındaki kutsal kalıntılar sayı olarak yüzlercedir. Öz olmak için, biz sadece iki ya da üçünü sayacağız. Tapınağın batı tarafında, çok fazla bir uzaklıkta olmayan, bir vihara vardır. Eski günlerde Tathagata burada durmuş ve genel olarak Deva'ların iyiliği için mükemmel ilkelerini açıklamıştır.

100 adımlık mesafe ilerisi ya da yaklaşık o kadar ilerisi güneyi küçük bir stupadır. Burası uzak bir bölgeden olan bir Bhikshu'nun Buddha'yı gördüğü yerdir. Önceleri uzak bir bölgeden gelen bir Bhikshu vardı. Buraya gelirken o Buddha'ya eşlik eden öğrenci grubuyla karşılaştı ve içten bir saygı hissiyatı ile etkilendi ve aynı zamanda bir Chakravartti krallığında bir mevki edebilmenin güçlü bir arzusuyla kendini öylece yere kapadı. Tathagata onu gördükten sonra yoldaşlarına şöyle dedi: "Bu Bhikshu'ya merhamet duyulmalı. Onun dinsel değerleri anlaşılmaz ve uzak, onun sadakati güçlüdür. Eğer o Buddha'nın mahsulü arasaydı, bu kadar uzun sürmeden bunu elde edecekti; fakat şimdi o ciddi bir şekilde bir Chakravartti kralı olmak için dua ediyor, o gelecek zamanlarda bu ödülü alacak: onun yeryüzüne kendini yeryüzünden altın devrin ortasına gönderdiği yerden toz taneleri kadar çok mevkiler var, bu yüzden çoğu Chakravartti kralları ödül için orada olacak; fakat onun akli dünya zevklerine takıldığı için, krallık unvanı uzaktır."

Buranın güney tarafı Kwan-tsz'-tsai (Avalokitesvara) Bodhisattva'nın süren bir mevkisidir. Bazen onun Buddha'nın viharasına giden bir tekne durdururken ve doğruya yönelirken görülmektedir.

Bu heykelin güneyi, üç ay boyunca Buddha'nın saç ve tırnak kalıntılarının bulunduğu bir stupadır. Buraya gelirken ve din yönünü değiştirirken çocukların şikâyetleriyle üzülen bu insanlar çoğunlukla düzelmektedirler

Dış çevresi ve bir gölcük etrafı ile buranın batısı bir stupadır. Burası, elinde bir serçe tutarken, doğum ve ölüm ile ilişkili soruları Buddha'ya soran inançlara ters düşmüş bir kimsenin bulunduğu bir yerdir.

Duvarlar içinde yaklaşık elli adım güney-doğusu, 8-9 metre uzunluğunda, gövdesinin iki katı olan harika bir ağaçlıktır. Eski zamanın Tathagatası dünyadayken, o bunun kök saldığı yer olan buraya dış temizleyicisini attı. O zamandan beri birçok ayların ve yılların üstünden geçmesine rağmen, ağaç ne küçülür ne de büyür.

Doğuya doğru 200 metre uzunluğunda büyük bir vihara vardır. Burada dört ay boyunca kalan Tathagata çeşitli kurallar söyledi.

Buradan sonra. 100 adım ya da yaklaşık o mesafe kuzeyi, Kwan-tsz'-tsai Bodhisattva'nın heykelinin olduğu bir viharadır. Dinsel faziletlerini sunan safi dinlerin müritlerinin hepsi onun bulunduğu yeri aynı görmezler; bu belirlenememiştir. Bazen o kapıya doğru dayanıyor görünüyor, bazen de sayvan önünden geçiyor görünüyor. Din adamları, hem ruhban sınıfındakiler hem de her bölümden sayısız din mensubu erdemlerini sunmak için bir araya gelirler.

Bu Viharanın kuzeyi Baladitya-raja (Po-lo-'o-tie-to-wang) tarafından yapılan yaklaşık 300 metre uzunluğunda büyük bir viharadır. İhtişamı ile boyutları ile ve Buddha'nın heykelinin bunun içinde yer alması ile bu, Bodhi ağaçları altında yapılmış büyük viharaya benzemektedir.

Buranın kuzey-doğusu bir stupadır. Burada eskiden Tathagata yedi gün boyunca kurallar açıklayarak geçirirdi.

Buranın kuzey-batısı önceki dört Buddha'nın oturduğu yerdir.

Buranın güneyi Siladitya-raja tarafından yapılan bir viharadır. Bunun henüz bitmemiş olmamasına rağmen, hedeflenen ölçüleri bittiğinde 100 metre uzunluğunda olacak.

200 metre ya da yaklaşık o civar doğuya doğru, dış duvarlar bakır kaplamadan yapılmıştır ve dikey duran bir Buddha figürüdür. Bunun yüksekliği yaklaşık 80 metredir.

Altı bölümlük bir sayvan'ın bunu kaplaması gerekmektedir. Bu önceleri Purnavarma-raja (Mwan-cheu) tarafından yapılmıştır.

Tuğladan yapılmış bir vihara içindeki bu heykelin 2-3 li kuzeyi, Tara Bodhisattva (To-lo-p'u-sa) figürüdür. Bu heykel büyük uzunlukta ve çok etkileyici görünüştedir. Yılın her günü bunun için yapılmaktadır. Flüt ve arp armonisi ile harmanlanmış metal ve taş enstrümanlar etrafta yankı yaparken, krallar ve başkanlar, civar ülkelerin büyük insanları kıymetli taşlarla kaplanmış bayrakları ve kanopileri tutarken güzel parfüm ve çiçekler sunarlar. Bu din gösterimi yedi gün sürer.

Duvarın güney kapısı içinde geniş bir kuyu vardır. Önceleri Buddha yaşadığında, büyük bir tüccar grubu susuzluk harareti ile yürüyerek buraya, Buddha'nın olduğu yere geldi. Yeryüzünün efendisi bu yeri belirterek "Sen orada su bulacaksın." dedi. Tüccarların başı, onun el arabasının dingilinin ucu ile toprağı delerek yerden hemen suyu aldı. İçtikten sonra ve kuralları dinledikten sonra onların hepsi kutsal mahsulü aldılar.

Tapımdan 8-9 li güneye giderken biz Kulika (Kiu-li-kia) köyüne varırız. Bunun içi Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupadır. Burası ünlü Mudgalaputra (Mo-te-kia-lo-tseu)'nın doğduğu yerdir. Köyün etrafı bir stupadır. Burası kutsal birinin Nirvana'yı tamamlamak için ulaştığı yerdir ve içinde onun miras kalmış vücudunun kalıntılarının olduğu bir yerdir. Kutsal Mahamudgalaputra büyük bir Brahman ailesindedir ve gençliklerinde Sariputra'nın samimi bir arkadaşıydı. Bu Sariputra, derin anlayışı ile ve bir diğer hüneri sebatkâr tavrı olan onun diyalektik hünerlerinin açıklığı ile ün kazanmıştır. Onlar daima bir arada durdukları ya da hareket ettikleri için akılları ve hünerleri benzerdi. Başlangıçtan sonuna kadar onların hedefleri ve istekleri aynıydı. Onlar kötü dünyadan ayrılıp birlikte huzura eriştiler ve münzeviler olarak onların ustaları olarak Sanjaya (Shen-she-ye)'yi izlediler. Sariputra, Asvajita (Ma-shing) Arhat ile tanıştıktan sonra ve kuralları duyduktan sonra onun kutsallığını anladı. Dönüşünde kutsal Mudgalaputra'nın anısı için duyduğu şeyi tekrarladı. Bununla kuralların anlamlarını anladı ve ilk mahsulünü elde etti. Daha sonra 250 yoldaşı ile Buddha'nın olduğu yere gitti. Yeryüzünün efendisi uzaktan onu görüp işaret ettikten sonra öğrencisine şöyle dedi: "Buraya gelen şu kişi, benim kabiliyetlerimi öğrenmede yoldaşlar arasında ilk kişi olacak." Buddha'nın olduğu yere ulaştıktan sonra, topluma katılmak istedi. Efendi cevap vererek "Hoş geldin, Bhikshu; itina ile arınmış bir hayat yaşa ve sen kederden kurtulacaksın." dedi. O bunu duyduktan sonra

onun saçı azaldı ve giysisi değişti. Ahlaki değerlerin kısımlarını kendi yalınlıklarında inceledikten sonra ve hatasız hareketler sergilediği için yedi gün sonra tüm günahlardan kurtularak Arhat mertebesine ve üstün güce ulaştı.

Mudgalaputra'nın eski köyünün doğusuna 3-4 li giderken, biz bir stupaya varırız. Burası Bimbisara-raja'nın Buddha ile görüşmek için gittiği yerdir. Tathagata, bir Buddha'nın ilk mahsulünü kazandığı zaman, onu bekleyen Magadha'nın insanların coşkusunu bildiği için, Bimbisara-raja'nın davetini kabul etti ve sabah erkenden cübbesini giydikten sonra rica kutusunu aldı ve etrafında bin Bhikshu ile ilerledi. Önünde ve arkasında kıvrılmış saçları ile giden sayısız yaşlı Brahmanlar vardı ve kuralları uygulama arzusuyla olduğu için, boyalı eşyalarını giydiler. Böyle bir kalabalıkla izlendikten sonra, o raja-grha'nın şehrine girdi.

Daha sonra Deva'nın kralı Sakra (Ti-shih), bir Manava gencinin kılığına girerek, başında taç ile ve bağlanmış saçı ile sol elinde altın bir sürahi tutarak ve sağında değerli bir asa tutarak, önünde yol boyunca Buddha'yı izleyerek, geniş bir kitlenin ortasında dört parmak yüksekliğinde ilerledi. Daha sonra alanı içerisinde tüm Brahman ev sahipleri, tüccarlar, 100.000 insan tarafından ilerleyerek eşlik edilen Magadha ülkesinin kralı, Bimbisara (Pin-pi-so-lo), kutsal cemaati korumak ve karşılamak için Rajagrha'nın şehrinden yol aldı.

Yaklaşık 20 li uzaklıkta Bimbisara-raja'nın Buddha ile karşılaştığı yerden güneydoğusunda ilerlerken, biz Kalapinaka (Kia-lo-pi-na-kia) kasabasına varırız. Bu kasaba Asoka-raja tarafından yapılan bir stupadır. Burası kutsal olan Sariputra'nın doğduğu yerdir. O yerdeki kuyu hala durmaktadır. Yerin etrafı bir stupadır. Burası kutsal birinin, vücudunun kalıntılarının olduğu ve bu yüzden orada miras kalan Nirvana'ya ulaştığı yerdir. O hem de yüksek bir Brahman ailesindedir. Onun babası büyük öğrencilerden ve ilim sahibi birisiydi; o çoğu güç soruları çözdü. Onun araştırdığı hiç kitap yoktu. Eşi bir rüya gördü ve bunu kocasına anlattı: “Geçen gece.” dedi. “Uykumda rüyalarım tuhaf bir adam tarafından bozuldu, bedeni zırhlarla kaplıydı, elinde dağları delen elmas bir topuz tutuyordu, ayrılırken dağın bir kısmına dayandı.” “Bu rüya” dedi kocası, “oldukça güzel.” Sen iyi bir öğrenci erkek evlat doğuracaksın; O dünyada hürmet göreceksin ve tüm üstatların yazılmış risalelerinde anlatacak ve öğretimini (okulunu) bırakacak. Düşünmeye başladığı için, o insandan daha fazla şey olan birinin öğrencisi olacak.

Ve zamanı geldiğinde, o gebe kaldı. Birdenbire o aydınlatılmıştı. O sert ve güçlü dilde konuştu ve onun sözleri yıkıcı değildi. O kutsal çocuk sekiz yaşına geldiğinde, onun şöhreti her bir yana dağıldı. Onun doğal mizacı; yüreğindeki sevgisi ve şefkati yalın ve açıktı. O yolundaki tüm engelleri kaldırdı ve mantığını geliştirdi. O Mudgalaputralı genç ile bir arkadaşlık kurdu ve dünyadan çok tiksindiği için ve bir sığınak olarak uyum sağlamak için koşulları olmadığından, o Mudgalaputralı genç ile birlikte Sanjaya'nın mekânına gitti ve talim gördü. Daha sonra onlar birlikte “Bu son kurtuluş yolu değildir ne de bizi kederden alıkoyabilir.” dediler. Haydi, biz kendimize aydın bir rehber bulalım. Tatlı bir şebnem'i tadan ilk kişi olan çocuk, onu diğerinin tatmasına müsaade etti.

O sırada büyük Arhat Asvajita, elinde onun ölçü kâsesini tutarak yiyecek dilenmek için şehre giriyordu.

Sariputra onun vakur tarzını ve onun sessizliğini, ittihatlı halini gördükten sonra hemen sordu: “Senin üstadın kimdir?” o cevap verdi “Dünyadan nefret eden, bir münzevi olan Şakya cemaatinin efendisi mükemmel ilime ulaşmaktadır. Bu benim üstadımdır.” dedi. Sariputra sözüne ekledi, “Onun öğrettiği şey ne? Bunu duymak için bir yol bulabilir miyim?” O cevap verdi “Ben buna sahibim fakat daha yeni talimini aldım ve daha öğretiyi idrak etmedim.” Sariputra devam etti, “Senin öğrendiğin şeyi bana söylemesi için dua et.” dedi. Daha sonra Asvajita yapabildiği kadar bunu açıkladı ve anlattı. Sariputra bunu duyduktan sonra hemen ilk meyvesine ulaştı ve hemen 250 yoldaşı ile Buddha'nın olduğu yere gitti.

Cemaatin efendisi, onun gördükten sonra, göstererek ve yoldaşlarına şunu ifade ederek: “Öteden, benim öğrencilerim arasında ilim için en seçkin olacak kişi geliyor.” dedi. Mekâna geldikten sonra, saygıyla başını eğdi ve Buddha'nın yolundan gitmek için izin verilmesini istedi. Efendi ona “Hoş geldin Bhikshu.” dedi.

Bu sözleri duyduktan sonra, o hemen takdir etti. 15 gün sonra, diğer konularla birlikte “uzun-tırnak” adlı bir Brahman'ın hakkında vaiz veren Buddha'yı duyduktan sonra ve onları neşe ile karşıladıktan sonra, Arhat'ın meyvesini elde etti. Buddha'yı duyan Ananda onun Nirvanası hakkında konuşma yaptıktan sonra bu dışarıda şiddetlendi ve öğrenciler tarafından tartışıldı. Her biri kederle doldu. Sariputra iki misli kederlendi ve Buddha'nın

öldüğünü görme düşüncesine tahammül edemezdi. Bu düşünceden yola çıkarak, o efendiye onun önce ölebileceğini söyledi. Efendi “Bu fırsatını değerlendir.” dedi.

O daha sonra öğrencilere veda etti ve kendi köyüne geldi. Onun yoldaşları Sramanalar, köy ve kasaba boyunca haberleri her yer yaydı. Sariputra kuralları tekrarlarlarken, Ajatasatru-raja ve onun topluluğu rüzgâr gibi bir araya sıkıştılar ve küme küme toplandılar. Bunu dinledikten sonra onlar gittiler. Ertesi gecenin ortasında doğru düşünce ve fikirlerin tespiti ile o “son nutuk” adlı Samadhi’ye girdi. Bir süre sonra bunun yükselmesiyle, o öldü.

Kalapinaka kasabasının 4-5 li güney-doğusu bir stupadır. Burası Sariputra’nın bir öğrencisinin Nirvana’ya ulaştığı yerdir. Aksine söylenmektedir ki: Kasyapa Buddha dünyadayken, Arhatların üç büyük kotisi burada tam Nirvana konumuna girdi.

30 li ya da yaklaşık o kadar en son stupanın doğusuna giderken, biz Indrasailaguha (In-t'o-lo-shi-lo-kia-ho-shan) dağlarına geliriz. Bu dağın sarp kayalıkları ve vadileri kapanık ve karanlıktır. Çiçek açan ağaçlar orman gibi bir arada sıkı sıkıya yetişir. Tepenin kendi kendilerine sivri bir şekilde yükselen iki zirvesi vardır. Kayalıklar arasında batı tepesinin güney tarafı, geniş fakat yüksek olmayan büyük bir taş evdir. Eskiden; Deva’nın kralı Sarka, onun düşündüğü 42 şüpheyile ilişkili meseleleri taşa yazdığında ve onları sayarak Buddha’ya sorduğunda, Tathagata burada duruyordu.

Daha sonra Buddha meseleleri açıkladı. Bu şekillerin izleri hala durmaktadır. İnsanlar şimdi bu eski kutsal şekilleri karşılaştırarak taklit etmeye çalışıyorlar. İbadet etmek için mağaraya giren kişiler bir tür dini terapidasyonla yoğunlaşıyorlar.

Dağın kenarında önceki dört Buddha’nın oturduğu ve gezdiğinin, hala var olmakta olan izleri vardır. Doğu tarafının tepesinde bir tapınak vardır. Yaygın rivayet budur: Burada ikamet eden ruhban sınıfları gecenin ortasında, taştan odanın olduğu yere, batı tarafına geçtikleri zaman, onlar Buddha heykelinin önünde sürekli yanan lambalar ve meşaleler görürler.

Indrasailaguha dağının doğu tepesinde tapınak önü, Hansa (Keng-sha) adlı bir stupadır. Öncelikle bu tapınağın ruhban sınıfları kademeli olan Küçük Araç Okulu için hizmet etti. Onlar, bu yüzden üç besinin tarifinin kullanımına izin verdiler ve başarısızlığa

uğramadan bunu takip ettiler. Üç besinin yazısını aramak için zaman olmadığında, aşağı yukarı gezinen bir Bhikshu vardı; ansızın odada onun tepesinde uçan vahşi bir kaz grubu gördü. Sonra latifeli bir şekilde şöyle dedi: “Ruhban cemaatinin günlük yeterli yiyeceği yok, Mahasattvas! Şimdi senin için uygun zamandır.” dedi. O bitirir bitirmez, bir kaz uçuşunu durdurarak papazın önüne düştü ve öldü. Bhikshu bunu gördükten sonra olayı papaza anlattı, buna şefkatle dokunuldu ve biri diğerine şöyle söyledi: “Tathagata, her insanın teşvik gücü ve rehberi olarak kuralını belirledi; biz şimdi kademeli öğretimi takip ederek mantıksız bir kılavuz kullanıyoruz. Büyük Araç doğru olanıdır. Biz önceki eğitimlerimizi değiştirmek zorundayız ve daha yakından kutsal talimatları izlemeliyiz. Düşen bu kaz bizim için iyi bir derstir ve hikâyeyi asırlarca, ta ötelere sürdürerek, bunun faziletini anlamalıyız.” dedi. Bu safhada, şahit oldukları kötü olay için, onlar asırlarca sürmesi için bir stupa yaptılar ve ölü kazı bunun altına gömdüler.

Indrasila-guha dağının kuzey-doğusuna doğru 150 ya da 160 li giderken, biz Kapotika (pigeon) manastırına varırız. Budizm okulunun Sarvastavada kurallarını öğreten yaklaşık 200 papaz vardır.

Doğusu, Asoka-raja tarafından yapılan bir stupadır. Eskiden burada yaşayan Buddha, bir gece büyük cemaat için kuralını bildirdi. O zamanlar bu ormanda yakalamak için kapanını yerleştiren bir kuş avcısı vardı. Bir gün boyunca bir şey yakalayamadığı için şöyle söyledi: “Benim kötü talihim bir yerde bir tuzağı doğruluyor.” Bu yüzden o Buddha'nın olduğu yere geldi ve yüksek bir sesle: “Senin günlük söylevin, O Tathagata, benim bütün yuvamda hiçbir şey yakalayamama neden oldu, evde çocuklarım ve eşim açlar; ben onlara ne çare bulmaya çalışacağım?” dedi. Hemen sonrasında Tathagata cevap verdi “Eğer sen bir ateş yakarsan, ben sana yiyecek bir şeyler vereceğim.”

Sonra, Tathagata, ateşe düşen ve ölen büyük bir güvercin gösterdi. Kuş avcısı bunu aldıktan sonra, eşine ve çocuğuna götürdü güvercini ve birlikte bunu yediler. Sonra o, Buddha'nın olduğu yere geri gitti, kuş avcısını değiştirmek için söylevini tasarladı. O söylevi duyduktan sonra, hatasını anladı ve cesaretle yenilendi. Sonra evden çıktı ilmine tabi kalarak kutsal meyveye ulaştı ve bu yüzden tapınak, Kapotika olarak adlandırılmıştır.

Buradan 3-4 li güneye giderken, biz yüksek orman ve çalılıklarla kaplı ıssız bir tepeye geliriz. Sevilen çiçekler ve su şelaleleri buranın etrafını kaplar ve oluklar boyunca

akar. Bu tepede en yüksek mimari ile yapılmış çok vihara ve dini tapınaklar vardır. Viharanın tam ortası bir Kwan-tsz-tsai Bodhisattva figürüdür. Bunun boyutlarının küçük olmasına rağmen, hala görünüşü etkileyici bir unsurdur. Elinde nilüfer çiçeği tutar, başında bir Buddha sureti vardır.

Bodhisattva'nın bir düşüncesini öğrenmek için yiyecekleri arzulamaktan sakınan daima çok insan vardır. 7-14 gün boyunca ve hatta bir ay boyunca sakınan insanlar. Oldukça etkilenen bu insanlar Kwan-tsz'-tsai Bodhisattva'yı güzel vasfı ile gördüler ve onun görkem ve ihtişamı ile büyülediler. Bu, heykelin ortasından ileri gider ve bu adamlara nazik sözler söyler.

Eskiden, Simhala ülkesinin kralı, sabah erken bir aynada yüzüne bakarken, kendisini göremez fakat o, Tala ormanının ortasında Jambudvipa'nın Magadha şehrinde küçük bir dağın tepesinde bu Bodhisattva suretini gördü. Kral suretin iyiliksever görünüşünden etkilendi ve bunu sonrasında araştırdı. Bu dağa geldikten sonra gerçekte onun gördüğü birine benzeyen bir suret buldu. O bir vihara yaptı ve dini değerlerini bunun için sundu. Bundan sonra kral, misaline göre, olayı hala hatırlamak için vihara ve tapınaklar yaptı. Müzik sesleri ile çiçekler ve tütsüler sürekli olarak burada sunulmaktadır.

Dağ üzerinden yaklaşık 40 li bu tapınaktan giderken biz, Küçük Araç için çalışan yaklaşık 50 papazın olduğu bir manastıra geliriz. Tapınak, çoğu mucizenin gerçekleştiği büyük bir stupadır. Burada eskiden Buddha yedi gün boyunca Brahma-deva ve diğerleri için vaaz verirdi. Tapınağın bu tarafı geçmiş çağın üç Buddha'sının oturduğu ve gezdiği yerin izleridir. Tapınağın yaklaşık 70 li kuzey-doğusuna giderken, Gange nehrinin güneyinde, yoğun nüfuslu büyük bir köye geliriz. Burada, çoğu takdire şayan bir şekilde süslenmiş birçok deva tapınakları vardır.

Çok ilerisi değil, güney-doğusu büyük bir stupadır. Burada Buddha bir gecelik vaaz verdi. Buradan doğuya giderken, biz ıssız dağlara gireriz ve 100 li ya da yaklaşık o kadar giderken Lo-in-ni-lo köyünün manastırına varırız.

Burası Asoka-raja tarafından yapılan büyük bir stupadır. Burada Buddha önceleri üç ay boyunca vaaz verirdi. Buranın 2-3 li kuzeyi yaklaşık 30 li dönümlük geniş bir gölcüktür. Yılın dört mevsimi boyunca her bir nilüfer çiçeği dört renkte yaprakları açar.

Doğu'ya giderken, biz büyük bir yaban ormanına gireriz ve 200 li ya da yaklaşık o kadar sonra, I-lan-na-po-fa-to (Hiranyaparvata) şehrine varırız.

9. Onuncu Kitabın Türkçe Çevirisi

On yedi bölge hakkında bilgi içerir: (1) I-lan-na-po-fa-to; (2) Chen-po; (3) Kie-chu-hoh-kai-lo; (4) Pun-na-fa-tan-na; (5) Kia-mo lu-po; (6) San-mo-ta-cha; (7) Tan-mo-lae-ti; (8) Kie-lo-na-su-fa-la-na; (9) U-cha; (10) Kong-u-t'o; (11) Kie-ling-kia; (12) Kiau-sa-lo; (13) An-ta-lo; (14) To-na-kie-tse-hia; (15) Chu-li-ye; (16) Ta-lo-pi-ch'a; (17) Mo-lo-kin-cha.

I-Lan-Na-Po-Fa-To (Hiranya-Parvata)

Bölge dairesel olarak 3000 li kadardır. Bölgenin başşehri ise yaklaşık 20 li'dir ve Gange nehri tarafından sınırlanmıştır. Toprakları genel olarak işlenmiştir ve ürünler bakımından zengindir. Sıcaklık bakımından iklimi de elverişlidir. İnsanların tavırları çok saf ve dürüsttür. Yaklaşık 4000 papazı olan 10 tapınak vardır. Çoğunluğu Sammatiya (Ching-liang-pu) okulunun Küçük Araç'ı üzerinde çalışır. Farklı tarikatçılar tarafından kontrol edilen yaklaşık on iki tane de Deva tapınağı vardır.

Sınır bölgelerden bir kralın, bu bölge kralını görevden almasının ve başşehirdeki gücü kendi elinde tutmasının üzerinden çok fazla zaman geçmedi. Papazlara karşı çok cömert bir kral ve şehre, her biri neredeyse 1000 papaz bulunduran, iki tane tapınak yaptırdı. Her ikisi de Sarvastivadin okulunun Küçük Araç'ına bağlıdır.

Gange nehrinin sınırladığı, başşehrin hemen yanında Hiranya (I-lan-na) dağı bulunur ki bu dağ dışarıya, güneşin ve ayın ışığını bile belirsizleştirebilecek derecede duman ve buhar püskürtmektedir. Eski zamanlardan bu yana rishiler ve azizler ruhlarını dinlendirmek için buraya gelirler. Şu anda burada hala kendilerine verilen emirleri yerine getirmeye çabalayan bir Deva tapınağı bulunmaktadır. Eski zamanlarda Tathagata da burada yaşadı ve Devalar için mükemmel kanunlar hakkında vaazlar verdi.

Başşehrin güneyine doğru bir stupa bulunur. Tathagata burada üç ay boyunca vaaz vermiştir. Hemen yan tarafta da buraya gelen, oturan ve daha sonra yollarına devam eden üç eski Buda'nın izleri bulunur.

Bu isimle anılan bölgenin batısında, fazla uzakta değil, bir stupa bulunur. Bu da Bhikshu Srutavimsatikoti (Shi-lu-to-p'in-she-ti-ku-chi)'nin doğduğu noktayı işaret eder. Önceleri bu şehirde zengin, onurlu ve kudretli bir ev sahibi (grhapati) bulunmaktaydı.

Yaşamının ilerleyen zamanlarında mallarına bir varis çıktı. Kendine bu müjdeyi veren kişiye de 200 lakhlık altın verdi. Dolayısı ile oğluna da Sutravimsatikoti (Wen-urh-pih-yih) ismini verdi. Doğumundan ayaklarının üstünde durmaya başladığı ana kadar ayakları asla yere değmedi. Bu nedenle ayak topuklarında bir ayak uzunluğunda saçlar çıkmıştı; parlak ve yumuşak ve altın sarısı renginde. Bu çocuğu çok narin bir şekilde seviyordu, ona çok nadir bulunan güzellikte eşyalar yaptırıyordu. Kendi evinden ta Karlı Dağlar'a kadar evler vardı ki bu evler onun hizmetçilerinin evleriydi, işlerini bu şekilde kulaktan kulağa yapabiliyorlardı. Çok pahalı bir ilaç gerektiğinde yine aynı şekilde kulaktan kulağa, elden ele, zaman kaybı olmadan bu ilacı temin edebilirlerdi, aile bu derece zengindi. Onurlandırılmış olan, bu adamdaki dini duyguların gelişmekte olduğunu bilen kişi, Mudgalaputra'ya oraya gitmesini ve onu eğitmesini emretti. Kapıya kadar geldikten sonra kendini tanıtmamanın hiçbir yolunu bulamadı (ve içeriye girmenin). Şimdi ev sahibinin ailesi (ya da sadece kendisi) Surya-deva'ya ibadet ediyordu. Her sabah güneş doğduğu zaman hayranlıkla ona doğru dönüyordu. Bu zamanda Mudgalaputra, kutsal güçleri ile güneşin içinde belirdi, aşağı indi ve artık içerdeydi. Küçük oğlan onu Surya-deva sandı ve ona kokulu yemek (pilav) getirdi, ona tapındı. Pilavın kokusu, o kadar enfesti ki, ta Rajagrha'ya vardı. Bu anda bu mükemmel kokudan etkilenen Bimbisara-raja elçilerini kokunun nereden geldiğini öğrenmeleri için kapı kapı dolaştırdı. Uzun bir aramadan sonra Mudgalaputra'nın yeni geldiği zengin ev sahibinden Venuvana-viharadan geldiğini öğrendi. Kral bu ev sahibinin oğlunun bu muhteşemlikte yemekleri olduğunu duyunca huzuruna çıkmasını istedi. Ev sahibi, bu emri alır almaz, en kolay kaçışın yollarını düşünmeye başladı; bir galyon rüzgâr ve dalgalardan gelecek kazalara çok açtı; bir atlı savaş arabası da kaçan fillerden gelecek kazalara çok açtı. Sonunda kendi evinden Rajagrha'ya kadar bir tünel yaptı ve hardal tohumlarıyla doldurdu. Üzerinde halatlarla bezenmiş bir bot koydu ve bu sayede Rajagrha'ya gitti.

Dünyanın Lordu'na saygılarını iletmek için giderken, ona yol gösterdi ve dedi ki, "Bimbisara-raja sizin için gönderdi ve hiç şüphe yok ki ayaklarınızın altındaki saçları görmek istiyor. Eğer kral bunu istiyorsa, ayaklarınızı çapraz yaparak karşısında oturmalısınız. Eğer bacaklarınızı yayarsanız da bölgemizin kanunlarına göre kesin ölürsünüz."

Ev sahibinin oğlu, Buda'dan bilgiyi aldıktan sonra gitti. Daha sonra saraya geldi ve kralın huzuruna çıktı. Saçları görmeyi çok isteyen kral için, bacakları çapraz bir şekilde

oturdu. Bu kibarlığından dolayı kral ona büyük bir sevgi duydu. En son saygı göstergesini de yerine getirdikten sonra Buda'nın olduğu yere geri döndü.

Tathagata bu aralarda kanun yapmaya çalışıyordu. Konuşmaları duyduktan sonra zihni açıldı ve hemen bir öğrenci oldu. Daha sonra tüm benliğini düşüncelerini yalınlaştırmak ve meyveleri toplayabilmek için kullandı. Hiç durmadan aşağıya-yukarıya yürümeye başladı, ta ki ayakları kan torbasına dönene kadar.

Dünyaların Lordu ona dönerek dedi ki, “Sen, sevgili çocuk, deneyimsiz biri olarak yaşarken, kopuzun nasıl çalınacağını biliyor musun?” “Elbette.” dedi. “Peki. Ben bundan bir karşılaştırma yapacağım. Teller çok sıkı, bundan dolayı sesler tam kıvamında değil; çok gevşek olduklarında da ne ahenk var ne çekicilik; ama ne zaman ki ne gevşek ne sıkılar, sesler o zaman çok etkileyici. Yani dini bir yaşama hazırlanırken de aynı şekilde; çok katı olursan vücudun yorulur ve zihnin parçalanır; çok gevşek olursan hislerin şımarır ve güçsüzleşmeye başlar.”

Bu bilgileri Buda'dan aldıktan sonra, etrafında saygılı bir şekilde döndü, kısacası bu şekilde de meyveyi toplamıştı.

Bölgenin batı sınırında, Gange nehrinin güneyine doğru, ıssız bir dağa geliriz, iki tane zirvesi olan. Üç aylık yağmur zamanında Buda burada dinlenmişti ve Yaksha Vakula'yı (Yo-c'ha Po-khu-lo) boyun eğdirmişti.

Dağın güneydoğu köşesinin alt kısımlarına doğru büyük bir kaya vardır. Üzerinde Buda'nın oturmasından kaynaklanan izler bulunur. İzler bir inç derinliğinde, beş fit iki inç uzunluğunda ve iki fit bir inç genişliğindedir. Bunların üzerine bir stupa inşa edilmiştir.

Yine güneye doğru Buda'nın kiun-chi-kia'nı (kundika veya su kabı) koyduğu bir iz vardır. Derinlik olarak bir inçtir ve sekiz yapraklı bir çiçeği anımsatır.

Güneybatıda, çok fazla uzakta değil, Yaksha Vakula'nın ayak izleri vardır. Beş-altı inç uzunluğunda, yedi-sekiz inç genişliğinde ve iki inçten daha az bir derinliktedir. Yaksha'nın bu izlerinin arkasında da Buda'nın oturan bir taş figürü bulunur, altı-yedi fit yüksekliğindedir.

Sonra, batıda, çok uzakta değil, Buda'nın egzersiz için yürüdüğü bir yer vardır.

Bu dağ zirvesinin üzerinde de Yaksha'nın eski ikametgâhı bulunur.

Sonra, kuzeye doğru, Buda'nın ayak izleri bulunur; sekiz inç uzunluğunda ve yaklaşık altı inç genişliğinde, yarım inç derinliğindedir. Üzerinde bir stupa yükselir. Önceleri, Buda'nın Yaksha'yı emir altına aldığı zamanlarda, ona adam öldürmemesini ve insan eti yememesini emretmişti. Buda'nın bu emrini saygıyla yerine getirdikten sonra cennete düşmüştü.

Batıya doğru altı – yedi tane sıcak su kaynağı vardır. Suları aşırı derecede sıcaktır.

Güneye doğru bölge büyük dağ ormanlarıyla sınırlanmıştır, içlerinde devasa filler bulunur.

Bu krallığı geride bırakıp Gange nehrinden aşağı indiğimizde, güney kolunun batı taraflarına doğru, 300 li kadar sonra, Chen-po (Champa) bölgesine varırız.

Chen-Po (Champa)

Bu bölge dairesel olarak yaklaşık 4000 li'dir. Başşehir sırtını Gange nehrine dayamıştır ve dairesel olarak yaklaşık 40 li'dir. Toprak muntazam ve verimlidir; düzenli olarak ekilir ve üretkendir; hava yumuşak ve serindir; insanların tavırları da saf ve dürüsttür. Onlarca tapınak vardır, çoğunluğu harabe şeklindedir, yaklaşık 200 papaz bulundurur. Küçük Araç öğretilerini takip ederler. Her türden tarikatçıya rastlanabilen yirmi kadar Deva tapınağı bulunur. Başşehirin duvarları tuğlalardan yapılmıştır ve onlarca fit yüksekliğindedir. Duvarların temelleri gösterişli toprak setler üzerine kurulmuştur; bu dikliklerinden dolayı da düşman saldırılarını durdurabilmektedir. Eski zamanlarda, kalpa'nın başlangıcında, olayların ilk başladığı anlarda insanlar çöllerdeki in ve mağaralara sığınarlardı. Kalacak evler hakkında hiçbir fikirleri yoktu. Bundan sonra eski tavırlarını terk eden bir Devi (ulvi kadın) onların arasında yer almaya başladı. Gange nehrinin sularında çok zaman geçirdiği için kutsal güçlerden etkilenmişti; kafasında her şeyi tasarlayarak dört erkek çocuk dünyaya getirmiş ve Jambudvipa yönetimini onlar arasında paylaşmıştır. Her biri bir bölgenin yönetimini almış, başşehir kurmuş, şehirler inşa etmiş ve sınırlarını belirlemiştir. Burası da bu başşehirlerden bir tanesidir; ama öncelikle Jambudvipa'nın şehirleridir bunlar.

140 – 150 li kadar doğuda, Gange nehrinin güneyinde ıssız, sökülmiş bir kayalık bulunur, dik ve sarpdır ve sularla çevrelenmiştir. Tepesinde bir Deva tapınağı bulunur; kutsal ruhlar birçok mucizelerini burada sergilerler. Bu kayalığı parçalayarak evler inşa edilmiştir; akıntıya yön vererek su kanalları oluşturulmuştur. Şahane ağaçlar, çiçekli ormanlar, geniş kayalıklar ve tehlikeli uçurumlar erdem ve ahlak insanların barınağıdır; gidenler geri dönme konusunda pek isteksiz duruma gelirler.

Bölgenin güney sınırını oluşturan çölün tenhaliğinin ortasında, vahşi filler ve sürüler halinde dolanan yırtıcı hayvanlar bulunur.

Bu bölgeden 400 li kadar doğuya gidildiğinde Kie-chu-hoh-khi-lo (Kajughira) krallığına geliriz.

Kie-Chu-Hoh-Khi-Lo (Kajughira veya Kajinghara)

Bu krallık dairesel olarak 2000 li kadardır. Toprak muntazam ve killidir; düzenli olarak ekilir ve bol miktarda ürün hasat edilebilir; iklim ılıktır; insanlar davranışlarında saftırlar. Yetenekli insanlara değer verirler, öğrenmeyi ve sanatları el üstünde tutarlar. Yaklaşık 300 papazlı altı veya yedi tane tapınak vardır ve birçok tarikatçı tipinin görülebileceği onlarca Deva tapınağı bulunur. Son birkaç yüzyılda kraliyet ailesi ölmüş ve kraliyet komşu ülkeler tarafından idare edilmeye başlanmıştır, şehirler ıssızlaşmış ve insanlar köy ve mezralara dağılmış şekilde yaşarlar. Bu sebeple doğu Hindistan'a doğru dolaşmakta olan Siladitya-raja çeşitli şehirlerinin meselelerini düzenlemek için buraya bir saray yaptırmıştır. Geçici bir ikametgâh olarak dallı budaklı bir şekilde yapılmıştır ve burayı terk ederken de yakarak gitmişlerdir. Bölgenin güney sınırlarında da çok sayıda vahşi fil bulunur.

Kuzey sınırlarında, Gange nehrinden çok uzakta değil, taş ve tuğlalardan yapılan yüksek ve geniş bir kule bulunur. Temeli nadir bulunan maddelerle süslenmiştir, geniş ve gösterişlidir. Dört yüzünde azizlerin, Deva'ların ve Buda'ların heykel figürleri bulunur.

Bu bölgeden doğuya doğru gidildiğinde, Gange nehrini geçince, 600 li kadar sonra, Pun-na-fa-tan-na (Pundravardhana) krallığına geliriz.

Pun-Na-Fa-Tan-Na (Pundravarddhana)

Bölge dairesel olarak 4000 li kadardır. Başşehir de yaklaşık 30 li'dir. Çok sık nüfuslanmıştır. Depolar, yerel işyerleri ve çiçek ormanları düzenli olarak aralıklarla birbirine bağlanmıştır. Toprak düz ve killidir, her türlü tahıl üretimi için uygundur. Panasa (Pan-na-so) meyvesi çok fazla üretilmesine rağmen gayet değerlidir. Bir balkabağı kadar geniştir. Olgunlaştığı zaman sarımsı-kızıl bir renk alır. Bölündüğü zaman içinden güvercin yumurtası büyüklüğünde onlarca meyve çıkar, onları kırınca da sarımsı-kızıl çok lezzetli bir meyve suyu çıkar. Bu meyve diğer kabuklu meyveler gibi bazen ağacın dallarında büyürken bazen de köklerinde çıkar, toprakta yetişen fu ling meyvesi gibi. Bölge iklimi normaldir. İnsanlar öğrenmeye saygı gösterir. Yaklaşık yirmi tane tapınak vardır ve 3000 kadar da papaz; hem Küçük hem Yüce Araç üzerinde çalışırlar. Değişik okulların tarikatçılarının toplandığı yüzlerce Deva tapınağı bulunur. En bol bulunanları da çıplak Nirgranthalardır.

Başşehrin 20 li kadar batısında Po-chi-p'o tapınak bulunur. Sokakları hafif ve geniştir; kuleleri ve pavilyonları çok gösterişlidir. Papazların sayısı 700'ü bulur; kanunları Yüce Araç'a göre çalışır. Doğu Hindistan'daki nice ünlü papaz burada ikamet etmektedir.

Buradan çok da uzakta olmayan bir yerde Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa bulunur. Burada, eski günlerde Tathagata Deva'lar uğruna üç ay boyunca kanun toplamıştır. Bazı durumlarda, oruç günlerinde, etrafında parlak bir ışık görülür.

Buranın yanında, yine, dört eski Buda'nın egzersiz için yürüdüğü ve oturduğu yerler bulunur. Vasiyet olunan izler hala gözle görülebilir.

Buradan çok da uzakta olmayan bir yerde Kwan-tsz'-tsai Bodhisattva'nın heykelinin olduğu bir vihara bulunur. Hiçbir şey onun kutsal anlayışından saklanamaz; onun kutsal algı gücü yanılğısızdır; uzaktan yakından herkes ona danışır, oruç tutar ve ibadet eder.

Buradan 900 li kadar gidince, büyük nehri geçince, Kia-mo-lu-po (Kamarupa) bölgesine geliriz.

Kia-mo-lu-po (Kamarupa)

Kamarupa bölgesi dairesel olarak 10,000 li kadardır. Başşehir yaklaşık 30 li'dir. Toprak sığ bir şekilde uzanır ama zengindir ve düzenli olarak ekilir. Panasa ve Na-lo-ki-lo (Narikela) meyveleri toplanır. Bu ağaçlar sayıca çok fazla olmalarına rağmen oldukça değerlidirler. Nehirlerden ve göllerden gelen sular şehirlerin etrafından akar. İklim yumuşak ve ılımandır. İnsanların tavırları da saf ve dürüsttür. İnsanları genel olarak kısadır ve ciltleri koyu sarı renge yakındır. Dilleri orta Hindistan'daki dilden biraz farklıdır. Atılgan ve vahşi bir doğaları vardır; kuvvetli bir hafızaları vardır ve çalışmaya yatkındırlar. Deva'lara hayrandırlar ve kurban verirler, Buda'ya inanmazlar; Buda yeryüzünde görüldüğünden beri papazlarını bir araya toplamak için bir tek tapınak bile inşa etmemişlerdir. Bazı Budist öğrenciler ibadetlerini gizlice yaparlar (Buda'nın isimlerini tekrar ederler), hepsi bu kadar. 100 kadar Deva tapınakları vardır ve pek çok tarikatçıyı burada görmek mümkündür. Şu andaki kralları Narayana-deva'nın eski soylarından gelmektedir. Brahmanna kastına mensuptur. İsmi Bhaskaravarman'dır, unvanı da Kumara'dır (Keu-mo-lo). Bu ailenin bu arazileri fethetmesinden ve şu anki krala kadar olan yönetimi kurmalarından bu yana binlerce nesil geçmiştir. Kral öğrenmeye çok isteklidir ve insanlar da adeta onun kopyasıdır. Uzak diyarlardan gelen yetenekli insanlar onun mülklerini bir yabancı olarak ziyaret eder ve gezerler. Buda'ya hiç inanmamasına rağmen Sramana öğrenmeye saygı duyar. Çinli bir Sramana'nın Magadha'ya Nalanda tapınağına Buda'nın bilge kanunları üzerinde çalışmak için geldiğini ilk duyduğu zaman, ona bunu söyleyenler aracılığıyla neredeyse üç kez davet yollamıştır, ancak Sramanalar bu davete riayet etmemişlerdir. Daha sonra Silabhadra, Sastraların efendisi dedi ki "Sizler Buda'ya şükranlarınızı göstermek istiyorsunuz; o zaman gerçek kanunu yaymalısınız; bu sizin göreviniz. Uzun yolculuklardan korkmamalısınız. Kumara-raja'nın ailesi tanrıtanımazların öğretilerine saygı gösterdi ve şimdi Sramanaların onu ziyaret etmelerini istiyor. Bu aslında iyidir! Biz buradan anlıyoruz ki o artık ilkelerini değiştiriyor, başkalarını mutlu etmek için erdem kazanmak istiyor. Siz koca bir yürek yarattınız ve hayat korkunuz olmadan nice yerler gezmek için kendinizi adadınız, sadece dünyanın iyiliği için gereken kanunları toplayabilmek için. Kendi ülkelerinizin unutkanlığı ile ölümle buluşmak için hazır olmalısınız; ün veya başarısızlık fark etmez, kutsal öğretilerin yayılması için kapıları açmayı, yanlışlıklar içinde kaybolan kalabalıklara yön vermeyi,

öncelikle başkalarını daha sonra kendinizi düşünmeyi görev edinmelisiniz; ününüzü unutarak ve sadece dininizi düşünerek.”

Bu konuda, daha fazla bahane göstermeden, elçilerle beraber hızla kendini krala sunmak için harekete geçti. Kumara-raja dedi ki, “Ben yetenekten yoksun olmama rağmen öğrenmek isteyen insanlara hep düşkün olmuşumdur. Yani, senin ününü ve farkını işittikten sonra seni buraya davet edip görüşmek için girişimlerde bulundum.”

“Ben sadece ortalama bir erdeme sahibim ve benim zayıf ünümü de duyup duymadığınızı düşünmekten kafam çok karıştı.” diye cevapladı.

Kumara-raja dedi ki, “Aslında! Kanun ve öğrenme aşkıyla, büyük tehlikeleri hiçe sayarak uzaklara seyahat etmek, yabancı ülkeleri gezmek! Bu kral yönetiminin gücünü değiştirmesinin ve ülkesinin bilgisini genişletmesinin bir sonucudur. Şimdi, Hindistan’daki krallıklarda çoğu insan Mahachina bölgesinin kralı Tsin’in zafer şarkılarını söylüyor. Ben çoktandır bunu duyuyordum. Ve burasının senin onurlu doğum yerin olduğu doğru mu?”

“Evet öyle. Bu şarkılar benim hükümdarımın erdemini övmektedir.” dedi.

“Ben senin bu değerli kişiliğinin bu ülkeden olabileceğini düşünemedim. Onun tavırlarına ve kanunlarına her zaman saygım vardır. Doğuya doğru uzunca zaman baktım, ancak aramıza giren dağlar ve nehirler beni orayı ziyaret etmekten alıkoydu.” diye cevapladı.

Cevap olarak ben de “Benim yüce hükümdarımın kutsal güçleri ve erdem gücünü artık değiştirdiği uzak diyarlarda bile bilinir. Yabancı ülkelerdeki insanlar onun saray kapısına saygı gösterir ve kendilerini onun hizmetkârı olarak görürler.” dedim.

Kumara-raja “Eğer onun egemenliği bu kadar yüceyse, ben kabilemi onun emrine vermeyi can-ı gönülden isterim. Ama şu anda Siladitya-raja sınır nişanlarını dağıtmak, erdem ve fazileti yaymak için Kajughira’da (Kie-chu-hoh-khi-lo). Öğrenmeleriyle ünlü beş Hindistanlının Sramanaları ve Brahmanları bir araya gelmelidir. Onlar benim için gönderdiler. Benimle gelmen için sana yalvarıyorum.” dedi.

Bunun üzerine beraber gittiler.

Bölge doğudan yüksek tepelerce sınırlandırılmıştır, bu sebeple de bir başşehirleri (büyükşehirleri) yoktur. Sınırları da, bu sebeple, güneybatıdaki barbarlara komşudur. Bu kabileler, esasında, kendi geleneklerindeki Manlarla akraba niteliği taşımaktadır. Anket sırasında iki aylık bir seyahatten sonra Sz'chuen (Shuh) bölgesinin güneybatı sınırlarına ulaşacağımızı tespit ettim. Ancak dağlar ve ırmaklar engel teşkil ediyorlar; ayrıca öldürücü hava, zehirli gazlar, ölümcül yılanlar, yıkıcı otlar ve bütün bunlar ölüme çıkan sebeplerdir.

Bölgenin güneydoğu yönünde vahşi fil sürüleri gruplar halinde gezerler; bu sebeple, bu bölgede onları savaşlarda kullanırlar.

Buradan 1200 – 1300 li kadar güneye gidince San-mo-ta-cha (Samatata) bölgesine varırız.

San-Mo-Ta-Cha (Samatata)

Bu bölge dairesel olarak 3000 li kadardır ve sınırları büyük okyanusa dayanır. Arazi alçaktır ve zengindir. Başşehir yaklaşık 20 li'dir. Düzenli olarak ekilir, ürün bakımından verimlidir, çiçek ve sebzeler her yerde yetişir. İklim yumuşak ve insanlar uyumludur. Doğaları cüretkârdır, kısa boyludurlar ve cilt renkleri koyudur; öğrenmeye düşkünlüdürler ve onu elde etmek için özenle çalışırlar. Doğru ve yanlış öğretilerin profesörleri vardır. 2000 kadar papazı olan otuz kadar tapınak bulunur. Hepsisi Sthavira (Shang-tso-pu) okuludur. Yüzlerce Deva tapınakları vardır ve her türlü tarikatçıyı barındırırlar. Nirgranthalar (Ni-kien) isimli çıplak sofular çoğunluktadır.

Şehirden çok da uzakta olmayan bir yerde Asoka-raja tarafından yaptırılan bir stupa vardır. Burada Tathagata, önceki zamanlarda, derin ve gizemli kanunları Deva'lar için yedi gün boyunca aramıştır. Onun yanında dört Buda'nın oturduğuna ve egzersiz olarak yürüdüğüne dair izler görülür.

Bir tapınakta, buradan çok da uzakta değil, açık yeşil bir Buda figürü bulunur. Sekiz fit yüksekliğinde, kişiliğinin izlerini mükemmel olarak gösteren ve zaman zaman kutsal güçlerin üzerinde çalıştığı bir figürdür.

Buradan kuzeydoğuya gidildiğinde, okyanus sınırlarına doğru Srikshetra (Shi-li-ch'a-ta-lo) krallığına geliriz.

Güneydoğuda biraz uzakça, okyanus sınırlarında Kamalanka (Kia-mo-lang-kia) bölgesine geliriz; buranın da doğusunda Dvarapati (To-lo-po-ti) krallığı vardır; buranın daha da doğusunda İsanapura (I-shang-na-pu-lo) bölgesi bulunur; daha da doğuda Mahachampa (Mo-ho-chen-po) bulunur ki bir diğer adı da Lin-i'dir. Güneybatısında ise Yamanadvipa (Yavanadvipa, Yen-nio-na-cheu) bölgesi vardır. Bu altı bölge dağlar ve nehirler tarafından öyle bir kıvrılmıştır ki, ulaşılmazlardır; ancak sınırları ve insanların karakterleri anketlerden öğrenilebilir.

Samatata'dan batıya 900 li kadar gidildiğinde Tan-mo-li-ti (Tamralipti) bölgesine geliriz.

Tan-Mo-Lı-Ti (Tamralipti)

Bölge dairesel olarak 1400 veya 1500 li kadardır, başşehir de 10 li civarındadır. Sınırları denize dayanır. Toprak alçak ve verimlidir; düzenli olarak ekilir, bolca çiçek ve meyve verir. İklimi sıcaktır. İnsanların tavırları da hızlı ve acelecidir. İnsanları cüretkâr ve cesurdurlar. Tanrıtanımazlar ve inananlar bir arada yaşarlar. Yaklaşık 1000 papazı olan on'a yakın tapınak bulunur. Deva tapınaklarının sayısı ellidir ve içindeki tarikatçılar karışık bir şekilde yaşarlar. Kıyı kesimi denizin oymasıyla oluşmuştur; toprak ve deniz birbirini kucaklar. Değerli taşların mükemmel örnekleri burada bolca bulunmaktadır ve bu yüzden de bölge halkı genel olarak oldukça zengindir.

Şehrin yanında Asoka-raja tarafından yaptırılan bir stupa bulunur; bunun yanında da dört eski Buda'nın oturduklarını ve yürüdüklerini gösteren izlere rastlanır.

Buradan kuzeybatıya 700 li kadar gidildiğinde Kie-lo-na-su-fa-la-na (Karnasuvarna) bölgesine varılır.

Kie-Lo-Na-Su-Fa-La-Na (Karnasuvarna)

Bu krallık dairesel olarak 1400-1500 li kadardır; başşehir ise yaklaşık 20 li'dir. Çok sık nüfuslanmıştır. Mülk sahipleri oldukça zengindir. Toprak alçak uzanmıştır ve killidir. Düzenli olarak ekilir, oldukça fazla sayıda ve oldukça fazla miktarda çiçek verir. İklim kabul edilebilir derecededir; insanların tavırları dürüst ve cana yakındır. Öğrenmeyi aşırı derecede severler ve bu azimlerini kendilerinde uygularlar. Burada da benzer şekilde

tanrıtanımazlar ve inananlar bulunur. On kadar tapınak ve yaklaşık 2000 papaz bulunur. Sammatiya (Ching-tiang-pu) okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. Elli Deva tapınağı vardır. Çok miktarda tanrıtanımaz vardır. Bunların yanında koyulaştırılmış süt kullanılmayan üç tapınak bulunur ve bunlar Devadatta'nın (Ti-p'o-ta-to) öğretilerini takip ederler.

Başşehrin hemen yanında Lo-to-wei-chi (Raktaviti) adlı tapınak bulunur, koridorları ışıklı ve ferahdır, katlı kuleleri de gösterişlidir. Bu yapının içinde krallığın çok farklı, öğrenmiş ve kutsanmış insanları bir araya gelir. Teşvikleriyle birbirlerini daha da yükseltmeye, karakterlerini mükemmelleştirmeye çalışırlar. İlk başlarda bu bölge insanları Buda'ya inanmamışlardı; bu zamanlarda burada bakır plakalar giyinen ve kafalarında el fenerleri bulunan kuzey Hindistan'ın tanrıtanımazları bulunurdu. Gösterişli adımlarla, ellerinde asalarla bölgeye gelmişlerdi. Tartışma davulları gürültüyle vurulurken aleyhlerinde bir çekişme aramaya başladı. Bir adam ona dedi ki “Neden sizin kafanız ve bedeniniz bu kadar garip (giydirilmiş)?” O da dedi ki “Benim erdemim o kadar büyüktür ki ben karnımın yanmasından korkuyorum ve bu yüzden karanlıkta yaşayan cahil insanlara acıyarak oradan kaçtım, bu yüzden de kafamda bir ışık taşıyorum.”

On gün sonra onu sorgulayacak kimse yoktu. O kadar öğrenmiş ve uzman kişinin arasından onunla tartışabilecek tek bir kişi bile yoktu. Kral dedi ki “Yazık! Benim topraklarımda nasıl bir cehalet dolanıyor ki bu yabancıyla tartışabilecek bir kişi dahi çıkmıyor. Nasıl bir ülke ayıbı! Bir plan yapmalıyız ve bu geri çekilme durumundan kurtulmalıyız.”

Ve sonra birisi “Ormanda kendisini Sramana olarak tanıtan bir yabancı var, büyük bir azimle çalışıyor. Şu anda sessizlik içinde tek başına yaşıyor ve yani çok uzun zamandır yaşıyor; bu dinsiz adamın hakkından gelebilecek başka birisi olamaz.” dedi.

Bunu duyan kral onu davet etmek için bizzat gitti. Sramana cevap olarak dedi ki “Ben güney Hindistan'danım; yolculuğuma burada bir yabancı olarak ara verdim. Benim yeteneklerim sınırlıdır ve bayağıdır; sizin bunu bilmemenizden korkuyorum, ama yine de isteğinize riayet ederek geleceğim. Ancak eğer ki yenilmezsem, sizden Buda'nın kanunlarını yüceltmek ve göklere çıkarmak için bir tapınak yapmanızı ve bir birlik kurmanızı isteyeceğim.” Kral “Şartlarını kabul ediyorum ve senin erdemini unutmaya cesaret edemem.”

Daha sonra kralın davetini kabul eden Sramana tartışma alanına çıktı. Tanrıtanımaz da okulunun 30,000 kelimesini döktürdü. Konuşmaları çok bilgiliydi ve bolca gösteri (rakam ve sayı) yapmıştı; bütün konuşması isimler ve özellikler üzerineydi, göze ve kulağa hitap ediyordu.

Dinledikten sonra Sramana, anında konuşmaların derinliklerine yoğunlaştı; onu hiçbir kelime veya tartışma kandırmadı. Birkaç yüz kelimeyle bütün ayrımları yaptı ve bütün zor durumları açıkladı, daha sonra da tanrıtanımaza okulunun ilkeleri ve öğretileri hakkında sorular sordu. Tanrıtanımazın cevapları karışık ve tartışmaları güç kaybediyordu, dudakları kapanıyordu ve cevap veremez hale geldi. Bu sebeple de ününü kaybetti, kafa karışıklığına büründü ve emekli oldu.

Papaza derin bir saygı hisseden kral manastırı kurdu ve o zamandan bu yana kanun öğretileri yaygınlaştı.

Tapınağın yanında, çok uzakta değil, Asoka-raja tarafından inşa edilen bir stupa bulunur. Tathagata hayattayken burayı da yedi gün boyunca yoklamıştı, kanunları açıklamış ve insanlara yol göstermişti. Buranın yanında da bir vihara bulunur; burada dört eski budanın oturduğunu ve yürüdüğünü gösteren izlere rastlamak mümkündür. Buda'nın da mükemmel kanunları açıkladığı birkaç stupa daha bulunur. Bunlar da Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir.

Güneybatı yönünde 700 li kadar gidildiği zaman U-cha bölgesine geliriz.

U-Cha (Udra)

Bölge dairesel olarak 7000 li'dir ve başşehir 20 li kadardır. Toprak zengin ve verimlidir; bol miktarda tahıl üretimi sağlar ve her türlü meyve diğer ülkelerden çok burada yetiştirilir. Buradaki bodur ağaçları ve ünlü çiçekleri isimlendirmek zordu. İklim sıcaktır ve insanlar uygarlaşmamıştır, uzun boylu ve yeşile çalan siyah tenlidirler. Dilleri ve kelimeleri merkez Hindistan'dan farklıdır. Öğrenmeyi severler ve bunu kesintisiz olarak uygularlar. Çoğunluğu Buda'nın kanunlarına inanırlar. 10,000 papazı olan yüz kadar tapınak bulunur. Hepsi de Yüce Araç'ı çalışırlar. Elli Deva tapınağı bulunur ve her türden tarikatçılar buraları ev edinmiştir. On kadar stupa vardır ve Buda'nın çalıştıkları yerleri gösterirler. Hepsi Asoka-raja tarafından inşa ettirilmiştir.

Bölgenin güney batı sınırlarında yer alan Pushpagiri (Pu-se-po-k'i-li) adlı bir tapınak vardır; ona ait olan taş stupa da birçok ruhani mucizeleri sergiler. Oruç günlerinde parlak ışıklar saçar. Bu yüzden yakından uzaktan birçok inanan buraya gelir ve güzelce süslenmiş çiçeklerden yapılan şemsiyeleri sunarlar; bunları kümbetlerin üzerindeki vazoların altına koyarlar; bunların taşların üzerinde iğneler gibi durmasını sağlarlar. Buranın kuzeybatısında, dağdaki bir manastırda bu mükemmelliklerin aynısının bulunduğu bir stupa vardır. Bu iki stupa şeytanlar tarafından yapılmıştır ve bu nedenle sıra dışı mucizeler ortaya çıkarırlar.

Bölgenin güneydoğu sınırlarında, okyanus kıyısında Charitra (Che-li-ta-lo) şehri bulunur ve 20 li kadardır. Burası uzak diyarlara giden tüccarların ikamet yeridir, yabancılar yolları üzerindeki bu şehre gelir, durur ve buradan giderler. Şehrin duvarları güçlü ve gösterişlidir. Burada her çeşit nadir ve değerli eşya bulunur.

Şehrin dışında beş tane manastır bulunur, birbiri ardına, katlı kuleleri yüksektir ve üzerlerine azizlerin figürleri oyulmuştur.

20,000 li kadar güneye gidildiğinde Simhala (Seng-kia-lo) bölgesine gelinir. Karanlık gecede uzağa baktığımız zaman Buda'nın dış stupasının gecenin üstesinden gelerek parlayan ışıltısını görebiliriz, havada bir fener kadar göz kamaştırıcıdır.

Buradan 1200 li kadar güneybatıya gidip büyük ormanları geçince, Kong-u-t'o (Konyodha) krallığına geliriz.

Kong-U-T'o (Konyodha)

Bu krallık dairesel olarak 1000 li kadardır; başşehir de 20 li civarındadır. Sınırları bir körfeze dayanır (denizin açısı). Dağ sıraları yüksek ve sarptır. Toprak da alçak ve nemlidir. Düzenli olarak ekilir ve verimlidir. İklimi sıcaktır, insan yapısı da cesur ve atılgandır. İnsanları uzun, siyahî ve pistir. Birazcık nezaketleri ve idare eder derecede dürüstlükleri vardır. Yazılı karakterlerine baktığımız zaman, merkez Hindistan'daki insanlara benzedikleri görülür, ancak dilleri ve telaffuz şekilleri oldukça farklıdır. Tanrıtanımazların öğretilerine saygı duyarlar ve Buda'nın kanunlarına pek inanmazlar. Yüzlerce Deva tapınakları vardır ve değişik tarikatlardan yaklaşık 10,000 inanmayanları vardır.

Bu bölgenin sınırları içerisinde dağlarla sınırlanan, denize nazır on kadar küçük kasaba bulunur. Şehirler güçlü ve yüksektir; askerler de cesur ve atılgandır; komşu bölgeleri güç kullanarak komuta ederler, bu yüzden de kimse onlara karşı koyamaz. Denizle sınırlanan bu bölge nadir ve değerli maddelerden bolca bulundurur. Deniz kabuklarını ve incileri ticari alışverişleri için kullanırlar. Büyük yeşilimsi-mavi filler de bu bölgeden gelmektedir. Nakil işlerinde onları kullanırlar ve çok uzun seyahat edebilme özellikleri vardır.

Buradan güneybatıya gidildiğinde çok geniş bir çöle, ağaçlığa ve ağaçları cennete kadar uzanarak güneşi kapatan ormanlara gireriz. 1400-1500 li kadar daha gittiğimizde Kie-ling-kia (Kalinga) bölgesine geliriz.

Kie-Ling-Kia (Kalinga)

Bu bölge dairesel olarak 5000 li kadardır ve başşehir 20 li civarındadır. Düzenli olarak ekilir ve verimlidir. Çiçekler ve meyveler bolca bulunur. Ormanlar ve ağaçlıklar yüzlerce li boyunca devam eder. Komşu bölgeler tarafından çok pahalı fiyatlarla alınan sarımsı-kahverengi filler burada yetişir. İklim yakıcıdır; insanların yapısı da ateşli ve atılgandır. İnsanları sert ve uygarlaşmamış olmasına rağmen yine de sözlerinde dururlar ve güvenilir insanlardır. Dilleri hafif ve kıvraktır, telaffuzları farklı ancak doğrudur. Ancak hem kelimelerde hem seslerdeki detaylarda da merkez Hindistan'dan farklıdır. Gerçek kanuna inananlar çok azdır, çoğunluğu da sapkınlık yolunu seçmiştir. Yaklaşık 500 papazı olan, Sthavira okulunun Yüce Araç'ını çalışan on tapınak bulunur. 100 kadar Deva tapınağı vardır ve her türden fazlaca inanmayı bulur, en fazla olanı da Nirgranthalar'dır (Ni-kin takipçileri).

Kalinga krallığının eski günlerinde çok yoğun nüfuslanmışlardı. Omuzları birbirleriyle sürtüşmüştü ve atlı savaş arabalarının aksları birbirlerini kesmiştir, ne zaman ellerini havaya kaldırsalar mükemmel bir çadır kurulurdu. Beş doğaüstü güce sahip olan, yüksek bir uçurumda yaşayan Rishi burada duygularını beslerdi. Büyülü güçlerini kaybetmesi utanç kaynağı olduğu zamanlarda ise insanlara bir lanet okudu ve eski-yeni tüm ikamet alanlarını yerle bir etti; erdemli-cahil herkes öldü ve tüm nüfus yok oldu. Çağlar sonra göçmenler burayı yeniden iskân etmeye başladı, ancak yine de tam olarak

yerleşim sağlanamamıştır. Bu da şu anda bile burada bu kadar az kişinin olmasının sebebidir.

Başşehrin güneyinde, çok uzakta değil, yüz fit kadar uzunlukta bir stupa bulunur; Asoka-raja tarafından yapılmıştır. Bunun yanında da eski dört Buda'nın oturduğunu ve yürüdüğünü gösteren izler bulunur.

Bölgenin kuzey sınırının yanında, tepesinde yaklaşık yüz fit yüksekliğinde taş bir stupa olan büyük bir dağ uçurumu bulunur. Burada, kalpa'nın başlangıcında, insanların yaşam sürelerinin sınırları bile yokken bir Pratyeka Buda Nirvana'ya ulaşmıştır.

Buradan kuzeybatı yönünde ormanlardan ve dağlardan 1800 li gidildiğinde Kiao-salo (Kosala) bölgesine varırız.

Kiao-Sa-Lo (Kosala)

Bölge dairesel olarak 5000 li kadardır; sınırlar bölgeyi çevreleyen dağ uçurumlarıdır; ormanlar ve ağaçlıklar bir arada bulunur. Başşehir yaklaşık 40 li'dir; toprak zengin ve verimlidir, çok fazla miktarda ürün hasat edilir. Köy ve kasabalar birbirlerine yakındır. Sık nüfuslanmıştır. İnsanları uzun ve siyahîdir. İnsanlarının yapısı da sert ve acımasızdır; cesur ve atılgandırlar. Tanrıtanımazlar ve inananlar bir aradadır. Çalışmaya yatkındırlar ve yüksek zekâya sahiptirler. Kral Kshatriya ırkından gelir; Buda'nın kanunlarını izlemektedir, aşkı ve erdemi de çok uzaklardan bilinir. Yüze yakın tapınak vardır ancak her nasılsa 10,000'den az papazları vardır; Yüce Araç'ın öğretilerini vermek konusunda da birbirlerine benzerler. Değişik inançlara sahip tanrıtanımazların bulunduğu yaklaşık yetmiş tane Deva tapınakları vardır.

Çok uzakta değil, hemen şehrin güneyinde yanı başında Asoka-raja tarafından yaptırılan stupa bulunan eski bir tapınak vardır. Burada, eskiden, Tathagata bir toplantı yapmış, doğaüstü güçlerini göstermiş ve inanmayanları alt etmiştir. Bundan sonra Nagarjuna Bodhisattva (Long-meng-p'u-sa) tapınakta yaşamaya başlamıştır. Bölgenin kralı Sadvaha'dır. Nagarjuna'ya büyük değer verir ve saygı duyar ve ona şehir kapısında bir kulübe temin etmiştir.

Bu zamanlarda Chi-sse-tseu'dan (Ceylon) gelen Ti-p'o (Deva) Bodhisattva onunla bir tartışma yapmak istemiştir. Kapıdaki görevliye demiştir ki "Bir iyilik edip de benim geldiğimi haber ver." Buna cevap olarak da kapı görevlisi içeri girer ve Nagarjuna'ya söyler. O da ününü hatırlar, bir patra'yı suyla doldurur ve içine bir iğne atar. Öğrencisi patra'yı tutar ve biraz endişe ve şüpheyle Nagarjuna'ya döner. "Ne dedi?" diye sorar. Öğrenci "Sessizdi ve hiçbir şey söylemedi; sadece suya bir iğne attı." diye cevaplar.

"Ne erdem ama! Bu adamı kim sever! Hareketin kaynağını bilmek, bu ancak bir tanrının ayrıcalığıdır! İnce ilkeleri delip geçmek aşağılık bir azizin ayrıcalığıdır. Böylesine bir erdemle dolu olmak ona içeri girebilme hakkını verir." dedi Nagarjuna. (Öğrenci) cevapladı "O nasıl söz! Bu büyük ve erdemli konuşabilmenin sessizliği mi?"

"Bu su." diye devam etti Nagarjuna "Kendisini tutan kovanın şeklini almıştır; saf veya kirlili içindeki şeyin karakterine göredir; bütün açıklıkları doldurur; açıklık ve kapsam konusunda da, suyu seyrederek, onu benim kazanmaya çalıştığım erdeme benzetti. İçine bir iğne atarak onu deldi. Bu sıra dışı adamı derhal buraya getirin, kendini sunmasına izin verin."

Nagarjuna'nın görünüşü şu anda çok görkemliydi ve tamamıyla saygıdan esinlenmişti. Tartışma sırasında da her şey bunun etrafına kuruldu. Onun muhteşem karakterinin farkına varan Deva uzun zaman ona danışmayı hayal etti ve onun bir öğrencisi olmayı diledi. Ama şu anda ona yaklaştıkça akıllı bir sikkinlikle doldu, kendini mahcup ve çekingen hissetti. Girişe dayanarak, bilinçsizce oturdu ve karanlık bir şekilde konuşmaya başladı; ama günün sonunda sözleri yeterince açık ve görkemliydi. Nagarjuna dedi ki, "Senin bilgin dünyaları aşıyor ve senin bu farklılığın eskisinden daha parlak. Ancak ben yaşlı ve güçsüz bir adamım; ama böylesine biriyle tanıştıktan sonra öğrendim ve farkına vardım ki gerçekleri yaymak, fenerin ışığını kesintisiz olarak insanlığa sunmak ve dinin yayılmasını sağlamak bir görev. Ve bu kişi en yukarıda oturarak karanlık söylemlerinin açıklamasını yapan, kesin bir şekilde konuşan kişidir."

Bu sözleri duyan Deva'nın kalbi kendine güven duygusuyla doldu ve erdem deposunu açmak üzereyken öncelikle mantık bahçesinden geçti ve güzel cümleler topladı; kendini doğrulayacak birkaç delil aradı, ustanın heybetli bakışlarına rastladı; kelimeler ondan kaçtı; ağzı kapandı; oturağından kalktı, özür diledi ve yardım istedi.

Nagarjuna “Lütfen tekrar oturun; ben sizle, kanunlar kralının kendi başına hazırlayıp ortaya koyduğu en doğru ve en bilgili ilkeler hakkında konuşacağım.” dedi. Deva daha sonra kendini yere bıraktı ve tüm kalbiyle hayranlık duyarak dedi ki “Şimdi ve sonsuza dek sizin bilgilerinizi dinlemeye hazırım.”

Nagarjuna Bodhisattva ilaç bileşimi yapmakta oldukça iyidir; bir hazırlıktan sonra yaşam süresini yüzlerce yıl uzatabilir, yani ne zihin ne de görünüş eskir. Sadvaha-raja da onun ilaçlarından hissesini almıştır ve onun yaşamı şimdiden yüzlerce yıla ulaşmıştır bile. Kralın küçük oğlu bir gün annesine döner ve “Ben ne zaman kraliyetin varisi olacağım?” diye sorar. Annesi de “Bana kalırsa şimdilik böyle bir şeyin olasılığı yok; senin baban, kral, şimdiden yüzlerce yaşına geldi, çocuklarının ve torunlarının çoğu ya öldü ya da çok yaşlandı. Bu da Nagarjuna’nın kutsal güçlerinin ve ilaç yapımındaki gizli becerilerinin bir sonucu. Eğer ki bir gün Bodhisattva ölürse, kral da daha fazla dayanamayacaktır. Şimdi Nagarjuna’nın erdemi çok büyük, aşkı ve bağlılığı çok derin; yaşayan tüm canlılar için kendi bedenini ve yaşamını feda edebilir. Bu sebeple sen gitmelisin ve onu gördüğün anda ondan kafasını istemelisin. Eğer bunu yaparsan sen de arzularına ulaşabilirsin.”

Kralın oğlu, annesinin yol göstermesine sadık kalarak manastırın kapısına gitti. Kapı görevlisi alarm verdi, kaçtı ve hemen içeri girdi. O içeri girdiği zaman Nagarjuna Bodhisattva ilahi söylüyordu ve ileri-geri yürümekteydi. Kralın oğlunu görünce durdu ve dedi ki “Şimdi akşam oldu; neden böyle bir saatte bir papazın üssüne bu kadar aceleyle giriyorsun? Bir şeyler mi oldu ya da sen bir badireden mi korkuyorsun da bu saatte bu kadar aceleyle geliyorsun?”

Kralın oğlu cevapladı, “Annemle değişik Sastraların ve dünyevi işlerden vazgeçen bilgelerin sözlerini düşünüyorduk. Bense bütün canlılar tarafından yaşama verilen değer üzerine yoğunlaşmışım ve kutsal kitaplar kurbanlar için verdikleri örneklerde, yaşamını, onu senden almak isteyenlere verme görevi konusunda hiçbir güçlendirme yapmamış. Bunun üzerine sevgili annem dedi ki ‘Öyle değil; on bölgenin Sugataları (shen shi), üç çağın Tathagataları kendi yüreklerini bir şeylere verirken meyveyi elde etmişlerdir. Özen ve sabırla Buda’nın yolunu aramışlardır, ahlaki emirler üzerinde çalışmışlardır, sabır egzersizleri yapmışlardır, yabani hayvanları beslemek için vücutlarını vermişlerdir, barışı getirmek için kendi etlerini kesmişlerdir. Bu nedenle raja Chandraprabha (Yueh-kwang) kafasını Brahman’a vermiştir; Maitribala (Ts’e li) raja aç Yaksha’yı bu kanla beslemiştir.

Tüm bu örnekleri tekrar etmek gerçekten zor, ancak önceki bilginleri tarih sayfaları arasından aradığımızda, hangi çağda böylesi örnekler yoktur ki? Ve böylece Nagarjuna Bodhisattva şu anda aynı şekilde ilkeleri faaliyete geçirmeye çalışmaktadır; kendim içinse bana yardımcı olmak için kafasını verebilecek birisini arıyorum; ancak yıllardır böyle birisini bulamadım. Eğer ki vahşice hareket etmek, insanların canlarına kıymak isteseydim suçum çok büyük olacaktı ve korkunç sonuçlar doğuracaktı. Masum bir çocuğun canını almak benim karakterimi kötüleyecekti, karalayacaktı. Ama Bodhisattva kutsal savaş için özenle hazırlanıyor ve Buda meyvesini alabilmek için can atıyor. Onun aşkı tüm her şeye yayılıyor hürmeti ise asla sınır tanımıyor. Hayatını bir balon olarak görüyor ve vücudunu da çürüten bir odun. Ona verilmek istendiğinde böylesine bir hediye reddedebileceğini düşünmüyorum.”

Nagarjuna dedi ki “Karşılaştırmaların ve sözlerin doğru. Ben de Buda’nın kutsal meyvesinin peşindeyim. Ben Buda’nın her şeyi bir anda bırakabileceğini öğrendim, bedenini bir yansıma olarak düşünerek, bir balon olarak, yaşam formlarının birinden diğerine geçerek, altı yolla sürekli olarak gidip gelerek. Benim değişmez ahdim yaşayanların isteklerine karşı çıkmak değildir. Ancak kralın oğlu konusunda bir sorunuz var, nedir bu? Eğer ki ben hayatımı verirsem senin baban da ölecek. Bunu iyi düşün çünkü bunu ona kim teslim edecek?”

Nagarjuna, kararsızca, ileri geri yürüdü, hayatına son vermek için bir şeyler aradı; daha sonra bir kamış yaprağı aldı ve onu bir kılıç gibi kullanarak boynunu kesti, kafası vücudundan düştü.

Bunu gören kralın oğlu uçtu ve geri döndü. Kapı görevlisi krala bu olayın başından sonuna kadar her şeyi anlattı; onun öldüğünü öğrenen kral da çok fazla etkilendi.

Güneybatıya doğru 300 li kadar gidince Po-lo-mo-lo-ki-li (Brahmaragiri) dağlarına geliriz. Bu dağın ıssız tepesi diğerlerine de kule görevi yapar, hiçbir bölücü vadisi veya ulaşım yolu olmayan dehşet verici uçurumlarıyla bütün bir kaya gibi yükselir. Kral Sadvaha, Nagarjuna Bodhisattva uğruna, bu kayayı ortasından deldi ve burada bir tapınak meydana getirdi; 10 li kadar uzakta tünel kazarak kapalı bir yok açtı. Bu sebeple kayanın altında durarak bu uçurumun delindiğini görebiliriz; koridorlarda yürümeyi kolaylaştıran çıkıntılar bulunur; neredeyse beş katlı yüksekliğe ulaşan bu kulenin her katında kapalı

viharalar bulunan dört koridoru vardır. Her bir viharada bir yaşam büyüklüğünde, mükemmel bir yetenekle işlenmiş, eşsiz şekilde süslenmiş, benzersiz şekilde altın ve taşlarla bezenmiş altından bir Buda heykeli bulunur. Bu dağın zirvesinden derecikler akar, küçük çağlayanlara benzerler, değişik katlara akarlar, kenardaki koridorlara eserler ve akar dururlar. Yayılmış ışık delikleri de iç tarafları gösterir.

İlk Sadvaha-raja bu tapınağı kazdığı zaman insanlar yorulmuştu ve kralın hazinelerinin hepsi boşaltılmıştı. Görevin sadece yarısını yerine getirebilmekten ötürü yüreği sıkılmıştı. Nagarjuna ona dedi ki “Bu sebepten midir ki kralın bu kadar üzgün görünmesi?” Kral cevapladı “Ben düşüncelerimde kendime yüce bir görev seçmişim. Mükemmelliği bile aşan Maitreya’nın gelişine kadar dayanabilecek olan, meziyetli bir görevin altına girmeyi seçmişim; ancak şimdi “o bitmeden ben bittim. Şimdi de kederli bir şekilde oturuyorum, gün be gün şafağı bekliyorum, yüreğime doğan.”

Nagarjuna dedi ki “Kendine bu yüzden ızdırap çektirme; gösterişli bir dini görevin ardı arkası gelmeyen geri dönüşleri önlenemezdir: senin bu yüce azmin, hiçbir başarısızlık görmeden yerine getirilecektir. Sarayına geri dön; bolca eğleneceksin. Yarın, uzaklara gezmeye gittiğin zaman, vahşi gölgeleri gözlemledikten sonra tekrar bana gel ve binalar hakkında sessizce tartışalım.” Bu yönergeleri alan kral münasip bir selamlaşmadan sonra orayı terk etti.

Daha sonra Nagarjuna Bodhisattva mükemmel ve göz alıcı bir kaynatılmış özle bütün yüce taşları nemlendirdi, onları altına çevirdi. İleri giden ve altınları gören kralın ağzı ve yüreği kendini alamayarak onu kutladı. Dönerken Nagarjuna’ya gitti ve dedi ki “Bugün gezmeye çıktığım zaman göz alıcı ruhların etkisiyle, çölde altın yığınları gördüm.” Nagarjuna da “Bu perilerin bir etkisi değildi, senin yüce içtenliğinin gücünden kaynaklandı; bu altına sahip olduğuna göre onları şu anki ihtiyaçların için kullan, mükemmel işlerini tamamlamak için.” dedi. Kral da buna uydu ve girişimlerini tamamladı, hala bolluk içerisindeydi. Bunun üzerine beş kata da dört altın figür yaptırdı. Hala bolluk içinde olduğundan devlet hazinesinin fakir noktaları üzerinde çalıştı.

Daha sonra orada (yaptırdığı binada) kalmak üzere 1000 papaz getirdi, orada dua ve ibadet etmek üzere. Nagarjuna Bodhisattva Şakya Buda tarafından emredilen tüm amirane işlerini de oraya yerleştirdi, muhtelif okulların istisnai koleksiyonlarını da. Bu nedenle

birinci katta sadece Buda'nın figürü, Sutralar ve Sastralar vardı; üstten beşinci katta da Brahmanlar kalıyordu, her türlü ihtiyaçları karşılanıyordu; ortadaki üç katta da papazları ve öğrencileri yerleşmişti. Eski kayıtlar Sadvaha-raja işleri bitirdiği zaman hesapladı ki işçilerin tükettikleri tuz bile dokuz kotis altın parçasına denk geliyordu. Bunun için de sinirlenen ve tartışan papazlar krala giderek bu sorunu bir çözüme kavuşturmak istediler. Brahmanlar kendi aralarında dediler ki "Budist papazlar bazı konularda sorun yarattılar." Bu hayırsız insanlar beraber danışarak, bu durum için bekleyerek tapınağı yerle bir ettiler, daha sonra da papazların girmesini engellemek için güçlü bir barikat kurdular.

O günden sonra orada hiç papaz yaşamadı. Dağlardaki mağaralara uzaktan bakınca onlara girebilmenin hiçbir yolu yokmuş gibi görünür. Bu zamanlarda, Brahmanlar evlerini hastalıkları tedavi edecek olan hekimlere açtıkları zaman, geliş-gidiş anlarında yüzlerine bir örtü geçirirler ki yolu öğrenemesinler.

Buradan güneydeki büyük bir ormanın içinden 900 li kadar gidince An-ta-lo (Andhra) bölgesine geliriz.

An-Ta-Lo (Andhra)

Bölge dairesel olarak 3000 li kadardır, başşehirleri de 20 li'dir. P'ing-k'i-lo (Vingila) olarak bilinir. Toprak zengin ve verimlidir; düzenli olarak ekilir, bolca hububat yetiştirirler. İklim sıcaktır ve insanların tavırları yırtıcı ve atılgandır. Dilleri ve cümle kurulumları merkez Hindistan'dan farklıdır, ancak harflerin şekilleri neredeyse aynıdır. 3000 kadar papazı olan yirmi tapınak bulunur. Fazlaca inanmayı bulunun yirmi tane de Deva tapınakları vardır.

Vingila'ya çok da uzak olmayan bir yerde büyük bir tapınak vardır, kuleleri ve balkonları güzelce oyulmuş ve bezenmiştir. Buda'nın, aziz özelliklerinin oldukça yetenekli bir sanatçı tarafından betimlendiği, bir figürü bulunur. Bu tapınağın önünde taş bir stupa bulunur, yüzlerce fit yüksekliğindedir; her ikisi de Arhat O-che-lo (Achala) tarafından yapılmıştır.

Arhat O-che-lo'nun Tapınağı'nın güneybatısında çok da büyük olmayan bir yol Asoka-raja'nın yaptığı bir stupaya gider. Tathagata eskiden burada kanun aramıştır ve ruhani güçlerini sergilemiştir, sayısız insanı çevirmiştir.

20 li kadar güneybatıya gidince Achala (So-hing) tarafından yapılan bir tapınağına geliriz, tepesinde taş bir stupa olan ıssız bir dağa rastlarız. Burada Jina Bodhisattva In-ming-lun'u (Nyayadvara-taraka Sastra veya Hetuvidya Sastra) yazmıştır. Bu Bodhisattva, Buda dünyayı terk ettiği zaman öğretileri ve papaz elbisesini almıştır. Erdemi ve istekleri oldukça fazlaydı. Yüce erdeminin gücü derin ve tamdı. Hiçbir yardım alamayan dünyaya acıyarak bu aziz öğretileri yaymayı planladı. Hetuvidya Sastra'nın karakterine değer biçmiştir; kelimeleri çok derindi, mantığı çok genişti ve öğrenciler çalışmalar sırasında bunu üstesinden gelmek için beyhude çabalıyorlardı. Daha sonra emekliye ayrıldı ve kendini ıssız bir daha hapsetti, meditasyon yaparak bunları incelemeye çalıştı, böylece yararlı bir derleme yapabiliyordu ve bu da bu zorlukların, öğretisi ve cümlelerin anlaşılma güçlüklerinin üstesinden gelebilirdi. Bu sırada dağlar ve vadiler sallandı, yankılandı; buharlar ve bulutlar şekil değiştirdi, dağın ruhu Bodhisattva'yı yüzlerce fit yükseğe çıkardı ve şu sözleri tekrar etti, "Önceki günlerde Dünyanın Lordu insanları kontrol etti ve yönetti, sevecen kalbi ona hatırlattı ve Hetuvidya Sastra'yı getirdi, mantığını ve derin anlamlı kelimelerini tekrar düzenledi. Tathagata'nın Nirvanası'ndan sonra yüce ilkeleri belirsizleşmeye başladı; ama şimdi, erdemi ve bilgeliği çok olan Jina Bodhisattva bu azizi baştan sona anlayarak Hetuvidya Sastra'nın yayılmasına sebep olacak."

Bodhisattva parlak bir ışığın çıkmasını ve karanlık yerlerin aydınlanmasını sağladı, kral da bu parlaklık işaretini görünce büyük saygı duyması gerektiğini anladı; Vajrasamadhi'ye (veya elmas Samadhi) girip girmediğinden şüphe duydu; Bodhisattva'dan "artık doğum yok"un meyvelerini toplamasını istedi.

Jina dedi ki "Ben bilge bir Sustra'yı açıklama isteği ile Samadhi'ye girdim; yüreğim büyük bir aydınlanma (Samyak Sambodhi) bekliyor, ama artık doğum olmayacağını kabul eden bir meyve istemiyorum."

Kral "Doğum yok' meyvesi bütün azizlerin isteğidir. Kendini üç dünyadan soyutlarsın ve 'üç vidya'nın bilgeliğine dalarsın, ne kadar büyük bir amaç! Sen de erişebilirsin!"

Jina Bodhisattva kralın isteğinden dolayı memnun olarak bu aziz meyveye ulaşma isteği hissetti ve bu öğrenmekle yükümlü kılmıyordu.

Bu zamanda Manjusri Bodhisattva (Miu-ki-ts'iang-p'u-sa) görevini bilerek utançla ayrıldı. Gerçekleri uyandırmak ve irkilmesini sağlamak için geldi ve dedi ki “Yazık! Nasıl olur da yüce amacını bırakırsın, herkesi kurtarmaktan nasıl vazgeçersin! Eğer gerçekten iyilik yapacaksan kanunları ilerletirsin Maitreya Bodhisattva'nın Yu-kia-sse-ti-lun'un (Yogacharya-bhumi Sastra) kurallarını açıklarsın. Bu şekilde öğrencileri kontrol edip yönetebilirsin, büyük bir avantaj elde etmelerini sağlarsın.”

Bu tavsiyeleri alan Jina Bodhisattva azizin isteklerini kabul etti ve onu selamladı. Bu derin çalışmaları vererek Hetuvidya Sastra öğretilerini geliştirdi, ama hala öğrencilerin bu zor mantıktan, bu kesin tarzdan zorlanacaklarını düşündü ve Hetuvidya Sastra'yı oluşturdu. Yüce ilkeleri örnekliyor, bu zor dili açıklıyor ve öğrencilere rehberlik ediyordu. Bundan sonra da Yoga düzenini tamamıyla açıkladı.

Buradan, çöl ormanının arasından 1000 li güneşe gidince To-na-kie-tse-kia'ya (Dhanakataka) geliriz.

T'o-Na-Kie-Tse-Kia (Dhanakataka)

Bölge dairesel olarak 6000 li kadardır ve başşehir de 40 li civarındadır. Toprak zengin ve verimlidir, düzenli olarak ekilir ve bolca hasat verir. Bölgede çok fazla çöl vardır ve şehirler seyrek nüfuslanmıştır. İklim sıcaktır. İnsanların tipleri sarımtırak-siyahtır, saldırgan ve çeviktirler. Öğrenme konusuna çok saygı duyarlar. Manastırlar (tapınaklar) boldur, genel olarak ıssız ve yıkıntı halindedir; korunanların sayısı 20 civarındadır ve 1000 kadar papazları bulunur. Yüce Araç'ın kurallarını çalışırlar. 100 tane Deva tapınakları vardır ve buradaki sayısız insan değişik inançlara sahiptir.

Başşehrin doğusundaki dağla çevrilmiş olan sınırda Purvasila (Fo-p'o-shi-lo-seng) olarak bilinen bir manastır bulunur. Şehrin bir dağa dayanan batı kısmında da Avarasila olarak bilinen bir manastır vardır. Daha önceki kral tarafından Buda adına yaptırılmışlardır. Vadiyi delmiş, bir yol yapmış, dağların uçurumlarını aşmış, büyük köşkler ve koridorlar inşa etmiş; büyük odalar da yükselttileri ve mağaraları birbirine bağlamıştır. Kutsal ruhlar da burayı koruma altında tutmuşlardır; azizler ve bilginler buraya gelmişler ve dinlenmişlerdir. Buda'nın Nirvanası'nı takip eden binlerce yıl boyunca birçok laik ve papaz buraya gelmiş ve yağmur mevsimleri boyunca burada ikamet etmişlerdir. Ne zaman ki zaman geçmiş ve insanlar Arhatların seviyesine ulaşmış, bu

insanlar göğe ermişler ve uçarak gitmişlerdir. Binlerce yıl sonra laikler ve azizler burada beraber kalmışlardır; son yüzyıl içerisinde ise dağların şekil değiştirmesinden, bazen bir kurt gibi bazen de maymun gibi korkutucu yaratıklar şekline girmesinden dolayı burada kalan hiçbir papaza rastlanmamıştır. Bu nedenle de burada hiçbir papaz kalmamış, burası da ıssızlaşmış ve vahşileşmiştir

Şehrin güneyine doğru giden yolda büyükçe bir dağ mağarası bulunur. Burası mükemmel bir Buda olan Maitreya Bodhisattva'yı bekleyen Sastra ustası P'o-pi-fei-kia'nın (Bhavaviveka) Asuras'ın (O-ssu-lo) sarayında oturduğu yerdir. Bu Sastra ustası zarif bilgeliği ve mal varlığından vazgeçmesi sebebiyle yaygın olarak bilinir. Bunun dışında o Kapila'nın (Sankhya) bir öğrencisidir, ancak içten içe Nagarjuna'nın öğretileriyle doludur. Bunu duyan Magadha Dharmapala'sı (Hu-fa-p'u-sa) kanun öğretimini uzaklara yaymıştır ve binlerce öğrenciye sahip olmuştur ve onunla tartışmak istemiştir. Eline dinî esasını almış ve gitmiştir. Pataliputra'ya (Po-ch'a-li) gelince Dharmapala Bodhisattva'nın Bodhi ağacında yaşadığını öğrenmiştir. Bundan sonra Sastra ustası öğrencisine şunu buyurmuştur: “Dharmapala'nın kaldığı Bodhi ağacına git ve benim adıma ona de ki Bodhisattva (Örneğin Dharmapala) vasiyet olunan (Buda'nın) öğretilerini yayıyor: cahilleri kontrol ediyor, yol gösteriyor. Onu takip edenler ona hürmetle ve tevazuyla bakıyorlar, bunun üzerinde çok günler geçti; ancak onun adakları ve geçmiş azimleri hiç meyve vermedi! İbadet etmek ve Bodhi ağacına gelmek beyhude. Görevini yapacağına dair yemin et ve sonra insanların ve tanrının rehberliğinde olacaksın.”

Dharmapala Bodhisattva haberciye şöyle cevap verdi: “İnsanların hayatları (veya insanların nesilleri) hayalet gibidir; vücut bir balon gibidir. Ben tüm günümü harcarım, feda ederim; tartışmaya zamanım yoktur; bu yüzden gitmelisin, buluşma olmayacak.”

Sastra ustası kendi bölgesine döndükten sonra saf bir hayat sürdürdü ve bunu şu şekilde dile getirdi: “Bir Buda olarak Maitreya'nın yokluğunda benim şüphelerimi kim yok edebilir?” Bodhisattva Kwan-tsz'-tsai figürünün önünde, yemeden ve içmeden kendini alıkoyarak Sin-to'-lo-ni'yi (Hrdaya-dharani) tekrar etti. Üç yıl sonra Kwan-tsz'-tsai Bodhisattva ona çok güzel bir vücutla göründü ve Sastra ustasına dönerek, “Senin amacın ne (olacak)?” O da dedi ki “Maitreya gelene kadar vücudumu koruyabilir miyim?” Kwan-tsz'-tsai Bodhisattva cevapladı, “İnsan hayatı birçok kazaya açıktır, Dünya da bir balon

veya hayalet gibidir. Tushita cennetinde doğmak senin en yüce amacın olmalı ve orada, şimdi bile, onunla yüz yüze gelebilir ve ibadet edebilirsin.”

Sastra ustası dedi, “Benim amacım kesindir; benim zihnim değiştirilemez.” Bodhisattva “Eğer öyleyse Dhanakataka’ya gitmelisin, şehrin güneyine, elmas tutan (Vajrapani) ruhun bulunduğu yere ki orada Chi-king-kang-t'o-lo-ni’nin (Vajrapanidharani) en yüce içtenliği var, dileklerine orada ulaşabilirsin.”

Bunun üzerine Sastra ustası gitti ve (dharani’yi) söyledi. Üç yıl sonra ruh ona dedi ki “İsteğin nedir, bu azimli çalışmanı göstermekle?” Sastra ustası da “Maitreya gelene kadar vücudumun korunmasını istiyorum, Avalokitesvara Bodhisattva dileklerimin yerine gelmesi için beni buraya gönderdi. Bu senin sayende mi olacak kutsal varlık?”

Ruh ona bir formül verdi ve dedi ki “Asura’nın bu dağda bir sarayı var; sana verilen kurala göre sorarsan duvarlar açılacak, sonra içeri gir ve (Maitreya’yı) görene kadar bekle,” “ama” diye devam etti Sastra ustası, “karanlıkta dururken nasıl olacak da Buda gözüktüğünde onu görebileceğim?” Vajrapani de dedi ki “Maitreya dünyaya geldiği zaman ben bunu sana bildireceğim.” Bu bilgileri alan Sastra ustası cümleleri tekrar etme isteğini kendinde buldu ve üç yıl boyunca, mantığında hiçbir değişiklik olmadan, kelimeleri incelikte tekrar etti. Taş mağaraya tıkladı, derin ve geniş oyuk açıldı, onlar gibi gözükken bir kalabalık çıktı karşısına. Ancak geri dönüş yolunu unutmuştu. Sastra ustası kapıdan geçti ve kalabalığa seslendi “Maitreya’yı görebilme aşkıyla uzun zaman dua ve ibadet ettim. Şimdi ise, kutsal ruhlar sağ olsun ki, adağım yerini buldu. Girmeme izin verin ve Buda’nın açığa çıkışını beraber bekleyelim.”

Bunu duyanlar şaşırmışlardı, eşiği geçmeye cesaret edemediler. Dediler ki “Bu bir iblis çukuru; hepimiz öleceğiz.” Onlara üç defa döndü ve sadece altı kişi onunla beraber girmeye ikna olmuştu. Sastra ustası kendine geldi ve ilerledi, bütün kalabalık onu takip etti ve girişini izledi. Bunu yaptıktan taş duvarlar kapandı, dışarıda kalanlar da onun sözlerini dinlemedikleri için pişman oldular.

Buradan 1000 li kadar güneybatıya gidince Chu-li-ye (Chulya) krallığına geliriz.

Chu-Lı-Ye (Chulya veya Chola)

Chulya (Chola) bölgesi dairesel olarak 2400 veya 2500 li kadardır; başşehir de 10 li civarındadır. Issız ve vahşidir, bataklıklar ve orman birbirini izler. Nüfus çok azdır, askeri birlikler ve çeteler şehirde elini kolunu sallayarak gezer. İklim sıcaktır; insanların karakterleri bozuktur ve acımasızdırlar. İnsanların genel doğası kızgındır; tanrıtanımaz öğretilere takılmışlardır. Tapınak yıkılmış ve pistir ki papazlar da öyle. Nirgrantha inanmayanları olan on kadar Deva tapınakları vardır

Şehrin biraz güneydoğusunda Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa bulunur. Tathagata eskiden burada kalmıştır ve kutsal güçlerini göstermiş, yüce kanunlarını elde etmiş, tanrıtanımazları alt etmiş, insanları ve Devaları getirmiştir.

Şehrin hemen batısında eski bir tapınak bulunur. Burası Ti-p'o (Deva) Bodhisattva'nın bir Arhat ile tartıştığı yerdir. İlk durumda Deva Bodhisattva bu manastırda Uttara (Wu-ta-lo) adında, altı doğaüstü gücü (shadabhijnas) ve sekiz vimokshas'ı (hüküm gücü) olan bir Arhat olduğunu duyar ve ta uzaklardan buraya onu bir model olarak izlemek için gelir. Manastıra gelince Arhat'a bir geceliğine kalacak bir yer sorar. Arhat'ın kaldığı yerde de sadece bir yatak vardır. İçeri girince, hasır olmadığı için birkaç sazı yere serer ve bunu ona göstererek kalmak için yalvarır. Kalacak yeri hallettikten sonra Arhat Samadhi'ye girer ve oradan gece yarısından sonra çıkar. Deva da ona şüphelerini söyler, bunları cevaplaması için ona tapınır. Arhat her bir zorluğa değinir ve hepsini açıklar. Her kelimeyi dikkatle inceleyen Deva yedinci tartışmaya doğru tüm zorluklarını çarpıtarak sunmaya başlar ve Arhat ağzını kapatarak cevaplamaktan vazgeçer. Daha sonra kutsal güçlerini kullanarak Tushita cennetine geçer, burada Maitreya'yı sorgular. Maitreya gereken açıklamaları yapar ama karakteri gereği ekler "Bu dini çalışmadaki başarısından ve Bhadra-kalpa'nın orta yerinde bile Buda'nın şartlarını izlediği için takdir edilmiş bir Deva'dır. Sen bunu bilmiyorsun. Ona büyük bir saygı duymalı, hürmet göstermelisin."

Bir anda tekrar yerine geldi, hemen net ve akıcı bir açıklamaya girişti. Ona dönerek dedi ki "Bu Maitreya Bodhisattva'nın yüce erdeminin açıklamasıdır. Böylesine bilge cevaplar almak sizin gibi birisi için, bir din adamı için, imkânsızdır." Arhat da dedi ki "Evet, öyledir, gerçekten; Tathagata'nın isteği." Bunun üzerine, hasırdan yükselerek, tapınmasını ve hürmet ve saygı göstermesini istedi.

Buradan güneye gidince vahşi ormanlık bir bölgeye geliriz, 1500 – 1600 li kadar gidince Ta-lo-pi-ch'a (Dravida) bölgesine geliriz.

Ta-Lo-Pi-Ch'a (Dravida)

Bölge dairesel olarak 6000 li kadardır; başşehir Kanchipura (Kin-chi-pu-lo) olarak bilinir ve 30 li civarındadır. Toprak verimlidir ve düzenli olarak ekilir, bolca tahıl verir. Ayrıca çok fazla çiçek ve meyve de bulunur. Değerli maddeler ve taşlar da üretirler. İklimi sıcaktır, insanları cesurdur. Dürüstlüğe ve gerçekliğe derinden bağlıdırlar ve öğrenmeye çok değer verirler; dilleri ve yazılı karakterlerine gelince merkez Hindistan'dan farklıdırlar ama bu fark çok değildir. 10,000 papazı olan yüz kadar tapınak vardır. Hepsisi Yüce Araç'a bağlı olan Sthavira (Chang-tso-pu) okulunun öğretilerini çalışırlar. Seksen kadar Deva tapınakları bulunur ve burada da Nirgranthalar olarak bilinen birçok tanrıtanımaz bulunur. Tathagata eskiden, dünyada yaşarken, bölgeye çok gelmiştir; kanunlarını burada toplamış ve birçok insanı da çevirmiştir, bu yüzden Asoka-raja izlerin bulunduğu her noktaya stupa yapmıştır. Kanchipura kenti Dharmapala Bodhisattva'nın yeri idi. Şehir yöneticisinin en büyük oğluydu. Çocukluktan beri çok zekiydi ve zekâsını arttırıp genişletti. Genç bir erkek olduğunda da kral ve kraliçe onu bir düğün töreniyle takdir etti. O günün akşamında içi sıkıntıyla doldu, çok fazla etkilendi, Buda heykelinin önüne geldi ve içtenlikle tapındı. İçtenliğinden etkilenen ruhlar onu uzaklara götürdü, saklandı orda. Oradan yüzlerce li uzaklaşarak bir dağ manastırına geldi ve Buda'nın koridoruna oturdu. Kapıyı bir papaz açtı, bu genci gördü ve onun bir hırsız olmasından şüphelendi. Bu konuda onu sorguladıktan sonra Bodhisattva kendini ona açtı ve nedenini söyledi; dahası, onun öğrencisi olmak için izin istedi. Papaz bu olağanüstü olaydan çok etkilendi ve bu isteği derhal yerine getirdi. Kral her yerde onun aranması için emir verdi ve bulunduğu anda Bodhisattva dünyadan çok uzağa gitti, ruhlarca götürüldü, bu andan itibaren ona olan hayranlığı ve hürmeti ikiye katlandı. Dharmapala bir keşişin kaftanını giydikten sonra öğrenmeye karşı bitmez tükenmez bir istek duydu. Gösterişli şanını düşünerek eski kayıtlara geçirdi.

Şehrin güneyinde çok da uzak olmayan büyük bir tapınak vardır; burada yetenekleri ve öğrenme aşkılarıyla bilinen, orada toplanarak kalan aynı türden insanlar bulunur. 100 fit yüksekliğinde Asoka-raja tarafından yaptırılan bir stupa bulunur. Tathagata eski günlerde

burada kalmış, kanunlarını tekrar etmiş ve tanrıtanımazlara boyun eğdirmiştir, halkın çoğunu ve Deva'ları çevirmiştir.

3000 li kadar güneye gidildiğinde Mo-lo-kiu-ch'a (Malakuta) bölgesine geliriz.

Mo-Lo-Kiu-Ch'a (Malakuta)

Bölge dairesel olarak 5000 li kadardır ve başşehir de 40 li civarındadır. Topraklar ve tarlalar tuzludur ve bu yüzden çok fazla ürün vermezler. Değerli ne varsa komşu adalardan toplanarak getirilmiş ve burada incelenmiştir. Sıcaklık çok fazladır. İnsanlar da siyahîdir. İnsanlar dayanıklı ve atılgandır. Bazıları doğru yolu takip ederler, diğerleri de tanrıtanımazdır. Öğrenmeye pek değer vermezler ama ticaretten para kazanmak önemlidir. Birçok manastır kalıntısı vardır, sadece duvarları kalmıştır ve dini takip edenler çok az sayıdadır. Yüzlerce Deva tapınağı vardır, çoğunluğu Nirgranthalara bağlı olan tanrıtanımaz bir kalabalık da buradadır.

Doğuda çok da uzak olmayan bir tapınak vardır. Girişi ve koridorları yabani sarmaşıklarla kaplıdır, sadece temel duvarları kalmıştır. Asoka-raja'nın küçük kardeşi Mahendra tarafından yaptırılmıştır.

Bu stupanın doğusunda gösterişli duvarları toprağa gömülmüş olan, sadece en üst kısmı gözüken bir kümbet bulunur. Asoka-raja tarafından yaptırılmıştır. Tathagata burada eski günlerde kanunlarını toplamıştır ve mucizevî güçlerini göstermiştir, sayısız insanı çevirmiştir. Bu olayın izlerini korumak için bu andaç kule dikilmiştir. Yıllar geçtikçe ruhani işaretler göstermiştir ve hatırlatmasını istedikleri herşeyi içerisinde saklamıştır.

Bölgenin güneyinde, deniz sınırında, Mo-la-ye (Malaya) dağları bulunur, yüksek ve sarp zirveleri, derin vadileri, taşkınları hemen dikkat çeker. Burada beyaz çarık-ağacı ve Chan-t'an-ni-p'o (Chandaneva) ağacı bulunmuştur. Bu ikisi birbirine çok benzer, ancak ikincisi yaz aylarında bir tepenin zirvesine kadar yükselebilir ve bu şekilde ayırt edilirler; çok uzaklardan bakılınca şeytanların bu ağaca dolandıkları görülebilir. Kerestesi genelde soğuktur bu nedenle iblisler onun etrafına dolanır. Bu ağacı fark ettikten sonra okla ona bir işaret bırakırlar. Kışın, bu yılanlar gittikten sonra onları keserler. Kie-pu-lo (Karpura) kokusunun elde edildiği ağaç bir çam gövdesi gibidir ama yaprakları, çiçekleri ve meyvesi farklıdır. İlk kesildiğinde, hala özü varken kokusu yoktur ama kuruduğu zaman damarlarını

ve parçalanır; tam ortasında kokusu vardır. Mikaya benzer, donmuş kar gibidir. Bu (Çince) “long-nao-hiang”, ejderha beyni kokusu, olarak bilinir.

Malaya dağlarının doğusunda Po-ta-lo-kia (Potalaka) dağları vardır. Buradan geçişler çok tehlikelidir, kenarlarda uçurumlar vardır ve vadileri engebelidir. Dağın en tepesinde bir göl bulunur, suları bir ayna gibi berraktır. Buradaki bir oyuktan da büyük bir nehir akar, aktıkça dağı yirmi kez çevreler ve güney denizine dökülür. Gölün yanında Deva'ların taştan sarayı bulunur. Avalokitesvara geliş gidişlerinde burada kalır. Bu Bodhisattva'yı görmek isteyenler hayatlarını hiçe sayar, suları aşarlar, tehlikeleri ve zorlukları yok sayarak dağa tırmanırlar; ancak bunu deneyenler arasından çok azı dağın zirvesine ulaşmıştır. Ancak dağın altında kalanlar bile, eğer ki içtenlikle dua eder ve yalvarırlarsa tanrıyı görebilirler. Bazen Tsz'-tsai-t'ien (İsvara-deva) olarak görünür, bazen de yoga yapan biri (bir Pamsupata) olarak. Onlara koruyucu bir tavırla yaklaşır ve dileklerini toplar.

Buradan kuzeydoğuya doğru gidince, deniz sınırında bir kasaba bulunur. Burası güney denizine ve Sang-kia-lo (Ceylon) bölgesine giden yol üzerindedir. İnsanlar genel olarak bu iskeleden çıkıp güneydoğuya doğru 3000 li gidince Simhala'ya gelineceğini söylerler.

10. On Birinci Kitabın Türkçe Çevirisi

Yirmi üç krallığı içerir, (1) Sang-kia-lo; (2) Kong-kien-na-pu-lo; (3) Mo-ho-la-c'ha ; (4) Po-lu-kie-che-p'o; (5) Mo-la-p'o; (6) O-c'ha-li; (7) Kie-ch'a; (8) Fa-la-pi; (9) O-nan-t'o-pu-lo; (10) Su-la-ch'a; (11) Kiu-che-lo; (12) U-she-yen-na; (13) Chi-kie-t'o; (14) Mo-hi-chi-fa-lo-pu-lo; (15) Sin-to; (16) Mo-lo-san-pu-lu; (17) Po-fa-to; (18) O-tien-p'o-chi-lo; (19) Long-kie-lo; (20) Po-la-sse; (21) Pi-to-shi-lo; (22) 'O-fan-c'ha; (23) Fa-la-na.

Sang-Kia-Lo (Simhala)

Simhala krallığı yaklaşık 7000 li genişliğindedir; başkenti yaklaşık 40 li yakınındadır. Toprak zengin ve bereketlidir; iklim sıcaktır; yer düzenli olarak işlenmiştir; çiçekler ve meyveler bolluk içinde üretilir. Nüfus çoktur; ailesi olanların gelirleri zengindir. Erkeklerin boyu kısadır ve doğal olarak serttir. Öğrenmeyi severler ve erdemliliğe değer verirler. Dini fazilete fazlasıyla itibar ederler ve dini değerlerin kazanımı için çalışırlar. Bu ülke aslında Pao-chu (Ratnadvipa) olarak adlandırılır, çünkü değerli taşlar burada bulunmuştur. Kötü ruhlar tarafından ele geçirilmiştir.

Bundan sonra Güney Hindistan kralı vardır, kızı komşu ülkeye gelin gitmişti. Şanslı bir günde, karşılıksız ziyaret ödenmiştir, bir aslan onunla yolda tanıştığında o geri dönüyordu. Korumaların hizmetçileri onu bıraktı ve tehlikeden kaçırdı. Arabada tek başına dinlendi, kalbi ölüme boyun eğer. Bu sefer aslan kral, kadını arkaya yatırdı, çekip gitti ve derin dağlarda ıssız vadilere girdi. Onu beslemek için geyik yakaladı ve mevsimlerine göre meyve topladı. Geçen zaman içinde dünyaya bir kız ve bir oğlan getirdi. Biçimlerinde ve özelliklerinde insanoğluna benziyorlardı, ancak yaratılışta hayvan kabileleri gibilerdi.

Gençler gitgide büyüdüler ve fazla vücut kuvvetlerine sahip oldular, böylece en vahşi hayvanlarla baş edebiliyorlardı. İnsanın arazilerine geldiğinde, insanoğlunun bilgeliği de geldi ve annesine sordu, dedi ki, “Nasıl çağrılacağım? Babam yabani hayvandır ve annem insandır, ancak sen farklı çeşitte olduğun gibi, nasıl birlikte yaşıyorsunuz?” Sonra anne eski hikâyeye ilgili ve oğluna anlattı. Oğlu, cevaplayarak, dedi ki “İnsanlar ve hayvanlar farklı türlerdir. Biz bunu uzaklaştırmalıyız.” Anne cevapladı, “Uzun zaman önce kaçmalıydım, ancak kendime yardım edemedim.” Sonra oğul o zamandan ileri evde durdu ve ne zaman baba, aslan, zordan (yerleştikleri pozisyon) kaçmak için dağ geçişlerine doğru boş boş dolaştı. Ve şimdi belirgin ortamda, babası ileri gitti, annesini ve kardeşini insanlar

tarafından yerleşilmiş köylere taşımak için ilerledi. Anne sonra dedi ki, “Her ikiniz de, bu durumun sırrını korumak için ilk etkileşim hakkında hiç bir şey söylememelisiniz, eğer insanlar bunu duyarak gelirlerse, bizi önemsemeden değer vermezler.”

Bunun üzerine babasının ülkesine geri döndü, ancak daha fazla onun ailesine ve ölen atalarının özverilerine ait olamadı. Kentten kaçarak, tüm insanlar onu adres göstererek der ki, “Hangi krallıktan geliyorsun?” Dedi ki, “Bu ülkeye aidim. İlginç yerler boyunca dolanıp durdum, anne ve oğul birlikte (evimize) geri geldik.”

Sonra köy insanları acıma ile hareket ettiler ve gerekli yiyeceği onlara sağladılar. Ve şimdi aslan kral kendi yerine döndü, orada kimseyi göremedi. Oğluna ve kızına düşkünlüğünü düşündü, hiddetle hareket etti ve dağlar ve vadiler boyunca gitti ve kentler ve köyler boyunca boş boş dolaştı, korkunç bir şekilde kükredi ve insanları tahrip etti, yaşayan her şeyi kesti. Kasaba halkı ilerledi, sonuçta, onu öldürmek için kovaladı ve yakaladı. Davullara vurdular, kabuk sesi çıkardılar ve ok ve mızraklarıyla büyük bir şirket oluşturdular; ancak hala tehlikeden kaçmak için onun ardında kaldılar. Sonra kral, cesaretlerinin az olmasından korkarak, aslanı yakalamak için bir takım avcı organize etti. Kendi de on yüzlerce miktarda dört çeşit takımdan oluşan orduyla birlikte gitti ve tahtalar ve ormanlar boyunca üstesinden gelmeye çalıştılar ve dağlar ve vadiler (avlarının arayışında) geçtiler. Aslan korkunç kükremesini yükseltti, insanlar ve hayvanlar dehşetle kaçtılar.

Avı yakalayamadılar, kral tekrar duyuru yaptı ve kim kralı yakalarsa ve ülkeyi felaketten kurtarırsa büyük ölçüde ödüllendirilecektir sözünü verdi ve itibarı geniş çapta yayınlandı.

Oğul, saray hükmünü duyarak, annesine dedi ki, “Açlıktan ve soğuktan çok acı çekiyoruz. Kesinlikle temyize cevap vereceğim. Belki sonunda kendimize yeterli desteği sağlayabiliriz.”

Anne dedi ki, “Bunu düşünmemelisin; o ne kadar bir hayvan da olsa, hala o sizin babanız. İstedğin şeyden pişman olursan ne olacak? Niçin kötü ve tehlikeli düşünceyi desteklediğinin hiç bir nedeni yok.”

Oğul dedi ki, “İnsanlar ve hayvanlar farklı türdedir. Hangi oda bu gibi durumda uygun olabilir ki? Bu düşünce benim planıma neden engel olsun ki?” Böylece bıçağı kavrayarak ve kolunda gizledi, temyize cevap vermeye gitti. Bunun üzerine yüzlerce insan ve on binlerce at adam kalabalıkta toplandı (bulutlar ve buhar gibi). Aslan ormanda saklanıyordu ve kimsenin ona yaklaşmaya gözü kesmiyordu. Bunun üzerine oğlu ona doğru ilerledi ve baba, zararsız ve çömelerek, önceki tüm nefretleri üzerine tüm sevgisini unuttum. Sonra (oğul) iç kısmının ortasındaki bıçağa atıldı, ancak o hala aynı sevgi ve bağlılığı gösteriyordu ve tüm kızgınlığı ya da kindar duyguları gitti.

Sonra kral dedi ki, “Bu gibi harika bir işi yapan kimdir?” Bir taraftan ödülün sözleri cezbederken diğer yandan cezalandırılmanın korkusu eteklerini tutuşturuyordu, eğer herhangi bir şeyi tutabilirse, sonunda başından sonuna kadar bütününü açığa çıkarır ve şartsız acıklı hikâyeyi anlatır. Kral dedi ki, “Zavallı sen! Eğer sen babanı öldürmek istiyorsan, seninle ilgili daha ne kadar vardır! İstekleriniz yatıştırması zor olan hayvanların ve yırtıcı acımasızlıktan insanlarımızı götürmek içindir; ancak kendi babanı öldürmek için bu asi (doğal olmayan) bir eğilimdedir. Senin iyi işini büyük ölçüde ödüllendireceğim, ancak senin suçunun cezalandırılması gibi ülkeden uzaklaştırılmalısınız. Sonuç olarak kurallar ihlal edilmeyecektir ve kralın kelimeleri ihlal edilmemiştir.” Bunun üzerine hazırlıkları (tedavi edilmiş pirinç veya diğer tahıl) depoladığı iki büyük gemi (vapur) hazırlamıştır. Anne krallıkta o alıkonulmuştur ve hizmetin yapıldığına dair tüm gerekli şeyler ile ona sağlanır. Oğlu ve kızı her biri ayrı bir gemide yerleştirilmiştir ve dalgaların ve rüzgârın şansından vazgeçilmiştir. Oğlunun bindirildiği gemide, denizde sudan bu Ratnadvipa’ya gelmiştir. Değerli taşlarda bol olduğunu görerek, onun evini burada almıştır.

Daha sonraları tüccarlar taşlar için sık sık adaya gelirler. Sonra tüccar şefleri öldürür ve onun çocuklarını gecikmiştir. Sonuç olarak yarışının süresi uzatılmıştır. Oğulları ve torunları bir haylidir, kralı ve bakanları seçmek ve insanları sınıflara bölmek için başlarlar. Sonra bir şehir ve seçilmiş kentler inşa ederler ve güçle bölge üzerine el konulmuştur ve çünkü bir aslan yakalayarak onun orijinal ismini bulur, ülkeyi (onun isminden sonra) Simhala olarak adlandırmışlardır.

Kızın bindirildiği gemi İran'a (Po-la-sse) ulaşana kadar denizler boyunca sürülür, batının şeytanlarının ikameti, kadın-çocuklarının klanı meydana çıkarılması ile ilişki kurulmuştur ve sonuçta ülke şimdi Batı Kadını ülkesi olarak adlandırılır; nedeni budur.

Simha krallığındaki insanların kısa boyu vardır ve karaşındır; kare çeneleri ve yüksek alınları vardır; doğal olarak öfkeli ve acelecidir ve duraksamadan acımasızca zalimdir. Miras kalan düzenlerini hayvan soyundan gelmiş gibidir; ancak hikâyenin diğer versiyonu çok cesur ve cesaretlidir.

Budizm dininin kayıtları der ki: bu Ratnadvipa (P'ao-chu) büyük demir şehrinin ortasında Rakshasi kadınının (Lo-t'sa) hanesi vardır. Bu şehrin kulelerinin üstünde durumlara göre gösterilebilen (gemicileri çekmek için) tüccarlar adaya (Ratnadvipa) geldiğinde şanslı ya da şanssız işaretlerle iki yüksek bayrak direği seçmişlerdir. Sonra kendilerini güzel kadınlara çevirdiler, çiçekleri ve kokuları tutarak ve müziğin sesi ile onlarla buluşmak için ileri gider ve sevecen bir şekilde demir şehre girmek için davet eder; sonra her çeşit keyfi onlarla paylaşarak, onları demir hapisanesine kapatır ve kendi boş zamanlarında onları yok eder.

Bu sefer Jambudvipa'da oğlunun Sang-kia-la (Simhala) kendinin de Sang-kia (Simha) olarak adlandırıldığı büyük bir tüccar vardır. Babası yaşlandıkça evin(ailenin) görevinin yüklenmesi için temsilci olarak atandı; yerleştirildi, sonuç olarak, 500 tüccar değerli taşlar için aranır; rüzgârlar ve dalgalar tarafından taşınır, Ratnadvipa'ya gelirler.

Sonra Rakshasiler, şanslı işareti göstererek, onu dalgalandırmak için başladı ve onunla buluşmak için kokular ve çiçekler ve müziğin sesi ile ileri gider ve demir şehrine girmek için onları davet eder. Buna bağlı olarak tüccarların prensi, Rakshasiler kraliçesi ile eşleşir, memnuniyet ve hoşgörüyü kendini verir. Diğer tüccarlar da her birinin bir ortağı seçilmiştir, bu nedenle, geçen zaman içinde, her birine bir oğlan doğmuştur. Bundan sonra, Rakshasiler, eski partnerlerinin sevgisinden yorgun düşerek, demir hapisanede kapatılmaya (hazırlanırlar) ve diğer tüccarlar arasında yeni ortaklar ararlar.

Bu sefer, Sang-kia-la, şeytani rüyayla gece hareket eder ve kötü alamet bilinci ile etkilenmiştir, bazı kaçış biçimlerini arar ve demir kalesine gelerek, içinde acıklı ağlamaların sesini duyar. Gecikmeden büyük bir ağaca tırmandı ve onları sorgulayarak, dedi ki, "Bunun sonunu kim sınırladı ve bu ağlamalar neden?" Cevapladılar, "Tüm

Rakshasileri bu yerde oluşturan kadını biliyor musunuz? Önceki günlerde, müziğin şen sesleri ile şehre girmek için bizi büyülediler, ancak vardığımızda, bizi hapishaneye kapattılar ve bizim akrabalarımızı yavaş yavaş üzdüler. Şimdi yarısını yiyip bitirdik; sizin sıranız yakında gelecektir.”

Sonra Sang-kia-la (Simhala) dedi ki, “Sonra hangi araçla bu tehlikeden kaçabiliriz?” Cevapladılar ve dediler ki, “Kıyıda bir kutsal at olduğunu duyduk ve her kim yüce inanç ile dua ederse, onu güvenli bir şekilde karşıya taşıyacaktır.”

Simhala bunu duyarak, gizlice tüccarlara onun ortaklarının bütün yönleriyle birleştirdiklerini söylemiştir ve kurtarmak için gayretli yakarışları koymuşlardır. Sonra kutsal at gelir ve adamı gösterir ve der ki, “Her biriniz tüylü ceketimi tuttunuz ve arkanıza bakmadınız; sonra size göndereceğim ve deniz boyunca tehlike yolunun dışına size nakledeceğim. Jambudvipa’ya, mutlu evinize (ülkenize) dönmeniz için sizi yönlendireceğim.”

Sonra tüccarlar, onun yönergelerine uyararak, komut verildiği gibi kesin olarak her biri yapar. Tüylü cekete (kutsal atın) el koydular. Sonra o yukarıya monte edilmiştir, bulutlar boyunca geçmiştir ve diğer tarafa denizden geçmiştir.

Sonra Rakshasiler hepsini sezinleyerek kaçan eşlerini bir kez, şaşkınlık içinde biri diğeri ile konuşur ve nereye gittiklerini sorar. Sonra, her biri çocuğunu alarak, geçerler ve havayla gider. Algılar sonra tüccarlar kıyıyı terk eder, onları izlemek için uçuşlarında birleştirmek için genel talimatları çıkarmışlardır. Sadece bir saat geçmedi ayrıca onları cesaretlendirdi ve sonra, keyif ve gözyaşı karıştırarak, geldiler ve bir müddet üzüntülerini kısıtlayarak dediler ki, “Sizinle ilk tanıştığımızda kendimizi mutlu hissettik ve size evlerinizi sağlamak için bakım yaptık ve sizi sevdik ve sevgiyle andık, ancak şimdi eşlerinizi ve çocuklarınızı ayırarak, terk ettiniz. Kim bize korkunç keder vererek dayanabilir ki! Başlangıcınızı ve dönüşünüzü şehre doğru bizimle tekrar kalması için dua ediyoruz.”

Ancak tüccarların arzuları hala onay için isteksizdir. Rakshasiler onların kelimelerinin bir etkisi olmadığını görerek, tatlı sözlerin tahrik etmesi için yardım istemişlerdir ve onların davranışları ile tüccarların hislerini heyecanlandırmıştır; sonuçta, kolaylıkla incinen duygularını zapt etmeye gücü yetmez, azimleri onları vazgeçirir ve

devam etmek için tereddüt eder, durdular ve Rakshasiler ile ayrıntılı olarak şirkete döner. Kadınlar birbirine selam vererek ve tebrik ederek, adamlara yakın dururlar, geri dönerler.

Şimdi Simhala'nın bilgeliği derindir ve onun belirli amaçları değişmez kalır ve bu sayede okyanusun içinden geçmeyi başarırlar ve sonunda tehlikeden kaçarlar.

Sonra Rakshasilerin kraliçesi demir şehre tek başına dönmüştür; diğer kadın onu adres göstererek der ki, “Bilgelik ya da akıllılık yoktur ve böylece kocanız tarafından terk edildiğinizden; çok az beceriniz ya da kapasiteniz vardır, burada oturamazsınız.” Bu Rakshasiler kraliçesi, çocuğunu alarak, Simhala'dan sonra uçuşunu hızlandırır. Fazla tatlı sözler ondan önce hoş görür ve geri dönmesi için ona kibarca davranır. Ancak Simhala ağzında bazı ruhsal büyülerle tekrarlar ve elleriyle bir kılıcı savurarak, dedi ki, “Sen bir Rakshasisin ve ben bir adamım, insanlar ve şeytanlar farklı sınıflara aittir, bunlar arasında bir birleşme olamaz; eğer dileklerinle bana daha öte sıkıntı yaratırsan senin hayatını alırım.”

Rakshasi kadını, daha ötedeki görüşmelerin faydasızlığını bilerek, hava yoluyla fırlatır ve yok olur. Simhala'nın evine gelerek, Simha babasını gösterdi ve dedi ki, “Ben bu ve bu gibi bir ülkenin kralının kızıyım. Simhala beni onun karısı olarak aldı ve ben ona bir oğul götürdüm. Değerli taşları ve malları toplayarak, lordumun ülkesine geri dönerek gemi rüzgârla gitti ve deniz, kayboldu ve sadece beni benim çocuğum ve Simhala korundu. Irmakları ve dağları büyük bir zorlukla ve açlıkla geçtikten sonra, bitkin düştük, kocamı gücendirerek bir söz söylediğimi biliyorum ve kendimi terk edilmiş buldum ve beni bıraktığı gibi acı sözlere düştü ve sanki Rakshasa gibi hiddetlendi. Eğer dönmeye kalkışırsam, benim ana ülkem çok uzakta kalır; eğer durursam, sonra acayip bir yerde tek başıma kalırım: kalırım ya da desteksiz geri dönerim. Sonuçta, nesnelere doğru durumunu sana söylemek için gözüm keser.”

Simhala dedi ki, “Eğer kelimelerini doğruysa, doğru şeyi yaptın.” Sonra kralın evine yerleşmek için girdi. Çok olmadan Simhala geldi ve babası onu göstererek dedi ki, “zenginler ve değerli taşlar nasıl bu kadar hatırı sayılır ve karınızı ve çocuğunuzu bu kadar küçük yapıyor?” Simhala dedi ki, “Bu bir Rakshasi'dir.” Sonra bütün önceki hikâye babası ve annesi ile ilgilidir; sonra yakınları tüm durumlardan dolayı kızgınlardır, onu uzağa

götürmek için merak uyandırır; Rakshasi krala gider ve ondan rica eder. Kral Simhala'yı cezalandırmak ister, ancak Simhala der ki, "Rakshasi'nin aldatıcı etkisi çok büyüktür."

Buna ek olarak, kral, oğlunun kelimelerinin doğru olmadığı konusunda ve onun büyülenmesiyle aklında (duygularıyla) hareket eder, Simhala'yı gösterir ve der ki, "Bu kadını reddetmeden dolayı, şimdi sarayımda onu koruyacağım." Simhala dedi ki, "bazı talihsizliklere neden olmandan korkuyorum, çünkü Rakshasi sadece kendi soyunu ve kanını yiyebilir."

Ancak kral Simhala'nın kelimelerini dinlemedi ve benzer şekilde onu karısı olarak alır. Bunu izleyen gecenin ortasında, uçup gider, Ratnadvipa'ya döner ve birlikte 500 Rakshasa şeytan kadını çağırır, hepsi kralın sarayına gelir ve orada zararlı büyü ve sihrin sayesinde, bina içinde yaşayan her şeyi öldürdü ve onların soylarını yok ederken ve kanlarını içerken cesetlerin kalanını taşırlar ve "Değerli Taşların Adası'na" geri döner.

Ertesi gün, erken, tüm bakanlar kralın kapısında toplanır, hızlıca kapanmış bulurlar ve açılmaz. Uzun bir süre bekledikten sonra ve içeride hiçbir ses duyamayınca, kapıları ve girişleri yaktılar ve birlikte ileri bastılar (evin içine). Saray salonuna gelerek, içeride yaşayan hiçbir şey bulamadılar ancak sadece yenik kemikler vardır. Görevliler birinden diğerine şaşkınlık içinde bakar, sonra kafalarını karışıklık içinde eğler ve acıklı ağlamalar anlatılır. Yaşanan felaketin nedenini kavramaya gücü yetmez, Simhala hikâyenin başından sonuna kadar onlarla ilgilidir. Bakanlar ve insanlar sonra şeytanı geldiği yerden görür.

Bunun üzerine ülkenin bakanları, yaşlı adamlar ve farklı görevliler, yüksek ciddiyette düzenlemek için en iyi insan gibi soruşturur. Simhala'nın yönünde, (böylece onun için dikkat çekicidir) dini fazilet ve bilgeliğe bakarlar. Sonra birlikte konuşarak, dediler ki, "Yöneticiye göre, seçim önemsiz olmayan bir konudur, içten ve bilgili olmaya ve aynı zamanda hızlı doğal parçalara ihtiyacı vardır. Eğer iyi ve akıllı olmayacaksa, artarda parlaklık vermek için yapamaz; eğer hiçbir doğal parçası (yetenek ya da incelik) yoksa devlet işlerini nasıl yönlendirir? Şimdi Simhala adam gibi gözükür: felaketin merkezinde bir rüya içinde keşfeder; bu erdemin etkisiyle kutsal atla karşılaşmıştır ve kralı tehlikeden sadakatle uarmıştır. Sağduyu ile kendini korumuştur; birbirini izleme onun olmalıdır."

Danışmanın sonucu bilinirken, insanlar sevinçle kralın saygıdeğer pozisyonuna kaldırdı. Simhala şerefi reddetme isteğindeydi, ancak yapamadı. Sonra orta planda tutarak,

devletin farklı görevlilerini hürmetle selamlar ve gecikmeden krala ait aşamayı kabul etmiştir. Bunun üzerine, önceki suçları doğrulamıştır ve iyi ve erdemi şereflendirmek için destekler; sonraki gelen hükmü yapar, “Benim eski tüccar arkadaşlarım Rakshasilerin ülkesindedir, ancak ölü ya da diri söyleyemem. Ancak her iki durumda da tehlikelerinden kurtarmak için düzenleyeceğim; orduyu hazırlamak zorundayız. Felaketi bertaraf etmek için ve talihsizliğe yardım etmek için bu krallığın değeridir; değerli taşların ve mücevherlerin hazinesini korumak için devletin avantajıdır.”

Bunun üzerine askerleri düzenledi ve gemiye bindi. Sonra demir şehrinin üstünde şeytan bayrağı dalgalandı.

Sonra Rakshasiler bunu görür, korku ile dolar ve günaha çağıran sanatlarını pratikte yerleştirir, onlara yol göstermek ve razı etmek için ileri gider. Ancak kral, onun yanlış marifetlerini ayrıntılarıyla anlayarak askerlere bazı büyülenen kelimeleri anlatmak için ve savaşa ait hareketleri göstermek için komut verir. Sonra Rakshasiler geri gider ve denizin kayalık adacıklarına aceleyle kaçar; diğerleri bitirir ve dalgalarda boğulur. Bunun üzerine demir şehri yıkar ve demir hapishane bozulur; tutsak tüccarları gönderir, mücevher ve değerli taşların büyük depolarını elde eder ve sonra insanları kendi evlerini değiştirmemesi için çağırır, o (Simhala) sermayesini “Değerli Taşlar Adası’nda” bulur, kentler inşa eder ve böylece kendini krallığın başı olarak bulur. Çünkü kralın ülkesinin ismi Simhala olarak adlandırılır. Ayrıca bu isim Jatakalar ile ilgilidir, Şakya Tathagata ile alakalıdır.

Simhala krallığı önceden ahlaksız dini ibadetlere bağlıydı, ancak sonra Buda’nın ölümünü izleyen ilk yüz yıllar boyunca Asoka-raja’nın genç kardeşi, Mahendra isminde, dünyevi isteklerini bırakır, Arhatship meyvesini gayretle arar. Altı olağanüstü güç ve sekiz anlamda özgürlük sahipliği kazanır ve ani hareketin gücünü alarak bu ülkeye gelir. Doğru hukuk bilgisini ve büyük ölçüde vasiyet olunan doktrini dağıtır. Onun zamanından kalbine inanan insanlara düşmüştür ve 100 manastır inşa etmişlerdir, 20,000 papaz içerir. Çoğunlukla Buda’nın öğretisini izlerler, Mahayana bölümünün Sthavira (Shang-ts'o-pu) okulunun hakkaniyetine göredir. 200 sene geçince, tartışma yoluyla, bir okul ikiye bölünmüştür. Önceki Mahaviharavasinalar olarak adlandırılır, Büyük Aracın aleyhindedir ve Küçük Araç’ın öğretisine sadıktır; diğeri Abhayagirivasinalar (O-p'o-ye-k'i-li-chu-pu) olarak adlandırılır; her iki öğretiye de çalıştılar ve geniş ölçüde Tripitakalar dağılmıştır. Papazlar ahlaki kurallara katılırlar ve çıkarma güçleri ve bilgelikleri için görülebilir.

Onların doğru davranışları daha sonraki yaşlar için bir örnektir; onların davranışları ağırbaşlı ve etkileyicidir.

Kralın sarayının yanında Buda'nın dişlerinin viharası vardır, birkaç yüz fit yüksekliktedir, mücevherler ile parlaktır ve nadir bulunur taşlarla süslenmiştir. Viharanın üstünde büyük bir Padmaraja (yakut) mücevheri ile sabitlenmiş direk yerleştirilmiştir. Bu değerli taş sabit bir şekilde parlak bir ışık yayar, geceyi görünür kılar ve uzun mesafede görünür ve parlak yıldız gibi uzaktan görünür. Kral günde üç kez Buda'nın dişlerini parfümlü su bazen de tozlandırılmış parfüm ile yıkar. Yıkandığını ya da yandığını, bütün tören en çok değerli olan mücevherler ile katılmışlardır.

Simhala ülkesi, önceden Aslanların Krallığı olarak adlandırılırdı, ayrıca Sorrowless Krallığı olarak da adlandırılırdı; Güney Hindistan ile aynıdır. Bu ülke onun değerli taşları için tanınmıştır; ayrıca Ratnadvipa olarak da adlandırılır. Önceden, Şakyamuni Buda Simhala adında olurluk görünüşünü alır, tüm insanlar ve papazlar, onun karakterinin şerefine, onu kral yapar ve sonunda ülke Simhala olarak adlandırılır. Onun büyük ruhsal gücü ile büyük demir şehri yıkmıştır ve Rakshasi kadını zorlamıştır ve acınacak halde olanları kurtarmıştır ve sonra bir şehir bulmuştur ve kentler inşa etmiştir ve bu bölgeyi çevirmiştir. Bu doğru doktrini yaymak için, bu karada bıraktığı dişleri korumuştur, elmas olarak sağlamlaştırmıştır, yıllar boyunca yok edilemez. Yıldızlar gibi ya da gökyüzündeki ay gibi ışıltar, ya da güneş kadar parlaktır, geceyi aydınlatır. Eğer felaketle ülke ziyaret edilirse, ya da sıkıntıyla ya da diğer musibetle azimli dini duacılar tarafından bazı ruhsal alametler daima şeytanı çıkarır. Şimdi Si-lan-mount olarak adlandırılır, ancak önceden Simhala ülkesiydi.

Kralın sarayının yanında Buda'nın dişlerinin vihara sı vardır, her çeşit değerli taş ile dekore edilmiştir. Birbirini izleyen jenerasyonlar ibadeti bu kalıntıya saygılı bir biçimde teklif eder, ancak ülkenin şimdiki kralı, A-li-fun-nai-'rh (Alibunar) adlandırılır, So-li (Chola)'dan bir adam, güçlü bir şekilde tanrıtanımazların dinine iliştilmiştir ve Buda'nın hukukuna itibar eder; zalimdir ve acımasızdır ve iyi olan şeylere karşıdır. Ülkenin insanları, her nasılsa, hala Buda'nın dişlerine değer verir.

Buda'nın dişlerinin viharasının yanında bir küçük vihara vardır ayrıca her çeşit değerli taş ile süslenmiştir. Buda'nın altın heykelindedir; ülkenin önceki kralı tarafından atılmıştır. Sonradan değerli taşlar ile başlık (ushnisha) süslenmiştir.

Zaman içerisinde değerli taşın üstesinden gelmek için tasarım oluşturan hırsız vardır, ancak çift kapı ve çevreleyen korkuluk tarafından korunduğu gibi, hırsız engellerin altından bir giriş açmayı tasarlamışlardır ve böylece viharaya girer ve mücevheri alırlar. Buna bağlı olarak bunu yaptı, ancak kalkışma üzerine değerli taşı zapt etmek için, biçim aşama aşama kendini yükseğe kaldırdı ve hırsızın yakasına uzandı. Sonra, çabalarında bir fayda bulamadı, ayrılarak sonuçta iç çeker, “Önceden Tathagata Bodhisattva'nın hayatını icra ederken, kendini büyük bir kalpte sevgiyle anar ve yaşayan dört farklı şeyi hatırlar için yemin eder, kendi hayatından ülkesine ve kentine kadar her şeye merhametini bırakır. Ancak şimdi kendi yerinde (vasiyet edilen) duran statü değerli taşları bırakması için isteksizce davranır. Onun kelimeleri, buna karşı tartılarak, onun eski davranışlarını anlatmak için gözükmez.” Bunun üzerine statü kafasına alçaltılır ve değerli taşları alması için izin verilir. Hırsız onu alır, satmak için tüccarlara gider; hepsi öfkeyle söylenmiştir ve dedi ki, “ Bu değerli taş bizim önceki kralımızın Buda'nın altın heykelinin kafasına yerleştirdiği değerli taştır. Onu nereden alınız ki bize el altından satmaya çalışıyorsunuz?” Sonra onu krala aldılar ve durumu belirtir. Kral ona değerli taşları nasıl elde edeceğini sordu, hırsız dedi ki, “Buda kendisi onu bana verdi. Ben hırsız değilim.” Kral ona inanmadı, doğruyu anlamak için hemen göndermesi için ir mesajcı düzenledi. Vardığında heykelin kafasının hala eğilmiş olduğunu bulur. Kral mucizeyi görür, kalbi samimi ve sabit inanç tarafından etkilenir. Adamı cezalandırmadı, ancak değerli taşı ondan tekrar aldı ve heykelin kafasını onunla süsledi. Şeklin kafası sonunda eğilmiş olduğu için, şimdiye kadar kaldı.

Kralın sarayının yanında büyük bir mutfak inşa edilmiştir, sekiz yüz papaz için günlük yemek yapılır. Yemek zamanı geldiğinde, papazlar patraları ile harçlıklarını almak için gelir. Onu alıp yiyerek, hepsi kendi evlerine geri dönerler. Buda'nın öğretisi u ülkeye ulaştığından beri, kral bu hayır kuruluşunu kurdu ve onun halefleri bizim zamanımıza kadar devam ettirdiler. Ancak son on yıl içinde ya da ülke karışıklığa düştüğü zaman ve bu işe kalkışmak için herhangi bir kural yoktur.

Ülkenin kıyısındaki bir koyda kara değerli taşlar ve mücevherler bakımından zengindir. Kral kendisi oraya giderek dini hizmetleri uygular, ruhlar ona nadiren gözükür. Başkentin yerlileri gelir, kazanım içinde paylaşmak için ararlar ve bu amaç için ruhlar çağırırlar. Elde ettikleri kendi dini değerlerine göre değişir. Buldukları incilere onların miktarına kadar vergi öderler.

Ülkenin güney-doğu köşesinde Dağ Lanka vardır. Yüksek uçurumları ve derin vadileri ruhların gelmesi ve gitmesiyle oluşturulmuştur; Tathagata önceden Ling-kia-king (Lanka Sutra ya da Lankavatara) göndermiştir.

Bu ülkenin güneyinde denize doğru geçerek li'nin binleri ile Narakira (Na-lo-ki-lo) adasına vardık. Bu adanın insanların statüleri küçüktür, yaklaşık üç fit yüksekliğindedir; adamların vücutlarıdır, ancak kuşların gagaları vardır; çizgileri olmadan büyürler, ancak sadece kakao ağacında yaşarlar.

Bu adadan batıda denizi geçerek, ıssız adanın doğu kayalığında 100 fitten daha fazla yükseklikte Buda'nın taş figürü vardır. Yüzü doğuya dönüktür. Kafasındaki süste (ushnisha), Yueh-ngai-chu (Chandrakanta) adında bir taştır. Ay küçülmeye başladığı zaman, su hemen buradan dağların arasından, uçurumların geçidi boyunca akar.

Bir keresinde fırtına sırasında rüzgârlar ve dalgalar tarafından sürülen tüccarlar bu ıssız adaya ulaşır. Deniz suyu tuzludur, onu içemediler uzun süre susuzluktan kavruldu. Ancak şimdi on beşinci günde, tam ay olduğu zaman, resmin başından ileri akması için başlar ve hükmü elde ederler. Hepsi bu mucizenin işlendiğini düşündü ve derin inanç ile etkilenmiştir; sonra adada geç kalacaklarına karar verdiler. Bazı günler tamamlandı, ay yüksek diklerin arkasına saklanmaya başladığı gibi su dışarıya akar. Sonra tüccar başı dedi ki, "Ben özellikle suyun aşağıya akması hesabını yapamam. Ayın ışıkları onun üzerinde parladığı zaman bir inci 'ay tarafından sevilen' olduğunu duyduğumda, sonra su ondan akmaya başlar. Buda heykelinin üstündeki cevher bu çeşitten biri olacaktır." Sonra durumu incelemek için tırmandı, şeklin baş süsünde Chandrakanta inci olduğunu görür. Burası adamlar tarafından anlatılan hikâyenin başlangıç noktasıdır.

Denizi binlerce li geçerek ülkenin batısına doğru, onun değerli taşları (ya da Maharatnadvipa) ile meşhur büyük adaya geldik; iskân edilmemiştir, ruhlar tarafından ayrı tutulmuştur. Sakin bir gecede uzaktan görülen bir ışık dağlardan ve vadilerden parladı

görülmüştür. Tüccarlar oraya gittiğinde elde edilebilecek bir şey olmadığını görünce çok şaşırıldılar.

Ta-lo-pi-ch'a (Dravida) ülkesini terk ederek ve kuzeye yolculuk yaparak, vahşi ormana girdik, kimsesiz kentler ya da küçük köyler birbirini takip eder. Haydutlar, birlikte anlaşmada, yolcuları yaraladılar ve ele geçirdiler. 2000 li gittikten sonra Kong-kien-na-pu-lo (Konkanapura)'ya geldik.

Kong-Kien-Na-Pu-Lo (Konkanapura)

Bu ülke 5000 li devrededir. Başkent 3000li yakınındadır. Kara zengin ve bereketlidir; düzenli olarak işlenir ve büyük ekinler üretir. İklim sıcaktır; insanların yaratılışları çok sıcak ve anlayışlıdır. Ten renkleri siyahtır ve davranışları kızgın ve eğitilmemiştir. Öğrenmeyi severler ve erdem ve yeteneğe itibar ederler. 10,000 papazı (izleyiciler) ile yaklaşık 100 tapınak vardır. Hem büyük hem de küçük Aracı çalışırlar. Onlar ayrıca Devasa büyük saygı duyarlar ve pek çok tarikatçının birlikte yaşadığı birkaç yüz tapınak vardır.

Kralın sarayının yanında yaklaşık 300 papazı ile büyük tapınak vardır. Bu manastırda yüz fit ya da daha yüksekte büyük vihara vardır. Sarvarthasiddha (Yih-tsai-i-sh'ing) prensine ait değerli taş vardır. Bir dereceye kadar yükseklikte iki fitten daha azdır ve cevherler ve değerli taşlarla süslenmiştir. Nadir değerde kutu içinde tutulur. Oruç günlerinde görünür ve yüksek tahta yerleştirilir. Çiçeklere ve tütsülere onu sunar.

Şehrin yakınında yaklaşık 50 fit yükseklikte büyük bir tapınak vardır. İçinde Maitreya Bodhisattva'nın sandal ağacından yapılmış figürü vardır. Yaklaşık on fit yüksekliktedir. Bu ayrıca oruç günlerinde parlak bir ışık yansıtır. Arhat Wen-'rh-pih-i (Srutavimsatikoti) işidir.

Şehrin kuzeyinde yaklaşık 30 li yakınında Tala ağaçlarından oluşan orman vardır. (Bu ağacın) yaprakları uzun ve geniştir, rengi parlak ve pırıl pırıldır. Hindistan'ın tüm ülkelerinde bu yapraklar her yerde yazmak için kullanılır. Ormanda stupa vardır. Burada dört önceki Buda oturur ve çalışmak için yürür ve onların izleri hala vardır. Yanında Arhat Srutavimsatikoti'nin vasiyet olunan hatıralarını içeren stupa vardır.

Şehrin çok doğusuna gitmeden temellerinden yere batan bir stupa vardır, ancak hala yaklaşık otuz fit yüksekliktedir. Eski gelenekler der ki, bu stupa Tathagata'nın hatırasıdır ve dini günlerde (kutsal günlerde) olağanüstü ışık gösterir. Eski günlerde, Tathagata dünyadayken, bu yere öğütledi ve olağanüstü güçlerini gösterir ve insanların kalabalığı dönüşmüştür.

Şehrin güney batısında yaklaşık yüz fit yükseklikte bir stupa vardır, Asoka-raja tarafından inşa edilmiştir. Burada Arhat Srutavimsatikoti büyük olağanüstü güç gösterir ve çok insana dönüştürür. Yanında bir tapınak vardır, sadece temelleri kalmıştır. Bu önceden bahsedilmiş Arhat tarafından yapılmıştır.

Buradan kuzey-batıya giderek, büyük vahşi ormana gireriz, yolcular üzerinde bir grup hırsız ve yabani hayvan vardır. Sonuçta 2400 ya da 2500 li giderek, Mo-ho-la-ch'a (Maharashtra) ülkesine geliriz.

Mo-Ho-La-Ch'a (Maharashtra)

Bu ülke yaklaşık 5000 li devrededir. Başkentin sınırları batıya doğru büyük ırmak üzerindedir. Yaklaşık 30 li yakınındadır. Toprak zengin ve bereketlidir; düzenli olarak işlenir ve çok verimlidir. İklim sıcaktır; insanların davranışları dürüst ve basittir; boyları uzundur, karakterleri sert ve kincidir. Bağış yapanları iyilikbilirdir; düşmanları acımasızdır. Eğer aşağılanırlarsa, intikamını almak için hayatlarını riske atabilirler. Zor durumda biri yardım isterse, yardım etmek için acele ile kendilerini unutabilirler. Eğer intikam aramaya giderlerse, önce savaş alarmı verirler; sonra, her biri silahlanır, mızrakları (kargı) ile birbirine saldırırlar. Biri kaçmaya çalışırsa diğeri onun peşinden koşar, ancak bir adamı öldürmezler. Eğer geneli bir savaşı kaybederse, cezalandırmaya uğratır, ancak şimdi kadının kıyafetleri ile ve böylece kendisi için ölüm arar. Ülke birçok yüz sayıda destekleyici sağlar. Her zaman anlaşmazlık içinde çarpışmak üzeredirler, şarap ile kendilerinden geçerler ve sonra bir adam ellerinde mızrak ile on binlercesi buluşur ve savaşta meydan okurlar. Eğer destekçilerden biri bir adamla buluşur ve onu öldürürse, ülkenin kanunları onu cezalandırmaz. Her zaman onlardan önce davullara vurmak için ileri giderler. Dahası, çok yüz fil kafası başını döndürür ve onları alarak, şaraplarını içerler ve sonra kütlece ileri atılır, her şeyi çiğneri böylece düşmanlar onlardan önce duramaz.

Kral, bu adamlar ve fillerin sahibi olarak, aşağılama ile komşularına bakar. Kshattriya kastındandır ve ismi Pulakesi (Pu-lo-ki-she)'dir. Onun planları ve girişimleri yaygındır ve onun yararlı hareketleri büyük mesafede düşer. Halkı muhteşem alçakgönüllülük ile ona uyar. Günümüzde Siladitya Maharaja doğudan batıya ulusu fethetmiştir ve kollarında bölgeleri uzaklaştırmak için taşımıştır, ancak bu ülkenin insanları sadece ona teslim olurlar. Beş Hintliden askerleri toplamıştır ve tüm ülkelerden en iyi liderleri davet etmişlerdir ve kendisi ordunun başına geçmiştir ve bu insanları bastırmıştır, ancak askerleri hala fethetmemiştir.

Alışkanlıkları için çok fazladır. İnsanlar öğrenmeye düşkündür ve hem kâfir hem de Ortodoks (kitaplarını) çalışırlar. 500 papaz ile yaklaşık 100 tapınak vardır. Hem Büyük hem de Küçük Aracı çalışırlar. Farklı mezheplerden tanritanımların oturduğu yaklaşık 100 Deva tapınağı vardır.

Başkentinde ve dışında geçmiş dört Buda'nın yürüdüğü ve oturduğu yeri işaretlemek için beş stupa vardır. Asoka-rajaya tarafından inşa ettirilmiştir. Bunun yanı sıra, diğer stupalar tuğladan ya da taştan yapılmıştır, böylece hepsini isimlendirmek zordur.

Şehrin güneyinde çok uzak olmayan Kwan-tsz'-tsai Bodhisattva'nın taş resmi olan bir tapınak vardır. Onun ruhsal gücü uzar (uzak ve geniş), böylece ona gizlice dua edenler isteklerini elde ederler.

Ülkenin doğu tarafında çok yüksek uçurumlar ve devam eden kayalar vardır. Orada tapınak yapıldır, koyu vadi vardır. Onun azametli girişi ve derin yan taraf kayaların yüzü boyunca uzanır. Kat üstüne katta uçurum ve vadinin yüzü (akarsu) tarafından desteklenmiştir.

Bu manastır Arhat Achara (O-che-lo) tarafından inşa edilmiştir. Bu Arhat Batı Hindistan'dan biridir. Annesi ölmüştür, hangi koşullarda yeniden doğduğunu görmek için bakmıştır. Bu krallıkta kadının vücudunu aldığı görmüştür. Arhat benzer şekilde onu değiştirmek için bir bakış ile gelmiştir, ona göre doğruları alma yeteneğidir. Köye yiyecek dilenmek için girmiştir, annesinin doğduğu eve gelmiştir. Genç bir kız ona vermek için ileri gitmiştir. Bu anda kadının göğüslerinden süt gelmiştir ve damlamıştır. Arkadaşları bunu görerek onun şanssız bir işaret olduğunu düşünmüşlerdir, ancak Arhat onun doğumunun tarihini anlatmışlardır. Kız kutsal meyveyi (Arhatship) kazanmıştır. Arhat

şükranla onu doğuran ve sevgiyle anan onun için hareket etmiştir ve bu gibi iyi işleri hatırlayarak, ona acısını çıkarmak için, bu tapınak inşa edilmiştir. Manastırın büyük viharası yaklaşık 100 fit yüksekliktedir; ortada Buda'nın yaklaşık 70 fit yükseklikte taş figürü vardır. Üstünde yedi aşama taş bir kanopi vardır, desteksiz görünüşte yukarıya doğru yükselir. Her kanopi arasındaki boşlukta yaklaşık üç fittir. Eski rapora göre, Arhat'ın yemininin gücüyle yerinde tutulur. Ayrıca onun olağanüstü gücü ile söyler; diğerleri bazı büyülü bileşiğin erdemiyle olduğunu söyler; ancak mucizenin nedenini hala açıklamamıştır. Viharanın dört tarafında, taş duvarlarda, Tathagata'nın hazırlık hayatı Bodhisattva gibi farklı tablolarla çizilmiştir: iyi talihin fevkalade işaretleri bu kutsal meyvenin (Buda'nın) edinmelerine katılır ve Ruhsal Alametler Nirvanası'na eşlik eder. Bu tablolar büyük doğruluk ve iyilikle kesip çıkarılır. Tapınağın dışarıdaki kapısında, kuzey ve güney yanda, sağda ve solda, taş fil vardır. Genel rapor bu fillerin bazen büyük ağlama ifade eder ve dünyanın başından sonuna kadar sallandığını söyler. Eski günlerde Jina (ya da Channa) Bodhisattva sık sık bu tapınakta durmuştur.

Bundan 1000 li batıya doğru giderek ve Nai-mo-t'o (Narmada) ırmağını geçerek, Po-lu-kie-che-p'o (Bharukachheva; Barygaza ya da Bharoch) krallığına varırız.

Po-Lu-Kie-Che-P'o (Bharukachha)

Krallık 2400 ya da 2500 li genişliğindedir. Başkenti 20 li'ye yakındır. Toprak tuz ile doyurulmuştur. Ağaçlar ve çalılar seyrek ve dağınıktır. Tuzu elde etmek için deniz suyunu kaynatırlar ve tek gelirleri denizdendir. İklim ılıktır. Hava her zaman ani rüzgâr ile tedirgindir. Onların yolları soğuk ve vasattır; insanların yaratılışları hilekâr ve arsızdır. Toprağı işlemeye çalışmazlar ve yanlışa ve benzer şekilde doğru doktrin adarlar. Yaklaşık 300 inanıyla on tapınak vardır. Büyük Araç ve Sthavira okuluna bağlıdırlar. Ayrıca çeşitli şekilde toplu tarikatçılar olan yaklaşık on Deva tapınağı vardır.

Bu kuzey- batıdan yaklaşık 2000 li giderek, Mo-la-po (Malava) ülkesine geliriz.

Mo-La-P'o (Malava)

Bölge dairesel olarak 6000 li kadardır. Başşehir de 30 li civarındadır. Güneyden ve doğudan Mahi nehri tarafından sınırlanmıştır. Toprak zengin ve verimlidir, bol miktarda ürün verir. Çalılıklar ve ağaçlar bulunur ve serpilmişlerdir. Bol miktarda meyve ve çiçek

verirler. Toprak kış buğdayı için oldukça uygundur. Genel olarak kraker ve kavrulmuş mısır unu yerler. İnsanları genel olarak erdemli ve uysaldır, yüksek zekâ düzeyine sahiptirler. Dilleri hoş ve sadedir, geniş ve derin bilgileri vardır.

Hindistan'daki iki ülke, güneybatıdaki Malava ve kuzeydoğudaki Magadha insanların öğrenme tutkuları sebebiyle oldukça dikkat çekicidir. Erdeme ve nezakete karşı büyük bir saygıları vardır. Oldukça zeki ve çalışkandırlar; ancak halk inançlı-inançsız bir arada yaşar. 2000 civarında papazı barındıran 100 kadar tapınak bulunur. Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. Çeşitli türlerde 100 Deva tapınağı bulunur. Tanrıtanımazlar çoktur, en başta da Pasupatalar (toz kaplı tanrıtanımazlar) gelir.

Bölge kayıtları: Bundan altmış yıl önce Siladitya ortaya çıktı, saygın erdemli ve çok bilgili bir insan; edebiyat konusundaki bilgileri görülmeye değerdı. Dört tür yaratığı el üstünde tuttu ve korudu ve üç defineye de hep saygı duydu. Doğumundan ölümüne kadar, ne suratı sinirden bir kez olsun kızardı, ne de elleri yaşayan bir canlıya zarar verdi. Atları ve filleri süzme su içtiler, çünkü suyun içindeki hiçbir şeyin zarar görmesini istemiyordu. İnsanlığı ve aşkı işte bu şekildeydi. Saltanatının elli yılı boyunca yabancı hayvanlar insanlara alıştı, insanlar da onları ne incitti ne katletti. Sarayının yanına bir vihara yaptı. Burayı dekore etmek için her türden sanatkârları ve süs taşlarını kullandı. İçerisine yedi Buda'nın, Dünyanın Lordları'nın resimlerini yerleştirdi. Her yıl Moksha Mahaparishad olarak bilinen bir toplantı düzenledi ve dört taraftan papazları davet etti. Onlara din cemiyetinden "dört şey" önerdi; ayrıca din işlerinde kullanılan üç giysiyi verdi, değişik şekillerdeki yedi muhteşem mücevheri de hediye etti. Bu övülmeye değer gelenek pratikte şimdiye kadar hiç kesilmeden devam etti.

Başşehrin 200 li kadar kuzeybatısında, Brahmanların şehrine geliriz. Civarında boş bir hendek bulunur; yaz ve kış akıntıları durmaksızın buraya akar. Onlarca yıldır bu çukura suların akmasına rağmen seviyesinde hiçbir yükselme olmamıştır. Onun yanında da küçük bir stupa bulunur. Bölgenin eski gelenekleri der ki: Önceden oldukça kibirli bir akla sahip olan bir Brahman bu çukura canlı canlı düştü ve cehenneme gitti. Eski günlerde burada doğan bir Brahman vardı, her şeyden haberdardı, zamanının bütün erdemli insanlarından daha fazla şey öğreniyordu. Kusursuz ünü dört bir yana yayılmıştı. Kral ona gerçekten saygı duyuyordu, şehir halkı da onu fazlasıyla önemsiyordu. Onun bütün öğretilerini takdir eden, kişiliğine saygı duyan 1000 kadar öğrencisi vardı. Sıkça kendi kendine diyordu ki

“Ben bu dünyaya kutsal öğretileri uzaklara yaymak ve insanlara rehberlik etmek için geldim. Önceki bilgiler arasından ya da onlardan sonra erdeme erenlerden benimle kıyaslanabilecek kimse yok. Mahesvaradeva, Vasudeva, Narayanadeva, Buddha-lokanatha, insanlar her yerde bunlara tapınıyor, onların öğretilerini yayıyor, figürlerinde onları betimliyor, onlara ibadet ediyor, onurlandırıyorlar. Ama şu anda ben onlardan karakter olarak üstünüm, benim şanım yaşayan herkesinkinden öte. Öyleyse mükemmel olan hiçbir şey yapmamalarına rağmen nasıl olurda bu kadar şöhretli olurlar.”

Bundan dolayı kızıl çarık ağacından Mahesvaradeva, Vasudeva, Narayanadeva, Buddha-lokanatha figürleri yaptı ve onları sandalyesinin ayaklarına yerleştirdi. Gittiği her yere bu sandalyeyi de götürerek onurunu ve kendini beğenmişliğini gösterdi.

Şimdilerde Batı Hindistan’da bir Bhikshu vardır, Bhadraruchi (Po-t'o-lo-liu-chi) olarak bilinir. Hetuvidya’yı (Sastr) yormuştur ve üç alanı (anlaşmaları) derinlemesine incelemiştir. Mükemmel bir ünü vardı, iyiliğinin hoş kokusu dört bir yana yayılmıştı. Çok az arzusu vardı ve kendi kaderiyle mutluydu, dünyevi hiçbir şey aramıyordu. Onun (Brahman) hakkında bir şeyler duyunca dedi ki “Yazık! Ne kadar üzücü! Bu zamanda bir tane bile adam kalmamış; bu da aptallar ustasına saygısızlıklarını sergilemesi konusunda cesaret veriyor.”

Bunun üzerine esasını aldı, uzaklaştı ve ülkesine geri geldi. Burada kalırken de zihnini topladı ve kralı da bilgilerden haberdar etti. Kral, onun kirli kıyafetlerini gördü, ona hiç saygı göstermedi. Tartışma masasını topladı Brahman’ı çağırdı. Bunu duyan Brahman gülümsedi ve dedi ki “Bu nasıl cesur bir insandır ki böylesine bir fikri (kararlılığı) savunur.”

Öğrencileri toplandı, tartışma alanının önüne ve arkasına binlerce dinleyici dizildi, antik kaftanıyla eski püskü elbiseleriyle Bhadraruchi geldi; yere biraz ot serdi ve oturdu. Beraberinde getirdiği sandalyesine oturan Brahman gerçek kanunları kötülemez ve tanrıtanımaz okulların öğretilerini yüceltmeye başladı.

Suyun akışı kadar farklı olan Bhikshu bütün emirlerin etrafını sardı. Bunun ardından Brahman tükendi ve teslim olduğunu itiraf etti.

Cevap olarak kral dedi ki “Uzun zamandır kötü bir ünün vardı; hükümdarları kandırdın, kalabalıkları hayallere saldın. Bizim eski fermanlarımız ‘Tartışmada alt edilenler ölüme mahkûmdur’ buyurur.” Daha sonra da üzerine oturtmak için ısıtılmış demir bir levha hazırladı. Bunun üzerine korkuyla dolan Brahman özür dilemek için diz çöktü.

Brahman’a acıyan Bhadraruchi geldi ve kraldan rica etti “Maharaja! Sizin erdeminiz dört bir yana yayılmıştır; övgülerinizin yollarda yankılanır. Erdeminizle bu adamı da affedin; acımasız bir şey yapmayın. Başarı isteğine göz yumun ve kendi yoluna gitmesine izin verin.” Kral, onun bir eşeğin üzerine oturtulmasını ve tüm köy ve kasabalarda (bir dolandırıcı olarak) bu durumu izah etmesini emretti.

Bu yenilgi üzerine Brahman, o kadar etkilendi ki kan kustu. Bunu duyan Bhikshu onu teselli etmek için gitti ve dedi ki “Senin öğrenmelerin bayağı şeyleri ve dini kapsıyor; ünün her tarafa yayılmış; yenmek veya yenilmek bir ayırım olarak zaten ortaya çıkmalıdır; ama her şeyden öte ünde gerçeklik nedir ki?” Hırsıyla dolan Brahman Bhikshu’yu kullandı, sisteme veya Yüce Araç’a leke sürdü, kaybolan kutsal şeylere küfretti; ama sesi yeryüzü açılarak onu canlı canlı yutmadan önce alçalarak kayboldu. Bu hendekdeki izlerin sebebi de budur.

Güneybatıya doğru gidince bir körfeze geliriz. Oradan 2400-2500 li kadar kuzeybatıya gidince O-ch'a-li (Atali). Krallığına geliriz.

O-Ch’a-Lı (Atali)

Bölge dairesel olarak 6000 li kadardır, başşehir de yaklaşık 20 li’dir. Sık nüfuslanmıştır. Burada saklanan kaliteli taş ve mücevherler değerlidir. Toprak ürünleri de her şeye yeter, ancak temel geçim kaynakları ticarettir. Toprak tuzlu ve kumludur, meyve ve çiçekler de fazla değildir. Bölge, "hu-tsian" ağacını yetiştirir. Bu ağacın yaprakları Sz'chuen (Shuh tsiau) biberine benzer. Ayrıca yaprakları "thang-li"ye benzeyen "hiun-lu" parfüm ağacını da burada yetiştirirler. İklim ılıktır, esintili ve tozludur. İnsanların tavırları da soğuk ve duygusuzdur. Zenginleri el üstünde tutarlarken erdemi küçümserler. Harflerini dillerini, insan tavır ve figürlerini düşününce Malava’ya çok benzer diyebiliriz. İnsanların çoğunluğunun dini değerlere inancı yoktur. İnananlar gibi onlar da esas olarak cennet ruhlarına tapınırlar. Değişik kişiliklere sahip tarikatçıların bir araya geldiği binlerce tapınakları vardır.

Malava bölgesinden kuzeybatıya 300 li kadar gidince K'ie-ch'a (Kachha) bölgesine geliriz.

Kie-Ch'a (Kachha)

Bölge dairesel olarak 3000 li'dir ve başşehir 20 li kadardır. Sık nüfuslanmıştır. Zengin bir yerleşimi vardır. Aralarında kral yoktur, arazi de Malava'nın mülküdür. İklim, toprak ürünler, insan tavırları her iki ülkeye de benzer. 1000 kadar papazı olan, Küçük ve Yüce Araç öğretileri çalışan on'a yakın tapınak bulunur. İnanmayan (tarikatçıların) bolca bulunduğu on kadar Deva tapınakları vardır.

Buradan 1000 li kadar kuzeye gidince Fa-la-pi'ye (Valabhi) geliriz.

Fa-La-Pi (Valabhi)

Dairesel olarak yaklaşık 6000 li'dir, başşehir de 30 li kadardır. Toprak türü, iklim, insan tavırları Malava krallığınınakilere benzer. Nüfus çok sıktır; yerleşmeleri zengindir. Yüz kadar lakh'ı olan birkaç yüz ev vardır. Uzak diyarlardan getirilen nadir ve değerli şeyler burada yüklü miktarlarda saklanır. 6000 kadar papazı olan yüzlerce tapınak vardır. Çoğunluğu Sammatiya okuluna göre Küçük Araç'ı çalışır. Değişik türlerden tarikatçıları olan birkaç yüz tane Deva tapınağı bulunur.

Tathagata bu dünyadayken bölgeye sıkça gelirdi. Bu yüzden Buda'nın ikamet ettiği yerlere Asoka-raja anıtlar ve stupalar yaptırmıştır. Bu alana önceki üç Buda'nın oturduklarının, yürüdüklerinin ve kanun aradıklarının izleri yayılmıştır. Şimdiki kral Kshattriya sınıfındadır, tüm önceki krallar gibi. Malava'nın Siladitya-Rajası'nın yeğeni, Kanyakubja'nın şimdiki kralı Siladitya'nın da üvey oğludur. Adı Dhruvapata'dır (T'u-lu-p'o-po-tu). Canlı ve hareketli bir yapısı vardır. Erdemi ve hükümdarlık becerisi sığdır. Kendisini içtenlikle "değerli şeylere" adamasının üzerinden çok geçmemiştir. Her yıl yedi gün süren toplantılar düzenler, değerli taşları, enfes etleri dağıtır. Papazlara da üç kıyafeti ve ilaçları, ya da eşdeğerlerini, yedi nadir taştan yapılmış eşyaları bağışlar. Bunları dağıttıktan sonra da iki katı değerinden geri alır. Erdeme (erdemliye) saygı duyar ve iyiliği yüceltir. Uzak diyarlardan gelen yüce papazları da onurlandırır, onlara saygı duyar. Erdemlilikleriyle bilinen insanlara derin saygı duyar. Uzak diyarlardan gelen papazları ayrıca takdir eder ve onlara saygı duyar.

Şehre çok da uzak olmayan bir yerde Arhat Achara (O-che-lo) tarafından yaptırılan büyük bir tapınak bulunur. Burada Bodhisattva Gunamati ve Sthiramati (Kien-hwui) seyahatleri sırasında ikamet etmişler ve yaygın olarak bilinen anlaşmalar yapmışlardır.

Buradan 700 li kadar kuzeybatıya gidince O-nan-to-pu-lo'ya (Anandapura) geliriz.

O-Nan-T'o-Pu-Lo (Anandapura)

Bu gölge dairesel olarak 2000 li'dir, başşehir de 20 li. Sık nüfuslanmıştır, yerleşim zengindir. Başta bir yönetici yoktur ama bölge Malava'nın mülküdür. Ürettikleri, iklim, yazın ve kanunlar Malava'nın anısıdır. 1000'den az papazı olan on kadar tapınak bulunur; Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. Değişik tarikatçıların bulunduğu on kadar da Deva tapınakları vardır.

Valabhi'den 500 li kadar batıya gidince Su-la-ch'a (Surashtra) bölgesine geliriz.

Su-La-Ch'a (Surashtra)

Bölge dairesel olarak 4000 li, başşehir de 30 li kadardır. Başşehri batıdan Mahi ırmağı sınırlar. Nüfus sıktır ve çoğu yerleşim zengindir. Bölge Valabhi'ye bağlıdır. Toprakları tuzla doymuştur, bu nedenle de çiçekler ve meyveler nadirdir. İklimi ılıman olsa da fırtınalarda hiçbir kesilme görülmez. İnsanların tavırları da dikkatsiz ve aldırmazdır. Kişilikleri de kararsız ve ciddiyetsizdir. Öğrenmeyi sevmezler, insanların içinde hem doğru bilgiye hem de tanrıtanımaz öğretilere inanlar vardır. Bu krallıkta 3000 papazlı elli kadar tapınak bulunur; genel olarak Sthavira okulunun Yüce Araç'ına bağlıdırlar. Yüze yakın Deva tapınakları vardır ve değişik türlerden tarikatçılar tarafından idare edilirler. Bölge denize göre batıda olduğu için insanlar geçimlerini denizden ve ticaretten sağlarlar.

Buradan çok da uzakta olmayan Yuh-chen-to (Ujjanta) olarak bilinen bir dağ bulunur. Tepesinde bir tapınak bulunur. Odalar ve koridorlar genel olarak dağ tarafında oyulmuştur. Dağ sık ağaçlıklarla kaplanmıştır, eteklerine kadar da su akıntıları vardır. Azizler ve bilgeler buraya gelir, gezer ve kalırlar; ruhanî güçleri olan Rishiler de buraya gelir toplanır ve kalırlar.

Valabhi'den 1800 li kadar kuzeye gidince Kiu-che-lo (Gurjjara) krallığına geliriz.

Kiu-Che-Cho (Gurjjara)

Bölge dairesel olarak yaklaşık 5000 li'dir. Pi-lo-mo-lo olarak bilinen başşehir de 30 li kadardır. Tarım ürünleri ve insanların tavırları Surashtra'yı andırır. Sık nüfuslanmıştır, yerleşim zengindir ve zenginliklerle desteklenirler. Çoğunluk inançsızdır, Buda'ya inananlar da azınlıktadır. Yüz kadar papazı olan sadece bir tane tapınak vardır, Sarvastivada okulunun Küçük Araç'ını takip ederler. On kadar da Deva tapınakları bulunur, çeşitli türlerden tarikatçıları barındırır. Kral Kshatriya kastındandır. Daha yirmi yaşındadır; erdemiyile ve cesaretiyle diğerlerinden ayrılır. Buda'nın kanunlarına derin bir inanç duyar, farklı yeteneği olan insanları da takdir eder.

Buradan 2800 li kadar güneydoğuya gidince U-she-yen-na'ya (Ujjayani) geliriz.

U-She-Yen-Na (Ujjayani)

Bölge dairesel olarak 6000, başşehir de 30 li'dir. İnsan tavırları ve ürünler Surashtra'ya benzer. Sık nüfuslanmıştır, yerleşim zengindir. On kadar manastırları bulunur ama çoğunlukla harabedir. Üç-beş tanesi korunmuştur. 300 kadar papazları bulunur, hem Yüce hem de Küçük Araç'ın öğretileri üzerinde çalışırlar. Değişik tarikatçıların bulunduğu on kadar da Deva tapınakları vardır. Kral Brahman kastındandır. Tanrıtanımazların kitaplarında adı çokça geçer ve doğru yanlış kanuna inancı vardır.

Şehre yakın bir yerde bir stupa vardır, burası Asoka-raja'nın (ceza) cehennemidir.

1000 li kadar kuzeydoğuya gidince Chi-ki-to krallığına geliriz.

Chi-Ki-T'o (Chikito)

Bölge dairesel olarak 4000, başşehir de 15 – 16 li kadardır. Toprakları verimlidir ve düzenli olarak ekilir, bolca ürün hasat edilir. Fasulye, arpa üretilir, bolca meyve ve çiçek de verir. İklim ılımandır. İnsanları da doğal olarak erdemli ve ağırbaşlıdır. Çoğunluk tanrıtanımaz öğretilere inanır, çok azı da Buda kanunlarına inanır. Az sayıda papazı olan on kadar tapınak vardır. Binlerce müridin geldiği on kadar da Deva tapınakları vardır. Kral Brahman kastındandır. Üç şeye çok bağlıdır; erdemli insanları takdir eder ve ödüllendirir. Uzak diyarlardan, bilginler buraya gelerek toplanırlar.

Buradan 900 li kadar kuzeye gidince Mo-hi-shi-fa-lo-pu-lo (Mahesvarapura) krallığına geliriz.

Mo-Hi-Shi-Fa-Lo-Pu-Lo (Mahesvarapura)

Kraliyet dairesel olarak 3000, başşehir de 30 li kadardır. Tarım ürünleri ve insanların tavırları Ujjayani krallığındakilere benzer. Tanrıtanımlara büyük saygı duyarlar, Buda'ya hürmet etmezler. Genel olarak Pasupatas tarikatından kişilerin bulunduğu onlarca Deva tapınakları vardır. Kral, Brahman kastındandır; Buda'nın öğretilerine çok az inanır.

Buradan geriye, Kiu-che-lo (Gurjjara) doğru ve tekrar kuzeye, vahşi çöllere, tehlikeli geçitlere doğru 1900 li kadar gidip, Sin-tu nehrini geçince Sin-tu (Sindh) krallığına geliriz.

Sin-Tu (Sindh)

Bölge dairesel olarak 7000 li'dir, P'i-shan-p'o-pu-lo olarak bilinen başşehir de 30 li kadardır. Toprak tahıl üretimine çok uygundur, bol miktarda buğday ve akdarı yetiştirilir. Ayrıca altın, gümüş ve bakır da bolca bulunur. Öküz, koyun, deve, katır ve diğer türden hayvanları beslemek için oldukça uygundur. Develer boyut olarak küçüktürler ve sadece bir hörgüçleri vardır. Bolca tuz elde edilir ve tuzlar zencefil gibi kırmızıdır. Ayrıca beyaz tuz ve kaya tuzu da çıkarılır. Uzak-yakın birçok yerde bu tuzlar ilaç yapımında kullanılır. İnsan tavırları serttir ve atılgandır ancak doğru ve dürüsttürler. Çoğunlukla ikilemedirler ve tartışılır. Başarı istekleri olmadan çalışırlar; Buda'nın kanunlarına inanırlar. 10,000 kadar papazı olan yüzlerce tapınak bulunur. Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. Genel olarak da miskin, düşkün ve ahlaksızlardır. Bilginlerin erdemlerini takip etme konusunda çok istekli olan insanlar da ıssız bölgelerde, dağlarda veya ormanlarda tek başlarına yaşar. (Arhatlık) Meyvesini alana kadar da kendilerini gece gündüz çalışmaya adanmışlardır. Değişik tarikatçıların toplandığı 30 kadar Deva tapınakları vardır.

Kral Sudra (Shu-t'o-lo) kastındandır. Doğası gereği dürüst ve içtendir. Buda'nın kanunlarına saygı gösterir.

Tathagata dünyadayken, buraya sıkça gelirdi. Bu nedenle Asoka-raja, onun varlığının kutsal izlerinin bulunduğu yerlere onlarca stupa yaptırmıştır. Yüce Arhat Upagupta bu krallıkta çoğu kez geçici olarak kalmıştır, insanlara kanunları açıklamış, inandırmış ve

yönlendirmiştir. Onun durduğu ve izlerini bıraktığı her yer tapınaklarca ve stupalarca abideleştirilmiştir. Bu yapılar her yerde görülebilir; bunlar hakkında çok kısa konuşabiliriz.

Sindh nehrinin kıyısında bataklığımsı düz arazide binlerce li boyunca yüzlerce binlerce aile ikamet etmektedir. Duygusuz ve mizaç olarak hızlıdırlar, sadece katliam görmüşlerdir. Kendilerini hayvancılığa adanmışlardır, hayatlarını buradan kazanırlar. Ustaları, kadın olsun erkek olsun, zengin kişiler yoktur. Kafalarını tıraş ederler Bhikshu'nun Kashaya kaftanlarını giyerler. Dışarıdan da ona benzerler. Gündelik olarak ise laik bir hayat sürerler. Dar görüşlüdürler ve Yüce Araç'ın öğretilerine karşı saldırganlıklarıdır.

Eski kayıtlar gösteriyor ki bu insanlar önceleri çok (sabırsızdı) çabuk sinirlenirdi, sadece öfke ve zulüm bilirdi. Bu zamanlarda bir Arhat vardı, bu sapkınlıklarına acıyordu, onları dönüştürmek istiyordu. Göğe yükseldi ve üzerlerine geldi. Mucizevî güçlerini ve muhteşem yeteneklerini onlara gösterdi. Bu şekilde insanların öğretilere inanmalarını sağladı, zamanla onlara kelime kelime öğretti. Hepsini onun bu öğrettiklerini zevkle aldı ve ona, kendilerini dinî bir yaşama sevk etmesi konusunda yalvardılar. Arhat yüreklerinin dine yatkın bir seviyeye geldiğini anlayınca onlara üç “Sığınak” getirdi, acımasız tavırlarını kontrol altına aldı; “cana kıymayı” bıraktılar. Kafalarını tıraş ettiler, Bhikshu'nun tozlu kaftanlarını giydiler, dinî öğretilere göre yaşamaya devam ettiler. O günden beri nesiller geçti, geçen zaman onların erdemlerini köreltti; ancak geri kalanlar eski geleneklerini devam ettirdiler. Dinî kıyafetler giymelerine rağmen ahlakî kurallara uymadan yaşamaktalar, oğulları ve torunları da tamamıyla dünyevi bir yaşama dönmüştür. Dinî hiçbir şeyi düşünmez haldedirler.

Doğu yönünde 900 li kadar gidip, Sindh nehrini geçip doğu kıyısında ilerleyince Mi-lo-san-pu-lu krallığına geliriz.

Mu-Lo-San-Pu-Lu (Mulasthanapura)

Bölge dairesel olarak 4000, başşehir de 30 li kadardır. Sık nüfuslanmıştır. Yerleşim oldukça zengindir. Kraliyet Cheka (Tse-kia) krallığının egemenliğindedir. Toprak zengin ve verimlidir. İklim yumuşak ve münasiptir; insanların davranışları da saf ve dürüsttür. Öğrenmeyi severler, erdemlileri takdir ederler. İnsanların büyük bölümü ruhlara kurban verir; çok azı da Buda'nın kanunlarına inanır. On kadar tapınak vardır, geneli harabe

halindedir. Az sayıda papaz vardır, hiçbirisi de başarıma arzusuyla çalışmamaktadır. Değişik tarikatçıların kaldığı sekiz tane Deva tapınağı bulunur. Güneşe adanmış bir tapınak vardır, görkemlidir ve dekoratiftir. Güneş-deva'sının resmi sarı altından yapılmış ve nadir taşlarla bezenmiştir. Görsel olarak mükemmel olan iç kısmı da gizemli bir şekilde düzenlenmiştir, kutsal güçler herkesin anlayabileceği şekle gelmiştir. Kadınlar müziklerini çalar, el fenerlerini açarlar, kokularını ve çiçeklerini onu onurlandırmaya adarlar. Bu gelenek uzun zamanlardan beri devam etmektedir. Krallar ve tanınmış beş Hintli ailenin buna (Deva tanrısına) yaptıkları değerli ve nadir taşlardan oluşan bağışlar hiçbir zaman başarısız olmamıştır. Bir merhamet (mutluluk) evi kurmuşlardır. Burada, bağış ve gıda maddeleri toplanır, fakirlere ve hastalara yiyecek, içecek ve ilaç yardımı yapılır. Her bölgeden insan buraya gelir ve dua eder; çoğu zaman bunu yapan binlerce insan görebilirsiniz. Tapınağın dört bir yanı insanların sıkılmadan, çekinmeden gezebilecekleri çiçek bahçeleriyle çevrilmiştir.

Buradan 700 li kadar kuzeydoğuya gidince Po-fa-to bölgesine geliriz.

Po-Fa-To (Parvata)

Bölge dairesel olarak 5000 li kadardır, başşehir de 20 li'dir. Sık nüfuslanmıştır. Cheka (Tse-kia) bölgesinin egemenliğindedir. Kuru zemin pirinci burada yetiştirilir. Toprak ayrıca fasulye ve buğday için de uygundur. İklim ılımandır, insanların tavırları da doğrucu ve dürüsttür. Doğaları gereği hızlı ve çabukturlar; dilleri zayıf ve sıradandır. Yazın ve edebiyatta sıkça yer alırlar. Tanrıtanımazlar ve inananlar beraberdir. 1000 kadar papazı olan on kadar tapınak bulunur, hem Küçük hem de Yüce Araç'ı çalışırlar. Asoka-raja tarafından yaptırılan dört tane stupa vardır. Değişik tarikatçıların bulunduğu yirmi kadar Deva tapınağı vardır.

Başşehirin hemen yanında 100 kadar papazı olan büyük bir tapınak vardır. Yüce Araç'ın öğretilerini çalışırlar. Sastra ustası Jinaputra'nın Yogacharyabhumi Sastrakarika'yı yazdığı yer burasıdır. Ayrıca Bhadraruchi ve Gunaprabha'nın dinî hayatla kucaklaştıkları yer de burasıdır. Bu büyük tapınak bir yangınla yerle bir olmuştur, şimdi de yıkık ve harabedir.

Sindh bölgesinden çıkıp güneybatıya doğru 1500-1600 li kadar gidince O-tien-p'o-chi-lo (Aryanabakela) krallığına geliriz.

O-Tien-P'o-Chi-Lo

Bölge dairesel olarak 5000 li'dir. Khie-tsi-shi-fa-lo olarak bilinen başşehir de 30 li civarındadır. Sindh nehri üzerindedir ve okyanusla sınırlanmıştır. Evler zengin bir şekilde süslenmiştir. Evlerin çoğu nadir bulunan değerli taşlara sahiptir. Son zamanlara kadar bir yöneticisi yoktu ve Sindh'in koruması altındaydı. Toprak alçak ve nemlidir, zemin deniz tuzuyla doymuştur. Çalılıklarla kaplanmıştır, arazi genel olarak heba olmuştur. Çok az miktarı ekilir, çeşitli tahıllar üretilir ama asıl üretilen fasulye ve buğdaydır. Onlardan da bolca üretilir. İklim oldukça soğuktur, yıkıcı rüzgâr fırtınaları görülür. Öküz, koyun, deve, eşek ve diğer tür hayvanları yetiştirmek için uygundur. İnsanların tavırları kırıncı ve acelecidir. Öğrenme aşkları yoktur. Dilleri merkez Hindistan'dan biraz farklıdır. İnsanlar genel olarak dürüst ve içtendir. İmanın üç nesnesine derin hürmet gösterirler. 5000 kadar papazı olan yaklaşık seksen tane tapınak vardır. Çoğunlukla Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. On kadar Deva tapınakları vardır, tarikatçılarının çoğu Pasupatalara mensuptur.

Başşehirde Ta-tsz'-tsai-tien'in (Mahesvara Devası) bir tapınağı vardır. Tapınak zengin heykellerle süslenmiştir, Deva'nın resmi de yüce ruhanî güçlere sahiptir. Pasupata tanrıtanımazları bu tapınakta kalırlar. Eski zamanlarda Tathagata sıkça buraya gelirdi. Kanun arar, insanları çevirir, kalabalıkları yönetir ve insanlardan yararlanırdı. Asokaraja'da bu kutsal izlerin bulunduğu yerlere stupalar yaptırmıştır, altı tanedir.

2000 li kadar batıya gidince Long-kie-lo (Langala) bölgesine geliriz.

Long-Kie-Lo (Langala)

Bölge doğudan batıya, güneyden kuzeye binlerce li'dir. Başşehir de 30 li civarındadır. Su-nu-li-chi-fa-lo (Sunurisvara) olarak bilinir. Toprak zengin ve verimlidir. Bol miktarda ürün verir. İklim ve insanların tavırları O-tin-p'o-chi-lo'ya benzer. Sık nüfuslanmıştır. Nadir taşlar ve mücevherler boldur. Okyanusla sınırlanmıştır. Batıdaki kadınlar krallığı yolu üzerindedir. Yöneticisi yoktur. İnsanlar uzun bir vadiyi işgal eder, birbirlerine bağımlı değillerdir. Perslerin yönetimi altındadırlar. Harfleri Hindistan'dakilere benzer, dilleri biraz farklıdır. Halkın arasında inananlar ve tanrıtanımazlar bulunur. 6000 kadar papazı bulunan yüz kadar tapınak bulunur. Hem Yüce hem de Küçük Araç öğretilerini çalışırlar. Yüzlerce Deva tapınağı bulunur. Pasupatalar olarak bilinen

tanrıtanımazlar oldukça fazladır. Şehirde Mahesvara-Deva'nın bir tapınağı bulunur. Bolca süslenmiş ve gösterişli bir şekilde oyulmuştur. Pasupata tanrıtanımazları burada tapınırlar.

Buradan kuzeybatıya doğru gidince Po-la-sse (Pers) krallığına geliriz.

Po-La-Sse (Pers)

Krallık dairesel olarak on binlerce li'dir. Su-la-sa-t'ang-na (Surasthana) olarak bilinen başşehir de 40 li'dir. Geniş vadiler vardır, iklim özellikleri de farklıdır ama bölge genel olarak ılıktır. Tarlaları sulamak için su çekerler. İnsanlar zengin ve varlıklıdır. Bölge ayrıca altın, gümüş, bakır, kaya kristali (sphatika), nadir inciler ve çeşitli değerli eşyalar üretir. Zanaatkârlar iyi sırmalanmış ipeğin, yünlü şeylerin, halıların vs. nasıl örüleceğini iyi bilirler. Çok sayıda "shen" atları ve develeri vardır. Ticarete büyük gümüş parçalar kullanırlar. İnsanların doğaları vahşi ve atılgandır. Davranışlarında ne nezaket ne de adalet vardır. Yazıları ve dilleri diğer bölgelerden farklıdır. Öğrenmeyi pek umursamazlar ama kendilerini sanata adanmışlardır. Yaptıkları her şeye komşu ülkelerce çok fazla değer verilir. Evlilik gelenekleri de daha çok gelişigüzel görüşmelerdir. Öldükleri zaman genelde cenazeler terk edilir. Yapı olarak uzundurlar, saçlarını bağlarlar (saçlar şekilleri düzenlidir) çıplak gezerler. Kaftanları deriden, yünden, keçeden veya işlenmiş ipekten olabilir. Her aile kişi başı dört gümüş olan vergiyle sorumludur. Deva tapınakları çok fazladır. Tanrıtanımazlar öncelikle Dinava'ya (Ti-na-po) tapınırlar. İki veya üç tane tapınak ve yüz kadar papazları vardır. Daha çok Sarvastivadin okulunun Küçük Araç öğretilerini çalışırlar. Şakya Budası'nın patrası da burada kralın sarayındadır.

Bölgenin doğu sınırlarında Ho-mo (Ormus) şehri vardır. Şehrin içi o kadar büyük değildir ancak dış duvarlar yaklaşık 60 li'dir. Oradaki insanlar oldukça zengindir. Bölge kuzeybatıdan Fo-lin krallığıyla sınırdadır. Bu bölge de gelenekler, toprak ve insan yapısı olarak Pers krallığına benzerler. Ancak yaşayanların görünüşleri ve dilleri bakımından farklıdırlar. Ayrıca çok fazla miktarda değerli mücevherleri vardır, oldukça zengindirler.

Fo-lin'in güneybatısına doğru, bir deniz adasında batı kadınlarının krallığı vardır: sadece kadınlar vardır, erkek yoktur; değerli mücevherlerden ve nadir taşlardan bolca vardır. Bunları Fo-lin'le takas ederler. Bu yüzden Fo-lin kralı seçilmiş bazı adamları bir süreliğine onlarla yaşamaları için oraya yollarlar. Eğer erkek çocukları olursa büyütmezler.

O-tien-p'o-chi-lo krallığından çıkıp kuzey yönünde 700 li kadar gidince Pi-to-shi-lo'ya varırız.

Pi-To-Shi-Lo (Pitasila)

Krallık dairesel olarak 3000 li, başşehir de 20 li kadardır. Sık nüfuslanmıştır. Yöneticileri yoktur, Sin-tu egemenliği altındadırlar. Toprak tuzlu ve kumludur. Bölge soğuk fırtına rüzgârlarına maruz kalır. Bol miktarda fasulye ve buğday yetiştirilir. Çiçekler ve meyveler nadirdir. İnsanların tavırları vahşi ve serttir. Dilleri merkez Hindistan'dan çok az farklıdır. Öğrenmeyi sevmezler ama bildikleri kadarıyla derin bir inanca sahiptirler. 3000 papazlı elli kadar tapınak vardır, Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. Yirmi tane Deva tapınakları vardır, çoğunlukla Pasupatalar tanrıtanimazları bulunur.

Şehrin 15-16 li kadar kuzeyinde, büyük ormanın ortasında, yüzlerce fit yüksekliğinde Asoka-raja tarafından yapılan bir stupa vardır. Zaman zaman parlak ışıklar yayan kalıntılar içerir. Burası Tathagata'nın, bir Rishi iken, kralın zulmüne maruz kaldığı yerdir.

Doğusunda, çok da uzak olmayan bir yerde, eski bir tapınak vardır. Ulu Arhat, yüce Katyayana tarafından yapılmıştır. Etrafında dört eski Buda'nın oturduğunu ve egzersiz için yürüdüğünü gösteren izler vardır. Bu izleri belli etmek için stupalar yaptırılmıştır.

300 li kadar kuzeydoğuya gidince O-fan-ch'a'ya geliriz.

O-Fan-Ch'a (Avanda)

Krallık dairesel olarak 2400-2500 li, başşehir de 20 li'dir. Yöneticisi yoktur, Sin-tu egemenliğindedir. Toprak tahıl üretimine uygundur, bol miktarda fasulye ve buğday verir. Az miktarda da olsa çiçek ve meyve verir, ağaçlar oldukça incedir. İklim esintili ve soğuktur. İnsanların tavırları da yabani ve atılgandır. Dilleri de basit ve işlenmemiştir. Öğrenmeye değer vermezler ama "üç mücevher"e derin ve samimi olarak inanırlar. 2000 kadar papazı olan yirmi kadar tapınak vardır. Çoğunlukla Sammatiya okulunun Küçük Araç'ını çalışırlar. Pasupata tanrıtanimazlarının bulunduğu beşe yakın Deva tapınakları vardır.

Şehrin kuzeydoğusunda, çok da uzak olmayan bir yerde, büyük bambu ormanının ortasında, harabe haline gelmiş bir tapınak vardır. Tathagata burada Bhikshulara Kih-fu-to

(botlarını) giyeceğine dair söz verdiği yerdir. Yanında Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa vardır. Yerleşimler yeraltına gömülmüş olmasına rağmen yüzlerce fit yüksekliğinde kalıntıları hala vardır. stupanın yanındaki viharada Buda'nın mavi taştan bir figürü vardır. Dinî günlerde (oruç günlerinde) kutsal bir ışık yayar.

Güneyde yaklaşık 800 adımlık mesafede, ormanın içinde, Asoka-raja tarafından yapılmış bir stupa vardır. Eski günlerde Tathagata buraya gelmiş, soğuk bir gecede üzerini üç kıyafetle örtmüş: o günün sabahında Bhikshu'yu tomarlanmış bir kıyafet giyme konusunda ikna etmiştir. Bu ağaçlık bölgede Buda'nın egzersiz için yürüdüğü bir yer vardır. Önceki dört Buda'nın oturduğu yerlerde karşı karşıya birkaç tane stupa vardır. Burada Buda'nın saçlarının ve tırnaklarının kalıntıları vardır. Dinî günlerde mucizevî bir ışık yayar.

Buranın kuzeydoğusuna doğru 900 li kadar gidince Fa-la-na bölgesine geliriz.

Fa-La-Na (Varana)

Krallık dairesel olarak 4000 li, başşehir de 20 li civarındadır. Sık nüfuslanmıştır. Kapisa'nın egemenliğindedir. Krallığın ana bölgesi dağlar ve ormanlarca çevrilidir. Düzenli olarak ekilir. İklim oldukça soğuktur. İnsanların tavırları sert ve vahşidir. Alışkanlıklarını muhafaza ederler ama sorumlulukları azdır. Dilleri merkez Hindistan'ınkine benzer. Bazıları Buda'ya inanır bazıları inanmaz. Edebiyat ve sanata pek ilgi duymazlar. Harabe durumunda onlarca tapınak vardır. Yüce Araç çalışan 300 kadar papazları vardır. Pasupata tanrıtanımazlarının bulunduğu beş kadar Deva tapınakları vardır.

Şehrin hemen güneyinde eski bir tapınak vardır. Eski günlerde Tathagata burada öğretilerinin faydalarını ve güzelliklerini anlatmış, mantığını dinleyicilerine açmıştır. Hemen yanında da önceki dört Buda'nın oturdukları ve egzersiz için yürüdüklerini gösteren izler vardır. Genel tutanaklar gösterir ki bölgenin batı sınırlarında Ki-kiang-na (Kikana) krallığı bulunur. İnsanlar dağların ve vadilerin arasında bölünmüş kabileler halinde yaşarlar. Yöneticileri yoktur. Bol miktarda koyun ve at beslerler. Büyük shen atları vardır. Çevredeki bölgeler de bunları besler ama az miktarda oldukları için değerlidirler.

BÖLÜM IV

DEĞERLENDİRME

Hsüan-tsang, yolculuğuna 627 sonbaharında Çin'den başlamıştır. Yola çıktıktan sonra; Turfan'da 1,5 ay, Kuça'da 2 ay, Kunduz'da 1 aydan çok, Belh'te 1 aydan çok, Bamiyan'da 1 aya yakın, Kapisa'da 3 aya yakın, Kaşmir'de ise 2 yıl kalmıştır. Hindistan'da eğitim aldığı Nalanda Tapınağı'na ulaşması 3 yıla yakın sürmüştür. Dönüşte ise yeniden; Kapisa'da 7 gün, Kunduz'da 1 ay, Bedahşan'da 1 aydan çok, Taşkorgan'da 1 aya yakın, Hotan'da 8 aya yakın kalmıştır. 645 kışında ise Çin'e geri dönmüştür.²⁸⁷ Bu bilgiler bize Hsüan-tsang'ın Türk bölgelerine gelirken sonbaharın, Türk bölgelerinden giderken ilkbaharın yaşandığını göstermektedir. Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi değerlendirilirken öncelikle, mevsim ve iklim özelliklerinden dolayı havanın durumunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Havanın bu durumu, Hsüan-tsang'ı ve anlattıklarını etkilemiştir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde her bölgenin adı, yüzölçümü, başkenti, başkentinin yüzölçümü, yeryüzü şekilleri, iklimi, tarım ürünleri, hayvanları, madenleri, gelenekleri ve göreneklere, insanların görünüşü ve özellikleri, giysileri, paraları, sanatları, yönetim yapısı, hükümdarı ve Budizm ile ilgili konularında düzensiz de olsa bilgiler vermiştir. Bu konuları bir düzen içinde değerlendirmeden önce seyahatnamenin yazılış biçimine değinmek yararlı olacaktır.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde seyyahın kişisel serüvenlerinden pek söz edilmemesi ve seyahatnamedeki hatıraların bir öznesinin olmaması bu seyahatnamenin resmi bir belge, rapor veya bir kaynak olarak hazırlandığını göstermektedir. Çin imparatoru T'ai-tsung'un emriyle yazılmış olan bu seyahatnameyi Hsüan-tsang, söz konusu dönemdeki iç ve dış olayları iyi gözlemlemiş ve imparatorun kişisel serüvenlerle dolu bir hatıratan çok gezilip görülen yerlerin durumunu betimleyen bir belgeyle ilgileneceğini anlayarak seyahatnamesini ona göre hazırlamıştır. Zaten görüldüğü üzere, seyahatname kişisel bir hatıratan çok bölgeleri anlatan, betimleyen bir belge niteliğindedir.

²⁸⁷ Lin Kuan-Hua, Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi Ta-T'ang-Si-Yü-Chi Üzerine Bir Çalışma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1988, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 164.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde birinci ve on ikinci bölüm Batı Göktürklerin egemen olduğu dönemdeki bölgelere dair bilgiler içerdiğinden öncelikle bu iki bölümü aşağıda değerlendirmeye çalışacağız.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde Türk bölgelerinin yaşam koşulları genellikle coğrafi konum, yüzölçümü, yeryüzü yapısı, toprak yapısı, akarsular, iklim gibi doğal koşullarla ve tarım ürünleri, hayvanlar, paralar, giysiler gibi ekonomik koşullarla birlikte açıklanmıştır.

Türk bölgelerinde altmışa yakın kentin anlatıldığı Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde bu kentler bugünkü Seyhun ve Ceyhun ırmakları havzasında bulunmaktadır. Bu kentleri ise üç önemli kültür bölgesine ayırabiliriz. Birincisi Balasagun ile Keş arasındaki Soğdyana; ikincisi Hindukuş, Pamir dağları ve Demir Kapı ile çevrili olan Toharistan; üçüncüsü Karaşar ile Pamir dağları arasındaki Doğu Türkistan.

Türk bölgelerindeki kentlerin coğrafi konumu anlatılırken genelde dağlarla ve tepelerle çevrili olduğu üzerinde durulmuştur. İnsanların dağlarla çevrili yerde veya dağların üzerine yerleşmeyi seçtikleri açıkça görülmektedir. Bunun nedeni olarak coğrafi konum ve doğal koşullardan çok insanların kendilerini savunma gereksinimi ve kaygı duymaları etkili olmuştur diyebiliriz. Örneğin, Karaşar kenti için kullanılan *“Bölgenin tüm yanları tepelerle çevrelenmiştir. Bölgenin yolları sarptır ve kolay korunabilir biçimdedir.”* ifade ve de Toharistan bölgesi için kullanılan *“Birkaç kabile reisi sahip oldukları şeyler dolayısıyla rekabet içindedir ve her biri doğal sınırlara [dağlara ve ırmaklara] güvenerek kendi bağımsızlığını elinde bulundurur. Böyle doğal sınırlar sayesinde yirmi yedi tane bölüme ayrılmışlardır.”* ifade yukarıda belirttiğimiz gibi insanların oturdukları yerleri stratejik açıdan seçtiklerini kanıtlamaktadır. Bunun nedeni ise bölgede sürekli ortaya çıkan çatışmaların ve savaşların etkisidir. Toharistan ve Karaşar'ın dışında Juzgana, Gaz, Anderab, Khost, Habtal, Yamgan, Bedahşan, Temliyat gibi kentler için de çatışmaların ve savaşların bir sonucu olarak dağlık bölgelere yerleşmişlerdir.

Türklerin yaşadığı bölgeler genellikle çöllerin veya dağların olduğu yerlerdir. Türklerin kurdukları kentler dağlarla bu dağlar ise çöllerle çevrilidir. Bu durum su kaynaklarına gereksinimi arttırmıştır. Bundan dolayı kentlerini dağlık alanlardan sonra su kaynaklarına yakın yerlere kurmuşlardır. Özellikle akarsu boyları Türk kentlerin sık görüldüğü yerler olmuştur. Karaşar ve Uratepe Seyhun ırmağı kıyılarında yer almaktadır. Harezmi, Kubadian, Belh, Ahreng, Ragh, Temliyat Ceyhun ırmağı havzasında; Taşkorgana, Och ise Sita ırmağı ile Ceyhun ırmağının birleştiği bölgede kurulmuştur. İnsanların su kaynaklarına yakın yeri seçmelerinde suya duyulan gereksinim etkili olmuştur.

Türk bölgelerindeki kentlerin su kaynaklarına yakın kurulması toprağın sulanarak verimini arttırmıştır ve toprağı ekime elverişli bir duruma getirmiştir. Böylece bu kentlerde sulama yapıları oluşturulmuş ve yaygın biçimde kullanılmıştır. Bu sulama yapılarının daha çok geliştiğı kentlerde çölün olumsuz etkisinin görüldüğü ortadadır. Özellikle Doğu Türkistan bölgesinde çöllerin büyük yer tutması bu sulama yapılarının bu bölgede geliştiğini göstermektedir.

Kaşgar, Gaz, Bedaşan, Temliyat, şunan, Yarkent, Hotan dışında Türk bölgelerindeki kentlerin toprağı oldukça verimlidir. Ancak söz konusu kentlerde özellikle Kaşgar ve Hotan'da toprak çöllerin de etkisiyle verimsizdir. Diğer kentlerde ise kum, çakıl ve taş, toprağın verimini düşürmüştür. Bundan dolayı bu bölgelerde sulama yapılarının oluşturulması çok büyük önem taşımaktadır. Örneğın, Karaşar için kullanılan "*Tarlaları sulamak için çok sayıda akıntı bir araya toplanır ve kanallara yönlendirilir.*" gibi ifadeler bu bölgelerde sulama yapılarının diğer bölgelere göre daha iyi bir biçimde kurulup geliştirildiğini göstermektedir.

Toprağın verimliliğı ve sulama yapılarıyla toprağın elverişli duruma getirilmesi Türk bölgelerinde birçok değışik ürünün yetişmesine yol açmıştır. Özellikle meyve çokça yetiştirilmiştir. Bunlardan elma, armut ve üzüm en çok yetiştirilenlerdendi. Nuçekent, "*üzümleriyle meşhurdur [ve üzümelerini önemli saymaktadır].*" ifadesinde olduğı gibi üzüme ayrı bir önem vermiştir. Meyvelerden sonra Buğday ve baklagiller hemen her kentte yetişebilmektedir.

Tarım için toprağın verimliliğının ve sulama yapılarının olmasının yanında iklim koşullarının da elverişli olması gerekmektedir. İklim koşulları insanların yaşamlarını doğrudan ilgilendiren bir özelliğe sahiptir. Bundan dolayı Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde bölgelerin ve kentlerin iklim ve hava durumu sürekli belirtilmiştir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde Türk bölgelerinin iklim ve hava durumu konusunda oldukça karışık ve çelişik ifadeler yer almaktadır. Örneğın, ılıman iklim özelliğı olan Toharistan bölgesi kentleri anlatırken Kost için "*dondurucu soğukluktaki rüzgârlara maruz kalırlar.*" Temliyat için "*Rüzgâr dondurucu soğukluktadır ve yırtıcı bir şekilde eser.*" ifadelerinin Toharistan'ın iklim özellikleriyle bağdaşmadığını göstermektedir. Bu çelişkili durumun nedeni olarak Hsüan-tsang'ın bu bölgeye bir geçiş mevsiminde gelmiş olmasını gösterebiliriz. Örneğın, Hsüan-tsang, Toharistan'a ulaştığında ilkbahar başıydı ve hava durumunda sürekli bir değışim söz konusuydu. Hsüan-tsang, hava durumundaki bu değışimi iklimin genel bir özelliğı olarak değerlendirmiş olabilir. Kısacası Hsüan-tsang

Seyahatnamesi'nde hava ve iklim durumuyla ilgili bilgilerin geçici bir niteliği olduğu göz ardı edilmemelidir.

Tarımın bir sonucu olarak Türk bölgelerinde kentleşmenin ortaya çıktığını görülmektedir. Dolayısıyla kentlerin yanında başkentler de oluşturulmuştur. Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde bu başkentlerin surlarla çevrildiği de belirtilmektedir. Semerkant için kullanılan “*Bölgenin başkentinin çevresi 20 li'den fazladır. [Bölgenin çevresi sağlam surlarla çevrilidir;]*” ifadesi de bunu göstermektedir. Hsüan-tsang'ın Hotan kentinin kuruluşu ilgili aktardığı bir rivayete göre Hotan, Aşoka tarafından kurulmuştur. Bu bilgi doğruysa Türklerde kent kültürünün en geç M.Ö. 2. yüzyılda ortaya çıktığını, tarımın ise bundan daha önce yapıldığını söyleyebiliriz.

Türk bölgelerindeki kentlerin hemen hepsinde tarım etkinlikleri görülürken yalnızca, Kuça, Semerkant, Fergana, Juzgana, Bamiyan, Kapisa, Termistat gibi yedi kentte hayvancılık etkinlikleri görülmektedir. Bundan yola çıkarak, 7. yüzyılda Orta Asya Türk kültüründe kentlerin ekonomik yapısı içinde tarım, hayvancılığa göre daha baskındır denilebilir. Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde Türklerin hayvancılıkta en çok at ve koyun yetiştirdikleri görülmektedir. Özellikle at yetiştirme Türkler için önemli bir etkinliktir. Hatta Kuça'da yaşayanlar atların çok iyi olduğunu, “atlarının ejderlerle çiftleştiği, bundan dolayı daha güçlü ve hızlı olduğu” efsanesiyle anlatmaya çalışmışlardır. Yaşam koşullarından biri olarak Türklerde hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Türklerin giydikleri giysilerin hammaddesinden de bu anlaşılmaktadır.

Türk bölgelerinde giysilerin genellikle yün, deri, kürk gibi hayvansal ürünlerden yapıldığı görülmektedir. Bunun yanında Toharistan ve Soğdyana da ise bunların yanında pamuklu giysilerin kullanıldığı da görülmektedir. Türk bölgelerindeki kentlerde insanların bitkisel ürünlerden yapılan giysiler yerine hayvansal ürünlerden yapılan giysileri kullanmalarının nedeni olarak bu bölgelerin iklim durumunun karasal özellikler gösterdiği ve soğuk bir havaya sahip olduğunu belirtebiliriz. İnsanların soğuktan korunmak için yün ve deri gibi giysileri seçmişlerdir. Ayrıca, daha ılıman bir iklime sahip Hotan'da pamuğun yanında ipeğin de giysilerde kullanıldığı görülmektedir.

Bu bölgelerde tarımın ve hayvancılığın yanı sıra ticaretin de bir ekonomik etkinlik olarak var olduğu Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde anlaşılmaktadır. Özellikle Soğdyana bölgesinde Soğdlu tüccarlar Türk bölgelerindeki ticareti ellerinde tutmuşlardır. Çoğunlukla Soğdluların yaşadığı Soğdyana, Orta Asya'daki ticaret yollarının merkezinde bir konumdadır. Bu bölgede yer alan Semerkant, Orta Asya'nın en önemli ticaret merkezlerinden biriydi.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde Semerkant için kullanılan, *“Kalabalık bir nüfus yerleşmesi vardır. Diğer birçok bölgenin [değerli] ticari malları burada depolanmıştır.”* ifade de bunu göstermektedir. Ticaret için altın, gümüş ve bakır paralar kullanılmıştır. Ancak, Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde bu paraların biçimi ve desenleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde insanların dış görünümüyle ilgili olarak *“çirkin”* ve *“kaba”* ifadeleri bulunmaktadır. Yine dış görünümle ilgili olarak Temliyat'ta yaşayanlar için, *“Gözleri çoğunlukla mavi [veya zümrüt yeşil] renklidir, bu bakımdan da diğer bölgelerdeki insanlardan ayrılırlar.”* ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde, Orta Asya Türk bölgeleri için kullanılan ilginç bir etnolojik ifadedir. Bu ifadeye göre *“Temliyatlılar Orta Asya'daki tek Hint-Avrupa kökenli insanlardır”* gibi ortaya koyulacak bir çıkarım, üzerinde durulması ve araştırılması gereken bir konu olarak görülmektedir.

İnsanların karakterleriyle ilgili olarak da *“kaba”, “huysuz”, “sert”, “sinirli”, “bilgisiz”, “saygısız”, “dolandırıcı”, “acımasız”, “korkak”* gibi olumsuz ifadeler Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Yalnızca üç kent (Karaşar, Kuça ve Hotan) için *“Kibarlık ve doğruluk bilgileri [veya erdemleri] vardır. İnsanlar doğal olarak sessiz ve saygılıdır.”* gibi iyi ve olumlu eleştiriler de yapılmıştır. Bundan yola çıkarak Doğu Türkistan'daki insanların diğer Türk bölgelerindeki insanlara göre daha yumuşak karakterde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Gelenekler konusunda Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde iki ilginç anlatım vardır. Birincisi, Kuça'da ve Kaşgar'da görülen *“[Geleneklerine göre] ortak ana babadan doğan çocukların başları ince tahta parçalarıyla [yassı olarak] düzleştirilir.”* geleneğidir. Bu geleneğin Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde yalnızca Kuça'da ve Kaşgar'da görülmesi iki bölge arasında bir etkileşim ve iletişim olduğunu göstermektedir. İkincisi Himatala'da görülen *“[Evlili] kadınları kafalarına üç Ch'ih kadar yüksekliği olan tahtadan bir boynuzlu başlık takarlar. Önden iki dalı vardır ki bu kocasının annesini ve babasını temsil eder. Üstteki boynuz babayı, daha aşağıda olan ise anneyi simgeler. Bunlardan hangisi ilk ölürse onun boynuzunu kırarlar, ancak ne zaman ki ikisi birden ölür, o zaman bu başlığı takmazlar.”* geleneğidir. Bu geleneğin yalnızca bu bölgede görülmesi bu geleneğin buraya özgü olduğunu göstermektedir. Ancak, buna benzer bir geleneğin Eftalitlerde de olduğu bilinmektedir.

Yazı konusunda Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde üç değişik yazıdan söz edilmektedir. Birincisi, Soğd yazısı, ikincisi Tohar yazısı ve üçüncüsü Hint yazısıdır.

Soğd yazısının kökeni, “*Su-ye Shui ırmağı kentinden (Balasagun’dan) neredeyse Chieh-shuang-na [Keş] bölgesine kadar olan bölge ve buradaki halk Su-li [Soğd] olarak bilinir. Konuşma ve yazı dilleri de aynı adla anılmaktadır. Başlıca karakterleri azdır; başlangıçta [yirmi] otuz kadar vardı ve sözcükler bunların birleşiminden oluşturuluyordu; bu birleşimler genişçe bir sözcük dağarcığı oluşturuyordu. [Çok az kitapları ve yazılı belgeleri vardır.] Halkın genel olarak [yukarıdan aşağıya doğru] okuduğu bazı yazı [veya edebi] türleri vardır ve bunlar, genel olarak hiç bölünmeden bir öğretmenden diğer bir öğretmene aktarılır ve böylece [kuşaklar boyu] korunurdu.”* ifadesinden de anlaşılacağı gibi Soğdyana’dır. Bu yazının Orta Asya Türk bölgelerinin içlerine kadar yayılmasında Soğd tüccarların büyük bir rolü olduğu ortadır. Bu yazı için, özellikle 7. yüzyılda Orta Asya’da bir diplomatik dil veya bir uluslararası ticaret dili olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu yazının 9. yüzyıldan sonra Soğdların gitgide daha çok Türklerin arasında kalmaları ve Türkçe konuşmaya başlamaları ile önemini kaybetmiş olduğu ve hatta sonunda tamamen kaybolduğu bilinmektedir. Soğdyana bölgesi ile ilgili Hsüan-tsang Seyahatnamesi’nde ilginç bir ifade vardır. Fergana için kullanılan “*Dilleri komşu bölgelerinkilerden farklıdır.*” ifadesi araştırılmaya değer bir konu olarak görülmektedir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi’nde Tohar yazısı ile ilgili “*Dilleri de diğer bölgelerden bir bakıma farklıdır. Dillerindeki esas harf sayısı yirmi beştir; bunları birleştirerek etraflarındaki her şeyi açıklarlar. Yazıları sayfada boydan boyadır ve soldan sağa doğru okurlar. Yazılı kayıtları gün geçtikçe çoğalmaktadır ve Su-li halkının yazdığı belgeleri geçmektedir.*” ifadelerine yer verilmiştir. Yazıların soldan sağa doğru okunmasıyla Soğd yazısından farklı bir yazı olduğu görülmektedir. Ancak, Soğd yazısında olduğu gibi bu yazı hakkında da Hsüan-tsang Seyahatnamesi’nde başka bir bilgi bulunmamaktadır.

Orta Asya Türk bölgelerinde özellikle Doğu Türkistan’da görülen diğer bir yazı türü de Hint yazısıdır. Bazı bölgelerde bazı değişiklikleri olsa da Doğu Türkistan’da en sık rastlanılan yazı türü olan Hint yazısının bu yaygınlığında coğrafi konumunun büyük bir etkisi olmuştur. Hindistan’a daha yakın olan bu bölgede, Hintli Budist rahiplerin etkisiyle Hint yazısı ve Budizm yayılmıştır.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi’nde Balasagun’un doğusunda yer alan Doğu Türkistan bölgesinin ve kentlerinin 7. yüzyılda Batı Göktürlere bağlı olduğu bilinmesine rağmen bu bölgelerin Türklere bağlı olduğuna dair bir bilgi belirtilmemiştir. Bu bölgenin 640 yılından sonra Türklerin eline geçmiştir buna rağmen, 646 yılında T’ang Sülalesi hükümdarının

emriyle yazılan seyahatnamede bu bölgenin Çin toprağı olarak gösterilmesinin ardında siyasi çıkarlardan dolayı bir strateji uygulanması olduğunu belirtebiliriz.

Balasagun'un batısında yer alan Soğdyana ve Toharistan bölgelerinin Batı Göktürklerin egemenliğinde olduğu Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde açıkça belirtilmiştir. Hsüan-tsang Seyahatnamesi'ne göre Toharistan, *“Geçilen diğer bölgelere nazaran hükümdarın soyu [birkaç yüzyıldır] yok olmuştur. Birkaç kabile reisi sahip oldukları şeyler dolayısıyla rekabet içindedir ve her biri doğal sınırlara [dağlara ve ırmaklara] güvenerek kendi bağımsızlığını elinde bulundurur. Böyle doğal sınırlar sayesinde yirmi yedi tane bölüme ayrılmışlardır ancak yine de hepsi Göktürlere bağlıdır.”* ifadesiyle anlatılmıştır. Toharistan bölgesinde yirmi dokuz kent vardır, bu kentlerin sekiz tanesinin yönetim durumu ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. Bu bilgilere göre Toharistan, yönetim açısından istikrarlı bir durum görülmemektedir. Bir hükümdarlarının bulunmaması ve Batı Göktürklerin saldırıları sonucunda her kentin kendine bir hükümdar seçmesi iç karışıklığı ve parçalanmaları doğurmuştur. Dış ilişkilerinde doğrudan Batı Göktürlere bağlı olan bu kentlerden bazılarının yöneticileri ise Türk kökenlidir. Harun, Kulab ve Kunduz gibi kentlerin yöneticileri Türktü. Hatta Kunduz'un yöneticisi Batı Göktürk T'ung Yabgu Kağan'ın oğluydu.

Toharistan'dan sonra Batı Göktürlere bağlı olan diğer bölge ise Soğdyana'ydı. Soğdyana bölgesine dair genel bir bilgi verilmese de *“Su-ye Shui'den (Balasagun'dan) batıya doğru geçince birçok ıssız kasaba bulunur ve her birinde bir kabile reisi bulunur; bu kasabalar birbirlerine bağlı [ve birbirlerinin emrinde] değildirler ancak hepsi Göktürlerin boyunduruğunda [ve onlara bağımlı olarak] yaşar.”* ifadesine yer verilmiştir. Soğdyana bölgesinde ise on üç kent vardır. Her birinin başında birer yönetici vardır ve bu yöneticiler iç ve dış işlerinde birbirlerinden bağımsız hareket etmişlerdir. Bundan dolayı bu kentler arasında sürekli bir savaş yaşanmıştır. Bu kentlerden Semerkant diğerlerine göre daha güçlü bir durumdadır. Bu durum Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nde, *“Hükümdarı [sakinmasız] cesaret doludur ve çevre bölgeler onun emirlerine uyarlar. Askerler ve atlar (süvariler) güçlü ve çokcadır, esaslı Che-chieh [veya Çiğil] insanıdır.”* ifadeleriyle aktarılmıştır. Bu bölgedeki kentlerin yöneticilerin Türk olup olmadığıyla ilgili bilgi olmasa da bu kentlerin Batı Göktürlere bağlı olduğu açıkça belirtilmiştir.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi, her ne kadar bir bölge raporu veya resmi bir belge olarak yazılmış olsa da içinde efsanelerle ilgili izlenimleri de sıkça barındırmıştır. Bu efsanelerde Bozkır kültüründen izler görülmektedir. Hayvan ve doğa ile ilgili efsanelerin yanında

insanların soyu ile ve Budizm ile ilgili efsaneler de seyahatnamede yer almıştır. Ancak bu efsanelerden sağlıklı bir sonuca ulaşamayacağımızdan bu efsaneler değerlendirme dışı tutulmuştur.

Sonuç olarak, Hsüan-tsang Türk bölgelerine dair çok önemli bilgiler vermiştir. Gerçi bazı yerlerde kendinden önceki seyyahların belirttiklerini yinelemiştir ama yine de çokça eşsiz bilgi sunmuştur. Ayrıca, Hsüan-tsang, Seyahatnamesi'nde Türk bölgelerinde Budizm'in etkili olduğunu göstermek adına birçok kavramı Budizm ile ilgili açıklamıştır, hatta bazı kentlerin adını Sanskrit diline çevirmiştir. Bu durum, Orta Asya yer adlarının belirlenmesini daha da güçleştirmiştir. Bu noktaya yönelik araştırmalar yoğunlaştırılmalıdır.

SONUÇ

Seyahatnameler içeriği gereği genelde kuşkuyla yaklaşılan kaynaklardır. Ancak, Hsüan-tsang'ın, seyahatnamesini bir hatıra kitabından çok resmi bir belge olarak hazırlaması dönemin diğer kaynaklarına göre Hsüan-tsang Seyahatnamesi'nin daha güvenilir ve araştırmalarda daha çok kullanılabilir bir kaynak olduğunu göstermektedir.

Doğu ile Batı arasında her zaman bir köprü olan Orta Asya, İpek Yolu'nun da etkisiyle bölgedeki devletlerin ve hükümdarların hep ilgisini çekmiştir. İpek Yolu'nun ticari öneminden ve stratejik konumundan dolayı Orta Asya Çin imparatorlarının sürekli yayılmayı düşündüğü bir bölge olmuştur. Han Sülalesi imparatoru Wu-ti'nin tüm Orta Asya üzerinde kurduğu egemenliği yeniden oluşturabilmek isteyen T'ang Sülalesi imparatoru Tai-tsung için Göktürkler karşısına çıkan ve aşılması gereken bir engel olarak görülmüştür. Bu açıdan Orta Asya ve Göktürkler hakkında bilgi veren Hsüan-tsang Seyahatnamesi, imparator Tai-tsung ve 7. yüzyıl Orta Asya tarihi ve kültürü için son derece önemli bir belge olmuştur. Sadece imparator Tai-tsung için değil ondan sonra gelen imparatorlar için de bu seyahatname, önemli bilgiler içeren bir belge özelliğini korumuştur. Hatta 13. yüzyıldan sonra Orta Asya'dan Batı'ya doğru ilerleyen Moğolların da bu belgeden yararlandığı araştırmalarla ortaya konulmuştur.

Hsüan-tsang Seyahatnamesi, tarihi coğrafyaya dair önemli bilgiler aktarmıştır. Bunun yanında kültür tarihiyle ilgili verdiği bilgiler de oldukça önemlidir. İnsanların karakterleri, dış görünüşleri, giysileri, dilleri, gelenekleri ve efsaneleri dönemin birinci elden tanıkları olarak günümüze ulaşmıştır. Hsüan-tsang'ın insanların giydiği giysilerin kumaş türüne kadar iyi gözlem gerektiren ayrıntıları aktarması da seyahatnamenin önemini arttırmaktadır.

Bugün var olmayan Toharca ve Soğdca gibi diller hakkında önemli bilgiler içeren bir kaynak olan Hsüan-tsang Seyahatnamesi, bir de Fergana dilinden söz etmiştir ve bu dil üzerine araştırmalar oldukça yetersizdir.

Ayrıca, Hsüan-tsang Seyahatnamesi, İslamiyet öncesi Orta Asya'da yaygın bir inanç olan Budizm'e dair verdiği bilgiler de oldukça önemlidir. Çünkü 5. ve 7. yüzyıllar arasında Orta Asya'daki Budizm'e dair bilgi veren kaynak yok denecek kadar azdır. Bu da seyahatnamenin değerini arttırmaktadır.

Sonuç olarak yukarıda belirttiğimiz bilgileri içeren ve birçok konuda eşsiz öneme sahip bu seyahatname, 7. yüzyıl Orta Asya Türk kültürü, Batı Göktürklerin tarihi ve Orta Asya'nın Türkleşmesi süreci hakkında oldukça önemli bilgiler de içermektedir. Hsüan-tsang Seyahatnamesi, Batılı ve Çinli araştırmacılar tarafından sık sık değerlendirilmesine rağmen Türk araştırmacılar tarafından ne yazık ki pek değerlendirilememiştir. Bundan sonraki Orta Asya Türk tarihi ve kültürü araştırmalarında bu seyahatnamenin daha sık kullanılması Tarih bilimi için olumlu sonuçlar doğuracağı ortadadır.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman, Varis. “Orta Asya’daki Bir Kısım Türk Yer Adları ve Bu Yerlerin Tarihi Süreç İçerisindeki Siyasi Durumu Üzerine”, *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu*, Ankara 8-10 Mayıs 2002, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, 202-219, Ankara 2002.
- Ahmetbeyoğlu, Ali. *Grek Seyyahı Priskos (5. Asır)’a Göre Avrupa Hunları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınları, İstanbul 1995.
- Alaaddin Ata Melik Cüveyni. *Tarih-i Cihangüşa*, (çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- Alparslan, Fatih. *Kırgızistan Turizm Coğrafyası*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006.
- Alyılmaz, Cengiz. “Eski Türk Şehirleri ve Semerkant”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 20, Erzurum 2002, 303-311.
- Arat, Reşid Rahmeti. “Kaşgar”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 6, İstanbul 1955, 405-412.
- Arat, Reşid Rahmeti. “Tahlil ve Tenkitler”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 5, İstanbul 1936, 333-339.
- Atalay, Besim. *Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi*, 3 Cilt, 1 İndeks, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1992.
- Ay, Zahide. *Handut Özgürlüğün Diğer Adı*, Selenge Yayınları, İstanbul 2006.
- Aydın, Erhan. “Şine Usu Yazıtında Hayvan Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları Üzerine İncelemeler”, *Turkish Studies*, Volume: 3/1, İstanbul 2008, 202-208.
- Barat, Kahar. *The Uygur-Turkic Biography of the Seventh-Century Chinese Buddhist Pilgrim Xuanzang, Ninth and Tenth Chapters*, Indiana University Resarch Institue For Inner Asian Studies, Indiana 2000.
- Barthold, Wilhelm. “Bamiyan”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 296.
- Barthold, Wilhelm. “Bedahşan”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 435.

- Barthold, Wilhelm. "Demir Kapı", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977, 553-554.
- Barthold, Wilhelm. "Sir Derya", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 10, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1980, 566-568.
- Barthold, Wilhelm. "Taraz", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 11, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 769.
- Barthold, Wilhelm. "Taşkent", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 38-41.
- Barthold, Wilhelm. "Toharsitan", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12 (1), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 399-400.
- Barthold, Wilhelm. *Moğol İstilasına Kadar Türkistan*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1990.
- Barthold, Wilhelm. *Orta-Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*, (yay. haz. Kazım Yaşar Koprıman, İsmail Aka), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.
- Baski, Imre. "Demirkapılar; Temir Qapıy, Vaskapu, Dömörkapu", *I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı*, İzmir 9-15 Nisan 2006, 73-88, İzmir 2006.
- Baykara, Tuncer. "Eski Türk İktisadi Hayatı ve Şehir", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6, İstanbul 1975, 75-104.
- Baykara, Tuncer. *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*, İrfan Kültür ve Eğitim Merkezi Yayınları, İzmir 1996.
- Baykuzu, Tilla Deniz. "Geç Dönem Asya Hun Devletleri Sikkeleri", *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, Sayı: 45, İstanbul 2007, 1-26.
- Beal, Samuel. *Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World Translated From The Chinese Of Hiuen Tsiang, A.D. 629, 2 Vols.*, Oriental Books Reprint Corporation, London 1884.
- Beal, Samuel. *The Life Of Hiuen-Tsiang By the Shamans Hwui And Yen-Tsung*, Trübner Co. Ludgate Hill, London 1888.
- Bhikku, Pesela. *The Debate of King Milinda*, Buddha Dhama Education Association Inc, London 2001.

- Birol, Nurettin. İbn Battuta Çağında Deşt-i Kıpçak ve Türkistan, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1991.
- Bradley, Hawkins. *Buddhism*, California State University, First Published in Great Britain, London 1999.
- Chavannes, Edouard. *Çin Kaynaklarına Göre Batı Türkleri*, (çev. Mustafa Koç), Selenge Yayınları, İstanbul 2007.
- Czegledy, Karoly. *Bozkır Kavimlerinin Doğudan Batıya Göçleri*, (çev. Erdal Çoban), Özne Yayınları, İstanbul 1998.
- Çağdaş, Kemal. “Hüent-Tsang Biografisinin Uygurca Tercümesinde Geçen Sanskrit Kelimelerin İzahı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1-2, Ankara 1954, 127-132.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. “Ming Devri Orta-Asya Çin Münasebetleri Hakkında Bir Kaynak Eser, Chen Ch’eng Seyahatnamesi Hakkında Birkaç Söz”, *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 13’ten ayrı basım, İstanbul 1987, 154-160.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. “Uygur-Çin İktisadi Münasebetleri, At-İpek Alışverişi, 744-840”, *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, Sayı: 34, İstanbul 1984’ten ayrı basım, 73-80.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. *Çin Kaynaklarına ve Uygur Kitabelerine Göre Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2004.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. *Sarı Uygurlar ve Kansu Bölgesi Kabileleri*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2004.
- Çınar, Ali Abbas. *Türklerde At ve Atçılık*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.
- Çiftçi, Ahmet. Budist Kutsal Metinlerinden The Questions Of King Milinda’ya Göre Budizm’in Temel Nitelikleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir 2007.
- De Groot, J. M. *2500 Yıllık Çin İmparatorluk Belgelerinde Hunlar ve Türkistan*, (çev. G. Ahmetcan Asena), Pan Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Divitçioğlu, Sencer. *Kök Türkler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.
- Eberhard, Wolfram. *Çin Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007.

- Eberhard, Wolfram. *Çin'in Şimal Komşuları*, (çev. Nimet Uluğtuğ), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- Ebu Osman Amr Bin Bahr El-Cahiz. *Hilafet Ordusunun Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri*, (çev. Ramazan Şeşen), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1967.
- Ekrem, Erkin. *Hsüan-tsang Seyahatnamesine Göre Türkistan*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara 2003.
- Elbir, Zekiye Gül. "Yazı Diline Göre Yeni Uygur Türkçesinin Kuça Ağzındaki Ses Değişmeleri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, Elazığ 2007, 115-130.
- Ercilasun, Konuralp. *Ch'ing Hanedanı Zamanında Kâşgar; 19. Yüzyıl Başına Kadar* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2003.
- Erkin, Shafiqullah. *İslâmlaşma Sürecinde Belh Şehri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 2005.
- Esin, Emel. "Orduğ, Başlangıçtan Selçuklulara Kadar Türk Hakan Şehri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, Ankara 1968, 136-215.
- Esin, Emel. "Tirmiz", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12/1, İstanbul 1974, 382.
- Fei, Hsiao-Tung. *Earthbound China: A Study of Rural Economy in Runnan*, Routledge Kean Paul Limited, London 1945.
- Gabain, Annemaria von. "Köktürklerin Tarihine Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1944, Sayı: 5, 685-696.
- Gabain, Annemarie Von. "Die Uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsang", *1. Bruchstücke Des 5. Kapitels*, N. 7, 151-180.
- Gider, Öznur. *Budizm ve Hıristiyanlığın Ruhban Anlayışı Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir 2006.
- Gömeç, Saadettin. "Şine-Usu Yazıtı'nda Geçen Yer Adları Üzerine", *Belleten*, Cilt: LXIV, Sayı: 240, Ankara 2000, 427-433.
- Gömeç, Saadettin. *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Akçağ Yayınları, İstanbul 2006.

- Gömeç, Sadettin. “Divanü Lûgati’t-Türk’de Geçen Yer Adları”, *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 46, Ankara 2009, 1-36.
- Grousset, René. *Bozkır İmparatorluğu*, (çev. M. Reşat Uzmen), Ötüken Neşriyat, İstanbul 2006.
- Güngören, İlhan. *Buda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul 1981.
- Hartmann, R. “Belh”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1970, 485-487.
- Herodotos, *Herodot Tarihi*, (çev. Müntekim Öktem), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.
- İzgi, Özkan. “Kao-ch’ang Uyurları Hakkında”, *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 32, İstanbul 1979, 14-26.
- İzgi, Özkan. “Sung Devrinde Kao-ch’ang’dan Çin’e giden Elçiler”, *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6, İstanbul 1975, 105-110.
- İzgi, Özkan. “XI. Yüzyıla Kadar Orta Asya Türk Devletleri’nin Çin ile Yaptığı Ticari Münasebetler”, *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 9, İstanbul 1978, 86-106.
- İzgi, Özkan. *Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Julien, Stanislas. *Memories Sur Les Contrees Occidentales, Traduits Du Sanscrit En Chinois, En l’An 648, Par Hiouen-Thsang, Et DuChinois En Français*, 2 Tomes, Imprime Par Autorisation De L’empereur, Paris 1857-58.
- Julien, Stanlias. *Histoire de la vie de Hiouen-Thsang et de ses voyages dans l’Inde depuis l’an 629 Jusqu’en 645 par Hoei-Li et Yen-Thsang*, Imprime Par Autorisation De L’empereur, Paris 1853.
- Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2003.
- Karadeniz, Yılmaz. “Sassanid and Göktürk Struggle 531-579 on Silk Road During Period Of 1st Husrevi (I. Hüsrev Dönemi’nde İpek Yolu Üzerinde Sasani-Göktürk Mücadelesi 531-579)”, *The Journal of International Social Research*, Volume: 4 Issue: 16, İstanbul 2011, 207-214.
- Kaya, Korhan. *Budhistlerin Kutsal Kitapları*, İmge Kitabevi, Ankara 1999.

- Kaya, Korhan. *Sanskrit-Türkçe Sözlük*, İmge Kitabevi, İstanbul 2006.
- Knierim, Thomas. *Introduction to Buddhism*, Hodder Headline Plc., London 1995.
- Kolesnikov, Aleksandr. *Rus Seyyahların Gözüyle Kaşgar*, (çev. Rakhat Abdieva), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.
- Konukçu, Enver. “Çin’de Batıya ve Hindistan’a Giden Chang-ch’ien, Fa-hsien, Sung-yün ve Hsuen-tsang”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Erzurum 1970, 93-99.
- Konukçu, Enver. *Kuşan ve Akhunlar Tarihi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1973.
- Kuan-Hua, Lin. Hsüan-tsang’ın Seyahatnamesi Ta-T’ang-Si-Yü-Chi Üzerine Bir Çalışma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1988.
- Kulke, Herman; Rothermund, Dietmar. *Hindistan Tarihi*, (çev. Müfit Günay), İmge Kitabevi, İstanbul 2001.
- Kurat, Akdes Nimet. “Göktürk Kağanlığı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1952, Cilt: 10, Sayı: 1-2, 1-56.
- Kurulay, Sezin Orhan. *Hudûd El-Âlem’e Göre 10. Asırda Türk Boyları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul 2007.
- Kütükoğlu, Mübahat S. *Tarih Araştırmalarında Usûl*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 1998.
- Legge, James. *A Record Of Buddhistic Kingdoms Being As Account By The Chinese Monk Fa-Hien Of His Travels In India And Ceylon (A.D. 399-414)*, Orford At The Clarendon Press, London 1886.
- Ligeti, Lajos. *Bilinmeyen İç Asya*, (çev. Sadrettin Karatay), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1986.
- Livşits, V. A. “Eski Türk Runik Yazısının Ortaya Çıkışı Üzerine”, (çev. S. Gömeç, T. Ölçekçi), *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 31, Ankara 2000, 1-14.
- Löschburg, Wifried. *Seyahatin Kültür Tarihi*, (haz. Zehra Aksu Yılmaz), Dost Kitabevi, Ankara 1998.

- Lu K'uan Yu, Upasaka. *The Surangama Sutra; By Leng Yen Ching*, Buddha Dharma Education Association Inc., Hong Kong 2004.
- Mau-tsai, Liu. *Çin Kaynaklarına Göre Doğu Türkleri*, (çev. Ersel Kayaoğlu, Deniz Banoğlu), Selenge Yayınları, İstanbul 2006.
- Meineke, Augustus. *Strabon Geograpicha*, Sumptibus Et Typis B. G. Teubneri, Leipzig 1866.
- Memiş, Ekrem. *Tarih Metodolojisi*, Çizgi Yayınları, Konya 2005.
- Minorsky, Vladimir. "Vahan", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 13, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986, 141.
- Mohapatra, A. Ranjan. *Philosophy of Religion an Approach to World Religions*, New Delhi 1990.
- Németh, Gyula. *Hunlar ve Tanrının Kırbacı Attila*, (çev. Tarık Demirkan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996.
- Onat, Ayşe. "Eski Orta Aya Kavimlerinin Çin ile Olan İlişkileri Hakkında Kısa Bir İnceleme", *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 26, Ankara 1982, 63-71.
- Onat, Ayşe. "Han Döneminde Bazı Türkistan Devletleri Hakkında Bir İnceleme", *Belleten*, Cilt: LV, Sayı: 212, Ankara 1991'den ayrı basım, 71-77.
- Onat, Ayşe. "Han Döneminde Hun-Çin Ekonomik İlişkileri M.S. 206-220", *Belleten*, Cilt: LI, Sayı: 200, Ankara 1987, 611-624.
- Onat, Ayşe; Orsoy, Sema; Ercilasun, Konuralp. *Han Hanedanlığı Tarihi; Hsiung-nu (Hun) Monografisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004.
- Orkun, Hüseyin Namık. *Eski Türk Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.
- Orsoy, Sema. "Çin'in Resmi Hanedanlık Kayıtlarında Türk Kavimlerine Ait Monografiler", *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 1, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001, 554-572.
- Ortaylı, İlber. "19. Asırdan Zamanımıza Hindistan Üzerine Türk Seyahatnameleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 47, Sayı: 3-4, Ankara 1991, 271-277.

- Ögel, Bahaeddin. “Çin Kaynaklarına Göre Wu-Sunlar ve Siyasi Sınırları Hakkında Bazı Problemler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 4, Ankara 1948, 259-278.
- Ögel, Bahaeddin. *Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre İslamiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Cilt: 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Ölmez, Mehmet. “Eski Uygurca Xuanzang Biyografisine Ait Bir Okuyucu Kaydı”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt: 3, Ankara 1993, 159-166.
- Ölmez, Mehmet. “Uygurca Xuanzang Biyografisindeki Çince Alıntılar” *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt: 4, Ankara 1994, 109-143.
- Ölmez, Mehmet. Hsüan-tsang’ın Eski Uygurca Yaşam Öyküsü 6. Bölüm, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1994.
- Ölmez, Mehmet; Raschmann, S. C. “Die Alttürkische Xuanzang Biographie II”, *Splitter aus der Gegend von Turfan Festschrift für Peter Zieme*, İstanbul-Berlin 2002, 199-242.
- Ölmez, Mehmet; Röhrborn, K. “Die Alttürkische Xuanzang Biographie VII”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt: 2, Ankara 1992, 205-214.
- Ölmez, Mehmet; Röhrborn, K. *Die Alttürkische Xuanzang Biographie III*, Veröffentlichungen Der Societas Uralo-Altacia, Wiesbaden 2001.
- Özdemir, Emin. “Rus İşgalinden Önceki Dönemde Türkistan’a Gelen Batılı Seyyahlar ve Türkistan Tarihine Kaynak Olarak Seyahatnameleri”, *History Studies International Journal of History*, Volume: 2/2, İstanbul 2010, 113-126.
- Özertim, Muhaddere N. “Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı’nın Şehirleri II.”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1-2, Ankara 1951, 105-110.
- Özertim, Muhaddere N. “Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı’nın Şehirleri I.”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1-2, Ankara 1950, 234-238.

- Özerdim, Muhaddere N. “Çin Kaynaklarına Göre Çin Türkistanı’nın Şehirleri III.”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 3-4, Ankara 1952, 161-166.
- Özerdim, Muhaddere N. “Hsi-yü olarak Çin Türkistanı’nın Tarihi Sınırlanması ve Tarihi Önemi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 1-3, Ankara 1957, s. 209-217.
- Özerdim, Muhaddere N. “Uygurlar Devrinde Turfan-Karahoco Şehrinde Evler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 3-4, Ankara 1958, 97-123.
- Rasonyi, Laszlo. *Tarihte Türklük*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1971.
- Roux, Jean-Paul. *Türklerin Tarihi, Büyük Okyanus’tan Akdeniz’e İki Bin Yıl*, (çev. Galip Üstün) Milliyet Yayınları, İstanbul 1998.
- Ruben, Walter. *Eski Metinlere Göre Budizm*, (haz. Lütfi Bozkurt), Okyanus Yayınları, İstanbul 2000.
- Sağır, Caner. Temin İbn Bahr’ın Seyahatnamesi ile Mervezi’nin Taba-i Hayavan Eserinin Tercümesi ve Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul 2006.
- Salman, Hüseyin. *Türgişler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Saray, Mehmet. *Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- Sarıbaş, Metin. *Bitki Adları Sözlüğü; Latince Türkçe - Türkçe Latince*, Cinius Yayınları, İstanbul 2010.
- Schaeder, H. H. “Semerkant”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 10, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1980, 468-471.
- Sertkaya, Osman Fikri; Alimov, Rysbek. *Eski Türklerde Para; Göktürklerde, Uygurlarda, Türğişlerde*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2006.
- Sümer, Faruk. *Eski Türklerde Şehircilik*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.

- Şahin, Fatih. Budizm’de Nirvana Anlayışı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2005.
- Şeşen, Ramazan. “Eski Arablar’a Göre Türkler”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt:15, İstanbul 1969, 11-36.
- Şeşen, Ramazan. *İbn Fazlan Seyahatnamesi Tercümesi*, Bedir Yayınevi, İstanbul 1995.
- Şeşen, Ramazan. *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001.
- Taşagıl, Ahmet. *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004.
- Taşagıl, Ahmet. *Göktürkler*, Cilt: 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.
- Tekin, Talat. *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988.
- Temir, Ahmet. *Moğolların Gizli Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Tezcan, Semih. Eski Uygurca Hsüan Tsang Biyografisi 10. Bölüm, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1975.
- Togan, İsenbike; Kara, Gülnar; Baysal, Cahide. *Çin Kaynaklarında Türkler, Eski T’ang Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.
- Togan, Nazmiye. “Peygamberin Zamanında Şarki ve Garbi Türkistan’ı Ziyaret Eden Çinli Budist Rahibi Hüen-Çang’ın Bu Ülkelerin Siyasi ve Dini Hayatına Ait Kayıtları”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, İstanbul 1964, 21-64.
- Togan, Zeki Velidi. “Amu Derya”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 1, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1941, 419-421.
- Togan, Zeki Velidi. “Eftalitlerin Menşei Meselesi”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, İstanbul 1964, 59-67.
- Togan, Zeki Velidi. “Harezmi”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 5, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977, 240-257.
- Togan, Zeki Velidi. *Umumi Türk Tarihine Giriş*, 3. baskı, Enderun Yayınları, İstanbul 1981.
- Turan, Emine Zehra. Budizm’de Manastır Hayatı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2004.

- Watters, Thomas. *On Yuan Chwang's Travels In India (Ad 629-645)*, 2. Vols., Oriental Translation Fund., London 1904-1905.
- Willemen, Charles; Dessein, Bart; Cox, Collet. *Sarvastivada Buddhist Scholasticism*, Brill Academic Publishers, Köln 1998.
- Yalçinkaya, Alaeddin. "Doğu Türkistan Tarihinde Önemli Kavşaklar ve Çin İşgali", *Hür Doğu Türkistan Sempozyumu*, İstanbul 20-21 Mart 2010, İnsani Yardım Vakfı, 34-59, İstanbul 2010.
- Yazıcı, Hüseyin. "Seyahatname", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, 9-11.
- Yeniterzi, Emine. "Famous Features of Countries and Cities in Classical Turkish Poetry, (Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri)", *The Journal of International Social Research*, Volume: 3, Issue: 15, İstanbul 2010, 301-334.
- Yıldızdağ, Cengiz. VII.-X. Yüzyıllarda İpek Yolu Ticaretinin Türk Tarihine Etkileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul 2005.
- Yılmaz, Salih. "Armin Vambery'nin Türkistan Seyahatnamesi ve Karakalpak Türklerine Dair Kayıtlar", *Bellekten*, Cilt: LXIX, Sayı: 255, Ankara 2005, 1-26.
- Yule, Henry. *The Travels of Marco Polo*, General Publishing Company, Toronto 1903.
- Yurtsever, Erk. *Asya'daki Türkçe Coğrafi Adlar Derlemesi; Tamga*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1993.
- Zahireddin Muhammed Babür. *Babürname*, (haz. Reşid Rahmeti Arat), Cilt: 1, Ankara 1970.

EKLER

Ek 1: Hsüan-Tsang'ın Gidiş ve Dönüş Yolculuğunu Gösteren Harita

Ek 2: Hsüan-Tsang'ın Seyahatname'sine Göre Batı Göktürklerin Egemen Olduğu Bölgedeki Türk Kentleri

Ek 3: Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin Nüshalarından Yeni Kore Nüshası'ndan Örnekler

Ek 4: Hsüan-Tsang'ın Seyahatnamesi'nin S. Julien'in Fransızca Çevirisinden Örnekler

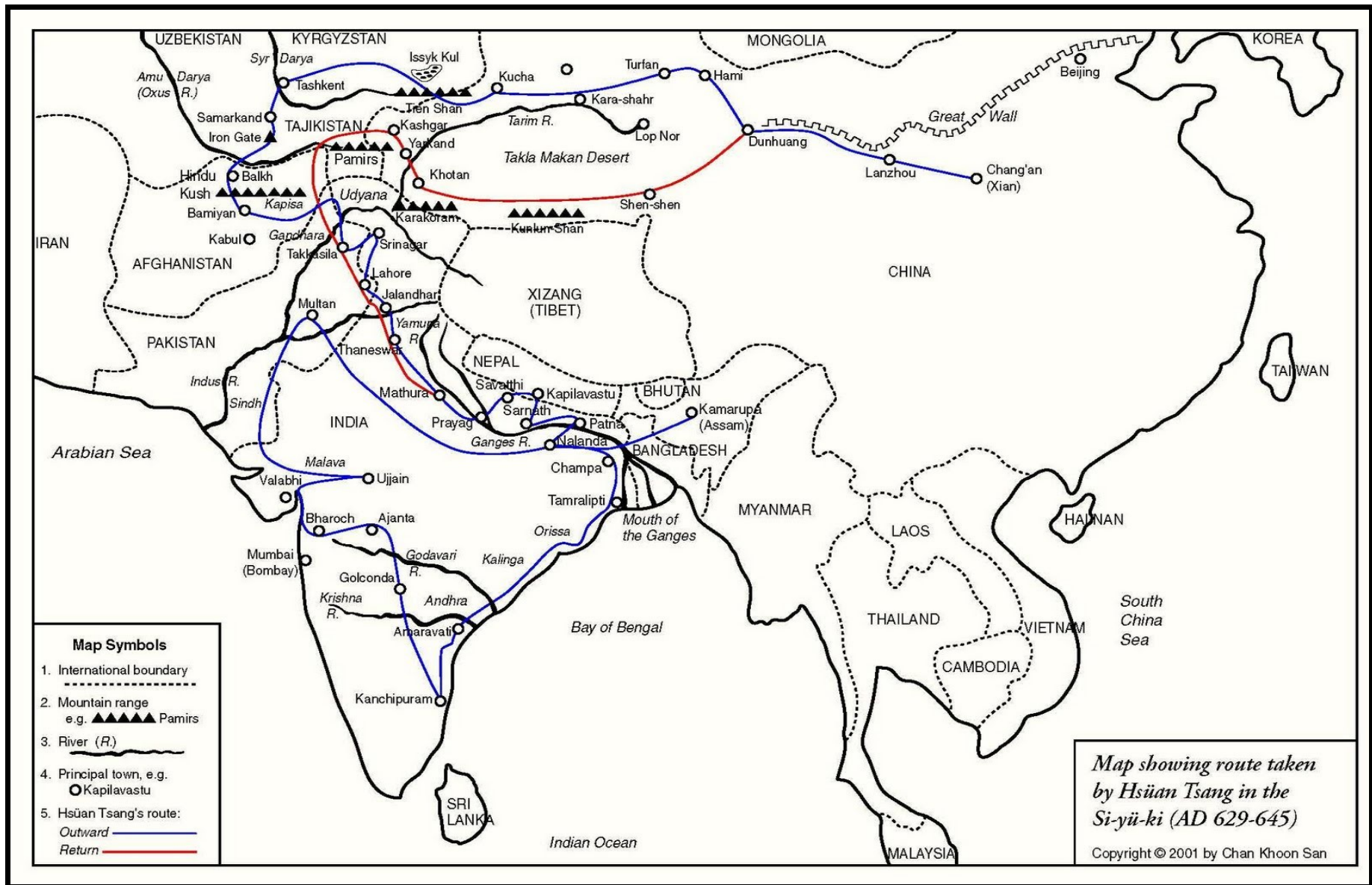
Ek 5: Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin S. Beal'in İngilizce Çevirisinden Örnekler

Ek 6: Hsüan-tsang'ın Seyahatnamesi'nin T. Watters'in İngilizce Çevirisinden Örnekler

Ek 7: Hsüan-Tsang'ı Gösteren Bir Resim

Ek 8: Hsüan-Tsang'ı Gösteren Bir Diğer Resim

Ek 9: Hsüan-Tsang'ın Temsili Resimleri ve Hsüan-Tsang'ın El Yazısının Fotoğrafı

EK 1: Hsüan-Tsang'ın Gidiş ve Dönüş Yolculuğunu Gösteren Harita
(Chan Khoon San, <http://www.silk-road.com/artl/hsuantsang.shtml>)

**EK 2: HSÜAN-TSANG'IN SEYAHATNAME'SİNE GÖRE
BATI GÖKTÜRKLERİN EGEMEN OLDUĞU BÖLGEDEKİ TÜRK KENTLERİ**

ÇİNCE OKUNUŞLARI VE GÜNÜMÜZDEKİ ADLARI

- (1) O-Kİ-Nİ (KARAŞAR)
- (2) K'İU-CHİ (KUÇA)
- (3) POH-LUH-KİA (AKSU)
- (4) NU-CHİH-KİEN (NUÇEKENT)
- (5) CHE-SHİ (TAŞKENT)
- (6) FEİ-HAN (FERGANA)
- (7) SU-TU-Lİ-SSE-NA (URATEPE)
- (8) SA-MO-KİEN (SEMERKANT)
- (9) Mİ-MO-KİA (MAGİYAN)
- (10) K'İE-PO-TA-NA (KEBÜD)
- (11) K'İUH-SHWANG-Nİ-KİA (KUŞANİYE)
- (12) TA-Mİ (TİRMİZ)
- (13) HO-HAN (KERMİNİYE)
- (14) PU-HO (BUHARA)
- (15) FA-Tİ (BETİK)
- (16) HO-Lİ-SİH-Mİ-KİA (HAREZM)
- (17) Kİ-SHWANG-NA (KEŞ)
- (18) CH'İ-NGOH-YEN-NA (ÇAĞANİYAN)
- (19) HWUH-LO-MO (HARUN)
- (20) SU-MAN (ŞUMAN)
- (21) KİO-HO-YEN-NA (KUBADİYAN)

- (22) HU-SHA (VAHŞ)
- (23) KHO-TO-LO (KULAB)
- (24) KIU-MĪ-TO (KUMAZ)
- (25) PO-KĪA-LANG (BAĞLAN)
- (26) HĪ-LU-SĪH-MĪN-KĪEN (SĪMĪGAN)
- (27) HO-LĪN (TAŞKURGAN)
- (28) PO-HO (BELH)
- (29) JUI-MO-TO (JUMADHA)
- (30) HU-SHĪ-KĪEN (JUZGANA)
- (31) TA-LA-KĪEN (TALKAN)
- (32) KĪE-CHĪ (GAZ)
- (33) FAN-YEN-NA (BAMĪYAN)
- (34) KĪA-PĪ-SHĪ (KAPĪSA)
- (35) TSAU-KU-CH'A (ZABULĪSTAN)
- (36) FO-LĪ-SHĪ-SA-T'ANG-NA (VARDAK)
- (37) AN-TA-LO-PO (ANDARAB)
- (38) K'WOH-SĪ-TO (KOST)
- (39) HWOH (KUNDUZ)
- (40) MUNG-KĪN (MUNCAN)
- (41) O-LĪ-NĪ (AHRENG)
- (42) HO-LO-HU (RAGH)
- (43) KĪ-LĪ-PĪ-MO (KĪŞHM)
- (44) PO-LĪ-HO (BOLOR)
- (45) HĪ-MO-TA-LO (HĪMATALA)
- (46) PO-TO-CHANG-NA (BEDAHŞAN)
- (47) IN-PO-KĪN (YAMGAN)

- (48) KĪU-LANG-NA (KURAN)
- (49) TA-MO-SĪ-TĪE-TĪ (TEMLĪYAT)
- (50) SHĪ-K'Ī-NĪ (ŞUGNAN)
- (51) SHANG-MĪ (SAMBĪ)
- (52) K'ĪE-P'AN-T'O (TAŞKORGANA)
- (53) U-SHA (OCH)
- (54) KĪE-SHA (KAŞGAR)
- (55) CHO-KĪU-KĪA (YARKENT)
- (56) KĪU-SA-TAN-NA (HOTAN)
- (57) SU-YE SHUĪ (SUYAB veya BALASAGUN)
- (58) SU-LĪ (SOĞUDYANA)
- (59) CH'ĪEN-CH'ÜEN (BĪN-YUL)
- (60) TA-LUO-SSU (TALAS)
- (61) HSĪAO KU CH'ENG (KÜÇÜK YALNIZ BİR KENT)
- (62) PAĪ-SHUĪ (İSFĪCAB)
- (63) KUNG-YÜ (KENCAK)

MÉMOIRES
SUR
LES CONTRÉES OCCIDENTALES,

TRADUITS DU SANSKRIT EN CHINOIS, EN L'AN 648,

PAR HIOUEN-THSANG,

ET DU CHINOIS EN FRANÇAIS

PAR M. STANISLAS JULIEN,

MEMBRE DE L'INSTITUT,
PROFESSEUR DE LANGUE ET DE LITTÉRATURE CHINOISE,
ADMINISTRATEUR DU COLLÈGE IMPÉRIAL DE FRANCE, OFFICIER DE LA LÉGIION D'HONNEUR,
ET DES ORDRES DE L'AIGLE ROUGE ET DU SAUVÉUR,
CHEVALIER DE L'ORDRE DE SAINT STANISLAS, 3e CLASSE, ET DE L'ORDRE DES SS. MAURICE ET CATAPÈTE,
ETC. ETC.

TOME PREMIER.

CONTENANT LES LIVRES I À VIII, ET UNE CARTE DE L'ASIE CENTRALE.

PARIS.

IMPRIMÉ PAR AUTORISATION DE L'EMPEREUR
A L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE.

M DCCC LVII.

22 VOYAGES DES PÈLERINS BOUDDHISTES.

ROYAUME DE HO-LI-SI-MI-KIA.

(KHARISMIGA — KHARIZM.)

Le royaume de *Ho-li-si-mi-kia* (Kharizm) est situé sur les deux rives du fleuve *Po-tsou* (Vatch — Oxus). Il a de vingt à trente li de l'est à l'ouest, et cinq cents li du sud au nord. Sous le rapport des produits du sol et des mœurs des habitants, il ressemble au royaume de *Fa-ti* (Vadi ou Vati); mais la langue parlée est un peu différente.

Après avoir quitté le royaume de *Sa-mo-kien* (Samar-kand), il fit environ trois cents li au sud-ouest et arriva au royaume de *Kie-choang-na* (Kaçanna)¹.

ROYAUME DE KIE-CHOANG-NA.

(KAÇANNA.)

Le royaume de *Kie-choang-na* (Kaçanna) a de quatorze à quinze cents li de tour. Sous le rapport des produits du sol et des mœurs des habitants, il ressemble au royaume de *Sa-mo-kien* (Samar-kand).

En sortant de ce royaume, il fit environ deux cents li au sud-ouest, et entra dans des (gorges de) montagnes. La route des montagnes était rude et raboteuse, et les sentiers des ravins étaient bordés de précipices; on ne rencontrait aucun village, et l'on ne voyait ni eau ni herbes.

¹ En chinois, *Chi-koue* « le royaume des historiens ».

H 87365

.Eb

SI-YU-KI.

BUDDHIST RECORDS
OF
THE WESTERN WORLD.

TRANSLATED FROM THE CHINESE OF

(HIUEN TSIANG) (A.D. 629).
« Hsüan-tsang »

BY

SAMUEL BEAL,

B.A. (TRIN. COL. CAMB.), B.N. (RETIRED CHAPLAIN AND N.I.), PROFESSOR OF CHINESE,
UNIVERSITY COLLEGE, LONDON; RECTOR OF WARK, NORTHUMBERLAND, ETC.

IN TWO VOLUMES.

VOL. II.

LONDON:
TRÜBNER & CO., LUDGATE HILL.

1884.

[All rights reserved.]

306 RECORDS OF WESTERN COUNTRIES. [BOOK XII.]

for a long time, at length said, "What creatures are you with forms so small and mean, clothed with brown robes?" They answered, "We are Bhikshus!" He said, "And where now dwells my master, Kâśyapa Tathâgata?" They replied, "He has entered the great *nirvâna* for a long time past." Having heard this, he shut his eyes, as a man disappointed and ready to die. Then suddenly he asked again, "Has Śâkyâ Tathâgata come into the world?" "He has been born, and having guided the world spiritually, he has also entered *nirvâna*." Hearing this, he bowed his head, and so remained for a long time. Then rising up into the air, he exhibited spiritual transformations, and at last he was consumed by fire and his bones fell to the ground. The king having collected them, raised over them this *stûpa*.

Going north from this country, and traversing the rocky mountains and desert plains for 500 li or so, we come to the country of Kie-sha.⁶⁰

KIE-SHA (KASHGÂR).

The country of Kie-sha is about 5000 li in circuit. It has much sandy and stony soil, and very little loam. It is regularly cultivated and is productive. Flowers and fruits are abundant. Its manufactures are a fine kind of twilled haircloth, and carpets of a fine texture and skilfully woven. The climate is soft and agreeable; the winds and rain regularly succeed each other. The disposition of the men is fierce and impetuous, and they are mostly false and deceitful. They make light of decorum and politeness, and esteem learning but little. Their custom is when a child is born to compress his head with a board of wood.⁶¹ Their appearance is common and ignoble. They paint (*mark*) their

⁶⁰ Anciently called Su-li; this (*Śrîkrîtati*). The sound Su-li is cor-
also is the name of its chief city; rupt.—*Ch. Ed.*
the full name is Shi-li-ki-li-to-ti ⁶¹ See vol. i. p. 19, n. 60.

ORIENTAL TRANSLATION FUND.
NEW SERIES.
VOL. XIV.

ON YUAN CHWANG'S
TRAVELS IN INDIA
629—645 A. D.

BY
THOMAS WATTERS M. R. A. S.

EDITED, AFTER HIS DEATH,
BY
T. W. RHYS DAVIDS, F. B. A.
AND
S. W. BUSHELL, M. D.; C. M. G.

—→←—
LONDON
ROYAL ASIATIC SOCIETY
22 ALBEMARLE STREET
1904

TASHKEND.

85

and towns each with its own governor: but although the towns and their districts were mutually independent and distinct political divisions yet the collective name for all was the "Nu-chih-kan Country"

Of a district in this region bearing the name Nu-chih-kan, perhaps pronounced like Nujikkend, little if anything seems to be known beyond what is recorded here by our author. M. Saint-Martin, however, writes of Nu-chih-kan thus—"Nous retrouvons indubitablement ce lieu dans la *Noudjkeh* (pour Noudjkend) mentionnée par le Méselek-alabsar entre Taras et Khodjend, mais sans indication précise quant à l'emplacement."¹ This Nujkend, it has been suggested, may possibly represent the Turkic compound Nujabakhend, meaning "the territory of the nobles", a restoration which seems to suit our pilgrim's description.

CHE-SHIH (TASHKEND).

The pilgrim goes on to state that from Nu-chih-kan going west above 200 *li* he came to the *Che-shih* country. This was above 1000 *li* in circuit, reaching on the west to the *She* (or *Ye*) river, being greater in extent from north to south than from east to west: in natural products and climate it was like Nu-chih-kan: its cities and towns were some tens in number, each with its own chief magistrate and without any general chief, but all subject to the Turks.

The country here described has been long ago correctly identified with the modern Tashkend. Our pilgrim calls it *Che-shih* (赭 時), as we are told to read the characters, or Chesh. This is evidently the *Che-she* (者 舌)² of earlier writers with its capital *Che-chih* (赭 支): the latter, Dr Hirth's "Tjadj," is also used to designate the country.³ The name is also written *Che-chih* (柘 支) and its capital *Che-che* (柘 折), and some western writers call the capital "Seket." The river of this country is here called *She* or *Ye* (業) short for *Ye-ye* or *Ye-she*, the Jaxartes. Another

¹ Juhen III. p. 276.

² Tung-chien-kang-mu, ch 25: Ma T. 1. ch. 388 and 389.

³ Nachworte op. c. S. 70.

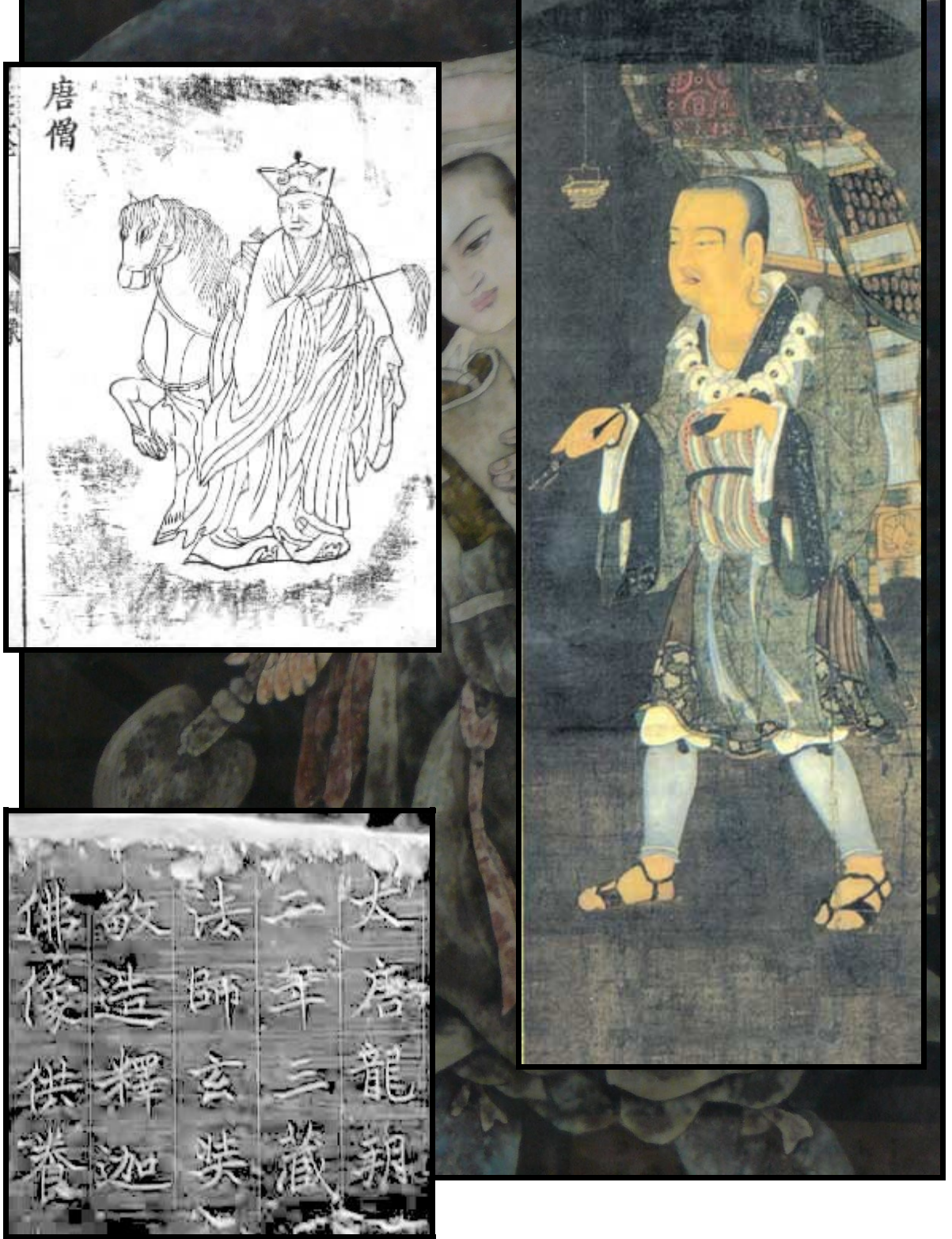
EK 7: Hsüan-Tsang'ın Gösteren Bir Resim

(National Taiwan University, Department of Library and Information Science, Digital Buddhist Library And Museum: The World of Xuanzang and Silk Road, http://dlm.ntu.edu.tw/index_en.htm)

EK 8: Hsüan-Tsang'ı Gösteren Bir Diğer Resim

(National Taiwan University, Department of Library and Information Science, Digital Buddhist Library And Museum: The World of Xuanzang and Silk Road, http://dlm.ntu.edu.tw/index_en.htm)

EK 9: Hsüan-Tsang'ın Temsili Resimleri ve Hsüan-Tsang'ın El Yazısının Fotoğrafi

(National Taiwan University, Department of Library and Information Science, Digital Buddhist Library And Museum: The World of Xuanzang and Silk Road, http://dlm.ntu.edu.tw/index_en.htm)

